

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

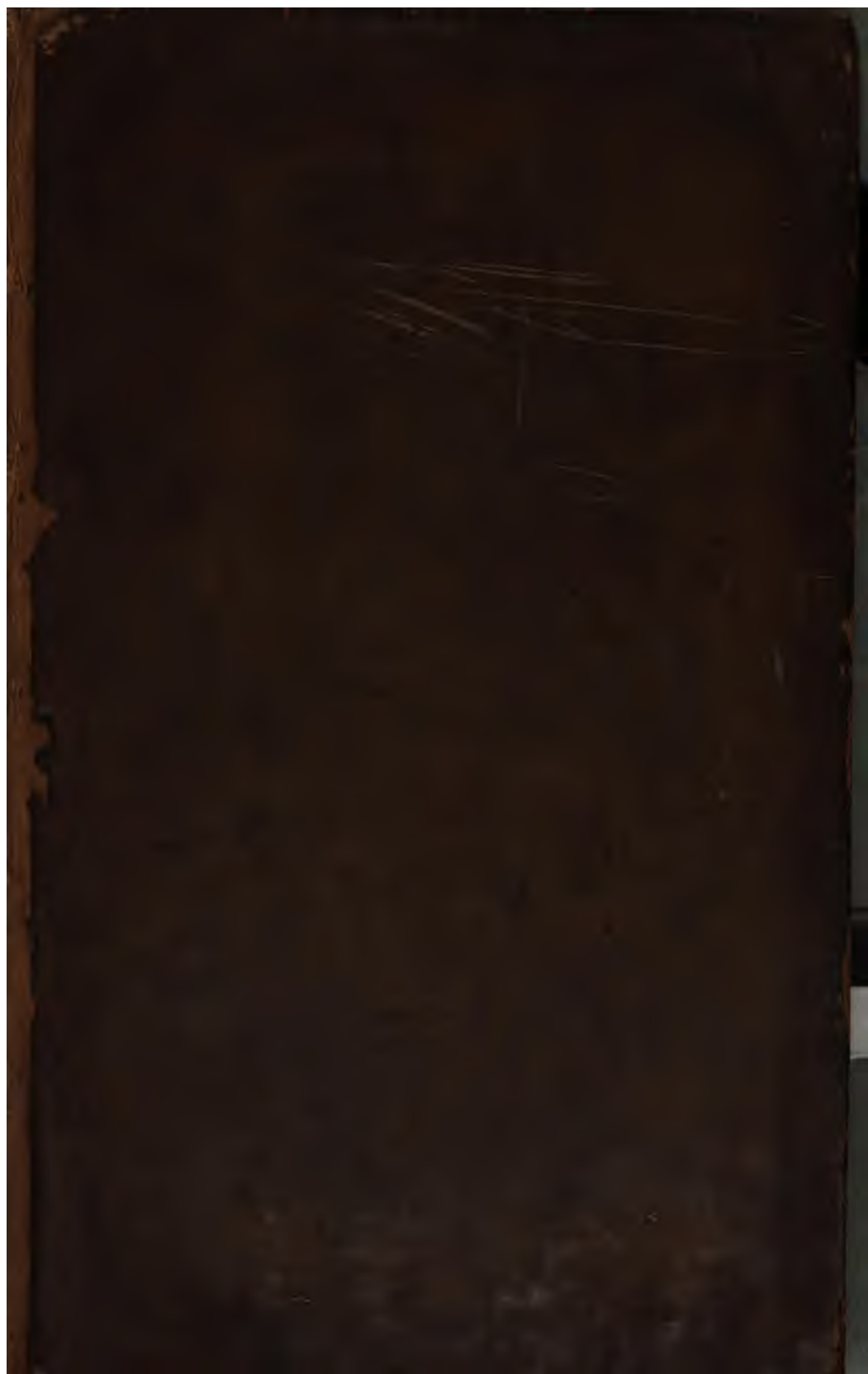
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

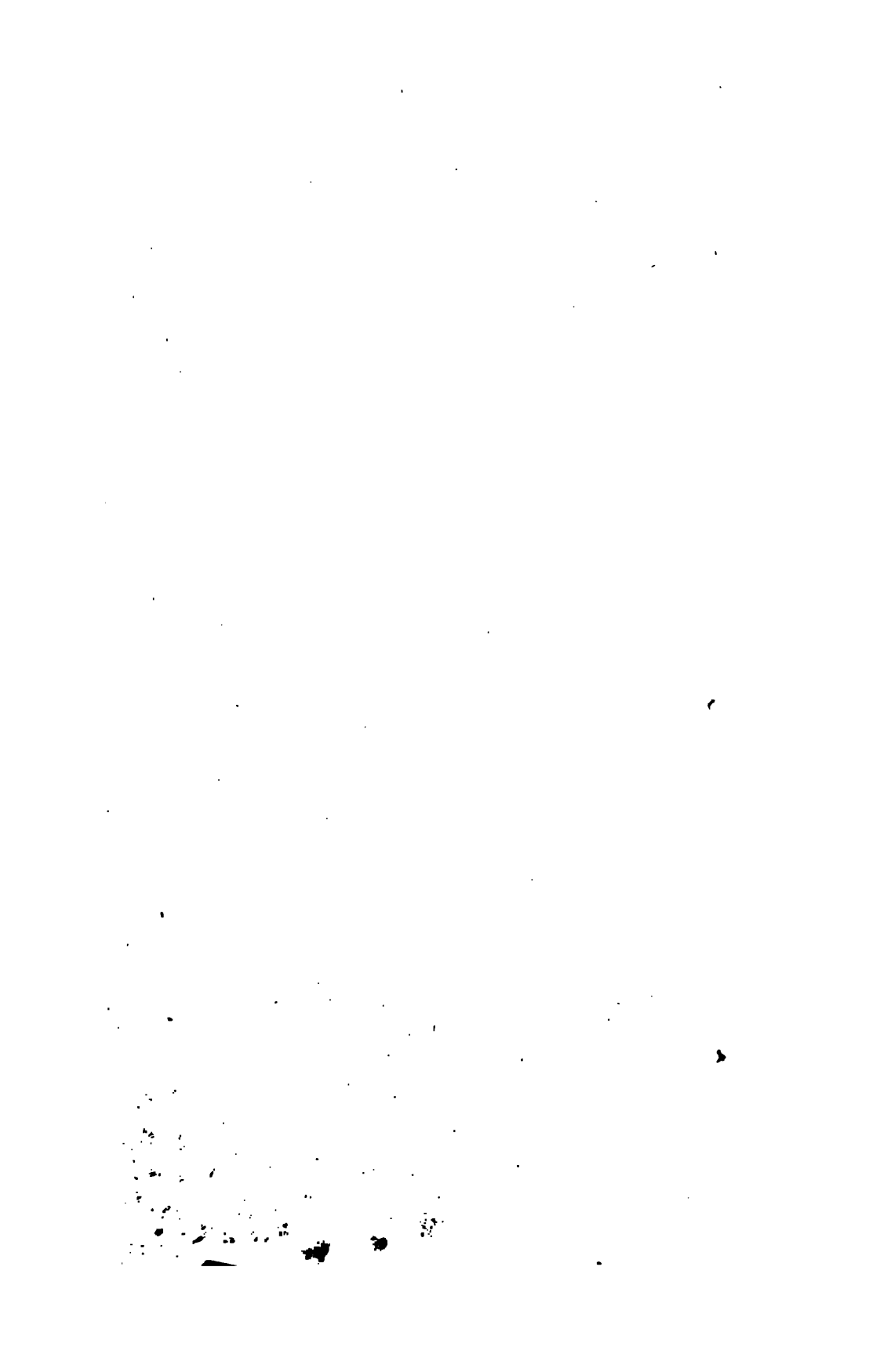
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

A

New ENGLISH-WELSH DICTIONARY:

CONTAINING

All Words necessary for Reading an *English* Author;

WHEREIN

Not only the Corresponding *British* is given to the *English*,
and the various Significations properly ranged;

BUT ALSO

Every *English* Word is accented to prevent
a bad Pronunciation,

The Part of Speech added to which each Word
respectively belongs,

* And proper Authorities subjoined where necessary.

The Whole carefully Compiled from the most approved Au-
thors in both Languages.

By WILLIAM EVANS.

Eccl. xxxiii. 17.

Κατανοήσατε ὅτι οὐκ ἔμοι μόνῃ ἐκοπίασα, ἀλλὰ πῶσι τοῖς ζητῶσι παιδίαν.

—antiquam exquirite matrem.

VIRGIL.

CARMARTHEN,

Printed for JOHN ROSS, and RICHARD RHYDERO :

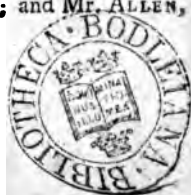
AND SOLD BY

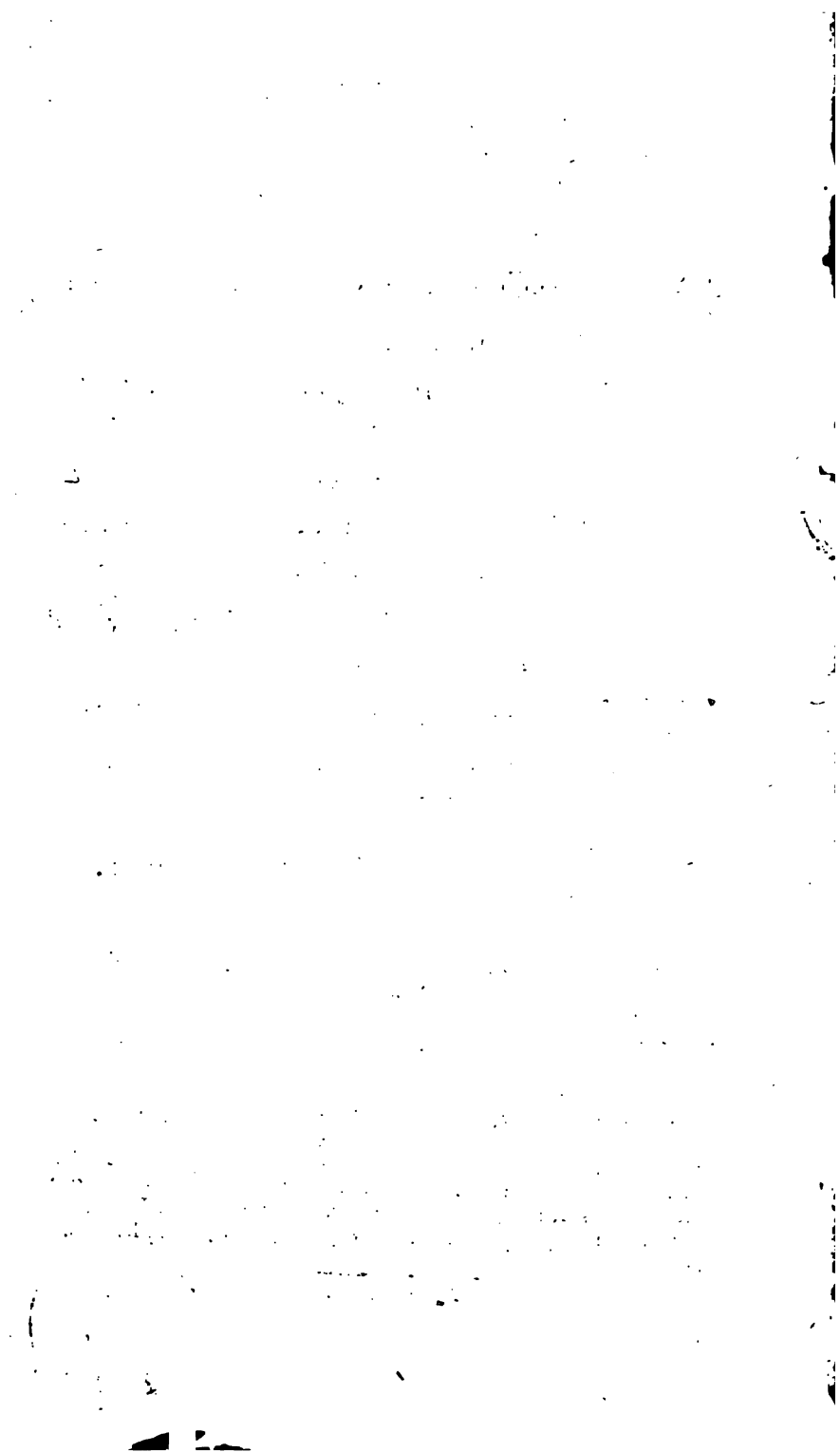
Mr. RAIKES, Gloucester; Mr. D. LEWIS, Lewin's Mead, Bristol;
Mr. JONES, Brecon; Mr. BEADLES, Pont-y-pool; Mr. D. MORGAN,
Neath; Mr. D. EVANS, Swansea; Mr. SAMUEL EVANS, Lanwenog;
Mr. J. JAMES, Aberystwith; Mr. W. JONES, Bala; and Mr. ALLEN,
Haverfordwest.

M, DCC, LXXI.

302. S. 19.

SUBSCRIBERS NAMES.

B.

John Browne, Esq; Langennach.
 Rev. Tho. Beynon.
 David John Beynon.
 Jenkin Beynon, Llaethliw, 2
 Mr. Beadles, Pontypool, 12

C.

William Charles, Trefgaenowen,
 Pemb. 24
 John Clement, Langevelach, Glam.
 Thomas Clement, Do.

D.

Wm. David, Whitchurch, Pemb.
 Rev. Mr. Davies, Bafely, Glam.
 Mr. Davies, Eglwys-Cummin
 Mr. Davies, Trelech.
 Mr. Davies, Llan y Bre.
 Tho. Davies, Haverfordwest.
 Benj. Davies, Parkethin, Landeilo
 Joshua Davis, Brecknockshire.
 John Davis, Glyn, Llangeitho.
 Rowland David, Llanbrin mair.
 Philip David, Lanarthney.

E.

Wm. Benson Earle, Esq; Salisbury.
 Rev. Mr. Evans, Lowhaden, 2
 Mr. Evans, Landwrwr.
 Mr. Evans, Caerlleon.
 Mr. Evans, Aberduar.
 Thomas Edwards, Redwaft, Monm.
 Samuel Evans, Lanwenog, 6.
 David Evan, Henllan am Goed, 6
 David Evan, New Church.
 Abel Evan, Gelly gwenyn, Silian.
 Evan Evans, Brecknockshire.
 Mr. Joshua Edcows, Salop.

G.

Richard Garnons, Esq.
 Rev. John Vaughan Garnons, A.M.
 John Griffith, Landwr.
 Rector of Llandinywlin.
 John Garnons, Rywgoch.
 Griffith Garnon.
 William Giles, Baflech.

H

Effex Harries, Mathry.
 Jer. Harris, Carmarthen.

J

Richard James, M. D.
 Rev. Mr. J. Jenkins, Carmarthen.
 David Jones, Llanddwr, Aber-
 arth, Cardiganshire.
 Mr. John Jones, Courthenllysg.
 Wm. Jenkin, Lanegwad.
 John Jenkin, Smith, Lampeter.
 David Jones, Llanllwni.
 Morgan Jenkin, Lanarthney.
 Tho. James, Trelech.
 Rev. Edward Jacobs, Glam.
 Philip Jones, Llwyn.
 Tho. Jones, Pen y Bank.
 Mr. Jones, Vicar of Lanybyther.
 John Jones, Lampeter.

David Jones, Lanwrda.

David Jones.

Richard John, Langelor.

William Jones, of Bala, 100

John Jones, Carnarvon, 50.

L

Rev. Mr. Lloyd, Brynllwyrth.
 Israel Llewelyn, Ringwood.
 Mr. Tho. Lewis, Exeter
 John Lloyd, Abergwily.
 John Lloyd, Vagorgoch.
 Benj. Lewis, Lanvihangel Bedyw.
 Rees Lewis, Langennin.
 Arthur Lloyd, Student, 4
 George Lloyd, Marlol.
 David Lewis, Merchant, Bristol, 6
 Morgan Lewelin, Neath.

M

Rev. John Mathews, Rector of St.
 Lawrence, Pembroke.
 Mr. Morgans, Henllan.
 Benj. Martin, Landwrwr.
 Mr. Morris, Student.
 John Morgan, Tally.
 Mr. Matthews, Gortref.
 John Morris, Kilwen.
 Fr. Morris, Carmarthen.
 Wm. Moses, Abergwily.
 Mr. Morfe, Rinafton.
 Wm. Morris, Ruppera.
 David Morgan, Currier, Neath, 5.
 Thomas

SUBSCRIBERS NAMES.

Thomas Maurice, Bookbinder. 12

O

Jer. Owen, Carmarthen.

P

Philip Phillips, Esq; Lampeter.

Rev. Mr. Prichard, Trelech.

John Popkin.

John Popkin, jun. Trechirn, 2.

D. Prytherch, Brechfa.

Tho. Price, Henllan.

F. Parry, Llanabar.

R

Rev. Josiah Rees, 50

Owen Rees, 50

Thomas Rees, 25

David Rees, 25

Mary Rice.

Harry Rees, Lanvihangel Bedyw.

Thomas Rees, Lanelly.

James Ruffel, Carmarthen, 6

Wm. Richard, Langeitho.

S

Rowland Smith, Student.

Josua Stephen, Lanwenaog.

T

Rev. John Thomas, Blaen-Porth.

V

Wm. Vaughan, Esq; Nanny.

Evan Lloyd Vaughan, Esq; Bodir.

W

Wm. Williams, Esq; Kilfant.

Rev. Jn. Williams, Pant y Blodau.

Mr. Williams, Llanynyr.

Mr. Watkins, Pwll.

Mr. P. Williams, Landevylog. 3

Lewis William, Merthyr Tydfil. 50

Edward William, Llanedyn.

John Williams, Court, Pen Brory.

Thomas Williams, Allt Goch.

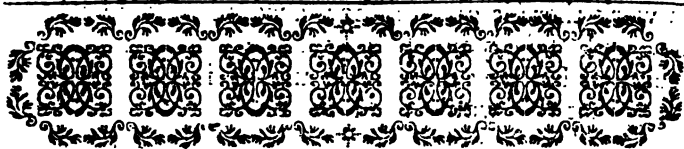
John Watkins, Lanwenaeth.

David Walters, Carmarthen.

David Williams, Do.

Many Persons who have taken Subscriptions for this Work, not having sent in the Names, such, we hope, will excuse their not being inserted in this List of Subscribers.

T H E

T H E
P R E F A C E.

THE mutual intercourse between the natives of this Principality and their neighbours the English, has rendered the study of the English Tongue necessary to every one in this Country, whose views are raised above the plowman and the labourer, and the great number of English publications continually circulated among us, make an Undertaking of this kind, not only useful, but necessary; especially for all such as are desirous of reading English Authors, but have not a competent knowledge of the Language. — It may also be of great service to young Divines, who are obliged to officiate in the Welsh language, but have had their education at the Universities, or other Seminaries of learning, where only the English and learned languages are studied. — The tradesman likewise must find a work of this kind extremely serviceable, as all commerce is carried on in English, which must at first be difficult to a Cambro-Briton, without the assistance of an English-Welsh Dictionary.

Considering therefore, that this work would be of great utility (if well executed) to men of all ranks in this Country, I have, in order to render it as cheap as possible, so that all may be able to purchase it, given but few phrases; nor, indeed, did I conceive it would be of any great use where the idiom of both languages agree; but where otherwise, or it appeared necessary to ascertain the meaning of an obscure word either in Welsh or in English, I have not neglected it. — In the first part of
this

this work there is given a short account of some religious sects, and the etymologies of some words, particularly Greek and Hebrew ones made use of in Scripture; but finding that this would swell the Book to such a size, as would render the publishers unable to sell it for the price proposed, I was obliged to desist from my purpose.

For the sake of such of my Countrymen as are unacquainted with the English pronunciation, I have placed the accent upon every English word, which is a mark thus (') over a vowel, denoting that the voice is to be raised on that vowel. The part of speech is likewise placed immediately after every word. See the Table of abbreviations. I have in various places given the English words as they are pronounced, as for instance, the word *acke* is always pronounced *ake*; *calves* pronounced *eaves*; *cough* pronounced *coff*, &c. &c.

When an English word bears two, three or more senses, I have distinguished the significations in the Welsh part, when they greatly differ, thus [.—] with a dash between each acceptation; but where the senses vary but a little, I have put only a semicolon, and sometimes a colon; and where the word bears but one obvious sense, I have only placed a comma after each of the words corresponding to the English, as the learned and judicious Dr. *Thomas Williams* has done in his Latin-Welsh Dictionary.

I think proper to caution the Reader not to expect that word always placed first, which may appear most familiar to him, since it is well known, that what is very well understood, and familiar in one part of the principality, is not so in another: therefore, I flatter myself the candid and judicious will be perfectly satisfied, if among three, four, or five words, they are not disappointed in finding one or more, which they fully understand; nor will such condemn as useless those words they may not be so well acquainted with, for the reason before given.

For the authority of the English part of the work, I have consulted Ainsworth's English-Latin Dictionary, Fenning, Entick, and other Authors of established reputation; and I hope that my Countrymen, and other Gentlemen whose curiosity may lead them to peruse this little work, will not, if they think I have given a
wrong

wrong definition of some words, or inserted others which may appear to them to be obsolete, be precipitate in their judgment, and pass censure upon it, till they consult some of the Authors above mentioned, especially Mr. Fenning who has given quotations from the most eminent English Authors, as an authority for such words as are not commonly made use of, and for the different significations of some others,—— It is with pleasure I own myself indebted chiefly to the labours of that great, learned, and judicious critic Dr. Davies in the Welsh part of this work, without whose friendly aid I had scarcely ventured on such a laborious task. —— I have likewise received some assistance from Mr. Llwyd, Mr. Richards, and Others.

I do not expect this work to escape censure; neither have I the ambition to think it free from imperfection; but let it be considered, that it is much easier to improve a work than to compose it, and that as this is in a manner the first attempt of this kind, some words might escape me, which may occur to others; and as other studies required my application, (my leisure hours only being allotted for the compiling of this work) this consideration will plead an excuse for any little omissions, especially as this work was printed as fast as I could compose it, and consequently could not avail myself of the advantages of a revision. Yet upon the whole, I think, I have given a true definition of the English words. If some should differ from me in opinion, I shall not be angry: and, I hope, it will in some measure defend me from censure, that I am willing to give to others, the same liberty which I desire to have myself, that is, a liberty to follow their own judgement. I shall therefore conclude in Horace's words,

——— *Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.*

ABBREVIATIONS

Made use of in the following WORK.

(f.) (sub.) Substantive.	(interj.) Interjection.
(adj.) Adjective.	(Fig.) Figuratively.
(pron.) Pronoun, and sometimes	(plu.) Plural.
Pronounced.	(act.) Actively.
(v.) Verb.	(pass.) Passive.
(v. a.) Verb active.	(neut.) Neuterly.
(v. n.) Verb neuter.	(Abbrev.) Abbreviation.
(part.) Participle.	(Gr.) Greek.
(adv.) Adverb.	(Heb.) Hebrew.
(conj.) Conjunction.	(Lat.) Latin.
(prep.) Preposition.	(Edr.) Edrych.

Scripture Abbreviations are so well known we need not insert them here.

† Prefixed denotes the English Word obsolete.

The following Mistakes escaped the Notice of the Corrector of the Press, and possibly there may be some others, which it is hoped the candid Reader will look upon as Typographical Errors, and so will kindly correct them, and generously pardon the Compiler.

Under the Word Belial, 1st. line 2d. Col. for Eḡnδoβav, read Eḡnδooov.
—Under Beware, for lio, read gwylio. — Under Bib, dele taloithig.—
Under Bubble, for Huddas, read 'suddas. — Under Burganet, for
pedwisg, read penwisg.—Under Burlesque, for tuchan, read dychan.
—Under Busy, for (f.) read (adj.)—Under Demon, line 12. col. 2.
for Eρωμος read Eρωμος.— After Diffyllable, the following Words
are omitted,

DISTAFF , (f.) cogail.	DISTANT , (adj.) pell.—gwahan—
To DISTAIN , (v.) amliwio; halogi,	edig, didoledig.
diwyno.—dirmygu, diystyru.	DISTASTE , (sub.) diflasrwydd, cas-
DISTANCE , (f.) pellder, pellennig-	ineb.
rwydd, y cyfrwng rhwng un lle	DISTEMPER , (sub.) anardymmer,
a'r llall.—gwahaniaeth.	anhwyl, amhwynt, clefyd.
<i>Under Effect, for effeithiolaf, read effeithiolaeth. — Under Glut,</i>	
<i>after draflyngcir dele ;</i>	

A NEW ENGLISH - WELSH DICTIONARY.

A B

A,

Before a Noun, o flaen enw peth sydd yn arwyddo UN, rhyw beth neillduol; as, a man, dyn, heb enwi pwy.

A. D. *Anno Domini*, yn y flwyddyn o oed ein Harglwydd.

A. M. *Anno Mundi*, yn y flwyddyn o oed y byd.

A. M. *Artium Magister*, athraw yn y celfyddydau.

A'ARON, (Heb. *a mountaineer, if from Har, a mountain; but if from Jarah, be taught, it signifies a teacher*, mynyddwr, neu ddyfsgawdr) arch-offeiriad cyntaf yr Iuddewon.

ABA'DDON, (f.) dinystrydd, *Dat. ix.*

ii. anrheithiwr, difrodwr.

ABA'FT, (adv. *behind*, yn ôl; *but used as a sub.*) llyw, llyw'r llong, pen ôl y llong.

ABA'ISANCE, (f.) gostyngedigaeath, ymgrymriad, cyfarchiad.

To ABA'LIENTATE, (v. a.) *in Civil Law*, arallu, gwneuthur yn eiddo arall, yr hyn oedd ein heiddo ni o'r blaen; symmud o feddiant y naill i feddiant y llall. — ymddieithro, ymestronceiddio; eithr anfynych yr arferir, yn bresennol, yn yr ystyr yma.

ABALIENA'TION, (f.) aralliad, bymmudiad eiddo un i un arall.

To ABA'NDON, (v. a.) rhoi i fynu, gadael heibio, gadaw, gwrthod, bwrw ymaith. — ymroddi.

ABA'NDONED, (par.) wedi ei adaw,

A B

gwrthodedig, wedi ei wrthod, wedi ei roddi i fynu.

ABA'NDONED, (adj.) anfad, dyrras, ysgeler, echryllon.

ABA'NDONING, } (f.) ymadawiad,

ABA'NDONMENT, } ymwrthodiad,
To ABA'RNARE, (v. a.) *in law*, datguddio dirgel fai, neu garedd, dadanhuddo.

To ABA'SE, (v. a.) ifelu, dwyn yn ifel, gostwng, darostwng, goriselu.

ABA'SEMENT, (f.) gostfyngiad, darostfyngiad, goriseliad, dygiad i lawr.

To ABA'SH, (v. a.) cywilyddio, peri i un gywilyddio.

AB'ASHMENT, (f.) cywilydd, gŵyl-edd: fynnedigaeth, braw, cythrudd.

To ABA'TE, (v. n.) treio, lleihau, myned yn llai, prinbau. — (active) cwympo mewn pris, colli, gostwng mewn pris.

ABA'TEMENT, (f.) lleihâd, cwmp, tawl, toliant.

A'BBA, (f.) *Syriac*, tad, *Rbus. viii. 15.*

A'BBACY, (f.) abadaeth.

A'BBESS, or } abades, neu lywod.

A'BBATESS, } raethes mynachlog.

A'BBEY, (f.) abadty, mynachlog, mynachdy.

A'BBOT, or } (f.) abad, llywydd, neu

A'BBAT, } reolwr mynachlog.

To ABBREVIATE, (v. a.) byrrhau, cwtwtogi, talfyrru, dyfyrru.

ABBREVIATION, (f.) byrrhad, cwtwtogiad, talfyriiad, crynodeb.

ABBREVIATOR, (f.) talfyrrwr, byrrhawr, cwtwtogwr.

A B

To A'EDICATE, (v. a.) ymwithod, ymadael, rhoi i fynu, llysu, gadaw.
 ABDICA'TION, (f.) gwrthodiad, llyfient. — ymadaewiad, rhoddiad i fynu.
 † *To* AEDU'CE, (v. a.) dwyn ymaith, tywyso ymaith.
 † ABECE'DARY, (adj.) yn perthyn i'r ezywyddor, neu restr y llythyrennau.
 ABE'D, (adv.) mewn gwely.
 ABERRA'TION, (f.) cyfeiliorn, didro, cyfrgoll, crwydr, disberod.
To ABE'TT, (v. a.) cefnogi, annog, cymmell, ategu, cyffroi. — cynnal i fynu, dal i fynu. — cynnorthwyo, nerthu, bod o blaid un.
 ABE'TTOR, (f.) annogwr. — cynhaliwr. — cynnorthwywr, cefnogwr.
 ABE'YANCE, (f.) *in law*, etifeddiaeth mewn gobaith; peth mewn gobaith, neu ddisgwyliad; neu i ddyfod i feddiant un ar ol un arall; ond nid yn bresennol yn ei feddiant.
To ABHO'R, (v. a.) ffeiddio, dynggashau, llwyrghashau.
 ABHO'RRENCE, } (f.) atgafrwydd,
 ABHO'RRENCY, } dygafedd, ffeidd-dra, dynggas, gwrthwyncbiad, ffeiddiad.
 ABHO'RRENT, (adj.) ffaidd, atgas, dygas, ffeiddgas.
To ABI'DE, (v. n.) aros, trigo, aneddu, ymaros, preswyllo, pryseddu. — dioddef.
 ABI'DER, (f.) trigiannydd, preswyl-ydd, pryseddwr, cyfanneddwr, preswylwr.
 ABI'DING, (f.) preswyliaid, arhosiad, trigiaid, cyfanneddiad. — goddefiad, ymaros, i *Cron.* xxix. 15. *fel cysgod yw ein dyddiau ni ar y dddear, ac nid oes ymaros.*
To ABJE'CT, (v. a.) diystyru, dibrisio, bwrw heibio.
 ABJE'CT, (adj.) diystyr, distadl, dirmygus, gwael, dibris, wedi ei fwrw heibio.
 ABJE'CT, (f.) adyn, adlaw.
 ABJE'CTLY, (adv.) yn ddiystyr, yn ddibris.
 ABJE'CTION, } (f.) salwedd, dial-
 ABJE'CTNESS, } wedd, goflyngiad, gwacled, gwendid meddwl.
 ABI'LITY, (f.) nerth, cadernid, gallu,
Mat. xxv. 15. *yn ol ei allu ei hun.* —

A B

golud, cyfoeth, dâ. — medrusfrwydd gwybodaeth.
 ABINTE'STATE, (f.) *in Civil Law* etifedd un a fu farw'n ddiewyllys
 ABJURA'TION, (f.) diofryd, ymwrthodiad, ymwadiad, ymwad trwy lw ymadaewiad â pheth, rhoddiad i fynu. — Anudon, *medd Dr.* Dafis, eith antŷnych yr arferir yn yr ystyr hynny.
To ABJU'RE, (v. a.) diofrydu, gwadu trwy lw, ymwrthod â pheth, rhoi i fynu.
To be ABLE, (v. n.) bod yn alluog dichon, medru.
 A'BLE, (adj.) abl, addichyn. — galluog, nerthol, cryf. — cyfoethog, goludog.
 A'BLENESS, (f.) abledd, cadernid galluogrwydd. — cryfder, glewder grym. — medr.
 † A'BLEPSY, (f.) dallineb, dallni.
 AELU'TION, (f.) golchiad, ymolchiad, golchiad ymaith.
 ABNEGA'TION, (f.) gwâd, naccâd gommeddiad, ymwadiad, nâg, pall
 ABNO'RMOUS, (adj.) afreolaidd, anllywodraethus, heb reol.
To go ABO'ARD, (v. a.) myned a fwrdd llong, dringo, csgyn ar fwrdd llong.
 ABO'ARD, (adv.) ar fwrdd llong mewn llong.
 † *To* ABO'DE, (v. a.) rhagddewinio rhagddywedyd peth a ddigwyddo darogan. *This tempest aboded a sud den breach.* Shakespeare's *Hen. VIII*
 ABO'DE, (f.) cartref, trigle, preswylfod, annedd, pryseddfod, cyfannedd, cyfanneddic.
To ABO'LISH, (v. a.) dinystrio, diftrywio, diddymmu, dileu, dirymmu, dodi allan o rym.
 ABO'LISHABLE, (adj.) diftrywadwy, a ellir ei ddileu, neu ei diddymmu, hygraf.
 ABO'LISHING, } (f.) diddymmiad
 ABO'LITION, } dilead, dirymmiad, dinystriad.
 ABO'MINABLE, (adj.) ffaidd, ffeiddgas, erchyll, atgas.
 ABO'MINABLY, (adv.) yn ffaidd, yn atgas, yn erchyll.

A B

To ABO'MINATE, (v. a.) ffeiddio, dynggashau.
ABOMINATION, (f.) ffeidd-dra, at-gafurwydd, dygafedd.
ABORTION, } (f.) erthyliaid, y
ABORTIVENESS, } peth a csgorir
 cyn tymp.
ABORTIVE Birth, (f.) erthyl, un a
 cnir cyn ei anfer.
ABORTIVE, (adj.) annhymmig.—*figuratively*, methedig, seithug, aflwyddiannus, anffodiog, annhyciannus.
ABORTIVELY, (adv.) yn annhymmig, yn erthylaidd. — *fig.* yn anedwydd, yn aflwyddiannus, yn anffodiog, yn anffynnadwy.
ABOVE, (prep.) uwch, uwch law, uwch ben, mwy na, oddi ar, goruwch.
ABOVE-BOARD, (adv.) ar gyhoedd, yn agored, yn ddiduedd, yn ddi-ddichell.
ABOVE all Things, anad, yn amad dim.
To ABO'UND, (v. n.) amlhau, cael digon, cael ei wala, bod â digonedd, a helaethrwydd gantho, bod ar ddigon.
ABO'UT, (prep.) ynghylch, amgylch, wrth, am, o amgylch, o gylch, o bob parth, amgyred.
To ABRA'DE, (v. a.) crafu ymaith, eillio ymaith, rhafgio.
ABRE'AST, (adv.) ochr yn ochr.
† ABRENU'CIATION, (f.) ymwrthodiad, ymwad.
ABRICOT, (f.) math ar afal.
To ABRI'DGE, (v. a.) byrrhau, cwt-togi, dyfyrro, talfyrro, 2Macc.ii.23. *Ni a brofwn eu talfyrro meon un llyfr.*
ABRI'DGEMENT, (f.) byrrhâd, cynhwyfiad, cwttogiad, talfyrriad, crynodeb.
ABRO'AD, (adv.) allan, ar léd, oddi allan—oddi cartref, allan o'r wlad.
To ABROGATE, (v. a.) diddymu, dileu, dirymmu.
ABROGA'TION, (f.) diddymmiad, dirymmiad, dilead.
To sit ABRO'OD, (v. n.) eistedd ar wyau.
ABRU'PT, (adj.) candryll, torredig, drylliedig.—*disymmwrth.*

A B

ABRU'PTLY, (adv.) yn anghyffon, yn yngwrth, yn ddifymmwrth.
AB'SCESS, (f.) pwnga, cornwyd, anafod.
† ABSCI'SSION, (f.) torriad ymaith, rhwyg, trwch.
To ABSCO'ND, (v. n.) ymguddio, ymddirglu, murnio.
ABSCO'NDING, (f.) ymguddiad, ymorchuddiad, ymachludd.
A'BSENCE, (f.) absen, absennoldeb.
To ABSE'NT, (v. n.) absennu.
A'BSENT, (adj.) absennol, amrhefnoll, allan o wydd.
To ABSO'LVE, (v. a.) gollwng, gwaredu, rhyddhau, maddeu, pardynu.
ABSOLUTE, (adj.) cwbl, perffaith, hollol, cyflawn, wedi ei orphen.—*pendant.*—diammodol, anymddibynnol, anorchfygol.
ABSOLUTELY, (adv.) yn berffaith, yn llwyr-gwbl, yn hollawl.
ABSOLUTENESS, (f.) perffeithrwydd, cwblhâd.
ABSOLUTENESS in government, arglwyddiaeth, llywodraeth, pendeigaeth, unbennaeth.
ABSOLU'TION, (f.) maddeuant, gollyngdod, rhyddhâd.
A'BSONANT, } (adj.) anghywir, ang-
A'BSONOUS, } hyffon, anghyttun.
To ABSO'RB, (v. a.) llyngcu, trafylngcu.
ABSTA'IN, (v. n.) ymgadw, ymattal, ymbeidio, dirwestu.
ABSTA'INING, } (f.) ymattaliad, ym-
A'BSTINENCE, } arbed, dirwest, arbedrwydd.
ABSTE'MIOUS, (adj.) sofr, diwin, difrwyg, diwair, cymmhedrol.
ABSTE'MIOUSNESS, (f.) ardimmer, cymmhedrolder, cymmefurwydd, diweirdeb.
A'BSTENCY, *edr. Abstaining.*
To ABSTE'RG, (v. a.) fychu ymaith, glanhau, golchi ymaith.
To ABSTRA'CT, (v. a.) tynnu ymaith, tynnu oddi wrth, didoli—byrrhau, cwt-togi, talfyrro.
A'BSTRACT, (f.) byrr draethawd, cynnhwyfiad, crynodeb.
ABSTRU'SE, (adj.) dirgel, cuddiedig, anhawdd ei ddeall.
ABSTRU'SENESS, } (f.) anhawfder,
ABSTRU'SITY, } caddug, tywyllni.

A B

ABSTRAUSELY, (adv.) yn dywyll, yn guddiedig, yn ddirgel, yn annysalladwy.

ABSURD, (adj.) anghymmwwys, anaddas, ffol, ynyfod, anghymmefur, ofer, direfwm, gwrthwyneb i reswm.

ABSURDITY, (f.) anghymmwyfdra, ynyfdrwydd, ffoledd, afresymmoldeb, peth gwrthwyneb i reswm.

ABUNDANCE, (f.) digonedd, amledd, ainlder, helsethrwydd, *Mat. xii. 34.* digonoldeb, lliofowgrwydd, cyflawnder.

ABUNDANT, (adj.) helaethlawn, llawn, digonol, gorllawn, aml, fflwch, cyflawn.

TO ABUSE, (v. a.) gwaradwyddo, i *Sam. xxxi. 4.* camarfer, drwg arferu, arfer peth yn amgen nag y gweddai, gwneuthur aminarch, enllibio.

ABUSE, (f.) cam-arfer, camwri, drwg arfer, drygfri, ammarch, trofedd.

ABUSER, (f.) cam-arferwr, halogwr, gwawdiwr, enllibiwr.

ABUSIVE, (adj.) ainmharchus, drwg foefol, rhyfygus, rhodrefus, enllibus, edliwgar.

ABUSIVENESS, (f.) enllib, edliwiant. *Edr. Abuse.*

TO ABUT, } (v. n.) cyffinio, ter-
ABUTT, } fynu.

ABUTMENT, (f.) cyffinydd, amhiniog.

ABYSS, (f.) anoddyn, cadduglyn, pwll diwaelod.

A C

ACADEMICAL, (adj.) yn perthyn i'r brif-ysgol, neu'r brif-athrofa.

ACADEMY, (f.) prif-ysgol, mam-ysgol, prif-athrofa. Felly y gelwid lle y dysgai Plato yn Athen.

TO ACCEDE, (v. n.) cyrchu at, nesau, myned at, neu ddyfod at.

TO ACCELERATE, (v. a.) bryfio, pryfuro, dyfryfio, ffryfio, anhwanegu cyflyndra.

ACCELERATION, (f.) ffwrst, brys, cyflymdra, ychwanegiad brys, neu gyflymdra, dyfrys, pryfurdeb.

ACCENT, (f.) accen, orddigan, tôn, codiad neu oftyngiad llais, adgen.

A C

TO ACCENT, (v. a.) accennu.

TO ACCEPT, (v. a.) cymmeryd, derbyn, arffolli, dilyfu, croesawu.

ACCEPTABLE, (adj.) derbyniol, dilyfiant, cymmeradwy, croesawus, boddllawn.

ACCEPTANCE, } (f.) cymmeriad,
ACCEPTATION, } derbyniad, croesawiad, cymmeradwyaeth.

ACCEPTER, (f.) derbyniwr.

ACCES, (f.) dyfodiad at, dyfodfa, nesâd, dynesâd.

TO HAVE ACCESS (v. n.) cael dyfodfa, *Rhuf. v. 2.* *Trwy'r bwn befyd y caufom ddyfodfa.*

ACCESSIBLE, (adj.) hygyrch, a ellir dyfod atto.

ACCESSARY, } (f.) affeithiol, cyfran-
ACCESSORY, } nog, o fai, cyfran-nogwr, affeithiwr.

ACCIDENT, (f.) digwyddiad, damwain, siawns, damchwain.

ACCIDENTAL, (adj.) damweiniol.

ACCIDENTALLY, (adv.) yn ddamweiniol, ar ddamwain.

ACCIDIOUS, (adj.) diog, fwrth, mewydus.

ACCIDITY, (f.) diogi, mewyd, fyrthni.

ACCLAMATION, (f.) crechwen o lawenydd, gorfoledd, bloddest, 2 *Sam. vi. 15.* *Trwy floddest, a sain udgorn.*

ACCLIVITY, (f.) goriwffynu, llechwedd, tyle, lechweddiad.

TO ACCOMMODATE, (v. a.) cymmedroli, cymhwyso, addasu, cyfaddasu, cymmefuro, priodoli. — diwallu.

ACCOMMODATION, (f.) addasiad, cymmhwysder, cymmefurad.

TO ACCOMPANY, (v. a.) cyd-ymdeithio, cyd-gerdded, hebrwng, canymdaith, canymdoi.

ACCOMPLICE, (f.) cyfrinachwr, neu un o'r gyfrinach. *Edr. Accessary.*

TO ACCOMPLISH, (v. a.) diweddu, perffeithio, cwblhau, cyflawni, gorphen, dibennu.

ACCOMPLISHMENT, (f.) cwblhâd, perffeithiad, gorpheniad, dibeniad, cyflawniad.

TO ACCOMPT, (v. a.) cyfrif, rhifo.

ACCOMPT, (f.) cyfrif, rhif.

A C

To ACCO'RD, (v.) uno, cyttuno, cydgordio, cydfod, cynghaneddu.
ACCO'RD, (f.) undeb, cyttundeb, cydgordiad, cynghordiad, cydfod, cyfundeb, cymmodlonedd.
ACCO'RDANCE, (f.) cydfyniad. Edr.
Accord.
ACCO'RDING, (pre.) yn ol, yn gyfelyb, megis.
To ACCO'ST, (v. a.) nesáu, dyfod at —gofod ar un, cyrchu, rhuthro—llafaru wrth un, cynanu, cyfarch.
To ACCOU'NT, (v. a.) cyfrif, rhifo. —prifio, ystyrio.
ACCOU'NT, (f.) cyfrif, rhif. — bri, cymmeriad, parch. — mynegaeth, hyfpyfiad.
ACCOU'NTABLE, (adj.) cyfrifol, at-tebol.
To ACCO'UPLÉ, (v. a.) cwplu, cyfylltu.
To ACCOU'TRE, (v. a.) gwisgo, trwsiadu, darparu, tacclu, addurno.
ACCOU'TREMENTS, (f.) addurn, arfau, tacclau, offer, darmerth, trecc.
ACCRE'TION (f.) cynnydd.
To ACCRU'E, (v. n.) cynnyddu, chwanegu, mwyhau, deilliau oddi wrth.
† ACCUBA'TION, (f.) eisteddiad.
To ACCU'MULATE, (v. a.) tyrru, pentyrru, cludeirio.
ACCUMULA'TION, (f.) pentyrriad, cynhulliad, angwanegiad, cludair.
ACCURACY, } (f.) cywreina-
ACCURATENESS, } rwydd, med-
ACCURATE, (adj.) cywraint, cel-
syddgar, hylaw, dichlyn, gofalus.
ACCURATELY, (adv.) yn gywraint, yn ddichlyn, yn ofalus.
To ACCU'RE, (v. a.) rhegu, mellithio, melltigo.
ACCU'RED, (adj.) melledigedig.
ACCUSABLE, (adj.) beius, camgylus.
To ACCU'SE, (v. a.) cyhyddo, achwyn, beio, athrodi.
ACCU'SER (f.) achwynwr, cyhuddwr.
ACCUSA'TION, (f.) cwyn, achwyniad, cyhuddiad.
To ACCU'STOM, (v.) cynnefino, arferu.
ACCU'STOMING, (f.) cynnefinad, arferiad.
ACCU'STOMABLE, (adj.) cynnefin-
a, arferol.

A C

ACCU'STOMABLY, } (adv.) yn ol
ACCU'STOMARILY, } yr arfer, fel
y mae'r arfer.
ACCU'STOMARY, (adj.) arferol, do-
fodol, cynnefin.
ACE'RB, (adj.) anaddfed, chwerw,
sur. — sarrug.
ACE'RBITY, (f.) chwerwder, furni,
gerwindeb.
To ACE'RVATE, (v. a.) tyrru, pen-
tyrru, cludeirio.
ACERVA'TION, (f.) pentyrriad.
ACE'TOUS, (adj.) sŵr.
A'CHE, *pronounced AKE,* (f.) dolur,
poen, cyffudd, gwyn.
To A'CHE, (v. n.) gwynegu, gwynia,
bod mewn poen.
TOO'TH-ACHE, (f.) y ddannoedd,
dolur o ddannedd.
To ACHIE'VE, (v. a.) cwblhau, cyf-
lawni, dwyn i ben, gorphen.
ACHIE'VEMENT, (f.) y cyflawniad o
ryw weithred hynod, cwblhad.
A'CID, (adj.) sur, egr, chwibl.
ACI'DITY, (f.) llymder, furni.
To ACKNOWLEDGE, (v. a.) cydnabod,
addef, cyfaddef, cyffesu.
ACKNO'WLEDGING, (f.) cydnabydd-
iad, cyfaddefiad, cyffesiad.
ACKNO'WLEDGMENT, (f.) cydna-
byddiaeth. Edr. *Acknowledging.*
A'CORN, (f.) melen.
To ACQUAI'NT, (v. a.) gwneuthur
yn gydnabyddus, hyfpyfu, mynegi,
dwyn ar gof — cynnefino.
ACQUAI'NTANCE, (f.) câr, cydym-
maith, cyfaill. — cydnabod, cydna-
byddiaeth. — cynnefindra.
ACQUA'INTED, (adj.) cydnabyddus,
— cynnefin, arferedig.
To ACQUIE'SCE, (v. n.) ymfoddloni,
ymfonyddu, ymefmwytho, ym-
hyfrydu mewn rhyw beth.
ACQUIE'SCENCE, } (f.) ymfoddlon-
ACQUIE'SCENCY, } rwydd, cym-
modlonedd, cydfyniad.
ACQUI'RABLE, (adj.) cyrrhaeddadwy,
ynnilladwy,
To ACQUI'RE, (v. a.) ynnill, maelio,
cyrrhaeddyd, caffael.
ACQUI'REMENT, (f.) caffaeliad, yr
hyn ynnillwyd neu gyrrhaeddwyd.
ACQUISITION, (f.) ynnilliad, cyrr-
haeddiad, y peth a ynnillwyd.

A C

To ACQUIT, (v. a.) gollwng yn rhydd, rhyddhau, maddeu, pardynu, gwaredu, digaeithiwo.
ACQUITTAL, } (f.) rhyddhâd,
ACQUITTMENT, } gollyngdod.
ACQUITTANCE, (f.) rhyddhâd tan law un, gweithred tan law un, cyfaddefiad taledigaeth.
A'CRE, pronounced AKUR, (f.) cyfair, erw, yltang, egyr.
A'CRID, } (adj.) sur, egr,
ACRIMONIOUS, } llym, farrug, creulon.
A'CRIMONY, (f.) llymder, tofter, ffracther, farrugrwydd.
ACROSS, (adv.) ar wŷr, ar ofgo, ar draws.
A'CT, (f.) gweithred.
A'CT, (f.) (*decree*) ordinhâd, ystatun.
To A'CT, (v. a.) gwneud, gwneuthur.
A'CTION, (f.) gweithred, gwaith, digoniant, cwyn, dadl, amarfar — cynghawfedd.
ACTIVE, (adj.) bywiog, efgud, chwmwth, cyflym.
ACTIVELY, (adv.) yn heinyf, yn gyflym, yn llafurus.
A'CTIVITY, (f.) bywiogrwydd, efgudrwydd, cyflymder.
A'CTOR, (f.) gwneuthurwr. — chwareydd.
A'CTUAL, (adj.) gweithredol — yn bod.
A'CTUALLY, (adv.) yn ddioer, yn ddiau.
A'CTUARY, (f.) 'grifennedydd.
To A'CTUATE, (v. a.) cynhyrfu, cyffroi, rhoi arial, rhoi ynni.
ACU'LEATE, (adj.) pigog.
ACU'LEATED, (adj.) pigog, llym.
ACU'MINATED (adj.) llym, blaenfain.
ACU'MEN, (f.) llymder, ystryw.
To ACU'MINATE, (v. a.) hogi, blaenllymmu, minio, pigfeinio, blaenio.
ACU'TE, (adj.) craff ei ddyall, cyfrwys, dichellgar.
ACU'TENESS, (f.) llymder, cyflymder deall, synhwyroldeb, parodrwydd rhewm, dichellgarwch, cyfrwysder.

A D

A'DAGE, (f.) dihareb.
A'DAMANT, (f.) diemwnt, adamant, maen tynnu.
To ADA'PT, (v. a.) cymmhwysu, cymmesuro, addasu, cyfaddasu.

A D

ADA'PTION, } (f.) addasiad, cyfa-
ADA'PTING, } ddasiad, cymmhwysiad.
To A'DCORPORATE, (v. a.) corphol-aethu, cydgorphi.
To ADD, (v. a.) angwanegu, dodf at, dodi wrth.
A'DDER, (f.) gwiber, neidr, asf.
Gen. xlix. 19. Neidr ar y llwybr.
Sal. xci. 13. Ar asf y cerddi.
A'DDICE, (f.) neddyf.
To ADDI'CT, (v. a.) ymroi i ryw beth, ymroddi.
ADDI'CTING, } (f.) ymroddiad i
ADDI'CTEDNESS, } ryw beth.
ADDI'TION, (f.) 'chwanegiad, angwanegiad, cyfylltiad, i *Bren. vii. 30. Ar gyfer pob cyfylltiad* — gwellhant.
ADDI'TIONAL, (adj.) angwanegol.
A'DDLE, (adj.) gwag, diffrywyth, gorllyd, braenllyd, clwc.
A'DDLE-HEADED, } (adj.) ynfyd,
A'DDLE-PATED, } ffol, disynwyr, penwan.
ADDRE'SS, (f.) ymddywediad, cyfarchiad, cyfeiriad.
To ADDRE'SS, (v. a.) darparu, arlwyyo, parottoi, darmerthu, addurno.
To ADDRE'SS, (v. a.) cyfeirio, wynebu at, llafaru wrth, cyfarch.
ADE'LING, (f.) edling, tywyfog ieuangc.
ADE'PT, (f.) un yn berffaith gyfarydd yn ei gelfyddyd.
A'DEQUATE, (adj.) cyfardal, cymmwys, cymmhesfuro, cyflawn, perffaith.
To ADHE'RE, (v. a.) glynu wrth, ymlynu, ymludio.
ADHE'RENCE, } (f.) glŷn, ymludiad,
ADHE'SION, } ymgysylltiad.
ADHE'RENT, (adj.) ynglyn wrth.
ADJA'CENT, (adj.) cyffinydd, ygorwedd neu'n sefyll yn agos i beth.
A'DJECTIVE, (f.) enw gwan, gair yn arwyddocâu moesau, neu gynneddfau peth.
ADI'EU, (adv.) bydd iach, bydd lawen, bydd wych.
To ADJO'IN, (v. a.) cyffylltu wrth, dodi wrth.
To ADJUTANT, (v. a.) oedi, gohirio, dodf i beth, i beth arall.

AD-

A D

ADJO'URNMENT, (f.) oediad, gohit-
iad, dodiad heibio hyd ddydd neu
odfa arall.

A'DIPOUS, (adj.) bras, tew, faimlyd.

A'DIT, (f.) rhodfa, cyntedd, dyfodfa.

ADITION, (f.) mynediad, neu ddy-
fodiad yn agos at.

To **ADJU'DGE**, (v. a.) barnu i un,
rhoddi dedfryd.

To **ADJU'DICATE**, (v. a.) edr. *Adjudge*.

ADJUDICATION, (f.) sefydliad barn
ar beth, pennodiad, neu cyfranniad
i un trwy farnol ddedfryd.

ADJUMENT, (f.) porth, cymmorth,
cynnorthwy.

ADJU'NCT, (f.) cyssylltiad, peth
cyssylltedig.

ADJURATION, (f.) tynghediad.

To **ADJU'RE**, (v. a.) tynghedu.

To **ADJU'ST**, (v. a.) cyfaddasu, cym-
mhwyso, trefnu, cymmodi, gosod
mewn trefn.

ADJUSTMENT, (f.) trefniad, cyfa-
ddasiad, cymmhwyfiad, cydweddi-
iad.

ADJU'TANT, (f.) cynnorthwywr,
cyfnerthwr, helpwr.

ADJU'TORY, (adj.) cynnorthwyol,
a gynnorthwyo, neu helpio.

ADMEA'SUREMENT, } (f.) mesurad.

ADMEASURATION, }

ADMI'NICLE, (f.) cymmorth, atteg.

To **ADMI'NISTER**, (v. a.) gweinyddu,
gwafanaethu, llywodraethu, gweini,
trin.

ADMINISTRATION, (f.) gweinidog-
aeth, triniad.

ADMINISTRATOR, (f.) gweinydd,
neu trinwr achos arall, dyn i ofal
pa un y rhoddwyd meddiannau un
a fu farw yn ddiewylllys.

ADMINISTRATRIX, (f.) benyw i
ofal pa un y rhoddwyd meddian-
nau un a fu farw heb wneud ei
lythyr cummun, neu ewylllys ddi-
weddaf.

A'DMIRABLE, (adj.) rhyfeddol, rhy-
fedd, aruthr, ardderchog, hoff.

A'DMIRABLY, (adv.) yn rhyfeddol,
yn rhagorol, yn odidawg.

To **ADMI'RE**, (v. a.) rhyfeddu, a-
ruthro, ferchu, hofi yn fawr, rhoi
bri ar beth, mawrygu.

A'DMIRAL, (f.) llyngeswr, penllyw-
ydd y llu môr.

A D

A'DMIRALSHIP, (f.) swydd llynges-
wr.

To **ADMI'T**, (v. a.) caniatatau, cym-
nwys, gollwng i mewn, goddef.

ADMI'SSION, (f.) caniatad, cynnwys,
cynnhwyfiad, trwydded, goddefiad,
derbyniad, dyfodiad i mewn.

ADMI'TTANCE, (f.) Edr. *Admission*.

To **ADMI'X**, (v. a.) cymmysgu, cyd-
gymmysgu.

ADMI'XION, (f.) cymmysgedd.

To **ADMO'NISH**, (v. a.) rhybuddio,
rhoi rhybudd, cyngkori, 2 *Tbes*. v.
15. cynghorwch *ef fel brawd*; an-
nog, dwyn ar gof.

ADMONISHMENT, } (f.) cynghor,
ADMONITION, } annogaeth,
rhybudd, i *Cor*. x. 11. *Yn* rhybudd
i niniau.

ADMONITORY, (adj.) rhybuddiol,
annogaethol.

To **ADMO'VE**, (v. a.) symmud at,
mudo at, ymmod.

To **ADNI'HILATE**, (v. a.) dielwi, di-
ddyminu.

ADO'E, (f.) terfysg, trafferth, trallod,
cynnwrf, *Marc* v. 37. *Pa bam y*
gwnewch gynnwrf.

MUCH ADO'E, (adv.) o'r braidd,
braidd, yn brin.

Without any more **ADO'E**, yn ddioed,
yn ddiattreg, yn y man.

ADOLE'SCENCY, } (f.) ieuengŕtid,
ADOLE'SCENCE, } mabolaeth,
mebyd.

To **ADO'PT**, (v. a.) cymmeryd yn fab,
mabwysio, mabwysiadu.

ADO'PTED SON, (f.) ansoddfab, mab
dewis.

ADO'PTION, (f.) mabwysiad, mab-
wys, mabgynnwys.

ADO'PTIVE, (adj.) mabwysiadol,
a gymmerir yn lle mab.

ADO'UBLE, (f.) addoladwy, neu
i'w addoli, i'w anrhydeddu, i'w
berchi, teilwng o addoliad.

ADORA'TION, (f.) addoliant, addoli-
ad, anrhydedd, parch.

To **ADO'RE**, (v. a.) addoli, anrhy-
deddu, perchi.

ADO'RER, (f.) addolwr, anrhydedd-
wr.

To **ADO'RN**, (v. a.) harddu, addurno,
prydfferthu.

ADO'RN-

A D

ADDURNMENT, (f.) addurn, harddwch, trwfiad.
ADRO'IT, (adj.) synhwyrol, call, doeth, ystrywgar, cyfrwys, dichlyn, cyfarwydd.
ADRO'ITNESS, (f.) synhwyrolddeb, ystryw, cyfrwysder.
ADRY, (adj.) yn fychedig.
TO ADVANCE, (v. a.) ardderchafu, mawrygu, urddafu, codi, dyrchafu.—gofod ger bron, cynnyg.—myned rhagddo, myned ym mlaen.
ADVANCEMENT, } (f.) archafiad,
ADVANCE, } codiad, ardderchafiad.—cynnydd, mynediad ym mlaen.
ADVANTAGE, (f.) budd, mantais, lles, llesâd, elw, mael, ynnill.—goruchafiaeth.
TO ADVANTAGE, (v.) llefu, buddio, manteisio, maelio, elwa, tyccio.
ADVANTAGEOUS, (adj.) buddiol, llefol, manteifiol.
ADVANTAGEOUSNESS, (f.) manteisrwydd, cymmhwysdra.
TO ADVENE, (v. a.) dyfod at, dynefu.
ADVENT, (f.) Adfent, pedair wythnos o flaen Nadolig, dynesâd.
ADVENTITIOUS, (adj.) dyfodol, damweiniol, a fo gan ũn oddi wrth arall.
TO ADVENTURE, (v.) beiddio, anturio, llyfasu, rhedeg y perygl, ymraddi, *nad ymroddai efe i fyned i'r orsedd, AB. xix. 31.* profi, *Ni phroffodd ofod gwadn ei throed ar y ddacar, Deut. xxviii. 56.*
ADVENTUROUS, (adj.) hŷ, hyderus, anturiol, cofn.
ADVENTURESOME, (adj.) anturiol.
ADVENTURE, (f.) antur, anturiaeth, pŷd, damwain, digwydd.
ADVERB, (f.) rhagferf, gorair, arorair.
ADVERBIAL, (adj.) a arferir megis rhagferf, gorairaid.
ADVERBIALY, (adv.) megis rhagferf, neu orair.
ADVERSARIA, (f.) nodlyfr.
ADVERSARY, (f.) gwrthwynebwr, gelyn, gwrthblaid.
ADVERSE, (adj.) y peth a fo gyferbyn, neu ar gyfer, gwrthwynebus, aflwyddiannus.
ADVERSELY, (adv.) yn wrthwynebus, yn aflwyddiannus.

A D

ADVERSITY, (f.) adfyd, blinfyd, gwrthwyneb, aflwydd, trychineb, trueni.
TO ADVERTISE, (v. n.) dal fulw, ystyried.
ADVERTENCE, } (f.) gofal, pwyll,
ADVERTENCY, } ystyriaeth, akludrwydd.
TO ADVERTISE, (v. a.) rhoddi gwrbodaeth, hyfpyfu, rhybuddio, rhoi rhybudd.
ADVERTISEMENT, (f.) rhybudd, hyfpyfwrwydd, hyfpyfiad, cynghor, hyfforddiad.
ADVERTISER, (f.) rhybuddiwr, hyfpyfwr.
ADVICE, (f.) cyngor, barn, cyfful.—mynag.—newyddion.
ADVISABLE, (adj.) call, doeth.
ADVISABLENESS, (f.) cymmhwysder, addafrwydd.
ADVISEDLY, (adv.) yn ochelgar, yn bwyllog.
ADVISEDNESS, (f.) cyfarchwyl, pwyllhedd, callineb, gocheliad.
TO ADVISE, (v. a.) cyngori, rhoddi cyngor.
ADVISEMENT, (f.) styriaeth, craffder, pwyll, myfyrdod, cymmeriad cyngor.
ADULTATION, (f.) gweniaith, ymolaith.
ADULTORY, (adj.) mewn modd gwenieithus.
ADULT, (f.) yr hwn fydd yn ei gyflawn oedran, wedi cael ei dwf.
TO ADULTERATE, (v. a.) godinebu.—llygru, ffugio, diwyno, cymmysgu.
ADULTERATE, (adj.) godinebus, ffugiol, cymmysgedig.
ADULTERATION, (f.) llygriad trwy gymmysgu.
ADULTERER, (f.) godinebwr, gordderchwyr, tortwr priodas, putteiniwr, hoccrellwr.
ADULTERESS, (f.) godineb wraig, puttain wraig.
ADULTERINE, (f.) bastardd, gordderchfab.
ADULTEROUS, (adj.) godinebus, putteiniad.
ADULTERY, godineb, putteindra.
TO COMMIT ADULTERY, (v. a.) godinebu, gordderchu, torri priodas.
TO ADUMBRATE, (v. a.) cyfodi.

ADUM-

A E

ADUMBRA'TION, (f.) cyfgodiad.
A'DVOCATE, (f.) eiriolwr, dadleuwr, ymddiffynnwr dadl, fiftiwr, tafodiog.
ADVOCA'TION, (f.) tafodogacth, swydd eiriolwr.
ADVO'UTRY, (f.) godineb.
To ADVOW, (v. a.) tacru, haeru, gwirio, sicrhau, cadarnhau.
ADVOWEE, (f.) un a iawn ganddo i roddi perfoniaeth.
ADVOWSON, (f.) iawn, neu awdurdod roi bywiolaeth, neu perfoniaeth.
To ADU'RE, (v. n.) llosgi, deifio, goddeithio, golofgi, poethi.
ADU'ST, (par. & adj.) wedi ei olosgi, neu ddeifio, golofgedig.
ADU'STION, (f.) deifiad, goddeithiad, golofgiad.

A E

ÆDILE, (f.) math ar swyddog ym mhllith y Rhufeiniaid.
Æ'RA, (f.) amser nodedig, oddiwrth ba un y cyfrifir blynyddoedd.
Æ'RIAL, or } (adj.) o'r awyr, yn
Æ'RY. } perthyn i'r awyr, wybrol.
ÆSTIVAL, (adj.) hafaiidd.
ÆSTUARY, (f.) cainge o fôr, morgamlas, morgerwyn, mornant, pwlmygydarth.
ÆTHER, (f.) yr elfen dân, yr awyr, yr wybr.
ÆTHE'RIAL, (adj.) wybrol, yn perthyn i'r wybr.

A F

AFAR, (adv.) ymmhell, pell, o bell.
AFFABI'LITY, } (f.) mwynder,
AFFABLENESS, } tiriondeb, hynawfedd, mwynedd-dra, llarieidd-dra, cyweithafrwydd.
AFFABLE, (adj.) mwyn, hawdd ymddiddan ag ef, llariaidd, hynaws, mwynnaidd, adrawddfwyn, cyweithas.
AFFAIR, (f.) neges, trafferth, matter, trebystod, y peth.
To AFFE'CT, (v.) effeithio, gweithredu ar, cyffroi, cynhyrfu. — taerymgaïs, hofi, ferchu, rhoi ferch ar, *Gal. iv. 17. Fel y rhoddech fawr ferch arnynt hwy.* — ffuantu.
AFFECTA'TION, (f.) gwagymddangosiad, rhagrithiol gymmeriad ar

A F

un i fod yn angen nag yw, gauymddangosiad, mursendod.
AFFE'CTION, (f.) cariad, hoffder, ferch, tuedd meddwl, chwannog-rwydd, affaith, awyddfryd meddwl, diheowyd.
AFFE'CTIONATE, (adj.) chwannog, ferchog, mwynnaidd, hynaws, hoff, cariadus, caredigol, caredig, *Rhuf. xii. 10. Byddoch garedig, &c.*
To AFFE'RE, (v. a. in law) sicrhau.
AFFE'RERS, } (f.) trethwyr, cerydd-
AFFE'RORS, } wyr, fennwyr.
To AFFI'ANCE, (v. a.) dyweddio, rhoi crêd priodas, addaw priodi, ymgredu, ymddifid.
AFFI'ANCE, (f.) ymddiried, goglud, hyder, coel, gobaith, gofynag, ymgred, crêd priodas, dyweddi.
AFFI'ANCING, (f.) dyweddiad, dyweddi.
AFFIDA'VIT, (f.) tyfiolaeth trwy lw, llw.
AFFILIA'TION, (f.) mabwyfiad.
AFFI'ED, or } (part.) ymgyfathrach-
AFFI'NED, } edig, i *Breu. iii. 1.*
A Salomon a ymgyfathrachodd â Pharao.
AFFI'NITY, (f.) cyfathrach, cystlwn, cystlyncdd. — tebygoliaeth, cyffelybrwydd.
To AFFI'RM, (v. a.) tacru, gwirio, sicrhau, haeru, cadarnhau.
AFFI'RMABLE, (adj.) a ellir ei wirio, neu gadarnhau.
AFFI'RMANCE, (f.) cadarnhâd.
AFFI'RMANT, (f.) cadarnhawr, sicrhawr, haerwr.
AFFIRMA'TION, (f.) gwiriad, sicrhâd, honniad, haeriad.
AFFI'RMATIVE, (adj.) cadarnhaol.
To AFFI'X, (v. a.) cyffylltu.
AFFLA'TION, (f.) chwythiad ar, yspydoliaeth.
To AFFLI'CT, (v. a.) trallodi, blino, gorthrymmu, cystuddio.
AFFLI'CTER, (f.) cystuddiwr, trallodwr, gorthrymwr.
AFFLI'CTION, (f.) blinder, trallod, gorthrymder, helbul, cystudd.
AFFLI'CTIVE, (adj.) trallodus, gorthrymmus, gofidus, cystuddiol.
AFFLUENCE, (f.) llawnder, digonedd, helaethrwydd, amllder.

A F

A'FFLUENT, (par.) helaethlawn, gorllawn, diamdlawd, fflwch.
A'FFLUX, (f.) gofeiriad, llifeiriad at.
To AFFORD, (v. a.) rhoi, gweini.—gallai gwerthu yn ddigolled.
To AFFRANCHISE, (v. a.) rhyddhau, gwneuthur yn rhydd.
AFFRA'Y, } (f.) ymladd, ym-
AFFRA'YMENT, } drech, cynnen, brwydr.
To AFFRA'Y, (v. a.) dychrynu.
AFFRI'CTION, (f.) Edr. *Friction*.
To AFFRI'GHT, (v. a.) dychrynu, ofni, peri ofn.
AFFRI'GHT, (f.) dychryn, braw.
To AFFRO'NT, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, ammharchu, rhoi drwgfoes, farhau.
AFFRO'NT, (f.) farhaad, ammarch, drwg-foes, diystyrwch, drygfri.
AFFRO'NTIVE, (adj.) enllibus, ammharchus, farhaus, drwgfoefol, edllwgar.
AFFU'SION, (f.) gorddinead, tywalltiad un peth ar y llall.
To AFFY', (v.) Edr. *To affiance*.
AFFLO'AT, (adv.) ar wyneb y dwfr, yn nofio.
AFO'OT, (adv.) ar draed, *Marc vi. 33. A redasant yno ar draed.*
AFO'RE, (prep.) o'r blaen. *Eph. iii. 3. Megis yr ygrifenais o'r blaen.*
AFO'REHAND, (adv.) ymmlaenllaw.
AFO'RESAID, (part.) rhagddywededig.
AFO'RETIME, (adv.) o'r blaen, *Rbus. xv. 4. a' sgrifenydd o'r blaen.*
AFRA'ID, (part.) ofnus, ofnog, brawychus.
AFRESH (adv.) o'rnewydd, drachefn, ail, *Heb. vi. 6. ail groes-boelio.*
AFRO'NT, (adv.) yn y tu blaen.
AFTER, (adv.) gwedi, wedi, yn ol, ar ol, wit.
AFTERNOON, (f.) diwedydd, prydnhawn, echwydd.
AFTERWARD, (adv.) gwedi hynny, *Diar. xxiv. 27. a gwedi hynny a-deilada dy dy.*

A G

AGA'IN, (adv.) drachefn, eilwaith, eilchwyl, etto, ciloes.
AGA'INST, (prep.) cyferydig.—yn erbyn, *Mat. xii. 30. fydd yn fy er-*

A G

byn. *Mat. xxviii. 22. dywedyd yn ei herbyn.*
To be AGA'INST, (v.) bod yn erbyn, gwrthwyncbu, gwrthymryson, gwrthymdrech.
AGA'ST, (adv.) yn synnedig, yn synn, yn frawychus, yn syfrdan.
A'GATE, (f.) muchudd, maen muchudd.
AGA'ZED, (part.) synnedig, wedi hurtio.
AGE, (f.) oed, oedran, einioes.
A'GED, (adj.) henaidd, oedrannus.
A'GENCY, (f.) gweithred, gweithrediad.
A'GENT, (f.) gweithredydd, gwneuthurwr, goruchwyliwr.
A'GENT, (adj.) gweithredol.
To A'GGERATE, (v. a.) tyrru, pentyrru, carneddau.
To AGGLO'MERATE, (v. a.) pentyrru, pellennu, (neut.) ymdyrru, ymfypio, ymfyddino, ymddirwyn ynghyd.
To AGGLU'TINATE, (v. a.) ysgrawlingo, cydio, cyffylltu, gludio wrth, gludio ynghyd.
To AGGRANDI'ZE, (v. a.) dyrchafu, ardderchafu, urddasu, ardderchogi, mawrhau.
A'GGRANDIZEMENT, (f.) dyrchafiad, urddafiad.
To A'GGRAVATE, (v.) trymhau, amdrymmu, mwyhau, helaethu, gwaethu, anghwanegu bai neu euogrwydd.
AGGRAVATION, (f.) ychwanegiad, helaethiad, y weithred o wneud peth yn waeth, anghwanegiad euogrwydd.
To A'GGREGATE, (v. a.) casglu ynghyd, cynnull, crynoi.
A'GGREGATE, } (f.) casgliad
AGGREGATION, } ynghyd, cynnulliad, crynodeb, neu gasgliad o amryw rannau yn un fwm.
To AGGRE'SS, (v. a.) gofod ar, dwyn lluchynt, cychwyn peth, cyrchu at.
AGGRE'SSION, (f.) cyrch, lluchynt, diebyd, ymosodiad.
AGGRE'SSOR, (f.) cyrchwr, ymosodwr, dygwr lluchynt, cychwynwr.
AGGRIEVANCE, (f.) gofid, gormes, poen,

A G

poen, cyfieg, trymfryd, alaeth, tristwch, dygnedd.
To AGGRIEVE, (v. a.) blino, dygnu, aflonyddu, trallodi, gofidio, tristhau.
AGHA'ST, (adv.) Edr. *Agast*.
A'GILE, (adj.) cyflym, buan, csgyd.
A'GILENESS, } (f.) cyflymder, byw-
AGI'LITY, } iogrwydd, brys.
To A'GITATE, (v. a.) cynhyrfu, cyffroi, terfysgu, cythryblu.
AGITA'TION, (f.) cychwyfan, cynhyrriad, chwyriad, cyffroad, cynwrf.
A'GITABLE, (adj.) a ellir ei dreiglo, cynhyrfol, hydroigl.
AGNAIL, (f.) corn ar droed.
AGNA'TI, } (f.) carennydd o
AGNA'TION, } du'r tad.
AGNI'TION, (f.) cydnabyddiaeth, gwybyddiaeth, adnabyddiaeth.
To AGNI'ZE, (v. a.) cydnabod, cyfaddef.
AGO', (adv.) cyn hyn, o flaen hyn.
AGO'C, (adv.) yn chwannog, yn awyddus, mewn hiraeth am gael mwynhau rhyw beth.
AGO'NE, (adv.) Edr. *Agos*.
A'GONIST, (f.) ymorchestwr, ymdrechwr, rhyfwr.
To AGONI'ZE, (v.) poeni, dirboeni, gofidio, dygnffino, arteithio.
A'GO'NY, (f.) ing, gloes, cyfyngder, cyni, cyffini, cystudd.
To AGREE, (v. a.) cyttuno, cydsynio, cydgordio, bod yn gymmodlon, dyrnaw.
AGREE'ABLE, (adj.) cymmhwys, cyfaddas, cymmhefur, a fo yn cyngweddu, hyfryd, llon.
AGREE'ABLENESS, (f.) cydgordiad, cyfflondeb, addasrwydd, cyffelybrwydd.—hyfrydwch, gorawen.
AGREE'MENT, (f.) cyttundeb, cydfyniad, cydgordiad—cyfammod—cymmod, cymmodlonedd, atgyfiliad, dyndwyd.
AGRE'TICAL, (adj.) trwsfgl, diwybod, anhyddyfsg, tauogaidd, gwyllt, gwladaidd.
AGRICULTURE, (f.) amaethad, llafurwriaeth, arddwriaeth.
AGRO'UND, (adv.) ar lawr, ar draeth.
A'GUE, (f.) y ddyrton, cryd, clefydgryd,

A H A I A K A L

A H

AH, (interj.) och, wb, oh, *Efa*. i. 4. Oh *genbedlaeth bechadurus*.
A'HA, (interj.) twt, aha, ha ha, *Sal.* xxxv. 21. ha ha *gwelodd ein llygaid*.
AHE'IGHT, (adv.) yn uchel.

A I

To AID, (v. a.) cymmorth, helpu, cynnorthwyo, nerthu.
AID, (f.) help, cymmorth, cynnorthwy, porthwy.
Ai'DER, (f.) cyfnerthwr, cynnorthwywr.
Ai'DLESS, (adj.) digynnorthwy, diborth.
AIL, or } (f.) anhwyl, dolur,
Ai'LMENT, } clefyd.
To AIL, (v. a.) dolurio, gofidio, cynhyrfu.
AIM, (f.) bwriad, amcan.
To AIM, (v. a.) cyfeirio'r nod, wynebu at, bwriadu, amcanu.
AIR, (f.) awyr, un o'r pedair elfen.—pryd.
AIRS, (f.) irlonedd, ffromder, drwg-anwydau, gwynasrwydd.
Ai'RY, (adj.) yn perthyn i'r awyr, oer.—ysgafn.—difylfaen.

A K

To AKE, (v.) gofidio, dolurio, gwynio.
AKI'N, (adv.) yn perthyn, yn gyffelyb.
A'KING, (f.) dolur, poen, gwyn, gwayw.

A L

A'LABASTER, (f.) maen mynor.
ALA'CK, } (interj.) gwae fi,
ALA'CKADAY, } och fi.
ALA'CRITY, (f.) llonder, llawenydd, hoywder, hoen, gorawen, gorhoen.
ALA-MO'DE, (adv.) yn ol y ddull, neu'r arfer.
ALAMO'DE, (f.) math ar fidan tenau.
ALA'RM, (f.) dychryn, dychryndod, arfwyd.—cyffroad.—orlais i ddefroi un o'i gwŷg, alarwm, *Num.* x. 5, 9. *Pan ganoch alarwm*.
To ALA'RM, (v. a.) cydfloeddio, dolofain, cyhoeddi, canu alarwm, neu gorn rhybudd.—dychrynu, cyffroi arfwydo.—galw i arfau.
ALA's, (interj.) och, gwae fi, och fi.

A L

ALA'TE, (adv.) yn ddiweddar.
ALB, (f.) gwisg laes hyd y traed heb na lulliau na chrychiad ynddi.—gwisg arseriff offeiriadau Rhufain.—*fingrys*.
ALBE'IT, (adv.) er, erhyn, pe rhon, cyd bai.
A'LCORAN, (f.) llyfr cyfraith Mahomet, neu Feibl y Twrc.
ALCO'VE, (f.) lloches, ystafell neillduol, neu ddirgel.
A'LCYON, (f.) math ar aderyn.
A'LDER-TREE, (f.) gwernen.
A'LDERMAN, (f.) seneddwr, henuriad, henefydd, henydd.
A'LE, (f.) cwrw, heiddgwrw, heiddlyn, diod.
A'LE-HOUSE, (f.) tŷ cwrw, tafarn, diowtty.
A'LE-BREWER, (f.) cyrfydd, darllawydd, darllawr, macfwr, gwallawfwr.
A'LE-HOUSE-KEEPER, (f.) tafarnwr.
ALE'NGTH, (adv.) yn ei hŷd, yn yfytynedig ar y llawr.
ALE'RT, (adj.) calonnog, bywiog, heinyf, llonn, llawen, cwylylsgar, parawd, gwydh, grymmus.
ALE'RTNESS, (f.) bywiogrwydd, gorawen, hoywder, gwydhder, diwydrwydd.
ALEXIPH'ARMIC, (f.) ymward, neu feddyginiaeth rhag gwenwyn.
A'LGID, (adj.) rhylllyd, fferllyd, ocrlllyd.
ALGI'DITY, (f.) oerni, fferdod, rhyn, anwyd.
A'LIBLE, (adj.) hyfaeth, ymborthadwy.
A'LIEN, (f.) alltud, estron, dieithr.
A'LIEN, (adj.) dieithr, dieithriol, estronol.—anhebyg, gwrthwyneb.
To A'LIEN, (v. a.) *edr. To alienate.*
A'LIENABLE, (adj.) a ellir ei wneuthur yn eiddo i arall, a ellir ei roddi i arall, aralladwy.
To A'LIENATE, (v. a.) gwneuthur yn eiddo i arall, rhoddi i arall, trosglwyddo i arall,—arallu; dieithrio, estronciddio.
A'LIENATE, (adj.) *edr. Alien.*
ALIENA'TION, (f.) aralliad, dieithriad.—rhoddiad i arall, trosglwyddiad i arall.

A L

To ALI'GHT, (v. n.) disgyn oddi ar geffyl, disgyn.
ALI'KE, (adv.) yn debyg, yn gyffelyb, unfud, unfaint, cydradd, go-gyfydd.
A'LIMENT, (f.) ymborth, lluniaeth, porthiant, maeth, magwriaeth.
ALIME'NTAL, } (adj.) gofym-
ALIM'ENTARY, } ddeithig, maeth-
 ol, ymborthiannol, yn perthyn i borthiant.
A'LIMONY, (f.) cynhaliath.—*dogn a all gwaig ei fynnu trwy'r gyfraith os try ei gwr hi ymaith heb achos cyfreithlon.*
ALI'VE, (adj.) byw, bywiol, bywiog, ir, iraidd.
ALL, (adj.) y cwbl oll, i gyd oll, pob peth, pob dim, y cyfan, gwl.
ALL ABOUT, (adv.) o bob parth, o bob lle, o amgylch, o gylch.
ALL ALONE, (adv.) wrtho ei hun.
To ALLA'Y, (v. a.) llonyddu, llarieiddio, lliniaru, esmwytho, tangnefeddu, meddalhau—cymmysgu.
ALLA'Y, or } (f.) llarieiddiad, llin-
ALLA'YING, } iarwch, lleihad, esmwythâd—cymmysgiad, cymmysg, tymmheriad.
ALLA'YER, (f.) tangnefeddwr, meddalhawr, tymmherwr, cymmysgw.
ALLECTA'TION, (f.) deniad, hudiad, tynniad trwy deg.
To ALLE'GE, (v. a.) sicrhau, haeru, taeru, datgan, cadarnhau.
ALLEGATION, (f.) cadarnhad, ymnhedd.
ALLE'GIANCE, (f.) ufudd-dod i'r brenhin.
ALLEGO'RICAL, } (adj.) cyffelyb-
ALLEGO'RIC, } iaethol, cydmariaethol, dammegol.
To ALLEGORI'ZE, (v. a.) cyffelybu, aralllegu, dammegu, ymadroddi, neu lefaru yn ddammegol, neu yn gyffelybiaethol.
A'LEGORY, (f.) cyffelybiaeth, ymadrodd tywyll, arallleg.
ALLELU'JAH, (f.) Heb. *Hallelujah*, *frem Hallelu, praise ye, molwch; and Jab, Lord*, Arglwydd; molwch yr Arglwydd.
To ALLE'VIATE, (v. a.) ysgafnhau, esmwythau.

ALLE-

A L

ALLEVIA'TION, (f.) cfmwythâd, ysgafnhâd, haws-hâd.
ALLEY, (f.) rhodfa, ala, talwrn, llannerch i rodio.
ALLI'ANCE, (f.) cyweithas, cyfath-rach, cyflwn, cyflynedd, cyngair.
ALLI'CIENCY, (f.) tynniad, tyn-nedigacath.
ALLI'ED, (a.) cyssylltedig, cyfath-rachol, pleidiol, dyun.
ALLI'ES, (f.) llywodraethau, bren-hinoedd, neu dywyfegion mewn cyngair.
TO ALLIGATE, (v.a.) rhwymo wrth, cylymmu ynghyd.
ALLICA'TION, (f.) rhwymiad wrth, cylymmiad wrth, cylymmiad yng-hyd.
ALLO'DIAL, (adj.) anymddibynnol, a fo gan un yn berffaith gwbl yn ei feddiant ei hun.
TO ALLO'T, (v.a.) gosod, appwyntio, pennoði, dosparthu wrth goelbren, cyfrannu.
ALLO'TMENT, (f.) dewisiad wrth goelbren, bwriad coelbrenni, pen-nodiad. — swydd, galwad, neu ryw beth arall a bennodwyd i un.
TO ALLO'W, (v. a.) lwsio, caniatâu, goddef.
ALLO'WABLE, (adj.) lwfasus, can-iattsol, goddefol, cyfreithlawn.
ALLO'WANCE, (f.) dogn, llwffiedig-aeth, ysgar, caniatâd, goddefiad.
TO ALLU'DE, (v.n.) cyffelybu at beth.
TO ALLU'RE, (v. a.) denu, hudo, tynnu drwy deg, llithio.
ALLU'REMENT, (f.) hûd, deniad, llithiad.
ALLU'RER, (f.) hudwr, llithiwr.
ALLU'SION, (f.) ymgysfattedbiad, perthynas i ryw beth.
ALLU'VION, (f.) llifeiriant, rhy-ferthwy.
ALLY, (f.) cyfaill, cydymmaith, cyfathrachwr.
TO ALLY, (v.a.) cyfathrachu.
AL'MANAC, (f.) cyfrif-lyfr, calendar.
ALMI'GHTINESS, (f.) hollalluog-rydd.
ALMI'GHTY, (adj.) ollalluog, oll-gyfoethog.
ALMOND, (f.) almon, *Preg.* xii. 5. *Ac y blodeua'r pren almon.*
ALMONER, (f.) elusennwr, amnerydd.

A L

ALMO'ST, (adv.) agos, oddi eithr ychydig, hayach.
ALMS, (f.) elusen, cardawd.
ALMS-HOUSE, (f.) elusen-dy, yf-pytty.
A'LOES, (f.) aloes, *Sal.* xlv. 8. *Arogl, myrr, aloes a chafia fydd ar dy boll swigoeidd.*
ALO'FT, (adv.) yn uchel, yn ddyr-chafedig.
ALO'NE, (adj.) unig, ei hun, wrtho ei hun. (adv.) yn unig.
ALO'NG, (adv.) ar hŷd. — rhagddo, *Jos.* xv. 3, 10. *Yn myned rhagddo i Zin.* *Jer.* xli. 6. *Gan gerdded rhagddo.*
ALO'OF, (adv.) o bell, o hirbell.
ALO'UD, (adv.) yn uchel.
A'LPHA, (f.) y llythyren gyntaf yn y Groeg.
A'LPHABET, (f.) egwyddor, agwy-ddor, rhestr y llythyrennau.
ALPHAB'E'TICAL, (adj.) egwyddorol, gosodedig, neu wedi ei ofod mewa trefn fel rhestr y llythyrennau.
ALRE'ADY, (adv.) eisoes, o'r blaen, o flaen hyn, yn barod.
A'Lso, (adv.) hefyd, felly, a hefyd, ymmhellach, heblaw hyn, gyd â hyn.
A'LTAR, (f.) allor.
TO A'LTAR, (v. a.) arallu, newid, amgenu, newidio.
ALTERABLE, (adj.) newidiol, cyf-newidiol, anwadal, anwaftad.
ALTERA'TION, (f.) newidiad, cyf-newidiad.
TO A'LTERCATE, (v. n.) ymferthu, ymryson, ymeirio, ymddadlau.
ALTERCA'TION, (f.) ymrasael, ymddadl, ymrefymmiad.
ALTE'RN, or **ALTE'RNATE**, } (adj.) y peth a
ALTE'RNATIVE, } wneler argylch,
} y naill ar ol y
} llall, bob yn ail.
ALTE'RNATELY, } (adv.) argylch,
ALTE'RNATIVELY, } ol yn ol.
ALTE'RNATION, (f.) cyfnewidiad ol yn ol, dyfodiad yn lle un arall, di-lyniad, cylch cyfnewidiad.
ALTE'RNITY, (f.) cylch gyfnewid, dyfodiad bob yn ail.
ALTHO'UGH, *pron.* altho, th *soft, as*
dd in Welsh, (adv.) pe rhon, er, er hynny. ALTI-

A M

To do AMISS, (v.) gwneuthur ar fai, camweddu.

AMITY, (f.) caredigrwydd, cyfeillach, cariad, carennydd, cydundeb.

AMMUNITION, (f.) darmerth milwraidd, rhyfelgar arlwy.

AM'NESTY, (f.) angof, ebargosiad trofeddiadau.

AMO'NG, (prep.) rhwng, ymmysg, ymhlith, yn.

AMO'NGST, (prep.) *edr. Among.*

AMORIST, (f.) cariad merch, un mewn cariad â merch, serchawg-ddyn.

AMOROUS, (adj.) serchog, caredigol, mewn cariad.

AMO'RT, (adv.) marw, yn ddiyspryd.

To AMOVE, (v. a.) fymmod, fymmod ymaith, tynnu oddi wrth, difwyddo.

AMO'UNT, (f.) summ, swmp, y cyfan, casgliad o bethau.

To AMO'UNT, (v. a.) dringo, efgyn, derchafu.

AMO'UR, (f.) cariad.

AMPHIBIOUS, (adj.) a fyddo byw yn y dwfr yn gyfal ag ar dir.

AMPHIBOLOGY, (f.) gair mwys, mwys air, gair amwys, a dau ddyall ynddo, ymadrodd annilys.

AMPHITHEATRE, (f.) chwareufa gron-gwmpas.

AMPLE, (adj.) ehang, chelaeth, mawr, rhwth, llydan.

To AMPLIATE, (v.) mwyhau, ehengu, helaethu.

To AMPLIFICATE, (v. a.) amlhau, helaethu, 'chwanegu.

AMPLIFICATION, (f.) amlhâd, chwanegiad, helaethiad.

AMPLIFIER, (f.) helaethwr, chwanegwr.

To AMPLIFY, (v. a.) chwanegu, helaethu, ehengu, mwyhau, amlhau.

AMPLITUDE, (f.) ehangder, helaethrwydd, maint.

AMPLY, (adv.) yn helaeth, yn ehang.

To AMPUTATE, (v. a.) torri ymaith, amdorri.

AMPUTATION, (f.) torriad ymaith.

To AMUSE, (v. a.) difyrru, ysbleddach.

AMUSEMENT, (f.) difyrrwch, digrifwch, ysbleddach.

A N

A N

ANABAPTIST, (f.) *from the Greek, ava again drachefn, and βαπτίζω to baptize* bedyddio, ailfeddyddiwr, enw a roddir (gan rai) i'r cyfryw ag ydynt yn dal na ddylid bedyddio plant hyd oni ddelont i'r ymarferiad o'u rheswm; ac o herwydd hynny ydynt yn bedyddio rhai, ag oeddynt yn ol barn craill wedi eu bedyddio yn barod.

A'NAGRAM, (f.) llythyrennau enw wedi eu gosod o'u lle mewn trefn arall.

ANALOGICAL, } (adj.) tebyg, cyff-
ANALOGOUS, } clyb, yn dwyn rhyw debygoliaeth, neu gyffelybrwydd i ryw beth arall, mewn rhai pethau.

ANALOGY, (f.) cyfladdiad, tebygoliaeth, y cyffelybrwydd y mae'r naill beth yn ei ddwyn i'r llall.

ANALYSIS, (f.) ymddattodiad, dosparthiad, eglurhâd.

To ANALYZE, (v. a.) dattod, dosparthu.

ANARCHIAL, (adj.) heb lywodraeth, dilywodraeth.

A'NARCHY, (f.) aflywodraeth, dibennaethiaeth.

ANATHEMA, (f.) ysgymmun-beth, diofryd-beth, *Jos. vi. 17. margin* melldigedig.

To ANATHEMATIZE, (v. a.) ymddiofrydu, efgymuno.

ANATOMY, (f.) torriad yn rhannau, difyniad y corph fel y gwna'r phyfygwyr er mwyn gweled ei ofodiad, efigyra gwlm, ysgerbwd.

To ANATOMIZE, (v. a.) difynio corph er mwyn cael gweled ei ofodiad.

A'NCESTORS, (f.) hynafiaid, rhieni, hên dadau, cynryw.

A'NCESTRY, (f.) cenedl, tadogaeth, gwelygordd, gwehelyth, âch, cŷffâch.

A'NCHOR, (f.) angor.

A'NCHORET, } (f.) meudwy, titri-
A'NCHORITE, } wr, didryfwr, ancr.

ANCHO'VIES, (f.) brwynaid.

A'NCIENT, (adj.) hen, henaidd, oed-rannus, oediog.

A'NCIENTLY,

A N

A'NCIENTLY, (adv.) gynt, gynt oll, er ys talm, er cynt, o'r cynfyd.

A'NCIENTNESS, (f.) henafiaeth, henciddrwydd, henaduriaeth.

A'NCLE, (f.) edr. *Ankle*.

AND, (conj.) a, ac.

A'NDIRON, (f.) brigwn, gobed.

AN'ECDOTE, (f.) erthvgl yn perthyn i ryw neges, neu weithred ddirgel, dirgel hanes.

AN'Ew, (adv.) o newydd.

A'NGEL, (f.) angel, cennad.

A'NGE'LICAL, } (adj.) angylaidd.

A'NGE' LICK, }

To A'NGER, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, cynneu dig, ennyn llid, digio, llidio.

A'NGER, (f.) dig, digter, digofaint, llidiowgrwydd, bâr, digllonedd.

To A'NGLE, (v. a.) genweirio, bachu pysgod, pysgota.

A'NGLE, (f.) ongl, congr, cilfach, cornel, ebach.

A'NGLER, (f.) genwcirwr, pysgotwr.

A'NGLICISM, (f.) dull o ymadrodd, yn neillduol i'r iaith Saefoneg.

A'NGRY, (adj.) gŵthlawn, digllon, cyffrous, anfoddog.

A'NGUISH, (f.) ing, poen, cyfyngder, cyni.

A'NGULAR, } (adj.) onglog, cor-

A'NGULOUS, } nelog.

A'NGUST, (adj.) cyfyng, cul.

ANHELA'TION, (f.) dyhead, byrdra anadl.

ANHE'LITUS, (f.) dyhead.

AN'I'GHTS, (adv.) yn y nos, liw nos, o hyd nos, bob nos.

AN'I'LITY, (f.) gwracheiddrwydd, gwracheidd-dra.

ANIMADVE'RSION, (f.) ystyriaeth.—cerydd, cospedigaeth, barnedig-aeth.

To ANIMADVERT, (v. n.) ystyried, gwillaw, synnied ar, dal fultv, edrych ar.—cospi, ceryddu.

A'NIMAL, (f.) mil, peth eneidol, perchen bywyd, anifail.

ANIMA'LCLE, }

ANIMA'LCULE, } (f.) milyn.

A'NIMATE, (adj.) eneidol, bywiol.

A N

To A'NIMATE, (v. a.) cyffuro, rhoi calon, rhoi arial.

ANIMA'TION, (f.) rhoddiad arial, rhoddiad bywyd, neu ddygiad i fywyd.—mwynhâd bywyd.

ANIMO'SE, (adj.) calonnog, hŷ, hyderus.

ANIMO'SITY, (f.) anghymmmod, foriant, annysgymmod.

A'NKER, (f.) tynnellig, baril.

A'NKLE, (f.) migwrn, meilwn.

A'NNALS, (f.) cronicl, llyfrau blynyddawl.

A'NNATES, } (f.) blaen-ffrwyth, cyn-

A'NNATS, } ffrwyth y blwyddyn, cynnwyn, blaen gnwd.

To ANNE'X, (v. a.) dodi wrth, rhwymo wrth, cyssylltu, chwanegu at.

ANNEXA'TION, } (f.) cylymmiad

ANNE'XION, } wrth, rhwymiad wrth, cyssylltiad, chwanegiad.

To ANNI'HILATE, (v. a.) dielwi, diddymmu.

ANNI'HILA'TION, (f.) dielwiad, diddymmiad, dilead.

AN'NIVE'RSARY, (adj.) blynyddol, a wnelo o flwyddyn i flwyddyn.

AN'NIVE'RSARY, (f.) cylchwyl.

ANNO'TATION, (f.) fulwiad, nód, esponiad, eglurhad.

ANNO'TATOR, (f.) nodwr, esponiwr, eglurhawr peth.

To ANNO'UNCE, (v. a.) cyhoeddi, datgan yn gyhoeddus.—dedfrydu, rhoddi dedfryd.

To ANNO'Y, (v. a.) blino, gormesu, niweidio, argyweddu, gwneuthur farhâd, perî afes, gwneuthur anghymmwynas.

ANNO'Y, }

ANNO'YANCE, } argywedd, afes, anghymmwynas, farhâd.

A'NNUAL (adj.) blynyddawl.

A'NNUALLY, (adv.) yn flynyddawl, bob blwyddyn.

ANNU'ITY, (f.) tâl blynyddawl, cyllid blynyddawl, lwfiedigaeth blynyddawl.

To ANNU'L, (v. a.) diddymmu, gwneuthur yn ofer, yn ddiles, ne-

yn ddifudd, dileu, diffwrwytho, dielwi.

To ANNU'MERATE, (v. a.) cyfrif bwrw at y cyfrif.

A N

To ANNÚNCIATE, (v. a.) myncgi, datcan, dwyn cennadwri, dangos.
To ANÓINT, (v. a.) enneinio, iro, elio, ireiddio.
ANÓINTED, (part.) enneiniog, we-di ci enneinio.
ANÓINTER, (f.) enneiniwr.
ANÓMALOUS, } (adj.) afreolus, di-
ANÓMALAR, } reol.
ANÓMALY, (f.) anghyfartaledd, anghyfraith, afreolaeth.
ANÓN, (adj.) yn y man, ar frys, heb attreg, allan o law, yn ddiannod, ar fyrr.
ANÓNymous, (adv.) dienw.
ANÓther, (adj.) arall, yr arall, un arall, all.
A'NSWER, (f.) ateb, gwrtheb.
To A'NSWER, (v. a.) ateb, ymatheb, goheb, cyfatheb, gwrtheb.
A'NSWERABLE, (adj.) atebol, cyfattebol.
Ant, (f.) mywionyn, morgrugyn, grugionyn.
ANTÁCONIST, (f.) gwrthwyncbwr, gwrthymdrechwri, gwrth-blaid.
ANTÁCTIC, (adj.) dehewberthig.
To ANTECÉDE, (v. a.) blaenori, rhagori, myned o'r blaen.
ANTECÉDENCE, (f.) blaenoriaeth.
ANTECÉDENT, (adj.) blaenorol.--- (Sub.) y blaenor, y rhagflaenor.
ANTECHÁMBER, (f.) ystafell flaenaf.
ANTEDILÚVIAN, (adj.) a oedd o flaen y diluw. (f.) un a oedd o flaen y diluw.
To ANTEDATE, (v.) rhagroddi, rhagofod, rhagbennodi amfer.
ANTHEM, (f.) gwrthgân.
ANTICHRIST, (f.) Gwrth-Griff, Anghrist.
To ANTÍCIPATE, (v.) rhag-achub, rhag-flaenu, ymachub, achub y blaen.
ANTICÍPATION, (f.) rhagdderbyniad, rhagcymmeriad, rhagfeddiant.
ANTICK, } (f.) chwareydd, llam-
ANTIC, } hidydd, yfgentyn, gwatworwr.
ANTÍDOTE, (f.) cyfared yn erbyn gwenwyn, meddygiaeth rhag gwenwyn.
ANTIMONY, (f.) carreg wen a geir mewn mwyn-glawdd arian.

A O, A P

ANTINÓMIANS, (f.) (*from avri, a-gainst*, yn erbyn, *vopos, law*, cyfraith) enw a roddir i'r cyfryw ag ydynt yn ymorphwys ar ffydd, neu grediniaeth noeth yn unig; gan ddal nad yw cyflawni dyled-ffwyddau moefol ond peth anfuddiol.
ANTÍPATHY, (f.) gwrthnaws, gwrthwynebedd cynneddfau, an-nhuedd, gwrthwynebiad.
ANTÍPODES, (f.) y rhai fy wrthdroed i ni, gwrthdroediaid, annwn, *D*.
A'NTIQUARY, (f.) un yn myfyrio pethau ery cynfyd, un yn astudio henaduriaeth.
To A'NTIQUATE, (v. a.) henu, digofhau, diddymmu, dileu, dirymmu.
A'NTIQUE, (adj.) hen, henaidd.
ANTÍQUITY, (f.) hynafiaeth, hencidrwydd, henaduriaeth.
ANTÍSTROPHE, (f.) gwrthdro, ymdro.
ANTÍTHESIS, (f.) traws-lythyr, traws-ddodiad, gwrth-ofodiad.
A'NTITYPE, (f.) eilun.
A'NWIL, (f.) eingion, einion gôf.
ANXÍETY, (f.) cyfyngder, helbul, gofal, pryder, ingder, trymfryd.
ANXIOUS, (adj.) aflonydd, trymdrist, pryderus, anefmwyth mewn meddwl.
A'NY, (adj.) neb un, rhyw un, y neb a fynnoch, neb rhyw.
A'NY THING, (f.) rhyw beth.
A'NY WHERE, (f.) rhyw le.
A'NY ONE, (f.) rhyw un.
A O.
AÓRIST, (f.) (Greek tense) amfer annherfynedig.
A P.
APÁCE, (adv.) ar frys, yn fuan, yn gyflym, ar ffrwft.
APÁRT, (adv.) o'r neilldu.
APÁRTMENT, (f.) ystafell.
A'PATHY, (f.) *from Gr. a, neg. di*, and *Pathos, passion*, or *feeling*, dioddefaint, neu dcimlad. — Rhyddhâd oddi wrth bob cythrwf; cyflwr o annheimladrwydd.
APÉ, (f.) eppa, ab.
To APÉ, (v. a.) dynwared, elfyddu, cyffelybu.

D

APÉRTION,

A P

APÉRTION, } (f.) egoriad, myned-
APÉRTURE, } iad, rhodfa, adwy.
APÉRTLY, (adv.) yn egorod.
A'PEX, (f.) coppa, topp.
APHORISM, (f.) ymadrodd profedig, prif reswm, rheol ferr mewn rhyw gelfyddyd.
A'PIARY, (f.) gwenynlle, gwenynog.
APÓCALYPSE, (f.) datguddiad, arddamlewychiad, ymatgudd.
APÓCRYPHA, (*from apo, Gr. from, oddi wrth, and Krupto, Gr. to hide, cuddio*) yn ei ystyr gwreiddiol, rhyw beth ag fydd yn guddiedig. Pan roddir yr enw hwn i lyfrau, mac'n dal allan nad ydys yn gwybod yn sicr pwy yw eu hawdwyr, ac ansicrwydd o'u bod o ddwyfol awdurdod.
APÓCRYPHAL, (adj.) amheus, cuddiedig, annilys.
APÓDICTICAL, (adj.) dangosawl, a ddangosir.
APÓLOGIST, (f.) amddiffynnwr, amddiffynnydd.
To APÓLOGIZE, (v. a.) amddiffyn, csgufodi, gwneuthur csgufod.
A'POLOGUE, (f.) chwedl gwneuthur.
APÓLOGY, (f.) csgus, csgufod, amddiffyniad, diffyniad, ateb i csgufodi ac i ddihauro.
APÓPHTHEGM, (f.) cymmhennair, doeth-air.
A'POPLEXY, (f.) y parlys mud.
APÓSTACY, } (f.) gwrthgwmp,
APÓSTASY, } ymadawiad, gwrthgiliad, ymwrthodiad.
APÓSTATE, (f.) ymadawr, ymrawdwr, gwrthgiliwr.
To APÓSTATIZE, (v. n.) gwrthgilio, torri proffes, ymadaw ac ymwrthod â'i grefydd, cilio oddi wrth ei grefydd.
APÓSTEME, } (f.) cornwyd, crûg,
APÓSTUME, } postwm, anafad.
APÓSTLE, (f.) apostol, cennad.
APÓSTLESHIP, (f.) apostoliaeth.
APÓSTROPHE, (f.) nod ymfathr.
APÓTHECARY, (f.) apothecari, a wertho feddyginiaeth.
APÓTHEGM, (f.) *See Apophthegm.*
A'POZEM, (f.) trwyth, godrwyth, *isgell.*

A P

To APPÁLL, (v. a.) dychrynu, brawychu, synnu, digalonni, periarfwyd.
APPÁLMENT, (f.) echryn, dychryn, braw, synnedigaeth, arfwyd.
APPARATUS, (f.) offer, darmerth, arlwy.
To APPÁREL, (v. a.) ymwisgo, dilladu, harddu, gwychu, addurno, ymdrwisio.
APPÁREL, (f.) gwisg, trwsiad, dillad, archennad, addurn.
APPÁRENT, (adj.) amlwg, eglur, diargel, hyfyps.
APPÁRENTLY, (adv.) yn amlwg, yn hyfyps, yn eglur.
APPÁRENTNESS, (f.) eglurder, amlygrwydd.
APPÁRITION, (f.) gweledigaeth, drychiolaeth, elyll, tremyniad, lledrith.
APPÁRITOR, (f.) dyfynnwr, rhingyll, gwyfiwr.
To APPÉACH, (v. a.) cyhuddo, achwyn.
APPÉACHMENT, (f.) cwyn, cyhudd, achwyniad.
To APPÉAL, (v. n.) appelio, galw yn dyft, galw.
APPÉAL, (f.) appél, galwad, appeliad, cyrch am frawd at ynad a fo goruwch.
To APPÉAR, (v. n.) ymddangos, bod yn weledig, bod yn brefennol, tywynnu.
APPÉARANCE, (f.) golygiad, ymddangosiad.—tebygoliaeth.
APPÉASABLE, (adj.) hawdd ei ddi-huddo a'i lonyddu, hynaws, rhywiog.
To APPÉASE, (v. a.) dyhuddio, heddychu, llonyddu, lliniaru, boddioni, dofi, gostegu, tawclu.
APPÉASER, (f.) heddychwr, llonyddwr, dyhuddwr, cymmodwr.
APPÉASING, (f.) llonyddiad, heddychiad, gostegiad, dyhuddiad.
APPÉLLANT, (f.) appeliwr.
APPÉLLATION, (f.) enwad, galwad, enw, titl.
APPÉLLATIVE, (adj.) enwedigawl, galwedigawl.
APPÉLLEE, (f.) y galwedig, y cyhuddedig.
APPÉLLOUR, (f.) achwynwr, cyhuddwr, athrodwr, appeliwr.

A P

To **APPEND**, (v. a.) dibynnu wrth, cyffylltu wrth.
APPENDANT, (adj.) yn dibynnu wrth, neu yn perthyn i beth arall.
APPENDIX, } (f.) anghwanegiad,
APPENDAGE, } llabed, dringl.
To **APPERTAIN**, (v. n.) deiryd, perthynu i.
APPERTENANCIES, (f.) perthynasau, perthynas.
APPETENCE, }
APPETENCY, } (f.) blys, chwant.
APPÉTIBLE, (adj.) dymunol, chwenychol.
APPETITE, (f.) chwant, chwanogrwydd, awyddfryd, chwant bywyd, blys.
To **APPLAUD**, (v. a.) gorfoleddu, ymlawenhau, canmol, curo dwylaw gan lawenydd.
APPLAUSE, (f.) crechwen o lawenydd, gorfoledd, canmoliaeth, bloeddff.
APPLE, (f.) afal.
APPLE-YARD, *or, Orchard*, (f.) perllan.
APPLE, *or, Ball of the Eye*, (f.) canwyll y llygad, mablygad.
APPLICABLE, (adj.) cyfaddas.
APPLICATION, (f.) addasiad, cyfaddasiad, cymmhwysiad. — diwydrwydd, affudrwydd.
To **APPLY**, (v. a.) cyffylltu at, dod i at, gosod wrth, cymhwyso, cyfaddasu, ymroddi i ryw beth, sefydlu 'r meddwl ar ryw wrthddrych neillduol.
To **APPOINT**, (v. a.) gosod, ordeinio, nodi, dogni, pwyntio.
APPOINTMENT, (f.) pwyntiad, gofodiad, pennodiad, ordinhâd, dygymmod, cyngrair.
To **APPROSE**, (v. a.) holi, ymofyn.
APPOSITE, (adj.) addas, cyfaddas, cymmwys, cymmhesur.
APPOSITION, (f.) arddodiad, cyffylltiad wrth.
To **APPRÁISE**, (v. a.) cywerthyddio, prifio.
APPRÁISEMENT, (f.) prisiad.
APPRÁISER, (f.) prisiwr.
To **APPREHEND**, (v. a.) dal, gafaelu. — dyall, dirnad. — ofni, drwgdybio.

A P

APPREHENSION, (f.) amgyffred, drwg-dŷb. — Gafaeliad.
APPREHENSIVE, (adj.) synhwyrgall, doeth. — ofnus, pryderus, drwgdybus.
APPRENTICE, (f.) prentis, dechreuwr celfyddyd.
APPRENTICESHIP, (f.) prentisaeth.
To **APPRÍSE**, (v. a.) hyfforddi, addysgu, hyfpyfu, mynegu, rhoi copinod.
To **APPRÓACH**, (v. n.) neshau, dyneshau, cyrchu at.
APPRÓACH, } (f.) nefâd, dy-
APPRÓACHING, } nefad.
APPROBATION, (f.) cymmeradwyaeth, ymfoddlonrwydd, derbynriad yn gymmeradwy.
To **APPROPERATE**, (v. a.) bryfio, prysuro, ffryftio.
To **APPROPRIÑQUE**, (v. n.) nefau, dynefau, prysuro.
To **APPROPRIATE**, (v. a.) cymmeryd iddo ci hun, priodoli.
APPROPRIATE, (adj.) priodol, neillduol.
APPROPRIATION, (f.) perchennogaeth, priodoldeb, neillduaeath, rhoddiad peth tu ag at ryw wafanaeth neillduol.
To **APPROVE**, (v. a.) ymfoddloni, derbyn yn gymmeradwy, cymmeradwyo, bod yn foddlon i beth, bod wrth fodd.
APPROVEMENT, (f.) derbynriad yn gymmeradwy, cymmeradwyaeth, ymfoddloniad.
APPROXIMATE, (adj.) agos, agos at.
APPROXIMATION, (f.) dynefâd, nefâd.
APRÍCITY, (f.) tywyn haul.
APRICOCK, (f.) math ar afal.
APRIL, (f.) Ebrill.
APRON, (f.) arffedog, barclod, ffedog.
APT, (adj.) cymmhesur, cymmwys, cyfaddas, cyfwlch, addas.
APTITUDE, } (f.) addafrwydd,
APTNESS, } cymmwyfder. —
 Gogwyddiad meddwl, tueddiad ewyllys, parodrwydd. — Hyddyfgrwydd.
APYREXY, (f.) attaliad y cryd.

A Q, A R

A Q

AQUÁRIUS, (f.) dyfrwr.
AQUÁTICK, } (adj.) dyfrllyd.
AQUÁTICAL, }
A'QUAVITE, (f.) dwfr y bywyd.
A'QUAFORTIS, (f.) dwfr cryf.
A'QUEDUCT, (f.) tywyfiad dwfr.
A'QUEOUS, (adj.) dyfrllyd.
A'QUILINE, (adj.) tebyg i cryr.
AQUÓSE, (adj.) *edr. aqueous.*

A R

A'RABLE, (adj.) hyar, arddadwy.
A'RBALIST, (f.) albras, bwa croes.
A'RBITER, (f.) dyddiwr, cylaiar-
 eddwr.
A'RBITRAGE, (f.) barn, barn cy-
 lafaredd, mympwy. — *Dewis.*
A'RBITRARILY, (adv.) at ddewifi-
 ad i hunan. — *Yn arlgwyddiaethol,*
yn ymnerodraethol.
A'RBITRARINESS, (f.) arglwydd-
 iaeth, ymnerodraeth.
A'RBITRARY, (adj.) arglwyddiaidd,
 ymnerodraidd, a fo yn dwyn
 rhwyf, a fynno fod yn ufudd
 iddo.
To **A'RBITRÁTE**, (v. a.) cylafaredd,
 barnu, rhoi barn, dyddio.
A'RBITREMENT, } (f.) cylafaredd-
ARBITRÁTION, } iad, barn cy-
 lafaredd, mympwy.
A'RBOUR, (f.) ofgl, gwaſgawd-
 wydd.
A'RBUTE-TREE, (f.) inefus-bren,
 pren ſyfi.
ARCÁNUM, (f.) cyfrinach, dirgel-
 wch.
To **ARCH**, (v. a.) gwneuthur bwâu
 mŵd, neu fwâu maen.
ARCH, (f.) bwa, bwa maen, bwa
 mŵd.
ARCH, (adj.) prif, pennaf, arch. —
Cyfrwys.
ARCH-ÁNGEL, (f.) arch-angel, prif-
 angel.
A'RCB-BÍSHOP, (f.) arch-efgob,
 prif-efgob.
A'RCB-DÉACON, (f.) arch-diacon.
A'RCB-DÚKE, (f.) arch-dywyf, *gog,*
 prif-d wyfog.
A'RCHER, (f.) ſaethydd, arwydd y
 ſaethydd yn yr wybr.
A'RCHETY PE, (f.) cynddelw, cyn-
 ffurf, cynllun, yr cilun cyntaf,

A R

A'RCHITECT, (f.) pen ſaer, dych-
 ymmygwr gwaith.
A'RCHITÉCTURE, (f.) ſacrníæth,
 penſacrníæth. — *Adeilad.* — *Y*
gelfyddyd o adeiladu.
ARCHÍVES, (f.) tryfordai hen goſion,
 ac yſgrifenadau.
A'RCHTRÉASURER, (f.) prif-dryf-
 owr.
A'RCTICK, (f.) gogleddol, gogledd-
 ig.
A'RDENCY, (f.) taerni, difrifwch.
 --- *Brydaniaeth, angerdd.*
A'RDENT, (adj.) taer, difrif, gwref-
 og, angerddol.
A'RDENTLY, (adv.) yn daerllyd, yn
 ddifrifol, yn wrfeg, yn angerdd-
 ol.
A'RDOUR, (f.) gwres, brydaniaeth,
 poethder, taerni, mawrchwant.
A'RDUOUS, (adj.) anhawdd, uchel,
 caled, peryglus, gwrefog. --- *Ca-*
lonnog.
ARE, (pl. of am) y maent.
A'RGENT, (adj.) o liw arian, ar-
 ianaidd.
A'RGIL, (f.) priddgiſt, pridd y cro-
 chenydd.
To **A'RGUE**, (v. n.) dadleu, argym-
 mhennu, ymrefymmu, ymgommio,
 ymddadleu.
A'RGUER, (f.) ymrefymmwyr, ym-
 dddadleuwr.
A'RGUMENT, (f.) dadl, rhcfwm,
 prawf, teſtun, neu ſumm araith,
 neu chwedl.
A'RGUMENTATION, (f.) ymddadl-
 euad, ymrefymmiad.
A'RGUTE, (adj.) cyfrwys, cyflym,
 cyfrwyſgall, ymadrowddlym.
A'RIAN, (f.) un o ganlynwyr Arius.
A'RIANISM, (f.) athrawiaeth Arius.
A'RID, (adj.) fych, gwyw.
ARÍDITY, (f.) fychder, gwywder.
A'RIES, (f.) yr hwrdd, un o'r deū-
 ddeg arwydd.
ARÍGHT, (adv.) yn dda, yn iawn,
 fel y dylai fod, yn uniawn.
To **ARÍSE**, (v. n.) cyfodi, codi i fy-
 nu, cwnnu, cychwyn.
ARISTÓCRACY, (f.) llywodraeth
 pennaethiaid.
ARÍTHMETIC, (f.) cyfrifyddiaeth,
 rhifyddiaeth, celfyddyd rhifo.

A R

ARK, (f.) arch.
 ARM, (f.) braich.
 To ARM, (v. a.) arfogi, arfu.
 ARMS, (f.) arfau, offer, trecc.
 ARMAMENT, (f.) arf-dŷ.— Byddin.
 — Llynges, llu o longau rhyfel.
 ARMATURE, (f.) arfogaeth, arf-
 edigaeth.
 ARMIGER, (f.) dygiawdr arfau,
 arweddawdr arfau, yſwain, ifamer.
 ARMINIANS, (f.) Arminiaid, neu
 ganlynwyr Arminius, yr hwn oedd
 weinidog enwog yn Amſterdam,
 ac o amgylch y flwyddyn 1600, a
 ymneillduodd oddi wrth y Calfin-
 istiaid, gan ddal nad oedd Duw,
 mewn modd diaminodol, gwedi
 rhag-arfaethu, neu ethol rhyw ni-
 fer neillduol i fod yn gadwedig,
 a bod pawb eraill yn wrthodedig;
 nad oedd Duw yn dinystrio rhydd-
 id neb o'i greaduriaid, trwy ofod
 rhai dan angenrheidrwydd o fod
 yn gadwedig, ac eraill dan angen-
 rheidrwydd o fod yn golledig, ac
 nad oedd gweithrediau'r Yipryd
 Glân yn anwrthwynebol: eithr,
 bod rhagordinhad, etholedigaeth,
 gwrthodedigaeth, &c. yn ammod-
 ol; bod iechydwriaeth yn cael ei
 chynnig i bawb yn gyffredin, ar
 yr ammod o greu ac ufuddhau i'r
 efengyl; bod dyn at ei ryddid,
 naill ai i ufuddhau i, neu ynte i
 wrthwynebu cynhyrifiadau'r Yf-
 pryd; ac y bydd yr hwn a iawn-
 ddefnyddio rad ras Duw, (yr hwn
 fydd yn cael ei gynnig i bob dyn
 yn gyffredinol) yn sicr o fod yn
 gadwedig; ond bydd yr hwn a
 wrthwynebo gynhyrifiadau'r Yf-
 pryd, ac a gam-ddefnyddia ras
 Duw, yn sicr o fod yn golledig.
 ARMIPOTENT, (adj.) cryf, galluog,
 dewrarfog.
 ARMLET, (f.) breichrwy.
 ARMORY, } (f.) arf-dŷ, tŷ arfau,
 ARMOURY, } ystordŷ arfau, arf-
 gell.
 ARMOUR, (f.) arfogaeth, cyffyrïau,
 trecc, addurn rhyfel.
 ARMOUR-BÉARER, (f.) arweinydd
 arfau, cludydd arfau.
 ARMPIT, (f.) cefeil, twll y geseil.
 ARMY, (f.) llu, byddin.

A R

AROMATICs, (f.) llyfiau sioppau.
 ARÓUND, (adv.) o bob parth, o
 amgylch, ogyrch, o ymylbwygil-
 ydd, o bobtu.
 To ARÓUSE, (v.) dihuono, deffroi,
 cynhyrfu, cyffroi.
 ARQUEBUSE, (f.) gwn llaw.
 To ARRÁIGN, (v. a.) cyhuddo, dy-
 fyn, dwyn un i'r frawdle, cwyno.
 To ARRÁNGE, (v. a.) gosod mewn
 trefn.
 ARRÁNGEMENT, (f.) trefn, dos-
 parth, y weithred o ofod mewn
 trefn.
 ARRANT, (adj.) carn, gwaethaf,
 pennaf, prif ymhlith eraill o'r
 unrhyw, megis carn buttain, carn
 lleidr.
 ARRÁY, (f.) gwisg, addurn, trws-
 iad. — Trefn.
 To ARRÁY, (v. a.) trwsiadu, add-
 urno.— Gosod mewn trefn.
 ARRÉARS, (f.) sarrit, y relyw, gwe-
 ddill, gwargred, hyn fydd yn ol
 o'r cytrif, dyled heb ei dalu.
 ARRÉARAGE, *ſee Arrears.*
 To ARRÉST, (v. a.) gafaelu, cym-
 meryd, cymmeryd gafael, dal.
 ARRÉSTING, } (f.) daliad, gafael-
 ARRÉST, } iad.
 ARRÍVAL, (f.) dyfodedigaeth, dy-
 fodiad i ryw le.
 To ARRÍVE, (v. a.) dyfod i dir, neu
 i ben taith.
 ARRÓGANCE, } (f.) rhyfyg, cym-
 ARRÓGANCY, } myrredd, traha,
 balchder, rhodres.
 ARRÓGANT, (adj.) cymmyrredd-
 us, rhyfygus, tra-balch, trahaus,
 rhodresus.
 ARRÓGANTLY, (adv.) yn rhyfygus,
 yn falch, yn drahaus.
 To ARRÓGATE, (v. a.) rhyfygu, ym-
 gymmyrraeth, cymmeryd atto.
 ARROW, (f.) saeth, sittell, piccell.
 ARSENAL, (f.) arf-dŷ, tŷ arfau.
 ARSENIC, (f.) rhyw felyn-liw.
 ART, (f.) ceifyddyd, cywrein-
 rwydd, crefft, dyfais, medr.
 MASTER OF ARTS, (f.) athraw yn
 y celfyddydau.
 ARTÉRIAL, (adj.) yn perthyn i'r
 rhedweli.
 ARTERY, (f.) rhedweli.

ARTFUL

A S

ARTFUL, (adj.) a wnaed yr geiffydd, neu'n gyvraint.—ynhwyrol, call, doeth, cyfrwys.
ARTFULNESS, (f.) cywfeinrwydd, medrusrwydd.
ARTHRITIC, (adj.) ar ddeyd cymmhalaau arno.
ARTICLE, (f.) orthyl.
ARTICULATE, (adj.) rhannedig, gwahanedig, doiparhedig, egiur.
ARTICULATELY, adv. gwahanol, yn egiur.
ARTIFICIAL, (f.) ystyrw, yfrango, dichell, fnomiant, cyfrwyfder, ystrywgar ddychymmyg.
ARTIFICER, (f.) de geiffydd, celfyddydd, gwr o geiffyddyd, un cyvraint-graff.
ARTIFICIAL, (adj.) celfydddaid, cyvraint, crefitwraidd, a wnaid trwy geiffyddyd.
ARTILLERY, (f.) arfu, offer, cyffuriau rhyfelgar.
ARTIST, (f.) celfyddydd, un
ARTIZAN, (f.) celfyddgar, un cyfarwydd yn ei geiffyddyd.
ARTLESS, (adj.) digeiffydd, difedr, anghywraint, diddichell.

A S

As, (conj.) mal, fel, fel, megis, ag.
ASBESTINE, (adj.) anlosgadwy, na ellir ei ddiſa gan dan.
To ASCEND, (v. n.) eigrn, derchafu, diingo.
ASCENDABLE, (adj.) eigrnadwy, dringadwy, neu a ellir ei ddringo.
ASCENDANT, (f.) awdurdod, goruchafiaeth, dylanwad, Awdurdod dros un, *fig.* y radd uchaf, neu berffeithrwydd. — *In Genealogy*, cyff âch.
ASCENDENCY, (f.) goruchafiaeth, dylanwad.
ASCENSION, (f.) dyrchafael, dyrchafiad, eigrnniad, dringiad, archafael, cyrchafael.
ASSAULT, (f.) rhw, mochriw, llechwedd.
To ASSAULT, (v. a.) sicrhau, arddelw, hanni, cadarnhau, hacu, tennu.
ASSASSINMENT, (f.) cadarnhâd, hollad.
To ASSASSIN, (v. a.) bwio ar, cyfrif at.

A S

ASH, (f.) ommen.
ASHAMED, (adj.) gorchwylus, cywilyddgar, gwladaid.
ASHES, (f.) lliudw, tiwyn, ulw.
ASH-WEDNESDAY, (f.) dydd Merchr y lliudw.
ASHORE, adv. ar dracth, ar dŵr.
ASIDE, (adv.) wrtho ei hun, o'r neilliau, arddidol, yn wahaneddol, ar wyl, ar oigo.
To lay ASIDE, rhoi heinio, gosod o'r neilliau.
ASININE, (adj.) asinaidd.
To ASK, v. a. gofyn, cymuno, ymbil, eigrn, cerchi, adolwyn.
ASKANCE, } adv. ar draws, ar
ASKANCE, } wyl, ar ysgw, yn
ASKANT, } lleddf.
ASLER, (f.) gofwrwr, cŵrwr, ymbiliwr.
ASLEW, (adv.) ar wyl, ar oigo, lleddai, lleddf.
ASLANT, (adv.) edr. *afker*.
ASLEP, (adv.) yn cygu, yn humo.
ASLOPE, (adv.) ar wyl, ar oigo, ar ogwydd.
ASP, (f.) sip.
ASPECT, (f.) golwg, tnm, godrem, golygiad, wynebpryd.
ASPEN, (f.) poplycen, aethacen, aethwydden.
ASPERITY, (f.) garwedd, garwder, gerwindeb.
ASPEROUS, (adj.) garw, gerwin, digethrin.
To ASPERSE, (v. a.) difrio, anfrío, enllibio, hortio.
ASPERSION, (f.) ysgeiniad, taenelliad, —enllib, hort.
ASPIRATION, (f.) chwythiad, anadliad. — Tact-ymgais, awydd.
To ASPIRE, (v. n.) chwythu, anadlu. — Awyddu, ymgeifio.
Asquint, (adv.) edr. *Afker*.
Ass, (f.) afyn, ascen, hawys, hawes.
To ASSAIL, (v. a.) rhuthro, neu ofod ar, ymgeifio.
ASSAILANT, (f.) rhuthwr, cyrchwr at, rhyfgwr.
To ASSASSINATE, (v. a.) lladd, lladd yn fradychus, lladd am elw.
ASSASSIN, (f.) llofrudd, lleiddiad
ASSASSINATION, (f.) llofruddiaeth, murndwrn.

A S

Assault, (f.) rhuthr, hwrdd, ym-hwrdd, rhyfgyr, cyrch. — Sarhâd.
To assault, (v. a.) gofod ar un, rhuthro, cychwyn, gwneuthur sarhâd.

Assay, (f.) prawf, profiad, ymbrofiad.

To assay, (v. a.) profi, rhoi ar brawf.

Assèmbly, (f.) cefgliad, ymgafgliad, cynhulliad, casgl.

To assèmbly, (v. a.) ymgafglu, ymgysfod, casglu ynghyd.

Assèmbly, (f.) cymmanfa, cynulleidfâ, ymgafgl.

Assent, (f.) cydsynnïad, y weithred o dderbyn peth megis gwirionedd.

To assent, (v. n.) cydsynnio, cydgordio, gwenyddu, rhoddi cred i beth, neu dderbyn peth fel gwirionedd.

Assentation, (f.) gweniaith, trûth, ymoleithiad.

To assert, (v. a.) taeru, cadarnhau, sicrhau, gwirio, arddelw, haeru, diheuro, honni.

Assertion, (f.) taeriad, cadarnhâd, haeriad, honniad, arddelw.

To assess, (v. a.) trethu, tasgu.

Assessment, (f.) teyrnged a godir oddi ar un, cyllid, ardreth, treth, tasg.

To assèver, or } (v. a.) ymar-
assèverate, } ddelw, taeru, haeru, sicrhau, cadarnhau trwy lw.

Assèveration, (f.) ymhonniad, arddelwad, cadarnhâd trwy lw.

Assiduity, (f.) dyfalwch, diwydrwydd, astudrwydd.

Assiduous, (adj.) dyfal, diwyd, parhaus, dibaid, didorr, astud.

Assiduously, (adv.) yn ddyfal, yn ddibaid, yn astud.

To assign, (v. a.) gofod, appwyntio, pennodi, dosparthu, cyfrannu.

Assignée, } (f.) un a osodwyd,
assign, } neu appwyntiwyd gan arall, rhaglaw, dirprwywr.

Assignment, } (f.) pennodiad,
assignment, } dydd pennod, cyfnod, eilwydd, cyfranniad, parthiad, dosparthiad.

To assimilate, (v. a.) cyffelybu, cynnhebygu, dyfalu.

A S

Assimilation, (f.) cyffelybrwydd, cynnhebygolrwydd.

To assimilate, (v. a.) cymmeryd arno, ffugio, ffuantu.

Assimilation, (f.) ffug, cymmyrredd.

To assist, (v. a.) cymmorth, cymmeryd plaid, cynnorthwyo, helpu.

Assistance, (f.) cymmorth, porth, cynnorthwy, help.

Assistant, (adj.) cynnorthwyol, a nertho.

Assistant, (f.) cynnorthwywr, cyfnerthwr.

Assize, (f.) eisteddfod, llys.

To assize, (v. a.) sefydlu pris, pwys, a mesur pethau.

Associable, (adj.) hygafl, hawddgynnull.

To associate, (v. a.) cymdeithafu, cyfeillachu, ymgyswethafu, cysylltu.

Associate, (f.) cyfaill, cydymaith, cyfrannog.

Association, (f.) cyfeillach, cymdeithas, cydgyffylltiad.

To assôil, (v. a.) rhyddhau o yfgymmundod.

To assuage, (v. a.) llonyddu, lliniaru, dyhuddo, esmwythau, goftegu, dofi, tawelu.

Assuagement, (f.) dyhuddiant, llonyddiad, esmwythâd, llarieiddiad, lliniarwch.

Assuasive, (adj.) a lonyddo, a esmwythao.

Assuetude, (f.) cynnefnder, arfer, defod.

To assume, (v. a.) cymmeryd, cymmeryd arno, rhyfygu, ymgymyrraeth.

Assumption, (f.) derbyniad, cymmeriad.

Assurance, (f.) sicrwydd, diogelrwydd, dilyfrydd, adrybedd, hyder.

To assure, (v. a.) gwarantu, diogelu, sicrhau, cadarnhau, haeru.

Assuredly, (adv.) yn sicr, yn ddiamau, yn ddinam, yn ddilys.

Asterisk, (f.) or a mark thus *, serennig.

Asthma, (f.) clefyd yr ysgyfaint, pâr, rhuthrbâr, diffyg anadl.

A S

To **ASTÓNISH**, (v. a.) peri fyndod, synnu, fyfrdanu, hurtio, brawychu, i'rdangu.

ASTÓNISHMENT, (f.) fyndod, hurtwydd, fynnedigaeth, braw, i'rdang.

To **ASTÓUND**, (v. a.) *see to astonish*.

ASTRÁDDLE, (adv.) a'i draed ar led.

ÁSTRAL, (adj.) yn perthyn i'r fer.

ASTRÁY, (adv.) ar ddiſperod, ar grwydr, ar ddigrain.

To go **ASTRÁY**, (v. n.) crwydro, cyfeiliorni, gwibio, myned ar ddiſperod, myned ar ddigrain, myned ar ddiwanfa.

ASTRÍCTION, (f.) rhwymiad, clym-miad.

ASTRÍCTIVE, } (adj.) rhwym,
ASTRÍNGENT, } caeth, rhwym-
edig.

ASTRÍDE, (adv.) *see astraddle*.

To **ASTRÍNGE**, (v. a.) rhwymo, clymmu 'n dynn, caeth-rwymo, gwaſgu ynghyd.

ASTRÓLOGER, (f.) afstomiwr, ferydd, fywedydd.

ASTRÓLOGY, (f.) fywedyddiaeth, feryddiaeth, celfyddyd o roi barn yn ol tremmiadau'r fer, afstolog-yddiaeth.

ASTRÓNOMER, (f.) ferydd, wybrydd, fywedydd.

ASTRONOMY, (f.) gwybodaeth y fer, fywedyddiaeth.

ASÚNDER, (adv.) o'r neilldu, y naill oddi wrth y llall, ar ddidol, ar wahan, yn wahanredol.

ASY'LUM, (f.) noddfa.

A T

AT, (prep.) yn, wrth, yn agos at, ar.

To **ATCHÍEVE**, (v. a.) cwplhau, dwyn i ben, gorphen, cyrhaeddu.

ATCHÍEVEMENT, (f.) y cyflawniad o ryw beth hynod, neu ragorol.

ÁTHEIST, (f.) Didduw, un ni chred fod Duw.

ATHÍRST, (adv.) yn fychedus, yn fychedig.

ATHLÉTIC, (adj.) campus, milwraidd.

ATHWART, (adv.) ar draws, ar wŷr.

ÁTMOSPHERE, (f.) yr elfen awyr o amgylch y ddacar.

ÁTOM, (f.) inymryn, diran, y tic-eyn lleiaf, corphilyn.

A T

To **ATÓNE**, (v. a.) cymmodi, dyhuddo, heddychu, cyttuno.

ATÓNEMENT, (f.) dyhuddiant, cymmod, cymmodlonedd, undeb.

ATÓP, (adv.) ar ben.

ATRÓCIOUS, (adj.) creulon, dywal, didrugaredd, farrug, erchill.

ATRÓCIOUSLY, (adv.) yn greulon, yn farrug, yn ddidrugaredd.

ATRÓCITY, (f.) creulonedd, ffyr-nigrwydd.

ÁTROPHY, (f.) cdr. *Consumption*.

To **ATTÁCH**, (v. a.) dal, neu gymmeryd gafael ar wr, neu'i feddiannau. — Bod a chwennychiad cryf ar ol rhyw beth.

ATTÁCHMENT, (f.) gafaeliad. — gogwyddiad y meddwl.

ATTÁCK, (f.) rhyfgyr, cyrch, lluchynt, diebyd, ymosod, rhuthr.

To **ATTÁCK**, (v. a.) gosod ar un, cyrchu, rhuthro, cychwyn.

To **ATTÁIN**, (v. a.) cael, cyrhaedd, meddu, cyrhaeddyd, hercyd.

ATTÁINABLE, (adj.) a ellir ei gyrhaeddyd, neu'i ynnill.

ATTÁINMENT, (f.) yr hyn a gyrhaeddwyd, neu a ynnillwyd, cyrhaeddiad.

To **ATTÁINT**, (v. a.) pasio dedfryd yn erbyn un. — Halogi.

To **ATTÉMPERATE**, (v. a.) cymmedroli, cymmefuro, cyfaddasu.

ATTÉMPT, (f.) antur, anturiaeth, ymgais, cais, cynnyg.

To **ATTÉMPT**, (v. a.) cynnyg, amcanu, anturio, ymegnio, ymgais.

To **ATTÉND**, (v. a.) canlyn, gwranddo, clust-ymwrando, dal fulw, ystyrio, rhoi clust. — canymdaith, heilio, gweini, gweinyddu.

ATTÉNDANCE, (f.) gwafanaeth, hail, gweinidogaeth. — gwas, neu, yr hwn a fo yn gweini. — gosgordd.

ATTÉDANT, (f.) cydymaith, gwas, gweinydd, gweiniad. — Heilyn.

ATTÉNTION, (f.) sefydliad y meddwl ar ryw wrthddrych neillduol, altudrwydd, ymwrandawiad, gofteg.

ATTÉNTIVE, (adj.) gwrandawus, ystyriaidd.

ATTÉNTIVENESS, (f.) ymwrandawiad, ystyriad, dyfal wrandawiad.

A T, A U

To **ATTÉNUATE**, (v. a.) tENCHAU, gwneuthur yn denau.
ATTENUATION, (f.) tenehâd.
To **ATTÉST**, (v. a.) tyftio, tyftiolaethu, dwyn tyftiolaeth.
ATTESTATION, (f.) dygiad tyftiolaeth, profiad trwy dyktion.—tyftiolaeth.
To **ATTIRE**, (v. a.) gwisgo, trwfiadu, dilladu, addurno.
ATTIRE, (f.) gwisg, trwfiad, dillad, addurn.
ATTITUDE, (f.) ystum y corph.
ATTORNEY, (f.) gwr o gyfraith, dadleuwr, edrydd hawl, dirprwywr, cyfreithwr.
To **ATTORNEY**, (v. a.) dirprwyo.
To **ATTRACT**, (v. a.) tynnu at. —denu, hudo.
ATTRACTION, (f.) tynniad at, tynnedigaeth. —deniad.
ATTRACTIVE, (adj.) a dynno atto. —a dwyllo, ac a hudo.
ATTRAHENT, (adj.) a dynno atto.
To **ATTRIBUTE**, (v. a.) bwrw ar, cyfedliw, cyfrif at.
ATTRIBUTE, (f.) priodoledd.
ATTRIBUTION, (f.) edmyg.
ATTRITION, (f.) treiliad.
To **ATTUNE**, (v. a.) cyweirio.

A U

To **AVAIL**, (v.) llesfu, buddio, clwa.
AVAIL, (f.) budd, lles, clw.
AVAILABLE, (adj.) affeithiol, buddiol, llesol, buddfawr, hylwydd. —galluog.
AVAILMENT, (f.) budd, buddles, mwyniant, clw.
AVARICE, (f.) cybydd-dod, crinatrwydd, trachwant.
AVARICIOUS, (adj.) cybyddlyd, trachwantus, chwannog, awyddus, diwala, arbedus, cynnil.
AVARICIOUSLY, (adv.) yn gybyddlyd, yn drachwantus, yn awyddus, yn ddiwala.
AVARICIOUSNESS, (f.) caledwch. *See Avarice.*
AVAST, (interj.) dal, dalwch, arofwch, attaliwch.
AVANT, (interj.) i ffordd, ymaith, hwt, ffi.
AUCTION, (f.) arwerthiad cyhoedd, trefn arwerthiad, ym mha un y

A U

mae'r moddion yn cael eu gwerthu i'r hwn a gynnygo uchaf.
AUDACIOUS, (adj.) hy, rhyfygus, digywilydd, hyderus, haerllug, anturiol.
AUDACIOUSNESS, (f.) *See Audacity.*
AUDACITY, (f.) hyfder, rhyfyg, antur, haerllugrwydd.
AUDIBLE, (adj.) ōniarus, llafar, sonfawr, croywlaish.
AUDIENCE, (f.) clywedigaeth. —cynulleidfa, cymmanfa.—gwrandawyr.
To **AUDIT**, (v. a.) holi cyfrif.
AUDIT, (f.) holiad cyfrif.
AUDITOR, (f.) clyweddydd, gwrandawr.—fwyddog i dderbyn cyfrif.
AUDITORY, (f.) gwrandawle, brawdle. —y lle yr ymgynnull pobl i wrando.—cynulleidfa.
To **AVÉNGE**, (v. a.) dial, dialeddu, colpi, gwneuthur dial.
AVÉNGEMENT, (f.) dialeddiad, dial.
AVÉNGER, (f.) dialwr, dialeddwr, colpwr, arteithiwr.
AVENUE, (f.) mynediad, ffordd, dyfodiad i mewn, rhodfa, cyntedd.
To **AVÉR**, (v. a.) taeru, haeru, gwirio, sicrhau, honni.
AVÉRMMENT, (f.) gwiriad, ymhoniad, arddelwad.
To **AVERRÚNCATE**, (v. a.) chwynnu, diwreiddio.
AVERSATION, (f.) gwrthwynebiad, ffeiddiad, gwrthodiad, dirmygiad, troad oddi wrth beth.
AVÉRSE, (adj.) digllon, dieithr, anfoddog, gwrthwynebus.
AVÉRSION, (f.) gwrthwynebiad, ffeiddiad, cafineb.
To **AVÉRT**, (v. a.) troi oddi wrth, troi ymaith, dadtroi, troi heibio.
AVF, (f.) un ynfyd, ofer, direfwm, ffol.
AUGHT, (pron.) un peth.
To **AUGMENT**, (v. a.) cynnyddu, mwyhau, anghwanegu, helaethu, amlhau.
AUGMENTATION, (f.) cynnydd, anghwanegiad, helaethiad, cynnyddiad.

E

Ave-

A U

AUGMENTER, (f.) anghwanegwr.
A'UGER, } (f.) ebill, taradr, trwy-
A'UGRE, } ddew, trul.
A'UGUR, (f.) dewin, dewin wrth adar.
To AUGUR, or } (v. n.) dewinio, dy-
A'UGURATE, } falu, a bwrw am-
 can beth a ddol.
AUGURATION, (f.) dewiniaeth.
A'UOURY, (f.) dewiniaeth, dewin-
 dabaeth adar.
A'UGUST, (f.) Awst.
AUGUST, (adj.) anrhyddedus, mawr-
 yddig, dyledog, brenhinol, ym-
 merodraidd, mawr, urddedig,
 urddasol.
A'VIARY, (f.) adardy, gwialdy a-
 dar.
AVIDITY, (f.) awydd, gwangc,
 chwant.
A'UL, (f.) *See Aul*.
A'ULIC, (adj.) yn perthyn i'r llys.
A'UNT, (f.) modryb.
To AVOCATE, (v. a.) galw ymaith,
 tynnu ymaith.
AVOCATION, (f.) difyrriad a dyn-
 no un oddi wrth ei waith, rhwystr,
 attaliad.
To AVOID, (v. a.) cilio oddi wrth,
 ffoi rhag, gochel, gochelyd.
AVOIDABLE, (adj.) a allir ei ochel-
 yd, gocheladwy.
AVOIDANCE, (f.) ffoad, gocheliad,
 ciliad oddi wrth. — arloefiad, dif-
 pyddiad.
AVOIRDUFOIS, (f.) pwys o 16 wns.
To AVOUCH, (v. a.) honni, hacru,
 sicrhau, cadarnhau, ymarddelw.
To AVOW, (f.) gwirio, sicrhau,
 cadarnhau, gwcuthur cyfaddefiad
 cyhoeddus.
AVOWABLE, (adj.) amddiffynad-
 wy.
AVOWAL, (f.) adduned, cyfaddef-
 iad cyhoeddus.
AVOWÉE, (adj.)edr. *Advowee*.
AVOWSAL, (f.) cyfaddefiad.
AVOWTRY, (f.) godineb, torr pri-
 odas, putteindra.
A'URICLE, (f.) y rhan allanol o'r
 glust.
A'URICULAR, (adj.) fy'n perthyn i'r
 glust, dirgel, megis ffisial, neu fib-
 rwd ynghluf. *Auricular Con-*

A U

feffon, yn eglwys Rhufain, yw'r
 cyfaddefiad dirgel mae un yn ei
 wneuthur o'i bechodau o flaen yr
 offeiriad, mewn trefn i dderbyn
 rhyddhad.
AURORA, (f.) y seren foreu, y bo-
 reuddydd, y wawreddydd.
A'USPICE, (f.) adargoel. — ffafor.
AUSPICIOUS, (adj.) dedwydd,
 llwyddiannus, tycciannus, ffyn-
 nadwy.
AUSPICIOUSNESS, (f.) llwyddiant,
 ffynniant, dedwyddyd.
AUSTERE, (aj.) fur, llymdoft, an-
 foddog, difgyfrith, farrug, dyrffing,
 creulon.
AUSTÉRITY, (f.) llymdcer, creu-
 lonedd, farrugrwydd, garwder,
 gerwindeb.
AUTHÉNTIC, (adj.) awdurol, aw-
 duredig, awdurdodol, dilys.
AUTHÉNTICAL, (adj.)edr. *Authen-
 tic*.
AUTHÉNTICITY, (f.) gwirionedd,
 gwir, dilytiant, dilyfrwydd, aw-
 durdod.
AUTHOR, (f.) awdwr, gwneuthur-
 wr.
AUTHORITATIVE, (adj.) awdur-
 dodol.
AUTHORITY, (f.) awdurdod, aw-
 duriaeth, rhwyf.
To AUTHORIZE, (v. a.) awdurdodi.
AUTOGRAPHY, (f.) Gr. *αυτος*; *his
 own self*, efc ei hun, and *γραφω*,
to write, ysgrifenu; yr hyn a'fgrif-
 fenwyd gan yr awdwr ei hun, yf-
 grifen-law yr awdwr ei hun.
A'UTUMN, (f.) cynhauaf, amser
 cynhauaf.
AUTÚMNAL, (adj.) yn perthyn i'r
 cynhauaf.
AUXÍLIAR, } (f.) helpwr, cyn-
AUXILIARY, } northwywr.
AUXÍLIAR, } (adj.) cynnorthwy-
AUXILIARY, } ol, diangymmorth,
 a ddelo yn borth i un arall.
AUXILIATION, (f.) porth, help,
 cynnorthwy, cymmorth.
 A W.
To AWÁIT, (v. a.) gwylio, disgwyl,
 aros.
To AWÁKE, (v.) dihuno, deffroi,
 cynhyrfu.

AWÁKE

A W

, (adj.) effro, digwŷg, di-
KEN, (v.) *see Awake*.
RD, (v. a.) dedfrydu, barnu,
arn.
, (f.) barn, myinpwy, cy-
d, dedfryd.
, (adj.) gochelgar, darbod-
rhagweled, yn rhagddar-
(adv.) ymaith.
f.) ofn, arŷwyd, dychryn.
hydedd, parch.
(v. a.) dychrynu, neu ar-
un, peri ofn.
, (adj.) ofnus, ofnog, ar-
i, ofnadwy.
NESS, (f.) dychryn, achreth
parchus ofn.
E, (adv.) encyd, ennyd.
RD, (adj.) anneheu, chwi-
naddas, gwladaidd.
ARDNESS, (f.) anaddasrwydd,

A X, A Z

gwladaidd-dra, gwladaiddrwydd.
AWL, (f.) mynawyd.
† Awn, (f.) col ŷd, tywyfen.
A'WR Y, (adv.) ar ŵyr, ar ŵyrdraws,
ar ŵyrgam, ar led-draws, ar y
naill ochr, lletpai.
Ax, (f.) bwyall.
A'XIOM, (f.) ymadrodd profedig,
prif-ddadl, prif-refwm, diwrth-
ebair, diarhebaire, gosodedigaeth.
A'XIS, (f.) dau begwn y byd, fef,
y gogleddig, a'r gwrth-ogleddig,
neu'r deheuol.
A'XLE-TREE, (f.) echel, echel
menn.
AYE, (adv.) ie, *Mat. v. 37*.
AYE, (adv.) byth, yn wastadol, yn
dragwyddol, o amfer i amfer.
AZURE, (adj.) afur, nesliw, glas,
brithlas.
AZY'MUS, (f.) (from Gr. *a, neg.*
di, Zwm, Leaven, furdoes) bara
difurdoes, bara croyw.

B A.

, *Heb. lord*, (f.) arglwydd,
w eulun.
LE, (v. n.) baldorodd, dad-
dwndrio, lolio, dywedyd
lr.
, (f.) siaradach, baldorodd,
irad, dywedgarwch, dwndr.
R, (f.) gwag-siaradwr,
wr, loliwr.
f.) plentyn afafar, maban,
(adj.) mabanaidd, plent-
, (f.) eppa, ab.
(f.) baban.
SHIP, (f.) mchyd, mabol-
abandod.
NÁLIAN, (f.) meddwyn,
wr.
NAL, (f.) gwledd Bacchus,
wyl Bacchus.
(f.) cefn.
OR, (f.) am mhriod, di-
ddi, unig.
(adv.) yn ol.
c, (v. a.) attegu, cynnal i

B A.

To BÁCCKÍTTE, (v. a.) absennu, rhoi
drygair neu anair, dywedyd drwg
absen, enllibio, hortio.
BÁCCKBITER, (f.) goganwr, enllib-
iwr, absennwr, hortiwr.
BÁCCKBITING, (f.) drwgabsen, hort,
enllib.
BÁCCK-FRIEND, (f.) cyfaill twyll-
odrus.
BÁCCKSIDE, (f.) tu cefn.
To BÁCCKSLÍDE, (v. n.) gwrthgilio,
gwrthlithro, syrthio oddi wrth y
gwirionedd.
BÁCCKSLÍDING, (f.) gwrthgwmp,
syrthiad oddi wrth y gwirionedd,
ymolithriad oddi wrth y gwirionedd
BÁCCKWARD, (adj.) musgrell, llesg,
llibyn, anefgud.
BÁCCKWARD, (adv.) yn wyŷg ei
gefn, yn ei ol, yn ei wrthgefn,
yn y gwrthwyneb.
BÁCCKWARDNESS, (f.) syrthni mus-
grelli, llesgedd.
BÁCON, (f.) cig moch, baccwn, *R.*
Flitch of BÁCcon, (f.) hannerog o
gig moch hallt, hannerog.

B A

Gammán of **BÁCON**, (f.) morddwyd
 hwch, ffolen hwch, angell hwch.
BAD, (adj.) drwg, diriad, dryg-
 ionus, mall.
BADGE, (f.) nod, arwydd, argoel,
 amlygyn, llumman, *Num.* xi. 2.
To **BADGE**, (v. a.) gofod nod, neu
 arwydd ar un.
BÁDGER, (f.) pryf llwyd, daiar-
 fochyn, pryf penfrith.
BÁDGER, (f.) edwicwyr, yr hwn a
 a bryno ýd, neu'r fath gyfreidiau,
 mewn un lle, ac a'i gwertho
 mewn man arall, a bryno beth i
 elwa arno.
BÁDLY, (adv.) yn ddrwg. --- yn
 glafaid, yn anhwylys.
BADNESS, (f.) drygioni, direidi.
To **BÁFFLE**, (v. a.) siommi, twyllo,
 feithugio.
BÁFFLE, } (f.) twyll, dichell, hŵd
BÁFFLING, } somniant, hoccoed.
BÁFFLER, (f.) twyllwr, siommwr,
 hudwr, hoccoedwr.
BAG, (f.) cwd, cod, sach.
Cloak-BAG, (f.) ysgreppan, cwd dau
 bennog, cod i ddwyn cochl.
BÁG-PIPE, (f.) pib cwd, pibell god.
BÁGPIPER, (f.) pibydd a gano bib-
 au cod.
BÁGATÉLLE, (f.) peth o ddim pwys
 na chanlyniad, gwag-beth, ofcr-
 beth, simmera.
BÁGGAGE, (f.) dodrefn sawdwyr,
 cyfreidiau byddin. — hen ddillad,
 hengelfi. --- benyw anllad, puttain,
 dihiren.
BÁGNIO, (f.) ymolchfa, ymdroch-
 fa, golchfa, twymdy.
BAII, (f.) meichniaeth, mách,
 meichiau, gwyffl.
To **BÁIL**, (v. a.) meichnio, rhoi
 meichiau, gwyfflo.
BÁILIFF, (f.) rhingyll, gwyfiwr,
 dyfynwr, ceisfwl.
BAILIFF, or *overseer of lands*, (f.)
 goruchwyliwr amaeth, rhcolwr
 tai neu diroedd.
BÁILWICK, (f.) cantref, cwmmwd.
To **BAIT**, (v.) abwydo, llithio,
 hudo. — cymmyrd ymborth ar y
 ffordd mewn gwefle, neu letty.
 — cynhyrfu, cythruddo, gofod ar.
BAIT, (f.) llith, abwyd, hud,
 cleniad trwy ystfleddach.

B A

To **BAKE**, (v.) pobi, crasu.
BÁKER, (f.) pobydd, pobwr, tylinwr
BAKEHOUSE, (f.) pobdy.
BÁLANCE, (f.) tafol, clorian, mantol,
 cyd-bwysfedd, arwydd y fantol yn
 yr wybr.
To **BÁLANCE**, (v. a.) pwyfo, man-
 toli, tafoli, cymmhwysfo, gogym-
 mhwyfo, rhannu'n union, cyfar-
 talu, cyfrif.
BÁLCONY, (f.) adeilad yn tasfu all-
 an o dai, yn fwyaf cyffredin o
 flaen ffenestr.
BÁLD, (adj.) moel, llwm, gwallt-
 goll. — *fig.* gwael, dibris, ynyfyd.
To be, or wax **BÁLD**, (v.) moeli, ar-
 foeli, myncd yn foel.
BÁLDERDASH, (f.) cymmysgedd.
BÁLDNESS, (f.) moelni, arfoledd.
 — *fig.* diffyg addurn, tegwch,
 neu brydferthwch.
BALE, (f.) feldrem.
BALE, (f.) ing, poen, cyfyngder,
 trallod, helbul.
To **BALE**, (v. a.) rhwymo peth i fy-
 nu'n feldrem.
BÁLEFUL, (adj.) trist, galarus, al-
 aethus, trallodedig, helbulus, ni-
 weidiol, dinystriol.
BALK, (f.) balc, bryncyn, malc.
To **BALK**, (v. a.) bryncynnu, balcio,
 malcio.
BALK, *Beam*, (f.) trawst, tylath.
BALK, *disappointment*, (f.) siommed-
 igaeth, ieithugiaeth.
To **BÁLK**, *pass by*, (v. a.) gadael hei-
 bio, efguluso, gollwng ymaith,
 myned dros beth.
To **BALK**, *disappoint*, (v. a.) siommi,
 dyfod yn fyrr o ateb disgwyliad-
 au un, gwneuthur ymdrechiau
 un yn aneffeithiol; seithugio, peri
 methu.
BALL, (f.) pel, pelen.
BALL, *a dancing-meeting*, (f.)
 dawn gymmanfa, cynnullleidfia o
 bobl wedi ymgysfarfod i ddawnio.
The BALL of the eye, (f.) canwyll y
 llygad.
BÁLLAD, (f.) cathl, cân, cân gyff-
 redin.
BÁLLAD-SINGER, (f.) cerhlydd, yr
 hwn a gano, ganeuau ar hyd yr
 heolydd, neu ryw gynniweirfa
 gyhoedd. BÁLLAST

B A

BÁLLAST, (f.) gro, balafarn, graian, marian, tywod, neu'r cyffelyb a roir mewn llong.

To **BÁLLAST**, (v. a.) balafarnu, llwytho llong â graian, neu dywod.

BÁLLÓN, } (*in architecture*) (f.)
BÁLLÓN, } globyn, neu bel, ar ben piler, neu golofn.

BÁLLON, } (*in fireworks*) (f.) pel we-
BÁLLÓN, } di ei llenwi â rhyw ddefnydd hylofg.

BÁLLOT, (f.) cist, neu flwch, i ba un y teflir coelbrennau, neu nodau, wrth ddewis swyddogion. Y gair a roddir gyd ag un mewn etholiadau.

To **BÁLLOT**, (v. n.) dewis trwy dafu nod, neu arwydd i flwch, dewis trwy ddal dwylaw i fynu.

BALM, (f.) driacl, *Jer. vii. 22, Onid os driacl yn Gilead?* pen. xlvii. 11. *A bymmer driacl.* — llyfiau'r gwenyn.

BALMY, (f.) a lonyddo, neu a cfmwythao boen, neu gystudd.

BÁLSAM, (f.) sudd y Balsamum.

BÁLSAM-MINT, (f.) berw'r dwfr, mintys y dwfr.

BÁLLUSTER, (f.) colofnig, cledren, piler.

BÁLLUSTRATE, (f.) rhestr o golofnigion, neu gleidr wedi ei gosod ar, neu o flaen rhyw adeilad.

To **BÁMBÓOZLE**, (v. a.) twyllo, neu siommi un, feithugio, peri feithug.

BÁMBÓOZLER, (f.) twyllwr, hudwr, feithugwr.

BAN, (f.) cyhoeddiad, ordinhad cyhoedd, gorchymyn cyhoedd. — melldithiad, ysgymmundod.

To **BAN**, (f.) *curse*, rhegu, melldigo, melldithio, gorchymyn i ddiftryw.

BAND, (f.) rhwymyn, cydiad, cyfsylltiad. — llyffethar, coler, bancaw.

To **BAND**, (v. a.) rhwymo, cylymmu, cylchu. --- rhwymo wrth, cylymmu wrth, cyfsylltu. -- bancawio.

BAND of soldiers, (f.) byddin, mintai o filwyr, torf o filwyr, rhawd, llw.

B A

By **BANDS**, (adv.) yn finteioedd, yn fyddinoedd.

Neck-BAND, (f.) coler, torchgwddf, torch synwgl, mynygl-dorch.

Hat-BAND, (f.) llinyn hett, llin-cwccwll.

BÁNDIT, (f.) lleidr, neu yspeiliwr deoledig.

BÁNDITTO, } *pl. of Banditt*, (f.)
BÁNDITTI, } lladron, neu yspeilwyr deoledig, neu wedi ei gyrru ar herwr.

BÁNDORE, (f.) math ar offeryn cerdd.

BÁNDY (f.) pren pen grwcca, crwbâch, ffon gam fachog.

BÁNDY, (adj.) crwcca, crwmm.

BÁNDY-LEGGED, (adj.) coe(gam, camgoefog, troedgam.

To **BANE**, (v. a.) dinystrio, lladd, gwenwyno.

BANE, *poison*, (f.) gwenwyn.

BANE, (f.) angau, dien, dihenydd, dinystr, distryw.

BÁNEFUL, (adj.) adwythig, gwenwynllyd, marwol, angheuol, niweidiol.

BANG, (f.) dyrnod, cis, cnith, curfa, yspongc, tarawiad.

To **BANG**, (v. a.) curo, ffustio, taro, maeddu, pwyo.

BANG, or } (f.) curfa, curiad,
BANGING, } maethgen, maeddiad.

To **BÁNISH**, (v. a.) alltudo, difroi, deol, tarryrru, didirio.

BÁNISHER, (f.) un a yrru arall allan o'i wlad.

BÁNISHMENT, (f.) alltudiaeth, herwriaeth, deoliad.

BÁNISHED MÂN, (f.) herwr, gwr deol, difro.

BANK, (f.) bryncyn, ceulan, brynn. — arian-lle, lle y cedwir arian.

BÁNKRUPT, (f.) un wedi torri, un wedi ffaclu yn ei fasnach.

BÁNKRUPTCY, (f.) cyflwr yr hwn â dorrodd yn ei fasnach.

To **BANN**, (v. a.) melldithio, rhegu.

BÁNNER, (f.) banniar, baner, llumman, arwydd, penwn.

BÁNNERET, (f.) marchog, llummanwr.

BANNS of Matrimony, (f.) gostegion priodas, cyhoeddiad priodas.

B A

To BÀNQUET, (v.) gwledda, cyfeddach.

BÀNQUET, (f.) gwledd, cyfeddach.

BÀNQUETING-HOUSE, (f.) tŷ cyfeddach, gwledd-dŷ.

BÁNTER, (f.) cellwair, gwatwor, arabedd, gwawd.

To BÁNTER, (v. a.) cellwerio, gwawdio, gwatwor.

BÁNTERER, (f.) cellweiriwr, gwatworwr, gwawdiwr.

BANTLING, (f.) bachgennyn, maban, herlottyn.

BÁPTISM, (f.) bedydd, taen-drochiad, golchiad.

BÁPTIST, (f.) bedyddiwr, trochwr.

BÁPTISTERY, (f.) bedyddfan, bedyddfaen, bedyddlestr, trochlestr.

To BAPTÍZE, (v. a.) bedyddio, taen-drochi, golchi.

BAR, (f.) trosol drws, bollt, clicied, rhwystr, lludd, lluddias, attal. --- dadleu, llys, brawdle.

To BAR, (v. a.) trosolio, bollto. --- cau allan, cadw oddi wrth. --- rhwystro, lluddias, attal.

To BÀRB, (v. a.) cillio, cneifio, toccio.

BARBÁRIAN, (f.) yn ci ystyr dechreuol alltud, neu un o wlad ddi-eithr; eithr yn bresennol, mac'n arwyddocau dyn creulon, nawf-wyllt. --- dyn taecogaidd, anhynawdl, anfoesawg.

BÁRBARISM, (f.) tacogrwydd, eisiau moes, gwladciddrwydd, creulonder, trysgledd. --- anghyfraith, trwsgliaith.

BARBÁRITY, (f.) creulonder, anfoesgarwch, annhirionwch, anhynawfedd.

BÁRBAROUS, (adj.) creulon, anfwyn, anfoesgar, nawfswyllt, gwladaid, taecogaidd.

BÁRBAROUSNESS, (f.)edr. *Barbarity*

BÁRBER, (f.) eilliwr, barbwr.

BÁRBICAN, or } (f.) rhagfyr, gwrth-
BARBACAN, } fyr.

BARD, (f.) prydydd, bardd, cywyddwr.

To BARD, or *beard wool*, (f.) cneifio ynaith blaen, neu ddiflaen cnuf.

BARE, (adj.) *naked*, noeth, hynoeth, llwm, llymsi, noethlumyn.

B A

BARE, (adj.) *only*, yn unig.

To make BARE, (v. a.) noethi, dy-noethi, llymhau, moeli.

BÁRELY, (adv.) *nakedly*, yn noeth yn llymsi.

BÁRELY, (adv.) *scarcely*, braidd o'r braidd, prin, yn brin.

BÁRRENNESS, (f.) noethder, noethni llymder, moelni, anffrwythlondeb

BÁRE-FOOTED, (adj.) troednoeth

BÁRGAIN, (f.) bargaen, dygymmod ammod, cyttundeb, cymmod.

To BÁRGAIN, (v.) ammodi, cyf- ammodi, bargenna.

BÁRGAINER, (f.) bargaenwr, ammodwr, gwneuthurwr ammod.

BARGE, (f.) ysgraff, bâd, ceubal.

BÁRGE-MAN, (f.) gwasanaethwr ar gwch, neu lestr, ysgraffwr, ceubalwr.

BARK, (f.) rhifglyn, rhifgyn.

To BARK, (v. a.) dirifglo, dirifgo.

BARK, (f.) *little ship*, llong fechan.

To BARK, as a dog, (v. n.) cyfarth.

BÁRKER, (f.) cyfarthwr.

BÁRKING, (f.) cyfarthiad, cyfarthfa, udfa.

BÁRLEY, (f.) haidd.

BARM, (f.) burman, swyf, cwys diod.

BARN, (f.) ysgubor, ŷdty, heiniardy.

BARNACLE, (f.) genfa.

BARÓMETER, or *weather-glass*, (f.) (from Gr. *Baros*, weight, pwys, neu drymder, and, *metreo*, to measure mesuro) hin-wydr, neu offeryn fesuro pwys yr awyr; yr hwn offeryn fydd wedi ei wneud i fynu o bibell wydr, a'i llenwi o fewr ychydig, âg arian byw; y naillben i'r bibell yma fydd gaead, ac i rai o honynt y mae globyn ar y llall; eithr y fath oreu o honynt, yw y rhai fydd heb y globyn; ond a'r pen agored wedi ei ofod mewn math o lestr âg arian byw ynddo, a phan y mae'r awyr yn drwm, mae'n gwasgu ar yr arian byw yn y llestr, neu'r globyn, ac yn perididnynt gunnu i fynu tu a phen y bibell, yr hyn fy'n arwydd o dywydd tēg; eithr pan mae trymder yr awyr yn lleihau, mae'r ar-

B A

v yn giftwng; yr hyn fydd
yddo gwlaw, neu dywydd

(f.) breyr, barwn, rhi.
AGE, (f.) breyrdir.
SS, (f.) breyres, barwnes.
T, (f.) y radd nefaf iſlaw
neu farwn.
R, (f.) barwniaeth.
CK, (f.) bwth, llueſty mil-
mogor milwraidd.
, (f.) pib win, baril.
I, (adj.) hyſp, diffwrth,
ythlon, ammhlantadwy, an-

BÁRREN, (v.) myned yn
vyth, myned yn hyſp.
NESS, (f.) diheppilrwydd,
rydd, anſfrwythlondeb, an-
wyn.

ILY, (adv.) yn anſfrwyth-

TER, (f.) goganwr, drwg-
wr.

CADE, (f.) amddiffynniad
ir i fynu mewn brys o leſtri,
daear, a'r cyfryw bethau,
allan y gelynyion. — *figur.*
tr, attal.

RICÁDE, (v. a.) cae i fy-
rdd, neu fynediad; rhwyf-
u attal dyfodiad rhyw beth.
CÁDO, (f.) edr. *Barricade.*
RICÁDO, (v. a.) edr. *to bar-*

ER, (f.) diffynniad, attalgae,
tr, lluddias.

ER, (f.) *boundary*, terfyn, ffin.

TER, (f.) dadleuwr, cyf-
wr, gwr o gyfraith, adrodd-
fraith, cynghaws.

W, (f.) berfa, carthglwyd,

W, *hog*, (f.) twrch, mochyn.

W-GREASE, (f.) blomeg mo-

TER, (v. a.) newidio, cyf-
ly naill beth am y llall.

R, (f.) cyfnewidiad y naill-
am y llall, cyfnewidiad
indiaeth, newidwriaeth.

RER, (f.) cyfnewidiwr mar-
aeth.

RY, (f.) edr. *Barter.*

B A

BÁRTON, *for poultry*, (f.) iardy,
adardy, cut i gadw icir a gwydd-
au, neu'r cyffelyb.

BÁRTON, (f.) tiroedd maenor,
maenordy.

BASE, *foundation*, (f.) fail, ſylfaen,
gwaelod, goſail, gwadn, troed
colofn.

BASE, *mean*, (adj.) iſel, gwael, di-
bris, diſas, tlawd, anfonheddig.

BASE, *knaveſh*, (adj.) twyllodrus,
dichellgar.

BÁSE-BORN, (f.) gordderchfab, mab
ordderch, baſtardd.

BÁSENESS, *of birth*, (f.) lledryw,
lledach.

BÁSENESS, *knaveſhneſs*, (f.) twyll,
dichell, hoccod, ſommiant.

BÁSENESS, *meanneſs*, (f.) iſelder;
gwaeledd, diſtadledd.

BÁSHFUL, (adj.) mul, ſwil, gŵyl,
cywilyddgar, gwladaidd.

BÁSHFULLY, (adv.) yn ſulaidd, yn
gywilyddgar, yn wladaidd.

BÁSHFULNESS, (f.) gwylder, ſwil-
der, gwlaideidd-dra, muldra, lled-
neifrwydd, cywilyddgarwch.

BÁSILIC, } (f.) neuadd, llys,
BÁSILICK, } brenhinllys. — eg-
lwys gadeiriol, eſgobty.

BÁSILICA, (f.) gwythen yr afu;
gwythen yn y fraich a elwir ſelly.

BASILICAL, } (adj.) yn perthyn i'r
BASILIC, } cyfryw wythen. —
brenhinol, pendefigaidd.

BÁSILISK, (f.) y fad ſelen, ſarph a
ladd â'r anadl ac â'r olwg.

BÁSILISK, (f.) gwinn mawr.

BASIS, (f.) cnecht, *S. edr. Baſe,*

To BASK, (v.) hynoni, heulo, ym-
heulo, ymwreſogi wrth wres yr
haul.

BÁSKET, (f.) cawell, baſged, ceſt,
mwys.

BÁSON, (f.) cawg, pilig, ofgud,
ofged, cawg ymolch.

BASS, (f.) yr iſelaf o bedwar llais
muſic, neu gerddwriaeth; ſylfaen
cerddwriaeth, neu fuſic. Os bydd
neb yn ammau'r gair *muſic*, edrych-
ed y gair *muſica*, yn dr. *Dafis.*

BÁSTARD, (f.) edr. *Baſe born.*

BÁSTARDY, (f.) genedigaeth ang-
hyfreithlon.

B A

To BASTE, (v. a.) basto, *LL. arch.*
— iro cig ág ymenyn wrth ei bobi. — pwytho, gowmio.

To BASTINÁDE, } (v. a.) ffonnod-
or BASTINÁDO, } io, ffústo, curo
â llawffon.

BASTINÁDZ, (f.) *edr. bastinado.*

BASTINÁDO, (f.) ffonnodiad, pwnniad, ffustiad.

BÁSTION, (f.) gwrth-glawdd, amddiffynfa, rhagfur.

BAT, (f.) ystlum.

BAT, (f.) cwlbren, clwppa, cnwppa.

BÁSTABLE GROUND, (f.) *in Law*, macnol, neu dir am yr hwn yr ymrysonir, neu ymddadleuir.

BATCH, *of bread*, (f.) crafiad o fara.

To BATE, (v.) lleihau, gostwng pris.

BATE, (f.) ymryson, cynnen, ymrasael, dadl.

BATH, (f.) ymdrochle, ymdrochfa, ymolchfa, badd.

To BATHE, (v. a.) ymolchi, ymdrochi, *Lev. xv. 15.* neu nofio mewn golchfa. — mwydo.

BATTÁLLION, (f.) llu o wyr wedi ymfyddino, byddin.

To BATTEN, (v.) ymbefgi, tewychu, brasâu.

To BATTER, (v. a.) curo i lawr, bwrw adeilad i lawr, dryllio.

BÁTTTERING RAMS, (f.) mangnel, offer rhyfel, *Ezek. iv. 2. a ii. 22.*

BÁTTINGSG-TAFF, (f.) golchffon, golchbren.

BÁTTLE, (f.) brwydr, ymladdfa, câd, trin, garthan, cammawn, breithrad, citrach.

To BÁTTLE, (v. n.) ymladd, citrach, ymryson, cynhennu, ymgipprys.

BÁTTLEDOOR, (f.) pelgib, peth i daro pel.

BÁTTLEMENTS, (f.) canllawiau caerau, mur-ganllawiau, *Jer. v. 10.* *Tynnwch ymaith ei mur-ganllawiau hi.*

BATTÓLOGY, (f.) *Gr. βατολογία*, mynych adroddiad o'r un peth heb achos.

BÁTTTOON, (f.) clwppa, cnwppa, llawffon. cwlbren.

B A

BÁUBEE, (f.) ffyrlling.

BÁUBLE, (f.) funnera, arabedd, gwag-beth, ofer-beth, tegan.

BAWD, } (f.) llattai, llatteies.

BAUD, }

BÁWDRY, (f.) llatteiaeth, llattei-rwydd.

BÁUDRY, *in speech*, (f.) ferthedd, croefanaeth, croefanair.

BÁUDY, (adj.) anllad, drythyll, aflan, brwnt, budr, crocian, serth, anniwair.

BÁUDY-HOUSE, (f.) putteindy.

BÁVEN, (f.) fwp o friwyydd, ysgubell o fanwyydd, ffagoden.

To BÁWL, (v. n.) llefain, dolefain, bloeddio, gwacddi allan, germain.

BÁWLER, (f.) bloeddiwr, dolefwr, crochlefwr.

BÁWLING, (f.) bloedd, ynglef, bottleir, gwaedd.

BÁWSIN, (f.) daear-fochyn.

BAY, (f.) angorfa. — ebach, cilsach. — *applied to the colour of a horse.* — gwineugoch, gwineu. — *Zec. vi. 7.* a'r *gwineuon* a aethant allan.

BAY-SALT, (f.) halen a wneir o ddwfr y môr.

BÁYONET, (f.) bidog, dagran.

B E

To BE, (v. a.) bod, hanfod.

BE it so, bid felly, gadewch i hynny fod, boed felly.

BEACH, (f.) tywyn y môr, y feisdon, traeth, tywyn.

BÉACON, (f.) cludair cithin, neuryw ddefnydd hylofg, i rod-di rhybydd o ryfel, twr gwylied, disgwylfa.

BÉACONAGE, (f.) treth a dalir i faentumio'r cyfryw gludair.

BÉADLE, (f.) cyhoeddwr, gostegwr. — gwyfiwr, dyfynnwr, rhingyll.

BÉADROLL, (f.) cofrestr gweddiâu dros y meirw, yn eglwys Rufain.

BEADS, (f.) *or pair of beads*, tych mwnwgl, mwnwgl-dlysau, gwddf-gadwynau. — paderau. — gleini.

BÉADS-MAN, (f.) arcithiwr, gwe-ddiwr.

BÉAGLE, (f.) bytheiad bychan.

BEAK, (f.) pig, gylfyn, duryn, gwp aderyn.

B ÉAKID

B E

(adj.) a fo â phig, neu iddo.

) crugardd, crug, penlynoryn, chwyfigen.
(.) trawst, tylaeth, llogeirhefwydden.

BEAM, (f.) carfan gwe-

be sun, (f.) pelydr yr haul, r haul.

ffauen, ponar. *Every bean lack*.—*Does neb heb ei fai.*

), (f.) cibyn, neu goden ffa.
carry, (v. a.) cludo, dwyn, cywain.

suffer, (v. a.) dioddef, ryn.

witnes, (v. a.) tyftio, tyft-, dwyn tyftiolaeth.

up, (v. a.) cynnal i fynu,

, or *sbe*, (f.) arth, arthes.

(f.) barf.

corn, (f.) col yd.

), (adj.) barfog.

ss, (adj.) difarf.

, (f.) dygiad, cludiad, arl.—goddefiad, ymoddef.

f.) bachgennyn, maban, n.

(f.) ysgubell.

(f.) anifail, bwyffil, mil, enfil.

AST, (f.) anifail gwyllt, l.

l, (adj.) anifeilaidd.—
l, aflan, ffaidd, brwnt,

NESS, (f.) aflendid, yflydra.—aniladrwydd, tryb, creulonder.

), (adj.) anifeilaidd, yn

, (v. a.) curo, maeddu, fustio, taro, dulio.

, *pound*, (v. a.) pwnio, mariwio, dryllio, dulio.

conquer, (v. a.) gorchfygu, a, ynnill, cael yr oruchaf-

(par.) curedig, drylliedig, falurio, wedi ei guro, neu

, (f.) curwr, duliwr.

B E

BEATIFIC, } (adj.) dedwydd,
BEATIFICAL, } gwynfydedig,
gwynfydig.

BEATIFICALLY, (adv.) yn wynfydedig, yn berffaith ddedwydd.

To BEATIFY, (v. a.) gwneuthur yn berffaith ddedwydd, neu wynfydedig.

BEATING, (f.) curiad, curfa, maeddiad.

BEATITUDE, (f.) bendigedigrwydd, gwynfydedigrwydd, dedwyddyd, perffaith ddedwyddwch.

BEAU, *pronounced, bo*, (f.) dyn dillyn, coegyn; un â'i fryd yn ormodol ar wisgoedd defflus.

BEAVER, (f.) afangc, addangc, lloftlydan.

BEAUTEOUS, (adj. *pronounced bateous*) edr. *Beautiful*.

BEAUTEOUSLY, (adv.) yn dêg, yn brydweddol, yn ddillyn, yn hardd.

BEAUTIFUL, (adj.) têt, prydweddol, dillyn, prydus, golygus, gofgedig, mirain.

BEAUTIFULNESS, (f.) edr. *Beauty*.

To BEAUTIFY, (v. a. *pronounced, beautify*) addurno, harddu, hoywi, gwyachu, tacclu.

BEAUTY, (f.) glendid, pryd, tegwch, telediwrwydd, prydferthwch, mireinwch.

To BECALM, (v. a.) tawelu, lloynyddu, gostegu, llarieiddio.—heddychu.

BECALMING, (f.) gostegiad, lloynyddiad, heddychiad, esmwythâd.

BECAUSE, (conj.) o blegid, am, can, canys, o achos pa ham, yn gymmaint ag, o herwydd, o ethryb.

BECCAFICO, } (f.) aderyn tebyg
or BECAFICO, } i eos.

BECK, (f.) amnaid.

To BECKON, (v. a.) amneidio, ysgwyd pen, pentwyno, pengammu.

To BECOME, (v. n.) gweddu, bod yn weddus, yn hardd, dawr, tawr.

To BECOME, (v. a. *to grow, or be made*) tyfu, ymwneuthur.—damwain, damweinio, digwyddo, dyfod, *as, what will become of me?* beth a ddaw o honof?

BECOMING, (f.) gweddufder, gwedd-eiddrwydd, harddwch.

B E

BEHAVIOUR, (f.) ymddygiad, arweddiad, ymarweddiad.
To BEHEAD, (v. a.) dibennu, torri pen, ysgymmyddio.
BEHEADING, (f.) dibenniad, torriad pen oddi ar y corph.
BEHEST, *promise*, (f.) addewid, adduned.
BEHEST, *command*, (f.) gorchymyn, archiad.
BEHIND, (prep.) yn ol, ar ol.
To BEHOLD, (v. a.) ardremmu, edrych, golygu, syllu, tremio, dal iwl, disgwyl ar, felu, enycha.
BEHOLD, (adv.) wele, wely, llyma, llyna.
BEHOLDER, (f.) edrychwyr, golygwyr, disgwyliwr.
BEHOLDING, (f.) ardremmiad, golygiad, edrychiad.
BEHOOF, (f.) bûdd, llês, elw.
BEHOOVETH, (v. n.) e weddai, e gyngweddai, mac 'n weddus, gweddus yw.
BEHOOVETH. Edr. *it behooveth*.
BEING, (f.) bod, hanfod, hanffod.
To BELABOUR, (v. a.) dygaboli, maeddu, pwyo, curo, ffusto.
To BELAM. Edr. *belabour*.
To BELAY, (v. a.) cynllwyn, cyfragod. — gwneuthur dichellion i ddai.
To BELCH, (v. a.) brytheirio, ysgyfogi, bytheirio.
BELCH, (f.) bytheiriad, brytheiriad, ysgyfogiad, archyth.
BELDAM, (f.) gwrach, henwrach, hen wraig.
To BELAGUER, (v. a.) cylchynu, ymgylchynu.
BELIAL, (f.) Heb. *either from Beli, without*, heb; *and Hol, yoke*, iau: *or from Beli, without, and Jahal, he profited*, i. e. *unprofitable*, anfuddiol) y diafol, 2 Cor. vi. 15. y fall, Deut. xiii. 13. — Meibion Belial, dydynt yn arwyddocau dynion afreolaidd, ysgeler, neu anufudd; ac ynghyfieithad Groeg y deg a thrugain maent mewn amryw fanau wedi eu cyfieithu, *ῥῶς* neu *αῤῥῶς παρανομοί*, i. e. meibion, neu dynion afreolaidd. Deut. xiii. 13. *aeth dynon, meibion y fall* [neu Bel-

B E

ial] *allan o'th blith*. 70. *ἐξαρδοσαν αἰσῆς παρανομοί ἐξ ὑμῶν*. aeth dynion afreolaidd o'ch plith. Gwel. Barn. xiz. 22. 1 Sam. ii. 12. 2 Sam. xvi. 7.
BELIEF, (f.) coel, crediniaeth, crêd, hyder, ymddiried, ffydd, neith.
BELIEVABLE, (adj.) credadwy, hygoel, hygred.
To BELIEVE, (v. a.) credu, coelio.
BELIEVER, (f.) credadyn.
BELIKE, (adv.) ysgatfydd, adfydd.
BELL, (f.) cloch.
PASSING-BELL, (f.) clul, cloch y meirw.
BELL-FOUNDER, (f.) gwneuthurwr cloch.
BELFRY, (f.) clochdy, lloft y clychau, twr clychau.
To BELLOW, (v. n.) breferad, bugunad, beichio, bresu fel eidion, erthychain, gynnifo, crochleisio.
BELLOWS, (f.) megyn.
†BELLUING, (adj.) anifeilaidd.
BELLY, (f.) bol, bola, cest, rummen, brû, croth, torr, boly.
BELLY-ACHE, (f.) bolwst, dolor bol.
BELLYFULL, (f.) llonaid bola, digonedd, digonoldeb, gwala, llawnedd.
BELLY-TIMBER, *for man or beast*, (f.) cynheiliaeth, magwriaeth, ymborth, porthiant. — “Founded in *“ your belly-timber ”* PRIOR.
To BELONG, (v. n.) perthynu, deiryd, ymgystlwn.
BELONGING, (par.) yn perthynu, yn ymgwstlwn. — yn eiddo un. Ruth ii. 2. *field belonging unto Boaz* — *maes yn eiddo Boaz*.
BELÓVED, (adj.) cu, hôff, caredig, anwyl, gorphoff, anwylgu, anwyl, Matt. iii. 17. *hwn yw fy anwyl fab*.
Dearly BELÓVED, anwyl garedig.
BELŴ, (prep.) tannodd obry, ifod, tan, is, islaw, oddi tan.
BELT, (f.) gwregus.
To BELY, (v. a.) camachwyn, dywedyd celwydd ar un, ffugio, ffuantu.
To BEMIRE, (v.) diwyno, gorchuddio â chlai, llaid neu ddom, cluro.

B E

To BEMŌAN, (v. a.) galaru, alaethu, griddfannu, wylofain, tofturio, cydgwyno.

BEMŌANING, (f.) griddfan, alaeth, galar, cwynalaeth, wylofain, trift-wch.

To BEMŌIL, (v. a.) Edr. *Bemire*.

To BEMŌNSTER, (v. a.) dinyſtrio cymmesurwydd, neu gyweddoldeb peth; gwneuthur yn aflun-iaidd, yn anhardd, neu yn ang-henfilaidd.

BENCH, (f.) mainc, lledring, pell-an, ysgemmydd, eisteddfa.

BENCH of Justice, (f.) brawdle, gor-fedd barn.

To BEND, (v. a.) plygu, cammu, gwyro, crymmu, annelu.

BENDED, } (part.) plygedig, crym-
BENT, } medig, gwyredig, an-
nelog.

BENDABLE, (adj.) plygadwy, neu a ellir ci blygu, cammu, neu an-
nelu.

BENDING, (f.) plŷg, hylygiad, gog-
wyddiad, goſtyngiad, gwyrriad, an-
neliad.

BENÉATH, (prep.) tan, dan, oddi
tan, ifod, oddi tanodd.

BENEDÍCTION, (f.) bendith, mol-
iant.

BENEFÁCTION, (f.) gweithred dda,
twrn da, cymmwynas, buddged,
céd, caredigrwydd.

BENEFÁCTOR, (f.) cymmwynasfwr,
gwneuthurwr twrn da, cymmwy-
nas, neu céd.

BENEFÁCTURE, (f.) Edr. *Bene-
faction*.

BÉNÉFICE, (f.) perſonoliaeth, gwo-
brwy, neu buddged eglwys, byw-
iolaeth eglwys.

BÉNÉFICENCE, (f.) haelioni, hael-
edd, cymmwynasgarwch, ciried,
Iambugail, S.

BÉNÉFICIENT, (adj.) haelionus,
cymmwynasgar, hyged.

BENEFÍCIAL, (adj.) buddiol, lleſ-
ol, buddfawr.

BENEFÍCIARY, (f.) un mewn medd-
iant o eglwys, neu berſonoliaeth.

BÉNÉFIT, (f.) llâd, céd, bùdd, llês.

To BÉNÉFIT, (v. a.) buddio, llefu,
gwneuthur llês i un.

B E

BENÉVOLENCE, (f.) cymmwynas-
garwch, ewyllys da, hoffedd, car-
iad, ſerch.

BENÉVOLENT, (adj.) cymmwynas-
gar, yn dwyn ewyllys da, da ei
ewyllys, ewyllyſiol, caredig.

To BENÍGHT, (v. n.) tywyllu, bod
yn y tywyllwch, crwydro yn y
tywyllwch.

BENÍGN, (adv.) tirion, hynaw,
mwyn, rhywiogaidd, hael.

BENÍGNITY, (f.) haeledd, tirion-
deb, hynawsedd, mwynnder, add-
fwynnder.

BENÍGNLY, (adv.) yn dirion, yn
hynaws, yn fwynaid, yn add-
fwyn.

BÉNISON, (f.) bendith.

BENT, (f.) yſtumiad, plygiad, troad,
canmedd, cammi.

BENT, or *inclination of the mind*, (f.)
gogwyddiad, neu tueddiad y me-
ddwl, neu'r ewyllys.

To BENÚMB, (v. a.) ſyfrdanu, hurtio,
peri ſynnu, gwneuthur yn lled-
feddod, gwneuthur yn ddideimlad.

BENÚMBING, (f.) merwindod, ma-
rweidd-dra, cyſgfa ſel pe nas gwy-
pai oddi wrtho ci hun, trymlyrthni.

To BEQUÉATH, (v.) gadael rhyw
beth i un trwy ewyllys, gorchy-
myn, cymmynnu.

BEQUÉATHER, (f.) cymmynnwr, a
wnelo lythyr cymmyn.

BEQUÉST, or *legacy*, (f.) cymmyn,
rhodd a gymmyner, yr hyn a
adawer drwy lythyr cymmyn.

To BERÉAVE, (v. a.) dwyn oddi ar,
yspeilio, anrheithio, difuddio, di-
feddu, amddifadu.

BERÉAVEMENT, } (f.) yspeiliad,
or **BERÉAVING**, } anrheithiad, di-
feddiad, difuddiad.

BERÉFT, (part. paſſive of bereave)
yspeiliedig, anrheithedig, wedi ei
ddifuddio.

To BERÁTTLE, } (v. a.) ymſerthu,
or **BERÁTE**, } ymfennu.

† **To BERŌB**, (v. a.) yspeilio, an-
rheithio, lladratta.

BÉRRY, (f.) grawn, mân, aeron.

BÉRYL, a *precious ſtone*, (f.) maen
beril,

B E

BACH, (v. a.) dymuno, erfyn-
ngedig, ymbil, ymnhedd,
ed.
BHER, (f.) dymunwr, erfyn-
nbiliwr.
BHING, (f.) erfyniad, dy-
d, ymchweddiad.
BHEM, (v. n.) gweddu, bod
ddus, bod yn hardd.
BHINGNESS, (f.) gweddeidd-
arddwch.
BHIT, (v. a.) amgylchu, cylch-
mgylchynu.
BHIREW, (v. a.) dymuno drwg i
egu, melltithio.
BHIS, (prep.) heblaw hyn, ym-
h, amben hyn.
BHIS *one's self*, gorphwyllus,
i, allan o'i bwyll, allan o'i

BIEGE, *pronounc'd Besege*,
ymosod, amgylchu, cwm-
cynllwyn.
BHER, (f.) ymosodwr, cyn-
wr.
BHING, (f.) amgylchyniad, cyn-
iad, amgylchiad tref neu
l.
BHEAR, (v. a.) enneinio, iro,
lio;—diwyno, lluttrodi.
BHSMOKE, (v. a.) mygdarthu,
yn y mwg.
BHMUT, (v. a.) pardduo, gor-
duo â huddygl.
BH, (f.) ysgyb, ysgybell.
BHOT, (v. a.) ynfydu, gwneu-
m ynfyd.
BH *with drink*, meddwi, brwyf-
wneuthur yn feddw.
BHATTER. Edr. *Bedaggle*.
BHATTER, *or defame*, (v. a.)
nio, hortio, anfrío, athrodi.
BHAWL, (v. a.) amboeri, di-
â phoer, poeri ar, ymboeri.
BHPEAK, (v. a.) llefaru wrthun,
ch i un.—rhoi gorchymyn i
ad peth. — amrwymo ym
n llaw.— amlygu.
BHPECKLE, (v. a.) britho, yf-
u, amliwio.
BHPÉW, (v. a.) chwdu.
BHPÍT. Edr. *Bespawl*.
BHPÓT. Edr. *Bespeckle*.
BHSPRÉAD, (v. a.) lledu, egori,
i, bwrw ar léd.

B E

TO BESPRINKLE, (v. a.) taenellu,
tywallt am ben.
BEST, (adj. superlative degree) prif,
goreu, godidoccaf.
BÉSTIAL, (adj.) anifeillaidd.
BÉSTIALITY, (f.) anifeildra.
TO BESTIR, (v. a.) cynnhyrfu, ym-
gynhyrfu.
TO BESTÓW, *or give*, (v. a.) rhoddi,
anrhegu, rhoi yn hael, donio.
TO BESTÓW, *or lay out*, (v. a.) treulio,
gwario, costio, rhoi allan.
TO BESTÓW, *or place*, (v. a.) cyfleu,
cyflehau, gosod mewn lle.
BESTÓWER, (f.) rhoddwr, doniwr.
BESTÓWMENT, (f.) rhodd, dawn,
rheg, anrheg, ofeb, rhoddiad.
† BESTRAUGHT, (part.) gwallgofus,
ynfyd, gorphwylllog. *I am not*
bestraught. *Shak*.
TO BESTRÉW, (v. a.) gwaſgaru, ta-
nu, taenellu.
TO BESTRÍDE, (v. a.) marchogaeth
ddwycoes o gwmpas, sefyll â'i
goesau o amgylch peth.
TO BET, *lay stake or wager*, (v. a.)
cyngwyftlo, dal cyngwyftl, prido.
BET, (f.) cyngwyftl, gwyftl.
TO BETÁKE, (v. a.) ymroi, ymroddi
i ryw beth.—cymmeryd, cymmer-
yd at, ffoi. *They betook themselves*
to flight; hwy a ffoasant, neu a
gymmerasant eu ffo.
TO BETÉEM, (v. a.) rhoi, anrhegu.
So would I beteem to you this sword;
felly'r anrhegw i chwi y cleddyf
hwn. *Shak*.
TO BETHÍNK, (v. a.) atgofio, galw
i gof, adfyfyrio, bwriadu yn y
meddwl.
TO BETHRÁL, (v. a.) rhwymo, lly-
fetheiro.
TO BETHÚMP, (v. a.) pwyo, curo,
ffysto, maeddu.
TO BETÍDE, (v. n.) digwyddo, dam-
weinio.
BETÍMES, (adv.) mewn amser,
mewn pryd, yn ddigêd, mewn
byrr amser.
Betimes in the morning, yn foreu.—
1 Macc. iv. 52. hwy a godasant yn
foreu i fynu.
TO BETÓKEN, (v. a.) arwyddocau,
yſpyſu, rhagddywedyd, darogan.
Be-

B E

BETOKENING, (f.) arwydd, arwyddocâd, arddangosiad.
BETOOK, (pret. from *betake*) a gymmerodd, a gymmerth.
To BETRAY, (v. a.) bradychu, traddodi, gwneuthur brâd, twyllo.
To BETRAY, or discover, (v. a.) cyhuddo, datguddio, dadanhuddo.
BETRAYER, (f.) bradychwr, traddodwr, pradwr; twyllwr.
BETRÁYING, (f.) bradychiad, traddodiad.
To BETRIM, (v. a.) addurno, harddu, tacclu, trwsio.
To BETRÓTH, (v. a.) rhoi cred, ymgredu, addaw priodi, dyweddio.
BETRUST, (v. a.) ymddiried.
BÉTTÉR, (adj.) gwell, amgen.
To make better, gwneuthur yn well, gwella, gwelldu, diwygio, difeio.
It is better, gwell yw, mae'n well, mae'n rhagorach.
Better and better, gwell-well.
BETWEEN, } (prep.) rhwng, cyf-
BETWÍXT, } rhwng, ymmysg, yn ymhlith.
To go between, cyfryngu, gwneuthur cyfrwng.
BEVERAGE, (f.) diod, diod gymmysgedig; pob peth yfadwy.
To pay beverage, rhoddi gildiad ar y pryd cyntaf y gwiso un wisg o ddillad newyddion, neu ar ddyfodiad un i garchar.
BÉVY, (f.) diadell, gre, mintai o adar.
To BEWÁIL, (v. a.) cwyno, cwynfan, wylofain, galaru, alaethu.
BEWÁILING, (f.) wylofain, alaeth, galar.
To BEWÁRE, (v. n.) gochel, gochelyd, lio, ymogelyd.
To BEWÉT, (v. a.) gwlychu, gwlybhau, mwyo.
To BEWÍLDER, (v. a.) cyfeiliorni, myned ar ddidro, diarfforddi. *fig.* blino a dyrysuf'r meddwl mewn anhawdra.
To BEWÍTCH, (v. a.) arganfod, swyno, llygadyntnu, rheibio, cyfareddu.
BEWÍTCHER, (f.) swynwr, rheibiwr, cyfareddwr, gorcheiniad.
BEWÍTCHING, (f.) cyfaredd, swyn-gyfaredd, swyn, swyn-gan.

B I

† To BEWRÁY, (v. a.) diwyno, ha-logi, budreddi, llutrodi. *fig.* cyhoeddi, cyhuddo, datguddio, gwneuthur yn gyhoedd.
BEWRÁYER, (f.) cyhoeddwr, datguddiwr.
BEWRÁYING, (f.) cyhuddiad, datguddiad.
BEYÓND, (prep.) y tu hwnt i, tros, tra, y tu draw, uwchlaw, goruwch.
To go beyond, rhagori, blaenori, bod yn odidoccach.
To BEZZLE, (v. a.) brwyfgo.

B I

BIÁNGULATED, } dauonglog, dau-
BIÁNGULOUG, } gornellog.
BIÁS, (f.) tueddiad, ystyliad, gogwyddiad y meddwl tu ag at ryw beth, tueddiad ewylls.
To BIB, (v. n.) ymyfed, diotta, yfed yn fynych, yfetri.
BIB, *for a Child's breast*, (f.) taloithig, dwyfronneg plentyn.
BIBBER, (f.) diottwr, yfwr, uttrefwr, cyfeddachwr.
BIBÁCIous, (adj.) yfgar, diodgar.
BIBÁCIty, (f.) yfetri, brwyfgedd, meddwod.
BIBL, (f.) *Gr. βιβλος, Book*, Llyfr; yr Ysgrhythur lân, y Bibl.
BIBLIOGRAPHER, (f.) *from Gr. βιβλος, Book*, Llyfr, a *γραφω, to write*, ysgrifennu; ysgrifennwr llyfrau.
To BICKER, (v. n.) ymgiprys, ymdynnu, ymryson, ymgeccru, ymrafaelio, ymfwyn, ymferthu.
BÍCKERING, (f.) cynnen, ymryson, amrafael.
BÍCORN, } (adj.) deugornog,
BÍCORNOUS, } fforchog.
To BID, command, (v. a.) gorchymyn, peri, erchi.
To BID, invite, (v. a.) gwahodd... gwahawdd.
BÍDDEN, (part.) gorchymynedig... gwahoddedig.
BÍDDER, (f.) gorchymynwr, erchwyr... gwahoddwr... a gynnygbris am beth.
BÍDDING, (f.) gwahoddiad.
To BIDE (v. n.) prefwyllo, aros, trigo, goddef.
BIÉNNIAL, (adj.) peth dwyflwydd.
BÍER, (f.) clawr.

B I

BIRD, (adj.) a ddygo ffrwyth
waith yn y flwyddyn.
BIRD, (dj.) mawr, amrosgo, braifg,
sgl.
BIRD *young*, cyflo, cyfeb,
B *child*, beichiog.
BIRD, (f.) gwr dwy wraig,
n dwy wraig.
BIRD, (f.) priodas â dwy wraig.
BIRD, (f.) maint, helaethrwydd,
der.
BIRD, (f.) dyn cyndyn yn ei farn,
i ymryson, ac i erlid pawb
wahanol dyb.
BIRD, (f.) cyndynrwydd,
nyfgrwydd, neu'r cyfryw
ldiad i ryw grefydd, neu
o grefyddwyr, ac a wnel i
on farnu yn gyfyng am bawb
on o wahanol farn.
BIRD, (f.) cornwyd, llynnor, gweli
llyd, penddun.
BIRD, (v. a.) twyllo, siommi,
seithugio.
BIRD, (f.) twyllwr, siommwr,
BIRD, (f.) ysgrifen law, gweithred,
wymedigaeth tan law un.
BIRD, (f.) bilwg, crymman,
li, isarn.
BIRD, (i.) duryn, gylfant, gwp,
ylfin, gwep.
BIRD, (f.) math ar lyfr bychan.
BIRD, (f.) *of wood*, (f.) ysgyren.
BIRD, (f.) morgymldd, gwaneg,
llifeiriant, *Sal.* xlii. 7.
BIRD, (f.) almari, cist.
BIRD, (v. a.) rhwymo, tidaw,
nu i fynu, asethu.
BIRD, (f.) rhwymiad, clymmiad.
BIRD, (adj.) dau-enwol.
BIRD, (f.) *from Gr. Bios, life*,
and yeapo, to write, ysgri-
ysgrifenydd bucheddau.
BIRD, (f.) ysgrifenyddiaeth
ddau.
BIRD, (adj.) peth dwyran,
lau hannerog.
BIRD, (f.) rhaniad yn
dauranniad.
BIRD, (adj.) dau droediog.
BIRD, (adj.) dwyadeiniog.
BIRD, (f.) bedwen, pren

B L

BIRD, (f.) aderyn, afais, edn, edyn.
*One bird in the band is worth two in
the bush.*— Gwell aderyn yn llaw
nâ dau yn y llwyn.
Birds of a feather will flock together.
Adar o'r un lliw a gynnult i'r un lle.
To kill two birds with one stone.
Lladd dau aderyn â'r un garreg.
BLACK BIRD, (f.) mwyalchen.
BIRD-CAGE, (f.) cut adar, adardy.
BIRD-CATCHER, (f.) adarwr.
BIRD-LIME, (f.) glûd, ysgrawling.
BIRT, (f.) math ar bysgodyn.
BIRTH, (f.) genedigach, dechreu-
ad.
BIRTH-DAY, (f.) dydd genedigach.
BIRTHRIGHT, (sub.) genedigach-
faint.
TO BISECT, (sub.) rhannu yn ddau,
torri yn ddau.
BISECTION, or } (f.) rhaniad yn
BISSECT, } ddau.
BISHOP, (f.) eïgob, golygwr, gor-
uchwiliwr.
BISHOPRICK, (f.) efgobaeth, gor-
uchwiliaeth.
BISSEXTILE, (f.) blwyddyn naid.
BISULCOUS, (adj.) fforchdroed,
fforchog.
BIT, (f.) tammaid, safnaid, drull.
BIT of a bridle, (f.) haiarn ffrwyn,
genfa.
BITCH, (sub.) gast.
TO BITE, (v. a.) cnoi, tammigo.
BITTER, (adj.) chwerw, bufflaidd.
BITTERN, (f.) aderyn y bwm,
bwmp y gors.
BITTERNESS, (sub.) chwerwedd,
chwerwder, buffledd.
BITUMEN, (f.) pugloyn gludiog,
math ar glai gwdn fel pyg.
B L
TO BLAB, (v. a.) dywydd yn ffladr
yr hyn a ddylid ei gelu; baldwrdd,
dadwrdd.
BLAB, } (f.) rhuadwr ni chél
BLABBER, } ddim a wypo, dyn
tafodrydd, baldorddiwr, dwndr-
iwt.
BLACK, (adj.) du, tywyll, pygliw.
TO BLACK, or } (v. a.) duo, gor-
make BLACK, } dduo, gwneuthur
yn ddu.
BLACK-BERRY, (f.) mwyaeren.

B L

To BLACKEN, (v. a.) *edr. To black.*
BLACKNESS, (f.) duedd, duder.
BLACK SMITH, (f.) gôf.
BLADDER, (f.) chwyfigen.
BLADE, *of corn or grass*, (f.) eginyn, cloen, llafn.
BLADE, *of a sword*, llafn cleddyf, neu gyllell.
Breast BLADE, (f.) afgwrn y ddwy fron.
Shoulder BLADE, (f.) afgwrn ysgwydd; crafell ysgwydd.
Cunning BLADE, (f.) dyn dichellgar, dyn cyfrwys, dyn ystrywus.
BLAIN, (f.) chwyfigl, gweli, llyn-nor, crownyd.
BLAME, (f.) bai, cwl, camgwyl, caredd, gwŷd.
To BLAME, (v. a.) beio, bwrw bai ar un, ceryddu, achwyn.
BLAMEABLE, (adj.) *edr. Blameable.*
BLAMEWORTHY, (adj.) beius, cam-
BLAMELESSLY, (adv.) yn ddifeius.
To BLANCH, (v. a.) gwynnu, cannu, gwyngalchu.
To BLANCH, *pull off the rind*, (v. a.) dirifgo, diriflo, gwisgioni.
BLAND, (adj.) afieithus, mwynaid, geirdeg, ymoleithus, gwenieithus. *with bland words*, â geiriau gwenieithus. *Parad. Lost.*
BLANDILOQUENCE, (f.) ymoleith,
or BLANDILOQUY, (f.) truth, gweniaith.
To BLANDISH, (v. a.) gwenieitho, truthio, ymoleithio, afieithio.
BLANDISHER, (f.) gwenieithiwr, truthiwr, ymoleithiwr.
BLANDISHMENT, (f.) gweniaith, truth, hudiaith, mwyniant, afiaith, arabeddiaith.
BLANK, (f.) lle gwag.
BLANK, *white*, (adj.) gwynn.
BLANKET, (f.) gwrthban, teisban, bryccan.
To BLASPHEME, (v. a.) cablu, rhegu, difenwi.
BLASPHEMER, (f.) cabludd, cablwr.

B L

BLASPHEMOUS, (adj.) cableddaid, enllibus, dirnygus, farhaus, edliwgar.
BLASPHEMY, (f.) cabl-eiriau, cabl, cabledd, cabledigaeth.
BLAST, (f.) piff, awel, chwa, chwaw, chwythad, gwynt, *Esa. xxv. 4.*
To BLAST, (v. a.) deifio, poethi, deifio a llosgi yd, neu aeron gan boethwynt. *Esa. xxxvii. 27. fê wedi deifio cyn addfedu.*
BLASTING, (f.) deifiad, diflanniad, *Amos iv. 9. tarawes chwi â diflanniad.*
BLAZE, (f.) ffiam, ffagl.
To BLAZE, *as fire*, (v. n.) ffamio, ffamychu, ffaglu.
To BLAZE abroad, (v. a.) cyhoeddi, gwneuthur yn gyhoedd, gwneuthur yn gyffredin, taenu ar led, *Marc i. 45.*
BLAZON, (f.) pais arfau.
To BLEACH, (v. a.) heulo, cannu yr haul.
BLEACHING, (f.) canniad, y gel fyddyd owneuthur peth yn wyn.
BLEAK, (adj.) oer, anwydog, oer felog.
BLEAK, *pale*, gwelw.
BLEAKNESS, (f.) oerni, oerfel. - gwelwder.
BLEAR, (adj.) coegddall, cibddall llygadwylb, molog.
To BLEAR, (v. a.) coegddallu, myned yn gibddall, tywyllu, dalu.
BLEAREDNESS, *of eyes*, ffammeg.
To BLEAT, (v. n.) brefu fel dafad.
BLEAT, (f.) *of sheep*, (f.) brefus.
BLEATING, (f.) dafad, brefad.
To BLEED, (v. n.) gwaedu.
BLEEDER, (f.) gwacdwr, gollyngwr gwacd.
BLEEDING, (sub.) rhediad gwac gwaedlif.
Bleeding at the nose, gwaedling.
BLEIN, edrych *Blain*.
BLEMISH, (f.) magl, anaf, *Lef. x. 20. magl ar ei lygad; adn. 21. bwn y byddo anaf arno.*
Without Blemish, perffeth - gwyl, *Ecf. xii. 5. difeius, Eps. v. 27. yn ddifeius.*
To BLEMISH, (v. a.) ysprychu, nurddo, hortio, enllibio, goganu.

B L

ND, (v. a.) cymmysgu, cyd-
nmyfgu.

SS, (v. a.) bendithio, moli.

D, (adj.) bendigaid, bendi-

DNES, (f.) bendigedigrwydd
ydedigrwydd, dedwydd-

IG, (f.) bendith, moliant.

HT (v. a.)edr. *to blast*.

, (f.) deifiad, neu losgiad
u aeron gan boeth-wynt.

(adj.) dall, tywyll.

D, (v. a.) dallu. --- tywyllu.

ESS, (f.) dallineb, dallni.

d, (adj.) coegddall, cib-

dwefi, (f.) coegddallineb,
allni, cibddellni.

one eye, unlygeidiog.

K, (v. n.) llygadwyro, lly-
mu.

RD, (f.) llygad-draws.

(f.) dedwyddyd, dedwydd-
gwynfyd, gwynfydedig-

FL, (adj.) dedwydd, gwyn-
yl, gwynfydig.

LNES, (f.)edr. *Bliss*.

L, (f.) chwyfigl, pothell.

STER, (v. a.) codennu,
gennu, pothellu.

(adj.) llawen, gorhoenus,
oyw, hoenus, gorawenus.

ESS, } (f.) llawenydd,
OMNESS, } digrifwch, gor-

gorhoen, llonder.

ME, adj.) edrvch *Blithe*.

, (f.) crugdardd, crügyn,
n, penddyn.

T, (v.) chwyddo, codi yn
l. --- balchio.

(f.) cyff, boncyff, bon pren,

K, or } (v. a.) gwarchau,
DE, } caued ffordd, cau

cau oddiamgylch lle.

DE, (f.) diffyniad, attalgae.
ylchyniad tref.

EAD, (f.) dyn dwl, hurth-

HOUSE, (f.) castell o gadern-
zelfa.

H, (adj.) ynfyd, diŷnwyr,

B L

BLACKISHNESS, (f.) ynfydrwydd,
ffoledd, hurtrwydd, mydrondod.

BLOOD, (f.) gwaed, crau.

To let BLOOD, (v. a.) gollwng gwaed.

BLOODSHED, (f.) tywalltiad gwaed,
colliad gwaed.

BLOODY, (adj.) gwaedlyd, creulon,
gwaedwyllt.

BLOOD-flux, (f.) gwaedlif, gorddin
gwaed, lledewigwft.

BLOOM, } (f.) blodeuyn, blaen-
BLOSSOM, } dardd.

BLOOM of youth, blodeu amfer.

To BLOOM, } (v. n.) blodeuo, dwyn
or BLOSSOM, } blodau. --- blaguro.

BLOOMY, (adj.) blodeuog, blagurog.

BLot, (f.) magl, dilead, diddym-
miad. --- anaf, *Diar.* ix. 7. a gaiff
anaf.

To BLot, (v. a.) ysprychu, llan-
nerchu. --- dileu, diddymmu,
crafu ymaith.

BLotCH, (f.)edr. *Blotch*.

To BLOW, (v.) chwythu, anadlu,
awelu.

BLOW, (f.) trawiad, dyrnod, lab,
pangc, cnith, cis, dul, fatt, palfod.

BLOW in the ear, cernod, boncluft.

BLOWING, (f.) chwythiad, anadliad.

BLOWZE, (f.) cloben, benyw gribgoch.

BLUE, (adj.) glas, afur.

To BLUE, (v. a.) glafu, lliwio yn las.

BLUENESS, (f.) glaftrwydd.

BLUFF, (adj.) gwyllt, farrug.

BLUNDER, (f.) camfyniad, amry-
fusedd, bai, camgymeriad,
cyfeiliorn.

To BLUNDER, (v. n.) cyfeiliorni,
amryfyseddu, gwneuthur amryfuf-
edd.

BLUNT, (adj.) pwl, heb fin, heb
flaen. --- trymhyrddig, trymluog,
hurt.

BLUNTNES, (f.) pylni, hurtrwydd,
trymder, lledfedddod.

BLUR, (f.)edr. *blot*.

To BLUR, (v. a.)edr. *to blot*.

To BLURT, (v. a.) llafaru yn ddi-
ystyriaeth, datgan, adrodd yn
gyhoeddus yr hyn a ddylid ei
gelu.

To BLUSH, (v. n.) gwridio, cochi,
cywilyddio, gwladyddu, gwlad-
ciddio, yfwllio.

B O

BLUSH, or } (f.) gwrïadiad, cochïad,
BLUSHING, } gwladdeïdiad.

To BLÚSTER, (v. n.) tryftio, rho, nadu, darftain.

BLÚSTER, (f.) trwft, twrdd, gorddyar, godwrdd, ymfwrn, fwn.

B O

BOAR, (f.) baedd.

BOARD, (f.) aftyllen, astell, bwrdd, tonniar, llifwydd.

To BOARD, (v. n.) aftylo, cymmeryd yspytty. --- bordo.

BOARDER, (f.) bordydd.

To BOAST, (v. a.) ymfroftio, bocfachu, gwneuthur gwagofst, rhodrefu.

BOASTFUL, (adj.) rhodrefgar, ffroftus.

BOAST, or } (f.) ymfroft, bocfach,
BOASTING, } gwagfolach, ffroft, rhodres.

BOASTER, (i.) ymfroftiwr, bocfachwr, rhodrefwr.

BOAT, (f.) bad, ysgraph, cwch.

Ferry-boat, (f.) ysgraph.

Boat-man, (f.) badwr, ysgraphwr.

To BOB, (v. n.) taro, curo, pwyo.

To BODE, (v. a.) rhagddywedyd, darogan, rhagddewino.

BÓDEMENT, } (f.) dewiniad, rhag-
BÓDING, } fwriad, armes, darogan.

BÓDILESS, (adj.) digorph, anghorphorol.

BÓDILY, (adj.) corphorawl.

BÓDILY, (adv.) yn gorphorawl.

BÓDKIN, (f.) boytcin, math ar fynawyd.

BÓDY, (f.) corph.

No body, (f.) neb un, neb, nebawd.

Some body, (f.) rhyw un.

Every body, (f.) pob un.

BOG, (sub.) cors, llyngcfa, figlen, traeth byw, caddugle.

To BÓGGLE, (v. n.) rhufo, ameu, petruso; arfwydo, ofni.

BÓGGLER, (f.) petruswr, amhecuwr. --- arfwydwr, ofnwr.

Bog house, (f.) ceudy.

BÓGGY, (adj.) corfog.

BOIL, (f.) edr. *bile*.

To BOIL, (v. n.) berwi.

BÓILING, (f.) berwad, ias.

BÓISTEROUS, (adj.) tymmhesflog, terfysglyd, llawn cynnwrf.

B O

BÓISTEROUSNESS, (f.) gwrthrwterfysg, trabludd, cynnwrf, gdwrrd, angerdd, rhyferthwy, rhad, creulonder.

BOLD, (adj.) hý, cofn, hyderu rhyfugus, anturiol, hy-faidd.

To be bold, (v. n.) anturio, beiddi arfeiddio, llyfau, rhyfygu, bod hý, hyderu.

To bolden, edr. to be bold.

BÓLDLY, (adv.) yn hý, yn cof yn hyderus.

BÓLDNESS, (f.) hyfdra, hyder, cofder, rhyfyg, llefys.

BOLE, (f.) cyff, boncyff.

BOLL, of flax, (f.) bollteiad, *J* ii. 6. bollteidiau *llin*.

To BOLL, (v. n.) hadu, *Ecf. ix. 3* a'r *llin wedi* hadu, the flax w *bolled*.

BÓLLEMONG, (f.) cymmysg-ý brithýd.

BÓLSTER, (f.) gobennydd.

To BÓLSTER, (v. a.) ategu, cyni i fynu.

BOLT, (f.) bollt, trofol drws, boclo. *fig. rhwyftr, llúdd, attal.**

To BOLT, (v. a.) bollto. *fig. sicrha* -- gogrynu, peillio, puro, neilldu.

BÓLTER, (f.) gwagr, rhidyll, gog.

BOMB, (f.) garwfain. -- bwmp. -- pel gau wedi ei llenwi â rhyw dde nydd hylofg.

To BOMB, } (v. a.) facthu'r cyfrý

BOMBARD, } belennau i dref.

BOMBÁRDMENT, (f.) bwmbart.

BOMBÁST, or BOM- } (f.) geiri

BÁSTIC expressions, } neu yma

roddion uchel chwyddedig h

yftr iddynt.

BONA-RÓBA, (f.) puttain.

BOND, tye, (f.) rhwymyn, rhwyrr

BOND, obligation, (f.) rhwymedi

aeth mcwn ysgrifen, gweithr

neu rwymedigaeth tan law un.

BOND, (adj.) rhwym, caeth, *1 C*

xii. 13. ai caethion ai rbyddion.

BÓNDAGE, (f.) caethiwed, a

mraint.

BÓNDMAN, (f.) caeth wr, caeth w

gwas caeth.

BONDSEERVICE, (f.) caeth wafanac

BONE, (f.) afgwrn.

Back-bone, (f.) afgwrn cefn, gli

cefn.

B O

Jaw-bone, (f.) aſgwrn gen.
BONELESS, (adj.) dieſgyrn, heb ef-gyrn.
BONFIRE, (f.) coelcerth, tanllwyth gorſoedd, tandawd, tân a wnelir i arwyddocau rhyw lawenydd.
BONGRACE, (f.) ffunen, penwifg.
BONNET, (f.) heulrhod, penguwch, cap, *Ecf.* xxviii. 40.
BONNY, (adj.) moefgar, rhywiog, teg, dillyn, deſflus.
BOOBY, (f.) dyn hurt, dŵl, ſerfan.
BOOK, (f.) llyfr.
BOOKISH, (adj.) llyfrauidd.
BOOK-BINDER, (f.) rhwymwr llyfrau.
BOOK-SELLER, (f.) gwerthwr llyfrau.
BOOM, *of a ſhip*, (f.) hwybren llong.
BOON, *favour*, (f.) anrheg, rhodd, dawn, oſeb, twrn da.
BOON, *petition*, (f.) gofyn, gofyniad, ſrch, eidduned, erfyniad.
BOON, *companion*, (f.) cydymmaith, neu gyfeddachwr llawen, digrif, neu arabeddus.
BOOR, (f.) gwr gwledig, delſſ.
BOORISH, (adj.) gwladaidd, delſſ-aid, taecog, taecogaidd, diwybod.
BOORISHNESS, (f.) gwladaidd-dra, taecogrwydd, delſſeiddrwydd.
BOARD, (f.) cydcam, cymhwedd, cellwair, digrifwch.
TO BOARD, (v.) cydcam, cellwair, gwawdio.
BOOZY, (adj.) brwyſg, meddw.
BOOT, (f.) curan, heus, bottas, coefarn.
BOOT, *advantage*, (f.) cêd, budd, llê, elw.
BOOTH, (f.) pabell, llueſt, llueſty, bŵth, *Job* xxvii. 18.
BOOTLESS, (adj.) difudd, diles, diddefnydd, dielus.
BOOTY, (f.) anrhaith, yſglyfaeth, yſgwſ, yſpail a ddygir oddi ar elynion.
BÖDEL, (f.) putteindy.
BÖDER, (f.) ymyl, lledymyl, cwrr, ôr, eithaf peth.—ffin, terfyn, cyffin, miniog, tuedd. — gwrym, neu odre dilledyn, garddagl.
TO BORDER, (v. n.) cyffinio, cydymmylu.
BORE, (f.) twll ebill, twll taradr, twll.
TO BORE, (v. a.) tyllu ag ebill,

B O

treiddio, tyllu, tyllu â tharadr.
BÖREAL, (adj.) gogleddol, gogleddig.
BÖREAS, (sub.) gogledd-ddwyreinwynt.
BÖRER, (f.) tyllwr, trywanwr.—taradr, ebill.
BÖRING, (f.) tylliad, trywaniad ag ebill.
To be BORN, (v. n.) geni, cael ci ddechreuad.
To be born again, ail eni, adeni.
First born, (f.) cyntafanedig.
Base-born, (f.) gordderchfab, baſtardd.
BÖROUGH, (f.) bwrdeſdref.
To BÖRROW, (v. a.) benthycio, echwyna, cymmeryd echwyn, *Eſa.* xxiv. 2. *i'r bwn a roddo, ac i'r bwn a gymmero echwyn*.
BÖRROWER, (f.) benthysiwr, echwynwr.
BÖRROWING, (f.) benthysiad, echwyniad.
BÖSCAGE, (sub.) coedfa, coedwig, coed, gallt.
BÖSKY, (adj.) coedog, llawn coed.
BÖSOM, (f.) mynwes, aſgre, lloſres, aſger, broccen.
To BÖSOM, (v. a.) mynwefu, cofleidio. *figur.* cadw yn ddirgel.
BOSS, (f.) boglyn, bolglwm, gem, llettem. -- bogeilglwm a fydd ar gaead llyfr.
BÖTÁNIC, or } (adj.) yn perthyn i
BÖTÁNICAL, } lyſiau.
BÖTANIST, (f.) llyſieuwr, un celfydd yn natur lyſiau, un yn aſtudïo natur planhigion.
BÖTANOLOGY, (f.) *from Gr. Botan, berb*, llyſieuy, and *logia, deſcription*, adroddiad; ymadroddiad, neu draethawd ar lyſiau, neu blanhigion.
BÖTANY, (f.) yr wybodaeth o lyſiau, neu blanhigion.
To BÖTCH, *mend*, (v. a.) clytio, ailgyweirio.
BÖTCHER, (f.) clyttiwr, cyweiriwr, hen ddillad.
BÖTCHING, (f.) clyttiad, ailgyweiriad.
BOTH, (adj.) y ddau, y ddau yng-hyd.—ein deuoedd, eich deuoedd, eill deuoedd.

B O

On both sides, o'r ddeutu, o'r ddeu-parth.

BOTS, (f.) man llyngyr yn nholudd ceffylau.

BOTTLE, (f.) costrel, cunnach, costrelig.

BOTTOM, (f.) gwaelod, sylfaen.

BOTTOM, *valley*, (f.) dyffryn, cwm, glyn, ystrad, pant, panwl.

BOTTOMLESS, (adj.) diwaelod.

Bottomless pit, pwll diwaelod, anoddyn, cadduglyn.

BOUT, (sub.) cwd, cod, alwar, pwrs.

BOUGH, *pron.* Bow, (f.) caingc, cangen, clofen, gwrysgen.

BOUGHT, (pre. of *buy*, pronounced *baut*) prynedig, wedi ei brynu.

BOUGHT, (sub.) troad, trofa, plygiad, ystym. *The bought of the fore legs. Brown's vulg. Errors.*

To BOULT, (v. a.) gogrynu, peillio.

BOULTER, (f.) gogr, pail, pcilliwr.

BOUNCE, (f.) yfgort, fain, diaspad, tongc. — rhodres, ffoft.

To BOUNCE, (v. n.) yfgortio, trystio, fwnio wrth daro y naill beth wrth y llall, darftain, diafedain.

To BOUND, (v.) terfynu, gosod terfyn peth.

To BOUND, *as a ball*, (v. a.) llammu, adlammu, neidio, gwrthneidio, rhoi adlam, cilio'n ol, ysglentio.

BOUND, (f.) terfyn, ffin, eithaf peth, terfyniad.

BOUND, *or* } (f.) neidiad, adlam,

BOUNDING, } llamsach, llemmain,

ysglent.

BOUNDARY, (f.) cyffin, terfyn.

BOUNDLESS, (adj.) annherfynedig, diddiwedd, difefur, diderfyn, anniben.

BOUNTEOUS, } (adj.) hael, haelgar,

BOUNTIFUL, } haelionus, hyged, hyrodd, doniog, cedawl.

BOUNTY, *or* } (f.) haelioni,

BOUNTIFULNESS, } haeledd, haelder, fyberwyd. *O gwna â mi fy mron fy medd, drugaredd a fyberwyd.* Arch Diacon Prys, Salm xxxix.

To BOURGEON, (v. a.) blaendarddu, blaguro, egino, tarddu allan.

BOURN, (f.) carrog, nant, cornant,

fonig. — cyffin.

B O

To BOUSE, (v. n.) diotta, meddwi, brwyfgo.

BOUSY, (adj.) brwyfsg, meddw.

BOUT, (f.) tro, fias.

One BOUT, unwaitth.

To BOW, (v.) plygu, cammu, crymmu, gwyro, goftwng, ymgrymmu, Salm lxxxvi. 1. *Goftwng O Arglwydd dy glust. Barz. vii. 6. A ymgrymmafant ar eu gliniau.*

Bow, (f.) bwa, albras. — gofgyngiad y pen, cyfarchiad.

Rain-bow, (f.) enfys, bwa gwlaw.

Bo'w-man, (f.) facthydd.

Bo'w-bent, (adj.) cam fel bwa, anellog.

To BOWEL, (v. a.) diberfeddu, tyanu allan yr ymysgaroedd.

BOWELS, (f.) perfedd, ymysgaroedd, coludd, trippa.

BOWELS of compassion, ymysgaroedd tofturi.

BOWER, (f.) gwasgawdwydd, hafdy dail, ofgl.

To BOWGE, *pierce*, (v. a.) treiddio, trywanu, tyllu drwodd.

BOWGING, (f.) treiddiad, trywaniad.

BOWL, (f.) ffio, neu phio, gwan, cawg, Num. vii. 13. *un phio ar-ian. Preg. xii. 6. a chyn torri'r cawg aur.*

BOWYER, (f.) bweydd.

Box, *or blow*, (f.) dyrnod, cernod, bonclust, cis, cernhep, lwmp.

Box, (f.) blwch, golwrch, prenfol, byle.

Box, *tree*, (f.) boccs, bocs, Efa xli. 19. *a'r pren boccs yngbyd, pen. lx. 13.*

To BOX, (v. a.) cernodio, dyrnodio.

BOXER, (f.) rhyfwr, ymornestwr, ymdrechwr, ymladdwr â dyrnau.

Boy, (f.) bachgen, llangc, herlod, crynddyn, rhoccas, hogyn, bachgennyn, llengcyn, glas llangc.

BOYISH, (adj.) bachgennaidd, mabaid, mabinaidd.

BOYISHNESS, (sub.) bachgenciddrwydd, maboed, mabanoed.

Boy, *or buoy of an anchor*, (f.) mynegai angor, dangofeg angor.

To BOYL, *edr. Boil.*

BOYLING, (f.) *edr. Boiling.*

B R

B R

BRABBLE, (f.) ymgyppris, ymryson, ymrafael, cynnen, ymenn, ceccreth, ymgeiniad, ymgeintach.
TO BRABBLE, (v. n.) ymfennu, ymserthu, ymeirio, ymgeinio, ymryson ar eiriau, ceccru.
BRABBLER, (f.) ceccrwr, ymrysonwr, cynhennwr.
BRACE, (f.) creffyn, craff, cŷd, cyf-wilt, cwplws, gafael fach.
BRACE, (f.) pâr, cwpl.
TO BRACE, (v. a.) rhwymo, clymu, cyfylltu, cydio, cwplyfu.
BRACELET, (f.) breichrwy, breich-dws, braichledr, arddyrndws.
BRACER, or } (f.) breichrwy,
Arber's BRACE, } neu freichwisg
 fathydd.
BRACHIAL, (adj.) yn perthyn i'r fraich.
BRACHYGRAPHY, (sub.) *from Gr. βραχυς, short*, byrr, and γραφω, to write, ysgrifennu; byrr ysgrifennad, neu'r gelyfddydd o'ysgrifennu wrth nodau.
BRACHYLOGY, (f.) byrrchwedl, byrr draethawd, byrr sôn.
BRACK, (f.) gwyd, bai.
BRACKET, (f.) ysgwydd, neu dderbyniad i gynnal pen trawst mewn adeilad, gobennyddiad.
BRACKISH, (f.) hallt.
TO BRAC, (v. n.) bocfachu, ymfroftio, ymfolychu, ymogoneddu, ymgloffori.
BRAG, or } (f.) ffrost, ymffrost,
BRAGGING, } molach, bocfach, rhodres, gwagffost, coegfolach, brol.
BRAGGER, or } (f.) rhodreswr,
BRAGGADOCIO, } ymffrostiwr, bocfachwr, ymfolychwr, broliwr.
BRAGGART, edr. *Braggadocio*.
BRAGGET, *kind of drink*, (f.) medd, bragod, diod a wneir o fêl a llyfrau foppau.
TO BRAID, (v. a.) modrwyo, crychu, ymblethu.
BRAID, (f.) briger plethedig, lloweth o wallt modrwyog.
BRAIN, (f.) ymmennydd.
BRAIN-PAN, (f.) creuan, padell yr ymmennydd.
BRAIN-SICK, (adj.) gwylltnawe,

B R

lledfrydig, ymmennydd drwm, ymmennydd glaf.
TO BRAIN, (v. a.) diymmennyddio.
BRAINLESS, (adj.) diymmennydd, disynwyr, ffol, ynfyd, ehud.
BRAIN-SICKNESS, (f.) ynfydrwydd, gwallgof, gorphwyll, cynddaredd.
BRAKE, *such as bakers use*, (f.) noe bobi, padell bobi, llestr tylino.
BRAKE, *for hemp or flax*, (f.) hydor, hydrwch, breuan llin neu gywarch, brac.
BRAKE, *fern*, (f.) rhedyn.
BRAMBLE, (sub.) mieren, mierion, dryfien.
Place full of BRAMBLES, gwyddwal, gwyddweli, mierinllwyn.
BRAN, (f.) sisel, rhuchion, eisin.
BRANCH, (f.) cainge, cangen, clofen, ofgl, gwrysgen.
TO branch out, (v.) blaguro, blaendarddu, tarddu allan, egino, tyfu.
TO branch out a discourse, dosparthu ymadrodd yn amryw rannau, rhannu yn bennodau.
BRANCHING, (sub.) blaendarddiad, blaguriad, blaendwf, tyfiad.
BRANCHY, (adj.) llawn canghennau, canghennog, ofglog, ceingciog.
TO BRAND, (v. a.) nodi â haiarn poeth. —goganu, enllibio, rhoi drygair.
BRAND of fire, (f.) pentewyn tanlyd, tewyn, etewyn.
BRAND-IRON, (f.) trybedd.
BRAND, *for cattle*, (f.) arwydd, nod haiarn i nodi anifeiliaid.
TO BRANDISH, (v. a.) ysgwyd, cwhwfan, honfio, ysgwyd arf. —llewyrchu, disgleirio, *Exec. xxxii. 10. pan wnelwyf i'm cleddyf ddisgleirio o flaen, &c.*
BRANNY, (adj.) branllyd.
TO BRANGLE, (v. a.) ymfennu, ymfywen, ymgeccreth, ymremial, ymryson, ymregu.
BRASS, (f.) pres, copr, lattwn, efydd, elydr, elydn.
BRAT, (f.) plentyn, mewn ffordd o ddirmyg.
BRAYDO, (f.) balchder, traha, rhyfyg.
BRAVE, (adj.) tlws, gwydh, tacclws, trwfiadus, hardd, cyfrdo—rhagorol, godidog, ardderchog. —glew, nerthol, dewr, hyderus, hy, calonnog

B R

To BRAVE, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu, cythruddo, annog i ddigofaint.

To be BRAVE, *fine*, (v.) bod yn wych, bod yn dactlus, bod yn drwfiadus, bod yn hardd.

BRÁVERY, *fineness*, (sub.) defflus-rwydd, harddwch, tegwch; gloywder.

BRÁVERY, *excellency*, (f.) rhagoriaeth, godidowgrwydd, ardderchowgrwydd.

BRÁVERY, *valour*, (sub.) dewrder, gwychedr, glewder, mawrfrydigrwydd, mawrwriaeth.

To BRAWL, (v. n.) ymfennu, ymferthu, ymgeinio, ymryson ar eiriau, ceccru.

BRAWL, (f.) ymferth, ymryson ar eiriau, ceccreth.

BRÁWLER, (f.) ymffroftiwr, ymfennwr, ymgeccrwr, ymgeingiwr.

BRAWN, (f.) cyhyr, llyweth o gig cyhyrog, rhannau cyhyrog y corph.—braich.—nerth, grym---baeddgig.

BRÁWNY, (adj.) cyhurog, gewynog. -- cryf, nerthol, grymmus.

To BRAY, *pound*, (v. a.) briwo, malurio, chwilfriwo, dryllio, ponnio.

To BRAY, (v. n.) gweryru fel afyn, bresu, breferad.---drygnaðu, rho, trydar.

To BRAZE, (v. a.) efyddu, sawdurio, affio, iaffu.

BRÁZEN, (adj.) efyddaidd a wnelir o bres. — digywilydd, haerllug.

To BRÁZEN *a thing out*, (v. n.) taeru, neu haeru peth yn ddigywilydd; gwadu yn haerllug.

BRÁZEN-FACE, (f.) dyn digywilydd, coegddyn haerllug. "*Well said brazen face*", *Shakespeare*.

BRÁZEN-fac'd, (adj.) digywilydd, trahy, haerllug.

BRÁZIER, (f.) gof pres, efydd, neu gopr.

BRÁZING, (sub.) sawduriad, affiad ynghyd, iaffad.

BREACH, (sub.) torriad, rhwygiad, digysfyllt, dadgyssylltiad, gwanhianiad. --- anghydfod, anghyttundeb. — trofeddiad.

BREAD, (sub.) bara, *Household BREAD*, bara peiniol, bara ammyd, bara gwenith trwyddo,

B R

Leavened BREAD, bara furdoes.

Unleavened BREAD, (f.) bara cri, bara croyw.

Shew BREAD, (f.) bara gosod, *Mat. xii. 4. ac y bwyttaodd y bara gosod.*

BRÉAD-CORN, (f.) yd bara.

BREADTH, (sub.) lléd, lledander, changder, helaethder.

To BREAK, (v. a.) torri, darnio, dryllio, rhwygo, gorthorri.

To BREAK, *tame*, (v. a.) dosi, hyweddu, torri anifail gwyllt.

BREAK of day, (f.) torriad y dydd, llug y dydd, boreuddydd, y wawr ddydd, glafad y dydd.

BREAK-FAST, (f.) boreufwyd, torr ymryd, torr cythlwg.

To BRÉAKFAST, (v. n.) bwytta boreufwyd, torri ymryd.

BRÉAK-NECK, (f.) dibyn, diphwys, gorwaered, enbyd ei ddringo.

BREAST, (f.) bron, dwyfron, bryfed. --- parwyden, *Ecf. xxix. 26. Cymmer belyd barwyden bwrdd.*

Woman's BREAST, (f.) bron gwraig.

BREAST - CLOATH, (f.) bronllain, dwyfronneg, bronfoll.

BREAST-PLATE, (f.) cledr y ddwyfron, clwyd y ddwyfron, dwyfronneg, brondor, cyras.

BREATH, (f.) anadl, ffôn, chwyth, awel

To BREATHE, (v. n.) anadlu, chwythu, cymmeryd anadl, diheu, peuo, gorphywys. --- gorphywyo. --- byw, bycheddu.

To BREATHE one's last, anadlu allan, marw, ymadael â'r yspryd.

Shortness of BREATH, (f.) chwiw, diffyg anadl.

BREATHING, (f.) chwythiad, anadliad, dyhead, cymmeriad gwynt.

BREECH, (f.) tin, rhefr, cyfeistedd.

BREÉCHES, (f.) clôs, llawdr, llodr.

To BREED, (v. a.) cenhedlu, hilio, eppilio, ynnill eppil, ymddwyn, elgor; deor; magu, maethu, melthrin, dwyn i fynu. *They breed mischief to me.* Maent yn creu niweid i mi. *What is bred in the bone will never be out of the flesh.* Yr hyn a fago'n yr asgwrn nid â byth allan o'r cnawd.

BREED, (f.) rhyw, cenhedl, hiliogaeth, rhywogaeth, edryd, bragad, eppil. **BREEDER**,

B R

BREEDER, (f.) cenhedlwr, eppiliwr. --- magwr, maethydd.
BREEDING, (f.) cenhedliad, hiliad, eppiliad. --- magiad, meithriniad, dygiad i fynu.
BREEDING, *good manners*, (f.) dynaf-ciddrwydd, cyweithasrwydd, medrusrwydd, moesgarwch.
BREEZE, (f.) awel dirion. --- chwa.
BREEZE, } (f.) caccynen y meirch.
BREESE, }
BRÉVIARY, (f.) talfyriiad, cwttogiad, crynodeb, byrrhad, byrriaeth.
TO BREViate, (v. a.) *edr. To abbreviate.*
BRÉVIATING, (f.) *edr. Abbreviation.*
BRÉVIATURES, (sub.) arwyddion, nodau neu lythyrennau a ofodir am eiriau.
BREVIÉR, (f.) llythyren argraffu fechan.
BRÉVITY, (f.) byrder, cwttogrwydd.
TO BREW, (v. a.) macfu, darllaw.
BRÉWER, (f.) darllawr, darllawydd, traenter, cyrfydd, gwallowfwr, macfwr.
BREW-HOUSE, (sub.) darllawdy, cwrfdy.
BRÍAR, } (f.) drysien.
BRÍER, }
BRÍBE, (f.) gwobr, gwobrwy, i *Sam. viii. 3. a chymmerasant* obrwy.
TO BRIBE, (v. a.) rhoddi gwobrwy, llygru â gwobr.
BRÍBER, (f.) gobrwr, gwobrwr, gwobrwywr.
BRÍBERY, (f.) y weithred o roddi gwobr i'r diben i amrwymo un i fod o ryw blaid neilltuol, gwobrwyad.
BRICK, (f.) priddfaen, pridd beithyn.
BRÍCK-MAKER, (f.) gwneuthurwr priddfeini.
BRÍCK-KILN, (f.) odyn priddfeini.
BRÍDAL, (adj.) a berthyn i briodas, neu neithior.
BRIDE, (f.) priodas ferch, gwraig pwys, priodferch.
BRÍDEGROOM, (f.) priodfab, priodas fab, gwrpwys, gwr newydd briodi.
BRÍDE-MAN, (f.) gwas y priodfab.
BRÍDE-MAID, (f.) llawforwyn y briodferch.

B R

BRÍDEWELL, (f.) carchar, tŷ cerydd.
BRIDGE, (f.) pont, gwddor.
DRAW-BRIDGE, (f.) pont i'w chodi pan fo achosion, ysgrogell.
To BRÍDLE, (v.) ffrwyno.
BRÍDLE, (f.) ffrwyn, genfa, llyddawydd.
BRÍDLER, (f.) ffrwynwr.
BRÍDLING, (f.) ffrwyniad.
BRÍDLE-REIN, (f.) awen ffrwyn, awyn, afwyn.
The head stall of a BRIDLE, boglwm, bogeilglwm ffrwyn, talffrwyn.
BRIEF, (f.) brŷf, byrrlyfr, ysgriflen, fiatr.
BRIEF, (adj.) byrr, talgrwn, cryno, cwitta.
BRIÉFLY, (adv.) yn fyrr, yn gryno, *Rbaf. xiii. 9. ei gynnwys* yn gryno. ar fyrr eiriau, ar fyrr.
As BRIÉFLY as I could, mor fyrrfed ag y gallafwn. *I will briefly relate the cause.* Mi a adroddaf yn fyrr yr achos.
BRIÉFNESS, (f.) crynodeb, byrdra, cwttogrwydd.
BRÍER, (f.) *edr. Briar.*
Sweet BRIER, (f.) drysien ber.
BRÍERY, (adj.) drysiog, dreiniog, llawn drain, drysi, a mieri.
BRIGÁDE, (f.) byddin, rhawd, mintai o luyddwyr.
BRÍGADIER, (f.) blaenor, neu dywyfog byddin.
BRÍGANDINE, (f.) llurig, torryndur, curas.
BRÍGANTINE, *pinnacle*, (f.) ysgafn long, llong fechan.
BRIGHT, (adj.) gloyw, eglur, ysplennydd, disglaír, golau, mirain, ffloyw, tywynnedig, llewychedig, tég.
To BRÍGHTEN, (v. a.) gloywi, gwneuthur yn ddisglaír, gwneuthur yn ysplennydd. --- addurno, harddu.
To BRÍGHTEN, (v. n.) disgleirio, llewychu, llewyrchu, goleuo, lleuferu.
BRÍGHTISH, (adj.) lled-ddisglaír, lled-ysplennydd.
BRÍGHTLY, (adv.) yn ddisglaír, yn ysplennydd.
BRÍGHTNESS, (f.) gloywder, disgleir-

B R

gleirdeb, eglurder, llewych, hudd, ffur.

BRIQUE, (f.) anghymmod, cynnen.

BRILLIANCE, (f.) llewych, digleirder, tywyn, melltenniad.

BRILLIANT, (adj.) y plennnydd, disglaïr, echdywynnedig, llewychedig.

BRIM, (f.) ymyl, lled ymyl, cwrr, glann, min, goror.

BRIMFUL, (adj.) llawn hyd yr ymyl.

BRIMSTONE, (f.) brwmstân, mygfaen, llofaen.

BRINDED, (par.) rhengog, brith, tryfrith, amryliw.

BRINDLE, (sub.) rheng, brithni, brithder.

BRINDLED, (par.) edr. *Brinded*.

BRINE, (f.) heli, dwfr hallt, gwlybwr hallt.

To BRING, (v. a.) cywain, arwedd, dwyn, dyborthi.

To bring up, (v. a.) dwyn i fynu, magu, meithrin.

To bring forth young, (v. a.) efgor, ymddwyn, cenhedlu, dwyn eppil, deor, heigio, llydnu. *A wyddost ti'r amser i eifr gwylltion y creigiau llydnu?* Job xxxix. 1.

BRINGER up, (sub.) meithrinwr, maethwr, magwr.

Bringing forth of young, cenhedliad, eppiliad.

Bringing up, meithriniad, magiad, dygiad i fynu, dysgeidiaeth, athrawiaeth.

BRINY, } (adj.) hallt, halltaidd, **BRINISH**, } wedi ei halltu.

BRINK, (f.) min, glan, ar lann yr afon, Gen. xli. 3. cwrr goror. ¶ *To be on the brink of death*; bod mewn perygl.

BRISK, (adj.) cyflym, hoenus, buan, bywiog, efgudlym, hoyw, heinyf.

BRISKNESS, (f.) bywiogrwydd, cyflymder, hoywder, gorawen, gorhoen.

BRISKET, (f.) parwyden, bryfced.

BRISTLE, (f.) gwrychen, rhownyn.

To BRISTLE, (v. a.) codi gwrych, hyllu, gerwino.

BRISTLY, (adj.) gwrychog, llawn gwrych, garwflewog.

BRITAIN, (f.) Prydain, ynys Prydain.

B R

BRITAINS, (f.) brutanïaid, brythoa.

BRITISH, (adj.) prydannaid, yn perthyn i Brydain.

BRITISH Tongue, (sub.) Brythoneg, Cymraeg.

BRITTLE, (adj.) brau, hydor, bydrwch, breuol.

BRITTLENESS, (f.) braurwydd, brauder, breuolder, breuoled.

BROACH, (f.) bêr.

To BROACH, (v. a.) trywanu â ber --- dwfalu baril. --- agori. --- bod yr awdwr, neu'r cyhoeddwr cynnu o ryw farn, neu ddychymmyg.

BROACHER, (f.) bêr. *figur.* dychymmygwyr, neu sylfaenwr cynu rhyw athrawiaeth.

BROAD, (adj.) llydan, chang, chelaeth, rhwth.

BROADNESS, (sub.) lled, llydander, changder, helaethder.

BROCK, (f.) edr. *Badger*.

BROGUE, (f.) efgid goed.

To BROID, (v.) edr. *To braid*.

To BROIL, (v. a.) poethi, crasu, cras boethi, golofgi, goddeithio.

BROIL, (f.) terfysg, ymryfon, trabludd, trallod, cynnwrf, cythryfwl, helbul, godoryn.

BROKAGE, } (f.) hur, neu wobr

BROKERAGE, } un a fo'n gwneuthur bargaenion dros arall. --- y fwydd neu'r alwedigaeth o brynu a gwerthu pethau ail law.

To BROKE, (v. n.) prynu a gwerthu dros eraill, dirprwyo.

BROKEN, (part.) drylliog, torredig.

BROKER, (f.) dirprwywr, un a fo yn prynu a gwerthu dros eraill. --- prynwr a gwerthwr pethau ail law. --- un a gymmer wyftlon.

BROND, (f.) nod haiarn fel ar leidr, arwydd anair, gogan.

BRONTOLOGY, (f.) *from Gr. βροντα, thunder, taran, and λογος, discourse*, traethawd; traethawd ar dyrfau.

BROOCH, (f.) gem, glain, torch mwnwgl, eurdorch, tlws. *fig.* addurn, harddwch, anrhydedd.

BROOD, (f.) deoriad cywion, hiliogaeth, eppil.

To BROOD, (v. n.) deor, cistedd ar wyau.

BROODING, (f.) deoriad, cisteddïad ar wyau.

B R

OK, (v. a.) cyd-ddwyn, goymddioddef.

(f.) nant, cornant carrog, afonig.

(f.) ysgub, ysguben, ysgu-

(f.) pottes, cawl, bresfych, few.

IL, or **IL-HOUSE**, } (f.) putteindy.

ILRY, (f.) putteindra, afenrthedd, trythyllwch.

IR, (f.) brawd.

IRHOOD, (f.) brawdoliaeth, oldeb.

-BROTHER, (sub.) brawd

IRLY, (adj.) brawdol.

IRLY LOVE, (f.) brawdgarariad brawdol, brawdferch.

(f.) ael, ellael, talcen, *Efa. 4. a'tb dalcen yn bres.*

between the brows, cyfwngau.

a bill, (f.) ael bryn, cribd.

IRBEAT, (v. a.) edrych yn g, edrych yn fur, cuchio.

(adj.) tywyll, gwineu, iddu, llai.

(f.) pawr, gwrysg, neu nnau deiliog i anifeiliaid rthi arnynt.

IRSE, (v. a.) pori canghennau, ymborthi ar frigau coed, ru, brig-ladd.

IR, (f.) ysgythrwr. *edr. Brail.*

IRSE, (v. a.) dryllio, ysgo, tor-, briwo, malurio, fibwrtho.

, or } (sub.) yfigfa, pwyad, ig, } drylliad, maluriad.

(f.) fwn, trwst, chwedl, d.

IR, (v. a.) rhoi'r sôn i macs, di, gwneuthur yn gyhoedd.

IR, (adj.) yn perthyn i'r

IRTE, (f.) un o wynebpryd

(f.) rhyfgyr, rhythr, cyrch, lluchynt, cais.

evil accident, (f.) dryglam, d, drwg ddamwain, drwg ydd, ammorth.

B U

To BRUSH, (v. a.) yfgubo ymaith, glanhau.

BRUSH, (f.) yfgubell, yfgubrwyd.

BRUSHER, (f.) yfgubwr, glanhawr.

To BRÚSTLE, (v. n.) tryftio, yfgortio, clindarddach, seinio, diaspedan. *fig.* ffrostio, ymfrostio, bocfachu, ymfolychu.

BRÚTAL, } (adj.) anifeilaidd, yf-

BRÚTISH, } grublaidd, fel anifail, gwyllt.-- anwar, creulon, anynad, dywal.--ffiaidd, aflan, anllad, drythyll, hurt, ynyfyd.

BRÚTALITY, (f.) anifeildra, creulonedd, ffyrnigrwydd, gerwindeb, gwylltineb, dywalder.--ffieidd-dra, afendid, anlladrwydd, trythyllwch -- hurtrwydd.

To BRÚTALIZE, or } (v. n.) gwylltio, grow **BRÚTISH**, } gorwylltio, cynddeiriogi, hyllu, ffyrnigo, creuloni.—ynfydu.

BRUTE, (adj.) direfwm, diddeall, *Edr. Brutal.*

BRUTE, (f.) anifail, yfgrubl.—dyn creulon, ffyrnig, didrugaredd.

BRÚTISHNESS, (f.) *edr. brutality.*

B U

BUB, (f.) cwrw cryf. "*He loves cheap port, and double bub.*" *Prior.*

BÚBBLE, (f.) morwfiad, cloch y dwfr, clych lluddas. *fig.* twyll, dichell, siommiant.

To BÚBBLE, (v. n.) berwi'n gruchias, boglymmu, berwi'n glycheu. (v. a.) twyllo, siommi, hudo.

BÚBBLING, (f.) berwad fel morwfiad, neu glych fuddas, crychias.

BÚBBY, (f.) bron gwraig.

BUCK, (f.) iwrch, carw, ewig lwyd, gafr ddân.

BUCK-LIE, *for washing*, (f.) lleifw, llutrod.

To BUCK, (v. a.) golchi dillad mewn llutrod.

BÚCKET, (f.) llestr i godi dwfr, llestr i ddwyn dwfr, yftwc, crwc.

To BÚCKLE, (v. a.) byccu, tytmwyo, clymmu, cyffylltu, cau ynghyd.

BÚCKLE, (f.) bwcel, gwaeg, tytmwy, boglwm, gwilfrwn, *Li.*

BÚCKLE-MAKER, (f.) gwneuthurwr boglymmau.

B U

BÚCKLER, (sub.) astalch, bwccled, tarian, ysgwyd, aes, talwas, talau, talbos.
BÚCKRAM, (f.) lliain cri.
BÚCKSOME, (adj.) Edr. *Buxom*.
BUD, (sub.) blaendardd, blaguryn, ysgewyll, eginyr.
To BUD, (v. n.) torri allan, blodeuo, blaendarddu, egino.
BÚDDING, (sub.) blaendarddiad, blaguriad, tyfiad, blaendwf, torriad allan.
BUDGE, (adj.) digllon, anhynaws.
BÚDGET, (f.) cod, scrapan, cwd, bwlgan, cod groen, bolgan.
BUFF,
BÚFFLE, } (f.) bual, ých gwyllt.
BÚFFALO, }
BÚFFET, (f.) llogawd, llogell, al-mari i ddal bwrdd-lestri.
BÚFFET, (f.) cernod, bonclust, cis, dyrnod, lab, lwmp.
To BÚFFET, (v. n.) taro â dwrn, pwyo, ffustio, maeddu.
BUFF-leather, (f.) buelingroen, croen bual.
BÚFFLE-beaded, (adj.) hurt, pwl, synhwyrbwl, ynyd.
BUFFOÓN, (f.) ysgentyn, croesan, cellweiriwr, digrifwas, un a wna funudiau.
To play the BUFFOÓN, (v. a.) cellwair, cydgam, cymmwedd, chwarae't yigentyn, dywedyd croesanaeth a buftledd.
BUFFOÓNERY, (sub.) croesanaeth, buftledd, coegddigrifwch, ferthedd, cellwair, cydcam, croesanaeth.
BUG, (sub.) cynrhonyn.
May BUG, chwil, chwillen ddu.
BUG, or *bugbear*, (f.) bw, bwbach, hudwg, cysgod, ellyll, anyspryd.
BÚGGERY, (f.) anlladrwydd gyd â bechgyn.
BÚGGERER, (f.) a wnel anlladrwydd gyd â bechgyn.
BÚGLE, (f.) glain, cae, mynyglgae.
BÚGLE-born, (f.) corn hela.
To BUILD, (v. a.) adeiladu, faernio.
BÚILDER, (f.) adeiladwr, adeilwr.
MASTER-BUILDER, (f.) pen faer, dychymmygwr gwaith, meistr gwaith.
BÚILDING, (f.) adeilad, adeiladaeth.

B U

To BULGE, *sea term*, (v. n.) tarowrth graig, suddo.
BÚLIMY, (f.) *from Gr. Bou, large, or great*, helaeth, neu fawr, and *λπος, hunger*, newyn; dirfawr wange, neu newyn.
BULK, (f.) maint, maintiolaeth, helaethrwydd. *The bulk of mankind*, y rhan fwyaf o ddynol ryw. — adeilad o flaen ffenestr.
BULL, (f.) tarw, bitolws.
BULL, *blunder in speech*, (f.) gwrth-uniaith, trwglaith, gwrthddy-wediad.
BÚLL-DOG, (f.) costog, cyftowci.
BULL-FINCH, (f.) aderyn rhown-goch, coch y berllan.
BULKY, (adj.) mawr, dirfawr, amrosgo, abrwysgl.
BÚLLACE, (f.) bwlas, cirinen wyllt, cirinen perthi, cirinen fur fach.
BÚLLACE tree, (f.) cirin-bren gwyllt, cirin berth.
BÚLLET, (f.) maen gwenn, pelen o blwm neu fettel arall.
BÚLLION, (f.) arian neu aur mewncamp, neu dalp.
BÚLLOCK, (f.) buftach, eidion ieu-ange, enderig, treifiad.
BULL-RUSH, (f.) cors frwynen, llafwynen, morfrwynen, morhesgen.
BÚLLY, (f.) rhodreswr, ymfroftiwr, bocfachwr, broliwr, bygythiwr.
To BULLY, (v. a.) bygylu, bygwith, rhodresu, ymfroftio.
BÚLWARK, (f.) gwrthglawdd, gwarchglawdd, argae, amddiffynfa, diogelfa.
BUM, (f.) bontin, ffolen.
BÚMBAILIFF, (f.) ceisfawl, rhingyll, gwyfiwr.
BÚMKIN, (f.) gwr gwladaidd, delf, diwybod, tauog.
BUMP, (f.) chwydd, cis.
To BUMP, (v. a.) chwyddo, codi yn chwydd. — troedib.
BÚMPER, (f.) cwppan wedi ei lenwi hyd yr ymyl.
BUNCH, (f.) hwrwg, chwydd, oddf, cwgn, cygn. — fwp, fwp o rawnwin.
BÚNDLE, (f.) fwp, syppyn, foppen, feldrem. — ysgub, rhwymyn.
1 Sam. xxv. 29. wedi ei rhwymo yn rhwym-

B U

yn y *bywyd*. *Mat.* xiii. 30.
ich bwynt yn ysgubau.
 f.) topp, neu doppy'n ba-

OLE, (f.) twll baril.

LE, (v. n.) gwneuthur rhyw
 iewn modd anghelfydd,
 neu chwithig.

R, (f.) dyn chwith, ang-
 , anghywraint.

NGLY, (adv.) yn anghelfydd,
 iywraint, yn anghrefftwr-
 n anweithgar, yn drwsgl,
 hun.

l.) teifen, teifen lyfieuog,

r, (v. n.) gwthio allan,
 lo allan.

l.) mynegydd angor.

r, (v. a.) codi i wyneb y
 adw ar wyneb y dwfr. (v. n.)
 g. gorchfygu pob rhwystrau
burdock, (f.) cyngaf.

EN, (v. a.) llwytho, pynnio,
 io.

, (f.) baich, llwyth, pwnn,
 pwys.

OUS, (adj.) llwythog, pwyf-
 ielbulus, trallodus.

SOME, (adj.) *edr. Burdenous.*

ET, (sub.) helm, pedwifg
 ienffestini.

S, (f.) dinesydd, gwr rhydd,
 iiniol, bwrdais.

N, (f.) blaendardd, blagur-
 gewyll, eginyn.

ION, (v. n.) tarddu allan,
 urddu, blaguro, egino.

R, (f.) torrwr tai.

RY, (f.) torriad tai gwedi'r

MASTER, (f.) penllywod-
 r, neu reolwr tref.

IVE, (f.) *edr. Burgomaster.*

, (f.) angladd, claddedig-
 ynhebrwng, arwyl.

Solemnities, arwyliant.

QUE, *pron. Burlesk*, (f.) fenn,
 , gogangerdd, gwatwor-
 arabedd, gwawd, cellwair.

ULÉSQUEE, (v. a.) fennu,
 lio, cellwair, cydcam.

IN, (v. a.) losgi, deifio,
 thio.

B U

BURN, (f.) llosgiad, golofgiad.

BURNING, (sub.) llosgfa, angerdd,
 poethfa, ennynfa.

To BURNISH, (v. a.) cyboli, yslip-
 pannu.

BURNISHER, (sub.) cybolwr.

BURN'T, (part. passive of *Burn*)
 llosgedig.

BURR, (f.) tippyn y gluft, cwr ifa'r
 gluft.

To BURROW, (v. a.) gwneuthur ogof,
 neu dwll yn y ddacar.

BURROW, (f.) bwrdeisdref, tref
 freiniol.

BURROW, (f.) twll cwningod.

BURSAR, (f.) tryforwr, amnerydd.

BURSE, (f.) cyfnewidty.

To BURST, (v. n.) hollti, rhwygo,
 rhuthro allan, torri allan.

BURST, (f.) rhwygiad, torriad.

BURTHEN, (f.) *Edr. Burden.*

BURY, (sub.) cyfaneddle, annedd,
 trigle, prysfeddfod.

To BURY, (v. a.) claddu, dacaru.

BUSH, (f.) llwyn, perth, *Ecf.* iii. 2.

Fflam dân o ganol perth, bar, *Ll.*

BUSHY, (adj.) llwynog, perthog.

BUSHEL, (sub.) ystacca, hestoraid,
 meiliad, llestr, *Mat.* v. 15. *Ac ni*
oleuant ganwyll a'i dod dan lestr.

BUSILY, *pron. Bizily*. (adv.) yn dra-
 fferthus, yn yftig, yn ddyfal, yn
 ddiwyd.

BUSINESS, *pron. Bifness*, (f.) neges,
 trafterth, gorchwyl, trybestod, pel-
 rhe, cymmhelri.

BUSK, (f.) bronfoll, bronbren, bron-
 atteg.

BUSKIN, (f.) ffollach, curan.

BUSS, (f.) cufan. -- llong fechan.

To BUSS, (v. a.) cufanu.

BUST, (f.) delw, neu lun rhann o
 ddyn, megis, y pen a'r ysgwyddau.

To BUSTLE, (v. n.) trabluddio, ym-
 drafferthu, bod mewn trybestod,
 a chythrwll, godwrddio.

BUSTLE, (f.) godwrdd, trafterth,
 cythrwll, terfysg, trallod, tra-
 bludd, ymffwrll.

BUSY, *pron. Bizy*, (f.) trafterthus,
 diwyd, yftig, dyfal, llafurus.

To BUSY, (v.) trafterthu, llafurio.

To be BUSY, bod yn ddiwyd, ym-
 draffullio, ymdrafferthu.

B U

BŨY *lady*, (f.) dyn cymmyrreddus.
BUT, (conj.) ond, onid, eithr.
BUT, (f.) fin, cyfnydd, tersyn.
BŨTCHER, (f.) cigydd.
To BŨTCHER, (v. a.) lladd.
BŨTCHERLY, (adv.) yn greulon, yn erchyll, yn waedlyd.
BŨTCHERY, (f.) swydd cigydd. — *fig.* liaddfa, glanalltra, aerfa.
BŨTLER, (f.) trulliad, gwallbfiad, gwallawfwr, heilyn, pentruiliad, *Ll.*
BUTT, (f.) gwinllestr, baril.
BUTT, (f.) nŏd. — gwrtheddrych.
To BUTT, (v. a.) cornio, hyrddio, ymhwdd.
BŨTTER, (f.) ymenyn.
BŨTTER-MILK, (f.) enwin.
Fresh BUTTER, ymenyn gwryf.
BŨTTERFLY, (f.) gloyn Duw, eilier.
BŨTTERY, (f.) trull, bwytty.
BŨTTOCK, (f.) clun, pedrain, ffolen.
BŨTTON, *pron.* *Button*, (f.) bwtwm.
To BUTTON, (v. a.) bottymmu, bytymmu.
BŨTTRESS, (f.) atteg, annel, atteg-bawl.
BŨXOM, (adj.) ufudd, ewyilygar,

B Y

heinis, bywiog, hoyw, hoenus llon, gorawenus. — anllad, drythyll, nwyfus.
BŨXOMNESS, (f.) gorawen, gorhoen, carueiddrwydd.
To BŨY, *pron.* *By*, (v. a.) prynu, pwrcafu.
BŨYER, (f.) prynwr, pwrcaswr.
To BUZZ, (v. n.) lleisio fel gwynyn.
To BUZZ in one's ear, (v. a.) fibrwd, siŕial, sio yng nghlust un.
BŨZZARD, (f.) math ar hebog. — *fig.* dyn dŵl, hurt, fyfrdan.
BŨZZER, (f.) siŕiwr, siwr ynghluff.
BY, (prep.) wrth, trwy, heibio.
By and by, allan o law, maes o law, yn y man, yn ddioed, ar fyrr, yn diattreg, heboir, ar y gair.
BY-ONE, (f.) hunan fantais.
BY-GONE, (adj.) aeth heibio, a bafiodd. *The bygone day*, Shaks.
BY-PAST, (adj.) wedi myned heibio. *Three hundred years bypast*. *Cheyn.*
BY-LAWS, (f.) rheolau cymdeithas, cyfreithiau cartrefol; cyfreithiau a whair gan, a phriodol i, ryw gorpholaeth.
BYAS, *edr.* *Bias*.

C A

CABAL, (f.) cymmanfa fechan, cynnulleidfa. — ystrw, dichell, ystrange.
To CABAL, (v. n.) dyfeisio dichellion, i'r diben i wneud cynnwrf, neu gyfnewid mewn llywodraeth, cynllwyn.
CABAL, or **CABALA**, } (f.) *from Heb.* cabala, *receiv'd doctrine*, athrawiaeth dderbynedig; traddodiad Iuddewig, neu farn, trb, arfer, neu esponiad ar y ffigrythur, a draddodwyd o dad i fab.
CABALIST, (f.) sect ym mhlith yr Iuddewon, ag oeddent yn deongli, neu esponio'r ffigrythur, ac yn astudio'r traddodiadau.
CABBAGE, (f.) bresfych bengron.
To CABBAGE, (v. a.) lladratta'n ddirgel, yn ei ystyr miwyaf priodol, mae'n arwyddocau lladrat-ghan o frethyn un heb yn wyddo

C A

CABIN, (f.) caban, bwth.
CABINET, (f.) prennol, prenfol, cistan.
CABLE, (f.) rhaff angor.
To CACKLE, (v. n.) creccian, cloccian, clwccian, gregar.
CACOPHONY, (f.) *from Gr. Kaxo-* *bad*, drwg, *and phon, voice*, lleferydd fwn anhyfryd, o herwydd cydfyllt iad llythrennau, neu ſilaffau mewn gair.
CACODEMON, (f.) drwg yspwyd anyspwyd.
CADAVEROUS, (adj.) celanneddog tebyg i fyrgyn, neu gorph marw.
CADDIS, (f.) yfnoden.
CADENCE, (f.) cwympiad, neu of tyngiad llais.
CADET, (f.) y brawd ieuangaf mewn teulu. — un yn gwasanaeth mewn rhyfel ar ei draul ei hun.
CAGE, (f.) adardy, cut adar.

C A

OLE, (v. a.) gwenieithio, o, ymoleithio, llithio, denu, twyllo.
 ER, (f.) twyllwr, truthiwr, eithwr.
 F, (f.) dyn caeth, un gwael, dygas, anfad.
 (f.) teifen, torthig, afrillad, l.
 t CAKE, bara calan, bara chwiog.
 CE, (v. n.) teifenu, torthi, u.
 ITOUS, (adj.) adfydig, gohelbulus, blinderog.
 ITY, (f.) blinfyd, trueni, gofid, trallod, helbul.
 E, (f.) math ar gerbyd belwyn.
 CINATE, } (v. a.) llosgi yn
 CINE, } bowdr.
 CULATE, (v. a.) bwrw cyfrif, cyfrif.
 LATION, (f.) cyfrifad.
 LOSE, (adj.) carregog, graianog
 ACTION, (f.) gwrefogiad.
 EFY, (v. n.) gwrefogi, twymydio, poethi.
 DAR, (f.) calendar. — peth iau brethyn, lliain, &c.
 ENDER, (v. a.) llyfnhau, neu brethyn, lliain, &c.
 OS, (f.) calan, neu'r dydd o bob mis.
 (f.) plural, *calves*, and *probs*, *caves*; llo.
 t the leg; croth y goes, lly-y goes.
 ALF, (f.) môr lo.
 E, (f.) cwppan.
 (adj.) twymn, gwrefog.
 TY, (f.) gwres, twymnder, iaeth.
 TION, (f.) tywyllwch, ca-
 " *Instead of caligation, or we conclude a cecity.* Brown.
 ONOUS, (adj.) tywyll.
 , pron. *caul*, (v. a.) galw, wdd, enwi.
 (f.) galwad, galwedigaeth, ddiad.
 G, (f.) galwad, galwedig-
 fwydd, crëfft.
 ERS, (f.) math ar gwmpas.

C A

CALLOCCITY, (f.) caledwch, caled-
 groen.
 CALLOUS, (adj.) caled, chwyddedig,
 ac anheimladwy.
 CALLOUSNESS, (f.) anheimladrwydd
 CALLOW, (adj.) diblu, moel, llwm.
 CALM, (adj.) tawel, distaw, llonydd,
 digynnwrf, araf, heddychol.
 To CALM, (v. a.) tawelu, lliniaru,
 llonyddu, arafu, gostegu, dyhuddo,
 dofi.
 CALM, (f.) tawelwch, canllaid.
 CALMLY, (adv.) yn dawel, yn araf,
 yn efmwyth.
 CALMNESS, (f.) llonyddwch, tawel-
 wch, arafwch.
 CALMY, (adj.)edr. *Calm*.
 CALOTTE, (f.) cap ymddiffyn a
 wnaid o'r groen.
 To CALVE, (v. n.) dyfod â llo.
 To CALUMNIATE, (v. a.) athrodi,
 camgyhuddo, camachwyn, enllibio
 CALUMNIATION, (f.) athrod, cam-
 gyhuddiad, camachwyn.
 CALUMNIATOR, (f.) athrodwr, cam-
 gyhuddwr.
 CALUMNIOUS, (adj.) athrodgar, en-
 llibus.
 CALUMNY, (f.) enllib, cabl, hort,
 athrod, camachwyniad.
 CALX, (sub.) calch.
 CAMBRICK, (f.) combr, bliant,
 mainlliaen.
 CAMEL, (sub.) camel, cawrfarch,
 cawrfâl.
 CAMLET, (sub.) camlad.
 CAMP, (f.) gwerfyll, pebyll, llu-
 cftai, lladdfre, prefwylfa.
 To CAMP, (v. a.) gwerfyllu, pebyll-
 io, lluestu.
 CAMPATION, pron. *Campaign*, (f.) ym-
 gychwyn i'r rhyfel; yr yspaid o
 amser bo milwyr yn y maes. —
 gwaftadedd.
 CAMPHIRE, (f.) camphir.
 CAN, (f.) cwppan, piser, *Ll*.
 CAN, (v. n.) gallu, dichon, bod
 yn abl.
 CANAL, (f.) canawl.
 To CANCEL, (v. a.) dileu, crasu ym-
 aith, dielwi, distrywio, diddymmu,
 tynnu ymaith.
 CANCER, (f.) crangc. — cancr.
 CANDID, (adj.) gwyn, cannaid. ---
 fig.

C A

fig. diduedd, hynaws, mwyn, araf-
aidd, tég.
CÁNDIDATE, (f.) un yn sefyll am
swydd, neu urddau.
CÁNDIDLY, (adv.) yn ddiduedd,
yn dég, yn hynaws.
CÁNDIDNESS, (f.) didueddgarwch.
CÁNDLE, (f.) canwyll.
CANDLE-*sauffers*, (f.) glanhadur,
torriadur pen canwyll, gefail, *Ecf.*
xxxvii. 23. faltring, 2 *Bren.* xii. 13.
CANDLE-*stick*, (f.) canhwyll-bren,
canhwyllyr, goleuddal, *Ll.*
CANDOUR, *pron. candor*, (f.) didu-
eddgarwch, hynawfedd.
To CANDY, (v. n.) rhewi.
CANE, (f.) calaf, corfen.
To CANE, (v. a.) curo â chorfen.
CANÍCULA, (sub.) enw feren yn
arwydd y ci.
CANÍNE, (adj.) ciaidd, costogaidd,
anhodyn, afrywiog.
CÁNKER, (f.) bôd, bydni, cancr.
To CANKER, (v. n.) rhwdu.
CÁNNON, (f.) mangnel, gwnn mawr.
CÁNNONÉER, (f.) mangnelwr.
CÁNON, (f.) canon, rheol.
CÁNON, (f.) canonwr, cynhonwr.
CANÓNICAL, (adj.) canonig, rheol-
aidd, deddfol, cyfreithlon.
CANONIZÁTION, (f.) gwneuthuriad
fant.
To CÁNONÍZE, (v. a.) gwneuthur fant.
CÁNONRY, (f.) buddged, neu swydd
canonwr.
CÁNOPY, (f.) gorchudd.
To CÁNOPY, (v. a.) gorchuddio.
CANÓROUS, (adj.) llefor, llafar,
llafarus.
CANT, (f.) tôn.
CÁNTER, (f.) rhagreithiwr.
CÁNTHARIDES, *spanish flies*, (f.) cyl-
ion paradwys.
CÁNTICLE, (f.) cân, caniad, cathl,
cywyddoliaeth.
CÁNTO, (f.) cân, neu rhan o gân.
CÁNTON, (f.) llwyth, tiriogaeth,
cwmwd.
To CÁNTON, (v. a.) parthu, rhannu.
CÁNVASS, (f.) canfas, cywarch llen
fras.
To CÁNVASS, (v. a.) holi, chwilio—
swyddymgais.
CAP, (f.) cap, cappan, heulrhod.

C A

To CAP, (v. a.) cappio.
CAPABLE, (adj.) abl, cymmwys, di-
gonol, cyfwlch, addas, cymmhesur.
CAPÁCIous, (adj.) chang, rhwth,
chelaeth, mawr.
CAPÁCIousNESS, (f.) helaethrwydd,
changder.
To CAPÁCITATE, (v. a.) cymmhwysio,
addasu, galluogi.
CAPÁCITY, (sub.) galluogrwydd,
cymmhwysder.—changder, maint,
helaethrwydd.
CAPÁRISON, (f.) llurig, neu add-
urn ceffylau.
To CAPÁRISON, (v. a.) trwffio ceffyl.
—addurno, tacclu, trwffiadu.
CAPE, (f.) penrhyn, morben, pen-
narth, penfro, penmaen.
CAPE of a garment, torch fwnwgl,
myngwair.
CÁPER, (sub.) dawn, crychnaid,
llamsach.
To CÁPER, (v. a.) dawnfio, crych-
ncidio, crychlammu.
CAPÍLAMENT, (sub.) mân-wraidd.
CAPÍLLARY, (adj.) fel gwallt.
CÁPITAL, (adj.) prif, penial, pen-
naf. --- marwol, angheuol.
CÁPITAL, (f.) prif summ. --- prif-
ddinas, prif-gaer, pengorfedd.
CAPITÁTION, (f.) treth y pennau.
To CAPÍTULATE, (v. n.) rhoddi i
fynu ar ammodau.
CAPITULÁTION, (f.) rhoddiad i fy-
nu ar ammodau; yr ammodau
ar ba rai y rhoddir lle i fynu.
CÁPON, (f.) capwrn, capwllt.
CAPÓUCH, (f.) cwl, cwfl, cwccwll.
CAPRÍCE, (f.) chwm, chwyf, cyf-
newidiad meddwl difymmwth.
CAPRÍCIous, (adj.) cyfnewidiol,
ansfydlog, chwyfiol.
CAPRÍCIousNESS, (f.) anwadalwch,
anwaftadrwydd.
CÁPRICORN, (f.) arwydd yr afr.
CÁPSTAN, (f.) chwerfan dro i godi
llwythau, dirwynlath.
CÁPULAR, (adj.) ceuol, cau fel
coffr.
CÁPRAIN, (f.) tywyfog llu, blaenor
llu, cadpen, penaig, capten, pen-
ciwdod.
CÁPTION, (f.) daliad, daliedigaeth.
CÁPTIous, (adj.) cipgar, yngeif-
gar,

C A

gar, ymryfongar, ymrafaelus, tef-tungar. — yftrywgar, dichellgar, hoccedus.

CÁPTIOUSNESS, (f.) parodrwydd i godi gwrthddadleuon, ymryfongarwch; anynadrwydd.

To CÁPTIVATE, (v. a.) caethiwo, carddu.

CÁPTIVE, (adj.) caeth, a ddalier yn y rhyfel.

CÁPTIVITY, (f.) caethiwed, caethglud.

CÁPTOR, (f.) ymgaffiwr, ymgipiwr, cymmerwr.

CÁPTURE, (f.) yspail, ysglyfaeth, ysgwfi, dalfa, ysgafael, caffaeliad.

CAPUCHÍN, *pron. capusheen*, (f.) manach, bravd.—cochl benyw.

CAR, (sub.) carr, carfen, cerbyd, cludai, menn.

CARAVÁN, (f.) llu o farfandwyr, yn cydymdeithio trwy anialwch, a lleoedd niweidiol yn y dwyrain.

CARAVANSARY, (f.) lletty cyffredin, tafarndy.

To CARBONÁDO, (v. a.) torri ar draws.

CARBÚNCLE, (f.) maen carbuncl. --- crug poeth ffam.

CÁRCASS, (f.) corph marw, celain, burgyn, buria, abo, abwy.

CARD, (f.) crib wlan.

To CARD, (v. a.) gardio, cribo gwlan.

CÁRDER, (f.) gardiwr, cribwr.

CÁRDINAL, (adj.) prif, pennaf, penial, arbennig.

CÁRDINAL, (f.) un o brif-lywodraethwyr eglwys Rufain. --- cochl benyw.

CARE, (f.) gofal, pryder, dyddoriaid, gofalgar.

To CARE, (v. n.) gofalu, pryderu, dyddori.

To CAREÉN, (v. a.) atgyweirio llong.

CAREÉR, (f.) gyrsa, helynt, rhediad, hytlynt, gyrr, cerrynt.

CÁREFUL, (adj.) gofalus, pryderus, astud, diwyd, dyfal, manol.

CÁREFULLY, (adv.) yn ofalus, yn fanol, yn bryderus.

CÁREFULNESS, (f.) gofal, manolrwydd; diwydrwydd, astudrwydd.

CÁRELESSLY, (adv.) yn efgulus, yn ddiotal, yn ddibryder.

C A

CÁ'RELESSNESS, (f.) efgelusdra, di-ofalwch, difraw-wch, gwall, gwall-ufdra, anymgeledd.

CÁ'RELESS, (adj.) efgulus, diofal, gwallus, diddarbod, dibryder, ysgafala, ysmala, diddawr.

To CARÉSS, (v. a.) coffeidio, ymgaredigo, ymwasgu.

CARÉSS, (f.) coffeidiaid.

CÁRGO, (f.) llwyth llong.

CÁRIES, (f.) pydrni efgyrn.

CÁRIOUS, (adj.) pwdr.

CARMÍNE, (f.) lliw coch disglaír.

CÁRNAGE, (f.) cigfa, lladdfa, g'lan-aftra, aerfa.

CÁRNAL, (adj.) cnawdol.

CÁRNALLY, (adv.) yn gnawdol.

CARNÁLITY, (f.) cnawdoldeb.

CARNÍVOROUS, (adj.) ciglyd, ciglwnge, a ys gig, yfigig.

CÁROL, (f.) carol, cân o orfoledd.

To CARÓUSE, (v. n.) cyfedd, brwyfgo.

CARÓUSE, (f.) cyfeddach.

CARÓUSER, (f.) brwyfgywr, yfwr.

To CARP, (v. n.) beio, cablu, goganu, cellweirio.

CÁRPFENTER, (f.) saer coed.

CÁRPFENTRY, (f.) celfyddyd saer.

CÁRPER, (f.) beiwyr, cablwr, cellweiriwr.

CÁRPET, (f.) gorchudd i'w dannu ar fwrdd, neu ar llawr.

CÁRRIAGE, (f.) cerbyd, menn. --- clud, cludfa. --- ymddygiad, ymarweddiad.

CÁRRIER, (f.) arweddawdr, cludwr, dygawdwr.

CÁRRION, (f.) celain, burgin, buria, abo, abwy, yfgrwt, llurgyn.

CÁRROT, (f.) moronen goch.

CÁROTTY, (adj.) coch, gwallt goch.

To CARRY, (v. a.) arwedd, dwyn, cludo, cywain.

CART, (f.) cart, menn, carrfenn, cerbyd.

A small CART, trol.

CÁRTEL, (f.) cyttundeb, neu ammodau rhwng gelynyon.

CÁRTER, (f.) cartwr.

CÁRTILAGE, (f.) madruddyn, mydrydd.

CÁRTILÁGINOUS, (adj.) medryddog.

CÁTRAGE, } (f.) cōdi ddal powdr

CARTRIDGE, } gwnn.

CART.

C A

CARTWRIGHT, (sub.) faer ceirt, gwneuthurwr ceirt.
To CARVE, (v. a.) cerfio, ysgythu.-- torri bwyd.
CARÚNCLE, (f.) difyn o gig.
CASCÁDE, (sub.) rhaiadar, cwlis, cwyp dwfr.
CASE, (sub.) côd, gwain, caead, gwerchyr, blwch.
CASE, condition, (f.) ystâd, cyflwr.-- achos, aclysur. --- cynghawfedd, dadl, ethryb.
To CASE, (v. a.) gorchuddio, dodi mewn gwain.
CÁSEMENT, (f.) rhwyll, ffenestr ar golyn, coegffenestr.
CASH, (f.) arian, mwnai.
To CASHIER, (v. a.) diswyddo, diurddo, diawdurdodi, diraddio, difreinio.
CASK, (f.) barrel.
CÁSKET, (f.) prennol, prensol, cist-an. --- blwch.
CASQUE, } (sub.) 'helm, pen-
CASK, } ffeitin.
To CASS, (v. a.) diddymmu, dileu, diffwrwytho.
CASSATION, (f.) diddymmiad, dirymmiad, dilead.
CÁSSOCK, (f.) casul, ochl, torryn, cwnfallt, hug, hughan.
To CAST, (v. a.) bwrw, taslu, lluchio, ergydio, faethu.
CAST, (f.) tasliad, ergyd, bwrw, tarawiad.
CÁSTER, (sub.) taslwr, ergydiwr, bwrwr.
CASTIGATION, (f.) cerydd, cospedigaeth, costwyad, costwg.
CÁSTLE, (f.) castell, clâs, ymddiffynfa, twr.
CÁSTOR, (f.) afangc, addangc.
To CÁSTRATE, (v. a.) dispaddu.-- torri ymaith.
CASTRATION, (f.) dispaddiad.
CÁSUAL, (adj.) damweiniol, digwyddiadol.
CÁSUALLY, (adv.) yn ddamweiniol, ar ddamwain.
CASUALITY, (f.) damwain, damchwain, dichwain, digwydd.
CÁSUIST, (f.) cylafareddwr, neu eglurhawr achosion cydwybod.
CAT, (f.) cath.

C A

When the Cat's away the mice will play
 Llon fydd y llygoden; pryd ni bo'i
 Gath gartref.
CÁTACHRÉSIS, (f.) camarfer.
CÁTACÓMBS, (f.) ogofeydd i gladdu y meirw.
CÁTALOGUE, *pron. Cattalog*, (sub.) cofrestr, llechres, rhifrestr, *Ll*.
CÁTARÁCT, (f.) rhaiad, cwlis, cirw, eiraf, cwypdwfr. --- fych bilen llygad.
CÁTÁRRH, (f.) gormwyth, llyfnafedd a ddisera o'r penn.
CÁTÁRRHOUS, (adj.) yn perthyn i'r cyfryw glefyd.
CÁTÁSTROPHE, (f.) dymchweliad, gorphen chwarae, tachwedd chwarae. --- *fig.* damwain, neu ddigwyddiad annedwydd, a derfyna 'nhrueni, neu farwolaeth un.
To CATCH, (v. a.) ymaelyd, crisio, dal, maglu, cipio, ysgipio.
CATCH, (f.) dalfa, daliad. --- pennill.
CÁTCHER, (f.) dalwr.
CATCH-poll, (f.) ceisipwl, rhingyll.
CÁTCHWORD, (f.) y gair diweddf mewn tu dalen, â pha un y mae'r tu dalen arall yn dechreu.
To CÁTECHÍSE, (v. a.) holi, athrawu, dyfgu, addysgu trwy holi.
CÁTECHISM, (sub.) athrawiaeth, dyfgyblaeth, egwyddor.
CATEGÓRICAL, (adj.) pendant, sicr, diau, diammau.
CATEGÓRICALLY, (adv.) yn bendant, yn sicr.
CÁTEGORY, (f.) yr adroddawl.
CATENATION, (f.) cadwyniad, cyfylltiad.
To CÁTER, (v. a.) prynu bwydydd, parottoi bwyd, arlwygo enllyn.
CÁTERER, (f.) parottowr bwyd.
CÁTERPILLAR, (f.) lindys, *Foel i. 4* *Gweddill y lindys a fwyttodd ceiliog rbedyn.* prŷf cadachog, *Ll*
To CATERWÁUL, (v. a.) catherig cathderig.
CATHÉDRAL, (f.) prif-eglwys, eglwys gadeiriol.
CÁTHOLIC, (adj.) cyffredinol, hollol.
CÁTTLE, (f.) pob math ar anifeidiaid, neu filod, ysgrubliad.
CAVALCÁDE, (f.) llu o wyr meirch

C E

CHER, (sub.) marchog, gwr.
CHERRY, (f.) marchawglu, mintai
 r meirch.
CHIEF, (f.) llymmeidfwyd.
 (sub.) ffau, ogof, ceudwll.
CHIEF, (f.) anach, gocheliad.
CHIEF, (f.) ogof, ffau.
CHIEF, (adj.) gogofawg.
CHIEF, (v. n.) cellweiriaw, codi
 ddadleuon.
CHIEF, (f.) traws ddadl, gwrth-
 ofer.
CHIEF, (f.) cellweiriwr, yn
 athur gwrthddadleuon ofer.
CHIEF, (f.) ceuedd, ceudod.
 (f.) penrhe, penwifg. —
 y weren fol, gwisg yr ym-
 ydd, brithell y symmennydd.
CHIEF, (f.) pair, crochan mawr.
CHIEF, (f.) achos, ethryb, achly-
 — cynghaws, cynghawfedd,
 dadl.
CHIEF, (v. a.) peri, effeithio,
 furu.
CHIEF, (adj.) diachos.
CHIEF, } (f.) farn.
CHIEF, }
CHIEF, (adj.) poeth, llosgedig.
CHIEF, (adj.) ymochelgar,
 log, gwaftadbwyll, synhwyr-
 yfwys.
CHIEF, (f.) llosgiad a
 n poeth.
CHIEF, (v. a.) llosgi a
 n poeth.
CHIEF, (sub.) rhybudd; gofal,
 er, gocheliad.
CHIEF, (v. a.) rhybuddio,
 ybuddio.
CHIEF, (adj.) gofalus, pryderus,
 iadwrus, gochelgar, dichlyn.
CHIEF, (adv.) yn ochelgar,
 lichlyn, yn wyliadwrus, yn
 log.
CHIEF, (f.) gochelgarwch,
 ledd, gwyliadwriaeth.
CHIEF, (v. n.) creu.

C E

CHIEF, (v. n.) peidio, dyspeidio,
 mwys, gadael.
CHIEF, (adj.) diorphwys, di-

C E

CHIEF, (f.) dallineb, dell.
CHIEF, (f.) cedrwydden.
CHIEF, (v. a.) cronglwydo ystafell.
CHIEF, (f.) cronglwyd ystafell.
CHIEF, (v. a.) clodfori,
 canmol, enwogi, anrhydeddu,
 perchi, cadw gwyl, *Leif. xxiii. 41.*
Ar y seithfed mis y cedwch hi yn
wyl.
CHIEF, (f.) parch, cadwad
 gwyl, clodforedd.
CHIEF, (adj.) parchedig,
 enwog, clodfawr, canmoledig.
CHIEF, (sub.) enwogrwydd,
 clodforedd, geirda.
CHIEF, (f.) buander, cyflym-
 der, bywiowgrwydd, brÿs.
CHIEF, (adj.) nefol.
CHIEF, (sub.) annyweddiaeth,
 dibriodas, buchedd unig.
CHIEF, (f.) cell, trull, cuddigl.
CHIEF, (f.) trull, feler, i *Cron.*
27. 27. i'r Selerau gwin.
CHIEF, (adj.) trulligog.
CHIEF, (f.) uchder, uchelder.
CHIEF, (f.) fimmant, cymmrwd.
 calch, priddgalch.
CHIEF, (v.) cyffylltu, ysgraw-
 lingo, fimmantu.
CHIEF, (f.) mynwent, corph-
 lan, hunfa y meirw.
CHIEF, (v.) llosgi aberthu, arogl-
 losgi, perarogli.
CHIEF, (f.) thuffer, *Leif. x. 1. yna*
Nadab ac Abihu, meibion Aaron, a
gymmerasant bob un ei thuffer.
CHIEF, (f.) dywygiwr moefau.
CHIEF, (adj.) enllibus, anyn-
 ad.---goganus.
CHIEF, (f.) sarhâd, senn, gogan;
 barn, barnedigaeth.
CHIEF, (v. a.) beio, barnu, go-
 ganu, sennu, ceryddu.
CHIEF, *abbreviation of Centum lat.*
 (f.) cant.
CHIEF, } (f.) cymmherfedd, ce-
CHIEF, } nol-bwynt, y canol, y
 pwynt perffedd.
CHIEF, (v.) cymmherfeddu,
 cydgyfarfod.
CHIEF, (adj.) yn tueddu tu
 a'r cenol-bwynt.
CHIEF, (f.) Edr, *Sentry.*

CEN-

C H

CENTÚRION, (f.) canwriad, pen ar gant.
CÉNTURY, (f.) can mlynedd. — mintai o gant.
CÉRECLOTH, (f.) pygliain, sugliain.
CEREMONÍAL, } (adj.) defodol,
CEREMONÍOUS, } cynnefodol.
CÉREMONY, (f.) defod, cynnefod, trefn, arfer.
CÉRTAIN, (adj.) siccr, diau, diam-mau, diogel, dilys, anochel, dinam, dianwadal, hyfyps.
CÉRTAINLY, (adv.) yn siccr, yn ddiau, yn ddioer, yn ddiammau, yn ddilys, yn ddiogel, yn yspys.
CÉRTAINTY, (f.) siccrwydd, dilyf-rwydd, diogelrwydd, adrybedd, hyfpyrwydd, diamheuedd.
CERTÍFICATE, (f.) tyftiolaeth mewn ysrifen.
To CERTIFY, (v. a.) yspysu, dilyfu, rhybuddio, siccrhau.
CÉRTITUDE, (f.) dicurwydd. Edr. *Certainty*.
CERÚSSE, (f.) gwynblwm.
CESS, (f.) trethiad.
To CESS, (v. a.) trethu, gosod treth, tasgu, dogni.
CESSÁTION, (f.) dyspeidiad, gor-phwyfiad, feibiant, paid, tawl, toliad.
CÉSSION, (f.) dyspeidiad, ymroad, ymadawiad.
CÉSSMENT, (f.) treth.

C H

To CHACE. Edr. *Chafe*.
To CHAFE, (v.) gwrefogi, poethi. — digio, ffrommi, forri, siomgaru.
CHAFE, (f.) forr, forriant, ffromder, gŵyth, digllonedd.
CHAFF, (f.) ūs, man-ūs, ufion ŷd, peifswyn, gwehilion, heidion, mwlg, *Esay* xli. 15. *gosod befyd y bryn-iau fel mwlg*.
To CHÁFFER, (v.) bargenna, maf-nach, prynu.
CHÁFFERER, (f.) prynwr.
CHÁFFING-DISH, (f.) tân-leftr, *Ll*.
CHÁFFY, (adj.) usog.
CHAGRÍN, *pron. Shagrren*, (f.) anfoddlonrwydd, gorthrymder, tristwch.
To CHAGRIN, (v. a.) gorthrymmu, aflonyddu, gosidio.
CHAIN, (f.) cadwyn, fŷg, tîd, rhcf-awg, yftid, yftidwm.

C H

To CHAIN, (v. a.) cadwyno.
CHAIR, (f.) cadair, eisteddfa, gor-fedd.
CHAISE, (f.) cerbyd.
CHÁLICE, (f.) cwpan.
CHALK, (f.) fialc, pridd-galch, *Ll*.
To CHALK, (v. a.) fialco.
CHALLENGE, (f.) gofram, annog, cyffroad. --- cleimiad, ymarddelwad.
To CHALLENGE, (v. a.) annog, cyff-roi. — cleimio, ymarddelw; gofram.
CHÁMBER, (f.) ystafell, fiambr.
CHÁMBERLAIN, (f.) ystafellydd, ystafellwr.
CHÁMBERLAINSHIP, (f.) fwydd ystafellydd.
CHÁMBERMAID, (f.) ystafellyddes.
CHÁMBER-POT; (f.) troeth-leftr.
CHAMÉLION, (f.) anifail bychan.
To CHAMP, (v. a.) cnoi.
CHÁMPAIGN, *pron. Campain*, (sub.) gwaftadfaes, gwaftadedd.
CHÁMPION, (f.) rhyfwr, rhuon, ym-orneftwr, ymladdwr.
CHANCE, (f.) damwain, dichwain, digwydd.
To CHANCE, (v. n.) digwyddo, dam-weinio.
CHÁNCCEL, (f.) cangell, cafell, côr yr eglwys.
CHANCELLOR, (f.) canghellawr.
CHÁNCCELLORSHIP, (f.) canghelloriaeth.
CHÁNCERY, (f.) dadleudy cyfiawnder, senedd-dŷ uniondeb, llys cyfiawnder.
CHÁNDLER, (f.) canhwyllywr, canhwyllydd.
To CHANGE, (v. a.) newidio, cyfnewidio, arallu.
CHANGE, (f.) cyfnewidiad, newidiad, aralliad.
CHANGEABLE, (adj.) cyfnewidiol.
CHANGEABLENESS, (f.) newidiol-der, cyfnewidioldeb, anwadalwch, anwaftadrwydd.
CHÁNGELING, (f.) hurryn, huttan, symlyn, cadafel.
CHÁNGER, (f.) cyfnewidiwr.
CHÁNNEL, (f.) canawl, cafndwr, mor-rydd.
To CHANT, (v.) canu, puroriaethu, cynghanneddu.

CHÁN-

C H

CHÁNTER, (f.) cantwr.
CHÁNTICLEER, (f.) ceiliawg.
CHÁNTRY, (f.) eglwys, cappel.
CHÁOS, (f.) chwynn, pentwrr di-drefn.
CHAP, (f.) agen, hollt, rhwyg, gagen. — bôch, gên, cern.
To CHAP, (v.) agennu, egori, hollti, ymagennu.
CHÁPEL, (f.) cappel, eglwysan.
CHÁPITER, (f.) pennyn, penclwm, colofn.
CHÁPLAIN, (f.) caplan, capelwr.
CHÁPLAINSHIP, (f.) caplanoriaeth, fwydd caplan.
CHÁPLET, (f.) coronig, coronbleth o lyfiau, talaith.
CHÁPMAN, (f.) marfiandwr, maelier, prynwr, edwicwr.
CHÁPTER, (f.) pennod. — cabidwl.
CHAPTER-HOUSE, (f.) cabidyldŷ.
To CHAR, (v. n.) gweithio wrth y dydd.
CHARACTER, (f.) arwydd, nôd. --- gair da neu drwg; mynegiad.
To CHARACTERIZE, (v. a.) nodi. --- rhoi nôd un, rhoi disgrifiad o un.
CHARCOAL, (f.) marworyn, coed-glo.
To CHARGE, (v. a.) siarfio, gorchymyn, erchi, peri. — achwyn, cyhuddo, gosod yn erbyn, *Job* iv. 18. *ac yn erbyn ei angylion y gosododd ysfydrwydd.*
CHARGE, (f.) siars, gorchymyn, erch. --- gosal, cadwraeth. --- cwyn, achwyn, cyhudd. --- cost, traul.
CHARGEABLE, (adj.) treulgar, treul-fawr, costfawr. --- llwythog. --- cyhuddol.
CHARGER, (f.) dwbler, dysgl, *Num.* vii. 13. *d'i offrawm ef ydoedd un ddysgl arian.*
CHARIOT, (f.) cerbyd.
CHARITABLE, (adj.) hael, hyged, breulan, hyrodd; caredig, hynaws, cyweithas.
CHARITABLY, (adv.) yn hael, yn garedig.
CHARITY, (f.) cariad. --- tofturi; clusen.
CHARM, (f.) cyfaredd, fwyn-gyfaredd, fwyn, fwyn-gan, gorchan. --- hûd, deniad.

C H

To CHARM, (v. a.) swyno, llygad-tŷnu, rheibio. --- boddloni, boddhau.
CHÁRMING, (adj.) hyfryd, rhagorol, cywraint.
CHART, (f.) llenn yn dangos gosodiad gwledydd.
CHÁRTER, (f.) siatr.
CHÁRY, (adj.) gochelgar, gofalus, pryderus.
To CHASE, (v. a.) hely, hela, erlyn, ymlid, erlid, *Lef.* xxvi. 8. *a erlidia gant.*
CHASE, (f.) fiâs, helwraeth, helyddiaeth, erlidiad.
CHASM, (f.) gagentor; agoriad, hollt, gwagder.
CHASTE, (adj.) dihalog, dilwgr, diwair, pŵr.
To CHÁSTEN, (v. a.) ceryddu, cospi; darostwng.
To CHÁSTISE, (v. a.) Edr. *Chasten.*
CHASTISEMENT, (f.) cerydd, cospedigaeth, costwyad.
CHÁSTITY, (f.) diweirdeb, purdeb, dianlladrwydd, ymgynnal.
CHÁSTELY, (adv.) yn ddiwair.
To CHAT, (v. n.) trydar, fífiar, fiarad, baldordd, chwedleua.
CHAT, (f.) baldordd, gwagfiarad, trydar.
CHÁTTEL, (f.) meddiannau symmudol : meddiant, perchennogaeth, priodoldeb.
To CHÁTTER, (v. n.) Edr. *to Chat.*
CHÁTTER, (f.) Edr. *Chat.*
To CHAW, (v. a.) cnoi.
CHEAP, (adj.) newid, ífel, dibris.
CHEAPNESS, (f.) ífelder pris, dielwant.
CHEAT, (f.) twyll, hocced, dichell, siommedigaeth.
To CHEAT, (v. a.) twyllo, hudo, siommi, feithugio, coggio.
To CHECK, (v. a.) argyhoeddi, cerryddu, attal.
CHECK, (f.) cerydd, cosp, argyhoeddiad. --- feithugiaeth. --- aerwy.
To CHÉCKER, } (v. a.) britho, am-
or **CHÉQUER**, } ryliwo.
CHEEK, (f.) grûdd, bôch, cern.
CHEER, (f.) arlwy, darmerth. --- cyssur, firioldeb.
To CHEER, (v. a.) cyssuro, llonni, llawenhau, diddanu.

C H

CHÉERFUL, (adj.) lawen, hoenus, gorawenus, lloenn, cyffurus, firiol, *Diar.* xv. 13, *Calon lawen a wna wyneb firiol.*

CHÉERFULLY, (adv.) yn llawen, yn firiol.

CHÉERFULNESS, (f.) llawenydd, hyfrydwch, firioldeb, llonder, hoen, gorhoen, gorawen.

CHÉERY, (adj.) llawen, hoenus, firiol.

CHEESE, (f.) caws.

To **CHÉRISH**, (v. a.) achlesu, firiol, cyffuro, ymgeleddu, meithrin, magu, magwriaethu, twymdwro.

CHÉRRY, (f.) ceiroesen, firionen.

CHÉRSONESE, (f.) bron ynys.

CHÉRAUB, (f.) cerub, angel.

CHÉRUBIC, (adj.) angylaid.

CHÉSNU, (f.) sataen, castan.

CHES, (f.) gwyddbwl, tawlbwrdd.

CHEST, (f.) coffr, cist, llogell.

CHEVALIER, (f.) marchog.

To **CHew**, (v.) cnoi.---adsfeddylied, admyfyrio.---“old politicians *chew* on wisdom past.” *Pope.*

CHICÁNE, } (f.) cellwair, ystryw,
CHICÁNERY, } ystrang.

CHICK, or } (f.) cyw.

CHICKEN, }

To **CHIDE**, (v.) sardio, ceryddu, fennu, ymferthu, dwrdio, *Barn.* viii. 1. *a bwy ai dwrdiasent ef.*

CHIEF, (adj.) arch, pennaf, prif.

CHIEFLY, (adv.) yn bennaf, yn enwedigol, yn bendifaddau.

CHIEFTAN, (f.) tywysog, blaenor, pennaceth, pencywdd.

CHÍLBAIN, (f.) mclerth, mcltyrch, gíbw.

CHILD, (f.) plentyn.

To **CHILD**, (v. n.) planta.

With **CHILD**, yn feichiog.

CHÍLHOOD, (f.) maboed, mebyd, mabanoed.

CHÍLDISH, (adj.) plentynaidd, mabanaidd, mabaidd.

CHÍLDISHNESS, (f.) bachgenciddrwydd, hurtrwydd, anwybodaeth.

CHÍDLESS, (adj.) amhlantadwy, diblant.

CHÍLIAD, (f.) mil.

CHILL, (adj.) rhynllyd, fferllyd, oerllyd.

To **CHILL**, (v. a.) oeri, fferru, gwneuthur yn oer, neu'n rhynllyd.

C H

CHÍLLINESS, } (f.) oerni, me
or **CHÍLNESS**, } rhyndod, ffer

CHÍLLY, (adj.) oer.

CHIME, (f.) cyngghanedd cly cytgerdd.

To **CHIME**, (v. n.) cyngghan cydfeinio.

CHIMÉRA, (f.) dychymmyg ffug.

CHIMÉRICAL, (adj.) ffugiol, f us, dychymmygol.

CHÍMNEY, (f.) fimmnai, fumerell, lwfer, ffynetr.

CHIN, (f.) gên, elgeth, aelgetherth.

CHINCUGH, (f.) pás.

CHINE, (f.) glain cefn, afgwr.

CHINK, (f.) agen, gagen, hogoriad.

To **CHINK**, (v. n.) tincio, ti synio fel arian.---holtti, age.

CHÍNKY, (adj.) agenog.

CHIP, (f.) aiglodyn, cilcyn, d

To **CHIP**, (v. a.) difynio, nad asglod.

CHÍROGRAPHY, (f.) *from* *χρῆ* llaw, and *γράφω* *to write*, ygi llaw ysgrifennu, a ysgrifennu llaw ei hun.

CHÍROMANCER, (f.) *from* *χρῆ* llaw, and *μαντις*, *prophet*, proph neu ddewin; llawddewin.

CHÍROMANCY, (f.) llawddewin.

To **CHIRP**, (v. n.) gwneuthu aderyn.

CHIRÚRGEON, *pron. Surgeon* llawfeddyg.

CHIRÚRGERY, (f.) llawfed iaeth.

CHÍSEL, (f.) cŷn, gaing.

CHIT, (f.) herlottyng, maban, gennyn.---brychni.

To **CHIT**, (v. n.) blaendarddgu, egino.

CHÍTTERLINGS, (f.) ymysg perfedd.

CHÍVALRY, (f.) marchwria gwasanaeth, neu reolau m

---grym, glewder, gwyched

CHOICE, (f.) dewis, dewisiad, iad.

CHOICE, (adj.) etholedig, rh ardderchog, godidog, cywrogafalus, manawl.

C H

CHOICELY, (adv.) yn gywraint, yn rhagorol.
CHOICENESS, (f.) cywreinrwydd, rhagoriaeth.
CHOIR, *pron. Quire*, (f.) côr, cafell, mintai o gantorion.
TO CHOKE, (v. a.) mogu, mygu, tagu, llinadgu. — lluddias, attal, rhwyfro.
CHOKING, (f.) mygiad, tagiad, tagfa, llinadgiad.
CHOLER, (f.) geri. — *fig.* digter, digllonedd, bâr, llid, irllonedd, gwyth.
CHOLERICK, (adj.) digllon, digofus, lliidiog, drygnawfus, anynad, gwanafog.
CHOLERICKNESS, (sub.) irllonedd, gwynafwrwydd, ffromder.
TO CHOOSE, (v. a.) dewis, ethol, de-thol.
CHOOSER, (f.) dewiswr, etholwr.
TO CHOP, (v.) torri ymaith, cinynio, ciniachu. — newidio, cyfnewid, arallu.
CHOP, (f.) difyn, cilecyn.
CHOPS, (f.) bochgernau, bochau, gorchfanau.
CHORAL, (adj.) coraidd, yn perthyn i gôr.
CHORD, (f.) tant.
CHORISTER, (f.) cantwr mewn côr.
CHORÓGRAPHER, (f.) *from χορὴν, ῥήγιν, gwlad, and γράφω, to describe*; mynegwr, neu ddeigrifiwr gwledydd.
CHORÓGRAPHY, (f.) gwlad-ddofparth.
CHORUS, (f.) Edr. *Choir*.
CHOSEN, (part. passive from *choose*) etholedig, dewisedig.
TO CHOUSE, (v. a.) twyllo, fionmi, hudo.
CHRISM, (f.) enneiniad.
CHRIST, (f.) *from Χριστός, anointed*, enneiniog; Crist.
TO CHRISTEN, (v. a.) bedyddio, enwi.
CHRISTENDOM, (f.) crêd, lle y professir y grefydd gristnogol.
CHRISTENING, (f.) bedydd.
CHRISTIAN, (f.) crifstion.
CHRISTIANITY, (f.) crifstianogrwydd.
CHRISTMAS, (f.) nadolig, dydd gepedigaeth Crist.

C I

CHRONICLE, (f.) cronicl, brud, brut, amser-lyfr, hanes, llechres, oes-lyfr.
TO CHRONICLE, (v. a.) gosod mewn cronicl, brut, neu llechres.
CHRONICLER, (f.) ysgrifennydd cronicl, neu hanefion, hanefydd.
CHRONÓLOGY, (f.) cyfrifad amser, mynegiad amser.
CHUB, (f.) math ar bysgodyn.
CHUBBED, (adj.) penfawr, pendew.
TO CHUCK, (v. n.) creccian, clwccian, gregar, lleisio fel giar, neu betris. — (v. a.) rhoi ergyd tirion tan ên un.
CHUCK, (f.) llais giar.
TO CHUCKLE, (v.) chwerthin, hyd oni bo un maes o anadl. Edr. *to chuck*.
CHUFFY, (adj.) anynad, drygnaws, anhynaws, farrug.
CHUM, (f.) cydyfatafellydd, cydymaith ystafell.
CHUMP, (f.) cýff, boncyff, cippill.
CHURCH, (f.) eglwys, llann.
The nearer the Church the further from God. — A fo nêsaf i'r Eglwys, fydd pellaf oddiwrth Baradwys.
CHURCH-YARD, (sub.) mynwent, corphlan, beddle, beddrod.
CHURL, (f.) carl, delf, cybydd, drel, dyn farrug, creulon, blwng.
CHURLISH, (adj.) delffaidd, cybyddllyd, drelaidd, tauog, farrug, blwng.
CHURLISHNESS, (f.) delffeiddrwydd, tauogrwydd, blyngder.
CHURN, (f.) buddai.
TO CHURN, (v. a.) corddi.
CHURN-STAFF, (f.) gorddgorddi.
TO CHUSE Edr. *to choose*.
CICATRICE, } (f.) craith.
or CICATRIX, }
TO CICATRIZE, (v. a.) creithio.
CIDER, (f.) diod a wnair o afalau.
CIELING Edr. *Ceiling*.
CINCTURE, (f.) gwregys, gwafrwym.
CINDER, (f.) findw, marwor, lludw.
CINGLE, (f.) cengl, brongengl.
CINNABAR, (f.) sinobl, rhyw faen meddalgoch.
CINNAMON, (f.) canel, synamwn, *Can. iv. 14*.
CINQUE, *pron. Sink*, (f.) nifer pump.
Cron,

C I

CÍON, (f.) grefityn, impyn, blaguryn, blanhigyn, yfbrigyn.
CÍPHER, (f.) y cyfryw farc [o] mewn rhifedigaeith.
To CÍPHER, (v. n.) dysgu rhifedigaeith; bwrw cyfrifon.
CÍRCLE, (f.) cemp, cylch, cant, cwmpas, amgylchedd, lloeran.
CÍRCLING, (adj.) cwmpafog, cylchynaid.
CÍRCUIT, (f.) amgylch, amgylchedd, amgylchiad, cylch, cylchyniad, cwmpas, amred.
To CÍRCUIT, (v. n.) cylchu, amgylchu, amdroi.
CÍRCULAR, (adj.) cylchaid, cylchynaid.
To CÍRCULATE, (v. n.) cylchynu, myned o amgylch.
CIRCULATION, (f.) cylchyniad, amgylchyniad, amred.
CIRCUMÁMBIENT, (adj.) cwmpafog, amgylchaid.
To CIRCUMÁMBULATE, (v. n.) rhodio o amgylch, darymred.
To CIRCUMCÍSE, (v. a.) enwaedu.
CIRCUMCÍSION, (f.) enwaediad.
CIRCÚMFERENCE, (sub.) cwmpas, cylch, cylched, cylchedd, amgylchedd, gogylchedd.
CIRCUMLOCÚTION, (f.) cylch-ymadrodd, cwmpafddadl, amgylchiaith.
To CIRCUMSCRÍBE, (v. a.) cylchysgrifennu. ---fig. terfynu, gosod terfyn.
CIRCUMSCRÍPTION, (f.) terfyniad.
CÍRCUMSPECT, (adj.) gochelgar, gwyliadwrus, gofalus, pryderus.
CIRCUMSPÉCTION, (f.) gocheliad, cyfarchwyl, gwyliadwriaeth.
CIRCUMSPÉCTIVE. Edr. *Circumspéct.*
CIRCUMSPÉCTLY, (adv.) yn ochelgar, yn bwylllog.
CIRCUMSTANCE, (f.) amgylchiad, cyflwr, anafawdd.
CIRCUMSTÁNTIAL, (adj.) amgylchiadol, damweiniol.
CIRCUMVALLÁTION, (f.) amgylchglawdd, gwarchae.
To CIRCUMVÉNT, (v. a.) twyllo, hudo, siomni, coggio.
CIRCUMVÉNTION, (f.) twyll, hûd, dichell, ysfryw.

C L

To CIRCUMVÉST, (v. a.) amwisgo, amddilladu.
To CIRCUMVÓLVÉ, (v. a.) torchi, cylchio, troi o amgylch, treiglo.
CIRCUMVÓLUTION, (f.) cylchiad, troad o amgylch.
CÍRCUS, or **CÍRQUE**, } (f.) chwareufa gae-
} ad.
CÍST, (f.) côd, gwain, cacad, gwerchyr.
CÍSTED, (adj.) caeadig, mewn gwain.
CÍSTERN, (f.) cerwyn; ffynnon.
Esay xxxvi. 16. ac yfed pamb ddaif ei ffynnon ei hun; pydew, Jer. ii. 13. eu hunain bydewau; trwppa, ll.
CIT, (f.) dinesydd.
CÍTADEL, (f.) castell, twrr, amddiffynfa.
CITÁTION, (f.) gwyb, dyfyn.
To CITE, (v. a.) gwyfio, galw, dyfynnu, dywynnu.
CÍTER, (f.) gwyfwr, dyfynwr.
CÍTIZEN, (f.) dinafwr, dinesydd, caerwr, bwrgeais.
CÍTRINE, (adj.) melynlli.
CÍTY, (f.) dinas, dinas-dref, caer, prifgaer.
CÍTY, (adj.) dinasaidd, dinesig.
CÍVIL, (adj.) dinasaidd. ---dygiadu, moesol, cyweithas, medrus, mwynaid.
CIVILITY, (f.) dinaseiddrwydd, cyweithafrwydd, moesgarwch, mwyn-eidd-dra, medrufrwydd, hynawledd.
To CIVILÍZE, (v. a.) dosi, gwarhau, hyweddu.
CÍZE, (f.) maint, meidroldeb.

C L

CLACK, (f.) clecc, clegyr, dadordd, clap. ---tafod.
To CLACK, (v. n.) cleccian, dadordd, clegyr; dwndrio.
CLAD, (part. pret. from *Claatbe*) wedi ei wisgo.
CLAIM, (f.) claim, hawl, ymarddelwad.
To CLAIM, (v. a.) cleimio, ymarddelw, gofyn.
CLÁIMANT, (f.) ymarddelwr.
To CLAMBER, (v. n.) dringo.
To CLAMM, (v. n.) llestair, lluddias, attal, goluddio.
CLÁMMINESS, (f.) gludrwydd, yfgrawlingrwydd.

CLÁMMY,

C L

Y, (adj.) gludïog.
ROUS, (adj.) gwaeddgâr,
 llawr.
UR, (f.) gwaedd, bloedd, llef,
 garm, cri, crochlef, diafpad.
MOUR, (v. n.) gwaeddi, llef-
 rio, bloeddio, germain, ub-
 llwain.
(f.) llwyth, gosgordd, teulu.
ULAR, (adj.) dirgel.
ESTINE, (adj.) dirgel, cudd-
 diarwybod.
ESTINELY, (adv.) yn ddirgel,
 w.
NG, (v. a.) tincio, tincian,
 el ytgorn.
OR, (f.) clegyr, trydar, trŵst.
(f.) rhingc, tingcian, tongc,
 l, crochleis.
(v. a.) curo, baeddu, pwyo.
O, feinïo.
Hands, curo dwylaw yng-
 lawenydd.
the Wings, ysgyttian, yf-
 adenydd.
(f.) clap, diafpad, tongc, fain,
 bramm.
ER, (f.) ffustwr, curwr dwy-
 ighyd. --- tafod clôch.
R, or *Claret Wine*, (f.) ffuon,
 clôch.
RIFY, (v. a.) puro, gloywi.
ON, (f.) clariwn, utgorn, llug-
 y.
Y, (f.) gloywder, eglurder,
 er, disgleirdeb.
H, (v. n.) anghyttuno, ang-
 anghydfeinio, amryfaelio.---
 l, taro ynghyd.---gwrthwy-
 gwrtheb.---feinio.
(f.) tarawiad ynghyd.---
 wynebiad, cyferbyniad.---
 tundeby, anghordiad.
ING, (f.) Edr. *Clasb*.
(f.) gwaeg, pendant, bog-
 gafaelfach.
P, (v. a.) bwccu, boglym-
 vaegu.---coffeidio, braich-
 --argau.
(f.) trefn, rhês, rhestr.
c, or } (adj.) o'r radd ben-
CAL, } naf.
c, (f.) awdwr enwog.
TTER, (v. n.) trŵstio, dar-

C L

stain, diaspedain, baldordd, dwn-
 drio.
CLATTER, (f.) trŵst, trydar, diafp-
 ad, bramm.
CLAUSE, (f.) hyrr ymadrodd, erthygl
CLÁUSURE, (f.) carchar, cyfarchwel,
 ceidwadaeth.
CLAW, (f.) crafangc, palf, ewin, yf-
 pagau.
To CLAW, (v. a.) ysgraffinio, crafu,
 rhathu.
CLÁWED, (adj.) ewinog, crafangog,
 palfog.
CLAY, (f.) clai, priddgïst.
CLÁYCY, (adj.) cleiog.
CLEAN, (adj.) glân, fyw, gloyw,
 pŵr, dillyn, coeth, deffl, diwyg,
 irchwŷs, *Ll*.
To CLEAN, (v. a.) glanhau, puro,
 coethi.
CLEANLY, (adv.) yn lân, yn fyw,
 yn fyber.
CLEANLINESS, (f.) glendid, glân-
 eidd-dra, fyberwyd, purdeb, deff-
 lusrwydd, maledd, *H. S.*
CLEANNESS, Edr. *Cleanliness*.
To CLEANSE, (v. a.) edr. *To clean*.
CLEANSE, (f.) glanhawr, purwr.
CLEAR, (adj.) amlwg, diargel; eglur,
 pur, glân, gloyw, disglair, clær,
 difrycheulyd. --- *adverbially*, yn
 hollol, yn gwbl.
To CLEAR, (v. a.) clæro, huddo,
 rhyddhau; glanhau, puro, gwneu-
 thur yn ddisglair. --- egluro, am-
 lygu.
CLEARLY, (adv.) yn amlwg, yn eg-
 lur, yn lân, yn loyw.
CLEARNESS, (f.) gloywder, disgleir-
 deb, llewyrch, eglurder; amlyg-
 rwydd, dilyfrwydd.
To CLEAVE, (v. n.) glynu wrth, ym-
 gyffylltu, ymludio, ymllyn, dy-
 lynu.
To CLEAVE, (v. a.) holltu, ysgyrioni,
 delltenu. --- rhannu, dosparthu.
CLEAVER, (f.) bwyall, cymmynai.
CLEFT, (f.) hollt, agen, agoriad,
 gorimmin.
CLEMENCY, (f.) mwynedd-dra, tir-
 iondeb, llarieidd-dra, gwaredd,
 gwareidd-dra, hynawfedd, add-
 twynder, mwyynder.

CLÉMENT,

C L

CLÉMENT, (adj.) trugarog, tirion, hynaws, mwynaid, hywar, hygar.
CLÉRGY, (f.) gwyr llên, offeiriad, eglwyswyr.
CLÉRGYMAN, (f.) periglor, eglwyswr.
CLÉRICAL, (adj.) a berthyn i'r offeiriad, offeiriadol.
CLERK, (f.) periglor.—rhaglaw, yfgrifennydd; yigolhaig.
CLÉVER, (adj.) cywraint, dehau, deheuig, hylaw, celfydd.
CLÉVERLY, (adv.) yn gywraint, yn ddeheuig.
CLÉVERNESS, (f.) medrusrwydd, deheurwydd, cywreinrwydd.
CLEW, (f.) pellen edafedd.— *fig.* cyfarwyddyd, hyfforddiad.
To CLICK, (v. n.) cleccian, tincian.
CLÉNT, (f.) dyn gosgordd, un a roddo ei achos i gyfreithiwr, hawlwr.
CLIFF, (f.) craig, bryn, ferth allt, gallt, dibyn, bron.
CLIMÁCTERIC, } (f.) niweidiol.
CLIMACTÉRICAL, } --- *climacterical year*, y flwyddyn enbyd o hoedl dyn.
CLÍMATE, (f.) un o rannau'r byd, o'r gyhydded i'r ddau begwn. --- ardal, bro.
CLÍMAX, *in rhetoric*, (f.) dull ymadrodd, a elwir, graddiaith, neu gradd-efgyn, megis yr adnodau canlynol, *Pa un bynnag ai Paul, ai Apollol, ai Cephas, ai'r byd, ai bywyd, ai angau, ai pethau presennol, ai pethau i ddyfod, mae pob peth yn eiddoch chw'i: a chwithbau yn eiddo Crist, a Chriſt yn eiddo Duw*, i Cor. iii. 22, 23.
To CLIMB, *pron. clime*, (v.) dringo, efgyn, dyrchafu.
CLIME. Edr. *Climate*.
To CLINCH, (v. a.) dalu mewn llaw, cau dwrn ar beth a'r bawdfys dros y busfedd eraill.---cadarnhau, sicrhau.
To CLING, (v. n.) glynw wrth, troi o amgylch peth.
To CLINK, (v. n.) tincio, tincian, seinio fel mettel.
To CLIP, (v. a.) cofseidio, braich-eidio.---cneifio, gwelleifio, toccio. torri yn fyrr. --- gwneud arian yn llai.

C L

CLOAK, (f.) clôg, cochl, mantell, côb, toron, hûg.
To CLOAK, (v. a.) gorchuddio, dirgelu, cuddio.
To CLOATH, (v. a.) dilladu, gwisgo, trwsiadu.
CLOATHING, (sub.) dillad, gwig, trwsiad, archenad.
CLOCK, (f.) cloce, orlais, awrlais.
CLOD, (f.) tywarchen, tywarchyn, priddell.
To CLOD, (v.) tywarchu, ceulo.
CLÓDDY, (adj.) tywarchog.
CLÓDPATE, (f.) dyn dwl, hurt, dideall.
To CLÓC, (v.) llestair, lluddias, rhwyſtro, attal, llwytho.
CLOG, (f.) rhwyſtr, lluddias, goludd, attaliad. --- eſgyd-goed.
CLOÍSTER, (f.) clâs, clos, manachlog, manachdŷ.
To CLOÍSTER, (v. a.) cau mewn clâs, neu fanachlog.
To CLOSE, (v. a.) cau, cloi, diwedd-gloi, dibennu, gorphen, terfynu.---uno, cyffylltu.
CLOSE, (f.) cae, coet-gae.---diwedd, terfyn.---diwedd-glo, argaeedigaeath.
CLOSE, (adj.) caead.---agos, cyfagos, gerllaw.---dirgel.---cyfyng, caeth, tynn.
CLOSENESS, (f.) agofrwydd.---cyfyngder.---cynnildeb.
CLOSET, (f.) ystafell, ysgafala, llogawd.
CLOSURE, (f.) cae; diwedd-glo, argaeedigaeath.---terfyn.
CLOT. Edr. *Clod*.
CLOTH, (f.) brethyn.
Cut your Coat according to your Cloth
 Torr dy bws, yn ol dy bwer.
To CLOTHE, (v. a.) Edr. *to cloath*.
CLOTHIER, (f.) brethynnwr, pan nwr.
CLÓTTY, (adj.) tywarchog.
CLOUD, (f.) cwmwl, cymmwll.
To CLOUD, (v.) cymmylu.---tywylhaddugo, gorchuddio.
CLÓUDY, (adj.) cymmylog.---tywyl.
CLÓVEN, (part. from *cleave*) fforcl og, holltog, gwahanedig, *Ast. ii. dafodau gwahanedig megis o dân*.
CLOUGH, *pron. Clough*, (f.) craig, bryn ferth allt. CLOUT

C L

r, (f.) clwtt, clwttyr, carp,
bratt, brib, cadechyn.
OUT, (v. a.) clyttio, darnio,
irio.
r, (f.) carl, drel, delff, lle-
toledog.
ISH, (adj.) drelaidd, delff-
auogaidd, gwladaidd, trwsgl.
ISHNESS, (f.) delffeiddrwydd,
rwydd, gwlaiddrwydd.
r, (v.) digoni, llenwi.
(f.) clwppa, cnwppa, cwl-
—Cyfedd, cyfeddach, gild.
B, (v. n.) gildio, bod yn gyd-
lewn traul.
CK, (v. n.) clwccian, cloccian.
ILY, (adv.) yn chwithig, yn
llydd, yn drwsgl.
INESS, (f.) chwithrwydd,
wreindrwydd, annehurwydd.
r, (adj.) chwith, chwithig
fydd, anghywraint, anne-
anferth.
NG, (v. n.) crino, crinellu,
io.
ER, (f.) swpp, bagad.
TCH, (v. a.) edrych to *clinch*.
ER, (f.) edr. *clatter*.
C O
SERVATE, (v. a.) tyrru, pen-
fypio, cludeirio.
VATION, (f.) pentyriad.
(f.) cerbyd, carfenn.
ION, (f.) cymhelliad, diriad,
l.
TOR, (f.) helpwr, nerthwr,
cyfnerthwr.
LATE, (v. n.) ceulo.
ATION, (f.) ceuliad,
(f.) gloyn.—marworyn.
COAL to *Newcastle*,
u mēl i berchen gwenyn.
ÉSCE, (v. n.) uno, cyffylltu,
l.
CENCE, (f.) cydtyfiad; cyf-
undeb.
ION, (f.) cyffylltiad amryw
ynghyd mewn un clamp.
TION, (f.) cyfaddasiad, cym-
l.
(adj.) braifg, praff, bras,
—gwael, dibris.
NESS, (f.) gerwindeb, am-

C O

CoAST, (f.) cyffnydd, tuedd, min-
ion; ymmyl, cwrr, goror.
CoAT, (f) twyg, hug, hukan, hefs.
To CoAT, (v. a.) gwisgo; cuddio,
gorchuddio.
To CoAX, (v. a.) gwenhieithio, ym-
oleithio, hudo.
CoAXER, (f.) gwenhieithiwr, ym-
oleithiwr.
To CoBBLE, (v. a.) clyttio, cyweirio
hen esgidiau.
CoBBLER, (f.) clyttiwr, neu gy-
weiriwr hen esgidiau.
CoBWEB, (f.) gwe'r coppyn.
COCK, (f.) ceiliog.
COCK of Hay, (f.) mwdwl.
COCK, Spout, (f.) dwfel.
COCKADE, (f.) pleth a wisgir ar hett.
COCKATRICE, (f.) gwiber, *Ac ar*
fau'r wiber yr estyn yr bwn a ddi-
ddyfnwyd ei law, Esa. xi. 8. asp, Ca-
nys wele, mi a ddanfonaf feirpb, asp-
iaid i'ch mysg, Jer. viii. 17.
To COCKER, (v. a.) coccru, gwen-
hieithio, truthio, ymoleithio, llo-
chi.
COCKLE, (f.) crogenbysg.
To COCKLE, (v. n.) rhychu, crychu,
cuchio.
COCKNEY, (f.) un a enir yn Llun-
dain.
COCKPIT, (f.) lle i geiliogod ym-
ladd.
COCK's-COMB, (f.) crib ceiliog.
COCTION, (f.) berwad.
COD, (sub.) coden, cibyn, plisgyn,
mafglyn.
COD *Fish*, (f.) math ar bysgodyn.
CODE, (f.) llyfr.
CODICIL, (f.) cyflawniad, neu ych-
wanegiad at ewyllys.
To CODLE, (v. a.) berwi.
CODLING, (f.) afal berwedig.
COEQUAL, (adj.) cyfartal, gogyftal,
gogyfuwch.
COEQUALITY, (f.) cyfartalwch, go-
gyftadled.
To COERCE, (v. a.) attal, cyfattal,
rhwystro.
COERCION, (f.) attaliad.
COERCIBLE, (adj.) attaladwy.
COESSENTIAL, (adj.) o'r un hanfod.
COETÁNEOUS, (adj.) gogyfoed, cyf-
oed, cydoed.

C O

COETÉRNAL, (adj.) gogydtragywyddol.
 COÉVAL, (adj.) cydoes. Edr. *coetaneus*.
 To COEXIST, (v. n.) cydfod.
 COEXISTENCE, (f.) cydhanfod.
 COEXISTENT, (adj.) gogydhanfodol.
 COFFER, (f.) coffr, cist.
 COFFIN, (f.) yfgrin, arch corph marw.
 To COFFIN, (v. a.) doddi mewn yfgrin.
 To COG, (v.) gwenhieithio, truthio, ymoleithio, rhagrithio, hudo, denu.
 COG, (f.) dant rhod.
 COGENCY, (f.) grym, nerth, gallu.
 COGENT, (adj.) grynnus, nerthol, galluog, affeithiol.
 COGGER, (f.) twyllwr, hudwr, gwenhieithiwr, truthiwr, ymoleithiwr.
 COGITATION, (f.) meddyliad, myfyriad, meddwl, bryd, myfyrdod, bwriad.
 COGITATIVE, (adj.) meddylgar, myfyriol.
 COGNATION, (f.) carennnydd, cyflwn, cyflannedd, tras.
 COGNIZANCE, (f.) gwybyddiaeth, gwybodaeth.
 To COHABIT, (v. n.) cydfyw, cydtrigo, cyttal, cydanneddu, cydtrefu.
 COHABITANT, (f.) cydtrigiannydd, cydanneddwr.
 COHABITATION, (f.) cydtrefiad.
 COHÉIR, (f.) cydetifedd, cyttiriog, cydtrefadog.
 COHÉRESS, (f.) cyd etifeddes.
 To COHÉRE, (v. n.) cydlynu, ymgysylltu, cyttuno.
 COHÉRENCE, } (f.) cyffylltiad, cyf-
 COHÉRENCY, } swllt, undeb.
 COHERENT, (adj.) cydlynol, cytunol, unol.
 COHÉSION, (f.) cydlyniad, ymgysylltiad, cytyniad.
 COHÓRT, (f.) cyndod, byddin, torf, mintai.
 COIF, (f.) cap, cappan, penwifg.
 COIL, (f.) godwrdd, cyffro, cythrwff, terfyig. — Rhaff wedi ei dirwyn yn dorch.

C O

To COIL, (v. a.) dirwyn ynghylch, dirwyn rhaff yn dorch.
 COIN, *pron. quoin*, ar *quine*, (f.) ongl, cornel, gwal.
 COIN, (f.) mwnei, arian bath, bath, mál.
 To COIN, (v. a.) bathu, llunio, ffurfio, ffugio.
 COINAGE, (f.) bathiad.
 To COINCÍDE, (v. n.) syrthio ar, neu, gyfarfod yn yr un pwynt; cordio, cyttuno, cydfod, cydfeinio.
 COINCIDENCE, (f.) cydymgyfarfodiad, cydrediad, cydgordiad, cytundeb.
 COINCIDENT, (adj.) yn cwmpo ar yr un pwynt, yn cydreddeg, yn cydgordio, yn cydfeinio.
 COINER, (f.) bathwr. — ffugiwr, dychymmygwr.
 COIT, (f.) coiten.
 COKE, (f.) findw, marwor.
 CÓLANDER, (f.) *pron. Cullender*. hidl, hiddl.
 COLATION, (f.) hidlad.
 COLÁTURE, (f.) hidlad.
 COLD, (adj.) oer, addoer, oerflog, anwydog, anghynnes, croi.
 COLD, (f.) oerni, oerfel, anwyd, fferdod, rhyndod.
 COLDNESS, (f.) oerder, oerni.
 CÓLIC, (f.) clwy'r colic.
 CÓLLAR, (f.) coler, mynygldorch, myngwair.
 To COLLAR, (v. a.) coleru.
 To COLLÁTE, (v. a.) cymharu, cyftadlu, holi, chwilio. — cyfleu. — rhoddi, donio.
 COLLÁTERAL, (adj.) ystlyfawl, cydystlys, cyfarystlys.
 COLLATION, (f.) rhoddiad, doniad. — cymhariad, cyftadliad. — gwledd. — rhoddiad bywioliaeth, neu berfonoliaeth.
 COLLÉAGUE, *pron. Colleag*, (f.) cyfaill, cydymmaith, cydiwydd.
 COLLECT, (f.) gweddi ferr, colect.
 To COLLECT, (v. a.) casglu, cynnull, casglu ynghyd.
 COLLÉCTION, (f.) casgl, casgliad, cynnull, cynnulliad, crown.
 COLLECTIVE, (adj.) casgledig.
 COLLÉCTOR, (f.) casglwr, cynnullwr.

CÓLLEGE,

C O

COLLEGE, (f.) cynulleidfa.
COLLIER, (f.) glowr.
COLLIGATION, (f.) cydrwymiad, cytelymniad.
To COLLIGUATE, (v. a.) toddi, ymollwng.
COLLIQUATION; (f.) toddiad.
COLLISON, (f.) tarawiad ynghyd.
To COLLÖGUE, (v. a.) hudo, twyllo, deni.
COLLOP, (f.) golwyth.
COLLOQUY, (f.) cydymddiddan, cydfiarad, cylafaredd, cyfrwch, ymddyweddiad.
To COLLÚDE, (v. n.) cydtwylllo.
COLLUSION, (f.) cyttundeb i dwyllo.
COLLÚSIVE, (adj.) twyllodrus, di-chellgar.
COLON, (f.) y cyfryw nod [:]—y coluddyn mawr.
COLONEL, *pron. Kulnel*, (f.) llywodraethwr, rheolwr, neu flaenor rhi-allu, milwriad.
COLONY, (f.) lle didrigian y danfonir pobl i brefwyllo ynddo; y bobl a ddanfonir i drigo yn y cyfryw le, dinas y daethai ei phobl o le arall.
COLÓSSE, } (f.) delw ddurfawr.
COLÓSSUS, }
COLOR, (f.) lliw, eilyw.
To COLOUR, (v. a.) lliwo, lliwio.
COLOURS, (f.) bannerau, arwyddion.
COLT, (f.) ebol, eddeistr.
COLUMBARY, (sub.) colommendy, twll colommen.
COLUMN, (f.) colofn, piler, post.
COMB, (f.) criib.
To COMB, (v. a.) cribo.
To COMBAT, (v.) ymladd, ymryson, ornestu; ymdrech.
COMBAT, (f.) amrafael, ymryson, cynnen, ymladd, ornest, càd.
COMBATANT, (f.) ymladdwr, ornestwr.
COMBINATION, (f.) cyffylltiad; cydgyffylltiad; cyttundeb, cydsyniad; cydfwriad, cydfiad, cynllwyn.
To COMBINE, (v.) cyffylltu, cyttuno, cydfwriadu, gwneuthur cydfiad.
COMBUSTIBLE, (adj.) hylosg, hyboeth, ysfreall.
To COME, (v. n.) dyfod, dynefu; digwydd, damwain.
COMEDY, (f.) chwarae, gwarac yf-tori.

C O

CÓMELINESS, (f.) harddwch, teg-wch pryd, telediwrwydd, ffur.
CÓMELY, (adj.) gweddus, gweddol, hardd, tég, dilyn.
CÓMET, (f.) seren walltog, seren y gynffon, seren losgrynog.
COMFIT, } (f.) ancwyn.
COMFITURE, }
To CÔMFORT, (v. a.) cyffuro, comfforddio, didddanu, dyhuddo.
CÔMFORT, (f.) cyfur, diddanwch, comffordd, dihuddiant.
CÔMFORTABLE, (adj.) cyfurus, diddanus.
CÔMFORTABLY, (adv.) yn gyfurus, yn ddiddanus.
CÔMFORTEr, (f.) cyfurwr, diddanwr, dedestl, cymfforddiwr.
CÔMFORTLESS, (adj.) digyfur, anniddanus.
CÔMIC, } (adj.) arab, arabeddus,
CÔMICAL, } digrif, difyr, cellweirus.
CÔMICALLY, (adv.) yn ddifyr, yn ddigrif.
CÔMING, (f.) dyfodiad, dyfodedigaeth.
COMÍTIAL, (adj.) a berthyn i gymmanfa.
CÔMMA, (f.) rhagwahanod.
COMMÁND, (f.) gorchymmyn, archiad; cennadwri.—awdurdod.
To COMMÁND, (v. a.) gorchymmyn, erchi; ordeinio.—arglwyddiaethu, llywodraethu, rheoli, awdurdodi, rhwyfgo.
COMMÁNDER, (f.) gorchymmynwr, erchwyr:—rheolwr, pennaeth, pen-ciwdawd.
COMMÁNDMENT, (f.) gorchymmyn, deddf.
COMMÉMORABLE, (adj.) gwiwgof.
To COMMÉMORATE, (v. a.) cofio, coffâu, dwyn ar gof.
COMMÉMORATION, (sub.) coffad, coffadwriaeth, cofiant, adgoffa.
To COMMENCE, (v. n.) dechreu, cychwyn.
COMMÉNCEMENT, (f.) dechreuad, cychwyniad, cychwynfa.
COMMÉND, (v. a.) edmygu, cyflwyno; cymmynnu, clodfori, canmol; annerch.
COMMÉNDABE, (adj.) canmoladwy, gwiwglod, gwiwfawl, hyglod, hyfawl.

C O

COMMÉNDABLY, (adv.) yn ganmol-
adwy.
COMMENDATION, (f.) edmyg, can-
moliaeth, moliant, clod, geirda,
mowlair.
COMMÉNDATORY, (adj.) canmola-
dwy.
COMMENSURABILITY, (f.) cymmes-
urwydd.
COMMENSURABLE, (adj.) cymmes-
uradwy.
COMMENSURATE, (adj.) cymmesur.
To **COMMENSURATE**, (v. a.) cym-
mesuro.
COMMENSURATION, (f.) cymmesur-
ad, cyfladdrwydd.
To **COMMENT**, (v.) esponio, eglur-
hau, deongl.
COMMENT, } (f.) sylwiadau, eg-
COMMENTARY, } lurhâd, esponiad,
deongliad.
COMMENTATOR, (f.) esponiwr, yf-
grifennwr sylwiadau.
COMMENTITIOUS, (adj.) dychym-
mygol, ffigiol.
COMMERCE, (f.) cyweithas, mas-
nach, marfandaeth, newidwriaeth.
To **COMMIGRATE**, (v. a.) mudo o le
i'r llall, symmud trigias.
COMMINATION, (f.) bygythiad, bygwil
COMMINATORY, (adj.) bygythiol.
COMMISSERABLE, (adj.) tosturus,
tofturiol.
To **COMMISSERATE**, (v. a.) tofturio,
trugarhau, truanhau.
COMMISSERATION, (f.) tofturi, tru-
garedd.
COMMISSARY, (f.) rhaglaw, dir-
prwywr.
COMMISSION, (f.) awdurdod, gor-
chymryn, *arhoddasant* orchymryn
y brenhin, &c. *Ezra* 8. 36. trosedd,
troseddtdad.
To **COMMISSION**, (v. a.) awdurdodi;
appwyntio; rhoi awdurdod.
COMMISSURE, (f.) cymmal, cyd-
iad, cyflwilt.
To **COMMIT**, (v. a.) gwneuthur. —
cymwynu, ymddiried i un, gor-
chymryn i un. — danfoni garchar.
COMMITMENT, (f.) anfoniad igar-
char.
COMMITTEE, (f.) cymmanfa.
To **COMMIX**, (v. a.) cymmysgu, cyd-
gymmysgu.

C O

COMMÔDE, (f.) penwisg benyw.
COMMÔDIOUS, (adj.) cymmws,
cymmhefur, gweddus, addas, cyf-
addas; buddiol.
COMMÔDIOTNESS, (f.) cyfaddaf-
rwydd, cymmwsfdra, cymmesur-
wydd.
COMMÔDITY, (f.) cêd, budd, elw.
— marfandaeth.
COMMÔDORE, (f.) tanlyngeswr, lly-
wodraethwr llynges.
COMMON, (adj.) cyffredin, cyffre-
dinol; arferedig; gwael.
COMMON, (f.) maes cyffredin.
COMMONALTY, (f.) y cyffredin
bobl, y werin, gwreng, bileinllu.
COMMONER, (f.) gwreng, bilain.
COMMONLY, (adv.) yn gyffredin; yn
fynych.
COMMONNESS, (f.) cyffredinrwydd,
cyffredinoldeb.
COMMONS, (f.) y cyffredin bobl. —
senedd y cyffredin. — ymborth.
COMMONWEAL, } (f.) gwladwr-
COMMONWEALTH, } iaeth. — y lles
cyffredin.
COMMOTION, (f.) cyffro, cynnwrf,
terfysg, aflonyddwch, cythrwff.
To **COMMUNE**, (v. n.) ymddiddan,
ymddywedyd, cydchwedleua, ym-
gommio.
COMMUNICABLE, (adj.) cyfrannog-
ol, cymmynadwy.
COMMUNICANT, (f.) cymmunwr.
To **COMMUNICATE**, (v.) cymmuno;
cyfrannogi, cyfrannu âg arall. —
datguddio ei farn i un.
COMMUNICATION, (f.) cyfrannog-
iad, cyffrediniad. — cydymddiddan,
cydfiarad.
COMMUNION, (f.) cymmun, cym-
mundeb.
COMMUNITY, (f.) cymdeithas, cy-
weithas, cydlyddiaeth; cyffredin-
rwydd, cyffredinoldeb. — gwlad-
wriaeth.
COMMUTABLE, (adj.) cyfnewidiol.
COMMUTATION, (f.) newidiad, cyf-
newidiad.
To **COMMUTE**, (v. a.) cyfnewid, ne-
widio. — prynu, rhoi iawn.
COMPACT, (f.) dygyddmod, am-
mod, cyngair.
To **COMPACT**, (v. a.) dywafgu, cyn-
hwyfo,

C O

cymmoni. — gwneuthur

R, (adj.) cynnwys, cryno.
RNESS, (f.) crynodeb; cryf-

RURE, (f.) cyffwllt, cyf-
cydiad.

RON, (f.) cyfaill, cydym-
ydwr.

RY, (f.) cyfeillach, cymdeith-
iathas, cynulleidfia, lliaws.

RANY, (v. a.) canymdaith,
oi, cydymganlyn.

RABLE, (adj.) cymharadwy,

RATIVE, (adj.) cymhariaethol
RATIVELY, (adv.) yn gym-
iol.

RARE, (v. a.) cymharu, cyf-
yffelybu, cyhydru.

RE, (f.) cymhariaeth.

RISON, (f.) cymhariaeth,
eth, cyffelybiaeth.

REMENT, (f.) rhanniad, par-

RE, (f.) cwmpas, cylch, am-
l.

RCOMPASS, (f.) compod.

RPASS, (v. a.) cwmpafu,
amgylchu.

RSES, (f.) cwmpas.

RSION, (f.) tofturi, trugaredd.

RSSIONATE, (v. a.) tofturio,
trugarhau.

RSIONATE, (adj.) tofturus,
l, trugarog.

RIBLE, (adj.) cyttunol a,
s i.

RR, (f.) cydradd, cyfaill, cyd-

RÉL, (v. a.) cymmell, dirio,
gwthio.

RDIOUS, (adj.) byrr, talgrwn,

RDIOUSNESS, (f.) byrrder,
wydd.

RDUM, (f.) crynodeb, byrr-
wttogrwydd, talfyrriad.

RÉNSATE, (v. a.) talu'r
gwneuthur iawn.

RSATION, (sub.) iawn, tâl

RENCE, } (f.) cymmedrolder,
RENCY, } cymmefurwydd,
lrwydd.

C O

COMPÉTENT, (adj.) cymmwys, dig-
onol, addas, cymhefur, cyngwedd-
us.

COMPÉTENTLY, (adv.) yn gym-
mwys, yn addas.

COMPÉTITION, (f.) cyderlyniad,
cydymgaïs; cydymdrech.

COMPÉTITOR, (f.) cydarch, cyd-
eirchiol, cyderlynwr, a fo'n ym-
gaïs am yr un peth ag arall.

COMPÍLE, (v. a.) cyfansoddi;
cafglu.

COMPÍLER, (f.) cyfansoddwr, yfgr-
fennawr llyfrau.

COMPLÁCENCE, (f.) boddlonrwydd,
diddanwch, hyfrydwch, plefer---
cyweithafrwydd, moefgarwch.

COMPLÁCÉNT, (adj.) cyweithas,
moefgar; mwynaid, hynaws.

COMPLÁIN, (v.) achwyn, cwyno;
cwynfan, alaethu, galaru, gronan.

COMPLÁINT, (f.) achwyn, achwyn-
iad, cwyn, galargwyn, alaeth.

COMPLAISANCE, (sub.) cyweithafr-
rwydd, moefgarwch, mwynaid-
dra, hynawfedd, oftis.

COMPLAISANT, (f.) cyweithas, hy-
naws, mwynaid, moefgar.

COMPLEMENT, (sub.) cyflawniad,
cwblhâd.

COMPLÉTE, (adj.) perffaith, cyflawn,
hollol, cyfan, cyfangwbl, cwbl.

COMPLÉTE, (v. a.) cyflawni,
cwblhâu, perffeithio, gorphen, di-
bennu.

COMPLÉTELY, (adv.) yn berffaith,
yn gyflawn, yn hollol.

COMPLÉTENESS, (f.) perffeithrwydd,
cyflawniad.

COMPLÉTION, (sub.) perffeithiad,
cwblhâd, cyflawniad, gorphen-
niad.

COMPLEX, (adj.) cymmysgedig; am-
ryfedd, o amryw foddion.

COMPLÉXION, (f.) pryd, wyneb-
pryd. — naw, neu ardyimmer y
corph.

COMPLIANCE, (f.) cydsyniad; dar-
ostyngiad, gofyingeiddrwydd, u-
fudd-dod.

COMPLÍANT, (adj.) cydsyniol.

COMPLICÁTE, (v.) cydblygu, lli-
osddyblygu, lliosogi.

COMPLICATE, (adj.) cymmysgedig,
o amryw rannau.

C O

COMPLICATION, (f.) cymmysgiad o amryw bethau.

COMPLICE, (f.) *edr. Accomplice.*

COMPLIMENT, (f.) cyweithairwydd, annerchiad.

To COMPLIMENT, (v. a.) trutbio, gwenhiceithio.

COMPLIMENTAL, (adj.) cyweithas.

COMLOT, (f.) cydfrad, cydfwriad, cynllwyn.

To COMLOT, (v. a.) cydfwriadu, cynllwyn, gwneuthur cydfrad.

To COMPLY, (v. n.) cydlynio, ymroi, boddloni, cydgordio, cyttuno.

To COMFORT, (v. a.) cyngweddu, cyttuno, ymweddu; ymddwyn.

COMFORT, (f.) ymddygiad, ymarweddiad, arweddiad.

COMFORTABLE, (adj.) gweddus, cyngweddol, cyttun.

COMFORTMENT, (f.) *edr. Comfort.*

To COMPOSE, (v. a.) cyfanfoddi, cymmoni, cyfsylltu. — cyffulio, cymmodi, dyddio. — dyhuddo, llonyddu, heddychu.

COMPOSED, (adj.) dyhudd, llonydd, llariaidd.

COMPOSEDNESS, (f.) tawelwch, llonyddwch, dyhuddiant.

COMPOSER, (f.) awdwr, cyfanfoddwr, cyffodydd.

COMPOSITION, (f.) cymmysgiad o amryw bethau, cyflaith. — cyfsylltiad, cyfanfoddiad. — gofodiad peth. — cyttundeb, cymmod, cylafaredd.

COMPOSITOR, (f.) cyffodydd.

COMPOST, (f.) tail, gwrtaith.

To COMPOST, (v. a.) teilo, gwrteithio.

COMPOSURE, (f.) ysgrifenniad, cyfanfoddiad. — trefn. — tawelwch meddwl, arafwch, llonyddwch.

To COMPOUND, (v. a.) cymmysgu, cydgymmysgu. — cymmodi, dyddio, cyttuno. — cyttuno ar ammodau; cyttuno â gofynwr, talu rhan o ddyled.

COMPOUND, (adj.) cymmysgedig, cyfanfoddedig, cyfsylltiedig.

COMPOUNDER, (f.) dyddiwr, cylafareddwr. — cymmysgwr.

To COMPREHEND, (v. a.) cynnwys, gorymddwyn, amgyffred, dyall, dirnad.

COMPREHENSIBLE, (adj.) amgyffredadwy, dyalladwy.

C O

COMPREHENSION, (f.) amgyffred, cynhwyfiad, gorymddwyn, deall.

COMPREHENSIVE, (adj.) cynnwysfawr, helaeth, chang.

To COMPRÉSS, (v. a.) gwaflu, dywaflu, cyngwaflu, gwaflu ynghyd. — *fg. coffeiddio.*

COMPRÉSSIBLE, (adj.) gwaflgadwy, a allir ei waflu ynghyd.

COMPRÉSSION, (f.) cyngwaflgiad, gwaflgiad ynghyd.

To COMPRISE, (v. a.) cynnwys amgyffred.

COMPROBATION, (f.) cyd-dyftiol-aeth, cyd-brofiad.

COMPROMISE, (f.) cyfaddewid, go-gyfaddewid, rhoddiad ar ddyddiwr.

To COMPROMISE, (v. a.) cyfaddaw, rhoi ar ddyddiwr, neu gylafareddwr.

To COMPTROLL, (v. a.) *edr. Contrall.*

COMPUSSION, (f.) diriad, cymhell-iad, gwthiad.

COMPULSIVE, (adj.) nerthol, gwt-hiol, cymhellol.

COMPULSIVENESS, (f.) dir, nerth, grym.

COMPUSSION, (sub.) dwysbigiad, tymmhigiad. — gofyd tufownol, blinder, anefinwythder, neu driftwch am fai.

COMPUTABLE, (adj.) cyfrifadwy, hygyfrif.

COMPUTATION, (f.) cyfrif, cyfrifiad, bwriad.

To COMPUTE, (v. a.) cyfrif, rhifo, bwrw cyfrif.

COMRADE, (f.) cyfaill, cydymaith.

CON. (*abbreviation of contra*, Lat.) yn erbyn.

To CON, (v. a.) dyfgu, gwybod.

To CONCATENATE, (v. a.) cwplyfu, cydglymmu, cyfsylltu.

CONCATENATION, (f.) cyfrwym, cytglwm, cynghlwm, cyfsylltiad.

CONCAVE, (adj.) cau, ceuol, rhongca.

CONCAVITY, (f.) ceuedd, ceudod.

To CONCEAL, (v. a.) celu, dirgelu, cuddio, murnio, argelu, achludd.

CONCEALABLE, (adj.) a ellir ei ge-lu, neu guddio.

CONCEALMENT, (f.) cudd, cel, ach-ludd.

C O

To CONCÉDE, (v. a.) canhiadu, caniatu, goddef; cydsfynio.

CONCÉIT, (f.) tyb, meddwl, lledtyb, drwgdyb.—dychymmyg.

To CONCÉIT, (v. a.) tybio, meddyliaid, dychymmygu.

CONCÉITED, (adj.) balch, yn tybio yn rhy dda am dano ei hun.

CONCÉITEDNESS, (f.) cymmyraeth, balchder.

CONCÉIVABLE, (adj.) dyalladwy, amgyffredadwy.

To CONCÉIVE, (v. a.) ymddwyn, beichiogi.—gorymddwyn, amgyffred, deall, dirnad; dychymmygu.

CONCÉNT, (f.) cynganedd.—cyfsondeb.

To CONCÉNTRE, (v. n.) cydterfynu, tueddu tu ag at yr un pwynt.

CONCÉPTIBLE, (adj.) dyalladwy.

CONCÉPTION, (f.) ymddwyn.—dychymmyg, tyb, meddwl, syniad, amgyffred.

To CONCERN, (v.) deiryd, perthynu, ymgysyllwn.—aflonyddu, blino.

CONCERN, (f.) neges, trafferth.—gofal, cur.

CONCERNMENT, (f.) edr. *Concern*.

To CONCÉRT, (v. a.) ymgynghori, cydgynghori.

CO'NCÉRT, (f.) cynganedd, cytgerdd.

CONCÉSSION, (f.) goddefiad, cenhiad, ceniattad.—yr hyn a geniatwyd, neu a roddwyd i fynu.

To CONCÍLIATE, (v. a.) cyffulio, cymmodi, dyhuddo: cael, ynnill bodd, denu.

CONCILIATION, (f.) ynnilliad bodd; cymmod, cymmodlonedd.

CONCILIATOR, (f.) cyffuliwr, cymmodwr, dyddiwr.

CONCÍNNITY, (f.) addasrwydd, cymhesurwydd.—crynodeb, twtneifrwydd.

CONCÍNUOUS, (adj.) addas, cymmwys, gweddus, cryno, tlws, dilyn, defflws.

CONCÍSE, (adj.) byrr, cryno, cyf-ladd.

CONCÍSELY, (adv.) yn fyrr, ar fyrr eiriau.

CONCÍSENESS, (f.) byrlder, cwttogrwydd.

C O

CONCÍSION, (f.) torriad ymaith, trwch, difynniad.

CONCITATION, (f.) cyffroad, cynhyrriad, terfysgiad.

CONCLAMATION, (f.) cydwaedd, cydfloedd, cydlef.

CONCLAVE, (f.) ystafell.—cynnull-eidfa prif-lywodraethwyr eglwys Rhufain.

To CONCLÚDE, (v. a.) argau, diwedd-gloi, gorphen, dibennu, terfynu.—barnu, *Ni a 'sgrifnasom, ac a farnasom na bo iddynt gadw din o'r cyfryw beth*, *AA*. xxi. 25.

CONCLÚSION, (f.) diben, diwedd, gorpheniad, cload, diweddsglo, argaeedigaeath.—canlyniad.—fwm, *fwm y cwbla glybwyd*, *Preg*. xii. 13.

CONCLÚSIVE, (adj.) cloedig, terfynol; canlynol.

To CONCÓCT, (v. a.) treulio yn y cylla.

CONCÓCTION, (f.) traul bwyd yn y cylla.

CONCÓMITANCE, } (f.) cymdeithas,
CONCÓMITANCY, } cydymdeithas, cyweithas.

CONCÓMITANT, (f.) cydymaith, cyfaill, cyweithydd.

CO'NCORD, (f.) cordiad, cydgordiad, undeb, cyttundeb, cyfundeb, cydfod, cynganedd, cyfflongerdd.

To CONCO'RD, (v. n.) cydgordio.

CONCO'RDANCE, (sub.) cydgordiad, mynegydd ysgrythurol.

CONCO'RDANT, (adj.) cyttun, cyfun, cyffon.

CONCO'RDATE, (f.) cymmanfa, cynulleidfa.

To CONCO'RPORATE, (v. a.) cydgorphori, gwneuthur yn un corph.

CO'NCOURSE, (f.) tyrfa, mintai, ymgynnull, ymgysfardod.

To CONCRÉTE, (v.) ceulo, glynu ynghyd.

CONCRÉTION, (f.) ceuliad, undeb rhannau.

CONCÚBINAGE, (f.) gorderchiad.

CO'NCUBINE, (sub.) gorderch, gorderchwraig.

CO'NCÚPISCENCE, (f.) trachwant, gormodd-chwant.

CONCUPÍSCIBLE, (adj.) dymunol.

To CONCÚR, (v. n.) cydredeg, cydfyned.

CO

fyned.—cydgordio, cyttuno, cyd-
fynio.
CONCURRENCE, } (f.) andeb, cyt-
CONCURRENCE, } tunde, cydsyn-
iad, cyfswyn. —cymmorth, help.
CONCUSSION, (f.) ysgydwad, ysgyt-
tiad, ysgytfa.
To CONDÉMN, (v. a.) difarnu, dam-
naff, barnu'n euog, bwrw'n euog,
dedfrydu.—beio.
CONDÉMNABLE, (adj.) euog, beius,
camgylus.
CONDEMNATION, (sub.) difarniad,
colledigaeth, damnedigaeth.
To CONDÉNSATE, (v. a.) tewychu.
CONDÉNSATE, (adj.) wedi ei dew-
hau.
CONDENSATION, (f.) tewhâd.
To CONDENSE, (v.) tewhau, gwneu-
thur yn dew.
CONDENSITY, (f.) tewedd, tewder.
To CONDESCEND, (v. n.) ymoftwng,
darostwng, iselu; cydsynio.
CONDESCENDENCE, (f.) darostyng-
eiddrwydd.
CONDESCENSION, (f.) darostyng-eidd-
rwydd, ymddarostyngiad; —cyd-
fyniad.
CONDIGN, (adj.) teilwng, cywiw,
addas i.
CONDITION, (f.) cyflwr, modd, yf-
tâd, dull, ansodd, sut. — ammod,
dygymmod.
To CONDITION, (v. a.) gwneuthur
ammodau cyttundeb.
CONDITIONAL, (adj.) ammodol, am-
modus.
CONDITIONALLY, (adv.) yn am-
modol.
To CONDOLE, (v. n.) cyd-ddolurio,
cydgwyno.
CONDOLEMENT, (f.) gofid, tristwch,
galar.
CONDOLENCE, (f.) cyd-alar, cyd-
driftwch.
To CONDUCE, (v. n.) cyd-ddwyn,
dwyn yn y blaen.
CONDUCIBLE, } (adj.) a ddygo yn
CONDUCIVE, } y blaen, buddiol,
llesol.
CONDUCT, (f.) twwyfiad, hyffordd-
iad.—ymddygiad, arweddiad, ym-
arweddiad.
To CONDUCT, (v. a.) tywys, arwain,
cyfarwyddo; hyfforddi.

CO

CONDUCTOR, (f.) arweinydd, ty-
wysog, cyfarwyddwr, blaenor.
CONDUIT, *pron: Cundit*, (f.) con-
awl, pibell ddwfr.
CONEY, (f.) edr. *Rabbit*.
To CONFABULATE, (v. n.) ymchwed-
leua.
To CONFECT, (v. a.) pereiddio, cyweirio
CONFECT, (f.) achwyn.
CONFÉCTION, (sub.) ceidwadaeth;
cyweir bwyd.—cymmysgedd.
CONFÉDERACY, (f.) cyngrair, am-
mod, dygymmod, afell, cyttundeb.
To CONFÉLERATE, (v.) cyngreirio,
gwneuthur cyngrair, cyttuno.
CONFÉDERATE, (f.) cyfaill, cydwr,
cyfrannog, cyfathrachwr.
To CONFÉR, (v.) ymddiddan, fiarad,
chwedleua.—cymharu, cyffelybu,
cydystryied.—rhoi, donio.
CONFERENCE, (f.) ymddiddan.
To CONFÉSS, (v. a.) adddef, cyfaddef,
cyffessu, cydnabod.
CONFÉSSION, (f.) cyffes, adddefiad,
cyfaddefiad, cydnabyddiad.
CONFÉST, (adj.) adddefedig, adna-
byddus, hyfypys.
CONFIDANT, (f.) un o'r gyfrinach,
un a ymddiriedwyd iddo am ddir-
gelion.
To CONFIDE, (v. n.) ymddiried yn,
hyderu, rhoi goglud ar.
CONFIDENCE, (f.) ymddiried, coel,
goglud, hyder.
CONFIDENT, (adj.) ymddiriedus,
hyderus, hy, cofn, anturiol.
CONFIDENTLY, (adv.) yn hyderus,
yn sicr.
CONFINE, (f.) cyffin, ffin; terfyn,
aminiog.
To CONFINE, (v. n.) ffinio, cyffinio.
To CONFINE, (v. a.) caethiwo, rhwy-
mo, cadw i mewn, attal; terfynu.
CONFINEMENT, (f.) carchar; caeth-
iwd.—attal, rhwystr.
CONFINITY, (f.) agosrwydd, cym-
mydogaeth.
To CONFIRM, (v. a.) cadarnhau, cyf-
nerthu, sicrhau, cryfhau.
CONFIRMATION, (f.) cadarnhâd, cryf-
hâd, sicrhâd.
To CONFISCATE, (v. a.) fforffettio,
cymmeryd yn fforfed.
CONFISCATION, (f.) cymmeriad yn
fforfed,

C O

C, dirwy, *Ai ddirwy o dda,*
bar, Ezr. 7. 26.

GRATION, (f.) llosgiad,
h.

LICT, (v. n.) ymladd, ym-
gipprys, ymgintach.

CT, (f.) ornest, ymladd,
h, ymdrin, cyfrangc, cād.
s, cyffini, trabludd, cy-

ENCE, (f.) edr. *Conflux.*

ENT, (adj.) yn cydlifo, yn
g-

X, (f.) ymgysfardod dwy
dlif, cymmer, cyfred, cyd-
torf, tyrfa.

ARM, (v.) cyflunio, ffurfio,
io; cydfynnio.

MABLE, (adj.) cydffurfiol,
l, unfurf; addas, cyfadd-
mwys.

ATION, (f.) cydffurfiad.

MIST, (f.) cydffurfiwr.

MITY, (sub.) cydffurfiad,
iad, cyttundeb, cyffondeb,
iad; addafrwydd, cym-
tra, cyffelybrwydd.

UND, (v. a.) dygymmysgu,
cymmysgu; annhrefnu.---
---cywilyddio, yfwilio.---
distrywio.

RO'NT, (v. a.) wynebu,
ynebu.---cymmharu, cyf-

ISE, (v. a.) edr. *Confound.*

DNES, (f.) annibenrwydd.
refuson.

ON, (f.) cymmysg.---an-
annhreffniad.---anniben-
ynnwr.---cywilydd, syn-

ABLE, (adj.) gwrthbrofa-

ATION, (f.) gwrthbrofiad,

STE, (v. a.) diddadlu, di-
wrthbrofi.

Y (f.) ymgrymriad, cy-
weithafrwydd, cyweith-
-cymmeriad cennad.

AL, (v.) ceulo, rhewi,
i.

TABLE, (adj.) rhewadwy.

LATION, (f.) rhewiad,
tewychiad,

C O

CONGÉNEROUS, (adj.) cydryw, o'r
un rhyw.

CONGÉNIAL, (adj.) cydryw, o'r un
natur, o'r un rhyw.

CONGER, (f.) congen, môrlyfow-
en.

CONGESTION, (f.) cydtyriad, cron-
niad, crawn.

CONGLOMERATE, (v. a.) pellennu,
dirwyn, fyppio.

CONGLOMERATE, (adj.) wedi ei
dirwyn, neu'i pellennu.

To **CONGLUTINATE**, (v.) ysgraw-
lingo, gludio; cyffylltu.

CONGLUTINATION, (sub.) ysgraw-
lingad, gludiad ynghyd.

To **CONGRATULATE**, (v. a.) cyd-la-
wenychu am lwyddiant un.

CONGRATULATION, (f.) cydlawen-
ychiad.

To **CONGRÉET**, (v. n.) cydannerch,
cydgyfarch.

To **CONGRÉGATE**, (v. a.) casglu yng-
hyd, ymgasglu, cydgasglu, cyn-
null.

CONGREGATION, (f.) cynnulleidfa,
cymmanfa.

CONGREGATIONAL, (adj.) cynnull-
eidfaol, yn perthyn i gynnulleidfa.

CONGRÉSS, (f.) cyfarfod, cyfrwch,
cynnadl.---ymdrin, ymdrech, ym-
ladd.

CONGRUENCE, (f.) cydgordiad, cyt-
tundeb, cyffondeb.---cyfaddafr-
rwydd, cymmhwysdra, cyffelyb-
rwydd.

CONGRUENT, (adj.) addas, cyfaddas,
cymmhwys, cyngweddol, gweddus,
cyfladd, cyttunol.

CONGRUITY, (f.) cyfaddafrwydd,
cymmhwysder; cyffondeb, cyt-
tundeb,

CONGRUOUS, (adj.) edr. *Congruent.*

CONJECTURAL, (adj.) tebygol.

CONJECTURE, (sub.) tŷb, amcan,
trawfamacan, lledtyb, dyfais, dy-
chymmyg.

To **CONJECTURE**, (v. a.) dyfalu,
tybio, amcanu, bwrw amcan.

CONJECTURER, (f.) amcanwr, dy-
falwr.

To **CONJOIN**, (v.) cyffylltu, cyd-
gyffylltu, cwplysu; uno, duno,
---cyfathrachu.

C O

ttur, megis pyfgod mewn
&c.

VATORY, (adj.) cadwedig-

VE, (f.) ancwyn, cyweir.

DER, (v.a.) ystyried, pwyll-
 o, darbod.

ERABLE, (adj.) teilwng o
 eth; pwysfawr, o bwys;
 fawr; cryn helaeth, cryn

ERABLENESS, (f.) gwerth-
 rwydd; dwysder.

ERATE, (adj.) ystyriol,
 g, darbodus, call, ham-

ERATELY, (adv.) yn ystyr-
 bwyllog.

ERATENESS, (f.) pwylledd,
 o.

ERATION, (f.) ystyriaeth,
 darbodiad, darbod, ham-

IGN, (v. a.) trosglwyddo;
 i arall. (neut.) ymostwng;
 iio â. Shakef. *A bard condi-*
a maid to confign to.

EMENT, (f.) trosglwyddiad;
 ygrifennad.

ILAR, (adj.) tebyg, cyn-
 , cyffelyb.

IST, (v.n.) cynnwys; bod;
 ll.

ENCE, } (f.) sylwedd.--- a-
 ENCY, } ddafrwydd, cym-
 ira, cyttundeb, cyfflon-

ENT, (adj.) cyfflon, cym-
 cyttun, a fo'n cydfeyll.

ORY, (f.) cynghordy, ca-
 cwnfli.

ATE, (f.) cyfaill, cydym-
 feithiwr.

OCIATE, (v.) cymdeithafu;
 i, uno.

ATION, (f.) cymdeithas;
 ad, undeb.

BLE, (adj.) cymfforddus,
 o.

OLATE, (v. a.) cyffuro,
 ddio, diddanu, dyhuddo.

TION, (f.) cyffur, diddan-
 mffordd, dyhuddiant.

ATORY, (adj.) cyffurus.

C O

To CONSOLE, (v. a.) firio, llonni,
 cyffuro.

To CONSOLIDATE, (v.) ffurfhau,
 cyfhau, caledu.

CONSOLIDATION, (f.) ffurfhâd, cryf-
 hâd.

CONSONANCE, (f.) cydfain, cyd-
 gordiad, cyttundeb.

CONSONANT, (adj.) cydfeiniog,
 cyfflon.—cymmwys, addas, cyttun.

CONSONANT, (f.) cydfeiniaid, cyf-
 soniaid.

CONSONANTLY, (adv.) yn gyttun-
 ol, yn gydfeiniol.

CONSONANTNESS, (f.)edr. *Consistency.*

CONSONUS, (adj.) cydlais, cyttun,
 cyfflon.

CONSORT, (f.) cyfaill, cydymaith.
 —cydwedd.—cynghanedd, cytgan,
 cyfflain. *Eccle. xxxii. 5. Megis fel*
o garbwnel mewn gwisg o aur, yw
cyfflain music, &c.

To CONSORT, (v.n.) cyfeillachu, cym-
 deithafu; cyffylltu, uno.

CONSPICUITY, (f.) amlygrwydd,
 eglurder.

CONSPICUOUS, (adj.) eglur, am-
 lwg, goleu, hywel. — *Fig.* enw-
 og, parchedig, ardderchog.

CONSPIRACY, (f.) cydfrad, cyd-
 fwriad, cynllwyn; cydtwng.

To CONSPIRE, (v. n.) cydfwriadu,
 cynllwyn, ymwneuthur, ymddy-
 uno.

CONSTABLE, (f.) ceidwad heddwch.

CONSTANCY, (f.) gwaftadrwydd,
 dianwadalwch, sicrwydd.

CONSTANT, (adj.) gwaftad, dianwa-
 dal, sefydlog, safadwy, diysgog.

CONSTANTLY, (adv.) yn waftadol,
 yn ddiymmod, yn ddiysgog.

CONSTELLATION, (f.) cydfer, swpp
 o fer, fer-gynnull.

CONSTERNATION, (f.) fynnedig-
 aeth, syndod, braw, cythrudd,
 dychryn.

To CONSTITUTE, (v. a.) tewychu,
 gwneuthur yn dew, gwneuthur
 yn gacad.

CONSTITUENT, (adj.) hanfodol,
 angenrheidiol, anhepcor.

CONSTITUENT, (f.) ordeiniwr,
 trefnwr, gosodwr.

To CONSTITUTE, (v. a.) pennodi,
 ordeinio,

C O

oedainio, trefnu, gosod, gwyddio;
sefydlu, cyflen.
CONSTITUTION, (f.) sefydliad, go-
fodedigaeth, ordnethiad — cyfrw,
cwmmer, hawm, yriad.
To CONTRAIN, (v. a.) cynnweli,
dirio, gathio.
CONSTRAINABLE, (adj.) cynnweli-
adwy, diriadwy.
CONSTRANT, (f.) dir, cynnweli,
gornes, trah — caethiwed.
To CONTRAST, (v. a.) rhwymo,
gwirgu.
CONSTRUCTION, (f.) rhwymiad.
To CONTRIBUTE, (v. a.) eidd. *Con-
tribut.*
To CONTRIBUTE, (v. a.) cydosod,
cyfanfoddi; adeiladu.
CONTRIBUTION, (f.) cyfanfoddiad,
adeilad; trefnad, gosodiad. — de-
ongliad, ystyr.
CONSTRUCTURE, (f.) adeilad;
cludair.
To CONTRUZE, (v. a.) deongli, cyf-
ieithu, esponio.
CONTRUPATION, (f.) trais.
CONSUBSTANTIAL, (adj.) o'r un
sylwedd, neu natur.
CONSUBSTANTIATION, (f.) cydfyl-
weddïad.
CONSUL, (f.) prif-fwyddog yn Rhu-
fain; hefyd fwyddog i olygu mar-
iandaeth, &c. mewn gwledydd pell.
To CONSULT, (v. a.) gofyn cynghor,
ymgyngori.
CONSULTATION, (f.) gofyniad cyng-
hor, ymgynghoriad.
To CONSUME, (v.) treulio, difa, yfu,
difrodi, difetha, afradloni, nychu.
To CONSUMMATE, (v. a.) cwblhau,
perffeithio, dibennu, gorphen, cyf-
lawni, diweddau.
CONSUMMATE, (adj.) cwbl, hollol,
cyflawn-gwbl, perffeithgwbl.
CONSUMMATION, (f.) cwblhau, per-
ffeithiad, gorpheniad.
CONSUMPTION, (f.) llifant, traul,
darfodedigaeth, nychdod.
CONSUMPTIVE, (adj.) nychlyd, dar-
fodedig.
CONSUMPTIVENESS, (f.) darfoded-
igrwydd.
CONTACT, (f.) ymgysfwrdd, cy-
ffyrddiad.
CONTACTION, (f.) cyffyrddiad.

C O

CONTAGIOUS, (f.) ymglywys, haint
llyu, defyd llyu.
CONTAGIOUS, (adj.) llygrol, gwen-
wynig.
To CONTAMINATE, (v.) gweadu, cynnwys,
annw, gannu.
To CONTAMINATE, (v. a.) halogi,
diawno, budreddu.
CONTAMINATE, (adj. or part.) ha-
logedig, llygrolig.
CONTAMINATION, (f.) halogiad,
diawnad, llygr.
To CONTAMINATE, (v. a.) dirmygu, tre-
mygu, dibrisio, diwyru.
To CONTEMPLATE, (v. n.) ymfyn-
nied, fwlw, tremio, darfyllu.
CONTEMPLATION, (f.) dwysysfyr-
iad, fwlwiad, darfylliad, fynned-
igaeth, dwydreriad.
CONTEMPLATIVE, (adj.) fyniol,
mystyriol, tremiol.
CONTEMPT, (f.) dirmyg, tremyg,
diystyrwch, dielwedd.
CONTEMPTIBLE, (adj.) dibris, dir-
mygus, falw, gwael, difas, diwyru.
CONTEMPTIBLENESS, (f.) gwael-
der, dibriurwydd, dielwant.
CONTEMPTUOUS, (adj.) dibrisgar,
a dirmygo.
CONTEMPTUOUSNESS, (f.) dibris-
garwch.
To CONTEND, (v. n.) ymryson, ym-
rafaelio, cynhennu, ymdaeru, tre-
chedd, ymgeintach; ymddadlau.
CONTENT, (adj.) boddlon, csmwyth.
To CONTENT, (v. a.) boddloni, bodd-
hau.
CONTENT, (f.) } boddlonrwydd,
CONTENTATION, } boddlondeb.
A contented mind is a continual feast.
 Meddwl *boddlongar* fydd wledd bar-
haus.
CONTENTED, (part. and adj.) bodd-
lon.
CONTENTION, (f.) cynnen, ymry-
son, amrafael, cywryfedd, cyf-
ryfedd, ceintach, ymladd; ym-
ddadlau.
CONTENTIOUS, (adj.) ymrysongar,
cynhennus, dadleugar.
CONTENTIOUSNESS, (f.) ymryson-
garwch, ymrafaelgarwch, anhy-
weithdra.
CONTENTLESS, (adj.) anfoddog,
anfoddlon. Con-

NTMENT, (sub.) boddlon-

TÉST, (v.) ymfwyn, ym-
ymryson, ymeirio, ym-
ymddadleu : ymdrech,
wt, ymercheftu.

ST, (f.) ymryson, ymdrech,
th, ymddadleu.

STABLE, (adj.) ymrysonad-
ymddadleuadwy.

XT, (f.) swmm, neu ystyr
odd ; gwerf amgylchiadol

XT, (adj.) cydweuedig,
hleth, cyfirodded.

XTURE, (f.) cymmhlethiad,
ad, cyffylltiad, cyfansodd-
fodiad.

YITY, (f.) cyffyrddiad.

GUOUS, (adj.) a fo'n cy-
l, cyfagos, cynefaf.

NENCE, } (f.) ymattal, ym-
NENCY, } gynnal, ymarbed,
rdeb, dianlladrwydd.

NENT, (adj.) ymattalus, di-
tymmherus, dianllad.

NENT, (f.) tir annosparth-
gan för.

NGENCE, } (f.) damwain,
NGENCY, } dichwain, di-
d.

NGENT, (adj.) damweiniol,
ddol.

NGENT, (f.) damwain, di-
diad.

NGENTLY, (adj.) yn ddam-
ol, yn ddigwyddiadol.

NUAL, (adj.) gwaftadol, par-
didranc, didorr, dibaid,
wng.

NUALLY, (adv.) yn waftad-
n ddibaid, yn ddidorr.

NUANCE, (f.) parhâd, go-
hiriant, para.

NUATE, (adj.) dibaid, didorr.

NUATION, (f.) parhâd, go-
l.

ITINUE, (v. n.) parhau, bod
lidorr, bod yn ddibaid ; cyf-
wrth.

TÓRT, (v. a.) croes-droi,
n wden.

RTION, (f.) croes-droad, ny-
gwyr-droad.

CONTÓUR, *prom. Cantor*, (f.) cylch-
yniad, cylchluniad.

CONTRA, (prep.) yn erbyn, gy-
feirwyneb, gyferbyn.

CONTRABAND, (adj.) anghyfreith-
lon, gwaharddedig.

To CONTRÁCT, (v.) tynnu ynghyd,
casglu ynghyd, byrrhau, cwttagi,
cyfyngu.— ammodi, dygymmodi,
bargena.

CONTRACT, (f.) ammod, dygym-
mod, bargain, cyngair.

CONTRÁCTION, (f.) byrrhâd, cwt-
togiad, talfyrriad, talgryniad.

To CONTRADÍCT, (v. a.) gwrthddy-
wedyd, gwrthwynebu, gwrth-
ddadleu, ammau, rhagu.

CONTRADÍCTION, (f.) gwrthddy-
wediad, gwrthiaith.

CONTRADÍCTORY, (adj.) gwrth-
wyneb, gwrthwynebol.

CONTRADÍCTORINESS, (f.) gwrth-
ddadleugarwch, tueddiad i wrth-
ddadleu.

CONTRADISTÍCTION, (f.) gwa-
hanredoliaeth, gwahaniad.

To CONTRADISTÍNGUISH, (v. a.)
gwrthwahanredoli.

CONTRARÍETY, (f.) gwrthwyneb,
gwrthwynebedd, anghydfod, ang-
hyttundeb.

CONTRARILY, } (adv.) ar y
CONTRARYWISE, } gwrthwyneb,
yn y gwrthwyneb.

CONTRARY, (adj.) gwrthwynebol,
gwrthwyneb, anghyttun.

To CONTRAVÉNE, (v. a.) gwrthwy-
nebu ; rhwyftro ; troseddu.

CONTRAVÉNTION, (f.) gwrthwy-
nebiad.

To CONTRÍBUTE, (v.) rhoddi, cyd-
roddi, cyfrannu.

CONTRIBÚTION, (f.) cydrodd, cyd-
treth.

CONTRÍTE, (adj.) drylliog, briw-
edig, cystuddiedig : edifeiriol, edi-
farhaus.

CONTRÍTION, (f.) cystudd, edifeir-
wch.

CONTRÍVANCE, (f.) dychymmyg,
dyfais ; ystryw.

To CONTRÍVE, (v. a.) dyfeisio, dy-
chymmygu, bwriadu.

CON-

C O

CONTRÍVER, (f.) dychymmygwr, dyfeisiwr.
CONTRO'L, (f.) cerydd; awdurdod, rhwyf, gallu.
To **CONTRO'L**, (v. a.) ceryddu; rheoli, rhwyfgo, llywodraethu.
CONTRO'LABLE, (adj.) ceryddadwy, llywodraethadwy.
CONTRO'LLER, (f.) llywodraethwr, rheolwr.
CONTRO'LEMENT, (f.) rhwystr, lluddias, gwrthwynebiad.
CONTRÓVERSIAL, (adj.) dadleuol, gwrthddadleuol.
CONTRÓVERSY, (f.) ymryson, dadl, gwrthddadl, ymrafael, ymwrthryn.
To **CONTRÓVERT**, (v.) ymddadleu, gwrthddadleu, gwrthwynebu.
CONTRÓVERTIBLE, (adj.) dadleuol, petrus, amheus, gwrthddadleuadwy.
CONTRÓVERTIST, (f.) gwrthddadleuwr.
CONTUMÁCIOS, (a.) anufudd, cindyn, anhydyn, afrywiog.--anynad.
CONTUMACY, (f.) anufudd-dod, cyndynrwydd, anhydynrwydd, afrywiogrwydd.
CONTUMÉLIOS, (adj.) enllibus, dirmygus, farhaus, amharchus.
CONTUMÉLIOSNESS, (adj.) enllibrwydd, dirmygrwydd.
CONTÚMELY, (f.) farchâd, amarch, dirmyg, diystyrwch, enllib, dryfri, edliwiant.
CONTÚSION, (f.) briwiad, duliad, pwyad, baeddiad.
CONVALÉSCENCE, } (f.) adferiad ie-
CONVALÉSCENCY, } chyd, gwellhâd o glefyd.
To **CONVÉNE**, (v. a.) galw ynghyd, crynhoi ynghyd; dyfynnu.
CONVÉNIENCE, } (f.) cymmwyfdra,
CONVÉNIENCY, } cingweddiad, cymmesurwydd, addafrwydd, cyt-leu, amfer cyfaddas, odfa, hamdden.
CONVÉNIENT, (adj.) gweddus, gweddol, addas, cyfaddas, cymmweis, cymmhesur.
CONVÉNIENTLY, (adv.) yn gyfleus, heb fod allan o ffordd un, neu'n anteisiol iddo.

C O

CÓNVENT, (f.) cynulleidfâ, cymmanfa, ymgynnull, crefydd-dy.
CONVÉNTICLE, (f.) cynulleidfâ.
CONVÉNTION, (f.) cymmanfa.--ammod, dygymmod, cyfammod.
To **CONVÉRGE**, (v. n.) cydtueddu, cyfarfod yn yr un pwynt.
CONVÉRGENT, (part.) yn nesáu at eu gilydd, neu'n tueddu at yr un pwynt.
CONVÉRSABLE, (adj.) ymarweddadwy.
CONVÉRSANT, (adj.) cynnefin, arferedig, hyddyf.
CONVERSATION, (f.) ymarweddiad; ymddygiad.--cyfeillach; ymddiddan.
To **CONVÉRSE**, (v. a.) cydymddiddan, cydlefaru, ymchwedleu.--ymgyfeillachu.
CO'NVERSE, (f.) cydymddiddan, cydfiarad.--cyfeillach, cydnabod.
CONVÉRSIBLE, (adj.) cyfeillgar; fiaradus.
CONVÉRSION, (f.) troad, troedigaeth, ymchweliad, cyfnewidiad.
CÓNVERT, (f.) ymchwelwr, cyfnewidiwr, dychwelwr.
To **CONVÉRT**, (v. a.) ymchwelyd, troi, cyfnewidio.
CONVÉRTIBLE, (adj.) ymchweladwy, troadwy, newidadwy.
CONVÉX, (adj.) crwm, gogwyddedig.
CONVÉXITY, (f.) crymmedd, y tu allan i beth cau, gogwyddiad.
CONVÉXNESS, (f.) edr. *Convexity.*
To **CONVÉY**, (v. a.) trosglwyddo, symmud, mudo, cywain, dwyn i mewn, arallu.
CONVÉYANCE, (f.) trosglwydd, mud, symmudiad, dygiad.
To **CONVÍCT**, (v. a.) argyhoeddi, profi'n euog.
CÓNVICT, (f.) yn argyhoeddedig, un wedi ei gyhuddo.
CONVÍCTION, (f.) argyhoeddiad, cyhuddiad; gwrthbrawf.
To **CONVÍNCÉ**, (v. a.) profi'n eglur, peri coelio, argyhoeddi, llwyr-argyhoeddi, *Jud. 15. Ac i lwyr-argyhoeddi yr bell rai annuwio i bonynt.*

CON-

C O

SCEMENT, (f.) edr. *Conviction*.
ICIBLE, (adj.) argyhoedd-

ICINGLY, (adv.) yn argy-
adol.

DRUM, (f.) gwatworair,
lair.

ATION, (f.) cymmanfa,
ys, cydwys, cyd-ddyfyn;
r.

O'KE, (v. a.) galw ynghyd,
lyfynnu, cydwysio.

O'LV, (v. a.) dirwyn yng-
reiglo ynghyd.

VO'Y, (v. a.) canymdaith er
fyniad.

R, (f.) amddiffynfa, porth,
thwy.

ANCE, (f.) edr. *Cognizance*.

SSION, (f.) y clefyd Spaf-
tynniad, crebychiad.

(f.) cwningen.

ATCHER, (f.) lleidr; twyll-

(v. n.) lleisio fel colommen.
f.) cog, cogydd, cyweiriwr

, (v. a.) cogyddio, trin bwyd.
Y, (f.) coginiaeth, cogydd-

, (v.) oeri, addoeri.
(adj.) addoer, lled-oer,

f.) oerni, addoerni.

SS, (f.) oerni, oerfel, oerder.
(f.) huddygl.

(f.) mesur yd o bedwar yf-

f.) adardŷ, cut iair.

T, (f.) cŷlchwyr, hwpper.

PERATE, (v. n.) cydweithio.

RATION, (f.) cyd-weithiad.

RATIVE, (adj.) cydweithiol.

INATE, (adj.) cydradd.

(f.) coliar, rhyw fôr-aderyn.

) coppa, coryn.

ENER, (f.) cydwr, cydymaith.

ENERSHIP, (f.) cyfrannog-

(f.) penwisg.—mantell, neu
ffefriad yn cyrrhaeddud o'r
ddau i'r traed.

T, (f.) ysgrifenedydd, copi-

2, (f.) crib tŷ, corbel.

C O

CO'PIOUS, (adj.) helaethlawn, lli-
ofog, diamdlawd, fflwch, aml; go-
ludog.

CO'PIOUSNESS, (f.) amllder, amledd,
haflug, helaethrwydd, lliofog-
rwydd.

CO'PIST, (f.) edr. *Copier*.

CO'PPER, (f.) copr, alcan, alcan,
lattyn.

CO'PPERAS, (f.) coprs.

CO'PPICE, } (f.) coedwig, mân goed,
COPSE, } collwyn.

CO'PULA, (f.) cyd, cydiad, cyffwllt,
cwplws.

To CO'PULATE, (v.) cwplyfu, cyf-
sylltu, cydio.

COPULATION, (f.) cwplad, cyffyllt-
iad, cydiad.

CO'PY, (f.) copi, ail-ysgrifen, ef-
ampl, cynlyn, cynddelw.

To CO'PY, (v. a.) ysgrifenu allan,
copio.—canlyn efampl, neu cyn-
ddelw.

CO'PY-HOLD, (f.) maenol tan wor-
iogaeth.

To COQUET, (v. a.) ymoleithio,
truthio, twyllo trwy ymddang-
osiad o gariad.

CO'QUETRY, (f.) ffug-gariad.

COQUÉTE, (f.) coegen.

CO'RAL, (f.) cwrel.

CO'RALLINE, (adj.) cwrelaidd.

CORANT, (f.) buan ddawns.

CORB, (f.) basged, cawell.

CORBAN, (f.) cist drysor, sylltdy,
basged clufen.—rhodd, clufen.

CORD, (f.) cordyn, tennyn, rhaff,
rheffyn.

To CORD, (v. a.) rhwymo â chor-
dynau, neu reffynau.

CO'RDAGE, (f.) rhaffau.

CORDELIÉR, (f.) un o frawdoliaeth
St. Ffrancis.

CO'RDIAL, (f.) diod feddyginiaeth.

Fig. un peth a firiol ysprieddod,
neu a beri orfoledd.

CO'RDIAL, (adj.) adfywiol, firiol;
calonnog.

CO'RDON, (f.) talaith.—rhestr o gerrig

CORDWAINER, (f.) crydd, gwnied-
ydd efgidiau.

CORE, (f.) calon.

CORK, (f.) corc, madarch.

CO'RMORANT, (f.) mulfran, mor-
fran. CORN,

C O

CORN, (f.) *ŷd*, llafur.
Co'rneous, (adj.) corniog.
Co'rner, (f.) cornel, ongl, congl, cilfach.
Co'rnet, (f.) utgorn, corn rhyfel. llummanwr, dygiawdr arwydd yn rhyfel.
Co'rnice, (f.) ysgwyddiad colofnau mewn adail.
Corni'gerous, (adj.) corniog, cynrig, yn dwyn cyn.
To cornúte, (v. a.) rhoi cyn, gwneuthur cwcwallt.
Cornúto, (f.) cwcwallt.
Co'rny, (adj.) cynrig, caled megis corn.
Co'rollary, (f.) casgliad, neu ganlynriad a dynir oddi wrth ryw beth a brofwyd.
Coronation, (f.) coroniad.
Co'ronet, (f.) coronig.
Co'rporal, (f.) yr iselaf o fwyddogion milwraidd.
Corpo'ral, (adj.) corphorol, corphog.
Corporality, (f.) corpholdeb.
To co'rporate, (v.) corphori, corpholaethu.
Co'rporation, (f.) corpholaeth. — bwrdeisdref.
Corpo'real, (adj.) corphog.
Corps, (f.) byddin o filwyr.
Corpse, (f.) corph marw, celain, burgyn, llurgyn.
Co'rpulence, } (f.) corpholaeth,
Co'rpulency, } corpholdeb.
Co'rpulent, (adj.) corphog, cnawdog.
Corpúscle, } (f.) corphyn, corph-
Corpúscule, } ilyn, mymryn.
Corpúscular, (adj.) mymryn-
aidd, corphilaidd.
To correct, (v. a.) ceryddu, cospi. — diwygio, difeio, gwella.
Correct, (adj.) diwygiedig, cywraint, cywir, diwygiol.
Corréction, (f.) cosp, cerydd, diwygiad, gwellhâd.
Correctly, (adv.) yn gywraint, yn ddiwygiol.
Correctness, (f.) cywreinrwydd, manylrwydd.
Corrélative, (adj.) cydberthyn-
afol.

C O

To correspo'nd, (v. a.) cyd-atteb, atteb, cyttuno, cydfynio, cyngweddau.
Correspo'ndence, } (f.) cyttun-
Correspo'ndency, } deb, cyfat-
tebiad, cyngweddriad. — gohebiad.
cwfmeriaeth.
Correspo'ndent, (adj.) cyfattedol, gohebol, cyttun, cyfaddas.
Correspo'ndent, (f.) gohebwr.
Co'rrigible, (adj.) ceryddadwy, colspadwy, diwygiadwy.
Corro'borant, (adj.) cydnetherthol.
To corro'borate, (v. a.) cydnethu, cryfhau, ffurfhau, cadarnhau.
Corroboratíon, (f.) cyd-nerthad, cryfhâd, &c.
Corro'borative, (adj.) cryfhaol.
To corróde, (v. a.) amgnoi, yrra, raddol.
Corródent, (adj.) yfol.
Corródible, (adj.) yfadwy.
Corrósion, (f.) yfad, treuliad, difad.
To corrúgate, (v. a.) crychu.
To corrup't, (v.) llygru, halogi, diwyno; pydru, crowni.
Corrúpt, (adj.) halogedig, llygredig.
Corruptibility, (f.) halogrwydd.
Corrúptible, (adj.) llygradwy, llygredig, halogedig.
Corrúptibly, (adv.) yn llygredig.
Corrúption, (f.) llygriad, llygredigaeth, crawn, gor.
Corrúptive, (adj.) llygredig.
Corrúptness, (f.) llygredigaeth.
Corsáir (f.) morleidr, morwylliad.
Corse, (f.) edr. *Corpse*.
Corselet, (f.) llurgy, curas; bron-
gengl.
Córtical, (adj.) rhisglog, rhisfog.
Corticóse, (adj.) rhisglog, llawa
rhisgl.
Corúscant, (adj.) disglair, gloyw, llachar.
Coruscation, (f.) llewyrchiad, mellteniad, llucheden.
Cosmógraphy, (f.) *from Gr. Kosmos, world*, byd, and *graphein, to write*, ysgrifenu; argraph o'r byd, disgrifiad o'r byd.
Cost, (f.) traul, cost; pris.
To cost, (v. n.) costio.
Co'stive,

C O

VE, (adj.) rhwym, rhefrwm, vwm.

VENESS, (f.) rhefrwymedd.

VINESS, (f.) drudaniaeth, bris.

V, (adj.) drud, pryd, cost-prisfawr.

V, (adj.) bwth, cuddigl, lluesty, aban, twlc, cutt.

VORARY, (adj.) cyfoed, cyd-gogyfoed.

GE, (f.)edr. *Cot.*

N, (f.)cottwm.

CH, (v. n.) gorwedd, *Deut.*

13. *A dyfnder yn gorwedd - cynllwyn. —cynnwys.*

, (f.) gwal, glwth, gwely.

(f.) cil, cilfach; nawdd, l, llech, llechfan, lloches.

ANT, (f.) cyfammod, am-cyngrair, dygyddmod, cyt-, bargein.

INANT, (v. n.) cyfammodi, o, bargenna, gwneuthur ir.

(f.) clawr, caead, gwer-cwfer.

ER, (v. a.) toi, gorthoi, , gorchuddio, anhuddo. —

NG, (f.) gorchudd, hws, g.

ET, (f.) cwrld.

r, (f.) amddiffynfa, noddfa, , llechfan, ymguddfa.

r, (adj.) amddiffynedig; dig, dirgel.

ET, (v. a.) cybyddu, chwen-trachwantu.

OUS, (adj.) cybyddlyd, tratus, awyddus, cybydd.

OUSNESS, (f.) cybydd-dod, thrwydd, trachwant, ang-eb.

(f.) deoriad o adar.

, *pron. Coff*, (f.) pefwch,

H, (v. n.) pefychu.

(f.) cyttundeb rhwng dau, gor, i dwyllo un; dichell,

(preter-imperfect Tense of allwn, gallit, neu gallai.
R, (f.) cwlitr.

C O

COUNCIL, (f.) cwnlli, cynghor, cym-manfa.

COUNSEL, (f.) cynghor, cyfsul.—dadleuwr, cynghaws.

COUNSELLOR, (f.) cynghorwr; dadleuwr, cynghaws.

To COUNT, (v. a.) cyfrif, rhifo.

COUNT, (f.) cyfrif, rhif.

COUNT, (f.) iarll.

COUNTENANCE, (f.) wyneb, wynebpwyd, gwedd, edrychiad, trem, gosgedd.—annogaeth, cymmorth.

To COUNTENANCE, (v. a.) ffafrio, cynnorthwyo, cyffuro, annog.

COUNTER, (f.) bwrdd cyfrif.

COUNTER, (adv.) yn erbyn, yng wrthwyneb.

To COUNTERACT, (v. n.) gwrth-weithredu.

To COUNTERBALANCE, (v. a.) gwrthbwyso, cyfartalu.

COUNTERBALANCE, (f.) gwrthbwys.

To COUNTERFEIT, (v. a.) ffugio, amredu; elfyddu, cyffelybu.

COUNTERFEIT, (adj.) ffugiol.

COUNTERFEIT, (f.) ffug, amredydd, twyll.—ffugiwr, amredwr, twyllwr, elfyddwr.

To COUNTERMÁND, (v. a.) gwrthwynebu gorchymyn, gorchymyn rhyw beth yn wrthwyneb i'r hyn a orchymynwyd.

To COUNTERMINE, (v. a.) cloddio yn y gwrthwyneb, feithugio amcan un; siommi'n ddirgel.

COUNTERPLOT, (f.) ystrang yn erbyn ystrang.

To COUNTERPOISE, (v. a.)edr. *To Counterbalance.*

To COUNTERVÁIL, (v. n.) bod yn union, bod yn gyfartal; talu'r pwyth, gwneuthur iawn.

CO'UNTESS, (f.) iarllles.

CO'UNTLESS, (adj.) anghyfrifol.

CO'UNTRY, (f.) gwlad, ardal, bro, peu, gwerydoe.

CO'UNTY, (f.) fwydd, fir.

CO'UPLE, (f.) pár, cwpl.

To CO'UPLE, (v. a.) cwplyfu, cyffylltu, uno.

CO'URAGE, (f.) glewder, dewrder, eonder, hyder, calondid, gwycheder, cefnogrwydd.

C O

COURAGEOUS, (adj.) difniawg, calonnog, hyderus, cofn, anturiol, hŷ.

COURAGEOUSNESS, (f.) mawrfrydigrwydd, calonnogrwydd.

COURIER, (f.) cennad, negeswr.

COURSE, (f.) gyrfa, cwrs, rhediad, helynt, hynt, hyttynt. — trefn; ffordd.

To COURSE, (v.) cwrffio; hela, canlyn, rhedeg.

COURT, (f.) llys. — clos, cadlais, cadlas, talwrn, cynteddfa.

To COURT, (v. a.) caru. — erlyn, adolwyn; gwenhieithio, denu.

COURTEOUS, (adj.) cyweithas, dygiadus, tirion, moefol, medrus, mwynaid, caredigol.

COURTEOUSNESS, (f.) cyweithasrwydd, tiriondeb, moefgarwch, medrusrwydd, mwneidd-dra.

COURTESAN, } (f.) puttain, godi-
COURTEZAN, } neb-wraig.

COURTESY, (f.) cyweithasrwydd, tiriondeb, tirionwch, medrusrwydd, caredigrwydd. — ymgrymiad.

COURTIER, (f.) gwr llys. — carwr.

COURTSHIP, (f.) caredigaeth, cariad.

COWIN, (f.) cefnderw, cefnder, cefnither. — car, carwr, cares.

COW, (f.) buw, buwch, henfon.

To COW, (v. a.) darostwng, cadw dan llaw.

COWARD, (f.) llwfr, ofnog, un gwan galon.

COWARDICE, (f.) ciliad, llyrder, gwan-galondid, ofnogrwydd, annewredd.

COWARDLINESS, (f.) edr. *Cowardice*

COWARDLY, (adj.) gwan-galon, digalon, llwfr, llefg, annewr, ofnog.

COWL, (f.) cwfl, cwl. — llestr.

COXCOMB, (f.) cymmyrreddwr.

COXCUMICAL, (adj.) cymmyrreddus, rhodrefus.

COY, (adj.) cyndyn, anhydyn, anynad; dirmygus.

COYNES, (f.) ymgynnal; anynadrwydd; dirmyg.

Coz, (f.) edr. *Couffin*.

To CŌZEN, (v. a.) twyllo, fionmi, hudo, seithugio.

C R

CŌZENAGE, (f.) twyll, dichell, hud hudoliaeth, fionmiant.

C R

CRAB, (f.) crangc, crwban. — afi fur. *Fig.* dyn fur, drwgnaws.

CRAB, } (adj.) fur, farrug,

CRABBED, } drwgnaws, anhynaws, anynad, anhywaith. — dyrys.

CRABBEDNESS, (f.) farrugrwydd, gerwindeb, anynadrwydd, anhyweithdra. — anhawfder.

CRACK, (f.) agen, holli. — diaspad, trwft. — ymfroftiwr, rhodrefwr.

To CRACK, (v.) torri, dryllio, rhwygo, holli, agennu. — trytio, clindarddach, diaspedain. — ymfroftio, ymfolychu.

To CRACKLE, (v. n.) clindarddach.

CRADLE, (f.) crud, cawell. — *Fig.* mebyd, maboed.

CRAFT, (f.) crefft, celfyddyd. — cyfrwysder, ystryw, twyll, dichell, ystrange.

CRÁFTILY, (adv.) yn gyfrwys, yn ystrywgar.

CRÁFTINESS, (f.) cyfrwysedd, ystrange, dichellgarwch.

CRÁFTSMAN, (f.) crefftwr, gwr o gelfyddyd.

CRÁFTY, (adj.) cyfrwys, dichellgar, ystrywus.

CRAIG, (f.) craig.

CRÁGGED, (adj.) creigiog, carregog.

CRÁGGY, (adj.) creigiog, garw, yfgythrog.

To CRAM, (v. a.) fengi, fecchi, llenwi, pefgi, ymrythu.

CRÁMBO, (f.) chwarae cynganeddol.

CRAMP, (f.) cramp, wrwft, cwlwn gwthi.

To CRAMP, (v. a.) attal, rhwystru, ffrwyno, caethiwo.

CRAMP, (adj.) dyrys, anhawdd.

CRANE, (f.) garan, cryr, cryhyr, aderyn garhir. — peiriant.

CRANK, (adj.) iach, iachus. — llawen, gorawenus.

To CRÁNKLE, (v. a.) rhedeg mewn ac allan; rhedeg yn droeon.

CRÁNNY, (f.) edr. *Cleft*.

CRÁPULENCE, (f.) meddwdod, brwysgedd.

CRÁPULOUS,

C R

CROUOUS, (adj.) meddw.
CRASH, (v. n.) trystio, darftain,
 edain, clindarddach. — *act.*
rhwygo, dryllio. — *Fig.* yfed,
you come and crash a cup of
Shakes.
CRASH, (f.) trwst, ysgort.
CRATITUDE, (f.) brafder, tewedd,
 er, praffder.
CRINATION, (f.) oediad, go-
 l.
CRASH, (f.) presfeb, rhaftal, rhe-
 at, (f.) cwrst.
CRASH, (v. a.) gofyn, dymuno,
 adolwyn, ymgais.
CRUNCH, (v. a.) briwo â dan-
 (f.) crombil, croppa.
CRUWL, (v. n.) ymlusgo, crop-
 crippian.
CRUWER, (f.) ymlusgwyr.
CRUWN, (f.) puntr.
CRUWNNESS, (f.) gwendid.
CRUWNNESS, (f.) gwendid, anghyf-
 eiddilwch. — *ynfydrwydd*,
wyll, cynddaredd.
CRUWN, (adj.) gwan, egwan, eiddil.
 yd, gwallgofus, gorphwyll-
 aes o'i gof.
CRUWAK, (v. n.) creccian, grill-
 gwichio.
CRUW, (f.) hufen.
CRUWAM, (v. n.) hufennu.
CRUWY, (adj.) hufennog.
CRUW, (f.) plyg, dull, rhych,
 d.
CRUWASE, (v. a.) plygu, dullio.
CRUWATE, (v. a.) creu, gwneup-
 peri.
CRUWION, (f.) creadigaeth, cread,
 ithuriad.
CRUWIVE, (adj.) creuol.
CRUWOR, (f.) Creawdwr.
CRUWURE, (f.) creadur.
CRUWNCE, (f.) crediniaeth, coel,
 hyder.
CRUWNDA, (f.) erthyglau ffydd.
CRUWNNTIAL, (f.) tyftiolaeth.
CRUWNILITY, (f.) tebygoliaeth i
 ble, (adj.) credadwy, hyg-
 yged.
CRUWNBLNESS, (f.) edr. *Crediti-*

C R

CREDIT, (f.) cred, coel, hygoel,
 hyder. — *gwirionedd, dilyfrwydd.*
 --- bri, parch, cymmeriad, cym-
 myrred.
CREDITABLE, (adj.) parchus, cym-
 meradwy, anrhydeddus.
CREDITABLENESS, (f.) parch, cym-
 meriaeth, bri.
CREDITABLE, (adj.) cyfrifol, cym-
 merus, parchus.
CREDITOR, (f.) achrettawr, coel-
 iwr, perchen dyled.
CREDULITY, (f.) hygoledd, cred-
 iniaeth.
CREDULOUS, (adj.) hygoel, hygred,
 ehud.
CREDULOUSNESS, (f.) edr. *Credu-*
lity.
CREED, (f.) cyffes ffydd.
TO CREEK, (v. n.) grillian, gwichian.
CREEK, (f.) cil, cilfach, ebach.
CREEKY, (adj.) cilfachog.
TO CREEP, (v. n.) crippian, crop-
 pian, ymlusgo.
TO CRÉPITATE, (v. n.) clindardd-
 ach, grillian, diaspedain.
CRÉPITATION, (f.) grilliad, clin-
 darddach.
CRÉPUSCLE, (f.) cyfnos, gogyf-
 nos, cyflychwyr, gorchyfarwy.
CRÉSCENT, (adj.) cynnyddol, cyn-
 nyrchiol, tyfol.
CRÉSCENT, (f.) cynnydd y lleuad.
CRÉSET, (f.) goleuad mewn tŵr
 gwylied.
CREST, (f.) crib, coppa, crib helm.
 --- *Fig.* balchder.
CRÉSTED, (adj.) cribog.
CRETACEOUS, (adj.) sialcog.
CRÉVICE, (f.) agen, hollt.
CRÉVIS, (f.) llamhidydd.
CREW, (f.) brodoriaeth, mintai o'r
 un gyfeillach. --- y gymdeithas o
 forwyr a fo'n yr un llong.
CRÉWEL, (f.) pellen o edafedd.
CRIB, (f.) presfeb, rhaftal, rheseel.
CRIBBLE, (f.) gogr, gwagr.
CRIBRATION, (f.) gogryniad, rhu-
 chiad.
CRICK, (f.) grill. --- anyfthythder
 gwddf.
CRICKET, (f.) cricied.
CRÍER, (f.) criwr.
CRIME, (f.) bai, caredd, farrhad,
 cyflafan.

C R

cyflafan, achwyn, y peth a roddir yn erbyn un.

CRÍMÍNAL, (adj.) beius, drygionus, euog, cylus, camgylus.

CRÍMÍNAL, (f.) trofeddwr, camweithredwr, y cyhuddedig.

CRÍMINOUS, (adj.) beius, cylus, goganus.

CRÍMINOUSNESS, (f.) euogrwydd, drygioni, bai.

CRÍMP, (adj.) brau; crych.

To CRÍMPLE, (v. a.) crychu.

CRÍMSON, (f.) lliw coch.

To CRINGE, (v.) crychu.—plygu.—gwenhieithio.

CRÍNKLE, (sub.) crych, crychiad, rhych, rychni.

To CRÍNKLE, (v. n.) crychu, rychu.

CRÍNÓSE, (adj.) gwalltog.

CRÍPPLE, (f.) crupl, cloff.

To CRÍPPLE, (v. a.) cruplo, cloffi.

CRÍSIS, (f.) amser nodedig.

CRISP, (adj.) crych.

To CRISP, (v. a.) crychu; troi, torchi.

CRISPATION, (f.) crychiad.

CRÍSPNESS, (f.) crychrwydd.

CRITÉRION, (f.) nod gwahaniad, neu farc wrth ba un y barnir pethau.

CRÍTICAL, (adj.) barnol; manol, cywraint.

CRÍTICAL DAYS, (f.) marwddydd, dyddiau barn am glefyd.

CRÍTICAL TIMES, (f.) amser niweidiol.

CRÍTICALNESS, (f.) manylrwydd, cywreinerwydd.

To CRITICÍSE, (v.) beio, barnu ar.—ysgrifenu sylwiadau, neu chwilio allan gywreinerwydd, neu ddi-ffygiadau peth.

CRÍTICK, *or* } (f.) beirniad.

CRÍTIC, } (f.) beirniad.

CRÍTICISM, (f.) sylwiad; barn.

To CROAK, (v. n.) creu, lleisio fel llyffant, neu fran.

CROAK, (f.) llais cigfran, neu fran.

CROCEOUS, (adj.) saffrymmog, saffrymmaidd.

CROCK, (sub.) crochan, callor.—huddygl.

CROCKERY, (f.) llestri pridd.

CROCODILE, (f.) crocodeil.

CROCUS, (f.) saffrwm.

C R

CROFT, (f.) maefan, maes bychan.

CROÍSADE, (f.) rhyfel sanctaidd, neu ymgychwyn yn erbyn ang-hredinwyr.

CROOK, (f.) bâch, crwbach.

To CROOK, (v. a.) cammu, crymmu, crwbachu.

CRÓOKED, (adj.) crwmm, cam, bachog.

CRÓOKEDNESS, (f.) cammedd, crymmiad, gwyredd.

CROP, (f.) crombil, croppa.—cnwd.

To CROP, (v. a.) toccio; yfythra, torri brig peth.

CRÓSLER, (f.) bugeilffon esgob.

CRÓSLER, (f.) croes fechan.

CROSS, (f.) croes, crog.—dryglan, anffawd.

CROSS, (adj.) croes, gwrthnyf, gwrthwynebus; anhynaws.

To CROSS, (v. a.) croesi, gwrthwynebu.—myned trofodd.

CROSS, (adv.) ar draws, yn groes.

CROSSBOW, (f.) albras, bwa croes, albrys.

CRÓSSLY, (adv.) yn wrthwyneb, ar draws.—yn anffodiog, yn aflwyddiannus.

CROSSWAY, (f.) croes-ffordd, llwybr croes.

CROSSNESS, (f.) croesfneib, gwrthnyfgrwydd, anhynawsfedd, cildynrwydd, cyndynrwydd.

CRÓTCHET, (f.) cromfach.—dychymmyg.

To CROUCH, (v. n.) goftwng yn isel.—gwenhieithio.

CROUP, (f.) pedrain, ffolen.

CRÓUPER, (f.) postolwyn.

CROW, (f.) brân.

To CROW, (v. n.) canu fel ceiliog. *Fig.* ffrostio.

CROWD, (f.) cyrchfa, torf, tyrf, lliaws, mintai, rhawd.—crwth.

To CROWD, (v.) gwasgu, cyfyngu, crynhoi'n dorf.

CROWN, (f.) coron, talaith.

CROWN of the Head, (f.) coryn, fiol.

To CROWN, (v. a.) coroni, taleithio.

CRÚCIAL, (adj.) o ddull croes.

To CRÚCIATE, (v. a.) poeni, dirboeni, arteithio.

CRÚCIBLE, (f.) crochenyn toddi, llestr toddi.

CRÚCIFIX,

C R

FIX, (f.) llun Cristar y groes.
FIXION, (f.) croes-hoeliad.
CIFY, (v. a.) croes-hoelio,
 ar groes.
, (adj.) llymrig, amrwd, ir;
 fed.
NESS, } (f.) amrydedd, llym-
RY, } rigrwydd.—anadd-
 ydd.
, (adj.) creulon, ciaidd, tau-
 thin, dywal, ffyrnig, uthr,
NESS, } (f.) creulonder, dy-
TY, } walder, ffyrnig-
 l, uthredd.
, (f.) cunnach, costreli-
, (f.) cwppan bychan.
ISE, (v. n.) mordwyo yma
 w.
IR, (f.) llong a fo'n morio
 ymfofyniad am longau'r ge-
, (f.) briwionyn, briwfion-
, } yn, difyn.
MBLE, (v. a.) briwio, briw-
 malurio, difynio.
IRY, (adj.) briwfionllyd, ty-
, (adj.) crwmm, crwcca.
MPLE, (v. a.) crychu, cuchio.
LE, (f.) rhych, crychiad,
ER, (f.) edr. *Crouper*.
L, (adj.) yn perthyn i'r goes.
DE, (f.) edr. *Croisade*.
SH, (v. a.) cymmriwo, cym-
 dudio, malurio, dryllio;
 echu, gormelio, gormesu,
 —dinystrio; gorchfygu.
, (f.) cymmwy, duliad. —
 viad,
, (f.) crwst, crammen, crawen.
ST, (f.) cryftio, crawennau,
 inu.
NEOUS, (adj.) creffennog,
 inog, crogennog.
INESS, (f.) furni, farrug-
Y, (adj.) crystog. *Fig.* afryw-
 nhynaws, anynad, farrug.
H, (f.) bagl, ffon-fagl, bryf-
, (v.) crio, gweiddi, llefain,
 lio, germain, dylefain.

C U

CRY, (f.) llef, bloedd, diaff, cri,
 gwaedd, dolef.
CRYPTOGRAPHY, (f.) *from Gr.*
Κρυπτο, to bide, cuddio, and *γραφω*,
 to write, ysgrifenu, ysgrifeniad
 dirgel wrth nodau, neu arwydd-
 ion.
CRYSTAL, (f.) crisial, grisial, cris-
 iant.
CRYSTALLINE, (adj.) crisialaidd,
 gloyw, disgclair, eglur.

C U

CUB, (f.) cenau, cenaw.
CUBE, (f.) pedrongl.
CUBICAL, (adj.) pedronglog, ped-
 warochrog.
CUBIT, (f.) cudydd, cyfelin.
CUCKOLD, (f.) cwcwallt.
To CUCKOLD, (v. a.) gwneuthur
 cwcwallt o un.
CUCKOO, } (f.) cog, gwccw.
CUCKOW, }
CUD, (f.) cil.
To chew the cud, (v. n.) cnoi cil.
CÚDDEN, } (f.) carl, drel, delf, lle-
CÚDDY, } ban, toledog.
To CÚDDLE, (v. n.) llechu, *Fig.* cof-
 leidio.
CÚDGEL, (f.) brysgyll, ffon, llaw-
 ffon, cwlbren.
To CÚDGEL, (v. a.) ffonnodio.
CUE, (f.) cynffon, neu ddiben peth.
 —anian, tymmer; hwy.
CUFF, (f.) cernod, bonclust, cis. —
 yr hyn a droir i fynu o lawes.
To CUFF, (v. a.) cernodio, taro â
 dwrn.
CÚIRASS, (f.) curas, llurig.
CÚLINARY, (adv.) yn perthyn i ge-
 gin.
To CULL, (v. a.) cwlio, ethol, de-
 thol, dewis.
CÚLENDER, (f.) hidl, hiddl.
CÚLLY, (f.) un a dwyllwyd gan
 fenyw.
To CÚLLY, (v. a.) twyllo, seithugio,
 siommi.
CÚLPABLE, (adj.) beius, euog,
 camgylus.
CÚLPKIT, (f.) drwgweithredwr.
To CÚLTIVATE, (v. a.) diwyllio tir,
 llafurio tir, gwrteithio.—gwella,
 diwygio.

CULTI-

C U

CULTIVATION, } (f.) amaethad, di-
CULTURE, } wylliad, ardd-
 wriaeth, llafurwriaeth.
CÚLVER, (f.) colommen.
CÚLVERIN, (f.) bwmbart.
To CÚMBER, (v. a.) llwytho, pynnio.
 — llestair, lluddias, goluddio.---
 afionyddu, gofidio, trafferthu, *Luc*
x. 40. Ond Martha oedd drafferthus
ynghylch llawer o wasanaeth.
CÚMBER, (f.) rhwystr, attal, go-
 ludd; trafferth, gofid.
CÚMBEROUS, (adj.) *edr. Cumber-*
some.
CÚMBERSOME, (adj.) llwythog,
 pwysfawr, trafferthus, poenus, hel-
 bulus, gofidus.
To CÚMULATE, (v. a.) tyrru, pen-
 tyrru, syppio, carneddu, cludeirio.
CUMULÁTION, (f.) pentyrriad, syp-
 piad, cludeiriad.
CUNCTÁTION, (f.) cyngyd, oediad,
 godrig, llercian, gohiriant.
CÚNEAL, (adj.) fel gaing, neu gyn.
CÚNNING, (adj.) ffalst, cyfrwys,
 dichellgar, ystrywgar.
CÚNNING, (f.) cyfrwyfedd, dichell-
 garwch, ffefod, ystryw; cywrein-
 rwydd.
CÚNNINGNESS, (f) dichellgarwch.
CUP, (f.) cwppan.
CÚP-BEARER, (f.) trulliad, pen-
 trulliad.
CUPBOARD, (f.) llogawd, almari.
CÚPID, (f.) duw cariad.
CUPIDITY, (f.) chwant, cybydd-
 iaeth, trythyllferch, nwyfserch.
CÚPPREUS, (adj.) coppraidd.
CUR, (f.) corgi.
CÚRABLE, (adj.) gwelladwy, a ellir
 ei wella, neu iacháu.
CÚRABLENESS, (f.) possibilrwydd
 o iacháu.
CÚRACY, (f.) curadaeth, periglor-
 iaeth.
CÚRATE, (f.) curad, periglor.
CÚRATIVE, (adj.) iachâol.
To CURB, (v. a.) attal, rhwystro,
 ffrwyno.
CURB, (f.) haiarn-ffrwyn. — *Fig.*
rhwystr, attal, cymmefuriad, cym-
medroliad.
CURD, (f.) colfran, caws.
To CURD, (v. n.) ceulo, cawfu.

C U

To CURDLE, (v. n.) *edr. to Curd.*
CÚRDY, (adj.) cawfog, ceulog.
CURE, (f.) meddyg, meddyginiaeth;
 iachâd, gwellhad, cyweir. — *offi-*
riadaeth.
To CURE, (v. a.) iacháu, gwneu-
 thur yn iach, gwella.
CÚRELESS, (adj.) difeddyg, aniach-
 âol.
CÚRER, (f.) iachâwr, meddygwr.
CURIÓSTY, (f.) cywreinrwydd,
 manylrwydd, tradyfalwch.
CÚRIOUS, (adj.) manol, astud, di-
 wyd, cywraint.
CÚRIOSLY, (adv.) yn gywraint.
CÚRL, (f.) llywaeth o wallt mod-
 rwyog, crych-gydyn.
To CURL, (v.) crychu, torchi, mod-
 rwyo.
CÚRLEW, (f.) chwilanogl synydd,
 gylfin hir.
CURMUDGEON, (f.) cybydd, crin-
 tach, cyrith.
CÚRRANT, (f.) grawn y Corinth-
 iaid.
CÚRRENCY, (f.) rhediad, cerdd-
 ediad, cerrynt, dylifad. — *derbyn-*
iad.
CÚRRENT, (adj.) passadwy, der-
 byniol, cymmeradwy; cyfreith-
 lawn.
CÚRRENT, (f.) ffrwd, gofer.
CÚRRENTNESS, (f.) *edr. Curtesy.*
CÚRRIER, (f.) barcer, crwynwr,
 cyffeithiwr crwyn.
CÚRRISH, (adj.) ciaidd, creulon,
 cyndyn, gwrthnyfig.
To CÚRRY, (v. a.) cyffeithio. — *rhyf-*
tillio, ysgrafellu, cribo. — gwen-
hieithio, truthio.
CÚRRYCOMB, (f.) ysgrafell, rhifyll.
CURSE, (f.) melldith, rhag, ymgein-
 iad, ymreg. — *Fig. poenedigaeth.*
To CURSE, (v. a.) melldithio, mell-
 digo, rhegu, ymgeinio.
CÚRSED, (part.) melldigedig.
CÚRSEDLY, (adv.) yn yfgeler, yn
 ddiriaid, yn gywilyddus.
CÚRSEDNESS, (f.) melldigedig-
 rwydd.
CÚRSORILY, (adv.) ar gip, yn ddi-
 symmwith, ar ffrwst, yn ddiolaf.
CÚRSORINESS, (f.) brys; diolaf-
 wch.

C U

Y, (adj.) diifymmwth, buan;
cip.
(adj.) melliðgedig, creulon,
anbynaws.
(adj.) byrr, cwtta.
TAIL, (v. a.) byrrhau,
i, talfyrnu.
IN, (f.) llenn, arras.
ED, (adj.) crwmm, camm,
rion, (f.) crymmiad, gŵyr-
mmiad.
URE, (f.) cammedd, crym-
gŵyredd, crwccani.
(adj.) camm, crwmm, gŵyr,
um, crwcca.
E, (v. a.) cammu, crymmu,
(f.) cammedd, crymmedd.
, (f.) naid, llamm, darwein,
h.
ET, (v. n.) neidio, llammu,
uin.
INEAR, (adj.) a wnaed o
i ceimion.
Y, (f.) cammedd, gŵyrni.
N, (f.) clustog.
, cyrn y lleuad.
ID, (f.) cwstart.
Y, (f.) cadwraeth, ceidwad-
farchwyl, adne.---carchar.
I, (f.) arfer, defod, gnot-
erddyfn; dull, gwedd,
gorddyfn.
IABLE, (adj.) arferol, cyn-
arferedig.
IARILY, (adv.) yn arferol,

C U

yn gynnefinol, yn gyffredinol.
CUSTOMARY, (adj.) arferol, defod-
ol, cynnefinol, arferedig, cyffre-
dinol.
To CUT, (v. a.) torri, rhwygo,
cwttu, trychu, dryllio, lladd, di-
fynnio.---naddu.
CUT, (f.) cwtt, rhwyg, torriad, yf-
gyriad, agen.---llun, eilun, delw.
---damwain, cwtws.
CUTÁNEOUS, (adj.) tonnaidd, croen-
aidd.
CÚTICLE, (f.) croenen, tonnen.
CÚTLASS, (f.) bidog, math o gle-
ddyf llydan.
CÚTLER, (f.) cylllellwr, gwneu-
thurwr cyllyll.
CÚTTER, (f.) torrwr, rhwygwr,
ysgythrwr.
CYCLE, (f.) edr. *Circle*.
CYLINDER, (f.) trol, rholbren.
CYLINDRICAL, (adj.) trolaidd.
CYMBAL, (f.) symbal, i *Cron. xiii.*
8. *ac a* symbalau.
CYNEGÉTICS, (f.) llyfrau helwr-
iaeth, llyfrau cynyddiaeth.
CYNIC, or } (adj.) ciaidd, costog-
CYNICAL, } aidd.
CYNOSÚRE, (f.) enw a roddir gan
y Groegiaid i'r arwydd wybrol yn
y Gogledd, a elwir *Urja Minor*,
neu Arthes leiaf.
CYPRESS, (f.) cypresswydden.
CZAR, (f.) titl ymmerawdr Ruffia.
CZARÍNA, (f.) titl ymmerawdres
Ruffia.

D A

B, (f.) ergyd tirion; lwmp.
ODAB, (v. a.) paeledu â thom
trybaeddu.
BLE, (v. a.) diblo, try-
; yndrochi.---gwneuthur
a anghelfydd.
(f.) math o bysgodyn.
LE, (f.) mesur mewn pry-
eth Groeg a Lladin, o un
ir a dwy ferriion.
, } (f.) tad.
LE, (f.) dager, bidog, cledd-

D A

To DAGGLE, (v.) diblo, lludrodi,
budreddi, diwyno.
DAILY, (adv.) beunydd, yn feu-
nyddiol, bob dydd, o ddydd i
ddydd.
DAILY, (adj.) beunyddiol.
DÁINTILY, (adv.) yn foethus, yn
ddainteithiol.
DÁINTINESS, (f.) dainteithrwydd,
amheuthunder, defflusrwydd.
DÁINTY, (adj.) moethus, dant-
aidd, dainteithiol, amheuthun,
defflus, blyfig, meddfaeth.
DÁINTY

D A

DÁINTY, (f.) acwyn, melusfwyd, amheuthunfwyd.
DAIRY, (f.) llaethdŷ, ysbaddod.
DAIRY-MAID, (f.) llaethraeg, maerces, maerones, meiriones.
DÁISY, (f.) aspygan.
DALE, (f.) glynn, dyffryn, cwm, dol, pant, allmor, ystrad.
DÁLLIANCE, (f.) ysbleddach, maldod, maldodrwydd. ---nwyfiant. ---oed, gohir, aros.
To DALLY, (v. a.) oedi, gohirio; ofera; chwarae, segura, gwneuthur arabedd.
DAM, (f.) mam.
DAM, Bank, (f.) cronfa, clawdd, argae.
To DAM, (v. a.) cronni.
DÁMAGE, (f.) colled, coll, niweid, argywedd.
To DÁMAGE, (v. a.) colledu, niweidio, argyweddu.
DÁMAGEABLE, (adj.) colladwy, niweidiol.
DÁMASCENE, } (f.) math o eirin.
DÁMSON, } en.
DÁMASK, (f.) llen, neu fidan wedi ei wau yn lluniau.
DAME, (f.) meistres. ---benyw.
To DAMN, (v. a.) damnio, condemnio, difarnu, coll-farnu, bwrw i farwolaeth, melltithio.
DÁMNABLE, (f.) damnadwy, niweidiol, adwythig, peryglus, enbydus.
DÁMNABLY, (adv.) yn ddamnedig.
DAMNÁTION, (f.) damnedigaeth, colledigaeth.
DÁMNED, (adj.) colledig, damnedig, melltigedig.
To DÁMNIFY, (v. a.) niweidio, colledu, gwneuthur colled.
DAMP, (adj.) llaith, gwlyb, ynwst. ---prudd, alaethus.
To DAMP, (v. a.) lleithio, mwydo. ---darostwng, lleihau, gostegu.
DAMP, (f.) irder, lleithder; niwl, tarth. ---prudd-der.
DÁMPNESS, (f.) lleithrwydd.
DÁMSEL, (f.) geneth, llangces, bachgennes, herlodes.
To DANCE, (v. n.) dawnfio.
DANCE, (f.) dawn.
To DANDLE, (v.) figlo plentyn, diddanu plentyn. ---malldodi.

D A

DÁNDRIFF, (f.) mandon, mardom, cenn.
DÁNGER, (f.) enbydrwydd, perygl, pyd.
DÁNGEROUS, (adj.) enbyd, peryglus, enbydus, niweidiol, adwythig.
DÁNGEROUSLY, (adv.) yn enbydus, yn niweidiol, yn beryglus.
DÁNGEROUSNESS, (f.) enbydrwydd.
To DÁNGLE, (v. n.) ymddibynnu, bod ynghrog wrth.
DANK, (adj.) edr. *Damp*.
DÁNKISH, (adj.) iraidd, llaith.
DÁPPER, (adj.) bach a bywiog, buan, cyflym.
DÁPPLE, (adj.) brith, tryfrith, amryliw.
To DÁPPLE, (v. a.) britho.
To DARE, (v. a.) beiddio, arfeiddio, anturio, llyfasu, hyderu.
DÁRING, (adj.) hy, hyderus, anturiol, cofn.
DÁRINGLY, (adv.) yn hy, yn cofn, yn anturiol.
DÁRINGNESS, (f.) cofndra, conder, arfeiddrwydd.
DARK, (adj.) tywyll.
DARK, (f.) tywyllwch, gwyll.
To DARK, } (v. a.) tywyllu, ca-
or DÁRKEN, } ddugo, erchyrfynu.
DÁRKLY, (adv.) yn dywyll.
DÁRKNESS, (f.) tywyllwch, tywyllwg, tywyllni, gwyll, caddug.
DÁRKsome, (adj.) tywyll.
DÁRLING, (f.) anwylyd, hoff-ddyn.
To DARN, (v. a.) cyweirio, clytio,
DART, (f.) dart, gafflach, tryfer piccell.
To DART, (v. a.) ergydio, faethu, tafu, piccellu.
To DASH, (v. a.) taro wrth. ---tacellu; cymmyfgu.
DASH, (f.) ergyd, tarawiad. ---cymmyfgedd. ---y marc [—]
DASTARD, (f.) edr. *Coward*.
DÁSTARDLY, (adj.) edr. *Cowardly*.
To DATE, (v. a.) gosod i lawr yr amfer y gwnaed, neu y 'sgrifenwyd peth.
DATE, (f.) y dydd, neu'r amfer y 'sgrifenwyd, neu y digwyddodd rhyw beth. ---parhad.
DÁTIVE, (adj.) rhoddawl.
To DAUB, (v. a.) trybaeddu, llafarnu, lluttrodi, diwyno. **DÁUB**

D A

ITER, (f.) merch.
NT, (v. a.) digalonni, peri

LESS, (adj.) diofn, hy, ca-
N, (v. a.) gwawrio, dydd-
oleuo.

(f.) gwawr, cyfddydd,
ydd, llug y dydd, glasiad y

(.) dydd, dwthwn, diwrnod.
DAY long, cydol, trwy
y dydd.

OK, (f.) dydd-lyfr.

IAN, (f.) cylafareddwr, dydd-
ob ix. 33. *Nid oes rhyngom*
ldiwr.

ING, (f.) gwawr-ddydd,
xviii. 12. *A ddangoisist ti*
rr-ddydd ei lle?

LE, (v. a.) dallu, tywyllu'r
gan ormod disgleirdeb.

D E

r, (f.) diacon, *Phil.* i. 1.
esgobion a'r diaconiaid.

RY, (f.) swydd diacon.
(adj.) marw, diysfryd, ma-

EN, (v. a.) marweiddio.

, (adj.) marwol, angeuol.

, (adv.) yn farwol.

SS, (f.) marweidd-dra, ma-
r.

(adj.) byddar.

EN, (v. a.) byddaru.

(f.) rhan, cyfran, dosparth-

, (v.) rhannu, cyfrannu.---
h, marchnatta. --ymddwyn
t.

G, (f.) cwsmeriaeth, tra-
ymddygiad.

(f.) dean, deon.

Y, (f.) deaniaeth, swydd

(adj.) cu, hoff, anwyl, car-
drud, prid, gwerthfawr.

SS, (f.) hoffedd. -- drud-
, prinder, uchel-bris.

H, (f.) newyn, drudaniaeth.

(f.) angau, marwolaeth,
trangcedigaeth, dihenydd.

LESS, (adj.) anfarwol.

WATCH, (f.) clocc y meirw.

D E

To DEBÁR, (v. a.) rhwyfro, llestair,
lluiddias, cadw allan.

To DEBÁRK, (v. a.) edr. *Difembark.*

To DEBÁSE, (v. a.) goftwng, dar-
oftwng, iselu; dibrisio, halogi.

DEBÁSEMENT, (f.) ymostfyngiad,
isfelad, dibrisiad.

To DEBÁTE, (v. a.) ymresymmu,
ymddadleu, dadleu, cynhennu,
ymrafaelio.

DEBÁTE, (f.) dadl, ymddadl, cyn-
nen, amrafael, ymrŷon.

DEBAUCH, (f.) gormodedd, ang-
hymmedroldeb, afradlonrwydd.

To DEBAUCH, (v. a.) wttres, glo-
ddest, ymdrythyllu.---halogi, llyg-
ru.

DEBAUCHÉE, (f.) meddwyn, glo-
ddestwr, wttreswr, rhyfeddwr, dyn
afradlon, anllad, anllywodraethus.

DEBAUCHERY, (f.) rhyfedd, wttres,
gloddest, anlladrwydd, trythyll-
wch, anghymmedroldeb.

To DEBÍLITATE, (v. a.) gwanhau,
gwanhychu, llesgau, eiddilo.

DEBÍLITY, (f.) gwendid, gwander,
llesgedd, eiddilwch.

DEBONÁIR, (adj.) cyweithas, tirion,
hynaws, mwyn; llawen, llon.

DEBT, (f.) dyled, dlêd, arddwl.

DÉBTOR, (f.) dyledwr.

DÉCADE, (f.) deg, deg ar ei ben.

DECÁDENCY, (f.) methiant.

DÉCALOGUE, (f.) y deg gorchymyn,
y dengair deddf.

To DECÁMP, (v. a.) fymmud gwer-
syll.

DECÁMPMENT, (f.) fymudiad
gwersyll.

To DECÁNT, (v. a.) tywallt yn ef-
mwyth o'r naill i'r llall.

To DECÁPITATE, (v. a.) edr. *to be-*
head.

To DECÁY, (v. a.) methu, llaefu,
ymlaefu, gwanhau, gwaethygu,
adfeilio, pallu.

DECÁY, (f.) adfeiliad, gwaethyg-
iad, meth, methiant.

DECÉASE, (f.) ymadawiad, marw-
olaeth, trangc.

To DECÉASE, (v. a.) marw, trengu.

DECÉIT, (f.) twyll, dichell, hoc-
ced, ystryw, hud, siommedigaeth,
ystrangc.

N

DECÉIT.

D E

DECÉITFUL, (adj.) twyllodrus, hoccodus, dichellgar, cyfrwys.
DECÉITFULLY, (adv.) yn hoccodus.
DECÉITFULNESS, (f.) twyll.
DECÉIVABLE, (adj.) twylladwy, twyllodrus.
To DECÉIVE, (v. a.) twyllo, hudo, fionni.
DECEMBER, (f.) mis Rhagfyr.
DE'GENCY, (sub.) gweddeidd-dra, harddwch, gweddufder, gwedd-eiddrwydd, tegwch.
DÉCENT, (adj.) gweddu, gwedd-aidd, gweddol, hardd, cymmws, teg prydfferth.
DÉCENTLY, (adv.) yn weddus, &c.
DECÉPTIVE, (adj.) twyllodrus.
DECÉPTION, (f.) twyll, hudiad.
DECERTATION, (f.) ymryson, ym-rafael, ceintach, ymddadl.
To DECIDE, (v. a.) cylafareddu, gwneuthur pen, rhoi barn, torri ymryson.
DECIDER, (f.) cylafareddwr, dyddiwr.
DÉCIMAL, (adj.) rhifedig wrth ddegau.
To DÉCIMATE, (v. a.) degymmu.
DECIMATION, (f.) degymmiad.
To DECIPHER, (v. a.) egluro, amlygu, describio.
DECISION, (f.) cylafaredd, cylafareddiad, terfyniad, torriad ymryson.
DECISIVE, (adj.) cylafareddol.
To DECK, (v. a.) harddu, addurno, prydfferthu.
DECK, (f.) bwrdd llong.
To DECLÁIM, (v. n.) areithiaw; llafaru'n erbyn peth.
DECLAMATION, (f.) araith, adroddiad, ymadrodd.
DECLARATION, (f.) arddangos, egluriad, traethad, datganiad, ysfyfiad, dangosiad, cymhwythiad: haerriad, honniad.
To DECLARE, (v. a.) mynegi, datgan, ysfyfu, egluro, amlygu, dangos; cyhoeddi.
DECLÉNSION, (f.) gogwyddiad, ofgoad, enciliad; lledpeirwydd.—**gwaethygiad**, ymlaeiad, adfeiliad.

D E

DECLINATION, (f.) gogwyddiad, gocheliad, ofgoad, enciliad.
To DECLINE, (v. a. and n.) gogwyddo, goftwng, pwyso i lawr, lledpeio.—**ammharu**, llaefu, methu, gwaethygu.—**cilio**, encilio, gochelyd.
DECLÍNING, (f.) gogwyddiad, ysflyfiad.—**gocheliad**, enciliad.—**gwaethygiad**, methiant, adfeiliad, ymlaeiad.
DECLIVITY, (f.) gorwaered, llethr, lledpeirwydd, ferthallt.
DECLÍVOUS, (adj.) lledpai, ferth, ar ogwydd, ar waered.
DECÓCTIBLE, (adj.) hyferw.
DECÓCTION, (f.) berwad; ifgell, yr ifgell y berwir peth ynddo.
DECOLLATION, (f.) diyddfiad, torriad pen, torriad gwddf.
DECOMPOSITE, } (adj.) ail-gym-
DECOMPOUNDED, } mysgedig, ail-gysylltiedig, wedi ei gymmysgu â pheth oedd gymmysgedig o'r blaen.
To DECOMPOUND, (v. a.) ail-gysylltu, ail-gyfanfoddi, ail-gymmysgu.
To DÉCORATE, (v. a.) addurno, harddu, gwychu.
DECORATION, (f.) addurn, harddwch, tegwch.
DÉCOROUS, (adj.) hardd, gweddu, prydfferth, addwyn.
To DECÓRTICATE, (v. a.) dirisgo, dirisglo.
DECORTICATION, (f.) dirisglad.
DECÓRUM, (sub.) gweddeidd-dra, harddwch, ymddygiad prydfferth.
DECÓY, (f.) hud, deniad, llithiad.
To DECÓY, (v. a.) hudo, dens, llithio, twyllo.
To DECREÁSE, (v. n.) lleihau, treulio, darfod, myned ar gil, treio, cilio.
DECRÉASE, (f.) lleihâd, trai, treiad.
DECRÉASE of the Moon, (f.) adeg.
DECRÉE, (f.) ordinhâd, gosodiad, gorchymyn, arfaeth.
To DECREÉ, (v. a.) ordeinio, arfaethu, gosod, terfynu, amcanu, sefydlu.
DECRÉMENT, (f.) treuliad, lleihâd, trai.
DECRÉ-

D E

FIT, (adj.) henaidd, henuidd, cleiriachaid, cleirch, ich.

FITNESS, } (f.) methiant, ei-
PITURE, } ddilwch, llefgyvendid, oedran.

TAL, (f.) llyfr o ordinhadu neu gyfreithiau; casgliad o iadau'r pab.

AL, (f.) gwarthrudd, ymad i leihau parch, neu gymid peth, enllib, gogan.

RY, (v.) enllibio, absennu, rhoi; rhoi anglod, hortio, goniweidio, neu ddrygu parch, ameriad un.

IBENCE, } (f.) gorweddiad
IBENCY, } i lawr.

ISITURE, (f.) yr amser ym ny boi ddyn fyned i'r gwe:wn clefyd; gorweddiad

LE, (adj.) deg-plyg.

ION, (f.) dengwriad, tywyf-gwr.

SION, (f.) rhediad, hytlynt, l.

TATION, (f.) byrrhâd, cwt-talfyriad.

SSATE, (v. a.) torri yn uny canol, croffi.

ATION, (f.) torriad yn y croffiad mewn cywir ongl-

CATE, (v. a.) cyffegru, gobio tu ag at ddwyfol waf-anrhegu, priodoli.

TION, (f.) cyffegriad, neill-neu briodoliad rhyw beth fol wasanaeth.

ON, (f.) ymroad, gwriogad.

SC, (v. a.) tynnu oddi casglu oddi wrth.

MENT, (f.) yr hyn a dyn-neu a gafglwyd oddi wrth stun.

BLE, } (adj.) a allir ei-
VE, } gafglu oddi wrth
th, neu destun.

CT, (v. a.) tynnu ymaith, oddi wrth.

ION, (f.) casgliad oddi-
th; yr hyn a dynnir oddi yfrif.

D E

DEDUCTIVE, (adj.) eadr. *Deducible*.

DEED, (f.) gweithred.

To DEEM, (v. n.) barnu, tybio, meddwl, meddylicid, pablu.

DEEMING, (f.) tybiant, tyb, barn.

DEEMSTER, (f.) barnwr, barnydd, tybiwr, cylafareddwr.

DEEP, (adj.) dwfn, gorddwfn, gwys.

DEEP, (f.) anoddyn, dyfnder, môr, aphwys, *Ll*.

To DEEPEN, (v. a.) dyfnhau, gwneuthur yn ddwfn.—tywyllu.

DEEPLY, (adv.) yn ddwfn.—yn drwm, yn alaethus.—yn ddirfawr.

DEEPNESS, (f.) dyfnder.

DEEP-SLEEP, (f.) trymgwsg.

In the DEEP of Winter, ynghanol y gauaf.

DEER, (f.) carw, hŷdd, eilon, rhydain, cyllaig, elain, *Ll*.

To DEFACE, (v. a.) anffurfio, gwrthuno, anharddu, hagrhai; anrheithio, dinyfrio, diftrywio, dileu.—halogi, llygru, anurddo.

DEFACEMENT, } (f.) anffurfiad, af-
DEFACING, } lunieiddrwydd.

See the Verb Deface.

† DEFALANCE, (f.) diffyg, pall, meth; seithugiaeth, siommiant.

The Authors of that unhappy Defailance, Glanv.

To DEFALCATE, (v. a.) ysgythru, torri ymaith.—lleihau, neu gwtogi dogn, neu gyflog un.

DEFALCATION, (f.) lleihâd; talfyriad dogn, neu gyflog.

To DEFALK, (v. a.) talfyrru, lleihau, difyrru, torri ymaith.

DEFAMATION, (f.) gwarthrudd, farrhâd, cabl, enllib, athrod, drwg-absen, gogan, *Jer. xx. 10. Canys clywais ogan llawer.*

DEFAMATORY, (adj.) enllibus, gwarthus, edliwgar, goganus.

To DEFAME, (v. a.) athrodi, goganu, rhoi drygair, rhoi drwg-absen, gwarthruddio, enllibio, hortio, cablu, *1 Cor. iv. 13. Pan y'n cablir.*

DEFAMER, (f.) athrodwr, enllibiwr, goganwr.

To DEFATIGATE, (v. a.) blino, diffygio, peri lludded.

D E

DEFATIGATION, (f.) blinder, lludded.

DEFAULT, (f.) esgeulusdra; gwa-lluadra; bai, caredd, gwŷd.—pall, diffyg, meth.

To DEFAULT, (v. a.) gwnenthur bai, pallu, esgeuluso cyflawni'r hyn a addawyd.—fforfettio trwy dorri cyngrair.

DEFÉASANCE, (f.) diddymmiad ammod, neu gyngrair, distrywiad, gorfodaeth.

DEFÉASIBLE, (adj.) diddymmadwy, a allir ei ddiddymmu, neu ddifuddio.

DEFÉAT, (f.) gorfodaeth; dinystr- iad, distrywiad, difuddiad.

To DEFÉAT, (v. a.) gorchfygu, gor- esgyn, dymchwelyd, gyrru ar ffo; distrywio. *Fig.* siommi, seithugio; twyllu.

To DÉFECATE, (v. a.) diwaddodi, diwaelodi, diamhuro, puro.

DÉFECATE, } (adj.) pur, glân, di-
DÉFECATED, } gymmyg, diwael-
odion.

DEFÉCATION, (f.) glanhâd, pur- edigaeth oddi wrth waelodion, a phob math o aflendid.

DEFÉCT, (f.) diffyg, pall, meth, eisiau.—bai, gwŷd.

DEFECTIBILITY, (f.) amher- ffeithrwydd, ffaeledd, diffyg.

DEFÉCTIBLE, } (adj.) amher-
DEFÉCTIVE, } ffaith, diffygiol,
palledig.

DEFÉCTION, (f.) ffaeledd.—gwrth- giliad, ymadawiad, ymlithr un oddi wrth ei bennacth, neu ei blaid.

DEFÉCTIVENESS, (f.) *edr. Defecti- bility.*

DEFÉNCÉ, (f.) amddiffynfa, diogel- fa.—diffynniad, ymddiffynniad, ymgeledd, nawdd, noddod, ym- adferth, achles.

DEFÉNCÉLESS, (adj.) diymgeledd, analluog i ymddiffyn ei hun.

To DEFÉND, (v. a.) amddiffyn, cy- famug, achlesu, noddi, ymge- leddu, diogelu, diffryd, amwyn, *Ll.*

DEFÉNDABLE, (adj.) amddiffynad- wy, a ellir ei amddiffyn, neu ei addiogelu.

D E

DEFÉNDANT, *in Law*, (f.) y huddol, yr hwn yr achwyni no, amddiffynnwr.

DEFÉNDER, (f.) ymddiffyni noddwr, diffreiddiad, di- niawdr; dadleuwr.

DEFÉNSATIVE, (f.) ymddiffyni

DEFÉNSIBLE, (adj.) *edr. defenda*

DEFÉNSIVE, (adj.) amddiffyn

To DEFÉR, (v. n.) oedi, gof doddi heibio hyd amser arall, gydio.

DÉFERENCE, (f.) parch, ar dedd, ardduniant, edmyg; ofstyngiad, ymostyngiad.

DÉFIANCE, (f.) annog, anno baid, ymhyrriad; galwad i i wneud yn dda, neu i brofi huddiad.

DÉFICIENCE, } (f.) diffyg, e

DÉFICIENCY, } methiant, :
edd, amherffeithrwydd.

DÉFICIENT, (adj.) diffygiol, mherfffaith.

To DÉFÎLE, (v. a.) llychwino, logi, diwyno, anurddo, budre

DÉFÎLE, (f.) rhodfa gul, cyt ffordd.

DÉFÎLEMENT, (f.) halogiad wyniad.

To DÉFÎNE, (v. a.) amlygu, eglurhau geiriau, neu ryw be eraill; dangos beth yw cynnw neu briodoledd peth.—pen- gosod terfyn.

DEFINITION, (f.) eglurhâd iau; byrr-amlygiad, neu ei hâd o ryw beth.—pennodiad, fyniad a ddangoso yn benn beth yw hyn a hyn.

DEFINITIVE, (adj.) pennodol, fynol; sicr, pendant.

DEFINITIVELY, (adv.) yn benn yn eglur, yn bennodol, yn tan derfyn, ar ychydig eiriau

DEFLAGRATION, (f.) llosgiad, ddeithiad.

To DEFLE'CT, (v. n.) gogwy ystyfu, plygu; osgoi o'r ffo lledtroi.

DEFLÉCTION, (f.) gogwyd plygiad, troad o'r iawn fford

DEFLORATION, (f.) trais, llath llathludd, dygiad gwyryfde me

D E

--- *Fig.* casgliad o fiodau, hannau mwyaf rhagorol o *The laws of Normandy are eat measure the Defloration English laws.* Hale.

OUR, (v. a.) treisio, llath-dwyn gwryfydau, neu idod merch.---*Fig.* anharddu, u, anurddo.

ION, (f.) rhediad i wared, d, llifeiriad.

ATION, (f.) halogiad, di-, anurddiad.

EMENT, *in law*, (f.) attal-oddi wrth ei iawn berchen. liaeth, attafael.

RM, (v. a.) anffurfio, gwrth-iharddu, hagrâu, anurddo.

ATION, (f.) anffuriad, an-gwrthuniad, difwyniad, anad, aflunieiddrwydd.

AED, (adj.) anffurfiol, af-d, gwrthun, anhardd, hagr, l, anferth, anaddwyn.

EDLY, (adv.) yn afluniaidd, rth.

MITY, (f.) anffurf, anhar-, gwrthuni, aflunieidd-, dybrydded, hagrwc.---feiliorn oddi wrth reolau hrwydd moefol ac ufudd-

AUD, (v. a.) twyllo, siom-

ADING, (f.) siommiant.

AY, (v. a.) dwyn traul un, ft.

, (adj.) têt, dillyn, glân, hoyw.

CT, (adj.) marw, diysfryd.

É, (v. a.) annog, cyffroi; ---ffieiddio, gwaradwyddo.

cxiii. 7. *tyred a ffieiddia If-Sam.* xvii. 10. *Myf a waldais fyddinoedd Israel y dydd*

ERACY, (f.) dirywiad, af-, lledrywiad; llygredig-ymadawiad oddi wrth rin-i moefoldeb.

ENERATE, (v. n.) dirywio, o, afrywiogi.

ERATE, (adj.) dirywiog, af-; llygredig.

D E

DEGENERATION, (f.) edr. *Degeneracy.*

DEGENEROUS, (adj.) gwael, gwrth-un; enllibus.

TO DEGLUTINATE, (v. a.) diysfrawlingo.

DEGRADATION, (f.) difwyddad.---cyfnewidiad o gyflwr mwy anrhydeddus, i gyflwr mwy gwael ac isel.

TO DEGRADE, (v. a.) difwyddo, diurddo, diawdurdodi, difuddio un o'i alwad; lleihau bri, neu gymmeriad.

DEGREE, (f.) gradd; gris, cam; mesur.

By DEGREES, (adv.) yn raddol, bob yn ychydig.

TO DEHORT, (v. a.) gwrthgyngkori, cyngkori'r gwrthwyneb, annog y gwrthwyneb.

DEHORTATION, (sub.) anghyng-horiad, gwrthgyngkoriaid.

TO DEJECT, (v. a.) bwrw i lawr, tasu i lawr, troi heibio, gyrru allan.---tristâu, galaru, alaethu.

DEJECTEDLY, (adv.) yn brudd, yn drwm, yn alarus, yn alaethus.

DEJECTEDNESS, } (f.) trymder,
DEJECTION, } prudd-der,
trymfryd, tristwch, galar, alaeth; ifelder yspyd.

TO DEFY, (v. a.) gwneud yn dduw, addoli rhyw beth megis Duw.

TO DEIGN, (v. n.) teilyngu; bod yn wiw gantho; ymoftwng. act. caniattau, cennadu.

DEIGNING, (f.) teilyngiad; caniatât, cennad.

DEISM, (f.) athrawiaeth y cyfryw ag ydynt yn credu fod Duw, eithr yn gwadu datguddiad.

DEIST, (f.) un yn credu fod Duw, eithr yn gwadu datguddiad.

DEITY, (f.) duwdod.

DELATOR, (f.) cyhuddwr, achwynwr, athrodwr.

TO DELAY, (v. a.) oedi, gohirio, cyngydio, sefyllian, godrigo.

DELAY, } (f.) cyngyd, gohir-
DELAYING, } iant, oed, godrig, llercian, ymaros.

DELECTABLE, (adj.) hyfryd, llon, hylon, digrif.

DELECT-

D E

DELÉCTABLENESS, (f.) hyfrydwch, digrifwch, difyrrwch, diddanwch.
DELÉCTATION, (f.) dywenydd.---edr. *Delectableness*.
TO DÉLEGATE, (v. a.) gorchymyn peth i un, cymmynnu, rhoi fwydd i un.
DÉLEGATE, (f.) dirprwywr, rhaglaw, un wedi ei awdurdodi i weithredu dros un arall.
DELENÍFICAL, (adj.) a lonyddo, a liniaro, a cfmwythao.
DELÉTION, (f.) delead, diddymmiad, tynniad allan.
DELETÉRIOUS, } (adj.) niweidiol,
DÉLETÉRY, } marwol, adwythig.
DELſ, (f.) cleddiwig, cloddfa.
DELIBATION, (sub.) chwaith, ariad; prawf.
TO DELÍBERATE, (v. n.) ymgynghori; ystyried, cymmeryd pwyll, pwyllau.—ammaw, petruso.
DELÍBERATE, (adj.) ystyriol, pwylllog, gochelgar.
DELÍBERATELY, (adv.) yn bwyllig, yn ystyriol, yn feddylgar, yn ddifyrbwyll.
DELIBERATION, (f.) ymgynghoriad, ystyriaeth, pwyll, gocheliad.
DÉLICACY, (f.) tegwch, telediwrwydd, prýd.—Ancwyn, amheuthun.
DÉLÍCATE, (adj.) mwythus, deſtl, deſtlus, blyſig, murfennaidd; dilyn, tég, hardd, prydfferth.—daintaidd, amheuthun, alaf.
DÉLÍCATELY, (adv.) yn ddeſtl, yn hardd, yn brydweddol, yn ddilyn, yn ddaintaidd.
DÉLICATENESS, (f.) edr. *Delicacy*.
DÉLICATES, (f.) moethau, amheuthunion, dainteithion.
DÉLÍCIOUS, (adj.) deſtl; melys, per, peraid.
DÉLÍCIOUSNESS, (f.) pereiddrwydd, melyfder.
DELÍGHT, (f.) hyfrydwch, digrifwch, difyrrwch, dywenydd, diddanwch.
TO DELÍGHT, (v. a.) ymhyfrydu, ymddigrifo; difyrru, digrifhau, diddanu, gwneuthur difyrrwch; cymmeryd difyrrwch.

D E

DELÍGHTFUL, (f.) hyfryd; difyr.
DELÍGHTFULNESS, (f.) edr. *Delight*.
TO DELÍNEATE, (v. a.) portreiadu, portreio, llunio, lluniaethu, darlunio.
DELÍNEATION, (f.) portreiad, darluniad.
DELÍNQUENCY, (f.) diffyg, bai, trofedd, gommeddiad, eſgenlufiad gwneuthur yr hyn a ddylid.
DELÍNQUENT, (f.) trofeddwyr, camweithredwr, drwgweithredwr.
TO DELÍQUATE, (v. n.) toddi, dadlaith, dadmer, meddalhau, mēirioli, ymddattod.
DELÍQUATION, (f.) dadlaithiad, meddalhâd; ymddattodiad.
DELÍRIOUS, (adj.) fyfyrdan, gorphwyllus, ymleferaid.
TO BE DELÍRIOUS, (v. a.) ymlyferydd, bod yn fyfyrdan.
DELÍRIUM, (f.) ymleferydd, fyfyrdandod, gorphwyll.
TO DELÍVER, (v. a.) gwaredu, rhyddhau, digaeithiwo.—rhoi i fynu.—dyroddi, traddodi.
TO DELÍVER a Speech, (v. a.) arcithio, parablu.
DELÍVERANCE, (f.) rhyddhâd, gwaredigaeth, rhoddiad, dyroddiad, traddodiad.
DELÍVERY, (f.) adroddiad, traethiad, llafariad, dull o lafaru. Edr. *Deliverance*.
TO DELÚDE, (v. a.) twyllu, hudo, denu; siommi, feithugio.
TO DELVE, (v. a.) cloddio, palu.
DELVE, edr. *Delf*.
DÉLUGE, (f.) diluw, llifeiriant, rhyferthwy.
TO DÉLUGE, (v. a.) llifeirio, gorllo.
DÉLÚSION, (f.) hud, twyll; hudoliacth, lledrith.—amryfusedd.—*z Tbes. ii. 11. Denſyn Duw iddynt bwy amryfusedd cadarn*.
DEMAGOGUE, (f.) *from Gr. Δῆμος, People*, pobl, and *αγω, to lead*; arwain; y pen, neu'r blaenor mewn terfysg, neu gynnwrf ym mysg y cyffredin bobl; cychwynwr ymranniad.
DEMÁIN, (f.) tref-tad, trestadaeth.
DEMAND, (f.) arch, gofyn, gofyniad.

D E

ND, (v. a.) gofyn, erchi, ceifio.
DANT, (f.) circhiad, gofyn-

AN, (v. a. and n.) ym-
ymarweddiad. --- *Fig.* di-
dyfityru.

OUR, (f.) ymddygiad, ym-
iad.

RATION, (f.) lledfrydedd,
nwyr, gorphwyll, gwallgof.

RGE, (v. a.) trochi, fuddo,

T, (f.) haeddiant, haedd-
h, rhyglyddiant.

RIT, (v. a.) haeddu, rhy-
gobrynu.

E, *edr. Demain.*

OD, *among the beaten*, (f.)
duw.

ATION, (f.) mudiad, fym-
lletty, newidiad trigiant.

(f.) angau, marwolaeth,
ld.

SE, (v. a.) cymmynnu ;
arhegu.

ION, (f.) gofnygiad, iseliad.

ACY, (f.) *From Gr. Δεμο;*
pobl, and *Κεατω*, to com-

mor govern, llywodraethu ;
llywodraeth, gwladwriaeth.

ATICAL, (adj.) yn perthyn
rwy llywodraeth.

LISH, (v. a.) tynnu i lawr,
io, dinyfrio.

SHING, } (f.) bwriad i lawr,
TION, } diftrywiad, di-

l.

Gr. Δαίμων, a god, or a ge-
y spryd da neu ddrwg. ---

iaid ymhlith y cenhedloedd
ddolgar, oeddynt yn ar-

ceau naill ai encidiau'r rhai
awfant â'r byd ; neu yn-

au o uwch radd, na fuant
yn gyffylltiedig â chyrph

ond oeddynt megis cyf-
r rhwng Duw a dynion :

wn amryw fannau y mae
yn galw eu duwiau yn

iaid.

ατ εις, ---

μητα δαίμονας πολλους,

rylod Jupiter, at y De-
i, neu'r duwiau craill. *Il.*

D E

1.1. 222. Felly Aët. 17. 18. *yn my-*
negi duwiau dieithr, *Εἰρων δαίμωνων.*

Δαίμονα, demons, ydynt yn fynych
yn yr yfgyrthur yn arwyddocâu

eilunod ; eithr (yn ammbriodol
iawn) a gyfieithir Cythreuliaid,

megis *Deut. xxxii. 17. Abertbasant*
i (eilunod, *Δαίμονοις*) *gytbreuliaid.*

1 Cor. x. 20. Ond y petbau y mae'r
cenhedloedd yn eu habertbu i gyth-

reuliaid (eilunod, *Δαίμονοις*) *y maent*
yn eu habertbu. — *Στοργος*, neu *Κα-*

κος Δαίμων, oedd y spryd ag oedd yn
danfon clefydau ar ddynion. *Edr.*

Homer's Odyss. E line 394 to 397.
and K line 64.

DEMÓNSTRABLE, (adj.) profadwy,
dangosadwy ; a ellir ei brofi, neu
ei amlygu.

To DEMÓNSTRATE, (v. a.) profi, am-
lygu, dangos, arddangos, hyfpyfu,

profi yn eglur, eglurhau.

DEMONSTRATION, (f.) dangosiad,
eglurhad, arddangosiad, amlygiad,

prawf, profiad eglur.

DEMÓNSTRATIVE, (adj.) dismheu-
ol ; profiadol, hunan-brofiadol.

To DEMÚR, (v. n.) petruso, am-
mau. --- oedi, gohirio, pwylllo, ym-

aros, annilyfu.

DEMÚR, (f.) petrusder, ammheu-
aeth, annilyfrwydd meddwl.

DEMÚRE, (adj.) gŵyl, cywilydd-
gar, mul, llednais.

DEMÚRENESS, (f.) gorchwyledd,
lledneifrwydd, gŵylder.

DEN, (f.) ffau, ogof, ceudwill.

DENIAL, (f.) llyfiant, nâg, gwrth-
odiad ; gwâd, gommeddiad, pall.

DENIGRATION, (f.) duad, gordduad.

DÉNISON, } (f.) alltud weith ei
DÉNIZEN, } wneuthur yn wr

breiniol ; dinaswr, dinesydd.

To DÉNIZEN, (v. a.) breinioli, brei-
nio, gwneuthur yn ddinasydd. ---

Fig. noddi.

To DENÓMINATE, (v. a.) cyfenwi,
enwi, rhoi enw.

DENOMINATION, (f.) cyfenwad,
enwad.

DENOTATION, (f.) nodiad, yspys-
iad, arwyddocâd.

To DENÓTE, (v. a.) nodi, arwydd-
ocâu, hyfpyfu.

To

D E

To DENOUNCE, (v. a.) bygwth, gwyfaddaw; rhybuddio, mynegi, adrodd, dargan, cyhoeddi.

DENOUNCEMENT, (f.) bygythiad.
DENOUNCING, (f.) cyhoeddiad bygythion.

DENSE, (adj.) tew, am, didwli, ffrf.

DENSITY, (f.) tewedd, tewder, ffrider.

DENT, (f.) gwlff, bwlch, rllgi, rhygn, tlic.

DENTAL, (adj.) danheddog, ygythrog, deintig.

DENTIFRICE, (f.) deint-olch.

DENTITION, (f.) magiad dannedd, danheddiad.

To DENÚDATE, (v. a.) dynoethi, dihatru, amnoethi.

DENUDATION, (f.) dynoethiad, amnoethiad, dihatriad.

To DENÚDE, *edr. to Denude.*

DENUNCIATION, (f.) *edr. Denuncement.*

To DENY, (v. a.) gwadu, ymwadu, nacau, gomedd, pallu, ymrthod.

DENYING, (f.) ymwadiad, gomeddiad, naccad.

To DEOBSTRUCT, (v. a.) rhyddhau ffordd; cymmyrd ymaith bob rhwystrau.

To DEÓPPILATE, (v. a.) *edr. to deobstruct.*

DEOPPIATION, (f.) agoriad, neu ryddhâd ffordd.

To DEPÁINT, (v. a.) paentio, bri-tho; argraphu.

To DEPÁRT, (v. n.) ymadaw, ymadael, myned ymaith, encilio.

DEPÁRT, (f.) ymadawiad, my-
DEPÁRTING, (f.) nediad ymaith, enciliad.

DEPÁRTURE, (f.) *edr. Depart.*

To DEPÁSTURE, (v. a.) pori, porfau, pefgi, ymbawr.

To DEPAUPERATE, (v. a.) tlodi, gwncuthur yn dlawd, llwmhau.

To DEPEND, (v. n.) ymddibynnu, ymorphwys, ymddiried.

DEPENDENCE, (f.) ymddibyn-
DEPENDENCY, (f.) niad, ymorphwyfiad; goglud, hyder, ymddiried.—annel, atteg.

D E

DEPENDENT, (adj.) ymddibynnol.
DEPENDENT, (f.) dyn gosgordd; un a fo yn ymddibynnu ar arall.

DEFEASITION, (f.) colliant, cyfygllad, difedd, dinystriad, difwyliad.

To DEFECT, (v. a.) *edr. to Depaint.*

DEFILATION, (f.) hifad, diwalltad, diwreiddiad gwallit.

DEFILOUS, (adj.) diflew, moel, heb wallt.

DEFLECTION, (f.) gwaghad, yspyddiad, gwallowiad.

DEFECABLE, (adj.) galarus, alacthus, tofturus, grefynol, gofidus, cwynfatus.

DEPLORABLENESS, (f.) grefyndod, godd, trueni, trychineb.

To DEPLORE, (v. a.) cwyno, galaru, alacthu, tofturio, grefynu, wylofain, cwynofain.

DEPLORABLY, (adv.) yn alarus, yn druenus, yn refynol.

DEPLORING, (f.) wylofain, alacth, cwynfan, galarnad.

DEPLUMATION, (f.) dibluad, dibluhiad.

DEPONENT, (f.) tyft, gwybyddiad.

To DEPOPULATE, (v. n.) difrodi, dibobli, dinystrio, diftrywio, anrheithio, yspeilio.

DEPOPULATION, (f.) diboblod, defacdd, anrheithiad, difrodaeth, diftrywiad, dinystriad, difrawd.

DEPOPULATOR, (f.) difrodwr, anrheithiwr.

To DEPÓRT, (v. a.) dwyn ymaith—ymddwyn, ymarweddu.

DEPÓRT, (f.) ymddygiad, ymarweddiad, arweddiad.

DEPÓRTATION, (f.) trawfsglwydd, trawfsglwyddiad, herwriaeth, deoliad, alludiaeth.

DEPÓRTMENT, (f.) *edr. Depart.*

To DEPÓSE, (v. a.) dodi i lawr, gosod i lawr; difwyddo, difuddio, rhoi un allan o'i le, diurddo.

To DEPÓSE upon oath, tyftiolaethu, tyngu.

To DEPÓSITE, (v. a.) dodi i lawr, rhoi i lawr, gosod i lawr; rhoi ymaith, rhoi heibio, rhoi i fynu, gadael; gorchymyn i un, rhoi i gadw at un; rhoi cyngwyftl.

DEPÓSITE,

D E

E, } (f.) adnau, yr hyn
UM, } a roddir i gadw
 gwyfll.
ION, (f.) tyfolaeth ar lw.
 ddiad, difuddiad.
ATION, (f.) llygriad, llygr-
 iad.
VE, (v. a.) llygru, diwyno,
 , gwyro.
EDNESS. Edr. *Depravation*.
TY, (f.) llygredigaeth.
CATE, (v. n.) adolwyn, ym-
 , ymeiriol, attolygu, ymhwb-
 bil, ymlwydd, ymerfyn.
ATING, } (f.) erfyniad, ym-
ITION, } biliad, attolygiad
ECATE, (v. a.) dibrisio,
 iystyru.
DATE, (v. a.) preiddio,
 io, yspeilio, ysgyflu, yf-
 u.
ITION, (f.) preiddiad, an-
 l, yspeiliad, difrodiad.
EHEND, (v. a.) dal heb wy-
 ar y weithred. -- *Fig.* di-
 'ss, (v. a.) gwasgu i lawr,
 lawr, dwyfo i lawr. -- *Fig.*
 darostwng, isflu.
ION, (f.) gwasgiad i lawr,
 i lawr. -- darostyngiad,
 i.
TION, (f.) difuddiad, di-
 ; diddymmiad, dygiad
VE, (v. a.) difuddio, di-
 wyn oddi ar, amddifadu;
 i.
 (f.) dyfnder. Edr. *Deep*.
EN, (v. a.) dyfnhau, gwneud
 ddwfn.
ON, (f.) gyrriad ymaith.
ATE, (v. a.) puro, glan-
 eiddio.
TE, (adj.) pŵr, glân.
ION, (f.) purad, glanhâd,
 id.
ION, (f.) anfoniad cen-
 sodiad rhaglaw.
E, (v. a.) anfon cennad;
 ar yn rhaglaw; rhoi
 eth i un; gwneuthur yn
 liwr; gosod un tan, neu
 arall, 2 *Sam.* xv. 3. *Nid*

D E

*oes neb dan y brenbin a wrandawo
 arnat ti.*
DEPUTY, (f.) dirprwywr, a fo'n
 lle un arall, a wafanaetho swydd
 yn lle un arall, rhaglaw, 1 *Bren.*
 xxii. 47. *Onid rhaglaw oedd yn lle
 brenbin.*
DERELICTION, (f.) ymadawiad,
 ymwrthodiad.
TO DERIDE, (v. a.) chwerthin am
 ben, gwatwor, gwawdio, dirmygu.
DERISION, (f.) gwatwor, gwawd,
 dirmyg.
DERIVATION, (f.) tynniad oddi
 wrth y naill i'r llall; goferiad.
DERIVATION of words, tadogaeth
 geiriau.
DERIVATIVE, (adj.) wedi ei dyn-
 nu, neu ei gymmeryd oddi wrth
 beth arall.
TO DERIVE, (v. a.) tynnu oddi wrth.
 --- neut. deilliaw, dyfod allan.
DERN, *cruel*, (adj.) ysgeler, creu-
 lon, erchyll, aruthr, engriawl.
DERN, *lonely*, (adj.) unig, neillduol.
DERNIER, (adj.) diweddaf. --- *Der-*
nier-Resort, noddfa diweddaf.
TO DEROGATE, (v. a.) dibrisio, rhoi
 anglod, rhoi drygair, goganu,
 hortio, enllibio. --- lleihau.
DEROGATION, (f.) lleihâd parch,
 tynniad oddi wrth; gogan, hortiad,
 enllib.
DEROGATORY, (adj.) a leihâ werth
 neu fri peth.
DÉSART, (f.) anialwch, diffeithwch.
DESCANT, (f.) eglurhâd ar beth,
 trachawd ar beth.
TO DESCANT, (v. n.) eglurhau peth,
 rhoi amlygiad ar beth; holi peth
 yn fanol.
TO DESCEND, (v. a.) disgyn, myned
 i waered, myned i lawr.
DESCENDANT, } (f.) efillydd, hil-
DESCENDENT, } iogacth.
DESCENSION, (f.) disgynniad, gos-
 tyngiad, iseliad.
DESCENT, (f.) gorwaered, lledpeir-
 wydd, ferthedd, gogwydd, disgynfa.
DESCENT, *offspring*, (f.) hil, ach,
 hiliogaeth.
DESCENT, *invasion*, (sub.) rhuthr,
 cyrch, dlebyd.
TO DESCRIBE, (v. a.) llunio, por-
 treidiadu;

D E

treiadu; dosparthu.--mynegi, datgan, adrodd, egluro, ysgrifenu. *Jof. xviii. 6. A chewi a ddosperthwch y wlad. Barn. viii. 14. Ac yntef a ysgrifennodd iddo dyswyfogion Succoth.*--Rhuf. iv. 6. *Tu datgan dedwyddwch y dyn.*

DESCRIBER, (f.) adroddwr, mynegwr.

DESCRIPTION, (f.) darluniad, portreiad, dosparthiad, *Jof. xviii. 6.* mynegiad, adroddiad. •

TO DESCRÝ, (v. a.) fclw, golygu, tremio, canfod, gweled ym mhell, yspio; diachludd.

DESCRÝ, (f.) fcl, amlygiad, dadannudd.—golygiad, yspiad.

DESCRÝ'ING, (f.) edr. *Desery.*

TO DESÉCRATE, (v. a.) digysflegu, halogi, diurddo.

DESECRÁTION, (f.) digysflegriad.

DESÉRT, (f.) anialwch, diffeithwch, lle anial, anghyffannedd.

TO DESÉRT, (v. a.) gadael, ymadael, ymwrthod.

DESÉRT, (f.) haeddiant, haeddedigaeth, rhyglyddiant, gobryn, efrlidd.

DESÉRTER, (f.) ffoadur, ciliad, ymadawr.

DESÉRTION, (f.) ffoad, ymadawriad.

TO DESÉERVE, (v. a.) hacddu, rhyglyddu, gobrynu, dirper.

DESÉERVEDLY, (adv.) yn haeddiannol.

TO DESÍCCATE, (v. a.) fychu, dyfychu.

DESÍCCATIVE, (adj.) a fycho.

TO DESÍDERATE, (v. a.) eidduno, dymuno, hiraethu am beth annatguddiedig, neu absennol.

DESÍGN, (f.) arfaeth, amcan, bwriad, goddau, perwyl, arfeddyd, diben, appwyntiad.—cynllun, ffurf a llun adeilad, &c.

TO DESÍGN, (v. a.) arfaethu, amcanu, bwriadu; dychymmygu.—llunio, llinellu.

DESÍGNÁTION, (f.) appwyntiad, ordinhâd, arfaethiad.

DESÍGNEDLY, (adv.) yn fwriadol.

DESÍGNMENT, (f.) dychymmyg, ystrangc. edr. *Design.*

D E

DESÍRABLE, (adj.) dymunol, eiddunol.

DESÍRE, (f.) dymuniad, chwant, eidduned, dihwyd, deisfyfiad, argyllacth, asar, *Ll.*

TO DESÍRE, (v. a.) dymuno, eidduno, chwenychu, deisfyfu; gofyn, crichi, erfyn; adolwyn.

DESÍROUS, (adj.) chwannog, awyddus.

TO DESÍST, (v. n.) peidio, ymatal, gorphwys, ymaros.

DESÍSTANCE, (f.) dysfeidiad, gorphwysiad, ymattaliad, tawl.

DESK, (f.) cist, ystyfflog.

DÉSOLATE, (adj.) anghyffannedd, diffaith, difrodus, anrheithadwy.

TO DÉ SOLATE, or } (v. a.) anghyff-
make DÉ SOLATE, } anneddu, difrodi, anrheithio, diffeithio, llanastru.

DÉSOLATELY, (adv.) yn anghyffannedd, yn anrheithadwy.

DESOLÁTION, (f.) difrawd, difrodaeth, llanastr, anrhaith, anghyffannedd-ara; diffeithwch, *Jer. l. 23. Pa fodd yr aeth Babilon yn ddi-ffeithwch ym mysg y cenedloedd.*

DESPÁIR, (f.) anobaith.

TO DESPÁIR, (v. n.) anobeithio, diobeithio.

DÉSPERATE, (adj.) anobeithiol.—byrrbwyll, ehud.—enbyd, creulon, peryglus.

DÉSPERATELY, (adv.) yn anobeithiol; yn orphwyllus, yn wallgofus.

DÉSPERATENESS, (f.) ehudrwydd, gwallgof, gorphwyll.

DÉSPERATION, (f.) anobeithiad.

DÉSPICABLE, (adj.) dirmygus, dyystyr, dibris, gwael, salw, dysl-wedd, dielwig.

DÉSPICABLENESS, (f.) gwaeledd, salwedd, dielwant.

DÉSPICABLY, (adv.) yn wael, yn salw, yn ddirmygus.

DÉSPIGHT, edr. *Despite.*

TO DESPÍSE, (v. a.) dirmygu, tremygu, dyystyru, dielwi, dibriso.

DESPÍSER, (f.) dirmygwr, dibrisiwr.

DESPÍ'SING, (f.) dibrisiad, dirmygiad.

DESPÍTE, *malice*, (f.) malais, cynfig-
ch,

D E

l, drwg-cwyllys, cyngorfynt.
RE, *scorn*, (f.) tremyg, di-
 ch, dirmyg. *Ezec. xxv. 6.*
Uddirmyg yn erbyn tir Iſrael.
RITE, (v. n.) maleifio, cyng-
 u, cynfigennu; gwrthwy-
 neu feithugio amcanion un,
 gynfigen tu ag atto.
REFUL, (adj.) maleifius, cyn-
 us, drwgewyllyfiol, cyngor-
 i, drygionus.
REFULNESS, (f.) cdr. *Despite*.
ROIL, (v. a.) yspeilio, an-
 o, difeddu, difuddio, cipio.
RLING, } (f.) yspeiliad, an-
ATION, } rheithiad, di-
 d.
RÓND, (v. a.) anobeithio, di-
 i, gwanobeithio.
NDENCE, } (f.) anobeith, di-
NDENCY, } galondid.
NDENT, (adj.) anobeithol,
 th.
RE, (f.) rhiawdr, arglwydd,
 ymmerodr.
RIC, } (adj.) arglwydd-
RICAL, } iaethol, ymmer-
 d.
RIC Government, (f.) un ben-
 ymmerodraeth.
RISM, (f.) cyflawn (perffaith)
 dod, ymmerodraeth; lly-
 th, ac y mae'r gallu a'r aw-
 l yngwbl yn llaw'r tywyfog.
RÚMATE, (v. a.) diewynnu
 r ewyn.
RÚATION, (f.) diewynniad.
RÚATION, (f.) digennad.
RÚINATE, (v. a.) arfaethu,
 ntio, ordeinio; gofod; llun-
 iation, (f.) amcan, arfaeth-
 owriad, arfeddyd, diben,
 l.
RÚINE, (v. a.) Edr. *Destinate*.
RÚY, (f.) tynged, tyngedfen.
RÚTE, (adj.) amddifad, di-
 add, digarad.
RÚTION, (f.) amddifedi, di-
 nt; eisiau, diffyg, angen.
RÚÓY, (v. a.) diftrywio, di-
 o, difrodi, difetha.
RÚYER, (f.) dinystrydd, di-
 vr, diftrywiwr, difrodwr.

D E

DESTRÚCTABLE, (adj.) a allir ei
 ddinystrio.
DESTRÚCTION, (f.) dinystr, diftryw,
 colledigaeth, difrawd.
DESTRÚCTIVE, (adj.) dinystriol,
 niweidiol.
DESTRÚCTOR, (f.) cdr. *Destroyer*.
DESUDÁTION, (f.) chwyfiad dir-
 fawr.
DESUETÚDE, (f.) anghynnesiader,
 anarfer.
DESÚLTORY, } (adj.) niweidiol,
DESÚLTÓRIous, } ansfydlog.
TO DESÚME, (v. a.) cymmeryd oddi
 wrth; benthycio.
TO DETÁCH, (v. a.) neillduo, di-
 doli, gwahanu.—danfon allan ran
 o fyddin, neu lu.
DETÁCHMENT, (sub.) llu o wyr
 wedi eu hethol o'r brif fyddin, a'u
 danfon ar ryw achos neillduol.
TO DETÁIL, (v. a.) adrodd; rhoi
 cyfrif o holl amgylchiadau gweith-
 red.
DETÁIL, (f.) cyfrifiad yn cynnwys
 holl amgylchiadau gweithred.
TO DETÁIN, (v. a.) attal, dal, lluddias,
 rhwyfro.
TO DETÉCT, (v. a.) datguddio, dad-
 annhuddo, diachludd, cyhoeddi.
DETÉCTION, (f.) datguddiad, dad-
 annudd, yspysiad, cyhoeddiad.
DETÉNTION, (f.) attaliad, daliad,
 daliad yn ol.
TO DETÉK, (v. a.) lluddias drwy
 ofni, digalonni, attal un rhag
 gwneuthur peth drwy ofod o'i
 flaen y canlyniad o hono.
DETÉRMENT, (f.) lludd, rhwystr,
 attaliad rhag gwneuthur peth.
TO DETÉRGE, (v. a.) sychu ymaith,
 glanhau, carthu.
DETÉRMINABLE, (adj.) a allir ei
 derfynu.
TO DETÉRMINATE, (v. n.) terfynu,
 pennu, pennodi, dibennu, sefydlu.
DETÉRMINATE, (adj.) terfynedig.
Act. ii. 23. Hwn, wedi ei roddi trwy
derfynedig gyngor a rhag-wybod-
aeth Duw.
DETÉRMINATION, (f.) terfyniad;
 appwyntiad; bwriad, barn, *Sept.*
iii. 8. Canys fy marn fydd ar gys-
null y Cenhedloedd.

D E

Te **DETERMINE**, (v.a.) terfynu, pen-nodi, appwyntio; bwriadu, barnu, rhoi barn; rhagderfynu, *Job* xiv. 5. *Gan fod ei ddyddiau ef wedi eu rhagderfynu.*

DETÉRSION, in surgery, (f.) glanhâd clwyf.

Te **DETÉST** (v.a.) ffeiddio, dyngasâu.

DETÉSTABLE, (adj.) ffaidd, atgas, ffeiddgas, erchyll.

DETESTATION, (f.) ffeiddiad, atgasrwydd, casineb, dygafedd.

Te **DETHRÔNE** (v.a.) diŵyddo brenhin, neu ei droi oddi ar yr orseddfainge.

DETINUE (f.) cwyn yn erbyn un a fo yn pallu a thalu adnau, neu 'r hyn a roddwyd iddo i gadw dros arall.

Te **DETÔRT**, (v.a.) gwyrddroi, gwyrro.

Te **DETRACT**, (v.a.) athrodi, rhoi drwg absen, rhoi anair, hortio, enllibio.

DETRACTIÖN, (f.) athrod, athrawd, absen air, gogan, hort, enllib.

DETRACTIVE, } (adj.) athrodus,
DETRACTORY, } enllibus, a leihao fri, neu barch un.

DETRIMENT, (f.) niweid, erniweid, colled, amrygoll, argywedd.

DETRIMENTAL, (adj.) niweidiol, argyweddus, colledus.

Te **DETRUDE**, (v.a.) gwthio i lawr, gyrru i lawr.

DETRUSION, (f.) gwthiad i lawr.

DEVASTATION, (f.) hafog, anrheithiad, difrod, difrodiad, distrywiad, dinystriad, difaedd.

Te **DEVÉLOP**, (v.a.) cymmeryd ymaith y gorchudd a fo 'n cuddio rhyw beth; gwneuthur yn amlwg, neu 'n gydnabyddus ryw gyfrwys ddichell.

Te **DEVÉST**, (v.a.) diosg, dihatru, dadwisgo. *Fig.* difuddio, difeddu.

DEVÉXITY, (f.) gwyredd, cammedd, ceuedd.

Te **DEVÉIATE**, (v.n.) cyfeiliorni, amryfyseddu, myned oddiar y ffordd, diarfforddi.

DEVIATION, (f.) cyfeiliornad, didro; crwydr, amryfysedd; gwib; pechod, camwedd.

D E

DEVÍCE, (f.) dychymmyg, dichell, bwriad, dyfais.

DEVICE, in heraldry, (f.) arwydd, nôd i adnabod un wrtho.

DÉVIL, (f.) from Gr. *Διαβολος*, a Calumniator, or false accuser; athrodwr, neu gamgyhuddwr; diafol, diawl, y fall, y cythraul.

DEVILISH, (adj.) diawledig, cythreulig.

DÉVIOUS, (adj.) allan o'r ffordd; cyfciliornus.

Te **DEVISE**, (v.a.) dychymmygu, dyfeisio, bwriadu, ystrywio. — ffurfio, llunio, lluniaethu.

Te **DEVISE in law**, (v.a.) cymmynnu.

DEVÍSE, (f.) dychymmyg, dyfais. — cymmyniad, neu roddiad trwy ewyllys.

DEVÍSER, (f.) dychymmygwr, dyfeisiwr. — Cymmynnwr.

DÉVOID, (adj.) gwag, gweilydd, coeg; anolo.

DÉVOIR, (f.) dyledswydd, gwafanaeth; anrhydedd a fo yn ddyledus i un.

Te **DEVOLVE**, (v.a.) treiglo i lawr, ymdreiglo. — symmud oddi wrth y naill i'r llall.

DEVOLUTION, (f.) treiglad i lawr, ymdreiglad. — symmudiad oddi wrth y naill i'r llall.

DEVORATION, (f.) ysiad, llyngciad, traffyngciad.

Te **DEVÔTE**, (v.a.) cystegru, gosod heibio tu ag at wafanaeth crefyddol, neu ryw ddiben neilltuol arall. diofrydu, rhoi diofryd. — gorchymmyn i ddistryw.

DEVOTÉE, (f.) dyn diofrydawg.

DEVOTION, (f.) addoliant, duwiolder, duwiolswydd, golychwyd; di-hewyd.

DEVOTIONAL, (adj.) duwiol, di-hewydus, golychwydol.

Te **DEVÔUR**, (v.a.) llyngcu, traffyngcu; yfu; difa, gwastraffu.

DEVÔURER, (f.) yfwr, gwastraffwr.

DEVOUT, (adj.) duwiol, dwyfol, crefyddol, golychwydel, dihewydus, defosiynol yn y 10. o'r *AB.* 2. *gur* defosiynol.

DEVOUTLY, (adv.) yn dduwiol.

D I

NESS, (f.) duwioledeb.
 (f.) y diafol.
ÓNOMY, (f.) *from Gr. δὲ-
 ond, ail, and νόμος, law*, cy-
 yr ail gyfraith, neu ail ad-
 l o'r gyfraith; pumed
 ofes.
) gwlith, arien.
or bedew, (v.a.) gwlitho, di-
 gwlith, gwlychu, taenellu
 n.
 , (f.) tagell eidion.
 (adj.) gwlithog, llawn
 , (adj.) dehau.
ITY, (f.) deheurwydd; cy-
 lyd, ystryw; parodrwydd.
OUS, (adj.) dehau, deheu-
 w, dichwith, cywraint; cy-
 l; ystrywgar, celfydd, cyf-
 wyadl.
OUSLY, (adv.) yn ddehau,
 ic, *or diabolical*, (adj.) Edr.
 , (f.) corynrwy, coronbleth,
 alaith, pleth a wisgai bren-
 l ynghylch eu pennau.
AL, (adj.) croes o'r maill
 r llall.
AL, (sub.) llinell o'r naill
 r llall.
ALLY, (adv.) ar groes, neu
 aedd o'r naill gongl i'r llall.
 (f.) deial, Dr. *Davies*. —
 xx. 11. yn *neial* Ahaz.
T, (f.) priodoliaith, amryw-
 iaith.
TIC, (f.) celfyddyd ymre-
 , ymrefymmeg, dialechdid.
FICAL, (adj.) yn perthyn
 ddyd ymrefymmu, neu ddi-
 d.
UE, (f.) cydymddiddan,
 id, holiad ac attebiad.
OGUE, (v.a.) ymddiddan,
 d. "Doſt dialogue with thy
 " Shak.
ER, (f.) *from Gr. δια, thro',
 ind μέτρον, measure* mesur;
 yn rhannu peth yn ddwy
 y ei hanner, tryfesur.
RAL, *or* } (adj.) uniawn
RICAL, } trwy'r canol.

D I

DIAMÉTRALLY, } (adv.) yn un-
DIAMETRICALLY, } iawn, yn gy-
 feiriol.
DIAMÉTRICALLY, *opposite*, (adv.)
 yn gwbl wrthwyneb.
DÍAMOND, (f.) diemwnt.
DÍASPASM, (f.) per-arogl.
DÍAPER, (f.) lliain gosgeddog, neu
 rhigolog.
To DÍAPER, (v.a.) amrywio; tynnu
 lluniau ar liain.
DIAPHÁNEITY, (f.) *from Gr. δια,
 through, trwy; and φαίνω, to appear*,
 ymddangos; tryloywder, digleir-
 der y gallir gweled trwyddo.
DIAPHÁNOUS, (adj.) tryloyw, eglur,
 difglair fel y gwelir trwyddo.
DIAPHÓRETIC, *in medicine*; (adj.)
 a bair chwyfu.
DÍAPHRAGM, (f.) *from Gr. δια-
 φραγμα, a space between*, cyfrwng;
 llen-gig y ddwyfron, y llicieing
 traws, y trawsgae.
DIARRHOŒA, (f.) *from Gr. διαρροή,
 to flow*, goferu neu lifo; *in medicine*,
 darymred, neu darymred y bol.
DÍARY, (sub.) dyddlyfr, rhyftair,
 llyfr a hyſpyfa beth a wnelir bob
 dydd.
DÍBBLE, (f.) pren, neu haiarn plan-
 nu.
DÍCACITY, (f.) siaraduſrwydd, dy-
 wedgarwch, baldordd.
DICE, *plural of die*, dis.
DÍCER, (f.) diſiwr, chwaraewr diſ-
 iau.
DICHÓTOMY, (f.) *from Gr. διχοτο-
 μία; rhanniad*, neu ddosparthiad
 yn ddwy ran.
To DICTÁTE, (v.a.) adrodd, dywed-
 yd, adrodd i mi beth a ysgrifeno.
DICTÁTE, (sub.) gorchymyn; hy-
 fforddiad.
DICTÁTOR, (f.) adroddwr, dywed-
 wr; hyfforddwr, cyfarwyddwr.—
 penſwyddog ym myſg y Rhufein-
 iaid.
DICTÁTORSHIP, } (sub.) ſwydd y
DICTÁTURE, } cyfryw un.
DÍCTION, (f.) dywediad, adrodd-
 iad, ymadrodd.
DÍCTIONARY, (f.) geir-lyfr.
DIDÁCTIC, *or* } (adj.) addysgiadol;
DIDÁCTICAL, } yn cynnwys hy-
 fforddiadau,

D I

fforddiadan, cyfarwyddiadan, neu reolau.

DIDAPPER, (f.) tindroed.

DIDASCALIC, (adj.) *from Gr. διδασκαλικός, a teacher*, athraw; athrawaidd, athrawus, hyfforddus.

TO DIE, (v.n.) marw, trengi; darfod.

DIE, (f.) dia.

DIEU ET MON DROIT, (*Fr. the motto of the arms of England, and signifies, God and my Right*) Duw a fy lawa.

DIST, (f.) bwyd, ymborth, portiant, lluniaeth.

TO DIST, (v.a.) rhoddi bwyd i, portni; borio.

DIST, (f.) cymmanfa pendeigion teyrnas; yr un yn Germani a Poland a Pharlament yn Lloegr.

TO DIFFER, (v.n.) amrywio, amgenu, bod yn amgen, amrafaelio, bod a rhagor rhyngddo; bod yn anghyffelyb, anghytuno, tybio 'r gwrthwyneb, bod o dŷb arall.

DIFFERENCE, (f.) amrywiaeth, gwahan, gwahaniaeth, rhagor; amrafael, anghydfod, anudeb.

TO DIFFERENCE, (v.a.) gwahanredoli, gwahaniaethu, gwneuthur gwahaniaeth.

DIFFERENT, (adj.) gwahanredol, gwahanol, annhebyg, anghyffelyb, anghymmarus.

DIFFERENTLY, (adj.) mewn modd gwahanol.

DIFFERING, (f.) amrafael, anghydfod, anudeb.

DIFFICULT, (adj.) anhawdd; caled; anynad, anhywedd, anhyfodd.

DIFFICULTY, (f.) anhawdder, caledi; anefmwythdra, trallod, blinder, perygl.

TO DIFFIDE, (v.n.) gwan-gredu, anghoelio, anghredu, gwan-ffyddio.

DIFFIDENCE, (f.) anymddiried, gwan-gred, anhyder, anghoel.

DIFFLUENCE, } (f.) rhedegiad ar
DIFFLUENCY, } lled, rhedegiad allan o bob parth.

DIFFRANCHISEMENT, (f.) difuddiad dinas o i siartr, neu ei dinas-fraint.

TO DIFFUSE, (v.a.) gwaflgaru, tannu ar lled; gollwng i redeg.

DIFFUSE, (adj.) gwaflgarog, ar waf-

D I

gar, arlled.—llydan, helaeth, cheng.

DIFFUSEDLY, (adv.) yn wafgaredig. — yn helaeth.

DIFFUSEDNESS, (f.) gwaflgar, gwaflgarfa, taniad.—*Applied to silk*, helaethrwydd, lliologrwydd.

DIFFUSELY, (adv.) Edr. *Diffusely*.

DIFFUSION, (f.) Edr. *Diffusedness*.

DIFFUSIVE, (adj.) gwaflgaredig. Edr. *Diffuse*.

DIFFUSIVELY, (adv.) ar wafgar, ar lled.—yn cheng.

DIFFUSIVENESS, (f.) edr. *Diffusedness*.

TO DIG, (v.n.) ceibio, palu, cloddio.—gwana, brathu, "*fill for the growing liver digged his breast*." Dryd.

DIGEST, (f.) llyfr o'r gyfraith cefil. *Pandectæ*, Dr. Davies.

TO DIGEST, (v.a.) dosparthu, trefnu, gosod mewn trefn.—treulio'r bwyd yn y cylla.

DIGESTION, (f.) traul bwyd yn y corph.—*in chemistry*, toddiad pethau trwy dân.

DIGESTIBLE, (adj.) hydraul.

DIGESTIVE, (adj.) treuladwy; toddadwy; a helpo traul ar fwyd yn y cylla.

DIGGER, (f.) ceibiwr, cloddiwr, palwr.

DIGGING, (f.) ceibiad, cloddiaid.

TO DIGMT, (v.a.) addurno, harddu, trefnu; trwsiadu, tacclu, cymhefnu.

DIGIT, (f.) tair pedwaran, neu pedwaredd ran o fodfedd.—*in Astronomy*, y ddeuddegfed ran o drysfesur yr haul a'r lleuad.

DIGLADIATION, (f.) ymdrin cleddyfau, ymladd â chleddyfau.

DIGNIFICATION, (f.) urddasied, dygiad i anrhydedd a chymmeriad.

DIGNIFIED, (adj.) urddol, urddedig, urddasol, parchedig, anrhyddus.

TO DIGNIFY, (v.a.) urddo, urddasu, dwyn i gymmeriad; anrhyddedu; addurno.

DIGNITY, (f.) urddas, parch, anrhydedd, cymmeriad, teilyngdod.

TO DIGRESS, (v.n.) ymadaw oddi wrth

D I

testun; cilio o'r ffordd, cy-
ii, crwydro, gwibio.

SION, (f.) ymadawiad oddi
testun, neu 'r ymadrodd;
o'r iawn ffordd; osgiad cy-
iad.

DICATE, (v.) cylafareddu,
rhawg dau-beth, rhoi barn,
terfynu; dosparthu.

DICATION, (f.) cylafareddiad,
ad barn, barnol ddosparth-
erfyniad.

DICLAWDD, gwrthglawdd,
higol, ffos; lle y croennadwfr.

DICERATE, (v.a.) rhwygo,
, darnio, difynio.

DICATION, (sub.) drylliad,
iad yn ddau, darniad.

DICNIATE, (v.a.) rhwygo yn
au. Edr. *to Dilacerate*.

DICATION, (f.) chwarthoriad,
id.

DICIDATE, (v.a.) digarregu,
'r cerrig.—gwastraffu, af-
i, gwneuthur difrawd.

DICATION, (sub.) distrywiad
au.—gadawiad adeilad i

lawr o ddiffyg atgyweiriad.

DICABLE, (adj.) a allir ei ledi.

DICATION, (f.) helaethiad.

DICATE, (v.a.) lledu, chengu,
, helaethu. *Fig.* adrodd yn

DICINESS, (f.) gohir, godrig,
l, oed; musgrelli.

DICRY, (adj.) cyngydiol, diog,
all; yn oedi gwneuthur peth
diogi, a musgrelli.

DICATION, (sub.) cariad, hoffedd,
anwylferch.

DICMA, (f.) rhewm yn cloi o
ffordd. *Fig.* anhawddra.

DICANCE, (f.) dyfalwch, diwyd-
n, astudrwydd.

DICANT, (adj.) dyfal, diwyd,
s, didawl, gwaftadol, dibaid;
hiesgeulus, manol.

DICNTLY, (adv.) yn ddyfal, yn
l; yn ofalus.

DICD, (adj.) eglur, gloyw, dif-
umlwg, goleu.

DICIDATE, (v.a.) egluro, am-
glurhau; gwneuthur peth
ydd ei ddeall.

D I

DILUCIDATION, (f.) amlygiad, eg-
lurhâd.

TO DILUTE, (v.a.) teneuhau, gwneu-
thur yn dencu trwy gymmysgu
dwfr, neu ryw wlybwr arall â
pheth.—cymmysgu dwfr a gwin.

DILUTION, (sub.) teneuhâd, neu
wneuthuriad peth yn dencu.

DILUVIAN, (adj.) llifeiriol, perth-
ynol i'r, neu tebygol i'r diluw.

DIM, (adj.) tywyll, caddug; coeg-
ddall.—pwl.

TO DIM, or *make dim*, (v.a.) tywyllu,
caddugo.

DIMENSION, (f.) mesuriad, mesur,
maint.

DIMICATION, (f.) ymladd, ymryf-
son, cynnen; cad, brwydr.

TO DIMINISH, (v.a.) gwneuthur yn
llai, lleihau, toli, treio, prinhau.
(neut.) myned yn llai.

DIMINUTION, or } (f.) lleihâd,
DIMINISHMENT, } prinhâd, trai,
tawl.

DIMINUTIVE, (adj.) bychan, bach,
eiddil.

DIMINUTIVE, in *Grammar*, (f.) gair
yn arwyddocau bychander, neu
eiddilwch.

DIMINUTIVENESS, (f.) bychander,
eiddilwch.—gwaeledd, salwder.

DIMISSORY Letters, (f.) llythyrau
anfon; llythyrau mae un yn eu
cael oddi wrth un efgob, i fyned
at efgob arall i gael ei urddo.

DIMITTY, (f.) math ar gottwm.

DIMLY, (adv.) yn dywyll, yn an-
amlwg; yn bwl.

DIMNESS, (f.) tywyllni, caddug,
coegddallni.—*Applied to the mind*,
hurtrwydd, pylni.

DIMPLE, (f.) twll bychan mewn
gên, neu rûdd.

DIMPLED, (adj.) a thwllau yn y
rûdd, neu 'rên.

DIN, (f.) swm, trwm, twrf, trydar.
TO DIN, (v.a.) syfrdanu, byddaru â
swm, a thrydar.

TO DINE, (v.a.) ciniawa.

TO DINO, (v.a.) taro, curo: rhuo,
nadu.

DINGLE, (f.) dyffryn, glynn, cwm.

DINNER, (f.) ciniaw.

DINT, (f.) trawiad, pwyad, beedd-
iad.—

D I

baeddiad. — trais; grym, nerth.
"by dint of arms," Addif.—Trwy
 nerth arfau.
DIŌCESAN, (f.) efgob.
DIŌCESE, (f.) efgobaeth, efgob-
 awd.
DIŌPTRIC, or } (adj.) *from Gr. δια,*
DIŌPTRICAL, } *through, trwy, and*
εωραειν, to see, gweled; a gynnorth-
wyo y golygon i weled gwrth-
ddrychau o bell.
To DIP, (v. a.) trochi, foddi, suddo,
 gwlychu.
DIPHTHONG, (f.) *from Gr. διφθογγος;*
 deufain, dipton, dwy fogail un-
 fain.
DIPPER, (f.) trochwr.
DIPPING, (f.) trochiad.
DIPLOMA, (f.) llythyr, neu ysgrifen
 yn dwyn, neu yn cynnwys ynddi
 ryw rhagorffraint, neu ditl siatr.
DIPSEE line, or } *sea term, plwm*
DEEP sea line, } a llilyn i blym-
 io dyfnder.
DIRE, (adj.) ysgeler, creulon, er-
 chyll, dychrynnyld, aruthr, engir,
 engiriauwl.
DIRECT, (adj.) uniawn, cyfeiriol,
 uniawn-gyrch.
To DIRECT, (v. a.) cyfarwyddo, hy-
 fforddi, cymmedru, hylwybro; cy-
 feirio, wynebu at, tueddu.—rheoli,
 llywodraethu.
DIRECTION, (f.) tueddiad, cyfeir-
 iad; cyfarwyddiad, hyfforddiad,
 uniawnad; gorchymyn.
DIRECTIVE, (adj.) hyfforddus.
DIRECTLY, (adv.) yn uniawn, yn
 gynnwys; yn ddioed.
DIRECTNESS, (f.) uniawnder, cym-
 mwysder.
DIRECTOR, (f.) cyfarwyddwr, hy-
 fforddwr; rheolwr, llywodraethwr.
DIRECTORY, (f.) cyfarwyddyd, yr
 hyn a gynnwys hyfforddiadau, neu
 reolau.
DIREFUL, (adj.) llawn dychryn,
 ofnadwy, aruthr.
DIREPTION, (sub.) yspeiliad, an-
 rheithiad, ysglyfiad.
DIRGE, (f.) marwnad; cân alarus a
 gennir mewn angladdau.
DIRIBITORY, (f.) y lle y telid cyf-
 logau milwyr.

D I

DIRITY, (f.) creulonedd, erchyll-
 rwydd, dywalder.
DIRK, (f.) math ar ddager.
DIRT, (f.) tom, baw, mign, llaid.
DIRTINESS, (f.) budreddi, bryni,
 aflendid, ffieidd-dra. *Fig. gwael-*
edd.
DIRTY, (adj.) tomlyd, bawlyd,
 brwnt, aflan, budr.—*Fig. gwael,*
difas, falw. — enllibus.
To DIRTY, (v. a.) diwyno, halogi,
 budreddu, aflanhâu. — anurddo,
 gwaradwyddo.
DIRUPTION, (f.) rhwygiad.
DISABILITY, (f.) analluogrwydd,
 gwendid, llefgedd, eiddilwch.
To DISABLE, (v. a.) analluogi,
 gwneuthur yn analluog, neu yn
 anghymmwyys, gwanhau.
To DISABUSE, (v. a.) gofod yn yiawn,
 didwylllo, rhyddhau un o'i gyfeil-
 iornad.
DISACCOMMODATION, (f.) anadd-
 afrwydd.
To DISACCORD, (v. a.) anghyttuno.
To DISACKNOWLEDGE, (v. a.) gwa-
 du, anaddef, naccau.
DISADVANTAGE, (sub.) anfantais;
 colled, niwed, afies.
DISADVANTAGEOUS, (adj.) anfan-
 teisiol; anghyfleus, anghyfaddas;
 niweidiol, colledus.
DISADVANTAGEOUSNESS, (f.) an-
 hymmwyfder, anghyfleufder; an-
 iwed.
DISADVENTURE, (f.) dryglam, an-
 ffawd, drwg ddamwain.
To DISAFFECT, (v. a.) diferechu, di-
 eithro, troi ymaith, neu dynn
 ymaith ferchiadau un.
DISAFFECTED, (part. or adj.) an-
 foddog, digllawn, gwrthwynebus,
 drwgewyllysiol.
DISAFFECTEDNESS, (sub.) drwg-
 ewyllysgarwch, anfoddlonrwydd.
DISAFFECTION, (f.) diffyg ffydd-
 londeb, ewyllys da, neu ddarost-
 yngiad i'r llywodraeth. — drwg-
 ewyllys; anfoddlonedd.
To DISAGREE, (v. n.) anghyttuno,
 anghordio, amrafaelio, anghydlyn-
 io.
DISAGREEABLE, (adj.) anghym-
 mwys, anaddas, anweddus, an-
 hyttun.—

D I

—anhyfryd, anghymmer-
ammheraidd.

ÉTABLENESS, (f.) anghyd-
l, anghytundeb.—anhyf-
l.

ÉMENT, (f.) anghyttun-
ghydfod, anghymmodlon-
nundeb, gwrthwynebiad ;
l, ymryfflon.

LLŌW, (v.a.) llyfu, gwrth-
nmedd, pallu caniatâu.

ŌWABLE, (adj.) anghaniat-
lwlwafus.

ŌWANCE, } (sub.) llyfiant,
ŌWING, } gwrthodiad, an-
gaeth.

NIMATE, (v.a.) digalonni,
io, lladd.

ATION, (f.) dieneidiad ;
aeth. "*Affections which de-
life, and depart upon* difani-
" *Brown.*

INŪL, (v.a.) diddymmu, di-
dileu.

PPÉAR, (v.n.) diflannu, di-
dismythu ; edwi.

PPŌINT, (v.a.) feithugio,
l, twylllo.

INTMENT, (sub.) feithug-
eithug, siommedigaeth.

OBATION, (f.) annhuedd ;
id ; anfoddlonrwydd ; dyft-

PRŌVE, (v.a.) ffeiddio, dir-
diystyru ; llyfu, gwrthwy-
anghanmol.

IM, (v.a.) diarfu ; difuddio.

RRAY, (v.a.) diofg, diha-
lwlwifgo.

RY, (f.) annhrefn ; dadwif-

ER, (f.) dryglam, anffawd,
damwain, annawn.

IOUS, (adj.) annedwydd, an-
greidydig, helbulus, blin-
gresynol.

ROUCH, (v.a.) llyfu ; gwa-

ŌW, (v.a.) gwadu, ymwa-
nmedd, llyfu, anaddef ;
l.—ffeiddio.

WAL, (f.) gwād, ymwad ;
id heibio, llyfiant, gwrth-
—ffeiddiad.

D I

DISAVŌWMENT, (f.) Edr. *Disavow-
al.*

To DISAŪTHORIZE, (v.a.) diawdur-
dodi.

To DISBÁND (v.a.) difwyddo rhy-
felwyr, difwyddo ; gollwng ym-
aith, gollwng yn rhydd, rhydd-
hau.

To DISBÁRK, (v.a.) tirio.

DISBELÍEF, (f.) anghrediniaeth,
anghoel, anymddiried, gwan-gred.

To DISBELÍEVE, (v.a.) anghredu,
anghoelio, pallu coelio.

DISBELÍEVER, (f.) anghredadyn.

To DISBŪRDEN, (v.a.) dadlwytho,
dadhynio ; cfmwytho.

To DISBŪRSE, (v.a.) treulio, gwar-
io, costio.

DISBŪRSEMENT, (f.) gwariad.

DISCÁLCEATE, (adj.) diefgidiau,
diarchenog.

DISCÁLCEATION, (sub.) diarchen-
iad.

To DISCANDY, (v.a.) toddi.

To DISCÁRD, (v.a.) difwyddo, anfon
ymaith, gollwng yn rhydd.—taflu
ymaith.

To DISCÁSE, (v.a.) dihatru, diofg ;
dinoethi. "*I will discase me.*" Shak.

DISCEPTATION, (f.) ymddadleuad,
ymddadl ; ymrefymmiad.

To DISCÉRN, (v.a.) canfod, gweled ;
deall, gwybod.—barnu ; gwahani-
aethu, dosparthu.

DISCÉRNIBLE, (adj.) a allir ei gan-
fod ; a allir ei amgyffred. —
amlwg.—a allir ei wahaniaethu,
dosparthadwy.

DISCÉRNING, (adj. or part.) doeth,
synhwyrol, dosparthus ; yn canfod
y gwahaniaeth fydd rhwng pethau.

DISCÉRNMENT, (sub.) barn, neu r
gallu o wahaniaethu rhwng peth-
au ; dosparth.

To DISCHÁRGE, (v.a.) dadlwytho.
—gollwng, rhyddhau.

To DISCHÁRGE, *put out of office,*
difwyddo ; diurddo, diraddio.

To DISCHÁRGE *a dept,* talu dyled.

To DISCHÁRGE *one's duty,* cyflawni
ei ddyledfwydd ; gwaiaethu ei
swydd yn ffyddlon.

DISCHÁRGE, (f.) gollyngdod, rhydd-
hâd, cennadi ymado.—difwyddiad.

D I

—taliad dylid.—*cyflawniad dy-
lediwdd.*

To DISCERN, (v.a.) torri yn ddarn-
au, gwahanu.

DISINCT, (adj.) rhydd, wedi ei
cillwng yn rhydd, ysbect, dirwym.

DISCIPLE, (f.) disgybl, ysgolhaig
athrylithgan.

DISCIPLINABLE, (adj.) dwigadwy.

DISCIPLINARY, (adj.) perthynol i
ddisgyblaeth.

DISCIPLINE, (sub.) dysg, disgybl-
aeth, addysg, athrawiaeth, dysg-
eiaeth.—*rheolaeth.*

To DISCIPLINE, (v.a.) addysgu, hyf-
fforddi, cyfarwyddo, athrawiaethu.

To DISCIPLINE, *punio*, ceryddu,
cospi.

To DISCLAIM, (v.a.) gwadu; lly-
fu, gwrthod, gadaw.

To DISCLOSE, (v.a.) datguddio, ym-
atguddio, dadanhuddo, diachludd,
egluro, egori.

DISCLOSING, } (i.) datguddiad,

DISCLOSURE, } dadanhuddiad,
agoriad, amlygiad, cyhoeddiad.

To DISCLOUR, (v.a.) amliwio,
drygliwio, llychwino.

To DISCOMFIT, (v.a.) goresgyn,
gorchfygu, gorfod, ynnill y maes.

DISCOMFIT, (sub.) buddugoliaeth,
goruchafiaeth, gorfod, gorfodaeth,
gyrriad ar ffo.

DISCOMFITING, } (f.) dinystr, i

DISCOMFUTURE, } *Sam.* xiv. 20.
a dinystr mawr iawn oedd yno. *Edr.*
Discomfit.

DISCOMFORT, (sub.) anghysur,
prudd-der, trymfryd, trymder,
tristwch.

To DISCOMFORT, (v.a.) anghysuro,
angomfforddio, peri cyftudd a go-
fid, gofidio, tristau.

DISCOMFORTABLE, (adj.) anghys-
urus, anghomfforddus.

To DISCOMMEND, (v.a.) goganu,
cablu, anghanmol, rhoi anglod;
beio, testunio; ceryddu.

DISCOMMENDABLE, (adj.) anghan-
moladwy; beius.

DISCOMMENDATION, (f.) anglod,
gogan, anghanmoliaeth, cabl, an-
air.

To DISCOMMÓDE, (v.a.) anaddasu,

D I

*annhrefnu, anghymmhwysu, an-
hymmesuro.*

DISCOMMÓDIOUS, (adj.) anghys-
eus, anaddas, anghymmhwys, an-
wedus, anghyttun.

DISCOMMÓDITY, (sub.) anghym-
mhwyder, anghysfuder; anfan-
tais.—*afies, coiled, niweid.*

To DISCOMPOSE, (v.a.) annhrefnu,
gwneuthur annhrefn; terfysgu,
cyffroi, cynnhwrfu, tralloddi, cyth-
ryble, cythruddo, aflonyddu.

DISCOMPOSE, (sub.) annhrefn;
cythrudd, cythrwll, terfysg, trall-
od; cynnwiri meddwl.

To DISCONCERT, (v.a.) anesydli
(aflonyddu, cythruddo, terfysgu)
'r meddwl.—*ffiommi, seithugio.*

DISCONFORMITY, (f.) anghyttun-
deb, anghordiad.

DISCONGRUITY, (f.) anghyngbord-
iad, anghysfondeb, anghyttundeb,
anghydfod.

DISCONSOLATE, (adj.) anghysur-
us, prudd, trist, trwm, galarus, al-
aethus.

DISCONTÉNT, (f.) anfoddlonedd,
anfoddlondeb, anwes.

DISCONTÉNTED, (adj.) anefmwyth;
anfoddlon.

DISCONTÉNTEDNESS, } (sub.) an-
DISCONTENTMENT, } foddlop-
rwydd; anefmwythder; cythrudd,
dygnedd.

DISCONTINUANCE, (sub.) seibiant,
hamdden, dyspeidiad, gorphwys,
toliad.

DISCONTINUATION, (f.) *Edr.* *Dis-
continuance.*

To DISCONTINUE, (v.a.) peidio,
ymattal, gorphwys, dyspeidia;
gadael heibio, llafu yn gwaethur
peth.—*torri ymaith; gwa-
hanu.*

DISCONTINUITY, (f.) datymgff-
ylltiad, diundeb rhannau; toriad
undeb, neu gyffylltiad.

DISCORD, (f.) anghyttundeb, an-
hydfod, anghordiad, annysgym-
mod; amrafael, ymryffon, anghym-
modlonedd.

To DISCORD, (v.n.) anghyttun,
anghordio, bod yn anghyttun, bod
yn anghysion, amryfaelio.

DISCORD-

D I

DANCE, (f.) anundeb. Edr. 1.

DANT, (adj.) anghyttûn, fôn, anghyngordiol.

COVER, (v. a.) datguddio, iuddo, diachludd, annirgelu, egori.—gweled, syllu, can-

ERABLE, (adj.) a allir ei lan, a allir ei ganfod, a all-datguddio.

ERY, (f.) datguddiad, amarddangos, mynag; caff-coppinod.

OUNSEL, (v. a.) anghyng-cynggori 'r gwrthwyneb, cynggori.

COUNT, (v.a.) tynnu oddi tynnu yn ôl; tynnu oddi cyfrif.

NT, (f.) dirrdyniad; tyn-ddi wrth, tynniad yn ôl;

SUTENANCE, (v. a.) ang-; cashû; rhwystro; go—digalonni; cywilyddio.

SURAGE, (v.a.) anghyfluro, ni, Num. xxxii. 7. a pha lligalonnwch feibion Israel? 1. Deut. i. 21. ac na lwfr-ychrynu, rhwystro.

AGEMENT, (f.) digalon-iwystr, goludd.

RSE, (f.) ymddiddan, ym- iad, fiarad; ymadrodd, wd, adroddiad, araith.

OURSE, (v.n.) fiarad, ym- n, chwedleua, ymrefymmu, odd.

RTEOUS, (adj.) anfwyn, an- , creulon, anwar, annhirion, ws.

RTEOUSLY, (adv.) yn an-

RTESY, (f.) anfoesgarwch; anghymmwynas.

s, (adj.) llydan.

IT, (f.) anurddas, gwarth, ch, gwaradwydd, gogan, an- rhâd, anair, hort.

RÉDIT, (v. a.) anghredu, lio.—anurddo, goganu, am- , hortio, enllibio.

ST, (adj.) ystyriol, call,

D I

dofparthus, pwylllog, cymmen, doeth, dichlyn, deallgar, Gen. xli. 33. gwr deallgar a doeth.

DISCREETLY, (adv.) yn ddeallgar, yn synhwyrol.

DISCRETNESS, (f.) callineb, doeth- incb, synwyr, pwyllledd, ystyriaeth.

DÍSCREPANCE, (f.) amrafael, ang- hyd fod, anundeb.

DISCRETE, (adj.) dofparthedig, neillduedig, gwahanedig.

DISCRETION, (f.) dispwyl, pwyll, synwyr, callineb.—Fig. rhyddid, neu allu aflywodraethol, neu ddi- ammodol. "He surrenders at Dis- cretion."

DISCRIMINABLE, (adj.) gwahan- edig, gwahanredol, neillduol.

To DISCRIMINATE, (v.a.) rhoi nôd gwahan ar beth, gwahanredoli, gwahanu; dofparthu, neillduo.

DISCRIMINATION, (sub.) amryw- iaeth, gwahaniaeth, gwahanredol- iaeth, dofparthiad.

DISCRIMINOUS, (adj.) peryglus, enbydus, niweidiol.

DISCUMBENCY, (f.) gorweddiad i fwytta, yn ôl trefn y Rhufeiniaid.

To DISCUMBER, (v.a.) dadlwytho, dadbynio.

DISCURSIVE, (adj.) gwibiog; mewn cynnhysiad gwaftadol. — in logic, yn myned yn y blaen oddi wrth bethau adnabyddus, at bethau an- adnabyddus.

DISCURSORY, (adj.) yn tynnu peth- au anadnabyddus, oddi wrth beth- au adnabyddus.— dadleuol; ym- refymmadwy.

To DISCUSS, examine, (v.a.) holi, chwilio.

To DISCUSS, explain, (v.a.) egluro, amlygu.

DISCUSSION, (f.) holiad, chwiliad, ymofyniad; dattodiad.—eglwriad, amlygiad.

To DISDAIN, (v. a.) dirmygu, tre- mygu, diystyru, dielwi, dibrisio; ffeiddio.

DISDAIN, (f.) dirmyg, diystyrwch, tremyg; ffeiddiad.

DISDAINFUL, (adj.) llawn dirmyg a diystyrwch, dirmygus, dibris diystyr.

D I

DISDAINFULNESS, (f.) diystyrwch, dirmyg; ffeiddiad.
DISEASE, (f.) clefyd, dolur, haint; anhwyf, amhwynt, clwyf.
DISEASED, (adj.) clâf, dolurus, clwyfus.
To DISEMBÁRK, (v.) tirio, myned i dir.
To DISEMBÍTTER, (v.a.) dichwerwi; melusu.
DISEMBÓDIED, (adj.) wedi ei ddi-osg o'r corph.
To DISEMBÓGUE, (v.a.) rhedeg i'r môr.
To DISENÁBLE, (v.a.) Edr. *Disfable*.
To DISENCÚMBER, (v.a.) dirwystro, dilluddias; tynnu allan o flinder.
DISENCÚMBRANCE, (f.) rhyddhâd oddi wrth attall, a rhwystr; gwardigaeth oddi wrth flinder a gofid.
To DISENGÁGE, (v.) didderyffu, dirwystro, dadrwystro; gwaredu, rhyddhau oddi wrth, gollwng yn rhydd.
DISENGAGED, (adj.) ar feibiant, ar hamdden; yn rhydd, heb addaw, heb ymrwymo.
DISENGAGEMENT, (f.) rhyddhâd, gollyngdod.
To DISENTÁNGLE, (v.a.) dad-dderyffu, didderyffu; dirwystro, gollwng yn rhydd, rhyddhau; rhwyddhau.
To DISENTHRÓNE, (v.a.) Edr. *De-throne*.
DISESTÉEM, (f.) ammarch, dirmyg, diystyrwch, drygfri.
To DISESTÉEM, (v.a.) dibrisio, goganu, bychanu, dirmygu.
DISFAVOUR, (f.) anghymmwynas, anffafr. — dybrydedd, anharddwch.
To DISFAVOUR, (v.a.) anffafrio; gwneuthur anghymmwynas, rhwystro un i fyned yn y blaen a'i amcan.
To DISFÍCURE, (v.a.) anffurfio, gwrthuno, anharddu, hagrâu.
DISFIGURING, } (f.) anffurfiad,
DISFIGUREMENT, } gwrthuniad, anharddiad.
To DISFRÁNCHISE, (v.a.) difreinio.

D I

DISFRÁNCHISEMENT, (f.) difreiniad, difuddiad breintiau.
To DISCÁRNISH, (v.a.) dynoethi, diof, dihatru.
To DISCÓRGE, (v.a.) chwydu, cyfogi, ymgyfogi. — bwrw allan, taf-lu allan.
DISGRÁCE, (sub.) farhâd, dirmygogan, hort, enllib, anglod, anair, ammarch, gwarthrudd, gwarth, gwaradwydd.
To DISGRÁCE, (v.a.) farhau, gwarthruddio, gwaradwyddo, ammerchi.
DISGRÁCEFUL, (adj.) farhaus, gwaradwyddus, ammharchus, clyddus.
DISGRÁCEFULNESS, (f.) anurddas, gwarth, gwaradwydd, cywilydd.
To DISGÚISE, (v.a.) dieithro, ymddieithro, dirgelu, ffugio, anffurfio.
DISGÚISE, (f.) ffûg, ffuant; ymddieithrad, dirgeliad, gau ym ddangosiad.
DISGÚST, (f.) ffeiddiad; dirmyg, diystyrwch; diflasrwydd, gloclyndod; cafineb.
To DISGÚST, (v.a.) ffeiddio, dirmygu; alaru; farhau; anffoddhau.
DISH, (f.) disgl, dwbler, ffol.
To DISH, (v.a.) feigio.
DISH of meat, saig.
DISHABÍLLE, (f.) gwisg rýdd.
DISHÁRMONY, (sub.) anghordiad, anghyttunbeb, anghydfod, annyfgyymmod.
To DISHÉARTEN, (v.a.) digaloni, llwfrhau.
DISHÉRISON, (f.) dietifeddiad, di-drestadiad.
To DISHÉRIT, (v.a.) dietifeddu, didrestadu; difuddio un o'i drestadaeth.
To DISHÉVEL, (v.a.) farnu gwall yn annhrefnus.
DISHÓNEST, (adj.) anonest, anghyfiawn, anaddwyn, diffaith, dihir, anffyddlon; twyllodrus, di-chellgar.
DISHÓNESTY, (f.) anonestrwydd, anaddwynder, dihirvch, diffeithder.
DISHÓNOUR, (sub.) dianrhydded, farhâd, gwarth, gwaradwydd
am

D I

h, anglod, gwarthrudd.
SNOUR, (v. a.) dianrhy-
 arhau, ammerchi, gwarth-
 hortio.

URABLE, (adj.) dianrhy-
 farhaus, ammharchus,
 vyddus, cywilyddus.

INATION, (f.) annhuedd,
 diad; gwrthwyneb; ff-

CLINE, (v. a.) annhueddu.
URITY, (f.) anfoneddig-
 odd, anhaelder.

NEOUS, (adj.) anhael, an-
 gaid; cyfrwys; gwacl.

RISON, (f.) Edr. *Disberison*.

ERIT, (v. a.) Edr. *Disberit*.

ANGLE, (v. a.) Edr. *Dis-*

ÉR, (v. a.) cymmeryd corph
 d. *Fig.* diachludd, dat-

REST, (f.) anfantais, coll-
 udd.

RESTED, (adj.) nad yw'n
 yd ei lywodraethu gan
 orion, neu annogaethau

ESTEDNESS, (f.) diystyr-
 ian clw, neu fantais.

IN, (v. a.) dadgyffylltu,
 i, daduno, dosparthu.

NG, (f.) dadgyffylltiad,
 ad.

NT, (v. a.) datgymmalu,
 n y cymmal; chwarthor-
 ygo, dryllio.

RION, (f.) datgyffylltiad,
 ad, dosparthiad, dadundeb.

RIVE, (adj.) datgyffylltiad-
 anol, dosparthol.

RIVELY, (adv.) yn ddof-
 g, yn wahanol.

) ymddangosiad yr haul,
 anedau.

NESS, (f.) anghymmwynas,
 cam, camwedd, niweid,
 adwyth, argywedd.

, (f.) ffieiddiad; diystyr-
 ygfri, dirmyg.

KE, (v. a.) ffieiddio, dir-
 liystyru, gwrthwynebu.

NESS, (f.) anhebygolrwydd.

CATE, (v. a.) gofod, neu

D I

fymmud peth o'i le priodol. —
 datgymmalu.

DISLOCATION, (f.) datgymmaliaid;
 fymmudiad peth o'i le priodol.

To DISLÓDGE, (v. a.) bwrw, neu
 ddanfôn allan o letty; fymmud
 ymaith: fymmud gwerfyll.

DISLOYAL, (adj.) anffyddlawn,
 bradwraidd, bradog, hoccodus,
 twyllodrus, anghywir.

DISLOYALTY, (f.) anffyddlondeb,
 bradwriaeth, hoccod, anffyddlon-
 deb i dywyfog.

DISMAL, (adj.) erchyll, ofnadwy;
 tofturus, truenus, alaethus; dych-
 rynllyd, anguriol.

DISMALLY, (adv.) yn ddychryn-
 llyd, yn ofnadwy, yn druenus.

DISMALNESS, (f.) dychryn; alaeth,
 trueni.

To DISMÁNTLE, (v. a.) diof, di-
 hatru. — diftrywio, dinystri, neu
 dorri i lawr amddiffynfa.

To DISMÁY, (v. a.) peri ofn, braw-
 ychu, dychrynu, digalonni, llyfr-
 hau, arfwydo.

DISMÁY, (sub.) arfwyd, dychryn,
 braw, llyfrder, digalondid.

To DISMEMBER, (v. a.) diaelodi, torri
 aelod ymaith; dryllio.

DISMES, (f.) degwm.

To DISMISS, (v. a.) anfon ymaith;
 gollwng yn rhydd, rhyddhau, rhoi
 cennad i ymadael. — difwyddo,
 diawdurdodi, diurddo.

DISMISSION, (f.) anfoniaid ymaith,
 gollyngdod, rhyddhad. — di-
 fwyddiad.

To DISMOUNT, (v.) disgyn oddi ar
 gefyl, taslu oddi ar gefyl.

DISOBEDIENCE, (f.) anufudd-dod;
 cyndynrwydd, anhydynrwydd,
 afrywiowgrwydd.

DISOBEDIENT, (adj.) anufudd, cyn-
 dyn, anofyngedig, gwrthnyfig.

To DISOBÉY, (v. a.) anufuddhau,
 gwrthwynebu; trofoddu.

To DISOBLÍGE, (v. a.) anfoddhau,
 digio, farhau.

DISOBLÍGING, (part. or adj.) di-
 serch; farhaus.

DISORDER, *confusion*, (f.) annhrefn;
 terfysg, cythrwll, cythrudd, cyn-
 nwrf.

Dis-

D I

Disfrasee, diffrasee, (f.) anhwyl-
cieted, anhwylt.

To disfrasee, (v. a.) anhwylt;
luseleg, gwmwg, cynhyrta
cynhyddo.

Disfrasee, (part. p.) an-
hwylt; afreolus, anlywodraeth-
us; rersfegus.—*anhwylus*, claf.

Disfrasee, (adv.) yn anhwyl-
us, heb eol na threfn.

Disfrasee, (adj.) odr. *Disfrasee*.

Disfrasee, (adj.) afreolus, an-
lywodraethus; anghymmhedrol,
anghymmetrus, difeist; anhwyl-
us.

Disfrasee, (adv.) yn afreol-
idd; yn anghymmhedrol.

To disfrasee, (v. a.) gwadu; gwm-
medd; gwrthod.

To disfrasee, (v. a.) lledu, tanu ar
llêd, egori, chengu.

Disfrasee, (f.) chengiad.

To disfrasee, (v. a.) goganu, en-
llibio, dirmygu, hortio, dibrifio,
cabinu; gwarthuddio, ammerchi.

Disfrasee, (f.) dianrhyd-
edd, anglod; gwarthudd; am-
march; hort, dirmyg, enllib,
gwarch, gwaradwydd.

Disfrasee, (f.) anghyfarfardwydd;
anghyfelybwydd, anhebygol-
iaeth.

To disfrasee, (v. a.) torri cae i
lawr.

Disfrasee, (f.) cfmwythdra, neu
lariedd-dra rymmer.

Disfrasee, (adj.) tawel, cf-
mwyth, llariaidd; cymmhedrol.

Disfrasee, (sub.) dyfryfiad, brŷs,
ffwst.

To disfrasee, *accomplish*, (v. a.) cyf-
lawni, cwblhau, gorphen, dibennu.

To disfrasee, *basen*, bryfio, ffryfio,
prysuro, dyfryfio, llwybro.

To disfrasee, *send*, anfon ymaith.

To disfrasee, *kill*, lladd, dihen-
yddu.

To disfrasee, (v. a.) gwrthio ymaith,
gyrru ymaith; gwasgaru.

To disfrasee, (v. a.) gwario, treulio.

Disfrasee, (f.) y lle y gwerthir
meddyginiacthau.—llyfr yn cyn-
nwys cyfarwyddiadau i wneuthur
meddyginiacthau.

D E

Dispensation, (sub.) ce-
ceniad; triniaid.—*g*
goruchwyliaeth. i *Cor.*
1 naiaiaeth; *mi na y g*
Col. 1. 25. Ff d goruch
Dau.—*dioddeigarweh*,
iaa.

Dispensation, (f.) Edr. *Di*
To dispens, (v. a.) cyfrani-
partu.—*canhiadu*, *ceua*
efugodi.

Dispenser, (f.) gweinydd
dchwylwr, *distain*, *Li*.

To dispeuple, (v. a.) dibro-
todi, anheithio.

To dispease, (v. a.) gwasg-
partu, bwrw ar llêd; *g*
wasgar.

Dispensely, (adv.) ar
ar y llêd, yn wasgareddig.

Dispensation, (f.) gwasgar-
dolpartiad, gwanriad.

To dispeint, (v. a.) digalon-
hysu; gordaewo; dy-
peri oŵ.

To displace, (v. a.) fyrru
oŵ i le; gyrru ymaith
fwyddo, troi un allan oŵ.

Displacement, (sub.) an-
rwydd, anfodd.

To displace, (v. a.) da-
cymu r hyn a bannwyd.

To display, (v. a.) lledu,
rhoi allan.—*egluro*, *dam*
lygu, *visvta*.

Display, (f.) ymatgudd, a
eglurhâd, yipyfiad.

Displeasant, (adj.) anhy-
anghymmeradwy, anfodd.

To displease, (v. a.) an-
anfoddioni, digio; farha.

Displeasure, (f.) anfoddlo
digofaint, dig; forriant,
rwydd, lliidiawgrwydd;
coddiant.

To displace, (v. a.) rhoi

To displace, (v. a.) yspe-
rheithio, difeddu, difudd.

Displace, (f.) chwarae,
yddiaeth, arabedd, difyrr.

Disposal, (sub.) trefnad,
triniaid; cyfraniad.—*llw*
rheolacth.

To dispose, (v. a.) trefnu

D I

newn trefn, dosparthu. — rheoli, **hywodraethu**. — addasu, cyfaddasu. — tueddu, gogwyddo.

DISPOSE, *give*, (v. a.) rhoddi, rhoi, donio, anrhegu.

DISPOSE, *sell*, gwerthu, arwerthu. **DISPOSITION**, (f.) trefnad, trefn, ordinhâd, dosparthiad, trefnid. —

Ad. vii. 53. trwy drefnid angylion. tuedd, tueddiad, gogwyddiad, athrylith, affaeth. — tymmer; hwyl, pwynt; cyflwr, dyli, gorddigor. **DISPOSSESS**, (v. a.) difeddiannu, difuddio, gyrru allan o feddiant, dwyn o feddiant un.

DISPOSURE, (f.) Edr. *Disposal*.

DISPREISE, (sub.) anglod, anair, gogan, hort; gwarth, gwarthrudd; bai.

DISPREISE, (v.) beio, anghammel, rhoi anair, rhoi anglod, goganu, gwarthruddo.

DISPREISING, (f.) beiad; anghanneliad. Edr. *Dispraise*.

DISPREAD, (v. a.) lledu, tannu wr lled.

DISPROFIT, (f.) colled, afies, farhâd, niweid, argywedd.

DISPROFIT, (v. a.) afiesu, afieshâd, niweidio, colledu.

DISPROF, (f.) gwrthbrawf, datbrawf; diddadi.

DISPROPORTION, (f.) anghyfartallrwydd, anghyfatebolrwydd, anghymmariaeth, anghyfaddafrwydd.

DISPROPORTION, (v. a.) anghyfartalu, cyffylltu pethau ag ydynt anghyfartal, neu yn anghyttuno a'u gilydd.

DISPROPORTIONABLE, (adj.) anghyfartal, anghymmarus, anogyftal, anogyfuwch, anghyfaddas, anghydran.

DISPROPORTIONABLENESS, (sub.) Edr. *Disproportion*.

DISPROPORTIONAL, } (f.) Edr. **DISPROPORTIONATE**, } *Disproportionable*.

DISPROVE, (v. a.) gwrthbrofi, latbrofi, diddadi.

DISPUTABLE, (adj.) dadleuadwy, fo mewn dadi, hyddadi.

DISPUTANT, (f.) dadleuwr, ymfesymwr.

D I

DISPUTATION, (f.) ymfesymmiad, ymddadleuad, ymddadleu, dadi, dadlwriaeth.

DISPUTATIVE, (adj.) chwannog i ymddadlu, neu ymbyngcio.

TO DISPUTE, (v.) dadlu, ymddadlu, ymbyngcio, ymgommio, ymfesymmu, argymmhennu, primpan, *medd Ll.*

DISPUTE, (f.) Edr. *Disputation*.

DISQUALIFICATION, (f.) anghymhwyfiad, anghymmhwyfderigylawni rhyw swydd, neu orchwyl.

TO DISQUALIFY, (v. a.) anghymhwyfo, gwnethur yn anghymwys, anaddas, neu anabl.

DISQUIET, (sub.) anefmwythder, aflonyddwch, anorphwys; cythrwfi, cynnwrf, gosid, cyfcaeth.

TO DISQUIET, (v. a.) aflonyddu, cyffroi, blino, gosidio, trallodi, cyfuddio, terfygu, cynnhyrfu, cythrybluo.

DISQUIET, (adj.) anefmwyth, aflonydd, diorphwys; cythryblus.

DISQUIETNESS, (f.) Edr. *Disquiet*.

DISQUIETUDE, (f.) Edr. *Disquiet*.

DISQUISITION, (f.) dyfalchwiliad, manolchwiliad, manol ymfyniad, holiad, manylgais.

DISREGARD, (sub.) ammarch, dirmyg, tremyg, diystyrwch; efcu-ludra.

TO DISREGARD, (v. a.) diystyru, dirmygu, dibrisio, tremygu; efcu-luso.

DISREGARDFUL, (adj.) efculus; dirmygus, dibris, diystyr, digariad.

TO DISREGLISH, (v. a.) diarchwaethu, diflasu; alaru. — ffieiddio; dirmygu.

DISREGLISH, (f.) drwg archwaeth, diflasrwydd. — ffieiddiad.

DISREPUTABLE, (adj.) ammarchus, dibarch, digymmeriad, digyfrif. — sarhaus, gwaradwyddus.

DISREPUTATION, } (f.) anglod, or **DISREPUTE**, } ammarch, anghymmeriad, drygfri; anair.

DISRESPECT, (f.) diystyrwch, dirmyg, dibrisdod; anfoefgarwch.

DISRESPECTFUL, (adj.) anfoefol; dirmygus, diystyr, dibris, heb friarno, heb gyfrif o hono.

D I

Te DISRÓBE, (v.a.) dadwisgo, diofgo, dihatru; difeddiannu.

DISRÚPTION, (f.) rhwygiad, torriad yn gattau.

DISEATISFACTION, (f.) anfoddlonrwydd, anfodd, anfoddlonedd, coddiant.

DISSATISFACTORY, (adj.) yr hyn ni rydd foddionrwydd, anfoddlonadwy.

Te DISSÁTISFY, (v.a.) anfoddhâu, anfoddloni, rhoi anfoddionrwydd.

Te DISSÉCT, (v.a.) disynio, neu ddryllio corph creadur er mwyn cael gweled ei ofodiad. *Fig.* manol chwilio, neu holi.

DISSÉCTION, (f.) torriad yn rhannau; disynniad y corph.

Te DISSÉIZE, (v.a.) disfeddiannu, disuddio, cymmeryd o feddiant un.

Te DISSÉMBLE, (v.) dirgelu; ffruantu, ffugio, rhagritio, lledrithio, cymmeryd arno.—dieithro, ymddieithro.

DISSÉMBLER, (f.) ffruantwr, ffug-iwr, lledrithiog; rhagritiwr.

Te DISSÉMINATE, (v.a.) hau, gwasgaru, cyhoeddi, tanu ar léd.

DISSEMINATION, (sub.) heuad; gwasgarad; cyhoeddiad.

DISSÉNSION, (sub.) anghyttundeb, anghydfod, annysgymnod, amrafael, ymryffon, anghymmodlonedd.

Te DISSÉNT, (v.n.) anghydsynio, anghyttuno, tybio'r gwrthwyneb, gwahaniaethu mewn barn, amrywio.

DISSÉNT, (f.) anghyttundeb mewn barn.

DISSÉNTÁNEOUS, (adj.) anghyttûn, amryfaelus, anghyffon, anghydsyniol.

DISSÉNTER, (sub.) ymneillduwr; gwahanwr.

DISSERTATION, (sub.) traethawd, ymresymmiad, ymadrodd, ymadroddiad.

DISSÉRVICE, (f.) anghymmwynas, niweid, colled, argywedd.

DISSÉRVICEABLE, (adj.) anghymmwynafol, anfuddiol, affefol; niweidiol, colledus.

D I

Te DISSÉVER, (v.a.) datgyffylltu, gwahanu, neillduo, dospartu, rhannu.

DISSÍMILAR, (adj.) annhebyg, anghyffellth.

DISSÍMILARITY, } (f.) anghyffellth.
DISSÍMILITUDE, } lybrwydd, annhebygoliaeth.

DISSIMULATION, (f.) ymddieithrad, dirgelriad; ffruant, ffugiad; rhagritio, lledrithiad.

DÍSSIPABLE, (adj.) hywasgar, wasgaradwy.

Te DÍSSIPATE, (v.a.) gwasgaru, tannu, dattod.—afradloni, gwastraffu.

DISSIPATION, (f.) gwasgarad, gwasgarfa.—gwastraffiad, afradloniad.

Te DISSÓCIATE, (v.a.) torri cyfeillach; datgyffylltu, gwahanu, dosbarthu.

DISSÓLVABLE, (adj.) toddadwy.

DISSÓLVELE, (adj.) gwahanredol; a allir ei ddadmer, toddadwy.

Te DISSOLVE, (v.a.) toddi, dadmer, dadleithio; dattod, datgyllymu, ysgar. *Dan.* v. 16. *a* dattod *cyh-mau*.

DÍSSOLUTE, (adj.) afreolus, anlywodraethus, difrodus, afradlon; degulus; trythyll.

DÍSSOLUTENESS, (f.) trythyllwch, anlladrwydd: anfoelgarwch, afradlonrwydd; ymddygiad anlywodraethus.

DISSOLUTION, (f.) ymddattodiad, datgyllymmiad; toddiad.

DÍSSONANCE, (sub.) anghydsyniad, anghyttonedd, anghydgordiad, anghyttundeb, anghyffondeb, annysgymmod.

DÍSSONANT, (adj.) anghyffon, anghytton, anghyttûn, anghynghoriol.

Te DISSÚADE, (v. a.) anghynghori, gwrthgynghori, cynghori'r gwrthwyneb.

DISSUASION, (f.) gwrthgynghoriad, annogiad i'r gwrthwyneb.

DISSUASIVE, (adj.) â thueddrwydd ynddo i ddifyrru, neu i droi un oddi wrth ryw ddiben, neu amcan.

DISSYLLABLE, (f.) gair dau sillaf.

DISTAFF,

D I

PERATE, (adj.) anghym-
l, anardymherus, anghym-

PERATURE, (f.) anardym-
nardymmerusrwydd, ang-
edrolder, annhymmhor-
ydd.

END, (v.a.) ystyn, ehengu,

RION, (sub.) ystynniad,
id.

H, (f.) pennill deufraich.

LL, (v.n.) dyfyllio, dife-
nynnu, distellu.

ATION, (f.) distylliad, di-
defynniad.

CT, (adj.) gwahanrhedol,
dig, gwahanedig, dosparth-
egllur, amlwg.

CTION, (f.) gwahaniaeth,
redoliaeth, parthiad, dos-
i, gwahan.

CTIVE, (adj.) gwahanred-
haniaethol, dosparthiadol,
ahaniaethu rhwng pethau.

CTIVELY, } (adv.) yn wa-
CTLY, } hanredol; yn

; yn eglur, yn amlwg.

CTNESS, (sub.) dosparth,
rhedolrwydd; eglurder.

INGUISH, (v.a.) dosparthu,
iredoli, gwahaniaethu,

hwng deu-beth; canfod.

GUISHABLE, (adj.) dos-
lwy, gwahaniaethadwy.—
o barch ac anrhydedd.

GUISHED, (adj.) dosparth-
neillduol.—rhagorol, go-

URT, (v.a.) gŵyro, cammu,
mmu, gwyrdroi.

TION, (f.) gŵyrad, gwyr-
gyrgammiad.

RACT, (v.a.) tynnu ymaith.
lduo, rhannu.—afonyddu,

ddo, terfysgu, trallodi.—
fydu, peri gwallgofi.

CTEDNESS, } (f.) annhrefn,
CTION, } gwahaniad.

werydd, cynnwrf incedwl,
dd.—gwallgôf, ynfyrwrydd.

RAIN, (v.a.) gafaelu, at-

INER, (f.) gafaelwr.

D I

DISTRÁINING, (f.) attafael, gafael-
iad.

DISTRÁINT, (f.) attafael.

DISTRÉSS, (f.) cyfyngder, ingder,
cyni, cyffini, trallod, gorthrymder;
trueni.

To DISTRÉSS, (v.a.) gafaelu.—cy-
fyngu, gorthrymmu, trallodi,
gwneuthur yn druenus.

DISTRÉSSFUL, (adj.) gorthrymmus,
truenus, cythryblus.

To DISTRIBUTE, (v.a.) dosparthu,
rhannu, cyfrannu.

DISTRIBUTER, (f.) cyfrannwr, dos-
parthwr, distain.

DISTRIBÚTION, (f.) rhanniad, cyf-
ranniad, parthiad, dosparthiad.

DISTRIBUTIVE, (adj.) dosparthiad-
ol, cyfranniadol.

DISTRICT, (f.) tiriogaeth, rhag-
lawiaeth.

To DISTRÚST, (v.a.) gwangredu,
anghoelio, anghredu, gwanffyddio,
drwgdybio.

DISTRÚST, (sub.) anymddiried,
anghoel, gwangred, anhyder,
drwgdyb.

DISTRÚSTFUL, (adj.) anhyderus;
drwgdybus, ofnus.

DISTRÚSTFULNESS, (f.) Edr. *Dis-
trust*.

To DISTÚRB, (v.a.) cynnhysgu, af-
lonyddu, cythruddo, cythryblu,
cyffroi,—rhwyfstro, lluddias, llef-
tair.

DISTÚRBANCE, (f.) terfysg, trall-
od, cythrwff, cythrudd, cynnwrf,
afonyddwch, trabludd; godwrdd.

DISTÚRBER, (f.) terfysgwr, cyffrô-
wr, aflonyddwr.

DISÚNION, (sub.) datgysylltiad,
gwahaniad, dadundeb, neillduad,
ysgariad, ysgar.

To DISÚNITE, (v.a.) datgysylltu,
gwahanu, daduno, neillduo, rhan-
nu, ysgar.

DISÚNITY, (f.) Edr. *Disunion*.

DISÚSAGE, (f.) anarferiad, gadaw-
iad arfer, newidiad arfer.

DISÚSE, (f.) anarter, annefod, ang-
hynnefnder, diarferiad.

To DISÚSE, (v.a.) anarferu, diarferu,
newidio arfer.

DITCH, (f.) clawdd, ffos, camlas.

Q

DITCHER,

D I

DITCHER, (f.) cloddwr.
DITTO, (sub.) yr un peth, y rhag-ddwededig.
DITTY, (f.) cân, cath!, canu, cywydd!, odi.
To DIVARICATE, (v.a.) rhannu, gwahana, dosparthu.
DIVARICATION, (sub.) gwahaniad, neilliad, dosparthiad.
To DIVE, (v.n.) bwrio tan ddwfr, myned yn ddwfr, chwilio'r gwaelod.
To DIVERGE, (v.n.) gwaifaru.
DIVERGENT, (adj.) amrygaru, yn myned bellach-bellach oddi wrth ei gilydd.
DIVERS, (adj.) amryw, amrafael.
DIVERSE, (adj.) amrywiol; annhebyg; gwahanredol.
DIVERSIFICATION, (f.) newidiad, cyfnewidiad, amgeniad; cymysgedd o amryw liwiau.
To DIVERSIFY, (v.a.) amrywio, amryfello, amgenu; britho ag amryw liwiau.
DIVERTION, (f.) osgoad.—disyrnwch, digrifwch, diddanwch.
DIVERSION, (f.) amrywiaeth, amryfaelad, gwahaniaeth.
To DIVERT, (v.a.) troi oddi ar y ffordd.—disyrnu, digrifu, diddanu.
DIVERTING, (adj. or part.) disyr, digrif, llawen, diddan.
DIVERTISEMENT, (sub.) farllach. Edr. *Diversen*.
DIVERTIVE, (adj.) disyrus, diddanus.
To DIVERT, (v.a.) diosg, dihatru.—disuddio, diseddu.
To DIVIDE, (v.a.) rhannu, cyfrannu, parthu, dosparthu; gwahanu, ylgar.
DIVIDEND, (sub.) rhan, cyfran.—nifer i'w barthu.
DIVIDER, (f.) rhannwr, dosparthwr.
DIVIDERS, (f.) math ar gwmpas.
DIVINATION, (f.) dewiniaeth, dewindabaeth, rhagddyweiliad.
DIVINE, (f.) difeinydd, dewin.
DIVINE, (adj.) duwiol, dwyfol, nefol; sanctaidd. *Fig.* rhagorol, ardderchog.
To DIVINE (v.a.) dewinio, dewindabu, darogan, brudio, rhagddywedyd.

D O

DIVINELY, (adv.) yn nefol, mewn modd nefol.
DIVINER, (f.) dewin, daroganwr.
DIVINITY, (f.) duwdod, duwiolaeth.—difynyddiaeth, dewinyddiaeth, gwybodaeth am bethau dwyfol.
DIVISIBILITY, (f.) gwahanredolrwydd.
DIVISIBLE, (adj.) rhannadwy, parthadwy, dosparthadwy, a allir ei rannu.
DIVISION, (f.) rhanniad, parthiad, dosparthiad; rhannedigaeath, gwahanedigaeth, gwahaniaeth, ylgar.
DIVORCE, (f.) ylgar, yfariath.
To DIVORCE, (v.a.) ylgar, ylgar priodas.
DIVORCEMENT, (f.) Edr. *Divoru*.
DIVORCEE, (f.) ylgarwr.
DIVURNAL, (adj.) dyddiol, beunyddiol.
DIURNAL, (f.) dydd lyfr.
DIUTURNITY, (f.) hir-bara, hiriant.
To DIVULGE, (v.a.) cyhoeddi, gwneuthur yn gyhoedd, cyfreddino; amlygu, datguddio.
DIVULGING, } (f.) cyhoeddad,
DIVULGATION, } cyffrediniad.
DIVULSION, (sub.) datgyffylliad, rawygiad, tynniad ymaith.
To DIZEN, (v.a.) trwsio, adduna.
DIZZARD, (adj.) gorphwyllus, syfddan.
DIZZINESS, (f.) bendro, madronodol.
DIZZY, (adj.) a'r bendro arno, penfyrddan, penygafrn, penfeddw. *Fig.* ansfeddylgar.
To DO, (v.a.) gwneuthur, gwneud.
DOCIBLE, } (adj.) hyddysg, hawdd
DOCILE, } ei ddyfsgu.
DOCILITY, (sub.) cymmwysder i dderbyn addysg, parodrwydd i gymmervd ei ddyfsgu.
DOCK, (f.) gorsaf llongau, llongborth.
Dock, tail, (f.) cynffon, cloren, rhonell, conell.
To DOCK, (v.a.) torri cloren; torri yn fyrr.
DOCTOR, (f.) athraw, dyfsgawdr.
DOCTRINAL, (adj.) athrawus, athrawaidd, addysgiadol.
DOCTRINE, (f.) athrawiaeth, dyfscidiaeth, dyfsg.

D O

ENT, (f.) hyfforddiad, cyf-
liad, llith, addysg.

E, (v.a.) rhedeg o un lle
—twyllo, siommi.

E, (f.) gwnethurwr.

E, (v.a.) diof, dihatru.

E, (f.) ci.

T, (adj.) truenus, tofturus,
s.

AP, (adj.) newid fawr, ifel

YS, (f.) dyddiau'r cwn, y
ym mha rai y mac seren y
di a goftwng gyd â'r haul.

Y, (adj.) farrug, anhynaws,
rwydus, ciaidd, costogaidd.

NESS, (f.) farrngrwydd, an-
edd, anynadrwydd.

S, (f.) llong fechan.

EL, (adj.) gwael, dirmyg-

I, (adj.) Edr. *Dogged*.

I, (f.) cyffredin dŷb, ordin-

IC, } (adj.) a fo 'n ben-
RICAL, } dant o hono ei
wdurdodol yn cymmell ei
eraill, megis gwirionedd
uol.

ATIZE, (v.a.) haeru peth
wyddiaidd, megis gwirion-
r a diamheuol.

I, (f.) cyflawniadau; gwaith;
giad, ymarweddiad; tra-
terfysg.

I, (f.) rhan; cyfran; rhodd,
—tristwch, galar, alaeth.

I, (v.a.) cyfrannu, dosparthu;

L, (adj.) trist, galarus, tru-
laethus.

NESS, (f.) tristwch, alaeth,
cwynalaeth.

ME, (adj.) Edr. *Doleful*.

WENESS, (f.) Edr. *Doleful*

US, (adj.) dolurus, poenus,
liol, alaethus.

I, (f.) gofid, dolur, poen,
cystudd, tristwch.

N, (f.) morhwch, morbysg
Delphin.

I, (f.) dyn hurt ffol.

D O

Do'LTISH, (adj.) hurt, ffol, ynfyd,
synhwyrbwl.

Do'LTISHNESS, (f.) hurtrwydd.

DOMAIN, (f.) etifeddiaeth, trestad-
aeth.

DOME, (f.) teml, tŷ, adeilad.

DOMESTIC, } (adj.) tyaid, teu-
DOMESTICAL, } luaidd, cartrefol.

DOMICIL, (sub.) trefred, cartref,
annedd, cyfannedd, trigfa.

To DOMINATE, (v.a.) arglwydd-
iaethu; rhwysgo.

DOMINATION, (sub.) rheolaeth, ar-
glwyddiaeth, llywodraeth.

To DOMINEER, (v.) arglwyddiaethu,
rheoli, llywodraethu, rhwysgo.

DOMINICAL, (adj.) yn arwyddoc-
âu dydd yr Arglwydd.—*Domini-
cal letter*, llythyren y sŷl, neu y lly-
thyren fydd yn arwyddocâu y sŷl
mewn *Almanac*.

DOMINION, (sub.) arglwyddiaeth,
llywodraeth, ymmerodraeth, pen-
deŷgaeth, goruchafiaeth.

Do'NARY, (f.) rhôdd, anrheg.

DONATION, (f.) rhoddiad, doniad,
anrhegiad.

Do'NATIVE, (f.) rhôdd, dawn, an-
rheg, ofeb.

DONE, (part. pass. of *do*.) wedi ei
wneuthur.

DONE, *used to confirm a wager*,
(interj.) diwedd, dyna ben.

Do'NOR, (f.) rhoddwr, doniwr.

DOOM, (f.) brawd, barn, barned-
igaeth, dedfryd; colledigaeth, •
damnedigaeth.

To DOOM, (v.a.) difarnu, dedfrydu,
collfarnu, condemnio.

Do'OMSDAY, (f.) dŷdd barn, dŷdd
brawd.

DOOR, (f.) drŷs, dôr, porth.

Do'OR-CASE, (f.) rhiniog drŷs.

Do'RMANT, (adj.) cyfgyld, yn cyf-
gu; dirgel, cuddiedig.

Do'RMITORY, (f.) ystafell gwely,
hundy.

Do'RMOUSE, (f.) pathew.

Do'RSEL, } (f.) cawell, bancr, *Ll*.
Do'RSER, }

Do'RTURE, (f.) Edr. *Dormitory*.

DOSE, (f.) rhoddiad, cymmaint o
phyfygwriaeth ag a gymmerir ar
yr un pryd.

D O

DOT, (f.) nód, man.
To DOT, (v.a.) nodi.
DO'TAGE, (sub.) gorphwyll, ysfyd-
 rwydd, yfrdanod. — mál-icdd,
 marwerydd.
DO'TARD, (sub.) dyn gorphwyllus,
 dyn yfrdan.
To DOTE, (v.n.) gorphwylló, ymly-
 ferydd, yfrdanu. — maldodi.
DO'UBLE, (adj.) dyblyg, daudddyb-
 lyg.
To DOUBLE, (v.) dyblu, dyblygu.
DO'UBLE, (f.) dybliad, dyblygiad.
DO'UBLER, (f.) dwbler.
DO'UBLET, (f.) dwbled.
DO'UBLY, (adv.) yn ddaudddyblyg,
 yn ddeublyg.
DOUBT, (sub.) petrusder, amhucu-
 aeth.
To DOUBT, (v.n.) petrufo, ammau.
DOUBTFUL, (adj.) petrus, am-
 hucus, amwys, annilys, ansicr.
DO'UTFULNESS, (f.) amhucueth,
 petrusder, annilystrwydd, amwyf-
 edd.
DOUBTLESS, (adv.) dioer, diammau,
 dinam, diedfydd.
DOVE, (f.) colommen.
DO'VE-COAT, (f.) colommendy.
DOUGH, *pron.* do. (f.) toes.
DOUGHTY, *pron.* dowty. (adj.) hy-
 derus, gwychr, hŷ, cofn, glew, ca-
 lonnog, dewr, cadarn.
DOUGHY, *pron.* dowy. (adj.) toeslyd.
To DOUSE, (v.a.) foddí, fuddo, trochi.
DÓWAGER, (f.) gwaddolog.
DÓWDY, (f.) benyw wladaidd, an-
 niben.
DÓWER, } (sub.) gwaddel, cyn-
DÓWERY, } nyfgaedd, agweddi,
 egweddi, argyfreu, *Dr. Watton*.
DÓWERLESS, (adj.) diwaddol.
DÓWLAS, (f.) math ar liain cryf
 garw.
DOWN, (f.) plyccan, goflew, draen-
 blu, mablu.
DOWN, *plain*, (sub.) gwaftadfaes,
 gwaftadair, gwaftadedd.
DOWN, (adv.) ar y llawr; ar i waer-
 ed; tu ag i waered.
DOWN-FALL, (f.) cwmp, codwm;
 dinystr, distryw.
DOWN-HILL, (f.) gorwaered, llethr,
 diphwys.

D R

DOWNRIGHT, (adj.) syml, didwy
 dihocced, oneit.
DOWNWARD, } (adv.) tu ag i waer-
DOWNWARDS, } ed, ar i waered.
DÓWNY, (adj.) pluaid, plŷd
 einwryth.
DÓWRY, (f.) *Edr. Dower*.
DOWSE, (f.) cernod, cis, ysgarlip.
DOXÓLOGY, (f.) *from Gr. Δόξα*
glory, gogoniant, *and λόγος*, *we*
or speech, gair neu ymadrodd
 ymadrodd *BYT* yn cynnwys g
 goniant i Dduw; *megis Gogonia*
i'r Tad, ac i'r Mab, ac i'r Ysp.
Glân.
DÓXY, (f.) puttain, anlladferc
 mwyglen.
To DÓZE, (v.) heppian; yfrdan
 sygnu.
DÓZEL (f.) dwfel, pistyll.
DÓZEN, (f.) deuddeg.
DÓZINESS, (f.) trymluowgrwyd
 marweidd-dra, merwindod, m
 grelli, trymlyrthni.
DÓZY, (adj.) cyfgyd.

D R

DRAB, (f.) puttain, dihiren. —
 brethyn gwlan tew.
DRACHM, *from Heb. Drachman*, (f.)
 wythfed ran o wns. — bath an
 ym mhlith y Groegiaid, o wert
 o amgylchfaith ceiniog a dimm
DRAFF, (f.) golchion, foeg, cibyr
 forod, gwaddod.
DRAFFY, (adj.) gwaddodlyd, d
 ffrwyth.
DRAG, (f.) carr. — tynfach i go
 peth o'r áwfr, rhwyd tyn.
To DRAG, (v. a.) tynnu, llusgo.
To DRAGGLE, (v. a.) diblo, llutro
Edr. To bedaggle.
DRÁGON, (f.) draig.
DRÁGONLIKE, (adj.) cyffelyb
 ddraig. — tanlyd; creulon.
DRAGÓON, (f.) march-filwr.
To DRAIN, (v. a.) dyhyspyddu, d
 spyddu, fychu, difychu.
DRÁKE, (f.) maillart, ceiliog hw
 ad, adiad.
DRAM, (f.) yr wythfed ran o wi
 ---trangcell, tarlwnge.
DRANK, (preter. of *drink*.)
DRÁPER, (f.) maelier, neu fi
 siandwr lliain a brethynau.

DRÁPER

D R

R, (f.) gwaith brethynau, elfyddyd o wneuthur bre-

R, (adj.) cryf, nerthol, eff-

R, (f.) Edr. *Drass*.

IT, *in drinking*, (f.) traf-trangcell, tarlwnge, llym-

IT, *copy*, cynllyn, dull, llun, portrelad, copi.

IT, *pull*, tynn, tynniad.

IT, *in military affairs*, llu o wedi eu cymmeryd allan o'r lldin.

IT, *in trade*, lwsiedigaeth pwyfau.—ygrifen a dynnir dyn ar un arall am ar-

IT, *privy*, ysgothfa, geudy, r. 17. *at y burir ef allan i'r*

R, (v. a.) tynnu, llusgo; —denu, twyllo. —heilio, —llunio, llinellu, por-

(f.) tynn, tynniad.

RCK, (f.) taliad yn ol.

RIDGE, (f.) ysgrogell.

R, (f.) tynnwr.—heilyn.—

RS, (f.) llawdr, llodr.

RG, (f.) lluniad, darluniad, id.

RL, (v. a.) llafaru yn gym-

us.

(f.) tres, car, tyngarr.

(f.) ofn, dychryn, braw,

arynnaig.

RD, (v. n.) ofni, dychrynu,

hu, arfwydo.

RUL, (adj.) dychrynlyd,

r, erchyll, arfwydu.

RULLY, (adv.) yn ddych-

, yn ofnadwy.

RULNESS, (f.) erchyllod,

idod, achreth.

RESS, (adj.) hy, cofn, diofn,

ryn.

(f.) breuddwyd, gweled-

drwy hân. *Fig.* arabedd,

h, peth annhebyg i wir.

RM, (v. n.) breuddwydio.

RR, (f.) breuddwydiwr.

D R

DREAR, } (adj.) trist, galarus, al-
DREARY, } aethus; tolturus, tru-
enus; dychrynlyd, anguriol.

DREGS, (f.) gwaddod, gwaelodion, rhytion, llorion.

DREGGY, (adj.) gwaddodlyd.

To DREIN, (v. a.) Edr. *Drain*.

DRENCH, (f.) diod feddyginiaeth.

To DRENCH, (v. a.) rhoi diod feddyginiaeth.—golchi; puro, glanhau, arloesi.

DRESS, (f.) gwisg, trwsiad, dillad, archenad, addurn.

To DRESS, (v. a.) gwisgo, trwsiadu, dilladu, addurno, prydferthu.

To DRIBBLE, (v. a.) glafoerio; differu, defnynnu, distellu.

DRIBBLET, (f.) drylllyn, fwm bychan o arian.

DRIFT, (f.) amcan, bwriad.—cludair eira, llywchfa.—gyrriad.

To DRIFT, (v. a.) gyrru.—pentyrru.

DRILL, (f.) ebill, trâl.

To DRILL, (v. a.) trulio, ebillio.

To DRINK, (v. n.) yfed; sugno.

DRINK, (f.) diod, llyn, gwirod.

DRINKABLE, (adj.) yfadwy.

DRINKER, (f.) yfwr.

DRIP, (f.) defnyn, diferyn, dôs.

To DRIP, (v. n.) diferu, defnynnu, distellu, dafnu.

DRIPPING, (f.) diferion.

To DRIVE, (v. a.) gyrru, dirio, gwrthio, hêl, hela.

DRIVEL, (f.) glafoerion.

To DRIVEL, (v. n.) glafoerio.

DRIVELLE, (f.) ynfyd.

To DRIZZLE, (v.) gwlitho, diferu fel gwlith, gwlychu; defnynnu.

DRIZZLY, (adj.) yn gwlitho, yn disgyn fel gwlith.

DROLE, } (sub.) ysgentyn, croesan,

DROLL, } cellweiriwr.

DROLE, } (adj.) digrif, difyr, cell-

DROLL, } weirgar, arab.

To DROLL, (v. n.) cellwair, cydcam.

DROLLERY, (sub.) cellwair, cymhŵedd, digrifwch, croesanaeth.

DRÔMEDARY, (f.) cammel â dau hwrwg ar ei gefn.

DRONE, (sub.) begeggyr, gwenynen ormes.—*fig.* diogyn, dyn mufigrell, llibyn.

DRON-

D U

DAFTNER, (adj.) diogelwng, maeigol.
To DAFTEN, (v. n.) diogan, edwi, ymchwng; maeio, difennu.
DAFT, (f.) daft, difennu, defnydd, dda, ddaill.
To DAFT, (v. n.) difennu, defnyddu, difalla; gwlwng llawr; rhoi heicio.
DROPSICAL, (adj.) clif o'r dropsi.
DROPSY, (f.) dropsi, v. dysrhiwyd.
DROU, (f.) drou, drouro, gortwr, fford, ffordach, amhuredd.
DROUWY, (adj.) amhar, llawrfinidr, gortwr, a fford.
DROWE, (f.) gwir, rari, llw, torf, ceffaint, ened, mintai.
DROWER, (f.) porthmon, gyrrwr, gyriedydd.
DROUGHT, (f.) fychder, hyfprwydd, fychedd.
DROUGHTY, (adj.) fych; fychedig.
To DROWN, (v. a.) boddi; soddi, suddo.
DROWSINESS, (f.) trymluogrwydd, marwidd-dra, diogi, syrthni, myfgeilli.
DROWSY, (adj.) cyglyd; trymluog, muifgeill, diog, marwaidd.
To DUBE, (v. a.) dymu, curo, pwyo, ffafio.
To DRUDGE, (v. a.) trafferthu, llafurio, gwasanaethu.
DRUDGE, (f.) gwas, gwasanaethwr, a wnel bob math o wasanaeth caled.
DRUDGERY, (f.) trybestod, pob gwasanaeth caled.
DRUID, (f.) derwydd.
DRUM, (f.) tabwrdd.
DRUNK, (adj.) meddw, brwyfsg, diawdrydd.
DRUNKARD, (f.) meddwyn.
DRUNKEN, (adj.) meddw. *Edr. Drunk.*
DRUNKENNESS, (sub.) meddwdod, brwyfgedd, meddwaint.
DRY, (adj.) fych, gwiw; fychedig.
To DRY, (v. a.) fychu, gwneuthur yn fych; dyhyfpyddu.
DRYNESS, (f.) fychder, gwiwder, fyched.

D U

DUAL (adj.) a berthyn i ddau.
To DUB, (v. a.) gwnend yn farchog; ordeinio, urddasu.

D U

DUB, (f.) dym, pŵll.
DUBIOUS, (adj.) petrus, amheus, annilyr, amwys, anficer.
DUBIOUSLY, (adv.) yn amheus, yn anficer.
DUBIOUSNESS, (sub.) anficerwydd, petrudder, amheuaeth, annilyrwydd.
DUBITABLE, (adj.) a fo petrus, a allir ei amheu.
DUBITATION, (f.) amheuaeth.
DUCAL, (adj.) dugaidd.
DUCK, (f.) hwyad.
To DUCK, (v. n.) myned tan ddwfr, bwrw tan ddwfr, soddi, suddo.
DUCKLING, (f.) hwyad ieuangc.
DUCT, (f.) tywygiad, hyfforddiad, llywiad. — "To follow the *duct* of the stars." *Hummer*.
DUCTILE, (adj.) hyddwyn, hydyn, hawdd ei dywys; ystwyth.
DUCTILITY, (f.) hyblygedd, hydrinrwydd, rhiwiogrwydd, hydrynwydd.
DUDGEON, (f.) dageran, bidogan, malais, drwgewyllys.
DUE, (adj.) dyledus; iawn, addas, priodol, cyfiawn.
DUE, (f.) dyled, iawn, cyfiawnder, eiddo.
DUEL, (f.) ornest, ymornest, cad, cadwent, ymladd rhwng dau.
To DUEL, (v. n.) ymornest, ymladd cad.
DUELLIST, (f.) ornestwr.
DUG, (prêt. of *dig*.)
DUG, (f.) teth, bron, diden.
DUGS, (f.) dug, penciwddod.
DUKEDOM, (f.) llywodraeth dag, dugiaeth.
DULCET, (adj.) melus, pêr, per-aidd. — cynghaneddol.
DULCIFICATION, (f.) melushâd, y weithred o wneud yn felus.
To DULCIFY, (v. a.) melusu, per-eiddio.
DULCIMER, (f.) dwfmel.
To DULCORATE, (v. a.) *Edr. Dulcify.*
DULCORATION. *Edr. Dulcification.*
DULL, (adj.) dwl, pwl, hurt, synn, syfrdan.
To DULL, (v. a.) pwlu, hurtio, dwlu, syfrdanu.
DULLARD, (f.) dyn dwl, hurt.

DUL-

D U

s, (f.) pylni, hurtrwydd, iod ; syrthni, musgrelli. (adv.) yn addas, yn rheoln ofalus, yn fanwl. adj.) mud, aflafar, tawedog. r, (adv.) yn fud. ESS, (f.) mudrwydd ; diffdd. (f.) gorphwyll, fyfrdandod, hurtrwydd, irdang. H, (adj.) gorphwyllog, ; trist, alaethus. adj.) gwineu, gwineuddu, (v. a.) gofyn dyled trwy
 1.) a ofynno ddyled yn yn fynych. (f.) dyn dwl, hurt, fyfr- (f.) tail, tom, biswail, baw, ON, (f.) carchar tywyll. HILL, (f.) tommen, fybwill, owill. R, (f.) cynnullwr dyled, dyled. (f.) hygred ; ynfyd, hurt, yr. R, (v. a.) twylo, hudo, denu. (adj.) Edr. *Double*. LICATE, (v. a.) dyblu, dydauddyblu. RATS, (f.) copi ysgrifen ; 'r un naturr, neu'r un peth arall. RATION, (f.) dybliad, dyblyg- SATURE, (f.) Edr. *Duplica-* CITY, (sub.) dyblygrwydd, yblygrwydd. ILITY, (f.) parhâd. ILE, (adj.) parhaus, o hir ILENES, (f.) para, hiriant, ra. ILY, (adv.) yn barhaus. ICE, (f.) carchar ; caethiw- speid, parhâd.

D Y

DURATION, (f.) parhâd. To DURE, (v. n.) parhau, aros. DURELESS, (adj.) dibara ; trange- edig, darfodedig. DURÉSSE, (f.) carchar. DURING, (part.) tra parhau. DURITY, (f.) caledrwydd. DURST, (pret. of *dare*) beiddio. DUSK, (sub.) gogyfnos, cyflychwr, gorchyfarwy. DUSK, } (adj.) tywyll, dylwyd. DUSKISH, } —trist. DUSKY, } DUST, (f.) llwch, pluoer, ploro, S. To DUST, (v. n.) llychwino. DUSTY, (adj.) llychlyd, llawn llwch. DUTCHESS, (f.) duges. DUTCHEY, (f.) dugiaeth. DUTEOUS, } (adj.) ufudd, gofying- DUTIFUL, } edig ; parchus. DUTIFULNESS, (sub.) ufudd-dod, gofyingeiddrwydd, parch. DUTY, (f.) dyledrwydd, dlêd.— trêth, tâl, cyllid, toll. DWARF, (f.) nâr, corr, llogyrn, S. To DWELL, (v. n.) trigo, preswyllo, annheddu, cyfanneddu, cartrefu. DWELLING, (f.) trigle, trigfa, preswylfod, annedd, cyfannedd. To DWINDLE, (v. n.) treulio, difa, darfod, lleihau ; diflannu. To DYE, (v.) Edr. *To die*. To DYE, (v. a.) lliwio, llifo. DYE, (f.) lliw, lliwiad ; amlwiad, llifiad. DYER, (f.) lliwiwr. DYNASTY, (sub.) arglwyddiaeth, rheolaeth, llywodraeth. DYSCRACY, (sub.) drwg ansodt corph. DYSENTERY, (f.) darymred gwaed. DYSPÉPSY, (sub.) diffyg traul ar fwyd. DYSPHONY, (f.) from Gr. *δυσ*, *diff-* cult, anhawdd, and *φων*, *voice*, llaferydd ; diffyg dywediad. DYSPNOEA, (f.) diffyg anadl. DY'SURY, (f.) anhawdder troethi, attal dwfr, tostodd.

E C

[illegible]

BASEL. (V. 1.) einwythân, Ho-
 wddu. dyfnado. Miniaa.
BASMENT, *n.* einwythad, hawf-
 fad.
BASTY, *adv.* yn hawdd, yn ddi-
 oen. yn einwvth.
BASINESS. *n.* rhwyddyd, hawdd,
 hawthedd einwvthader; hynawidd.
BAST. *n.* dwyrain.
BASTER. *n.* paig.
BASTERLY, *adv.* tu a'r dwyrain.
BASTERN, *adj.* dwyreinol.
BASTWARD, *adv.* Edr. *Easterly*.
BASTY, *adj.* einwvth, araf, llo-
 wdd. hawdd hawdd rhwydd; hy-
 wedd, ynaws, hydria.
BATH. *v.* hwytyz, llewa; yfa,
 iŵt, morth.
BATHING, *adj.* a allir ei fwyty.
BATH, *n.* dwytawr.
BAYES, *n.* bargod tŷ, bonddo.
BAYES-DROP. (V. 2.) lledym-
 wrando, clustymwrando, yngluf-
 feino.
BAYES-DROPPER, (*sub.*) clustym-
 wrandawr, a wrandawo tan ffed-
 di.

ED

Ea. *trai*, *extrai*, *adlif*, *gwrth-
lif*, *marcorai*.
Ea. *sis*, *wan*, *gwrthlifo*, *treio*, *lle-
iau*.
Ea. *pony*, (*o*) *pren du fel y much-
udd*.
Ea. *ferf*, *f*, *meddwdod*, *brwyf-
g*.
Ea. *ksir*, (*o*) *gwaftadol feddw-
dod*.
Ea. *csifrow*, (*o*) *berwad*, *gorf-
wad*. *Ff*, *cynhyrriad*, *cyfrôd*,
cysthruddiad.

E C

ECCÉNTRICAL, } (adj.) yn myned
ECCÉNTRICK, } oddi wrth y ca-
nolbwynt. *Fig.* yn pallu ateb }
diben pwntedig. — afreolaidd ;
gwrthwyneb i real fefyldedig.
ECCÉNTRÁCITY, } ymadawiad
oddi wrth y canolbwynt.
ECCLESÍÁSTICAL, } (adj. eglwys-
ECCLESÍÁSTICK, } aidd.
ECCLESÍÁSTICK, (sub.) eglwyswr,
pregethwr.

Е'сно,

E D

(f.) gwrthlais, adlais, ad-
raig lefair, dadfain, diafpad.
o, (v.n.) dadfeinio, diafpad-
darftain, rhoi diafpad.

ACÚSSEMENT, (f.) amlygiad,
id, efoniad, dangosiad.

(f.) gloywder, disgleirdeb,
h. — ardderchawgtrwydd,
ant, anrhydedd.

IC, (adj.) *from Gr. εκλεγω*,
, dewis; ac awdurdod gan-
dewis.

E, (f.) *from Gr. ελεεινός*,
liffyg; diffyg, pall, cîl, ec-
rwyllwch, caddug.

ESSE, (v.a.) tywyllu, caddu-
mmylu, cuddio: — *Fig.*
ruddio.

IC, (f.) cylch blynyddol yr

E, (f.) cân fugeiliaidd.

Y, (f.) bloddeff, mawr law-
a gorfoledd.

E D

Y, (sub.) gwangc, glythni,
i, bwyteigrwydd.

(f.) cylchdroad dwfr; *Fig.*
, trowynt, corwynt.

adj.) troedig.

(sub.) mân, awch, llymder,

E, (v.a.) llymmu, hogi, aw-
lymmu.—annog, cyffroi.

, (adj.) miniog, llym.

, (f.) llain ar ymyl gwisg,
n, amaerwy, rhidens.

, Edr. *Eatable*.

(f.) gorchymryn, ordin-
hoed, cyhoeddiad.

ATION, (sub.) adeiladaeth,
iad, hyfforddiad.

E, (f.) adeil, adeilad, adeil-

R, (f.) adeiladydd.

Y, (v.a.) adeiladu, athrawu,
iaethu, addysgu, hyfforddi.

N, (f.) argraphiad, cyhoedd-

R, (f.) cyhoeddwr; diwygi-
pharottôwr ysgrifenedau i'r
hwasg.

JCATE, (v.a.) dwyn i fynu,
meithrin, hyfforddi, addys-

E F

EDUCATION, (f.) meithrin, magiad,
dygiad i fynu, hyfforddiad, addysg-
iad.

To EDUCE, (v.a.) dwyn allan, tyn-
nu allan, dwyn i oleuni.

EDUCTION, (f.) dygiad i olwg.

To EDULCORATE, (v.a.) melusu.

EDULCORATION, (f.) melushâd, per-
ciddiad.

E E

To EEK, (v.a.) mwyyhau, anghwan-
egu, helaethu.

EEL, (f.) llyfowen, llywethan.

E F

E'FFABLE, (adj.) hyson, hydraeth,
a allir ei adrodd.

To EFFACE, (v.a.) dileu; distrywio,
dinyftrio, anrheithio.

EFFE'CT, (f.) effaith, effeithiolaf,
ffaith, canlyniad.—mantais, llês,
budd, *Gal. v. 4. chwi a aethoch yw*
ddifudd oddi wrth Grif. — diben.

—*He spoke some thing to this effect*;
fe lefarodd ryw beth i'r diben hyn.

EFFE'CTS, (plu.) moddion, golud,
cyfoeth, dodrefn.

To EFFE'CT, (v.a.) effeithio; peri,
dwyn i ben, gwneuthur.

EFFE'CTIVE, (adj.) effeithiol; grym-
mus, grymmiol, nerthol, galluog.

EFFE'CTIVELY, (adv.) yn effeithiol;
yn nerthol.

EFFE'CTLESS, (adj.) dieffaith; an-
alluog.

EFFE'CTUAL, (adj.) effeithiol. Edr.
Effective.

EFFE'CTUALLY, (adv.) yn effeithiol.

To EFFE'CTUATE, (v.a.) dwyn i ben,
dibennu, gorphen.

EFFE'MINACY, (f.) gwreigedd-dra;
tynerwch, meddalwch.—destluf-
rwydd, murfendod.

EFFE'MINATE, (adj.) gwreigaidd,
gwreigol, merchedaidd, murfen-
naidd, meddfach, mwythus, tyner.

To EFFERVESCE, (v. a.) twymo,
gwresogi.

EFFERVESCENCE, (f.) berwad i fy-
nu.

EFFICÁCI'OUS, (adj.) effeithiol.

EFFICÁCI'OUSLY, (adv.) yn effeith-
iol.

E'FFICACY, (f.) grym, nerth, gallu,
abledd.

R

EFFE

E G

EFFÍCIENCE, } (sub.) effeithiad;
EFFÍCIENCY, } gweithrediad.
EFFÍCIENT, (adj.) yn peri, yn gwneuthur, yn gallu peri cyfnewidiad mewn pethau.
EFFÍCIENT, (f.) achos, yr hwn fydd yn gwneuthur, neu'n peri.
EFFÍGY, (sub.) llún, eilun, delw, cyffelybrwydd, dull, drŷch.
EFFLORÉSCENCE, } (sub.) blod-
EFFLORÉSCENCY, } euad.
EFFLORÉSCENT, (adj.) yn tarddu allan fel blodeu; yn tarddu.
EFFLUENCE, (f.) yr hyn fydd yn deillio oddi wrth ryw egwyddor.
EFFLÚX, (sub.) ffrydiad allan, dyllifad.
To EFFLÚX, (v. a.) ffrydio allan, llifeirio, tarddu allan.
EFFLÚXION, (sub.) tarddiad allan, rhediad allan.
EFFORT, (f.) ymgais, hwpp, cais, egni, ymdrech.
EFFRAÏABLE, (adj.) ofnadwy, dychrynllŷd, erchŷll.
EFFRÓNTERY, (sub.) digywilydd-dra, haerllugrwydd, chudrwydd, rhyfŷg.
EFFÚLGENCE, (sub.) llewyrch, difgleirdeb, gloywder, eglurder, tywyn.
EFFÚLGENT, (adj.) gloyw, disglaïr, eglur, goleu.
To EFFÚSE, (v. a.) tywallt allan, arllwys; gwallaw, heiliaw.
EFFÚSION, (sub.) tywalltiad allan, arllwyfiad. — haelder. — afradlondeb.
EFFTSŌON, (adv.) drachefn, etto, yn fynych. — ar frys, yn ddiattreg, yn y man.

E G

EGG, (f.) wy.
To EGG, (v. a.) cyffroi, cynnhyrfu, annog, dirio, cymmell.
E'GLANTINE, (f.) dryfen bêr, micri Mair.
E'GOTISM, (f.) hunan ganmolïaeth; mynych adroddiad o'r mi fy hŷn.
E'GOTIST, (sub.) un a fo'n cnwi ei hŷn yn rhy fynych; hunan ganmolwr.
To E'GOTIZE, (v. a.) cnwi ei hŷn yn fynych.

E L

EGRÉGI0US, (adj.) hynod, nod0 anghyffredin ddrwg.
EGRÉGI0USLY, (adv.) yn well na yn waeth nâ chyffredin, yn ddrw neu yn dda hynod.
EGRÉSS, (f.) mynediad, mynedi allan, ymadawiad.
EGRÉSSION, (f.) mynediad allan.
E'GRET, (f.) aderyn y bwenn.
E'GRIMONY, (f.) dolur, gofid, tryn der, tristwch, trymsfryd, dygned.
E'GRITUDE, (f.) clefyd.

E J

To EJÁCULATE, (v.) faethu allan ergydio. — anadlu herr weddi. —
EJACULÁTION, (f.) faethiad allan
Fig. gweddi ferr, daer achlufurof
EJÁCULATIVE, } (f.) difymmwt
EJÁCULATORY, } taer, gwrefog.
To EJÉCT, (v. a.) bwrw allan, taſt allan, gyrru ymaith, gwrthod.
EJÉCTION, (f.) gyrriad allan, taſtia allan.
EJÉCTMENT in law, (f.) ysgrifen droi allan o feddiant, neu ddeilia i maes o dŷ.
EIGH, (interj.) ow, iddo, da iawn
EIGHT, (adj.) wyth.
EIGHTH, (adj.) wythfed.
EIGHTÉEN, (adj.) tri ar bymtheg.
EÍGHTY, (adj.) pedwar ugain.
EÍTHER, (pron.) un o'r ddau, naill neu'r llall.
EITHER, (adv.) neu, ai, naill.
EJULÁTION, (f.) cwynofain, dryg yrferth, ubain.

E K

EKE, (adv.) hefyd, etto, ym mhellac

E L

E'LA, (f.) y llorf dant.
ELÁBORATE, (adj.) a wnaed trw boen, a orphennewyd trwy ddiw ydrwydd.
To ELÁBORATE, (v. a.) dyfal lasuri ymegnio, cymmyrd poen, gwnoethur peth yn ddichlyn, cywreiniu
To ELÁPSE, (v. n.) llithro ymaith, yn lithro, diangc, ffoi, myned heib
ELÁSTIC, } (adj.) gwrthneitac
ELÁSTICAL, } wy, adlamadwy, neidio yn ôl.
ELASTÍCITY, (f.) gallu i neidio ôl.
ELÁTE, (adj.) fŷth, trasfŷth, fŷd fald

E L

balch, uchelfalch, trahaus,
 us.
 TE, (v. a.) gwneuthur yn
 dyrchafu.
 ON, (f.) uchder, ymgodiad;
 ler, traha.
 T, (sub.) elin, penelin. *Fig.*
 ongl.
 T, (f.) gofgyrmon, tawydd,
 th.
 T, (adj.) hŷn, heneiddiach.
 T, (f.) ysgawen.
 LY, (adj.) henaidd, oedrannus
 us, (f.) henuriaid, henaifgwyr.
 SHIP, (f.) henyddiaeth, hen-
 iaeth.
 T, (adj.) hynaf, heneiddiaf.
 T, (v. a.) ethol, dethol, dewis.
 T, (adj.) etholedig, dewisfedig.
 ION, (f.) etholedigaeth, eth-
 dewifiad.
 IVE, (adj.) dewisiol.
 OR, (f.) dewisfwr, etholwr.
 ORAL, (adj.) yn perthyn i
 wr.
 ORATE, (f.) arglwyddiaeth,
 wodraeth etholwr.
 RE, (f.) gwefr, elydr.
 RIC, } (adj.) a dynno at-
 RICAL, } to trwy rhuglo.
 RICY, (f.) rhinwedd, pri-
 eb, neu nertholdeb mewn rhai
 a trwy'r hyn y tynnant er-
 tnynt trwy ei ruglo.
 ECTRIFY, (v. a.) cyfrannu
 yfrannogi'r rhinwedd yma.
 ANCE, } (sub.) tegwch, glen-
 NCY, } did, prydferthwch,
 hoywder, fywder, pertedd.
 NT, (adj.) tég, glân, tlws,
 hoyw, percus, pert, tacclus.
 wdl, cymmen.
 ACK, (adj.) galarus; trist.
 T, (f.) galar-gân, galarwawd,
 nad.
 NT, (f.) elfen, elfydd, def-
Fig. egwyddor, mabddyfsg,
 rawiaeth gyntaf.
 NTAL, (adj.) yn perthyn i'r
 u, a wnaed o'r elfenau, yn
 oddi wrth yr egwyddor gyn-
 NTARY, (adj.) digymmysg,
 o un elfen.

E L

E'LEPHANT, (f.) elephant.
 ELEPHANTINE, (adj.) elephant-
 aidd, cyffelyb i elephant; mawr.
 To E'LEVATE, (v. a.) dyrchafu, co-
 di, arddyrchafu; llawenyachu,
 gwneuthur yn llawen; uradafu;
 gwneuthur yn falch.
 E'LEVATED, (part. or adj.) dyrchaf-
 edig; a ddyrchafwyd.
 ELEVATION, (sub.) dyrchafiad, ar-
 ddyrchafiad, codiad i fynu.
 ELÉVEN, (adj.) un ar ddêg.
 ELF, (sub.) ellyll, gŵyll, anysfryd,
 ysfryd drwg.
 To ELÍCIT, (v. a.) ceisio allan, chwillio
 allan, olrhain, cael allan; datguddio.
 ELICIBILITY, (sub.) teilyngdod i
 gael ei ddewis; rhagoriaeth.
 ELIGIBLE, (adj.) dewisadwy, teil-
 wng i'w ddewis, cymmwys i'w
 ddewis; yn rhagori.
 ELIGIBLENESS. Edr. *Eligibility.*
 ELÍSION, (f.) torriad ymaith lly-
 thyren, neu fillaf mewn gair, me-
 gis mae'n, efe a 'sgrifennodd. —
 rhanniad, dosparthiad.
 ELL, (f.) mesur, yn cynnwys tair
 troedfedd a naw modfedd. — gwr-
 hyd, cyfelin, medd Dafies.
 ELM, (f.) llwyfen, llwyfancn.
 ELOCUTION, (sub.) ymadrodd, dy-
 wediad, hyawdledd, rhugliaith,
 ffracther.
 E'LOGY, (sub.) gair o glod i un;
 moliant, clôd.
 To ELÓNGATE, or } (v. a.) sym-
 ELÓIGNE, } mudo peth
 ym mhell, pellhau, hwyhau, ystyn.
 To ELÓPE, (v. n.) cilio, encilio, my-
 ned ymaith, ymadaw, diangc, en-
 cilio oddi wrth briod.
 ELÓPEMENT, (f.) ymadawiad, en-
 ciliad. — ymadawiad gwraig oddi
 wrth ei gŵr.
 E'LOQUENCE, (f.) hyawdledd, rhugli-
 iaith, ffracther, pêr-araith, cym-
 heniaith, doethbarabl, rhuglym-
 adrodd.
 E'LOQUENT, (adj.) hyawdl, ymad-
 roddus, parablus, ffracth, cymmen.
 ELSE, (adj.) all, arall, un arall.
 ELSE, (adv.) amgen; yn amgen.
 E'LESEWHERE, (adv.) mewn man ar-
 all, mewn lle amgen.

E M

To ELÚCIDATE, (v.a.) eglurhau, amlygu, esponio.
ELUCIDATION, (f.) eglurhâd, amlygiad, esponiad.
To ELÚDE, (v.a.) diangc, ymddi-angc.—siommi, seithugio.
ELÚSION, (sub.) ystrangc, twyll, hocced, dichell, siommiant.
ELÚSIVE, } (adj.) hoccedus, dich-
ELÚSORY, } ellgar, ystrywgar, twyllodrus.
To ELÚTRIATE, (v. a.) hidlo.
ELYSIAN, (adj.) hyffryd.

E M

To EMÁCERATE, (v.a.) teneuhau, culhau.
To EMÁCIATE, (v.n.) culhau, teneuhau, curio.
EMACULATION, (sub.) difrychead, glanhâd mannau, a brychau.
EMANANT, (adj.) yn tarddu, yn deillio allan.
EMANATION, (sub.) tarddiad allan, ffrydiad, rhediad allan.
EMANATIVE.—Edr. *Emanant*.
To EMÁNCIPATE, (v. a.) brcinio, rhyddhau o gaethiwed.
EMANCIPATION, (sub.) breiniad, rhyddhâd, neu waredigaeth o gaethiwed.
To EMÁSCULATE, (v. a.) disbaddu, anwrio, anwr-rywio.
EMASCULATION, (f.) disbaddiad, anwriad.
To EMÁLM, (v. a.) cyweirio corph marw.
EMBÁLMING, (f.) cyweiriad cyrph meirw.
EMBÁRGO, (f.) Edr. *Imbargo*.
To EMBÁRK, (v.a.) dod i ar fwrdd llong, gosod mewn llong.—(neut.) dringo i long, myned i long.
To EMBÁRRASS, (v.a.) dyryffu; maglu; rhwyitro, llestair, attal.
EMBÁRRASSMENT, (sub.) dyryfni, rhwystr, lluddias.
To EMBÁSE, (v.a.) dirmygu, tremygu, diystyru, dielwi, dibrifio.
EMBÁSSADOR, (f.) cennad. Edr. *Ambassador*.
EMBASSAGE, } (f.) cennadwri, he-
EMBASSY, } rodraeth.
To EMBÁTTLE, (v. a.) gosod mewn trefn i ymladd.

E M

To EMBÉLLISH, (v. a.) addurno, harddu, prydferthu, trwfio, tacclu, cymmhennu, trefnu.
EMBÉLLISHMENT, (sub.) addurn, harddwch, prydferthwch,
EMBERS, f. marwor, marwydos, ulw.
EMBER-DAYS, (f.) dyddiau y cydgoriau.
To EMBÉZZLE, (v.a.) dwyn ymaith drwy gyfrwyder, dwyn y peth a roed i gadw atto.—*Fig.* afradloni, gwario, afradu, gwaltraffu.
EMBÉZZLEMENT, (sub.) dygiad yr hyn a roed i gadw at un.
To EMBLÁZE, } (v. a.) addurno,
EMBLAZON, } harddu a disglafr addurn.
EMBLEM, (f.) un peth a ofodwyd mewn peth arall.—llŵn, delw, paentiad.
To EMBÓDY, (v.a.) Edr. *to Imbody*.
To EMBOLDEN, Edr. *to Imbolden*.
EMBOLISM, (f.) dodiad diwrnodau at flwyddyn, dydd gorymddwyn, lleuad ormes.
To EMOSS, (v.a.) ysgythru, cerfio, torri lluniau â chŷn.
EMBÓSSMENT, (f.) cerfiad, ysgythriad.
To EMBÓWEL (v. a.) dibersfeddu, tynnu allan yr ymysgaroedd.
To EMBRÁCE, (v.a.) coffeidio, ymgoffeidio, braicheidio, ymgaredigo, croesawu, ymwafgu, derbyn yr roesawus.
EMBRÁCE, (sub.) coffeidiad.
EMBRÁCER, (sub.) coffeidiwr.
EMBRÁSSURE, (f.) twll, neu egoriad mewn mŵr.
To EMBREW. Edr. *to Imbrue*.
To EMBROCATE, (v.a.) iro aelod neu ryw fan dolurus ag ennaint.
EMBROCATION, (f.) irad aelod dolurus.
To EMBRÓIDER, (v.a.) brodio, cyfrestru, gweithio gwaith edau a nodwydd.
EMBRÓIDERER, (f.) brodiwr, cyfrestrwr.
EMBRÓIDERY, (f.) gwaith edau a nodwydd.
To EMBRÓIL, (v.a.) aflonyddu, cythruddo, cynnhyrfu, tersysgu, cyffroi, trallodi.

E M

o, } millrith; plentyn yn
 ON, } y grothcyn cael llun.
 peth heb ei orphen.
 TION, (sub.) gwellhâd, di-
 , difeidiad.
 TOR, (f.) diwygiwr.
 LD, (f.) gwyrdd faen.
 GE, (v.n.) dyfod allan o,
 llan o gûdd; dadfawdd;

 NCE, } (f.) dyfodiad allan
 NCY, } o, cyfodiad allan
 nswain, dichwain, digwydd,
 ifymnwth.
 NT, (adj.) yn dyfod i'r am-
 n deillio oddi wrth. — di-
 th, difyfyd, dirybudd.
 OS, (f.) clwyfy marchogion,
 gwfth.
 ON, (f.) cyfodiad i wyneb

 , or } (adj.) a baro chwy-
 AL, } du.
 RATE, (v. n.) fymmud
 mudo.
 TION, (f.) mudiad.
 ICE, } (sub.) ardderchawg-
 CY, } rwydd, rhagoriaeth,
 ler, godidawgrwydd.
 T, (adj.) uchel, goruchel;
 edig.—rhagorol, godidawg,
 hog, hynod.
 FLY, (adv.) yn rhagorol, yn

 Y, (sub.) yspiwr, un a an-
 gennadwri ddigel.
 N, (f.) anfoniad allan, tafi-
 un.
 , (v.a.) anfon allan, taffu
 wrw allan, faethu.
 , (f.) morgrugyn. *Edr. Ant.*
 ENT, (adj.) yn meddalhau,
 cru.
 TION, (f.) meddalhâd, yft-

 ENT, (f.) bûdd, mantais,
 s a gaffir drwy lafur.
 S, (sub.) cynnhyrfiad, cy-
 cythruddiad; cythrwff.
 ÁLE, (v.a.) cadarnhau, di-
 umddiffyn.
 OR, (sub.) ymmerawdr, un-
 nciwdawd, ffelaig.
 SIS, (f.) nerth ar air.

E N

EMPHÁTIC, or } (adj.) nerthol,
 EMPHÁTICAL, } grymmus.
 E'MPIRE, (f.) ymmerodraeth, lyw-
 odraeth, rhwyfg.
 EMPÍRIC, (sub.) meddyg, neu phy-
 sygywr prawf.
 EMPÍRICISM, (sub.) physygywriaeth
 brawf.
 EMPLÁSTER, (f.) plastr, eli.
 EMPLÁSTICK, (adj.) gludiog, yf-
 grawlingaidd.
 To EMPLÉAD, (v. a.) gwyfio; cy-
 huddo.
 To EMPLÓY, (v. a.) rhoi i un beth
 i'w wneuthur, dal mewn gwaith.
 EMPLÓY, (sub.) gwaith, gorchwyl,
 fwydd.
 EMPLOYMENT, (sub.) crefft, gor-
 chwyl, fwydd, neges, gwaith, ga-
 lwad.
 To EMPÓISON, (v.a.) gwenwyno.
 EMPÓRIAM, } (f.) marchnadfa, lle
 EMPÓRY, } marchnad, tref mar-
 chnad.
 To EMPÓVERISH, (v. a.) tlodi,
 gwneuthur yn dlawd.
 To EMPÓWER, (v.a.) galluogi, aw-
 durdodi.
 E'MPRESS, (sub.) ymmerodres, un
 bennes.
 E'MPRIZE, (f.) antur.
 E'MPTINESS, (f.) gwagder, arlloes,
 diymmyrraeth; gwagedd, gwegi.
 E'MPTION, (sub.) prýniad, pwrcaf-
 iad.
 E'MPTY, (adj.) gwâg, gweili, ar-
 lloes, ofer, gorwag, anolo.
 To E'MPTY, (v.a.) gwaghâu, gwneu-
 thur yn wâg, arlloesi.
 EMPYREAL, (adj.) wybrol.
 EMPYREÁN, } (f.) yr wybr dân.
 EMPYREUM, }
 To E'MULATE, (v.a.) ceisio rhagori
 ar arall; gwynfydu.—dilyn, cy-
 ffelybu, elfyddu.
 EMULÁTION, (f.) gwynfyddiad; ym-
 drechiad i ragori; cynfigen.
 EMULÁTOR, (f.) gwynfyddwr, cyn-
 figennwr.
 E'MULOUS, (adj.) gwynfydig, yn
 ymdrechu i ragori ar arall.

 E N
 To ENÁBLE, (v.a.) nerthu, cynnorth-
 wyo; galluogi, awdurdodi.

E N

To ENACT, (v.a.) ordeinio, cadarnhau, gosod cyfraith, gwneuthur cyfraith.

ENÁMEL, (f.) barnais. *Dr. Dafis.*

To ENÁMEL, (v.a.) barneisio.

ENÁ'MELLING, (f.) owmal.

To ENÁ'MOUR, (v.a.) enyn â chariad, peri cariad.

ENARRÁ'TION, (sub.) traethiad, addodiad, egluriad, yspysiad.

To ENCA'MP, (v.n.) gwersyllu, lluestu, pebyllio, ymfyddino.

ENCA'MPMENT, (sub.) gwersylliad, pebylliad.

To ENCHÁNT, (v.a.) swyno, cyfar-eddu.

ENCHA'NTER, (f.) swynwr, cyfar-eddwr, swyn-gyfareddwr, gorchiniad.

ENCHÁNTMENT, (sub.) cyfaredd, swyn-gyfaredd, swyn-gan, swyn-gathl, gorchan.

ENCHÁNTRESS, (f.) dewines, swynwraig, hudoles.

To ENCHÁSE, (v.a.) gosod tlysau mewn aur, arian, &c. *Fig.addur-no.*

To ENCI'RCLÉ, (v.a.) cylchynu, amgylchu.

To ENCLÓSE, (v.a.) gwarchau, argau, cau i mewn.

ENCLÓSURE, (sub.) cac, tir wedi ei gaead i mewn.

ENCÓMIAS, (sub.) moliannwr, gwawdydd.

ENCÓMIUM, (f.) arwyrain, mawl, moliant, gwawd, clôd, cerdd foliant.

To ENCÓMPASS, (v.a.) amgylchu, amgylchynu, cylchynu.

ENCÓRE, (adv.) etto, drofto etto.

ENCÓUNTER, (f.) amrafael, amryfson, ymdrech, ymladd; ymgrych, ymoffod.—ymddadieu.

To ENCÓUNTER, (v.a.) ymoffod, ymgrychu, rhuthro; ymgipris, ymhwrrd, ymladd.—ymgyfarfod.

To ENCÓURAGE, (v.a.) cyffuro, rhoi arial, calonnogi, rhoi calon; rhoi ynni, annog, eneidio.

ENCÓURAGEMENT, (f.) annogaeth; calondid, cyffur, anghoriad.

To ENCRÓACH, (v.n.) gormesu, lladratta i mewn, gwthio i mewn,

E N

trais-feddiannu, dyfod bob ychydig, ac yn lladradaidd i feddiannu un arall.

ENCRÓACHMENT, (f.) gormes, trais-feddianniad, cymmeriad meddiant anghyfreithlon ar eiddo eraill; lleihâd iawn neu freintiau un arall.

To ENCÚMBER, (v.a.) llwytho; rhwystro, attal, lluddias, llestair, goluddio, llyfetheirio.

ENCÚMBRANCE, (f.) rhwystr, lluddias, attal, goludd; llwyth.

ENCY'CLICAL, (adj.) cylchaid, cylchynaidd.

END, (sub.) diwedd, diben, terfyn, gorphen, pen; amcan, perwyl, bwriad.—trange.

To END, (v.a.) diwedd, dibennu, gorphen, terfynu, cwplau. — (neut.) darfod, talmu; methu; trengi.

To ENDÁMAGE, (v.a.) niweidio, coll-edu, argyweddu.

To ENDÁNGER, (v.a.) peryglo, rhedeg perygl, anturio.

To ENDEAR, (v.a.) gwneuthur yn anwyl, neu garedig.

ENDEARMENT, (f.) hoffedd, serch, anwyl-serch, cariad.

ENDÉAVOUR, (sub.) egni, cais, ymgais, llafur, ymdrech.

To ENDÉAVOUR, (v.a.) ymegnio, ymorcheitu, ymgais, ymroi 'a gwbl, rhoi ei holl egni.—amcanu.

To ENDICT, (v.a.) cwyno, *sch-* *or* *ENDITE*, } wyn, cyhuddo.

ENDICTMENT, (f.) achwyn, cwyn, cyhudded.

ENDLESS, (adj.) diderfyn, diddiwedd, annherfynol, anorphen, anniben.

To ENDÓRSE, (v.a.) ysgrifenu *cw* un ar gefn gweithred, neu 'sgrifen.

To ENDÓW, (v.a.) cynnyfgaeddu, gwaddoli, donio.

ENDÓWED, (part.) cynnyfgaeddol, doniog.

ENDÓWMENT, (sub.) cynnyfgaedd, gwaddol, agweddi, argyfreu; dawa naturiaeth.

To ENDŪE, (v.a.) cynnyfgaeddu.

ENDŪRANCE, (sub.) parhâd, *par-* *hiriant*.—goddefaint.

To ENDŪRE, (v.) goddef, diodd-

ef,

E N

ddioddef, ymaros.—parhau,

SE, (adv.) ar ei ben, yn fŷth,
ion.

S, (f.) gelyn, gwrthwyneb-
rthblaid, efgar, ylgar.

TIC, (adj.) grymmus, nerth-

r, (sub.) nerth, nertholdeb,
gallu, gweithrediad.

RVATE, (v. a.) gwanhâu,
ychu, dinerthu, dirymmio.
rsenneiddio.

TION, (f.) dirymmiad, gwan-

RVE. Edr. *Enervate*.

ÉBLE, (v. a.) gwanhâu,
ychu, llefgâu, eiddilo.

ÉOFF, (v. a.) gosod mewn
unt.

SE, (v. a.) cydnerthu, cryf-
idarnhau, ffyrfhau.

EMENT, (sub.) diriad, cym-
ad.—cadarnhâd.

RÁNCHESE, (v. a.) breinio,
oli, rhyddhau.

ICHISEMENT, (f.) breiniad,
iâd, gwardedigaeth o gaeth-

ÁGE, (v.) rhwymo, amrwy-
atteb, neu fechnio dros un.
add, ymgyrchu.

EMENT, (f.) rhwymedigaeth,
miad; addewid.—cyfergyr,
l, ymdrech.

NDER, (v. a.) cenhedlu, hi-
pilio; ymddwyn, efgor;
allan.

S, (f.) magnel, peiriant, er-

ER, (f.) magnelwr.

ND, (f.) lloegr.

H, (adj.) faefonaeg.

U'T, (v. a.) llyngcu.—dig-
enwi.

ORGE, (v. a.) llyngcu, tra-
l.

ÁFFT, (f.) plannu i mewn,
mewn.

ÁVE, (v. a.) argraphu, cer-
gythru a chŷn, printio.

VER, (f.) cerfiwr.

INGE, (sub.) ysgythradd,

E N

To ENGRÓSS, (v. a.) prynu 'r cwble
beth i'r diben i'w werthu drachefn
am uwch pris; edwicca. — Copio
ysgrifen mewn llythrennau mawr-
ion.

ENGRÓSSMENT, (sub.) cymmeriad
gafael ar, neu bwrcafiad y cyfan o
beth gan yr un.

To ENHÁNCE, (v. a.) codi pris, ang-
hwanegu pris.

ENHÁNCEMENT, (sub.) codiad, neu
anghwanegiad pris, neu werth
peth.

ENÍGMA, (sub.) dammeg, dychym-
myg, dyfal.

ENIGMÁTICAL, (adj.) damhegol,
tywyll, amwys.

To ENJÓIN, (v. a.) gorchymmyn,
erchi.

To ENJÓY, (v. a.) mwynhau, meddu,
meddiannu, perchennogi.

ENJÓYMENT, (f.) mwynhâd, mwyn-
iant.

To ENLÁRGE, (v. a.) helaethu, chen-
gu, rhythu, mwyhau, chwanegu.

ENLÁRGEMENT, (sub.) helaethiad,
chengiad.

To ENLÍGHT, } (v. a.) goleuo, eg-
ENLÍGHTEN, } luro, amlygu.

To ENLÍVEN, (v. a.) adfywio, eneid-
io, rhoi arial.

E'NMITY, (f.) gelyniaeth, galanas,
gwrthwynebrwydd, anghariad, câs,
dygafedd, malais.

To ENNÓBLE, (v. a.) gwneuthur yn
hynod, gwneuthur yn fonheddig,
ardderchogi, enwogi, urddasfu.

ENNÓBLEMENT, (f.) urddasfiad, ar-
dderchafiad.

ENÓRMITY, (f.) afreolaeth, anllwy-
odraeth.—llygredigaeth.—dryg-
ioni, cafedd.

ENÓRMIOUS, (adj.) afreolus, anllwy-
odraethus.—mawr, dirfawr, am-
rosgo, allan o fesur.

ENÓRMIOUSLY, (adv.) yn greulon;
allan o fesur.

ENÓUGH, (adj.) digon, digonol,
gwala.

ENÓW, (plu.) of *Enough*; nifer ddi-
gonol.

ENPÁSSANT, (adv.) ar y ffordd.

To ENQUÍRE, (v. a.) ymorol, ymof-
yn, ymgais, ceisio, gofyn, chywilio,
holi.

To

E P

ÉATION, (f.) ymadroddiad; iad; cyhoeddiad.

, (f.) cennad.

(f.) cenfigen, cynghorfynt, rygedd, malais.

Y, (v.a.) cenfigennu, cyngnu.

RÁP, (v. a.) goblygu, plygu n, damblygu.

E P

, (f.) epact.

ERIS, (f.) dydd-lyfr.--tablyn; cŵrs y planedau.

, (f.) ysgwyddwisg, ysgab-

(adj.) dangosol.

RE, (f.) gloddestwr, wttres-radlonwr.

ÉAN, (f.) un o dŷb Epicur-awn oedd yn dal mai plefur cenllâd, neu daioni pennaf

ÉAN, (adj.) rhydrythyll, af-, glŵth.

ISM, (sub.) rhyfedd, wttres, ft, glythni.

IC, or } (adj.) cyffredin, a
ICAL, } ymwaigaro dros
bobl, megis y pla.

TRIUM, (f.) y gëst, y bola
a i waered.

AM, (f.) pennill, englyn.

MMÁTIC, } (adj.) englyn-
MMÁTICAL, } aidd.

APHE, (sub.) argraff, testun,

SY, (f.) yr haint digwydd,
ion llewig, y gloesion mawr,
teglu.

TICK, (adj.) darostyngedig
yw glefyd.

UE, (f.) gorphen-chwedl,
niaith, argae.

NY, (f.) from Gr. *Εμφανις*,
mce, or *manifestation*, ym-
osiad, neu amlygiad; yr yst-
gŵyl a gynnalir ar y deu-
ddydd wedi'r Nadolig mewn
vriaeth o ymddangosiad ein
uwdr i'r byd, trwy'r seren a
ngosodd i ddoethion y dwy-
c a'u cyfarwyddodd i'r man
wyd.

NÉMA, (f.) diweddiaith, di-
ef.

E Q

EPÍSCOPACY, (f.) efgobaeth, efgob-
awd.

EPÍSCOPAL, (adj.) efgobaidd.

EPÍSCOPATE, (f.) efgobaeth.

ÉPISODE, (f.) hanes a osodir i mewn
gan fardd, neu ystoriawr, ag a fo
yn amherthynafol i'r testun a font
arno.

EPÍSTLE, (f.) llythyr, llythyr anfon.

EPÍSTOLARY, (adj.) epistolaid.

ÉPITAPH, (f.) beddargraff, ysgripen
ar fëdd; beddgerdd.

ÉPITHALAMIUM, (sub.) priodaf-
gerdd, cerdd priodas.

ÉPITHET, (sub.) gair dodi, addas-
air.

EPÍTOME, (sub.) crynodeb, talfyr-
riad, cwttoigiad, talgrynniad.

To **EPÍTOMISE**, (v.a.) talfyrru, cwt-
togi, talgrynnu.

EPÍTOMIST, (f.) talfyrrwr.

EPÓCH, } (sub.) from Gr. *Εποχή*, a

EPÓCHA, } *keeping back or retenti-*
on, attaliad; amser nodedig oddi

wrth pa un y cyfrisir blynyddoedd.

EPULOSITY, (f.) glythineb, glythni.

E Q

EQUABÍLITY, (f.) cyfartaledd.

EQUABLE, } (adj.) cyfartal, go-

EQUAL, } gymmaint, gogyf-
uwch, gogyftal; gwaftad, cyftadl.

EQUAL, (f.) cydradd, cyfurdd.

EQUALITY, (f.) cyfartalwch, go-
gyftadledd, gwaftadrwydd.

EQUALLY, (adv.) yn gyfartal.

EQUANÍMITY, (f.) gwaftadrwydd
meddwl, meddwl cyfartal, cym-
modlonedd.

EQUANÍMOUS, (adj.) cyfartalfryd,
gwaftadfryd, addwynfryd.

EQUÁTION, (f.) cymmedroldeb, go-
gymmhwyfdra.

EQUÁTOR, (f.) sicf, neu gylch yn
rhannu'r ddaear yn ddwy ran go-
gymmaint, a phan bo'r haul yn y
cylch hwn, mae'r dŷdd a'r nôs yn un
hŷd trwy'r holl fŷd, gogyhydedd.

EQUÉSTRIAN, (adj.) marchawl.

EQUILÁTERAL, (adj.) cytochr.

To **EQUILÍBERATE**, (v.a.) cyd-
bwyso, cydafoli, gwaftadbwyso.

EQUILIBRÁTION, (sub.) cydafoliad,
cydbwyfad.

S

EQUI-

E R

EQUILIBRIUM, (f.) ariawebwys, cydbwys, gwafladwys.
EQUINOCTIAL, (sub.) llin y cyhydedd.
EQUINOX, (sub.) cyhydedd dydd a nŷ.
To EQUIP, (v.a.) addurno, taccu; dargaru, arwyo, cymmhwyio.
EQUIPAGE, (sub.) addurn meirch, farch.—*golgordd*—trecc, addurn.
EQUIPMENT, (f.) addurniad.—addurn, trecc.
EQUIPOISE, (f.) Edr. *Equilibrium*.
EQUIPOLENCY, (f.) gogydalluogrwydd, cystadledd, cyfartalwch.
EQUIPOLENT, (adj.) cystadl, cyfartal, cydnethol.
EQUIPONDERANCE, (sub.) cydbwysfedd.
EQUIPONDERANT, } (adj.) cyd-
EQUIPONDEROUS, } bwysfedd.
EQUITABLE, (adj.) cymmwys, union, cyfiawn, cymmheffur, cymmhedrol.
EQUITABLY, (adv.) yn gyfiawn, yn gymmwys.
EQUITY, (f.) iawnder, unionder, cyfiawnder, gwafladrwydd.
EQUIVALENCE, } (sub.) cydwerth,
EQUIVALENCY, } cystadledd.
EQUIVALENT, (adj.) cystadl, cyfartal; o gyd werth.
EQUIVOCAL, (adj.) amwys, annillys, petrus.
To EQUIVOCATE, (v.n.) arfer mwysfair, neu eiriau dau-ddeall.
EQUIVOCATION, (f.) arferiad mwysf-eiriau.

E R

ERA. Edr. *Æra*.
To ERADICATE, (v.a.) dadwreiddio, diwreiddio.
ERADICATION, (f.) diwreiddiad.
To ERASE, (v.a.) crafu ymaith; dileu.
ERASEMENT, (f.) dilead; distryw-
 iad, anrheithiad.
ERE, (adv.) cyn, cyn nag.
ERE *long*, cyn bo hir.
ERE *now*, cyn hyn.
To ERÉCT, (v.a.) codi, cyfodi, codi i fynu, sythu.—*Fig.* adeiladu.
ERECT, (adj.) fŷth, unionfŷth, yn ei union sefyll.

E S

ERÉCTION, (f.) codiad.—adeiladiad.
ERÉCTNESS, (sub.) unionder, fŷth-
 rwydd.
ÉRÉMITE, (f.) meudwy. Edr. *Hermit*.
ÉRMINÉ, (f.) pân.
To ERÛDE, (v.a.) amgnoi, cnoi ym-
 aith.
EROGATION, (f.) rhoddiad, cyfran-
 niad.
To ERR, (v.a.) cyfeiliorni, crwydro,
 gwibio, zmryiufeddu, myned ar
 ddîperod, arddigrain.—camfynied.
ERRABLE, (adj.) cyfeiliornadwy.
 —darostyngedig i gamfynied.
ERRAND, (sub.) cennadwri, neges,
 herodraeth.
ERRANT, (adj.) gwibiog, crwydr-
 edig.—Edr. *Errant*.
ERRATA, (f. plur.) beiau.
ERRATIC, (adj.) gwibiog, crwydr-
 edig, dîrcol.
ERRÓNEOUS, (adj.) cyfeiliornus,
 beius, camweddus, camfyniadol.
ERRÓNEOUSLY, (adv.) yn gyfeil-
 iornus; yn gamfyniadol.
ÉRÛR, (f.) camfyniad, amryyf-
 edd, camdyb, camgymmeriad; cy-
 feiliorn.
ERST, (adv.) o'r blaen, cyn hyn;
 hyd yn hyn.
ERUBÉSCENCE, (sub.) gwridrwydd,
 cywilyddrwydd.
ERUCTATION, (f.) bytheiriad.
ERUDITION, (sub.) dysg, addysg,
 dysgeidiaeth, gvybodaeth.
ERUPTION, (f.) rhuthr, rhuthr all-
 an; torriad allan.
ERYSIPELAS, (f.) tân iddw.

E S

ESCALADE, (f.) dringhediad gwelydd
To ESCAPE, (v.a.) diangc, ymddi-
 angc, ffoi; ymochelyd.
ESCAPE, (sub.) ffoedigaeth, ffo, cŵ;
 diangfa.
ÉSCHAR, (f.) craith.
ESCHÉAT, (f.) ffordfed i arglwydd
 y maenor.
To ESCHÉW, (v.a.) gochel, ffoi rhag,
 cilio oddi wrth, *Job* i. 1. *ac yn ailio*
 oddi wrth *ddrygioni*.
To ESCORT, (v.a.) canymdoi; am-
 ddiffyn.
ESCÛTCHEON, (f.) tarian, astalch,
 ysgwyd, aes, bwccled.

E S

L, (adj.) pennaf, arbennig; gol.

LLY, (adv.) yn bennaf, yn nod, yn bendifaddau, o m, yn enwedig, z *Tim. iv.*

inwedig y *memrw.*

LS, (sub. *bas no fing.*) dy-l, crêd priodas. *Fig.* priodas.

L, (adj.) dyweddiol, a berriodas.

SE, (v.a.) dyweddio, rhoi odas; priodi.

(v.a.) yspio, fforio, disg-ygu, syllu, edrych, *Jos. xiv.* ych *ansawdd y wlad.*

(sub.) ysgwier, yswain,

f.) prawf, profiad, cynnyg, ngais.—byrr draethawd ar

, (v.a.) profi, ceisio, rhoi anyg; ymegnio.

, (f.) bod, hanfod; natur; l.

AL, (adj.) angenrheidiol, irol, hanfodol.

AL, (sub.) hanfod, natur; ynt.

in law, (sub.) efgus am } beidio ymddangos pan wedi ei wyfo.

LISH, (v.a.) sefydlu, seilio, adarnhâu, diogelu, gwneuddilys ac yn safadwy, sicrl. xxiv. 2. ac *a'i* sicrhaodd *ar dd.*

ISHMENT, (sub.) sefydliad, diogelrwydd, cadernid, ydd.

(f.) ystâd, ystum, cyflwr, d, safiad.—etifeddiaeth, tref-tadaeth.

EM, (v.a.) prifio, rhoi bri, erchu, anrhydeddu; barnu,

, (sub.) prifiad, bri, parch, riad, cymmeradwyaeth.

BLE, (adj.) parchus, pris-werthfawr.

IATE, (v.a.) prifio, gosod cyfrif; ystyried, barnu.

TE, } (f.) prifiad, cyfrif-tion, } ad; barn, tŷb.

L, (adj.) hafaid.

E V

To ESTRANGE, (v.a.) dieithro, ymddieithro, estroni, estroneiddio.

ESTUARY, (f.) cainge o fôr, mor-nant, morgamlas.

E T

ETC. or &c. (*contraction of et cætera*) ac felly yn y blaen, a'r cyffelyb.

ETERNAL, (adj.) tragywyddol, didrangs, bythol, anfarwol, annherfynol.

ETERNAL, (f.) Duw.

To ETERNALISE, (v.a.) tragywyddoli.

ETERNALLY, (adv.) yn dragywyddol.

ETERNITY, (f.) tragywyddoldeb.

To ETERNIZE, (v.a.) gwneuthur yn annherfynol, tragywyddoli.

ETHER, (f.) yr awyr, yr wybr.

ETHEREAL, (adj.) wybraidd, nefol-aidd.

ETHIC, } (adj.) moesol, yn tra-

ETHICAL, } thu ar foefoldeb.

ETHICS, (sub.) moesoldeb, addysg moesau, moes-addysg, athrawiaeth moesau.

ETHNIC, (adj.) paganaidd.

ETHNICS, (f.) paganiaid, cenhedloedd.

ETYMOLOGICAL, (adj.) yn perthyn i dadogaeth geiriau.

ETIMOLOGY, (f.) *from etymos, true*, gwir, *Et logos, word or speech*, gair neu ymadrodd; tadogaeth geiriau.

ETYMON, (f.) gwir-air, y gair dechreuol oddi wrth pa un y mae gair arall yn deillio.

E V

To EVACUATE, (v.a.) gwaghau, arllloesi, diyspyddu, allwys.

EVACUATION, (f.) gwaghad, diyspyddad, arllloesiad.

To EVADE, (v.a.) diange, ymddiange trwy gyfrwyftra, ffoi.

EVAGATION, (f.) gwibiad, crwydrad.

EVANESCENT, (adj.) diflan, diflannedig.

EVANGÉLICAL, (adj.) efangylaidd.

EVANGELIST, (f.) efangylwr.

To EVANGELIZE, (v.a.) efangylu.

EVÁNID, (adj.) diflannedig, diflan, methedig, gwan.

E V

To EVÁPORATE, (v.) tARTHU, mygdarthu.
 EVAPORÁTION, (f.) mygdarthiad.
 EVÁSION, (f.) ystryw, ystrangc, dichell, cyfrwyddra, ffoedigaeth trwy ddichell.
 EVÁSIVE, (adj.) cyfrwys, dichellgar, hoccedus, ystrywgar.
 EÚCHARIST, (f.) *from Gr. eu, well, da, and charis, thanks*, diolch; diolchgarwch.—swpper yr Arglwydd.
 EVE, (f.) nosfowl, gwynos.
 EVEN, (sub.) gosfer, prydawn, yr hwyr, echwydd, pryd echwydd, ucher.
 E'VEN, (adj.) cyfartal, gogymmynt, gogyfuwch, gogyftal, gwaftad, cyfwlch, cymmwys, cymmheffur.
To E'VEN, (v. a.) gwaftattâu, mniawni, cyfartalu, cyftadlu.
 E'VEN, (adv.) hyd yn oed; i.e. yn wir, yn ddiau, sef.
 E'VENING, (f.) Edr. *Eaen*.
 EVENNESS, (f.) gwaftadrwydd; cyfartaluwch; llyfnder.
 EVENT, (sub.) damwain, digwydd, canlyniad.
To EVÉNTILATE, (v. a.) nithio, gwyntyllio.—*Fig.* holi, ymosyn, chwillio.
 EVÉNTUAL, (adj.) damweiniol.
 E'VER, (adv.) bob amser, bÿth, cri-oed, yn wastadol.
 EVERLASTING, (adj.) tragywyddol, bythol, didranc, anfarwol.
 EVERLASTINGLY, (adv.) yn dragwyddol.
 EVERMORE, (adv.) bob amser, yn oes oesoedd, yn ddidawli, yn dragwyddol.
To EVÉRSE, (v. a.) dymchwelyd.—dinystrio, anrheithio.
To EVÉRT. Edr. *to everse*.
 E'VERY, (adj.) pob un, pob rhyw un; pob.
 EVES-DROPPER, (sub.) Edr. *Eaves-dropper*.
To EVÉSTIGATE, (v. a.) dyfal chwillio, chwillio allan.
 EUGH, (f.) Edr. *Yew*.
 EVÍCTION, (f.) difarniad; profiad, prawf.
 EVIDENCE, (f.) tyftiolaeth, prawf; eglurder, hyfpyrwydd.

E X

To E'VIDENCE, (v. a.) tyftio; profi; dadanhuddo.
 E'VIDENT, (adj.) eglur, amlwg, goleu.
 E'VIDENTLY, (adv.) yn eglur, yn sicr.
 E'VIL, (adj.) drwg, drygionus, anfad, mall.—truenus.
 E'VIL, (f.) drygioni, drwg, echrys; clefyd.
To EVÍNCE, (v. a.) profi, dangos, gwneuthur yn amlwg trwy resymau.
 EVINCIBLE, (adj.) dangosadwy, profadwy, neu a allir ei brofi.
To EVÍSCERATE, (v. a.) dibersfeddu.
 EVÍTABLE, (adj.) gocheladwy, a allir ei ochel.
 E'ULOGY, (f.) *from Gr. eu, well, da, logos*, word, gair; gair da, moliant, clôd.
 EÚNUCH, (sub.) *from Gr. Eun, bed, gwely, and exo, to have*, cael; o herwydd y cyfryw oeddynt yn cael gosaf yr ystafelloedd-gwelys y gwledydd dwyreinol; diſpaid.
 EVOCÁTION, (f.) galwad allan.
To EVÓLVE, (v. a.) dadblygu; treiglo allan; datddyryffu.
 EVOLÚTION, (f.) dadblygiad.
 EÚPHONY, (f.) *from Gr. eu, well, da, and phon, voice*, lleferydd; cywitsain, cynganedd.
 EUPHÓNICAL, (adj.) cynganeddol.
 E'UOUS, (f.) dwyreiniwynt.

E W

 EWE, (f.) dafad.
 E'WER, (f.) dyfrllestr.

E X

To EXÁCERBATE, (v. a.) gerweiniol, chwerwi, cythruddo.
 EXÁCT, (adj.) manol, cywraint, cywir, perffaith.
To EXÁCT, (v. a.) gosyn, erehi, gorchymmynt.—gormesu, cribddellio.
 EXÁCTION, (sub.) amraint, tethgribddail, cribddail.
 EXÁCTLY, (f.) ym gymmwys, yn gywraint, yn fanol.
 EXÁCTNESS, (sub.) cywreiniwrwydd, manolrwydd.
To EXÁGGERATE, (v. a.) pentym, chwanegu, helaethu, mwyhau.
To EXÁGITATE, (v. a.) cyffroi, cynhyrfu,

E X

, ysturo, blino, cythruddo.
ET, (v.a.) dyrchafu, arddyr-
 codi; molianna, clodfori,
 ou. *Fig.* urddafu, codi i an-
 id a gallu.

ETION, (sub.) dyrchafiad, ar-
 ahiad, codiad, mawrygiad,
 iad.

E, (f.) dyfal holiad.

ETATION, (f.) holiad, holiath,
 niad.

EINE, (v. a.) holi, chwilio,
 a; ystyried.

IER, (f.) holwr, ymosynwr.

LE, (f.) eiampl, fiampl, pat-

IOUS, (adj.) diwaed, gwe-

IATE, (adj.) marw, dienaidd,
 d. *Fig.* ofnog, digalon, syn-

IATION, (f.) difuddiad by-
 iarlwolaeth.

ITLATE, (v.a.) gwaghâu, ar-

PERATE, (v.a.) annog, cyff-
 gio, blino, cythruddo.

RATION, (f.) cyffroad, an-

ESCENCE, (f.) brydaniaeth,
 ler. ffromder.

EVATE, (v. a.) casnu, ceuo.
CTION, (f.) casnad.

ED, (v.a. and n.) rhagori,
 ri, goruchio. — myned tu

ING, (adj.) rhagorol, godi-
 a dros ben; tra, *Rhuf.* vii.
y byddai pechod trwy'r gor-
on yn dra pbechadurus.

INGLY, (adv.) yn rhagorol.
L, (v.a.) rhagori, amgenu,
 ri.

ENCE, } (sub.) rhagoriaeth
ENCY, } godidawgrwydd,

chawgrwydd, rhagorgamp.

ENT, (adj.) rhagorol, ar-
 og, godidog.

ENTLY, (adv.) yn rhagorol.

PT, (v. a.) llŷfu, gadael all-

(prep.) oddi eithr, namyn,
 heb law.

ION, (f.) eithrad, llyfiant,

E X

EXCEPTIONABLE, (adj.) a allir ei
 ammau.

EXCES, (f.) rhyfedd, gormodedd,
 traha, anghymmedroldeb.

EXCESSIVE, (adj.) anghymmedrol,
 allan o fefur, dirfawr, tros ben mes-
 ur, rhy, rhyfawr, gormodd.

EXCHANGE, (v. a.) newidio, cyfne-
 widio.

EXCHANGE, (sub.) cyfnewid, cyfne-
 widiad, cyfnewidty.

EXCHEAT, Edr. *Escheat*.

EXCHÉQUER, (sub.) syllty, tryfrody,
 lle cedwir cyllid y brenhin.

EXCISE, (f.) ardreth.

To **EXCISE**, (v.a.) ardrethu.

EXCISEMAN, (f.) ardrethwr, casgl-
 wr cyllidau.

EXCISION, (sub.) torriad, trychiad;
 difrodiad, dinystriad.

EXCITATION, (sub.) cyffroad, cyn-
 nhyrriad.

To **EXCITE**, (v.a.) cyffroi, cynnhyr-
 fu. — deffroi, dihunio.

EXCITEMENT, (sub.) annogaeth;
 cynnhyrriad.

To **EXCLAIM**, (v. n.) llefain, dolef-
 ain, croch-waeddi, ubain. — dy-
 wedyd yn erbyn.

EXCLAMATION, (f.) gwasodd, croch-
 waedd, bloedd, bonllef, ysgarm.

To **EXCLUDE**, (v.a.) cau allan; lly-
 fu, rhwystro; cadw oddi wrth.

EXCLUSION, (sub.) caead allan,
 gwrthodiad.

EXCLUSIVE, (adj.) yn cau allan;
 heb, heb law.

To **EXCOGITATE**, (v. a.) dychym-
 mygu; meddyllo, cael allan trwy
 fyfyrlo.

To **EXCOMMUNICATE**, (v.a.) ysgym-
 muno, digymmuno.

EXCOMMUNICATION, (sub.) ysgym-
 mundod, anghyfrannogiad.

To **EXCORIATE**, (v.a.) blingo, di-
 groeni.

EXCORIATION, (f.) blingad.

To **EXCREATE**, (v.a.) peŵch-boeri,
 poeri trwy egni.

EXCREMENT, (sub.) carthion, &c.

EXCRÉSCENCE, } (f.) attwŵ, tyfiad.

EXCRÉSCENCY, } — hwrwg.

EXCRUCIABLE, (adj.) blinadwy,
 poenfawr.

E X

To EXCRÚCIATE, (v.a.) blino, poeni, gofidio.
To EXCÚLPATE, (v.a.) esgusodi, rhyddhau oddi wrth gyhudd.
Excúrsion, (sub.) ofgoad, ysglent, gwib, mynediad oddi ar y ffordd.
Excúrsive, (adj.) gwibiog, crwydr-edig.
Excúsable, (adj.) esgusodol, pardynol.
To EXCÚSE, (v.a.) esgusodi, esguso, allwyno.
Excúse, (sub.) esgus, esgusod, ym-esgus.
EXECRABLE, (adj.) echryslawn, atgas, digas, melltgedig.
EXECRABLY, (adv.) yn felltgedig; yn echryslawn.
To EXECRATE, (v.a.) melldigo, melldithio, rhegu. *Fig.* ffeiddio, caflau.
EXECRÁTION, (f.) melldith, rhêg, ymreg.
To EXECUTE, (v.a.) gwneuthur, cwblhau, cyflawni, dwyn i ben.—arteithio.
EXECUTION, (sub.) cyflawniad, gweithrediad, ymarferiad. — arteith.
EXECUTIONER, (f.) arteithydd, dihenyddiwr; dialwr.—coſpwr.
EXECUTIVE, (adj.) gwneuthurol, cyflawniadol.
EXECUTOR, (sub.) un a ofodo gym-mynnwr i gyflawni 'r erthyglau cynnwysedig yn ei cwyllys.
EXEGÉTICAL, (adj.) eglurhawl.
EXEMPLAR, (sub.) siampl, patrwn, cynllun.
EXEMPLARY, (adj.) yn rhoddi eſampl.—hynod.
EXEMPLIFICATION, (f.) rhoddiad eſampl, neu gopi.
To EXEMPLIFY, (v.a.) copio, ysgri-fenu allan. — eglurhau; eſponio, amlygu.
To EXÉMPŦ, (v.a.) rhyddhau, brei-nio.
EXÉMPŦ, (adj.) rhydd.
EXÉMPŦION, (f.) rhyddhâd, rhydd-did; braint, trwydded.
To EXÉNTERATE, (v.a.) diberfeddu.
EXÉQUIES, (sub.) arwyl, angladd, cynhebrwng.

E X

EXERCISE, (f.) ymarfer, ymarfer-
iad; gweithrediad, gwneuthuriad.
To EXERCISE, (v.a.) ymarfer, gwneu-
thur, ymgynnefino.
To EXÉRT, (v.a.) egnio, ymegnio,
ymorcheſtu, gwneuthur ei oreu.
EXÉRTION, (f.) ymdrechriad, ymeg-
niad.
EXHALÁTION, (sub.) mygydarth,
tarth, ager, agerdd.
To EXHÁLE, (v.a.) tarthu, agerddu,
bwrw tarth.
To EXHÁUST, (v.a.) diſſpyddu,
gwaghau.—tynnu allan.
To EXHIBIT, (v.a.) rhoi ger bron,
goſod allan yngŵydd, dangos.
EXHIBITION, (f.) amlygiad, dan-
goſiad, eglurhâd; rhoddiad ger
bron.
EXHIBITION, *Allowance*, (f.) dogo,
lwfiedigaeth, tâl.
To EXHÍLARATE, (v.a.) llawenu,
llonni, diddanu, ſirio.
To EXHÓRT, (v.a.) cynghori, ang-
hori, annog; deifysu, i *1 Theſ. iv. 1.*
ac yn deifysu yn yr Arglwydd Ieſu.
EXHORTATION, (f.) anghoriad, cyng-
hor, cynghoriad, annogiad.
EXHÓRTATORY, (adj.) cynghorus,
annogol, annogaethol.
To EXÍCCATE, (v.a.) ſychu.
EXÍGENCE, } (sub.) rhaid, anghen-
EXÍGENCY, } rhaid, angen, cſiau,
anhepgorwch; ing, cyfyngder,
cyni.
EXÍGENT, (sub.) achos anhepgorol,
angenrheidrwydd.
EXÍGÚITY, (f.) bychander, eiddil-
wch.
EXÍGUOUS, (adj.) bychan, eiddil.
EXÍLE, (sub.) herwriaeth, deoliad,
alldudaeth.—diſro, gŵr deol, her-
wr.
To EXÍLE, (v.a.) diſroi, deol, altu-
do, tarryrru, didirio.
EXÍLEMENT, (f.) Edr. *Exile*.
EXÍMIOUS, (adj.) rhagorol, godi-
dog.
EXINANÍTION, (f.) diddymmiad,
dielwad.
To EXÍST, (v.n.) bod, hanfod.
EXÍSTENCE, } hanfod, bod.
EXÍSTENCY, }
EXÍSTENT, (adj.) hanfodol.

EXIST-

E X

ATION, (sub.) tŷb, barn.—
if, cymmeriad.

Y mynediad allan, ymad-
liwedd; marwolaeth.

OR } (f.) *from Gr. εἶ, out,*
} allan, and *odos, way,*

*so called by the Septuagint
vers, because it contains the
re of the Israelites from
enw a roddir gan y dēg a
i i ail lyfr Moses, yr hwn
dd yn arwyddocau, my-
ole; neu ymadawiad.*

ALUS, (f.) *from Gr. εἶ. and
navel, bogail; bogeilch-*

IRATE, (v. a.) dadlwytho,
o, datbynio; esmwythâu.

ATION, (sub.) dadlwythad.

LE, (adj.) hawdd ymbil ag-
dd eiriol arno.

ANCE, } (sub.) cyfeiliorn;
ANCY, } afreolaeth; ym-

l dirfawr oddi wrth rcolau
dd.

ANT, (adj.) direol, allan o
ghymmedrol, allan o fefur.

ISE, (v. a.) tynghedu, cof-
rww allan gythreuliaid.

M, (sub.) tyngchediad, con-

T, (sub.) tynghedwr, con-

JM, (f.) dechreuad ymad-
riol.

ION, (sub.) addurniad,
d, taccliad.

T, (f.) alltud, dieithr.

ED, (v.) lledu, ymledu, tan-
a, egori.

E, (f.) changder.

ON, (sub.) llediad, egoriad.
ler, changder.

TIATE, (v. a.) helaethu,
ethu.

CT, (v. a.) disgwyl, aros,
am; gobeithio.

ANCE, } disgwyliad.—
ATION, } gobaith.

ANT, (adj.) disgwyliadwy,
niol.

ENCE, } (sub.) addasrwydd,
ENCY, } cyfaddasrwydd,

lwyfder.

E X

EXPÉDIENT, (adj.) cymmwyd, add-
as, cyfaddas; buddiol, llefol.

TO ÉXPÉDITE, (v. a.) gwared, ach-
ub.—bryfio, dyfryfio, prysuro,
ffrytio.

EXPÉDITION, (f.) ffwrft, brŷs, dy-
frys.—ymgychwyn, cyrch, taith.

EXPÉDITIOUS, (adj.) efgud, diwyd,
difusgrell, buan.

TO EXPÉL, (v. a.) gyrru allan, gwth-
io allan, gyrru ymaith, ymlid ym-
aith.

EXPÉNCE, (f.) traul, cost.

TO EXPÉND, (v. a.) gwario, treulio,
costio.

EXPÉNSE. Edr. *Expence*.

EXPÉNSIVE, (adj.) treulfawr, cof-
fawr.

EXPÉRIENCE, (f.) prawf, profiad.

TO EXPÉRIENCE, (v. a.) profi, ym-
brofi.

EXPÉRIENCED, (adj.) profiadol.

EXPÉRIMENT, (f.) prawf.

EXPÉRIMENTAL, (adj.) profiadol.

EXPÉRIMENTALLY, (adv.) yn bro-
fiadol.

EXPÉRT, (adj.) cyfarwydd, celfydd,
cywraint, hyfedr, campus.

EXPÉRTNESS, (sub.) cyfarwyddyd,
celfyddyd, cywreinrwydd, gwy-
bodaeth.

ÉXPÍABLE, (adj.) dywygiol, a allir
gwneuthur iawn drosto.

TO ÉXPÍATE, (v. a.) gwneud iawn,
dyhuddo, diwygio.

EXPÍATION, (f.) iawn.

EXPÍATORY, (adj.) â gallu i wreud
iawn.

EXPÍRATION, (f.) ymadawiad â'r
yspryd;—diwedd, terfyniad.

TO EXPÍRE, (v. a.) anadlu allan.—
trengi, marw, ymadael â'r yspryd.
—darfod, terfynu.

TO EXPLÁIN, (v. a.) amlygu, egluro,
esponio.

EXPLÁNATION, (f.) esponiad, am-
lygiad, eglurhâd, deongliad.

EXPLÁNATORY, (adj.) amlygus.

ÉXPÍCABLE, (adj.) amlygadwy.

TO EXPLÍCATE, (v. a.) dadblygu.
Edr. *to explain*.

EXPLÍCATION, (sub.) dadblygiad.
Edr. *Explanation*.

ÉXPÍLICATIVE, (adj.) amlygus.

Ex-

E X

EXPLICIT, (adj.) daddblygedig. —
Fig. amlwg, eglur, goleu.
EXPLICITLY, (adv.) yn oleu, yn amlwg.
To EXPLÓDE, (v.a.) gyrru allan trwy ddirmyg ac ammarch; gwrthod yn ddirmygus.
EXPLÓIT, (f.) gweithred, gorchwyl.
EXPLORÁTION, (f.) chwiliad; ymofyniad, holiad.
To EXPLÓRE, (v.a.) profi, gwneuthur prawf; chwilio, holi; tyllu.
EXPLOSION, (f.) gyrriad arian trwy fŵn, fŵn ergyd o wnn neu ddryll, ysgort.
To EXPORT, (v.a.) trawsglwydd, llamdwyo.
EXPORTÁTION, (f.) trawsglwyddiad, llamdwriad.
To EXPOSE, (v.a.) gosod allan, bwrw allan, gosod mewn perygl.
EXPOSITION, (f.) esponiad, deongliad, eglurhâd, amlygiad.
EXPOSITOR, (f.) esponiwr, deongiwr.
To EXPÓSTULATE, (v.n.) ymddadlu, ymresymmu; ymliwied, cyfymliw.
EXPOSTULÁTION, (sub.) ymresymmiad; ymliw, cyfymliw.
EXPÓSURE, (f.) gosodiad yn agored, neu yn amlwg, neu yn ddaroft-yngedig i gof, niweid, neu berygl.
To EXPÓUND, (v.a.) esponio, egluro, amlygu, deongl.
EXPÓUNDER. Edr. *Expofitor*.
To EXPRÉSS, (v.a.) datgan, traethu, gosod allan; darlunio. — gwasgu allan.
EXPRÉSS, (adj.) eglur, amlwg; pendant; ffr, diau, dilys. — gwir.
Heb. i. 3. *yn wir lun ei Berfon ef.*
EXPRESS, (sub.) cennad. — cennadwri.
EXPRÉSSIBLE, (adj.) traethadwy.
EXPRÉSSION, (f.) dywediad, gair, ymadrodd, adroddiad.
EXPRÉSSIVE, (adj.) mynegol, dangosol; cryf.
EXPRÉSSLY, (adv.) yn amlwg, yn eglur, yn bendant.
EXPRESSURE. Edr. *Exprefſion*.
To EXPROBRATE, (v.a.) edliw, ymliw, lliwio, dannod.

E X

EXPROBRÁTION, (f.) lliwiant, edliwiant, dannodiad.
To EXPROPRIATE, (v.a.) arallu.
To EXPÚGN, (v.a.) gorefsgyn, gorchfygu, gorfod ar.
To EXPÚLSE, (v.a.) gyrru allan, bwrw ymaith.
EXPÚLSION, (sub.) gyrriad allan, bwrriad ymaith.
To EXPÚNCE, (v.a.) dileu, croesi allan, tynnu allan, dielwi, diddymmu.
EXPURGÁTION, (f.) purad, carhad, glanhâd.
EXQUISITE, (adj.) manol, dichlyn, rhagorol, cywraint, perffaith.
EXQUISITELY, (adv.) yn fanol, yn gywraint, yn berffaith.
EXQUISITENESS, (sub.) cywria-rwydd, manylrwydd.
EXSCRIPT, (f.) copi.
To EXSICCATE, (v.a.) fychu i fynu.
EXSICCÁTION, (f.) fychâd.
EXTANT, (adj.) yn bod.
EXTÉMPORAL, { (adj.) difym-
EXTÉMPORARY, { mwth, awael-
ir heb fyfyrdod.
EXTÉMPORE, (adv.) yn y man, yn ddiattreg, allan o law, yn ddifysfyr.
To EXTÉMPORIZE, (v.a.) llefaru heb ragfysfyr.
To EXTÉND, (v.a.) yftyn, ymyftyn, yftyn allan, parhau, hwyhau, mwyhau, gohirio.
EXTÉNSION, (f.) yftyniad, chengiad, helaethiad.
EXTÉNSIVE, (adj.) llydan, helaeth, chang.
EXTÉNT, (sub.) changder, helaeth-rwydd, maint.
To EXTÉNUATE, (v.a.) lleihau, teneuhau, culhau, eiddilo.
EXTENUÁTION, (f.) lleihâd, teneuhâd.
EXTÉRIOR, (adj.) allanol.
To EXTÉRMINE, (v.a.) dadwreiddio; diftrywio, dinyffrio. — gyrru ymaith.
EXTERMINÁTION, (f.) diftrywiad, dinyffriad.
To EXTÉRMINE. Edr. *Exterminat*.
EXTÉRNAL, (adj.) allanol, o'r tu allan.
EXTÉRNALLY, (adv.) yn allanol.
Ex.

E X

ECT, (adj.) diffoddedig, di-medig.

CTION, (sub.) diffoddiad. —, dinystriad.

INGUISH, (v. a.) diffoddi, d. —diddymmu, dileu. —lu, cymmylu.

GUISHABLE, (adj.) diffodd-

GUISHMENT, (sub.) Edr. Ex-

RPATE, (v. a.) dadwreiddio. ddi. —distrywio.

PATION, (sub.) diwreiddiad. rywiad.

SL, (v. a.) clodfori, mawr-

SRT, (v. a.) gormesu, treisio, eilio, dwyn o anfodd, cym-trwy drais, ynnill trwy

SION, (sub.) trais, gormes, lail, dirdra.

SIONER, (f.) treisiwr, cribrwr, i. Cor. v. 11. yn feddw, gribddeiliwr.

RACT, (v. a.) tynnu allan. —u, cwttogi.

CT, (f.) yr hyn a dynnwyd — byrrhâd, talfyrriad, cryn-cwttogiad.

CTION, (sub.) tynniad allan, do beth. —âch, cyffâch, ce-iliogaeth.

UDICIAL, (adj.) allan o re-aith.

MUNDANE, (adj.) goruwch

NEOUS, (adj.) dieithr, efron,

ORDINARY, (adj.) anghyn-anarferol; hynod.

ARÓCHIAL, (adj.) anmhlwy-

VAGANCE, } (f.) afradlon-
VAGANCY, } rwydd, rhy-
ttres.

E Y

EXTRAVAGANT, (adj.) afradlon, difrodus, treulfawr; afreolaidd.

EXTRÊME, (adj.) eithaf, cyntaf, pellaf, diweddaf.

EXTRÊME, (f.) eithaf, diben, cwrr eithaf, eithafon.

EXTRÊMELY, (adv.) yn ddirfawr, yn fawr, yn y râdd uchaf.

EXTRÉMITÉ, (f.) eithaf, cwrr eithaf, pen eithaf, diben.

EXTRÉMITÉ, *distrefi*, ing, ingder, cyfyngder, cyni.

TO EXTRICATE, (v. a.) diddrysffu, dirwystro; gwaredu, rhyddhau.

EXTRINSIC, } (adj.) allanol, a fo
EXTRINSICAL, } oddi allan.

EXTRINSICALLY, (adv.) o'r tu allan, oddi allan, nid o hono ei hun.

TO EXTRUDE, (v. a.) gwthio allan, gyrru allan.

EXTRUSION, (sub.) gyrriad allan, gwthiad allan.

EXUBERANCE, (sub.) cŵydd, ymchŵydd, hwrwg, oddf.

EXUBERANCE, (sub.) arddigonedd, rhyfedd, gormodedd.

EXUBERANT, (adj.) gormodd, rhy, rhwy, gorllawn.

TO EXULCERATE, (v. a.) gwelio, peri twnn croen, chwyfigennu.

TO EXULT, (v. n.) llemmain gan lawenydd, llawenyachu 'n fawr.

EXULTATION, (sub.) crychnaid gan lawenydd, gorfoledd, gorawen.

EXUNDATION, (f.) llifeiriant, rhyferthwy.

E Y

EYE, (f.) llygad, golwg, trem.

TO EYE, (v. a.) golygu, gwilied.

EYEBALL, (f.) mablygad, canwyll y llygad.

EYEBROW, (f.) ael.

EYELID, (f.) amrant, clawr llygad.

EYESERVICE, (f.) llygad wafanaeth.

EYESIGHT, (f.) drem y llygaidd.

BLAER EYED, (adj.) cibddall, coegddall.

F A

F *VALE*, (sub.) chwedl, chwedl gwneuthur.

To FABLE, (v.n.) baldorddi.

To FABRICATE, (v.a.) adeiladu.

FABRICATION, (f.) adeilad.

FABRICK, (f.) adeilad, adail.

To FABRICK, (v.a.) adeiladu, faernioethu, ffurfio.

FABULOSITY, (f.) dychymmygiad chwedlau, neu gelywyddau.

FABULOUS, (adj.) ethdychymmyg, a ddychymmygwyd.

FACE, (sub.) wyneb, wynebpryd, drŷch.

To FACE, (v.a.) wynebu.

FACETIOUS, (adj.) digrif, llawen, sirol, arab, arabeddu.

FACETIOUSNESS, (sub.) hawddgarwch, mwynedd-dra, digrifwch, sirolddeb, arabeddiaeth.

FACILE, (adj.) hawdd, hyrwydd, rhwydd, cfmwyth.

To FACILITATE, (v.a.) rhwyddhau, hawddhau, cfmwythau.

FACILITY, (f.) hawdder, hawfedd, rhwyddyd.

FACINEROUS, (adj.) drwg, diriad, ysgeler, drygionus.

FACT, (f.) gweithred, gwaith.

FACTION, (f.) ymbleidiad, terfysg, ymranniad, anghyttundeb, ymryfion, cythrwff.

FACTIOUS, (adj.) terfysgus, ymryfongar, cymhennus.

FACTIOUSLY, (adv.) yn derfysgus.

FACTITIOUS, (adj.) peth gwneuthur, a wnelir trwy ddychymmyg, gwneuthuredig.

FACTOR, (sub.) dirprwywr, parwr, marchnatwr dros arall.

FACTORY, (sub.) lle y cyfannedda masfiandwyr.

FACULTY, (f.) gallu, grym.

To FADE, (v.n.) difannu, edwi, methu, gwiwo, difannu.

To FADGE, (v.n.) cyngweddu, cytuno, cyfladd.

To FAG, (v.n.) blino, dygnffino, bod yn lluddedig. (act.) curo, baeddu.

FAGOT, (sub.) ffagoden, swp o friwydd, ysgubell o fanwydd.

To FAIL, (v.n.) diffygio, pallu, ffacsi, llacsi, methu.

FAIL, (f.) pall.

F A

FÁILING, } (f.) pall, aball, difyg,
FÁILURE, } gwall, cisiau, anghael, meth, ffaciedd, bai.

FAIN, (adj.) chwannog, awyddus, llawen; ewyllyfgar.

FAIN, (adv.) yn llawen, yn ewyllyfgar, yn chwannog.

To FAINT, (v.n.) llewygu, llefsgu, gwanhau, nychu, llefmeirio, llyfnau, methu.

FAINT, (adj.) gwan, egwan, llef, methedig, llwfr.

FÁINTING, (f.) llewyg, llefmair.

FÁINTNESS, (sub.) nych, nychdod, methiant, llefgedd, gwendid, llefmair.

FÁINTY, (adj.) Edr. *Faint*.

FAIR, (adj.) tég, prydweddol, harddég, dilyn, prydus, golygus, goggeddig.—eglwyr, amlwg, gloyw.—cymmwy, cyfiawn, union.

FAIR, (adv.) yn tég, yn araf.

FAIR, (f.) ffair.

FÁIRING, (f.) anrheg, rhodd mewn ffair.

FÁIRLY, (adv.) yn tég, yn gyfiawn.

FÁIRNESS, (sub.) tegwch, glendid, pryd, telediwrwydd.—onestrwydd, unionder.

FÁIRY, (f.) swynwraig, gŵyll, ell-yll, un o'r tylwyth tég, neu fendith eu mhaminau.

FÁITH, (f.) ffydd, créd, coel, hyder.

FÁITHFUL, (adj.) ffyddlon, ymddiriedus.

FÁITHFULLY, (adv.) yn ffyddlon.

FÁITHFULNESS, (f.) ffyddlondeb, créd, ymddiried, gwirionedd, onestrwydd.

FÁITHLESS, (adj.) anffyddlon, diffydd, digoel, anymddiriedol, bradog, bradwraidd.

FÁITHLESSNESS, (sub.) anffyddlondeb, bradwriaeth.

FALCATED, (adj.) crymmanaid, bachog.

FÁLCHION, (f.) cledlyf camm, bi-dog.

FÁLCON, (f.) hebog, gwalch.

To FALL, (v.n.) cwmpo, syrthio, cwyddo, digwyddo, tramgwyddo.

FALL, (f.) cwmp, codwm, tramgwydd, syrthiad, llithrad.—dinystr, diftryw.

F A

CIUS, (adj.) cwyllodrus, diar, bradychus, siomgar.

CIUSLY, (adv.) yn dwyllodrus.

CY, (sub.) twyll, fommiant, edigaeth, dichell, hŷd, hocyfrwys-ddadl.

ILITY, (f.) posibilrwydd o i dwyllo.

LE, (adj.) hydwyll, darostig i gamfynniad.

W, (adj.) gwyn-goch.

Y Ground, branar, tîr âr, tîr l, tîr adŵydd.

LOW, (v. a.) branaru.

(adj.) gau, geuog, ffugiol, ffdog, twyllodrus, rhagreithls.

HOOD, (f.) geudeb, ffalfedd, celwydd, anwir. — twyll, triaeth.

Y, (adv.) yn dwyllodrus, yn dlon, yn gelwyddog.

NESS, (f.) Edr. *Falsehood*.

SIFY, (v. a.) ffugio, ffuantu.

Y, (sub.) Edr. *Falsehood*. Fig. nniad.

TER, (v. n.) petruso; baldywedyd ag attal.

(sub.) y gair, y sôn. — bri, clôd.

IAR, (adj.) teuluaid; arferynnefn. — cyfeillgar, mwynymadroddfwyn. — adnabyddrps.

IAR, (f.) câr, cydymmaith,

IARITY, (sub.) cynnefnindra; aeth, cudeb, cyfeillgarwch.

ILIARIZE, (v. a.) cynnefino, ithur yn gynnefn.

Y, (sub.) teulu, tylwyth tŷ, eth, gosgordd. — llwyth, tylcenedl.

E, (f.) newyn, prinder, angfiau.

ISH, (v. a.) newyno.

S, (adj.) enwog, clodfawr, y sôn am dano, hynod.

SLY, (adv.) yn glodfawr.

Y, gwyntyll, mantell wynt.

Y, (v. a.) gwyntyllio, nithio.

IC, } (adj.) ynfyd, gorphical, } wyllog, gwallgofus, ciiriog.

F A

FANATICISM, (f.) gorphwyll crefyddol.

FANCIFUL, (adj.) dychymn gol.

FANCY, (f.) dychymmyg, bwriad meddwl, tŷb meddwl; opiniwn, ffug. — serch, hoffedd, tuedd.

To FANCY, (v. a.) dychymmygu, tybio, bwriadu yn y meddwl. — serchu, hoffi.

FANE, (f.) teml, llann, eglwys.

FANG, (f.) ewin, crafangc.

FANTASM, (f.) drychiolaeth, gwâg eilun.

FANTASTICAL, } (adj.) dychym-

FANTASTICK, } mygol, ffugiol.

FANTASTICALNESS, } ffug; anwaf-

FANTASTICKNESS, } tadrwydd, neu anwadlwch meddwl.

FANTASY, (f.) Edr. *Fancy*.

FAR, (adv.) pell, ym mhell.

FAR, (adj.) pell, pellennig.

FARCE, (f.) diwedd chwedl; cellwair, crocfanaeth.

FARCY, (f.) parfiwn.

FARDEL, (f.) syppyn, pwnn.

FARE, (f.) cynhaliath, ymborth. — clûd, arian clûd.

To FARE, (v. n.) myned; rhodio o le i'w gilydd. — byw.

FAREWELL, (adv.) bydd ŵych, dos yn iach, hawdd ammor i'.

FARINACEOUS, (adj.) blawdog.

FARM, (f.) fferm, maenor, maenol, fyddyn, tyddyn.

FARMER, (f.) ffermwr.

FARNESS, (f.) pellder, pelledd.

FARRAGO, (f.) chwyn, cymmysg.

FARRIER, (f.) meddyg meirch.

To FARRROW, (v. n.) dyfod â pherchyll.

FARTHER, (adv.) ym mhellach.

FARTHER, (adj.) pellach.

FARTHEST, } (adj.) pellaf.

FARTHERMOST, }

FARTHING, (f.) ffyrlling.

FASCES, (f.) ffafgau, yr ysgub wial a ddygid o flaen swyddogion Rhufain.

To FASCINATE, (v. a.) swyno, rheibio, llygattynnu, arganfod.

FASCINATION, (f.) arganfod, llygattyn, swyn, rhaib.

FASCINE, (f.) ffagoden.

FASCINOUS, (adj.) rheibus.

F A

FÁSHION, (sub.) dull, gwedd, agwedd, gosgedd, ffurf, llân, môdd, sut.—arfer, defawd; cyflwr.
To FÁSHION, (v.a.) ffurfio, ffurfeiddio, llunio, lluniaethu. — cymmwyso, addasu.
FÁSHIONABLE, (adj.) ffurfiol, yn ôl y ddull, a'r arfer.
To FAST, (v.n.) ymprydio, dirwestu.
FAST, (f.) ympryd, dirwest, cythlwng, catgor.
FAST, (adj.) sicr, diogel; diysgog, safadwy, dianwadad.—buan, cyflym, heinif.
To FÁSTEN, (v.a.) sicrhau, cadarnhau, diogelu.
FÁSTER, (f.) ymprydiwr.
FÁSTÍDIOUS, (adj.) dirmygus, diystyrllyd.
FÁST-ESS, (f.) fadrwydd, sicrhawch, diysgogrwydd, diogelwch.
FAT, (f.) brasder, tewder.
FAT, (adj.) tew, brâs, tîrf.
FAT, (f.) llestr yn cynnwys wyth ystacca.
FÁTAL, (adj.) tynghedfennol; dinystriol, marwol, anghauol.
FÁTALISM, (sub.) yr athrawiaeth o angenrheidrwydd, neu o fod holl ddamweiniau bywyd wedi eu harfaethu trwy anghyfnwidiol angenrheidrwydd, neu dynghedfen.
FÁTALIST, (f.) yr hwn fydd yn dal fod pob peth yn digwydd trwy angenrheidrwydd, neu dynghedfen.
FÁTÁLITY, (f.) tynghed, tynghedfen, neu wastadod drein ar bethau a bair iddynt ganlyn yn angenrheidiol ar ôl eu gilydd.
FÁTALLY, (adv.) yn dynghedfennol, yn angenrheidiol.—yn farwol.
FATE, (f.) tynged, tynghedfen, angenrheidrwydd.—distryw, angau.
FÁTHÉR, (f.) tâd, tadwys.
To FÁTHÉR, (v.a.) mahwyfiadu.
FÁTHÉR in law, chwegrwn, tâd ynghyfraith.
Step FÁTHÉR, llyfdad.
Fore FÁTHÉR, hêndad.
Foster FÁTHÉR, iudmaeth.
Grand FÁTHÉR, taïd, tâd-cu.
FÁTHÉRLËSS, (adj.) amddifad.
FÁTHÉRLY, (adj.) taoci, tadog, tad-aid.

F E

FÁTHOM, (f.) gwrhyd.
To FÁTHOM, (v.a.) gwrhydio.—mesuro dyfnder.—treiddio-i mewn i beth, dirnad, amgyffred.
FÁTHOMLESS, (adj.) diwaelod; anfesurrol.
FÁTÍDICAL, (adj.) addewinio bethau i ddyfod.
FÁTÍGUE, (sub.) lludded, blinder, blinedd.
To FÁTÍGUE, (v.a.) blino.
FÁTLING, (f.) llwdwn pasgedig.
FÁTNESS, (f.) tewder, brasder.
To FÁTTEN, (v.a.) braffau, tewychu.
FÁTUOUS, (adj.) ynfyd, hurt, ffol.
FATÚITY, (f.) ynfydrwydd, gwallgof, fioledd, hurtrwydd.
FÁTTY, (adj.) tew, brâs.
FÁTWITTED, (adj.) hurt, dwl, syfrdan.
FÁÚSET, (sub.) canel, dwfel, yspigod.
FÁÚLCON, (f.) Edr. *Falcon*.
FAULT, (f.) bai, cwl, camgwl, carchedd, gwyd.
FÁULTLESS, (adj.) difai, digwl, digaredd.
FÁULTY, (adj.) beiaus, cylus; camgylus, ceryddus.
To FÁVOUR, (v.a.) ffafrio, annog, nerthu, dwyn ym mlaen.—cynhebygu.
FÁVOUR, (f.) ffafor, hoffedd, cariad, serch.
FÁVOURABLE, (adj.) ffafrol, hy-naws, tirion, trugarog, addas.
FÁVOURABLENESS, (f.) tiriondeb; cymmwynasgarwch.
FÁVOURITE, (f.) un mewn ffafrenwedigol, neu fwy o barch nag eraill.
FÁVOURITE, (adj.) caredig, parchedig, hoff.
FAWN, (sub.) eilon, elain, rhydain-carw ieuangc.
To FAWN, (v.a.) gwenhieithio, truthio, ymoleithio.
FAWNS, (f.) mâth ar hanner dwiau ym mhlith y Paganïaid yn cyfanneddu mewn coedydd.

F E

To FEAGUE, (v.a.) gwialenodio.
FEÁLTY, (f.) ffyddlondeb.

FEAR,

F E

ub.) ofn, arfwyd, pryder,
i, arynnaig, braw, argyff-

, (v.) ofni, arfwydo, dych-
gyflyru.

L, (adj.) ofnus, ofnadwy,
arfwydus, dychrynlyd,
vilus.

NESS, (sub.) ofnogrwydd,
; arfwyd.

s, (adj.) diofn, eofn.

LITY, (sub.) peth a allir ei
ur.

E, (adj.) gwneuthuradwy,
i wneuthur.

sub.) gwlêdd, cyfeddach,
mestig.

, (v.n.) gwledda, cyfedd-
edd, gwesta.

) gweithred.

t, (sub.) pluenn, pluenn,

IER, (v.a.) pluo.

(adv.) yn dëg, yn hardd;
aint, yn gelfydd.

E, (f.) wynebpryd, pryd,

GE, (f.) meddyginiaeth i
aith y cryd, neu'r ddeirton.

Y, (f.) chweffror.

CE, } (sub.) gwaddod,
CY, } gwaclodion.

T, (adj.) gwaddodlyd.

TY, (f.) ffrwythlonder.

ter. and part. pass. of *feed*)

, (adj.) cyfammodol.

gwobr, tâl, ffis.

v.a.) gwobrwyo, talu.

(adj.) gwan, llefsg, eiddil,
llerrw.

ESS, (f.) gwendid, llefsg-
lilwch.

(adv.) yn wan, yn llefsg;
v.a.) porthi, pefgi, meith-

thu.

(v. n.) teimlo.

) teimlad.

, (sub.) teimlad, teimlad-

plur. of foot,) traed.

, (v.a.) dychymmygu, *Neb.*
ydwyf yn eu dychymmygu

fugio, ffuantu.

F E

FÉIGNEDLY, (adv.) yn ffugiol, yn
ffuantus.

FEINT, (f.) ffâg, ffuant.

To FÉLICITATE, (v. a.) givneud yn
ddedwydd.

FÉLICITY, (f.) dedwyddwch, ded-
wyddyd, gwynfyd, llwyddiant.

FELL, (adj.) ffyrnig, creulon, tacog.

FELL, (f.) croen, pân.

FÉLLMONGER, (f.) crwynwr, un yn
prynu a gwerthu crwyn.

FÉLLÔE, } (f.) cylch olwyn.

FÉLLY, }

FÉLLOW, (f.) cyfaill, cydymmaith,
cydwr, cyfrannog.

To FÉLLOW, (v. a.) cymdeithase,
cyngreiriaw.

FELLOW CREATURE, (f.) cŷd-gre-
adur.

FELLOW-FEELING, cŷd-ymdeim-
lad.

FELLOW-HEIR, cŷd-etifedd, *Eph. iii.*
6. *yn gŷd-etifeddion.*

FELLOW-LABOURER, cŷd-weith-
iwr.

FÉLLOWSHIP, (f.) cyfeillach, cym-
deithas, cyweithas.

FÉLLY, (adv.) yn greulon, yn ddy-
wal.

FÉLO-DE-SE, (f. *in law*,) un a laddo
ei hunan yn ewyllysgar, neu o'i
wir fodd.

FÉLON, (f.) lleidr.—byftwn.

FÉLÓNIOUS, (adj.) drygionus, dir-
jaid, ysgeler, barus.

FÉLONY, (f.) pob drwg a wnel un
yn ddarostyngedig i farwolaeth
trwy'r gyfraith.

FÉLT, (preter. of *feel*.)

FÉLÚCCA, (sub.) mât ar long fe-
chan.

FÉMALE, (f.) benyw, bun.

FÉME-COVERT, (f. *in law*,) benyw
briod.

FÉME-SOLE, (sub. *in law*,) benyw
weddw.

FÉMININE, (adj.) o ryw benyw.—
tyner, mwythus.

FÉMORAL, (adj.) yn perthyn i'r
morddwyd.

FEN, (f.) cors, gwaun wlyb.

FENCE, (f.) amddiffynfa, achles.—
argae, clawdd.

To FENCE, (v.a.) amgaeru, cau oddi-
am.

F E

amgylch.—diffyn, amddiffyn.
FÉNCIBLE, (adj.) amddiffynadwy.
To FEND, (v. a.) ÷adw ymaith.—
 ymddadleu.
FÉNDER, (f.) diffynwr, neu haiarn
 i osod o flaen y tân, i gadw mar-
 wor, &c. rhag dyfod ar hŷd yr
 aelwyd.
FÉNNY, (adj.) corfog.
To FÉOFF, (v. a.) gosod mewn
 meddiant.
FÉOFFÉE, (f.) un mewn meddiant.
FÉOFFMENT, (f.) rhoddiad medd-
 iant.
FÉRIATION, (sub.) cadwad gwŷl;
 gorphwysiad oddi wrth waith.
FÉRINE, (adj.) gwŷllt, anwar.
FÉRINENESS, } (sub.) gwylltineb,
FÉRITY, } dywalrwydd, creu-
 londeb.
To FÉRMENT, (v. a.) lefeinio, chŵy-
 ddo gan furdocs.
FÉRMENT, (f.) cynnwrf, cyffro.
FERN, (f.) rhedynen.
FERNY, (adj.) rhedynog.
FÉROCIOUS, (adj.) creulon, gwŷllt,
 gorwyllt, dywal.
FÉROCITY, (f.) creulonedd, gwyllt-
 ineb, ffyrnigrwydd, brôch.
FÉRREOUS, (adj.) haiarnaid, o hai-
 arn.
FÉRRET, (f.) ffured.
To FÉRRET, (v. a.) gyrru allan.
FÉRRAGE, (f.) hŷr, neu dâl am ys-
 graff.
FERRUGINOUS, (adj.) haiarnaid.
FÉRRULE, (f.) amgarn, neu dorch i
 roddi am ben pren i'w gadw rhag
 hollti.
FÉRRY, (f.) ysgraff.
FÉRTILE, (adj.) ffrwythlawn, cyny-
 sawr, toraethus.
FERTILENESS, } (sub.) ffrwythlon-
FERTILITY, } der, amledd, tor-
 aeth.
FÉRTILLY, (adv.) yn ffrwythlon.
To FÉRTILIZE, (v. a.) ffrwythloni,
 gwnecuthur yn ffrwythlon.
FÉRVENCY, (f.) gwrês, gwrefog-
 rwydd; awyddfyd, awydd, aingc.
FÉRVENT, (adj.) gwrefog, poeth,
 brŵd, awyddus.
FÉRVENTLY, (adv.) yn wrefog, yn
 frŵd.

F I

FÉRVID, (adj.) Edr. *Fervent*.
FÉRULE, (f.) crafell i guro dwylaw
 plant.
FÉRVOUR, (sub.) gwrês, poethder,
 brydaniaeth, angerdd.
To FÉSTER, (v. a.) crawni, gori, pyd-
 ru, llygru, braenu.
FÉSTINATE, (adj.) cyflym, bywiog,
 rhull.
FESTINATION, (f.) brŷs, ffrwf.
FÉSTIVAL, (adj.) llawen, gorawen-
 us, digrif, difyr.
FÉSTIVAL, (f.) gwŷl, gwlêdd.
FÉSTIVE, (adj.) Edr. *Festival*.
FÉSTIVITY, (sub.) llawenydd, di-
 grifwch, gorawen, arabedd.
FÉSTOON, (f.) coronbleth o lyfiau.
FETCH, (v. a.) hercyd, cyrrhaeddyd.
FETCH, (sub.) cyfrwyŷder, dichell,
 hocced, twyll, ystrangc.
FÉTID, (adj.) drewedig, dryglawrus.
FÉTIDNESS, (f.) drewiant, drewi.
FÉTTER, (f.) llyffethair, hual, troe-
 dog, cloffrwm, gefyn.
To FÉTTER, (v. a.) llyffetheirio, ge-
 fynnu, hualu, troedogi, cloffrwy-
 nio.
To FÉTTLE, (v. a.) simmera.
FEUD, (f.) ymgipprys, anghydfod,
 annygymmod, ymryffon.
FÉVER, (f.) acfes, clefydcryd, cŷd,
twymyn. S. W.
FEUITEMORT, (f.) lliw deilen wiw-
 edig.
FEW, (adj.) ychydig, anaml.
FEWÉL, (sub.) tanwydd, tanborth,
 magdan, gofgyrmon, yfgrwth.
FÉWNESS, (sub.) anamllder, bychan-
 rwydd, bychodedd, ychydig.

F I

FIB, (f.) celwydd.
To FIB, (v. n.) dywedyd celwydd.
FÍBBER, (f.) celwyddwr.
FÍBRE, (f.) manŷythi.
FÍCKLE, (adj.) anwadal, anwaŷad,
 anŷafadwy, anŷfydlog, oriog, yf-
 goewan.
FÍCKLENESS, (sub.) anwadalwch,
 anwaŷadrwydd.
FÍCTION, (f.) ffŷg, ffugiad, ffuant;
 celwydd, dychymmyg, twyllodrus.
FÍCTIOUS, } (adj.) ffugiol, ffu-
FÍCTITIOUS, } antus, dychymmyg-
 ol.

F I

, (f.) crŵth, feiol.
FADDLE, (f.) arabedd, coeg
 a, gwagbeth, oferbeth.
FY, (f.) ffyddlondeb, crêd,
 nedd.
AL, (adj.) ffyddlon.
ARY, (f.) un a ymddiried-
 do am beth.—un yn ym-
 ys ar ffydd yn unig.
 (.) gwobr, ffis; maenol.
 (f.) maes, coetgae.
ARE, (f.) mâth ar aderyn.
MARSHAL, (fub.) rheolwr,
 enor byddin yn y maes.
 (f.) diafol, gelyn.
 (adj.) creulon, dywal, gor-
 anyfthywallt, ffyrnig.
NESS, (fub.) ffyrnigrwydd,
 ideb, dywalrwydd.
 (adj.) tanllyd, poeth.
 ub.) mâth ar bib, neu gor-

N, (adj.) pymtheg.
 (adj.) pummed.
 (adj.) deg a deugain.
 ffyfen.
RE, (f.) ffygsbren.
 (f.) ymladd, ymwan, ym-
 câd, brwydr, catorfod, yftrin.
T, (v.a.) ymladd, ymdrech,
 on, ymwan.
R, (f.) ymladdwr.
IT, (f.) ffûg, dychymmyg.
TION, (fub.) ffurfiad, llun-

ATIVE, (adj.) cyfgodol.
 (fub.) dull, gosgedd, llûn,
 delw, gwedd, ffurf.
RE, (v.a.) ffurfio, llunio.
INT, (f.) edefyn main.
T, (f.) cneuen farfog, cneu-
 arddau.
H, (v.a.) lladratta.
 (f.) llifddur, rhygнен law,
 —rhes, rhestr.
 (v.a.) durlifo.
OT, (fub.) lliw tywyll, gwi-

 (adj.) mabol, mabolaidd.
 s, (fub.) llifion y ddurlif.
 (v.a.) llenwi, cyflenwi,
 ni.
 (f.) yfnoden.—morddwyd

F I

To FFLLET, (v.a.) cylchynu, cylchu,
*Exod. xxxviii. 28. ac y cylchodd
 bwyt,*
FLLP, (f.) cnippws, enoccell.
FILLY, (f.) eboles, ffilog.
FILM, (fub.) pilionen, glos-groen,
 croen teneu, memrwn.
To FILTER, (v.a.) glanhidlo, hidlo
 trwy frethyn, &c.
FILTH, (fub.) budreddi, brynti, af-
 lendid, abar, llyfnafedd.
FILTHINESS, (f.) Edr. *Filtb.*
FILTHY, (adj.) brwnt, budr, aflan,
 halog, ffaidd.
To FILTRATE. Edr. *Filter.*
FILTRATION, (fub.) purad trwy
 hidlo.
FIN, (f.) aden pyfsgodyn.
FINABLE, (adj.) ffinadwy, dirwy-
 adwy.
FINAL, (adj.) diweddaf, eithafig.
FINALLY, (adv.) yn ddiweddaf.
FINANCE, (f.) *seldom used in the sin-
 gular*; tryfor y deyrnas, cyllid, ced.
FINCH, (fub.) llymysten.
Bull-FINCH, aderyn rhowngoch.
Gold-FINCH, llinos, llinofen.
To FIND, (v.a.) cael, caffael.
FINE, (adj.) tég, glân, tlws, dillyn,
 pingc, pefr, pert.
FINE, (fub.) ffin, dirwy, camlwrw,
 fforffed.
To FINE, (v.a.) pincio; puro, glân-
 hau.—ffinio, dirwyo.
FINENESS, (f.) dillynder, tegwch,
 pefredd, pertedd.—purdeb.
FINERY, (f.) harddwch, trwfiad.
FINESSE, (f.) ystrange, dichell.
FINGER, (f.) bys.
To FINGER, (v.a.) cyffwrdd.
FINICAL, (adj.) pingc, destlus.
To FINISH, (v.a.) gorphen, diweddu,
 dibennu, terfynu.
FINISHER, (f.) dibennwr, gorphen-
 wr, cwblhawr, perffeithydd, *Heb.*
 xii. 2. perffeithydd *in ffydd.*
FINITE, (adj.) terfynol, meidrol.
FINITENESS, (f.) meidrolrwydd.
FIR, (f.) fynnidwydd.
FIRE, (f.) tân, ufel.
To FIRE, (v.a.) tano.
FIREBRAND, (fub.) pentewyn, et-
 ewyn.
FIREMAN, (f.) diffoddydd tân.

FIRE-

F I

FRENEW, (adj.) newydd, newydd wneuthur.
FREING, (f.) tanwydd.
*To FR*IE, (v.a.) ffrangeliu, ffrewyllio, gwialcnodio.
FRIKIN, (sub.) llestr o wythfed ran congius.
FRIM, (adj.) cadarn, cryf, sicr, diogel, diyflog, safonw, dianwad-al, northol, grymnus, sad.
FRIMAMENT, (sub.) ffurfafen, wybren.
FRIMLY, (adv.) yn gadarn.
FRIMAMENTAL, (adj.) wybrol, nefol.
FRIMNESS, (sub.) fadrwydd, sicrhawch, cryfder, cadernid, diyflogrwydd.
FRIST, (adj.) cyntaf, blaenaf, penaf, prif, gorcu, rhagoraf.
FRIST, (adv.) yn gyntaf.
FRIST-FRUIT, (sub.) blaenffrwyth, cynffrwyth, cynwyn.
FRISCAL, (f.) tryfor, cyllid.
FRISH, (f.) pyfgodyn, pyfg.
*To FR*ISH, (v.a.) pyfgotta.
DOG-FRISH, (f.) penci.
FRISHER, (sub.) pyfgodwr.
FRISHERY, (sub.) pyfgodfa, lle delir pyfgod.
FRISHING, (f.) pyfgotta. Edr. *piscatio*, & *piscatus*, Dr. Davies.
FRISHMONGER, (f.) gwerthwr pyfgod.
FRISSURE, (f.) agen, hollt, rhwyg.
*To FR*ISSURE, (v.a.) agenu, hollti.
FRIST, (f.) dwrn.
FRISTULA, (f.) pibell.—anafod ar gnawd a redo'n bibell.
FRIT, (adj.) addas, cyfaddas, cyfwlch, cymmwy, cymmheffur; union.
FRIT, (f.) cyrch y crŷd.—lewyg.—cyfiro, cynnwrf.
*To FR*IT, (v.a.) addasu, cyfaddasu, cymmhwyfo, cymmefuro.
FRITCH, (sub.) gwyg, pys y llygod.
FRITNESS, (sub.) addafrwydd, cyfaddafrwydd, cymmhwyfder.
FRITCHET, } (f.) ffwlbart.
FRITCHEW, }
FRITZ, (f.) mab.
FRIVE, (adj.) pump.
*To FR*IX, (v.a.) sicrhau, cadarnhau; sefydlu.
FRIXEDLY, (adv.) yn ddiyflog, yn ddianwadal.

F L

FRIXEDNESS, (sub.) dianwadwlch, diyflogrwydd, diogelwch.
FRIZIG, (sub.) tryfer.

F L

FLÁBBY, (adj.) llippa, meddal, masw.
FLÁCCID, (adj.) ystwyth, llipa, gwyw, egwan.
*To FL*AG, (v.n.) fflagio, gwywo, llippâu, edwi, methu.
FLAG, (f.) llumman, baner, arwydd, penwn.—llêch.
FLÁGELET, (f.) pibell.
FLÁGGINESS, (f.) ystwythder.
FLAGITIOUS, (adj.) dyras, anfad, ysgeler, drygionus.
FLAGITIOUSNESS, (f.) ysgelerder, drygioni.
FLÁGON, (f.) cunnach.
FLÁGRANCY, (f.) fflammiad, fflamychiad, difgleirdeb; dirchwant.
FLÁGRANT, (adj.) gwrefog, brwd, poeth, angerddol.
FLAIL, (f.) ffist.
FLAKE, (f.) darn, drull; clwyd o cira.
FLAM, (sub.) ffŷg, ffuant, celwydd, chwedl.
*To FL*AM, (v.a.) twylllo, seithugio, twyll trwy gelwydd.
FLAME, (sub.) fflam, fflag, eirias.
*To FL*AME, (v.n.) fflammio, fflamychu, fflagu.
FLÁMMEOUS, (adj.) fflamlyd, llofgedig.
FLÁMY, (f.) fflamlyd.
FLANK, (f.) ystlys, ochr; tenewyn.
*To FL*ANK, (v.a.) gosod ar ochr byddin.
FLÁNNEL, (sub.) gwianen.
FLAP, (f.) llipryn, un peth a fo 'n crogi, neu 'n dibynnu i lawr yn llippa.—ergyd a chledr llaw.
*To FL*AP, (v.a.) taro â chledr llaw.
*To FL*AP, *bang down*, llipphâu, ymddibynnu, ymollwng.
TO FLARE, (v.n.) llewychu, difgleirio, lluchedennu, tywynnu.
FLASH, (f.) llewych, mellteniad, fflag.
*To FL*ASH, (v.n.) melldennu, llewychu.
FLÁSHY, (adj.) gwâg, ynfyd, distanedig.

FLASK,

F L

(f.) cunnach, costrel.—corn
gwnn.
T, (sub.) bafged, cawell.
adj.) llyfn; gwaftad, cyfar-
ladr, merf, diflas.
ss, (f.) gwaftadrwydd, cyfar-
—ffadrwydd, diflafrwydd.
TEN, (v.a.) gwaftathau,
hur yn ffadr, neu 'n ferf.
TER, (v.a.) ymoleithio,
eithio, truthio, ymlochlach.
RY, (f.) gweniaith, truth,
th.
ENCE, } (f.) gwyntchwydd.
ENCY, } —gwagedd.
ENT, (adj.) gwyntog, aw-
hwythlyd, gwyntchwydd-
gwâg, ofer.
US, (adj.) gwyntog.
NT, (v.a.) gwneuthur gwâg
ngosiad mewn gwisgoedd.
ryn yn falch.
R, (sub.) archwaith, blâs.—
rogledd, fawr, fafr.
ROUS, (adj.) blasus, fawr-
glber.
(sub.) agen, gagen, hollt,
—diffyg, bai.
V, (v.a.) hollti, agennu, *Fig.*
roseddu.
(adj.) agennog.
f. llin.
, (adj.) llinog, o lin, neu
i lin.
, (v.a.) blingo, digroeni.
f.) chwannen.
(sub.) ffaim.—ffem, Edr.
K, (v.a.) mannu, britho.
, (adj.) adenog, pluog, af-
, (v.n.) ffoi, cilio, diaingc.
, (f.) cnu, cnuf.
CE, (v.a.) cneifio, gwelleif-
ig. anrheithio, yspeilio.
R, (v.n.) dyfalu, gwatwor,
wair, gwawdio.
(sub.) cellwair, gwatwor.
(f.) llynges, llu, mintai.
(adj.) buan, cyflym.
ET, (v.n.) llithro ymaith,
c ymaith, diflanu.
NG, (adj.) trangcedig, breu-
annedig.

F L

FLÉRTNESS, (f.) buanrwydd.
FLESH, (f.) cig, cnawd.
FLESHLY, (adj.) cnawdol.
FLESHY, (adj.) cigog, cnawdog.
FLÉTCHER, (sub.) gwneuthurwr
faethau.
FLÉXIBILITY, (sub.) hyblygrwydd,
yftwythder.
FLÉXIBLE, (adj.) hyblyg, yftwyth,
hydro.
FLÉXIBLENESS, (sub.) hynawfedd,
rhywiogrwydd.
FLÉXION, (f.) yftumiad, plygiad.
FLÉXURE, (sub.) ystum, yftumiad,
plygiad, troad.
To FLÍCKER, (v.n.) ysgwyd aden-
ydd.
FLIGHT, (sub.) ffô, cil, encil, ffo-
adwriaeth.
FLÍGHTY, (adj.) anesfydlog, gwyllt,
trangcedig.
FLÍMSY, (adj.) gwan, egwan, llésig,
dinerth, llipa.—gwael.
To FLINCH, (v.n.) cilio yn ôl, cilio
oddi wrth boen, neu niwed; pallu.
To FLING, (v.a.) taffu, ergydio, llu-
chio, faethu.
FLING, (f.) taffiad, ergyd.
FLINT, (f.) callestr, cyllestr, call-
estrfaen.
FLÍNTY, (adj.) callestrawl, callestr-
rig.
FLIPP, (f.) mâth ar ddiod.
FLÍPPANT, (adj.) cyfflym, clau,
gwisgi, buan.—fiaradus, dywet-
gar.
To FLIRT, (v.a.) gwatwor, gwawd-
io, goganu.—rhedeg o fan i fan,
cyhwfan.
FLIRT, (sub.) cellwair, cytgam.—
gwib, chwyf.—coegen, dihiren.
To FLIT, (v.n.) mudo, treiglo, gwib-
io, cyhwfan, chwyfio;—ffoi, ched-
eg ymaith.
FLITCH, (f.) ystlys o faccwn, han-
nereg.
FLOAT, (f.) nawf, un peth a fo 'n
nosio.
To FLOAT, (v.n.) nosio, bod ar wy-
neb y dwfr.
FLÓATING, (sub.) nawf, bwhwm-
man.
FLOCK, (sub.) diadell, gre, cadw,
gyrr, parri, mintai, praid, torf.

F L

To FLOCK, (v.n.) dyfod ynghyd, cynniwceir i le.
To FLOC, (v.a.) fangella, ffrewyllio.
FLOD, (sub.) ciluw, lif, llifeiriant, rhyferthwy, llieddwr.
To FLOOD, (v.a.) llifeirio.
FLOODGATE, (sub.) gollyngfa dwfr, bala llynn, dyfrddor.
FLOOR, (f.) parth, llawr tŷ.
To FLOOR, (v.a.) llorio.
FLORID, (adj.) blodeuog.
FLORIFEROUS, (adj.) blodeufag, a ddwg blodeu.
To FLOURICE, (v.n.) trochi, treiglo yn y dwfr.—cynnhysu, neu gyffroi gon ddigofaint.
FLOURICE, (f.) pob addurn a wnier wrth wiigoedd.
FLOUR, (f.) cann.
To FLOURISH, (v.n.) blodeuo, bod yn ei fodeu; llwyddaw.
To FLOURISH, *brag*, (v.) ffrostio, ymfrostio.
To FLOURISH, (v.a.) addurno, harddu, trwsio.
FLOURISH, (f.) harddwch, addurn.—ffroft, ymffroft.—addurn mewn yfgrifeniad.
To FLOUT, (v.a.) gwatwor, gwawdio, ymgellwair.
FLOUT, (sub.) gwatwor, gwatworgerdd, cellwair, gwawd.
To FLOW, (v.n.) llifo, dylifo, ffrydio, llifeirio, goleru, rhedeg; deillio.
FLOW, (f.) dylifad, llifeiriant.
FLOWER, (f.) blodeuyn, blaendardd.
To FLOWER, (v.n.) blodeuo, bod yn ei fodeu, blaen darddu.—bod yn llwyddiannus.
FLOWERY, (adj.) blodeuog.
FLUCTUANT, (par.) anwaftad, anwadal, ansicr.
To FLUCTUATE, (v.n.) bwhwmman, bod yn anwaftad, anwadal, petruso.
FLUCTUATION, (f.) bwhwmman, anwaftadrwydd, anwadalwch, petrusder.
FLUE, (f.) fenni, neu bib i ddwyn mwg neu wrs.—mân blu, neu pân.
FLUENCY, (f.) rhugledd, a thrybedrwydd ymadrodd, parodrwydd, a chyflymder ymadrodd.

F O

FLUENT, (adj.) ffrydiol, rhedegog.—cyflym, trybelydr; ffracth, ymadroddus, cymmen.
FLUID, (adj.) gwlyb, ffrydiol, rhedegog.
FLUMMERY, (sub.) llymru, llymrud, mwdran, brwchan, fuccan.
FLURRY, (f.) brŷs, ffwrst, ffwdan; ymffwrst; terfysg, trafferth, tralludd.
FLURT, (f.) Edr. *Flirt*.
To FEUSE, (v.a.) bryfio, ffwrstio.—gwriddio.
FLUSH, (sub.) amledd, hafug, helaethrwydd.
FLUSH, (adj.) gwyrif, ir.—llawn, helaethlawn, aml.
To FLUSTER, (v.a.) gwneuthur yn hanner meddw.
FLUTE, (f.) chwibanogl.
To FLUTE, (v.a.) torri ceudod mewn colofnau.
To FLUTTER, (v.n.) ysgwyd adenydd; bwhwmman, anwadal, petruso.
To FLUTTER in one's speech, baldordd.
FLUTTER, (sub.) bwhwmman; ysgydwad; anwadalwch, petrusder.—annhrefn.
FLUX, (f.) rhediad, darymred.
FLUX, (adj.) rhedegog, anwadal, masafadwy, trangcedig.
To FLUX, (v.a.) toddi.—gloferio.
FLUXION, (f.) rhediad, darymrediad, toddiad.
To FLY, (v.n.) hedeg, chedeg.—ffoi, cilio, encilio, rhedeg, diang.
FLY, (f.) cleren, clyryn, ednogy, cylionyn.

F O

FOAL, (f.) ebol, eboles, llwdn.
To FOAL, (v.) llydnu, ymoci, bwrw ebol.
To FOAM, (v.n.) ewynnu, malu ewyn.—ymgynddeiriogi.
FOAM, (f.) ewyn, ewyngant, gorfwrw, burman.
FOAMY, (adj.) ewynnog.
FOB, (sub.) coden fechan mewn clôs, neu llawdr.
To FOB, (v.a.) twyllo, hudo, siomi, seithugio.
FOCUS, (f.) lle y mae pelydr goleu'n cydgyfarfod.

F O

, (f.) gogawr, ogawr, ebrthiant, bwyd anifeiliaid.
ER, (v.a.) porfau, ymbawr, anifeiliaid.

, gelyn.
, (f.) milrhith.
, niwl, ysmwccan.
(adj.) niwlog, cymmylog;

(f.) ochr gwan.
(v.a.) gyrru ar ffo, cael yr faeth, ynnill y dydd.
, goruchafiaeth, caffaeliad is ar y gelynnion, ond nid iddugoliaeth.

(v.a.) gwânu, brathu, "*they they* foin." *Dryd.*

, brâth, brathiad, gwân.
, (v.a.) ffugio, gosod peth yn lle'r iawn beth.

, (adj.) Edr. *Fuffy.*
, corlan, buarth, defeidle.
, plygiad, dull.

, (v.a.) plygu, dullio. —
1.

, (f.) casgl o fiodau, dail,

(f.) llyfr daublyg.

, pobl.

TE, (f.) cymmanfa o bobl.

TE, (f.) côd, coden, cibyn,

OW, (v.a.) canlyn, dilyn, nyned ar ôl.

(sub.) ynfyrdrwydd, ffoli-
allfynwyr.

NT, (v.a.) achlesu, ymge-
meithrin, magwriaethu. —
; cefnogi, cynnal.

ATION, (sub.) mwydiad a
wr gwresfog.

ij.) ynfyd, ffôl; maldodus,
ff.

ND of, hoffi, maldodi, fer-

LE, (v.a.) maldodi, ymgel-
offeidio.

NG, (f.) anwylyd, hoffddyn.

SS, (sub.) maldod, mâled, d,
anwes, cudeb.

(ub.) bedyddfaen, bedydd-

(f.) bwyd, ymborth, porth-
uniaeth.

F O

FOOL, (adj.) ffôl, ynfyd, dwl, difyn-
wyr, hurt, ffadr.

FOOLBORN, (adj.) ffol geni. — "*A fool-born jest*," Shak.

FOOLHARDINESS, (f.) cofnder yn-
fyd, antur byrbwyll.

FOOLHARDY, (adj.) hŷ, hyderus,
cofn, anturiol mewn modd ynfyd.

FOOLISH, (adj.) ynfyd, dwl, ffôl, an-
noeth.

FOOLISHNESS, (sub.) ynfyrdrwydd,
ffolineb, gwallfynwyr.

FOOT, (f.) troed, troedfedd.

FOOTBALL, (f.) pêl droed.

FOOTING, (f.) cerddediad, pedestr-
ig; cam; arllwybr. — sail, syl-
faen. — *Fig.* dechreuad; sefvdliad.

"*No useful arts have yet found foot-
ing here.*" *Dryd.* — ystâd, cyflwr.

"*Gaul was on the same footing with
Egypt.*" *Addis.*

FOOTMAN, (sub.) pedestr, peddestr,
gŵr traed.

FOOTPAD, (f.) yspeiliwr traed.

FOOTPATH, (f.) llwybr troed, troed-
ffordd, arllwybr.

FOOTSTEP, (sub.) ôl troed, ôl; ar-
wydd, nôd, marc.

FOOTSTOOL, (f.) troedfaingc, lleith-
ig, *Esa. lxvi. 1. ar dddear yw lleithig
fy nbraed.*

FOP, (f.) dŷn cymmyrreddus, cym-
myrreddwr; murfenwr; coegyn.

FOPPERY, (sub.) ofregeidd, ynfyd-
rwydd, ffolineb, arabedd, fflorege.

— cymmyrredd, cymmyrraeth,
rhodres.

FOPPISH, (adj.) ynfyd; ofer; rhod-
resus, cymmyrreddus, balch.

FOPPISHNESS, (sub.) oferedd cym-
myrreddus.

FOR, (pre. & conj.) can, canys, am,
o herwydd, o blegid, o achos; dros,
yn lle.

FORAGE, (f.) gogawr, ebran, porth-
iant.

To FORAGE, (v.n.) myned i geisio
ymborth anifeiliaid; yspailio.

To FORBEAR, (v.a.) peidio, gadael
heibio, gadael; oedi; ymattal; go-
ddef, dioddef.

FORBEARANCE, (sub.) dioddefgar-
wch, ymaros, goddefedd, hir-ym-
aros, *Diar. xxv. 15.*

F O

To FOREBID, (v.a.) gwarhadi, gwarsafu, rhwybro, huddias.
Go FOREBID, na atio Daw.
FORCE, (f.) traill, nerth, grym, dir, gallu, rhyngwr.
To FORCE, (v.a.) cymmelli, dirio, gwrthio.
FORCES, (fub.) lluo o wyl, gallu, bradid.
FÓRCIBLE, (adj.) nerthol, grymmus, galluog.
FORD, (fub.) rhyd, bais.
To FORD, (v.a.) rhydio, beisio.
FÓRDABLE, (adj.) a allir ei rydio.
FORE, (adj.) y blaenaf.
FORE, (adv.) cyn, o flaen.
To FOREBODE, (v.a.) rhagddywedyd, rhagddewinio, darogan.
To FORECAST, (v.a.) rhagweled, rhaganfod.—dychymmygu, dyfeisio.
FORECAST, (fub.) dychymmyg, dyfais.—rhagwelediad.
FÓRECASTLE, (f.) ffurc, penblaen llong.
To FORECLOSE, (v.a.) cau, gwarchau; rhwyfiro, rhagflaenu.
FOREFATHER, (fub.) hendaidd, gorhendaidd.
To FOREGÓ, (v.a.) gwrthod, llyfu, gadaw, gadael heibio, rhoi fynu; rhagfyned.
FÓREHEAD, (f.) talcen, tâl.
FÓREIGN, (adj.) dieithr, dieithrol, eistronol.—amherthynafol, anhebyg.
FÓREIGNER, (f.) alltud, eistron, dieithr, adfan.
To FOREKNÓW, (v.a.) rhagwybod; rhagddarbod, rhagweled.
FOREKNÓWLEDGE, (fub.) rhagwybodaeth, rhagddeall.
To FÓRELAY, (v.a.) cynllwyn. "*An amuss'd thief forelays a traveller.*" Dryd.
FÓRELOCK, (fub.) blaen gydyn.
FÓREMAN, (f.) blaenor.
FÓREMOST, (adj.) blaenaf, pennaf.
To FÓRERÚN, (v.a.) rhagredeg, rhedeg o'r blaen, blaenori, rhagflaenu.
FÓRERÚNER, (fub.) rhagredwr, blaenred, cennad a'el o'r blaen,—rhaminant.
To FORESAY, (v.a.) rhagddywedyd,

F O

To FORESEE, (v.a.) rhagweled, rhag-ganfod.
To FORESHÉW, (v.a.) rhagddangos.
FORESIGHT, (fub.) rhagwelediad, rhagddarbod.
FÓRESKIN, (f.) blaen-groen.
FÓREST, (fub.) fforest, coedwig.
To FORESTALL, (v.a.) rhagachub, rhagflaenu, rhagorynu.
To FORETÉL, (v.a.) rhagddywedyd, rhagddewinio, darogan.
FORETHOUGHT, (fub.) rhagfysyr, rhagfeddwl.
To FOREWÁRN, (v.a.) rhagrybuddio, rhybuddio ym mhlaen llaw.
FÓRFEIT, (fub.) fforfed, camgw, dirwy, camlwrw.
To FÓRFEIT, (v.a.) fforfettio, dirwyo, ffinio.
FÓRFEITURE, (f.) fforfed, dirwy.
FORCE, (f.) ge'ail gôf.
To FORGE, (v.a.) mwrrthwyllo; gwneuthur â mwrrthwyl.—Edr. *Counterfeit*.
FÓRGERY, (f.) ffug; twyll.
To FORGÉT, (v.a.) anghofio, ebar-gofio, gollwng yn anghof.
FORGETFUL, (adj.) anghofus, ebar-gofus, drwg ei gôf.
FÓRGÉTFULNESS, (fub.) anghof, ebar-gofiad, gwall gôf.
To FÓRGÍVE, (v.a.) maddeu; rhyddhau, pardynu, *D*.
FORGIVENESS, (fub.) maddeuant, rhyddhad.
FORK, (f.) fforch.
FÓRKED, (adj.) fforchog.
FORLÓRN, (adj.) gwrthodedig, gwedi ei adael; amddifad; colledig; truenus; anobeithiol.
FORM, (fub.) dúll, gwêdd, agwedd, gosgedd; fûd, fut, llûn, math, modd.
To FORM, (v.a.) ffurfio, ffurfeiddio, llunio, lluniaethu.
FÓRMAL, (adj.) ffurfio; rheolaidd, trefnus; cywraint; allanol.
FÓRMÁLITY, (f.) defod, arfer, trefn; rheol cyfraith.
FORMATION, (f.) ffurfiad, lluniad, ffurfeiddiad.
FÓRMER, (adj.) cynt, cyntaf.
FÓRMERLY, (adj.) gynt; yr amser a aeth heibio.

F O

TABLE, (adj.) ofnadwy, er-

LARY, (sub.) llyfr defodau.

ATION, (sub.) godineb, put-

ATOR, (sub.) gordderchwr, bwr, putteiniwr.

AKE, (v. a.) gadaw, gadael, d.

TH, (adv.) yn wir, diau, yn

WEAR, (v. a.) tyngu anudo; lu,

ARER, (sub.) anudonwr.

(f.) castell, amddiffynfa.

(adv.) ymlaen, rhagddo;

W'ITH, (adv.) yn ddiattreg, an, yn fuan, ar frys, yn ddi-

ICATION, (f.) amddiffynfa, a, cadarnlle; rhagfur.

IFY, (v. a.) cadarnhau, di-cryfhau, amddiffynnu.

UDE, (f.) cryfder, cadernid, ierth, glewder, gwychedr.

SS, (sub.) amddiffynfa, di-rhagfur.

TOUS, (adj.) damweiniol.

ATE, (adj.) dedwydd, ffyn-ffortunol, ffortunus.

IE, (sub.) ffortun, damwain, wain.—dedwyddyd, dâ, go-foeth, ffawd, gwaddol.

ETÉLLER, (sub.) darogan-wîn, dywedwr ffortun.

(adj.) deugain.

D, (adv.) ym mlaen, yn un-mlaen.

D, (adj.) hŷ, cofn, dewr, e, ehud; parod.

ARD, (v. a.) annogym mlaen; , bryfio, ffryfio.

DNES, (f.) parodrwydd.

DS, (adv.) yn y blaen.

(f.) ffôs, clawdd.

(adj.) a gloddiwyd.

(sub.) un peth a gloddiwyd iear.

ER, (v. a.) maethu, magu, n.

FATHER, (sub.) tadmaeth, dd.

MOTHER, (f.) mam-maeth.

F R

FOUL, (adj.) brwnt, ffaidd, budr, halog, aflan. — drwg; anoneft.

To FOUL, (v. a.) diwyno; budreddu, halogi.

FOULNESS, (f.) budreddi, brynti, aflendid; gwrthuni.—creulonedd.—anonestrwydd.

To FOUND, (v. a.) seilio, sylfaenu, gosod sylfaen; sefydlu, sicrhau. — bwrw neu redeg mettel.

FOUNDATION, (sub.) fail, sylfaen, gwaelod, gwadn, gofail.

FOUNDER, (sub.) seiliwr, sylfaenwr. —toddydd.

To FOUNDER, (v. n.) cloffi.—methu, ffaclu.—fuddo.

FOUNDRY, (sub.) lle bwrir mettel.

FOUNDLING, (f.) plentyn gwrthod-edig, neu a lyfwyd gan ei rieni.

FOUNTAIN, (f.) ffynnon.

FOUR, (adj.) pedwar.

FOURFOLD, (adj.) pedwar dyblyg.

FOURSCORE, (adj.) pedwar ugain.

FOURSQUARE, (adj.) pedwar onglog.

FOURTEEN, (adj.) pedwar ar ddêg.

FOURTH, (adj.) pedwarydd.

FOWL, (f.) ehediad, ehedn.

FOWLER, (sub.) faethydd, adarwr, heliwr adar.

FOX, (f.) cadno, cadnaw, llwynog.

F R

FRÁCTION, (f.) torriad.

FRÁCTURE, (f.) torriad, twnn, bradwy.

To FRÁCTURE, (v. a.) torri afgwrn.

FRÁGILE, (adj.) brau, breuol, hy-dor.

FRÁGILITY, (f.) breuolder.

FRÁGMENT, (f.) dryll, darn.

FRÁGRANCE, } (sub.) perarogl.

FRÁGRANCY, }

FRÁGRANT, (adj.) peraroglaidd.

FRAIL, (adj.) brau, breuol; gwan, eiddil.—darostyngedig i gamsyn-iaid.

FRÁILNESS, (f.) breuolder, gwen-did, eiddilwch, gwander, llefgedd.

FRÁILITY, (f.) Edr. *Frailness*.

FRAME, (sub.) anawdd, gwêdd; cyflwr, ystad; trefn.—peth i ddala delwau, a lluniau, &c.

FRAME of a table, atteg bwrdd.

To FRAME, (v. a.) ffurfio, llunio, llun-iaethu;

F R

iaethu; gwneuthur.—dychym-
mygu, dyfeisio.
To FRANCHISE, (v. a.) breinio,
gwneuthur yn rhydd.
FRANCHISE, (f.) rhydd-did, baint,
rhagorffaint.
FRANGIBLE, (adj.) brau, breuol.
FRANK, (adj.) hael, rhydd, hyged.
—diragrith, diffuant.
FRANK, (f.) llythyr rhydd.
FRANK, *to feed bgs in* (f.) ffrongc,
twlc.
To FRANK, (v. a.) pefgi, dodi mewn
ffrongc.
To FRANK a letter, breinio llythyr.
FRANKINCENSE, (f.) *thus*, Dr. Da-
vies.
FRANKLY, (adv.) yn hael, yn rhydd,
yn ddiragrith.
FRANTICK, (adj.) gwaligofus, gor-
phwyllus, ynfyd.
FRATÉRNAL, (adj.) brawdol.
FRATERNITY, (f.) brawdoliaeth,
brawdoldeb.
FRATRICIDE, (sub.) brawdlaidd,
brawdlofruddiaeth.
FRAUD, (sub.) twyll, dichell, hoc-
ced, hûd, siomm, ystryw.
FRAUDFUL, (adj.) twyllodrus.
FRAUDULENCE, } (sub.) siommant,
FRAUDULENCY, } siommedigaeth,
twyll, dichellgarwch.
FRAUDULENT, (adj.) twyllodrus,
dichellgar.
FRAY, (f.) ymladdfa, ymgiprys,
cynnen.
To FRAY, (v. a.) brawychu, dych-
rynu, tarfu, perri ofn.
FREAK, (sub.) chwim, chwyf, neu
gyfnewidiad difymmwth meddwl,
gwammaliaeth, anwaftadrwydd.
FREAKISH, (adj.) gwammal, an-
waftad, cyfnewidiol.
FRÉCKLE, (f.) brychni, mann, si-
amp.
FRÉCKLY, (adj.) mannog, llawn
brychni.
FREE, (adj.) rhydd, breiniol; hael,
haclionus.
FREEDOM, (f.) rhyddid, rhydd-did;
braint, trwydded, gollyngdod.
FREEWILL, (f.) ewyllys rhydd.
FREEZE, (v. n.) rhewi, ceulo.
FRIGHT, (f.) llwyth llong.

F R

To FREIGHT, (v. a.) llwytho llong.
FRENCH, (adj.) ffrengig.
FRÉNZY, (f.) gorphwyl, cynddar-
edd, cynddeiriogrwydd.
FRÉQUENCY, (sub.) mynych ddig-
wyddiad, gwneuthuriad, neu we-
lediad, cyffredinrwydd.—cyrchfa,
ymgyfarfod.
To FREQUÉNT, (v. a.) mynychu, cya-
niweir, cynired.
FRÉQUENT, (adj.) mynych, aml,
hygyrch.
FRÉQUENTLY, (adv.) yn fynych, yn
gyffredin.
FRÉSCO, (f.) oerder, oerfel, cyfod.
FRESH, (adj.) newydd, gwynt, cro-
yw, ir.—oer.
FRESH, (f.) dwfr croyw.
FRÉSHNESS, (f.) newydd-der.—
croywder.—oerder.
FRET, (sub.) dig, digter, illonedd,
gwyth, lliid, lliidiowgrwydd; cyf-
ro, cyffroad.—crammen, llwg.
To FRET, (v. a.) llygru; ysu.—go-
fidio, dygnffino; digio, ymddigio,
ffrommi.
FRÉTFUL, (adj.) digofus, digllon,
ffromm, siomgar.
FRÍABIE, (adj.) hyfriw, a allir ei
friwfioni.
FRÍAR, (f.) manach, brawd, cre-
fydd frawd.
FRÍCTION, (sub.) rhwbiad, rhug-
liad.
FRÍDAY, (f.) dydd gwener.
FRIEND, (f.) câr, anwylddyn, cyf-
aill, cyfaillt.
FRIENDLESS, (adj.) diborth, digyf-
aill, rheidus.
FRIENDLINESS, (f.) caredigrwydd,
ewyllys da.
FRIENDLY, (adj.) caredig, cariadus,
hoff, mwyn, gweddaidd.
FRIENDSHIP, (f.) cyfeillach, cared-
igrwydd, cymdeithas.
FREEZE, (f.) brethyn blewog, ce-
dennog.
FRÍGATE, (sub.) ysgafnlong, llong
ryfel fechan.
FRIGHT, (sub.) braw, ofn, dych-
ryn.
To FRIGHT, (v. a.) brawychu.
To FRÍGHTEN, (v. a.) dychrynu,
brawychu, ofni.

FRÍGHT.

F R

FUL, (adj.) dychrynlyd, y, erchyll.

(adj.) oer, oerfelog; eg-

ITY, (sub.) oerni, oerder,

(sub.) eddi, rhidens, fider,

GE, (v.a.) fideru.

(v.n.) crychneitio, crych-
llamfach.

(f.) Edr. *Frolic*.

(f.) morgamlas, cyfyngfor,
fyng.

R, (f.) cramwythen. — der-

OUS, (adj.) ofer, gwacl, fa-
as, dibris.

E, (v.a.) crychu, modrwyo.

(f.) twyg, hogan.

UB, (sub.) llyffant melyn, ffroga.

(sub.) chwim; gwammal-
gwagfawrwydd, anwaftad-
arabedd.

C, } (adj.) llawen, di-
SOME, } fyr, llonn; gag-
rammal, drythyll.

prep.) o, iwrth, oddi wrth.

(sub.) tâl, talcen, tu blaen,
; blaen y gâd, y fyddin

T, (v.) wynebu, gwrthwy-

ER, (f.) cyffin, terfyn, ffin.

PIECE, (f.) wyneb, tâlwy-

ESS, (adj.) digywilydd, hŷ,

g-

ET, (f.) rhagtal, talcenliain,
talaeth.

(f.) rhew.

(adj.) rhewog.

(sub.) ewin, gorferw, bur-

H, (v.n.) ewynnu.

(adj.) ewinog, burmanog.

NCE, (v.a.) crychu, modr-

(adj.) drewedig, drew-

D, (adj.) cyndynn, siom-

nad, drwgnaws, anhynaws,
yfig.

DNES, (f.) cyndynrwydd,

F U

SIOMGARWCH, gwrthnyfigrwydd.

FROWN, (f.) cuwch, cuch, cilwg.

TO FROWN, (v.a.) cuchio, edrych
yn guchiog.

FRUCTIFEROUS, (adj.) yn dwyn
ffrwyth.

TO FRUCTIFY, (v.a.) ffrwythloni,
gwneuthur yn ffrwythlawn.

FRUGAL, (adj.) cymmhedrol, an-
nhreulgar, ardymmerus, cynnil.

FRUGALITY, (f.) cymmhedrolder,
cynnildeb, cynnilwch; ymarwedd-
iad da.

FRUIT, (f.) ffrwyth.

FRUITFUL, (adj.) ffrwythlon.

FRUITION, (f.) mwyniant, mwyn-
hâd, meddiant.

FRUITLESS, (adj.) anffrwythlon,
diffrwyth, difudd, diles.

TO FRUSTRATE, (v.a.) seithugio,
siommi, twyllo.

FRY, (f.) hedyn pyfgodyn.

TO FRY, (v.a.) ffrio.

F U

TO FÚDDLE, (v.a.) meddwi, gwneu-
thur yn feddw.

FÚEL, (f.) tanwydd, tanborth, cyn-
nud.

FUGACITY, (f.) ffoadwriaeth; bu-
ander; anwaftadrwydd, anwadal-
wch.

FÚGITIVE, (adj.) ffoedig, ffoadur-
us, ansafadwy, anwaftad, ciliad,
enciliad, rhufiedig.

TO FULFÍL, (v.a.) cyflawni.

FÚLGENCY, (sub.) disgleirdeb, lle-
wyrch, gloywder.

FÚLGENT, (adj.) disglair, gloyw,
llewyrchedig.

FÚLGID, (adj.) disglair.

FÚLGINOUS, (adj.) huddyglyd;
myglyd.

FULL, (adj.) llawn, cyflawn, he-
laeth, helaethlawn.

TO FULL, (v.a.) pannu.

FÚLLER, (f.) pannwr.

FÚLLY, (adv.) yn gyflawn, yn
hollol.

FÚLMINANT, (adj.) taranog.

TO FÚLMINATE, (v.a.) taranu. *Fig.*
bygwith.

FÚLMINATION, (f.) taranad.

FÚLMINATORY, (adj.) taranog. *Fig.*
bygwith.

FÚL

F U

FUNDAMENTAL, (*adj.*) sylfaenol;
prif, pennaf; hanfodol.
FUNDAMENTALLY, (*adv.*) yn han-
fodol.
FUNERAL, (*sub.*) cyfeistedd.
FUNERALTAL, (*adj.*) sylfaenol;
prif, pennaf; hanfodol.
FUNDAMENTALLY, (*adv.*) yn han-
fodol.
FÚNERAL, (*sub.*) angladd, cladded-
igaeth, arwyl, cynhebrwng.
FÚNERAL, (*adj.*) a berthyn i ang-
ladd.—tywyll; galarus.
FÚNGOUS, (*adj.*) chwifoglog, mafw.
FUNK, (*sub.*) drowsdol.
FÚNCEL, (*sub.*) phiol gég, i fwrw
llynn mewn llestri, *twnâis*.
FÚNNEL *of a chimney*, (*sub.*) fumer,
sawell, pibell fimnei.
FUR, (*f.*) pân, mânfew.
To FUR, (*v.a.*) panu.
To FÚRBELOW, (*v.a.*) addurno ag
amaerwy, neu rhidens o bân, fid-
an, lliain, &c. a wnier yn blyg-
iadau ar ddillad benywod.
FÚRBELOW, (*f.*) addurn o bân, fid-
an, &c. a wnier yn dulliau neu
blygiadau ar ddillad.
To FÚRBISH, (*v.a.*) gloywi, cyboli,
yslippanu.

F Y

FURNACE, (f.) cybolwr, gloywr.
FURNIOUS, (adj.) cynddeiriog, ysfyd-
drwydd, didffromm, nawfwyllt, ffrom-
wtl.
FURNOUSNESS, (sub.) ynfydrwrydd,
gawhwylt, cynddaredd, cynddei-
rigrwrydd.
FURTAL, (v. a.) tynnu hwylau yng-
ftwl.
FURLONG, (sub.) yr wythfed na o
filltir.
FURLOUGH, (sub.) cennad i abfen-
ez o fyddin dros amser pennodol.
FURNAE, (f.) fumer, ffwrn, pair.
To FURNISH, (v. a.) trwsio, arlywo,
darparu; diwallu un a'i angen-
rheidiau.
FURNITURE, (f.) dodrefn, dâ, modd-
ion; addurn, trecc.
FURROW, (f.) rhych, cwys.
To FURROW, (v. a.) rhychio, cwyfo.
FURTHER, (adv.) ym mhellach.
To FURTHER, (v. a.) annogy y blaen,
cynorthwyo, nerthu, helpu.
FURTHERANCE, (sub.) annogaeth
yn y blaen, cynnorthwyad.
FURTHERMORE, (adv.) ymmhellach,
heb law hyn.
FURY, (f.) cynddeiriogrwydd, gor-
phwyll, gwallgof, ynfydrwrydd.
FUZZE, (f.) eithin.
FÚRZY, (adj.) eithinog.
To FUZE, (v. a.) toddi.
FÚSIBLE, (adj.) toddadwy.
FÚSION, (f.) toddiad.
FUSS, (f.) mwstr, godwrdd.
FÚSTIAN, (sub.) cottowm, frustion.
FUSTINESS, (f.) drewdom, drewi.
FÚSTY, (adj.) drewllyd.
FÚTILE, (adj.) tafodrydd, siaradus,
—anfuddiol, diddefnydd, arabedd-
us, cogty.
FUTILEITY, (sub.) ysgafnder; ofst
siarad, baldordd.
FUTURE, (adj.) i ddryfod, i fod.
FUTURITY, (f.) amfer i ddryfod.
FÚZZBALL, (f.) cŵd y mwg.
FY, (f.) ffi, hach.

G A

BLE, (f.) baldorodd, fiarad-
ich, gwagfiarad, dwndwr,

BLE, (v.n.) baldorodd, dwn-
ladwrdd, cleccthan.

ER, (f.) baldoroddwr, dwn-

, (f.) trêth, ardreth, cyllid ;
aingc, trêth ar halen.

S, *in fort*. (f.) basged wedi ei
â phridd.

, (f.) cronglwyd tŷ o'r bon-
trim.

-END, (f.) pinniwn.

(f.) cûn, neu aing o ddâr.

, (v.n.) gwibio, crwydro,
l o le i le.

R, (f.) crwydrad, rhodiennwr.

Y, (f.) caccynen y meirch.

R, (f.) hen ŵr.

ES, (sub.) yspardunau ceil-

(v.a.) attal safn.

(f.) gwyftl, cyngwyftl, ad-

E, (v.a.) gwyftlo, rhoddi

BLE, (v.n.) clegyr, cleccian.

R, (sub.) llawenydd, digrif-
orawen.—dillynder, hoyw-

(f.) elw, ynnill, budd, mael,

..

(v.a.) elwa, ynnill, maelio,
a, pleinsio, S.

YL, (adj.) ynnillfawr, budd-
lawn elw.

SAY, (v.a.) gwrthddywed-
imau.

YER, (f.) gwrthddywedwr,
wr.

H, (adj.) dillyn, defflus,
vch, pingc.—disglair. "*bide*

m day's gairish eye," Milt.
(sub.) rhodiad, cerddediad,

Y, (f.) *from Gr. γαλα*, llaeth ;

I, caergw Dion, S. ffordd
g.

(f.) awel, chwa.

, (f.) llong fechan.

(f.) buftl, chwerwedd.—

igen, yspelwi.

G A

To GALL, (v.a.) yspelwi, llygru, *Fig.*
gwaethygu; difa. "*my state being*
galled with my expense," Shak. dyg-
nu, blino, gofidio, trallodi, aflo-
nyddu.

GALLANT, (adj.) trwfiadus, dillyn,
ardderchog.—calonnog, glew, hŷ.

GALLANT, (f.) carwr, cariad.—put-
teiniwr.

GALLANTLY, (adv.) yn drwfiadus,
yn ddillyn.—yn lew, yn galonnog.

GALLANTRY, (sub.) dillynder, ar-
dderchowgrwydd. —mawrfrydig-
rwydd, glewder.—carwriaeth,
anlladrwydd, drythyllwch.

GALLERY, (f.) cyntedd hir mewn
tŷ.—llofft mewn eglwys.

GALLEY, (f.) llong fechan, llong
rwyfo.

GALLICAN, (adj.) yn perthyn i
Ffraingc.

GALLIGASKINS, (f.) curanau.

GALLIMAUFRY, (f.) cymmysgedd
o amryw friw fwyd.

GALLIPOT, (f.) pridd lestr bychan.

GALLON, (sub.) galwyn.

To GALLOW, (v.n.) marchogaeth yn
fuan, gyrru yn fuan, pedwarcarnu,
I. ap Dewi.

GALLOWs, (sub.) crogpren, crog-
wydd, dialbren.

GAMBÁDE, } (f.) mât ar fotas ledr
GAMBÁDO; } wedi ei chyllymmu
wrth gyfrwy.

GAMBLER, (sub.) chwariwr twyll-
odrus.

GAMBOL, (sub.) llamhidyddiaeth,
naid, llammiad gan lawenydd.

GAME, (f.) camp, chwarae, difyr-
rwyth; cydcan.

To GAME, (v.n.) chwarae, campo.

GAMESOME, (adj.) chwaraeus,
campus; digrif, difyr; arab; llaw-
en.

GAMESTER, (f.) campwr, chwarae-
audd.

GAMING, (sub.) chwaraeyddiaeth,
camp.

GAMMON, (sub.) ffolen, neu mordd-
wyd mochyn, angell hwch.

GAMUT, (f.) graddau dring cerdd-
oriaeth.

GÁNDER, (f.) ceiliogwydd.

X

GANG,

G A

GANG, (f.) mintai, llŷ, torf, tyrfa, haid.
GANGLION, (f.) chwŷth gewynau.
GÁNGRENE, (f.) marw gig, cancr.
GAOL, (f.) carchar, geol.
GÁOLER, (sub.) ceidwad carchar, geolwr.
GAP, (sub.) bwlch, adwy; agoriad, agen, gagendor.
To GAPE, (v. n.) dylyfu gŕn.—cybyddu, awyddu, chwennychu, hiraethu.—egori, agennu, ymagennu, hollti.
GARB, (sub.) gwisg, dillad, addurn.—ymddangosiad allanol.
GÁRBAGE, (f.) ymysgarocdd, coluddion, perfedd.
To GÁRBLE, (v. a.) gogrynnu, puro, peillio, nithio; glanhau, carthu.—didoli.
GÁRBLER, (f.) purwr, glanhâwr.
GÁRDEN, (f.) gardd.
GÁRDENER, (f.) garddwr.
GARE, (f.) gwlan garw, ceden.
To GARGARIZE, (v. a.) golchi'r genau, a'r gŕg.
To GÁRGLE, (v. a.) Edr. *Gargarize*.
GÁRGLE, (f.) golch genau.
GÁRLAND, (sub.) coronbleth o lysiau, talacth.
GÁRLICK, (sub.) garlleg.
GÁRMENT, (f.) gwisg, dillad, dilledyn, trwsiad, achre.
GÁRNER, (f.) ysgubor, ydty, heiniardy, ystordy.
GÁRNET, (f.) rhuddem.
To GÁRNISH, (v. a.) harddu, addurno, trwsiadu, prydferthu, tacclu, hoywi.
GÁRNISH, (f.) harddwch, addurn.—arian a dâl carcharorion ar eu mynediad i garchar.
GARNISHMENT, (f.) addurn.
GÁRRET, (f.) llofft uchaf.
GARRETTÉER, (sub.) un yn byw ar llofft.—*Fig.* awdwr dirmygedig.
GÁRRISON, (f.) gwersyll, amddiffynfa, milwyr a roir i gadw castell.
To GÁRRISON, (v. n.) gosod milwyr mewn lle i'w amddiffyn; gwersyllu.
GARRÚLITY, (sub.) fiaradach, baldordd, gwagfiarad.
GÁRRULOUS, (adj.) fiaradus, dywedgar, llawn baldordd a gwagfiarad.

G A

GÁRTER, (f.) gardas, gardys.—arwydd marchogion a wnaed gan *Edward y III.*
GASCONADE, (sub.) firost, ymfirost, gwagfost, rhodres.
To GASCONÁDE, (v. n.) ffrostio, bocfachu.
To GASH, (v. a.) archolli.
GASH, (f.) archoll.
To GASP, (v. a.) dyheu, anadlu, peuo.—*Fig.* hiraethu, awyddu. "*gaped after liberty*." *Specf.* No. 198.
GASP, (f.) ffŷn, anadl.
GATE, (f.) dôr, porth, lliadiart, drws.
GATEWAY, (f.) ffordd, llwybr.
To GÁTHER, (v. a.) casglu, cynnull, casglu ynghyd, crynoi; ymgynnull.
GÁTHERS, (f.) casgliadau, plygiadau, dulliau.
GÁTHERING, (f.) cynnulliad, *Gm.* xlix. 10. *ac atto efy bydd cynnulliad pobloedd.*—casgl, casgliad.
GÁUDILY, (adv.) yn ddisgair, yn hardd, yn dŕg mewn ymddangosiad.
GAÚDINESS, (f.) dillynrywydd, tegwch neu harddwch ymddangosiadol heb fawr werth, na fylwedd.
GAÚDY, (adj.) hardd, dillyn, tŕg, tacclus, neu trwsiadus mewn ymddangosiad.
To GAUGE, (v. a.) mesuro llestr.
GAUGE, (f.) mesur.
GAÚGER, (f.) mesurwr llestri.
GAUNTLET, (f.) dyrnfol.
GAUZE, (f.) lliain neu fidan teneu.
GAY, (adj.) dillyn, hardd, tŕg, pert, tacclus, trwsiadus, hoyw; llawen, hoenus; gwyh, *lag.* ii. 3.
GÁYETY, (f.) Edr. *Gaiety*.
GÁYLY, (adv.) yn ddillyn, yn drwsiadus, yn ymddangosiadol; yn llawen, yn ddisfyr.
GÁYNESS, (f.) Edr. *Gaiety*.
GAZE, (f.) drŷch, sylliad, ardremmiad, disgwyliad.
To GAZE, (v. a.) llygadrythu, syllu, ardremmu, tremio, edrych ar, selu, *Exod.* xix. 21. *rbag iddynt syrtbu at yr Arglwydd i hyllidremmu.*
GAZÉTTE, (f.) papyr o newyddion a gyhoeddir trwy awdwardod.
GAZETTEER, (sub.) ysgrifennwyddion. — llyfr yn cynnwys hanc

G E

s gwledydd a trefydd trwy'r fyd.

OG-STÓCK, (f.) peth i edrych drŷch, *Nab.* iii. 6. a *gofodaf* ddrych.

G E

, (f.) addurn, tacclau, trecc, trwsiad, dodrefn, dâ.

, (f. plu. of *goofe*) gwyddau.

D, (v. a.) dispaidd.

ING, (f.) ceffyl dispaidd.

, (adj.) oer, fferllyd; rhew-

r, (f.) cawl ysgawlingaidd, dig ym mha un y berwyd cîg.

(sub.) gemm, maen gwerth-

NI, (f.) gefelliad.

ER, (f.) rhyw, gradd.

NDER, (v.) cenhedlu, hilio, io; ymddwyn, eisgor.

ALOGICAL, (adj.) achaid, yn perthyn i âch.

ALOGIST, (f.) achwr.

ALOGY, (f.) âch, gwelygordd, l, âch ac edryf.

RAL, (adj.) cyffredin, cyffre-, hollawl.

RAL, (f.) y cyfan, y cwbl.—
n, blaenor llu, pennaeth llu, wdawd.

RALISSIMO, (f.) pencapten.

RALLY, (adv.) yn gyffredinol, cyffredin, yn fynych.

RALITY, (sub.) cyffredinol-
d, y rhan fwyaf.

RERATE, (v. a.) Edr. *To Gen-*

RATION, (sub.) cenhedlaeth, edliad; eppil, hîl, hiliad. *Fig.*

RATIVE, (adj.) cenhedliog, a edlio.

ROSITY, (f.) haelder, haeledd, awgrwydd, boneddigeidd-

d, mwyneddrrwydd, rhyw-
rwydd.

ROUS, (adj.) hael, bonheddig-
hyrodd; mwynaid.

IS, (f.) *from Gr. γενεα, gene-*
cenhedliad; llyfr cyntaf

s, a elwyd felly gan y Groeg-
herwydd ei fod yn cynnwys

cenhedliad pob peth.

G E

GÉNIAL, (adj.) a genhedlo; natur-
iol —difyr, digrif.

GÉNIUS, (f.) yr angel da neu ddrwg
a debygai gwyr anghred ei fod i
bob dyn, yspryd dyn, naturiaeth,
anian.

GENT. *Abbr. of Gentleman.*

GENTÉEL, (adj.) tacclus, hoyw,
destlus, dillyn, pingc, tiws, gwyh;
cyweithas.

GENTÉELNESS, (sub.) cyweithaf-
rwydd, boneddigeiddrwydd; tac-
clusrwydd, dillynrwydd.

GÉNTILE, (f.) gŵr cenhedlig, pa-
gan.

GÉNTILISM, (f.) paganiaeth; eulun-
addoliaeth.

GÉNTILITY, (f.) bonedd, bonedd-
igeiddrwydd, dyledowgrwydd.—
cyweithafrrwydd.

GÉNTLE, (adj.) mwyn, mwynaid,
tirion, rhadlawn, esmwyth, llo-
nydd, addfwyn, cyweithas.—dôf.

GÉNTLEMAN, (f.) gwr bonheddig.

GÉNTLY, (adv.) yn esmwyth, yn
llonydd, yn fwynaid.

GÉNTRY, (sub.) boneddigion, bon-
edd.

GENUFLÉCTION, (f.) gostyngiad,
neu plygiad ar luniau.

GÉNUINE, (adj.) naturiol, priodol;
pŵr, digymmyf; cynhwynol;
gŵir, cywir.

GÉNUINENESS, (f.) purdeb; gwir-
ionedd.

GÉOGRAPHY, (sub.) dosparthiad y
ddaeir, darluniad y ddaear, argraff
y ddaear, *medd Davies.*

GÉOMETRY, (sub.) *from Gr. γη, the
earth, y ddaear, and μετρα, measure,*
mesur; celfyddyd mesur daear,
ond yn awr a gymmerir am helaeth-
rwydd, changder, maintioli, &c.
a'u hystyriad yn unig ynthynt eu
hunain.

GÉRMAN, (f.) brawd.

Confn GERMAN, cefnderw.

To GÉRMINATE, (v. n.) blaguro,
blodeuo, egino.

GESTATION, (f.) dygiad yn y groth.

To GÉSTICULATE, (v. a.) gwneuthur
munudiau, chwarae yfgentyr.

GESTICULACIÓN, (f.) gwneuthur-
iad munudiau.

G I

GĒSTURE, (sub.) arweddiad, ymarweddiad, ymddygiad; gwneuthuriad munudiau.

To GET, (v.a.) cael, caffael, ynnill, maelio.

GEWGAW, (f.) tegan.

G H

GHĀSTLINESS, (f.) dychryn, echryn, arfwyd, ofn.

GHĀSTLY, (adj.) dychrynlyd, ofnadwy, erchyll.

GHOST, (f.) yspryd, lledrith, bwg. *Ll.*

Holy GHOST, yspryd glân.

GHOSTLY, (adj.) ysprydol.

GIANT, (f.) cawr, cawres.

GĪBBERISH, (sub.) gwrthuniaith, trwfgliaith.

GĪBBET, (f.) crogbren, crogwydd.

To GĪBBET, (v.a.) crogi, *corruptly* fibedu.

GĪBBOUS, (adj.) crwmm, cefn-grwmm; fe ddywedir fod y lleuad yn *gibbous* pan bo hi rhwng llawn a hanner llawn.

To GIBE, (v.n.) cellwair, gwawdio, cydcam; gwatwar.

GIBE, (sub.) cellwair, cydcam, gwawd.

GĪBBLET, (f.) fibled.—*this seems to be a corruption of Giblet tho' generally used.*

GĪDDINESS, (f.) pendro, gyf, mynyglog, ymmennydd-dro, madronod, penfeddwod.—*efgeulusdra.*

GIDDY, (adj.) pendroedig, penygafn, penlyfrdan : anwaftad, ansefydlog.—*efgeulus, diofal.*

GIFT, (f.) rhodd, dawn, anrheg.

GIFTED, (adj.) doniog.

GIG, (f.) tro-bren.

GIGĀNTICK, (adj.) cawraidd.

To GĪGGLE, (v.n.) chwerthin.

GĪGLET, (f.) dihiren, benyw allad.

To GILD, (v.a.) euro, goreuro, barneisio.

GILLS, (f.) cragennau pyfgod.

GILL, *measure*, y bedwarydd ran o bint.

GILT, (adj.) goreuredig, gwedi ei euro.

GIM, (adj.) pert, tacclus, dillyn, trwfiadus, pingc.

GĪMLET, (f.) ebill, gwimbill.

G L

GIN, (f.) telm, magl, croglath, annel.—*llynn a ddistyllir o rawn meryw.*

GĪNGER, (f.) finfir.

GĪNGERLY, (adv.) yn esmwyth, yn dirion, yn ochelgar.

GĪNGERNESS, (f.) tironwch, gochelgarwch.

To GINGLE, (v.n.) tincio, tincian.

GĪNGLE, (f.) rhingc, tingc, tingcian.

GĪNNET, (f.) mûl; ceffyl bychan.

GĪPSIES, *corrupted from Egyptians*, (f.) pobl grwydredig a gymmerant arnynt ddarllen ffortun.

To GIRD, (v.a.) gwregysu, rhwymo, amgylchu, clymmu, cenglu.

GĪRDER, (f.) trawst, llogail.

GĪRDLE, (sub.) gwregys, rhwym-myn.

GĪRL, (f.) llangces, geneth, herlodes, bachgennes, hoccrell.

GĪRLISH, (adj.) llangcesfaidd.

To GIRT, (v.a.) Edr. *Gird.*

GIRT, } (f.) cengl.

GIRTH, }

To GIRTH, (v.a.) cenglu.

To GIVE, (v.a.) rhoddi, rhoi, donio, anrhegu.

GĪZZARD, (f.) cylla aderyn.

GLAD, (adj.) llawen, difyr, digrif, llon, diddan, gorawenus, firiol.

To GLĀDDEN, (v.a.) gwneuthur yn llawen, firiol, digrifu, llonni.

GLADIĀTOR, (f.) cleddyfwr.

GLADLY, (adv.) yn llawen, yn ddifyr, yn llon.

GLĀDNESS, (f.) llawenydd, diddanwch, digrifwch, difyrrwch.

GLADSOME, (adj.) Edr. *Glad.*

GLAIRE, (f.) gwyn wy.—*math ar waywffon.*

GLANCE, (f.) cip, cip olwg.

To GLANCE, (v.n.) llewyrchu, diggleirio; cymmeryd cip olwg.—*amneidio, rhoi awgrym.*

GLĀNDERS, (f.) yfgyfaint.

To GLĀRE, (v.n.) llewyrchu, neu ddisgleirio fel ag y tywylllo'r llygaid; melltennu.

GLARE, (f.) disgleirdeb, llewyrchtanbaid.—*edrychiad ffyrnig.*

GLASS, (f.) gwydr, iolwrch.

GLĀSSY, (adj.) gwydrwg.

G L

LE, (v. a.) gwneuthur, neu gwydr mewn ffenestri.—
lio, cyboli, yslippant.
ER, (sub.) gwydrwr, gwneuffenestri.
(f.) barcut, barcuttan.
(f.) pelydr, llewyrch, difb, tywyn.
Y, (adj.) melltennog, pal-llychedenog.
IN, (v. a.) lloffa, casglu.
(f.) tywarchen; tir, daear.
glwys, clafdir.
(sub.) llawenydd, gorfoledd.
IL, (adj.) llawen.
IK, (v. a.) cellwair, cydcam.
(f.) dylifad crawn, a gôr o
(adj.) llyfn; llithrig, llithr-
-buan.
Y, (adv.) yn llyfn.
E, (v. n.) llithro, rhedeg yn
(f.) llithrad.
MMER, (v. n.) golewychu,
lledoleu, bod yn fyrnoleu.
ER, (f.) golewychiad, lled
E, (f.) golewyrchiad. — cip
l.—byrr fwynhâd.
STEN, } (v. n.) llewyrchu,
ER, } difgleirio, danlew-
ER, } ychu, melltennu.
ER, (sub.) difgleirdeb, llew-
IT, (v. n.) edrych ar draws.
(f.) pêl, pellen, globyn.—
awd.
IE, (adj.) crwnn.
LAR, } (adj.) crwnn.
LOUS, }
TERATE, (v. a.) dirwyn, pell-
(f.) tywyllni, caddug.—
der, neu drymder meddwl.
INESS, (f.) tywyllwch.—
der; dychryn; alaeth, trist-
Y, (adj.) tywyll, caddug,
z, cymmylog.—prudd, trist,
S.
FICATION, (sub.) rhoddiad
iant.
RIFY, (v. a.) gogoneddu, an-

G N

rhyleddu, moliannu, clodfori.
GLORIOUS, (adj.) gogoneddus mo-
liannus, anrhydeddus; ardderch-
og, rhagorol.
GLORY, (f.) gogoniant, anrhydedd,
moliant, clod, mawl; ardderch-
awgrwydd.
TO GLORY, (v. n.) ymogoneddu, ym-
ffrostio, ymfolychu, ymgldfori,
ffrostio.
GLOSS, (sub.) eglurhâd, esponiad,
deongliad.—difgleirdeb, grân.
TO GLOSS, (v. a.) deonglu, esponio.
—cyboli, yslippanu.—peri i beth
ymddangos yn rhesymmol trwy
gau amlygiad.
GLOSSARY, (f.) gair-lyfr i egluro
geiriau dyrys.
GLOSSOGRAPHER, (f.) ysgrifennwr
esponiadau.
GLÓSSY, (adj.) ysplennydd, difglair.
GLOVE, (f.) maneg, amlaw.
TO GLOUT, (v. n.) edrych yn eiddig-
us ac yn lliidiog.
TO GLOW, (v. n.) gwresfogi; llewyrchu.
GLOW-WORM, (f.) magren, y gyfar-
wydd.
GLUE, (f.) ysglawring, ysgrawling,
glûd.
TO GLUE, (v. a.) ysgrawlingo, gludo.
TO GLUT, (v. a.) trafylngcu, gwangc-
io; digoni, gorllenwi; laru.
GLUT, (f.) yr hyn a draflyngcir; yn
wangcus, mwy nâ digon: trawala,
traddigonedd.
GLÚTINOUS, (adj.) ysgrawlingaidd,
gludog.
GLÚTTON, (sub.) glwth, asferw,
gloddestwr, rhemmwrth.
GLÚTTONOUS, (adj.) glwth, rhawth,
gwangcus, ceulwrth, asferw.
GLÚTTONY, (f.) glythineb, glyth-
ni.
GLŪY, (adj.) gludog.
GLYN, (f.) glynn, cwmm.
GLYSTER, (f.) chwistrell feddygin-
iaeth, meddyginiaeth a roir trwy
chwistrell.

G N

TO GNASH, (v. a.) rhingcian, ysgyrn-
ygu.
GNAT, (f.) gwybedyn, gwyddbed-
yn, ednogyn.

G O

To GNAW, (v. a.) cnoi, amgnoi, yfu.
—difa.

GNOMON, (f.) crib deial, pin deial.

To GO, (v. n.) myned, cerdded.

GOAD, (f.) ierthi, irai, garthon, S.

To GOAD, (v. a.) fwmbylio, fymflu.

—*Fig.* annog; dirio.

GOAL, (f.) nôd.

GOAL, *prison*. Edr. *Gael*.

GOAR, (f.) godreu.

GOAT, (f.) gafr, gitten, llillon.

He **GOAT**, (f.) bwch.

GOATISH, (adj.) cyffelyb i afr.

To GOBBLE, (v. n.) trafylngcu.

GOBBLET, (f.) ffiol, cwppan, diod-lestr.

GOBLIN, (sub.) ellyll, gŵyll, anyf-pryd.

GOD, (f.) Duw.

GOD-DAUGHTER, (f.) merch fed-ydd.

GODDESS, (f.) duwies.

GOD-FATHER, (f.) tadbedydd.

GODHEAD, (f.) duwdod.

GODLINESS, (f.) duwioldeb, dwywolder, dwyfolder.

GODLY, (adj.) duwiol, dwyfol, dwywol.

GOD-MOTHER, (f.) mamfedydd.

GODSHIP, (f.) duwdod.

GOD-SON, (f.) mab-bedydd.

GODWARD, (adj.) tu ag at Dduw, ar Dduw, 2. *Cor.* iii. 4. *trwy Grifft* ar Dduw.

To GOGGLE, (v. n.) edrych ar draws.

GOGGLE-EYED, (adj.) llygad-draws, llygadwŷr.

GOING, (f.) mynediad, cerddediad.

GOLD, (f.) aur, our.

GOLDEN, (adj.) auraidd.

GOLDSMITH, (f.) aurych, eurych, aurof, gôf aur.

GONE, (preter. of *go*) wedi myned.

GO-NORRHOEA, (f.) y frech ffrengig, y frech fawr.

GOOD, (adj.) da, daionus, mād.

GOODLY, (adj.) prydus, prydwed-dol, glân, golygus, hardd.

GOODNESS, (f.) daloni.

GOODS, (f.) dâ, dodrefn, moddion, golud.

GOOSE, (f.) gŵydd.

GOOSECAP, (f.) dŷn dwl, ynfyd.

GORE, (f.) gwaed.

G R

To CORE, (v. a.) cornio, *Exod.* xxi. 28.
as fych a gornai cŵr neu wraig.

GORGE, (sub.) corn pori, breuant, cêg, croppa.

To GORGE, (v. n.) glythinebu, traf-lyngcu, pefgi.

GORGEOUS, (adj.) dillyn, têg, hardd clærwcn, *Luc* xxiii. 11. *a'i wisgo* â gwisg glaerwcn.

GORGEOUSNESS, (f.) disgleirdeb.

To GORMANDIZE, (v. n.) gwangcio, Edr. *to Gorge*.

GORSE, (f.) eithin.

GO'RY, (adj.) gwaedlyd.

GO'SLING, (f.) gŵydd ieuangc.

GO'SPEL, (f.) efengyl, newydd da.

GO'SSIP, (f.) tadbedydd, neu famfedydd. —*Fig.* un yn myned oddi amgylch i roi newyddion, neu i wagfiarad.

To GOSSIP, (v. n.) baldordd, gwagfiarad, ffisial. —*segura.*

To GO'VERN, (v. a.) rheoli, llywodraethu, llywio; cyfarwyddo, gwladychu.

GO'VERNABLE, (adj.) llywodraethol.

GO'VERNANCE, (sub.) Edr. *Govern-ment.*

GOVERNANTE, } (f.) llywodraethes,
GOVERNESS, } athrawes.

GOVERNMENT, (sub.) llywodraeth, rheolaeth.

GO'VERNOR, (sub.) llywodraethwr, rheolwr, llywydd, rhaglaw.

GOUGE, (f.) gaing gau.

GOUT, (f.) troedwft, cymmalwft.

GOUTY, (adj.) darostyngedig i'rcryfryw ddolur.

GOWN, (f.) gŵn, hŷg, gwalling.

GRACE, (f.) grâs, rhad, ffafor, llâd. — *mireinwch, telediwrwydd, glendid. — addurn, prydferthwch. — in speaking, ffræthder.*

To GRACE, (v. a.) addurno, harddu, prydferthu.

GRACEFUL, (adj.) têg, dillyn, prydus, hardd, mirain.

GRACEFULNESS, (f.) tegwch, per-cdd, telediwrwydd, mireinwch.

GRACELESS, (adj.) diras.

GRACES, (f.) Aglaia, Euphrosyne, a Thalia, duwiesau glendid, telediwrwydd, a chyweithafrwydd, a ddy.

G R

ymmygau i'r prydyddion i
ferched i Jupiter a Fenus.
ous, (adj.) grassawn, grafus-
adlawyn, hyddawn.
TION, (f.) dring, dyrchafiad
l i râdd.
JAL, (adj.) graddol.
ALLY, (adv.) yn raddol, o
ychydig ac ychydig.
DUATE, (v. a.) urddo.
JATE, (f.) graddwr.
} (f.) greffryn, impyn.
FF, } (v. a.) impio, plannu i
} mewn.
, (sub.) gronyn, yden; yd,
i Cor. xv. 37.
ED, (adj.) garw.
RAINED-fellow, dyn anhyn-
wrthnyfig.
s, (f.) foeg.
MAR, (f.) gramadeg, dwnad.
MARIAN, (sub.) gramadegwr.
MÁTICAL, (adj.) gramadeg-

ARY, (sub.) ydle, ystordy yd,
or.
, (adj.) mawr; ardderchog;
g; uchel, dyrchafedig; tac-
wych, claeuwen.
ÉE, (f.) pendefig; gŵr dy-

-CHILD, (f.) ŵyr.
-DAUGHTER, (f.) ŵyr.
DEUR, (f.) mawredd, ardder-
gwydd; rhwyfsg, rhodres;
lirwydd; uchelffaint, teilyng-

-FATHER, (sub.) taid, tâd y

-MÓTHER, (f.) nain, mam y

-SIRE, (f.) Edr. *Grandfather*.
-SON, (f.) ŵyr.
E, (f.) fferm, maenol, mclin-
ddyn.—ysgubor; llawr dyr-

NT, (v. a.) addef, cyfaddef,
rhoddi, donio, anrhegu.
, (f.) rhodd, dawn, anrheg;
ad; lwfiedigaeth.
ÉE, (f.) a gaffo gêd, derbyn-

OR, (f.) addefwr; rhoddwr.

G R

To GRÁNULATE, (v. n.) gwneuthur
yn ronynau.
GRÁNULE, (f.) mymryn.
GRAPE, (f.) grawn.
GRÁPHICAL, (adj.) wedi ei weithio
yn gywraint, ac yn ddestlus ber-
ffaith gwbl.
GRÁPNEL, (f.) angor bychan.
To GRÁPPLE, (v. a.) gafaelu, dala ga-
fael ar.—ymladd, ymryffon, ar-
neftu, ymgiprys.
To GRASP, (v. a.) crafangcu, dala ga-
fael ar.—ymorcheftu; gormesu.
GRASP, (f.) crafangciad, gafaeliad.
GRASS, (f.) porfa, glafwellt, gwellt,
Esa. xl. 6. pob cnawd fydd wellt.
Latter-GRASS, (f.) adladd.
GRÁSHOPPER, (f.) ceiliog rhedyn,
Num. xiii. 33. hagab, Lef. xi. 22.
GRATE, (sub.) gradell, alch, crud
haiarn.
To GRATE, (v. a.) rhadellu, crafellu;
rhwbio ar grafell.—dygnu, aflo-
nyddu; farhâu.
GRÁTEFUL, (adj.) diolchgar;—
hyfryd.
GRÁTEFULNESS, (sub.) diolchgar-
wch.
GRÁTER, (sub.) rhadell; crafell,
rhaifl.
GRATIFICATION, (sub.) rhyngiad
bodd, boddhâd, boddlondeb; hy-
frydwch; plesser; gwobr; tâl
pwyth.
To GRÁTIFY, (v. a.) boddhâu, bodd-
io; gwobrwyo; talu'r pwyth.
GRÁTIS, (adv.) yn rhodd, yn rhâd;
yn hael.
GRÁTITUDE, (sub.) diolchgarwch,
caredigrwydd.
GRATÚTIOUS, (adj.) rhâd, ewyll-
ysgar, a wnelir o ewyllys da ac yn
rhâd.—dibrawf.
GRATÚITY, (sub.) rhôdd; anrheg;
gwobr; tâl pwyth; cydnabydd-
iaeth.
To GRÁTULATE, (v. a.) Edr. *to Con-
gratulate*.
GRAVE, (f.) bêdd, beddrod.
To GRAVE, (v. a.) Edr. *to Engrave*.
GRAVE, (adj.) dwys, difrif; diofreg-
edd, digellwair; prûdd.
GRÁVEL, (f.) gro, graian, marian.
To GRÁVEL, (v. a.) toi â gro.—dy-
ryfu

G R

ryfu âg amwysdra, neu anhawfder nas gall un ei ddirnad.
GRÁVELLY, (adj.) graianog, mar-ianog.
GRÁVENESS, (f.) dwysder.
GRÁVELY, (adv.) yn ddwys, yn ddiifrif.
GRÁVER, (sub.) cerfiwr. — grefol, graffol.
To GRÁVITATE, (v.n.) pwyfo; pwyfo neu dueddu tu a'r canolbwynt.
GRAVITÁTION, (f.) pwyfiad, neu dueddiad tu a'r canolbwynt.
GRÁVITY, (sub.) pwys, trymder; dwysder.
GRÁVY, (f.) súdd cîg.
GRAY, (adj.) llwyd, blawr, blawrynn.
GRÁYNNESS, (f.) llwydedd, llwydni.
To GRAZE, (v.n.) pori, porfau, ymfawr.
GRÁZIER, (sub.) porfawr, porthwr anifeiliaid.
GREASE, (f.) sailm.
To GREASE, (v. a.) seimio, iro, encinio.
GREÁSINESS, (f.) brasder.
GREASY, (adj.) seimlyd.
GREAT, (adj.) mawr; helaeth.
GRÉATNESS, (f.) mawredd, mawrder, maint, maintioli, helaethrwydd.
GREAVES, (f.) coefarfau.
GRECIAN, (adj.) groegaidd, (f.) Groegwr.
GREÉDILY, (adv.) yn wangcus, yn awyddus.
GRÉEDINESS, (f.) gwangc, awydd, aingc, rhaib, amic, *Ll*.
GRÉEDY, (adj.) gwangcus, awyddus, rheibus.
GREEN, (adj.) gwyrdd; anaddfed; îr, ir-las.
GREENNESS, (sub.) gwyrddlefni, gwyrdd-der; irder; anaddfedrwydd.
To GREET, (v.a.) annerch, cyfarch.
GRÉETING, (f.) annerch.
GREGÁRIOUS, (adj.) yn dorfaidd, yn heidiau.
GRÉNÁDE, } (f.) pelen dân.
GRÉNÁDO, }
GREY, (adj.) Edr. *Gray*.
GRÉNADIER, (f.) milwr,

G R

GREYHOUND, (f.) milgi.
G'RIDIRON, (f.) gridyll, alch.
GRIEF, (f.) gofid, poen, dolur, cysteg; trymder, trymfryd, alaeth, tristwch, cystudd.
GRÍEVANCE, (f.) camwedd, gormes, sarhâd; blinder, *Hab. i. 3. ac yn peri im' edrych ar flinder*.
To GRIEVE, (v.) gofidio, dolurio, ymosfidio, tristau, galaru, alaethu, tosturio, *Barn. x. 16. a'i enaid ef a dofturiodd o herwydd adfyd Iffael*.
diswyno, 2 Bren. iii. 19. a phob darn o dir da a ddisfwynwch ebbwi.
GRÍEVOUS, (adj.) dygn, trallodus, gorthrymmus, poenus, gofidus, dolurus.
GRÍEVOUSNESS, (f.) blinder, *Esa. x. 1. trymder, Esa. xxi. 15*.
GRIFFIN, (f.) griffwn, egriff.
GRIG, (f.) llyfowen fechan.
To GRILL, (v. n.) rhoftio.
GRIM, (adj.) gygus, cuchiog, ffynig ei olwg; gwrthun.
GRIMÁCE, (f.) mufendod; ffuant. — ymluniad wyneb.
To GRIM, (v. a.) pardduo, gordduo, duo.
GRÍMLY, (adv.) yn gygus, yn guch-
iog.
To GRIN, (v.n.) disgyrnu dannedd, ysgyrnygu.
GRIN, (f.) disgyrniad dannedd.
GRIN, (f.) *ffare*, magl, *Job xviii. 9*.
To GRIND, (v. a.) malu, malurio, llifo, llifanu.
GRÍNDER, (f.) malwr, llifanwr.
GRÍNDERS, (f.) cilddannedd, *Job xxix. 17*.
GRÍNDSTONE, (f.) breuanllif, maeth llif.
To GRIPE, (v. a.) dala gafael. — gwaflu. — gormesu, gorthrymmu, cnoi'r coluddion, gwynio, gwynegu.
GRIPE, (f.) crafangciad, gafaeliad, gormes, gorthrymder, cribddail.
GRIPEs, (f.) cnofa, gwayw, gwe-
wyr.
GRÍPER, (f.) gormeswr, gorthrym-
wr, cribddeiliwr.
GRÍSKIN, (f.) glain cefn mochyn.
GRISLY, (adj.) dychrynlyd, erch-
yll, ofnadwyd.

GRIST;

G R

, (f.) toll mewin melin; mál,
id o ŷd.
LE, (f.) madruddyn, teif-
LY, (adj.) madruddog.
(f.) grut, gro, graian, mar-
ywod.—eifin, brann.
INESS, (f.) grutrwydd, grai-
ydd.
RY, (adj.) graianog, marian-
wodiŷd.
LE, } (adj.) llwyd, brocc.
LED, }
AN, (v. n.) ucheneidio, och-
chi, griddfan, cwynfan, gro-
s, (f.) uchenaid, ôch, ochen-
r, (sub.) grôd, Edr. *Drachma*.
D.
s, (f.) rhynion.
R, (f.) siopwr a bryno ac a
o ŷwgr, tē, &c.
, (sub.) gwerddyr, gweryd,
oth, cylch yr arffed.
I, (f.) marchwr, gwaŷtrawd.
E, (f.) rhygn.—ceuedd.
FE, (v. n.) ymbalfalu, palfu,
u.
, (adj.) mawr; brás tew;—
iornus; cywilyddus.—dwl,
—aŷan, ammhur.
, (sub.) y cyfan, y cwbl.—y
144.
ro, } (f.) ogof, ffau.
sque, (adj.) anhrefnus, an-
idd; gwrthun, digrif.
, (f.) coed, coedwig, gwig,
, i *Bren*. xv. 13. Gallt.
VEL, (v. n.) ymluŷgo; am-
o, ymgreinio yn y llwch.
D, (sub.) llawr, tŷr, dacar.—
ylfaen.
DS, (plu.) gwaddod, gwacl-
llorion.
ND, (v. a.) dacaru; ŷylfaenu,
yfforddi, addyŷgu.
D, (pret. and par. pass. of
)
DLESS, (adj.) diŷail, diŷyl-
, (f.) ŷwpp; torf, rhawd.
, (f.) blawd garw, rhynion.
addod.

G U

To GROW, (v. n.) tyfu, cynhyddu,
angwanegu, priŷo.
To GROWL, (v. n.) chwyrnu, yŷgyrn-
ygu; grwgnach.
GROWSE, (f.) grugiar.
GROWTH, (f.) tŷf, tyfiad, tyfiant,
cynnydd, cynnyrch, priŷiad.
To GRUB, (v. a.) dadwreiddio, di-
wreiddio.
To GRUDGE, (v. a.) dannod, edliw,
cyfedliw; grwgnach.
GRUDGE, (f.) grwgnach; cynŷgen,
cynghorŷnt, cās.
GRUDGINGLY, (adv.) yn rwgnach-
lyd, yn anewyllyŷgar.
GRUEL, (f.) cawl.
GRUFF, (adj.) gerwin, fŷr, afryw-
iog, ŷarrug, ŷfyrnig.
To GRUMBLE, (v. n.) grwgnach;
chwyrnu.
GRUMOUS, (adj.) tywarchog.
To GRUNT, (v. n.) rhochan.
G U
GUARANTÉE, (f.) gwarantwr; un a
ŷynno gweled ammodau, cyngrair
neu gyfammod yn cael ei gyflawni
To GUARD, (v. a.) amddiffyn, diog-
elu.
GUARD, (f.) amddiffynfa, milwyr a
roir i amddiffyn lle, goŷgordd,
gwerŷyll.—gwyliadwriaeth.
GUARDIAN, (f.) ymgeleddwr, ar-
ffedog, amddiffynwr, ceidwad,
achleŷwr, goruchwyliwr.
GUARDIANSHIP, (f.) ceidwadaeth,
ac ymgeledd etifedd dan oed, no-
dded, ymgeledd.
GUBERNATION, (f.) llywodraeth.
GUDGEON, (f.) gwyniad.
GUESS, (f.) tŷb, amcan, trawŷam-
can, dyŷais, dychymmyg.
To GUESS, (v. a.) dyŷalu, tybio, am-
canu, hwrw amcan.
GUEST, (f.) gweŷtai, gweŷtwr.
GUIDANCE, (f.) cyfarwyddyd, hy-
fforddiad, tywyŷiad, dangofiad.
To GUIDE, (v. a.) cyfarwyddo, hy-
fforddi, hylwybro, tywyŷo.
GUIDE, (sub.) tywyŷog, fforddwr,
hyfforddwr, cyfarwyddwr, arweini-
ydd.
GUILD, (f.) cymdeithas, corphol-
aeth, brawdoliaeth.
GUILÉ, (sub.) twyll, hâd, hoccod,
dichell

G U

GUILT, (f.) euogrwydd; pechod, camwedd.
GUILTINESS, (f.) euogrwydd.
GUILTY, (adj.) euog, beius, cylus, camgylus, trofeddol.
GÚINEA, (f.) dryll o auro un swllt ar hugain.
GUISE, (sub.) môdd, dull, agwedd, llun, fât, gwedd.
GUIŦÁR, (sub.) math ar offeryn-cerdd.
GULF, (sub.) morgerwyn, cainge o fôr.—anoddyn, cadduglyn, pwll tro.—gagendor, *Luc* xvi. 26.
GULL, (sub.) gwylan.—twyll, hud, hocced.—hyrtyn, un hawdd ei dwyllo.
To GULL, (v.a.) twyllo, hudo, coggio
GÚLLET, (f.) corn pori, cêg.
To GULP, (v.a.) trafl yngcu.
GULP, (f.) traflwngc, trangcel.
GUM, (f.) gwm. Edr. *Gummi*. Dr. *Davies*.
GÚMMY, (adj.) llawn gwm.
GUMS, (f.) gorchfanad, gorchfanau, gorchatrffanau.
GUN, (f.) gwnn, dryll, cyfleg.
GÚNNERY, (f.) y gelfyddyd o iaethu a drylliau.

G Y

GÚNPOWDER, (sub.) powdr gwnn, pluor gwnn.
GÚRGEONS, (f.) rhuchion, brann,
To GUSH, (v.a.) ffrydio, llifo.
GUSH, (f.) ffŵd.
GUST, (sub.) chwaith, archwaith, blâs.—awel, chwa.
GÚSTO, (f.) blâs.
GUT, (f.) perfeddyn, coluddyn, ym-yfgar.
To GUT, (v.a.) perfeddu, diberfeddu.—yspeilio.
GÚTTER, (sub.) ffôs, clawdd, cafn-dwr, cwtter, *Gen.* xxx. 41.—*flaen y praidd yn y cwiterydd*.
To GÚTTER, (v.a.) cwtteru.
To GÚTTLE, (v.n.) glythinebu, cegu, trafl yngcu, bolera.
GÚTTLER, (f.) glŵth, rhemmwth, gloddestwr.
GÚTTURAL, (adj.) cegaidd, yn perthyn i'r gêg.
To GÚZZLE, (v.n.) cegu, trafl yngcu, yfed yn wangcus.
GÚZZLER, (f.) cegwr, gloddestwr.
GYRÁTION, (f.) cylchiad, amgylchiad, cwmptaliad.
GYVES, (f.) llyffetheiriau coesau.

H A

HABERDÁSHER, (f.) gwerthwr mân nwyfau.
HABÉRGEON, (sub.) lluryg; bron-foll.
HABÍLIMENT, (f.) dillad, gwisgoedd, trwsiad.
HÁBIT, (f.) ystâd, cyflwr, gorddig-or, ansodd, gwedd, agwedd; moes, arfer, greddf.—dillad, gwisg.
HÁBITABLE, (adj.) cyfanneddol, hydrieg.
HABÍTATION, (sub.) trigfa, cyfanneddle, annedd, anneddle, preswylfod.
HABÍTUAL, (adj.) cynnefinol, arferol, greddf.
To HABÍTUATE, (v.a.) cynnefino, arferu.
HÁBITUDE, (f.) perthynas.—cyflwr, agwedd.—arfer.
To HACK, (v.a.) haccio.

H A

HACK, } (f.) hacnai;
HÁCKNEY, }
To HÁCKLE, (v.a.) drin llîn.
HAFT, (f.) carn, menybr, said.
HAG, (sub.) swynwraig, hudoles; gwrâch, henwrach.
HÁGGARD, (adj.) gwyllt, anwar; truan; anferth, hagr, gwrthun.
HÁGCESS, (f.) pwdingcn, sefligcn, gwacedogcn.
To HÁGGLE, (v.) difynio, torri.—bargenna trwy hir eiriau.
HAGÍÓGRAPHER, (f.) ysgrifennydd sanctaidd.
HAIL, (f.) cessair, cenllysg.
To HAIL, (v.n.) bwrw cessair.
HAIL, (interj.) hênffych well, *Luc* i. 28.
HÁILSTONE, (f.) Edr. *Hail*.
HAIR, (f.) gwallt; blew.
HAÍRY, (f.) gwalltog; blewog.

HAIL

H A

ERT, (f.) gwaywffon, llôst.
YON, (f.) math ar aderyn.
YON, (adj.) heddychol, cŷth, gwaŷtad, tawel.
 (adj.) iach, iachus, calon-cryf.
Æ, (v. a.) llusgo, tynnu.
 (f.) hanner, hannereg.
 (f.) neuadd, llŷs.
ALŪJAH, (f.) Edr. *Allelujab*.
ALŌO, (v. n.) bloeddio, gwael.

LOW, (v. a.) cyŷŷegru, bendigo, biddio, *Mat.* vi. 9.
 , pron. *hawm*, (f.) gwellten, paladr, callodr, callod.
 (f.) cylch neu rhôd o gwmr haul a'r lleuad.
LT, (v. n.) cloffi.—ŷefyll.—fo, ammau.
 (f.) cloffi, cloffni.—gorphwyfddin.
ER, (f.) celcer, cebyŷtr.
TER, (v. a.) coleru.
VE, (v. a.) deubarthu, rannu.
au.
 (f.) garr, morddwyd mochyn, lhwch.
ET, (sub.) maenol, maenor, o blwyf.
ER, (f.) morthwyl.
IMER, (v. a.) morthwyllo.
OCK, (f.) gwely morwr.
ER, (f.) cawell, baŷget, bancr.
IPER, (v. a.) aŷŷonyddu, blino, o, trallodi; dyryŷŷu, maglu; denu.
PER, (f.) ŷyllty, tryfordy.
 (f.) llaw.
ID, (v. a.) arwain, tywys erllaw.—cŷŷyn â llaw.—trawŷldo.
PUL, (f.) dyrnaid, ffûn.
CRAFT, (sub.) crefft; crefft

CERCHIEF, (sub.) cwrŷ llaw, ain.
DLE, (v. a.) teimlo, cyffwrdd, u; trin; traethu.
LE, (f.) carn, menybr, golyn, tolen.
MAID, (f.) llawforwyn.
SEL, (sub.) honŷel, calennig,

H A

HANDSOME, (adj.) glân, prydweddol, golyguŷ, hoyw, pertuŷ, dillyn; hael.
HANDSOMENESS, (sub.) glendid, telediwrwydd, tegwch, prydferthwch, tlyŷni.
HANDWRITING, (f.) llaw-yŷgrifen.
HANDY, (adj.) a wneir a llaw.—parod; deheu, hylaw; cyfarwydd; cyŷŷym, buan; addaŷ.
TO HANG, (v. a.) crogi.—llaŷu, ymollwng, goŷtwng, *Gal.* ii. 10. ŷefyll, *Mat.* xxii. 40.
HANGER, (f.) dageran, bidog, yŷgien.
HANGER-ON, (f.) truthian; ymddibynwr, un yn byw ar draul arall.
HANGINGS, (f.) cortynnau, llenŷnj, *Ecf.* xxvii. 9. 2 *Bren.* xxiii. 7.
HANGMAN, (f.) crogwyr.
TO HANKER, (v. n.) hiracthu; chwenychu.
HAP, (f.) digwydd, damwain, damchwain.
HAPLY, (adv.) yŷgatŷydd, agatŷydd, oddamwain.
TO HAPPEN, (v. n.) digwyddo, damweinio.
HAPPILY, (adv.) yn ddedwydd.
HAPPINESS, (sub.) dedwyddwch, gwynŷfydedigrwydd, happuŷrwydd, diddanwch.
HAPPY, (adj.) dedwydd, happuŷ, gwynŷfydedig.
HARANGUE, (f.) araith, ymadrodd, arawd.
TO HARANGUE, (v. n.) arcithio.
HARBINGER, (f.) rhagredwr, blaenrhed, cennad a'êl o'r blaen.—*Fig.* arwydd.
HARBOUR, (sub.) hafn, porthladd, porth, porthfa.—diogelŷfa, amddiŷŷynfa, lletty.
TO HARBOUR, (v. a.) llettya, arŷfolli, derbyn, croefawu.—ymgeleddu, amddiŷŷyn, diogelu; ŷŷaŷro.
HARD, (adj.) caled, durŷng.
TO HARDEN, (v.) caledu, ymgaledu.
HARDLY, (adv.) braidd, o'r braidd, prin, yn brin.
HARDNESS, (f.) caledrwydd, caledi.
HARDSHIP, (sub.) caledi; gormeŷ, gorthrymder.

 Y 2 HARDY

H A

HÁRDY, (adj.) hŷ, calonnog, cofn, dewr, glew, cryf.
HARE, (f.) ysgyfarnog.
HARK, (interj.) debre, gwrandu, ho.
HARLEQUIN, (f.) ysgentyyn.
HÁRLOT, (f.) pŷttain.
HARM, (f.) niweid, argywedd, colled, coll.
To HARM, (v.a.) niweidio, colledu.
HÁRMFUL, (adj.) niweidiol, drygionus.
HÁRMLESS, (adj.) diniweid, diddrwg.
HARMLESSNESS, (sub.) diniweid-rwydd.
HARMÓNIOUS, (adj.) cynghaneddol; gweddus, cyngweddol, cydfeiniol.
HÁRMONY, (f.) cyttundeb, cordiad, cydgordiad; cynghanedd, cytgerdd, puroriaeth.
HÁRNESS, (f.) harnais, addurn meirch, feirch; addurn, trecc, arfau.
To HÁRNESS, (v.a.) arfogi; gosod meirch mewn feirch, harnaisio.
HARP, (f.) telyn.
To HARP, (v.n.) chwarae ar y delyn, canu'r delyn.—*Fig.* Cynnal yr un peth, dal yr un peth.
HÁRPER, (f.) telynor.
HÁRPOON, (f.) tryfer, dart.
HÁRPSICORD, (f.) offeryn cerdd.
To HÁRRASS, (v.a.) blino, dygnu, aflonyddu, gorthrymmu.
HÁRRIDAN, (f.) hŷn buttain.
HÁRRROW, (f.) ogeid.
To HÁRRROW, (v.a.) llyfnu.
HARSH, (adj.) sŷr, farrug, durŷng; garw, gerwin, ysgethrin, creulon.
HÁRSHNESS, (sub.) garwedd, garwder; farrugrwydd, creulonedd.
HART, (f.) carw, eilon.
HÁRTSHORN, (f.) banhydd.
HÁRVEST, (f.) cynhaif.
To HASH, (v.a.) difynio.—cymysgu.
HÁSLET, or } (sub.) ymysgaroedd
HÁRSLET, } mochyn.
HASP, (f.) hespen.
To HASP, (v.a.) cacad â hespen.
HÁSSOCK, (f.) clustog, *roit*.
HÁSTE, (sub.) brys, ffrwst, ffrwdan, prysurdeb.
To HASTE, } (v.n.) bryfio, prysuro,
HÁSTEN, } ffryfio, dyffryfio.

H A

HÁSTINESS, (f.) brys, buander, cyflymder.
HÁSTY, (adj.) buan, prysur, cyflym, mewn brys; dyffyr, gwyllt, byrbwyll.
HAT, (f.) hett, cwccwll, cwlen.
To HATCH, (v.a.) deor.—*Fig.* dyfeisio, dychymmygu.
HATCH, (f.) deoriad, haid o gywion.—rhagddrws, rhagddor.
HÁTCHET, (f.) bwyall, bwyellig.
To HATE, (v.a.) caŷŷau, ffieiddio.
HATE, (f.) caŷineb.
HÁTEFUL, (adj.) cās, atgas, dygaŷog.
HÁTRED, (f.) cās, atgafrwydd, caŷedd, caŷineb, dygaŷedd.
HÁTTER, (f.) hettwr.
To HAVE, (v.a.) cael, caŷŷael, meddu, meddiannu, mwynhau.
HÁVEN, (f.) hafn, porthladd, morreb.—dcogelfa, amddiffynfa.
HAUGHTINESS, (f.) balchder, rhyfyg, cymmyrredd, traha.
HAUGHTY, (adj.) trahaus, balch, cymmyrreddus, rhodrefus.
To HAUL, (v.a.) Edr. *to bale*.
HAUM, (f.) Edr. *Halm*.
HAUNCH, *pron. banch*, (f.) morddwyd, yr aelod ôl, clŷn.
To HAUNT, (v.a.) cynniweir, cynired, mynychu i lle, tramwy.
HAUNT, (f.) cyrchfa, cynniweirfa.
HÁVOCK, (sub.) hafog, anrheithiad, difrod, difrodiaid.
HÁUTBOY, *pron. boboy*, (f.) pibell, corŷen.
HAW, (f.) criafol, crawl.
HAWK, (f.) hebog, ciryll.—hochiad.
To HAWK, (v.a.) hochio, carthu gwddf.—crŷo nwyfau mewn ffrydoedd.
HÁWKER, (f.) criwr nwyfau.
HAY, (f.) gwair, dolwellt.
HAY of the second mowing, adwair.
HÁZARD, (f.) damwain, digwydd; antur; perygl, enbydrwydd.
To HÁZARD, (v.a.) anturio, gosod mewn perygl, rhedeg y perygl.
HÁZARDOUS, (adj.) enbyd, enbydus, peryglus, anturus; damweiciol.
HAZE, (f.) niwl, caddug.

HÁZEL,

H E

., (f.) collen.
(adj.) cymmylog, niwlog;
1.

H E

(f.) pen, fiad.
D, (v.a.) blaenori, rheoli, neu
s byddin.—torri pen.
ACH, (f.) dolur o ben.
NESS, (sub.) chudrwydd, an-
th hebystyr.—cyndynrwydd,
nyfgrwydd, ystfynigrwydd.
AND, (f.) penarth. Edr. *Cape*.
LESS, (adj.) diben.
ONG, (adv.) pendramwnwgl,
ysg ei ben, ar ddibyn.
PIECE, (f.) helm.—*Fig.* deall.
SHIP, (sub.) pennaduriaeth,
oriaeth, awdurdod.
STRONG, (adj.) gwrthnyfig,
ig, cyndyn, pengaled.
R, (adj.) byrbwyll, chwim-
—pengaled, gwrthnyfig.—
cadarn, yn codi fynu i'r pen.
AL, (v. a.) iachau, disbwylllo,
yginiathu.
AL, (v. n.) myned yn iach,
a.
ING, (adj.) meddyginiaethol,
ol.—llariaidd, heddychol.
RH, (f.) iechyd.
RHFUL, } (adj.) iach, iachus,
RHY, } iachol.
(sub.) carn, twrr, pentwrr,
ir, crug, cruglwyth.
AP, (v. a.) tyrru, pentyrru,
ddu, fypio, cludeirio.
AR, (v. a.) clywed, clybod,
v, gwrando.
ER, (f.) gwrandawr.
ING, (f.) clywedigaeth, cly-
gosteg, achlust.
ARKEN, (v.n.) gwrandaw.
SAY, (f.) y sôn, y gair.
SE, (f.) elor feirch.
T, (f.) calon.
ARTEN, (v.a.) calonnogi, cyf-

TH, (f.) aelwyd.
TLESS, (adj.) digalon.
TY, (adj.) calonnog, cefnog,
., (sub.) gwrês, poethni, ang-
T, (v. a.) gwreslogi, twymno,

H E

twymdwyro, cynnffu, posthi.
HEATH, (f.) grûg.
HEATHEN, (f.) anghredadyn, pa-
gan, ethnic, cenhedlig, cenhedl-
oedd, *Sal.* i. 16.
HEATHENISH, (adj.) paganaidd,
cenhedlig.
HEATHENISM, (f.) paganiaeth.
TO HEAVE, (v. a.) tasfu, codi i fynu.
HEAVEN, (f.) nef, nefoedd.
HEAVENLY, (adj.) nefol, nefolaidd.
HEAVINESS, (sub.) trymder, gorth-
rymder, tristwch,
HEAVY, (adj.) trwm, gorthrwm,
pwyfig, athrwm; trist, pridd, ga-
larus.
HEBRAÏST, (f.) un yn deall hebraig
HECATOMB, (sub.) aberth o gant o
anifeiliaid.
HECTICK, (adj.) gwaftadol.
HECTOR, *from Hector the Trojan*
Hero, (f.) bygythiwr, rhodrefwr.
TO HECTOR, (v.a.) rhodrefu, bygwth,
bygylu.
HEDGE, (f.) perth, bid, gwyrŷch.
TO HEDGE, (v.a.) bidio.
HEDGER, (f.) bidiwr.
HEDGE-HOG, (f.) draenog.
TO HEED, (v.a.) gofalu, dal sulw, ys-
tyried; gochel.
HEED, (sub.) gofal, pryder, gochel-
iad.
HEEDFUL, (adj.) gofalus, pryderus,
gwyliadwrus, gochelgar.
HEEDFULLY, (adv.) yn ofalus.
HEEDLESS, (adj.) diofal, esgeulus,
difulw.
HEEL, (f.) fowdl.
TO HEEL, (v. n.) fowdlu.—gor-
wedd ar y naill ochr.
HEIFER, (f.) anner, treisiad.
HEIGHT, (f.) uchder, uchedd, uch-
elder.
TO HEIGHTEN, (v. a.) codi, uchelu,
dyrchafu.
HEINOUS, (adj.) creulon, erchyll,
atgas, anfad, diriaid.
HEINOUSNESS, (sub.) creulonedd,
drygioni, direidi, yfgelerder.
HEIR, (f.) etifedd.
HEIRESS, (f.) etifeddes.
HELL, (f.) uffern.
HELLISH, (adj.) uffernol.
HELM, (f.) llyw.

HELMET,

H E

HÉLMET, (f.) helm, penffestlin.
To HELP, (v.a.) helpio, cynnorthwyo, nerthu.
HELP, (f.) cymmorth, cynnorthwy, help.
HELPLESS, (adj.) digymmorth, drysgwydd, dinerth.
HELVE, (sub.) troed arf, coes bwyall, &c.
HEM, (f.) hem, tafel, terch, gwald, amacrwy.
To HEM, (v.a.) hemio, ymylu.
HEMERIDS, (f.) Edr. *Emeroids*.
HEMISPHERE, (f.) hanner y glob; cymmaint a welir o'r wybren.
HÉMORRHAGE, (f.) diferlif gwaed, gwaedlif.
HEMP, (f.) cywarch, cywarchen.
HÉMPEN, (adj.) cywarchog, o gywarch.
HEN, (f.) iar, giar, diccen.
A young HEN, (f.) cywen.
HENCE, (adv.) oddi yma.
HENCE, (interj.) ynaith.
HENCEFÓRTH, } (adv.) rhag-
HENCEFÓRWARD, } llaw, o hyn allan, weithian, bellach.
HEN-HEARTED, (adj.) Edr. *Cowardly*.
HÉPTAGON, (adj.) faith onglog.
HÉPTARCHY, (sub.) llywodraeth faithdyblyg.
HÉRALD, (f.) achwr, arwyddfardd, cyhoeddwr, *Dan*. 3. 4.
HÉRALDRY, (f.) arwydd-farddoniaeth, celfyddyd, neu fwydd cyhoeddwr.
HERB, (f.) llyfieun, llŷs.
HÉRBAGE, (sub.) llyfiau, glafwellt, porfa.
HÉRBAL, (f.) llyfr yn traethu ar lyfiau.
HÉRBALIST, (f.) llyfieuwr.
HERD, (f.) gyrr, mintai, cenfaint.
To HERD, (v.a.) crynoi ynghyd, ymgynnull, ymfyddio.—bugeila.
HÉRDSMAN, (f.) bugail.
HERE, (adv.) yma, y man.
HEREÁFTER, (adv.) yn ol hyn.
HEREÁFTER, (f.) amser neu gyflwr, neu fyd i ddyfod.
HEREBY, (adv.) wrth hyn.
HÉRÉDITARY, (adj.) trestadol.
HÉRESY, (f.) heresi, gau-gred.
HÉRETIC, (f.) heretic, *Tit*. iii. 10.

H I

HERRIOT, (f.) abediwr.
HÉRITABLE, (adj.) trestadol.
HÉRITAGE, (f.) etifeddiaeth, trestadaeth.
HERMÁPHRODITE, (f.) a fo gwryw a benyw, mabferch, catwrwraig.
HÉRMIT, (f.) meudwy, titriwr, didryfwr, arwr, emid.
HÉRMITAGE, (sub.) ogof meudwy, neu ddiryfwr, meudwy-fod.
HÉRO, (f.) arwr, rhyfwr, gwawr.
HERÓIC, } (adj.) arwraidd, dy-
HERÓICAL, } ledog, ardderchog.
HERÓINE, (f.) arwres.
HÉROISM, (f.) arwredd.
HÉRRING, (sub.) ysgadenyn, penwag.
To HÉSITATE, (v. n.) petruso, ammau.
HESITÁTION, (sub.) petrusder, amheuaeth, ammau; attal dywydd.
HÉTÉRODOX, (adj.) arall-farn, a wahanol farn.
HETEROGÉNEOUS, (adj.) arall-ryw, o rywogaeth arall.
To HEW, (v. a.) naddu.
HÉXAGON, (f.) petb chwech ongl.
HEY, } (interj.) oi, oian.
HÉYDAY, }

H I

HIÁTUS, (f.) ymegoriad, agen, a-gendor.
HIBÉRNIAN, (f.) gwyddyl.
HICKUP, (f.) ig.
To HIDE, (v.a.) cuddio, celu, dirgelu, gorchuddio, murnio, achludd.
HIDE, (f.) croen anifail.
HÍDEOUS, (adj.) ofnadwy, dychrynlyd, anferth, gwrthun.
HIERARCHY, (f.) sanctaidd lywodraeth, llywodraeth eglwyfig.
HIEROGLYPHICS, (f.) nodau, neu arwyddion a arferid gan yr Aiphtiaid, a'r Phenisiaid yn ei ysgnfeniadau cyn dyfeisio llythrennau.
HÍGGLE, (v.a.) Edr. *Haggle*.
HÍGGLER, (sub.) edwiccwr; un a bryno ymborth, neu luniaeth, yw ei gwerthu drachefn.
HIGH, (adj.) uchel.
HÍGHLY, (adv.) yn uchel, yn fawr.
HÍGHNESS, (sub.) uchder, urddasrwydd; mawrhydi, mawredd.

HILL,

H I

(f.) brynn, trum.
CK, (f.) twyn, bryncyn.
CH, (adj.) mynyddig, bryniog.
(f.) Edr. haft.
pron. ef, efe, efo,
LF, efe ci hun, hunan.
(f.) ewig.—carl; gwâs.
DER, (v. a.) rhwyfiro, lludd-
 estair, attal, lluddio, nadael.
R, (adj.) ôl.
FRANCE, (sub.) rhwyftr, lleftr.

HOST, } (adj.) olaf.
IRMOST, }
(f.) colyn dôr, corddyn.
T, (v.) dwyn ar gof, coffau,
 amnaid, rhoi awgrym; cy-
 l ar.
(f.) arwydd, argoel, arddan-
 nynag, awgrym.
(f.) clûn.

fruit of the briar, mwyaren.
E, (v. a.) cyflogi, llogi, hur-

(f.) cyflog, hâr.
LING, (sub.) gwas cyflog.—
 in gyflog.
ITE, (adj.) garw.
rog. ei.
(v. n.) chwithrwd, fio.—
 o.
(f.) chwithrwd.—dirmyg.
RIAN, (f.) ystoriawr, ygri-
 dd ystoriau, cofiadur.
RICAL, (adj.) ystoriawl.
RIOGRAPHER, (f.) Edr. *Hif-*

RY, (f.) ystori, hancs, brud,
(v.) taro, cyffwrdd, cyr-
 lyd at: digwyddo.
(f.) ergyd, tarawiad, cyffyrdd-
 digwyddiad, damwain ddâ.
CH, (v.) gafaelŷd; bachu; bod
 âledig megis ar fach.
RCHEL, (v. a.) heiflanu.
HEL, (f.) heiflan.
E, (f.) haven, porthladd.
ER, (adv.) yma, hyd yma.
ERMOST, (adj.) y nefaf yma.
ERTO, (adv.) hyd yn hyn,
 yn, hyd yn awr.
ERWARD, (adv.) tu ag yma.
(sub.) cŵch gwenyn, lleftr
 yn, bydaf.

H O

HOAR, (adj.) llwyd.
To HOARD, (v. a.) pentyrru, rhoi
 gadw.
HOARD, (f.) pentwrr cuddiedig.
HÔARINESS, (sub.) llwydedd, brig-
 wynedd.
HOARSE, (adj.) crŷg, cryglyd.
HÔARSENESS, (sub.) crygi, crygni,
 agrygi, S.
HÔARY, (adj.) llwyd, penllwyd;
 gwyn.
To HOBBLE, (v. n.) cloffi.
HÔBBY, (sub.) rhyw o'r hebog.—
 rhygyngog.—pren a fo plant yn ei
 farchogaeth, *Fig.* dŷn dwl, hurt.
HOBGOBLIN, (f.) ellyll, gŵyll, an-
 yspryd.
HOCK, (sub.) cymmal coes anifail;
 garr, pen blaen yllys o faccwn.
HÔCUS-POCUS, (sub.) twyll, hudol-
 iaeth.
HOD, (f.) cafn i ddwyn mortar.
HODGE-PODGE, (f.) cymmysgedd.
HOE, (f.) caib.
To HOE, (v. a.) battingo, ceibio.
HOG, (f.) mochyn, twrch.
HOG-COTE, (f.) twlc moch.
HÔGGISH, (adj.) mochaid, anif-
 eiliaidd.—gwangcus.
HÔGGISHNESS, (f.) anifeildra; ffi-
 eidd-dra, gwangc.
HOGSHEAD, (f.) myddi, S.
HÔGSTY, (sub.) twlc moch, cwtw
 moch.
To HOISE, } (v. a.) codi i fynu, dyr-
HOIST, } chafu.
To HOLD, (v. a.) dal, dala, gafaelu,
 —cadw, cynnal.—parhau.
HOLD, (sub.) dalfa, gafael.—atteg,
 annel.—carchar.—lloches, ogof.
 —lle i dderbyn pethau mewn
 llong.
Strong-HOLD (sub.) amddiffynfa, di-
 ogelfa.
To HOLD one's peace, tewi, tewi â sôn,
 distewj.
HOLD, (interj.) dal!
HOLDFAST, (f.) gafaelfach.
HOLE, (f.) twll.
HÔLNESS, (sub.) fancteidrwydd,
 dwywolder.
HÔLLOW, (adj.) cau, ceuol, rhongca.
HÔLLOW, (f.) ceudwill.—ogof.
To HÔLLOW, (v. a.) ceuo, cafnu.—
 gwaeddi, bloeddio, dolesfain.

H O

HOLLOWNESS, (f.) ccudod, ceuedd, pannwl.
HOLECAUST, (f.) poeth offrwm.
HOLSTER, (f.) gwain gwn llaw.
HOLY, (adj.) sanctaidd; glân, pŵr.
HOLY Ghost, (f.) yŷpryd glân.
HOMAGE, (f.) gwarogaeth, gwriogaeth.
To do HOMAGE, gwrhâu.
HOME, (f.) cartref, trefed.
HOMELINESS, (sub.) cartrefeiddrwydd.
HOMELY, (adj.) cartrefaidd, cartrefol, gwladaidd.
HOMESPUN, (adj.) a wnair gartref, cartrefaidd. — *Fig.* anghelfydd, trwŷgl.
HOMeward, (adv.) tu ag ardfef, adref.
HOMICIDE, (f.) llofruddiaeth, lladdiad dŷn, murn, murndwrn.
HOMILY, (f.) traethawd yn eglwys Loegr, a gyfanfoddwyd yn amfer y dywygiad.
HOMOGENEOUS, (adj.) o'r un rhyw, gogydryw.
HOMOGENEOUSNESS, (sub.) gogydrywiaeth.
HOMONYMUS, (adj.) amwys.
HOMOTONOUS, (adj.) unfain.
HONE, (f.) agalen ellyn, maen hogi ellyn.
To HONE, (v.n.) hiraethu.
HONEST, (adj.) oneft, da, cyfiawn, addwyn.
HONESTY, (f.) oneftrwydd, uniawndeb.
HONEY, (f.) mêl.
HONEY-COMB, (f.) crwybr, dil mêl.
HONORARY, (adj.) anrhydeddus, urddaſol.
HONOUR, (f.) anrhydedd, urddas, parch, bri, cymmyrredd.
To HONOUR, (v.a.) anrhydeddu, urddaſu, perchi.
HONOURABLE, (adj.) anrhydeddus, parchus, urddaſol.
HONOURABLY, (adv.) yn anrhydeddus.
HOOD, (f.) penwifc, hwf, cwccwll.
HOOF, (f.) carn.
HOOK, (sub.) bâch, bechyn; cryman.
To HOOK, (v.a.) bachu,

H O

HOOKED, (adj.) bachog.
HOOP, (f.) cylch.
To HOOP, (v.a.) cylchu.
To HOOT, (v.n.) hwttio; gwaeddi.
HOP, (f.) naid, llam, darwain.
To HOP, (v.n.) neidio, llammu, llem main.
HOPE, (sub.) gobaith, ymddiried, goglyd.
To HOPE, (v.n.) gobeithio.
HOPEFUL, (adj.) gobeithiol.
HOPELESS, (adj.) diobaith.
HORIZON, (f.) y terfyn gylch.—*visible Horizon*, yw'r cylch a derfyns yr olwg;—*rational*, neu, *real horizon*, yw y cylch fydd yn rhannu'r Glôb yn ddwy rann.
HORIZONTAL, (adj.) gwaftad.
HORN, (f.) corn.
HORNET, (f.) caccynen.
HORNY, (adj.) corniog.
HORRIBLE, (adj.) dychrynnydd, ofnadwy, erchyll, aruthr.
HORRID, (adj.) dychrynedig, hyll, erchyll, ofnadwy.
HORROR, (f.) dychryn, achreth, echryn, arfwyd.
HORSE, (sub.) march, ceffyl, gorydd.
Stone HORSE, (f.) march, amws.
HORTATION, (f.) cyngoriad, rhybudd, anghoriad.
HORTATORY, (adj.) annogaethol, rhybuddiol.
HOSANNA, *Heb.* (sub.) achub ni yn awr, neu achub ni, nyini a attolygwn i ti.
HOSE, (f.) hofan.
HOSIER, (f.) gwerthwr hofanau.
HOSPITABLE, (adj.) lletteugar, croefawus, llettywraidd.
HOSPITAL, (f.) yŷpytty, lletty, yŷpyddawd, lletty cyffredin.
HOSPITALITY, (f.) lletteugarwch, clufengarwch, teulueiddrwydd.
HOST, (f.) llettywr.—llu, byddin.—yr afrllad cyffigredig yn eglwys Rhufain.
HOSTAGE, (f.) gwyfl.
HOSTESS, (f.) llettywraig.
HOSTILE, (adj.) gelyniaethol.
HOSTILITY, (sub.) gelyniaeth, galanas.

Hôst-

H U

LER, (f.) gwastrawd, march-
Y, (f.) marchdy.
adj. gwrefog, cynnes, brŵd,
 , twymn.
LEADED, (adj.) nwydwyllt,
 laws.
adj. (sub.) cyfgodty, hafodty,
 , twlc, hoglây, S.
VER, (v. n.) hofio.—crwydro.
adj. (f.) bythciad:
 (f.) awr.
LY, (adv.) bob awr.
adj. (f.) tŷ, cartref.
HOLD, (sub.) teulu, tylwyth
 uluaeth.
HOLDER, (f.) penteulu, gŵr
 pennaeth tŷ.
KEEPER, (sub.) ccidwad tŷ;
 draethes tŷ.
WIFE, *pron. Huffy*, (f.) gwraig
 hyfwi.
WIFERY, *pron. Huffyfry*, (f.)
 draeth gwraig y tŷ.
adv. pa fodd, pa sut.
VER, (adv.) pa fodd bynnag.
VL, (v. n.) udo, ubain, dryg-
 ; bloeddio.
adj. (sub.) udfa, udlef, ubain,
 f.
adj. (f.) llong fechan.
UB, (sub.) terfysg, godwrdd,
 wst.
STER, (sub.) gwerthwr mân
 u.
ADLE, (v. a.) gwisgo mewn
 gwneuthur ar ffrwst.
LE, (f.) cynnwrf, annhrefn,
 g.
sub. (f.) lliw.—cri, gwaedd ar
 wg weithredwr.
OF (v. a.) fardio, fennu, dwr-
 mferthu.—bygwth.—rhod-
 ymfroftio.
ISH, (adj.) rhodrefus, balch,
 is; bygythiol.
adj. (v. a.) cofleidio, ymwasgu.
adj. (f.) cofleidiad.
adj. (f.) mawr, dirfawr, am-
 (f.) corph llong.
sub. (f.) plisgin, coden, masgl.
r. Hulk.
adj. (v. n.) lleisio fel gwenyn,

H U

canu yn isel. — twylllo.
HUM, (sub.) llais gwenyn.—llais
 distaw.
HUMAN, (adj.) dynol.
HUMANNE, (adj.) cyweithas, tirion,
 esmwyth, mwynaid.
HUMANIST, (f.) *Edr. Grammarian*.
HUMANITY, (f.) dynoliaeth, hy-
 nawfedd, mwynder, moeigarwch.
HUMANKIND, (f.) dynolryw.
HUMBLE, (adj.) isel, gofyingedig.
To HUMBLE, (v. a.) darostwng, if-
 clu.
HUMDRUM, (adj.) dŵl, hurt.
HUMID, (adj.) gwlŷb, llaith.
HUMIDITY, (sub.) lleithdra, irder,
 gwlybanaeth.
HUMILIATION, (f.) darostyngiad,
 iseliad.
HUMILITY, (f.) gofyingeiddrwydd,
 iselder, gofyingiad.
HUMORIST, (sub.) dyn gwammal,
 anwaftad, yn cymmeryd ei dy-
 wys gan ei anwydau.
HUMOROUS, (adj.) anwaftad, chwy-
 siol.—digrif.
HUMORSOME, (adj.) anynad, dryg-
 nawws.
HUMOUR, (f.) sŷg, sŷdd. — tuedd,
 tyb meddwl, ampy, mympwy.
To HUMOUR, (v. a.) boddhau, bodd-
 loni, boddio.
HUMP-BACK, (f.) cefn crwm, ysg-
 wydd gam.
To HUNCH, (v. a.) taro â dwrn.
HUNDRED, (adj.) cant.
HUNDRED, (f.) cantref.
HUNDREDTH, (adj.) canfed.
HUNGER, (sub.) newyn, chwant-
 bwyd.
To HUNGER, (v. n.) newynu.
HUNGRY, (adj.) newynog, newyn-
 llyd, gwangcus.
HUNKS, (f.) cybydd, carl.
To HUNT, (v. a.) hela, hely, ymlid.
HUNTSMAN, (f.) helwr.
HURDLE, (f.) clwyd.
To HURL, (v. a.) bwrw, tasfu, lluch-
 io, ergydio, faethu.
HURLY-BURLY, (sub.) terfysg, god-
 wrdd, ymffrwyf.
HURRICANE, (f.) temestl, gyrwynt,
 corwynt, hyrddwynt.
To HURRY, (v. a.) bryfio, ffrystio,
 Z pry :

J A

prysuro, ffwdanu, ffullio, ebrwyddo.
HURRY, (sub.) ffrwft, ffull, ffwdan; terfysg.
HURT, (sub.) niweid, ffrawdd, ffrawd.
To HURT, (v. a.) niweidio, argyweddu.
HURTFUL, (adj.) niweidiol, argyweddu, ffrawdus.
HUSBAND, (f.) gwr priod.
To HUSBAND, (v. a.) diwyllio, llafurio tir.
HUSBANDMAN, (f.) hwsmon, llafurwr.
HUSBANDRY, (sub.) hwsmonaeth, llafurwriaeth, arddwriaeth.
HUSH, (interj.) uft, ystaw.
HUSH, (adj.) distaw, tawel, tawedog, llonydd.
To HUSH, (v. a.) distewi, tawelu, lloynyddu, heddychu, dofi, gostegu.
HUSK, (sub.) cibyn, coden, masgl, plisg.
HUSSY, (f.) benyw asfywodraethus, benyw ddrwg anllad.
To HUSTLE, (v. a.) ysgydwyd, ysgytian, figlo ynghyd.
HUSWIFE, (f.) Edr. *Husfwrife*.
HUT, (sub.) twlc, bwth, cwt, llucst.
HUTCH, (f.) coffr yd.
To HUZZ, (v. n.) fio, fibrwd.
To HUZZA, (v. n.) bloeddio.
HUZZA, (interj.) bloedd o lawenydd.

H Y

HYACINTH, (sub.) maen gwerthfawr o'r enw.—rhyw lysieuyn.

J A

HYADS, } (f.) faith seren firid
HYADES, } ym mhen y tarw.
HYDRA, (f.) math o neidr y dwfr a ddychymmygir i fod ag amryw bennau, y rhai a dyfant drachefan pan torrir ymaith. — cydfer dwyreiniol.
HYDROGRAPHY, (f.) tracthawd a ddwfr.
HYDROMEL, (sub.) mēdd, diod a wneud o ddwfr a mel.
HYDROMETER, (f.) offeryn i fesur pwys, &c. dwfr.
HYDROMETRY, (f.) mesuriad dwfr.
HYMEN, (sub.) duw priodas. *Fig.* priodas.
HYMN, (f.) hymn, emyn, cywydd moliant.
HYPERBOLE, (sub.) gormodd-iaith.
HYPERBOLICAL, (adj.) yn dyrchafu, neu iselu uchlaw 'r gwirionedd.
HYPERBOREAN, (adj.) gogleddol.
HYPHEN, (sub.) y cyfryw [-] llinell rhwng geiriau, megis yn ufuddod.
HYPOCHONDRIACAL, (adj.) gorphwyllus, gwallgofus.
HYPOCRISY, (f.) rhagrith, fuant.
HYPOCRITE, (f.) rhagrithiwr, fuantwr.
HYPOCRITICAL, (adj.) ragrithiol, ffuantus, ffugiol.
HYPOSTASIS, (f.) filwedd neillduol.—persondod, personoliaeth.
HYPOSTATICAL, (adj.) personol.
HYPOTHESIS, (sub.) defnydd dadl, tyb.
HYSTÉRICS, (sub.) clwyf y mammog.

J A

I, (pron.) mi, myfi.
To JABBER, (v. n.) baldordd, gwagfiarad.
JACK, (f.) offeryn i dynu bottafau, i droi hēr. &c.
JACKANAPES, (f.) eppa, ab.—cymmyrreddwr.
JACKET, (f.) siacced, hugan.
JADE, (sub.) cefyl diog.—benyw ddrwg anllad.
To JADE, (v. a.) blino, gwneudur yn lluddedig.

J A

To JAGG, (v. a.) bylchio, haccio.
JAGG, (f.) bwlich.
JAGGY, (adj.) bwlichog, bylchiog, dannheddog, ysgithrog.
JAIL, (f.) carchar.
JAILER, (f.) ceidwad carchar.
JAKES, (f.) geudy.
JAMB, (f.) ystlyfhost drws, gorsm, gorsing.
JAMBIC, (sub.) troed mewn mydro sillaf hir ag un ferr.

I CH

GLE, (v. n.) ymryffon, ym-
ymferthu.

RY, (sub.) milwr traed yng
anaeth y Twrc.

S, (adj.) dilyn, pert.

Y, (f.) Ionawr.

(f.) coed, *Ŵc.* wedi eu bar-
—enw gwlad yn Asia.

N, (v. a.) barncio.

) anghydſain, ymrafael, ym-
cynnen. —yſten bridd.

(v. n.) anghydeſinio, ang-
—, anghyttano, ymrafaelio;
—ghyd.

, (f.) gwrthuniaith, ſiarad
ladwy.

, (f.) maen jaſpis.

, (f.) gwaywſſon, llôſt.

CE, (f.) clefyd melyn.

T, (v. n.) cyrwydro.

(f.) ymred, hytyn, gwib.

) aſgwrn grûdd, aſgwrn
aſr gen.

) yſgrech y coed.

ia, iacn.

IN, *the motto of the Prince*

ES. — Pan ddanfonodd

I. brenhin Lloegr, at
thiaid y Cymry, i orchy-
dynt ymoſtwnge i'w lywod-
f, a bod yn ddeiliaid i goron

Hwy a attebafant, nad
aent hwy i neb, oddieithr
yn dywyſog o'u cenedl eu
ac heb fedru ſiarad gair o
ig. — Yna digwyddodd

raig y brenhin yn feichiog,
i'i danfonodd i gaſtell Cacr-
fel yr eſgorai yno. Ac ym

chydig amſer ganwyd iddi
na'r brenhin a alwodd atto
thiaid y Cymry, ac a ddy-

l yr enwai ef iddynt dy-
o'r fath ag oeddynt yn ei
i, os ymrwymynt i ufudd-
do. Hwytiau a gytunaf-

dderbyn ar yr ammodau a
uchod. O'r gorcu, ebc'r

i, ganwyd i mi fab yng
narſon, a hwnnw yw *eich*
n yw o'ch cenedl eich hun-

b ddim bai ar ei fywyd, ac
tru ſiarad gair o Saſoneg.

RAPHY, (f.) cynllun adail,

J E

ſurf a llun yr adeilad a fo i'w
wnsuthur.

I'CICLE, (f.) clo-ia, pibonwy.

I'CY, (adj.) llawn ia, rhewlyd.

IDEA, (f.) un peth a fo'r meddwl yn
ei amgyffred ynddo ei hun; y
ddull dan ba un yr ymddengys
peth i'r meddwl; — ſurf a gyfrifer
yn y meddwl, rhith, cyfrith, medd
Dr. *Davies*.

IDÉNTIC, } (adj.) yr un, yr
IDÉNTICAL, } unrhyw.

IDÉNTITY, (f.) unrhywdeb, hunan-
deb, yr unrhyw beth, yr un peth.

IDES, (f.) gair yn gwahaniaethu am-
ſer ymhlith y Rhufeiniaid, y try-
dydd dydd ar ddeg o bob mis;
oddieithr Mawrth, Gorphenhaf,
a Hydref, ym mha rai, yr oedd
yr unfed ar ddeg, medd Mr. *Fen-
ning*; ond mae Mr. *Ainsworth* yn
ei cir-lyfr *Lladin a Saſoneg*, yn dy-
weud, mai'r pumthegfed dydd o
Fawrth, Mai, Gorphenhaf, a Hyd-
ref oedd yr *Ides*, a'r trydydd ar
ddeg o'r mifoedd eraill.

IDIOM, (f.) priodoldeb iaith.

IDIOR, (f.) ynfyd, hurtyn, huttan,
ſymlyn.

IDIOTISM, (f.) ynfydrwydd, hurt-
rwydd.

IDLE, (adj.) ſegur, ſegurllyd, diog,
dioſal, diwaith.

IDLY, (adv.) yn ſegurllyd.

IDOL, (f.) delw, eilun, geuddelw.

IDOLATER, (f.) delw-addolwr, ci-
lun-addolwr, addolwr delwau.

IDOLATRY, (f.) delw-addoliaeth,
eilun-addoliaeth, gaudduwiaeth.

To IDOLIZE, (v. a.) anrhydeddu neu
berchi yn ormodol, addoli peth
megis Duw.

I. E. or **i. e.** abbreviation for *id est*,
latin, hynny yw.

JÉALOUS, (adj.) eiddigus, eiddig-
eddus.

JÉALOUSY, (f.) eiddigedd.

To JEER, (v. n.) gwawdio, cellwair,
gwatwor, cydgam, chwerrthin am
ben.

JEER, (f.) cydgam, gwawd, cellwair.

JÉHOVAH, (f. *Heb.*) Duw, Ar-
glwydd.

JEJUNE, (adj.) gwangcus, newynog,
newyn-

I L

newynllyd, ymprydïol,—gwag.—
digymmyf,—fych, hyf.
JÉJUNENESS, (f.) llymder. tlodi.—
 llymder a noethder ac eiddilwch
 ymâdrodd.
JÉLLY, (f.) Edr. *Gelly*.
JÉNNET, (f.) Edr. *Gennet*.
JÉOPARDY, (f.) perygl, enbyd-
 rwydd.
JERK, (f.) ergyd, llam.
To JERK, (v. a.) ergydio, taflu;
 llammu.
JERKIN, (f.) Edr. *Jacket*.
To JEST, (v. n.) cellwair, cydgam,
 cymhwedd.
JEST, (f.) cellwair, cymhwedd,
 digrifair, gwawdair.
JET, (f.) muchudd, maen muchudd.
To JET, (v. n.) Edr. *to jut*.
JÉTTY, (adj.) a wnaed o'r much-
 udd, du fel y muchudd.
JÉWEL, (f.) geinm, maen gwerth-
 fawr, tlws, tegan.
IF, (conj.) o, os, ođ, pe, ped, pcs.

I G

IGNEOUS, (adj.) tanllyd.
IGNÓBLE, (adj.) anfonheddig; an-
 yledog; anenwog, falw, gwael, difas.
IGNOMINIOUS, (adj.) dirmygus, cy-
 wilyddus; goganus, enllibus.
IGNOMINY, (f.) gwarth, gwarth-
 rudd, sarhâd, dirmyg, enllib, go-
 gan, hort, cywilydd.
IGNORÁMUS, (f.) mewn cyfraith,
 gair yn arwyddocau nad yw y
 dystiolaeth ddim yn amlwg, neu
 yn ddilys.—*Fig.* dyn anwybodus.
IGNORANCE, (f.) anwybodaeth,
 anwybod.
IGNORANT, (adj.) anwybodus.
IGNÓSCIBLE, (adj.) pardynol.
JIG, (f.) llamfach, dawn.
To JIG, (v. a.) llamfach, crychlam-
 mu, dawnfio.
JILT, (f.) benyw dwyllodrus.
To JILT, (v. a.) twylllo, fiommi.
To JINGLE, (v. n.) tingcio, tingcian.
JINGLE, (f.) tingc, tingcian.
ILL, (adj.) drwg; claf, anhwyfus.
ILLÁBORATE, (adj.) diboen, dilafur.
ILLÉGAL, (adj.) anghyfreithlon,
 anneddfol.
ILLEGÁLITY, (f.) anghyfreithlon-
 deb, anghyfiawnder, camwedd,
 gamwri.

I M

ILLÉGIBLE, (adj.) annarllenadwy,
 na's gellir ei ddarllain.
ILLEGÍTIMACY, (f.) genedigaeath
 anghyfreithlon.
ILLEGÍTIMATE, (adj.) bastardd-
 aidd, a anwyd yn anghyfreithlon.
ILL-FAVoured, (adj.) gwrthun,
 anferth.
ILLÍBERAL, (adj.) anhael, anfon-
 heddig, anfyber.
ILLIBERÁLITY, (f.) anhaelder,
 crintachrwydd.
ILLÍCIT, (adj.) anghyfreithlon,
 gwaharddedig.
ILLÍTERATE, (adj.) anlythrennog,
 annysgedig, diddysg.
ILL-NÁTURE, (sub.) drygnawfedd,
 nattur ddrwg.
ÍLLNESS, (f.) drygioni. — clefyd,
 anhwyf.
To ILLÚDE, (v. a.) twylllo; cellwair,
 gwatwor, gwawdio, cydcam.
To ILLÚME, } (v. a.) goleuo,
ILLÚMINATE, } egluro.—harddu,
 teghau.
ILLUMINATION, (f.) goleuad; go-
 leuni, llewychiad, damlewychiad,
 disgleirdeb.
ILLÚMINATIVE, (adj.) goleuol.
ILLÚSION, (f.) twyll, hâd, cyfeiliorn,
 gau-ymddangosiad, drychiolaeth.
ILLÚSIVE, } (adj.) twyllodrus, di-
ILLÚSORY, } chellgar.
To ILLÚSTRATE, (v. a.) goleuo,
 egluro, amlygu.
ILLUSTRATION, (f.) eglurhâd, am-
 lygiad, eſponiad.
ILLÚSTRIOUS, (adj.) dyledog, bo-
 neddigaid, enwog, hynod, ar-
 dderchog, godidawg.
ÍMAGE, (f.) delw, llun, delwad,
 eilun; drych, drychiolaeth; cy-
 ffelybiaeth.
To ÍMAGE, (v. a.) dychymmygu yn
 y meddwl.
IMÁGINABLE, (adj.) dychymmyg-
 adwy, a ellir ei ddychymmyg.
IMÁGINARY, (adj.) dychymmygol,
 ffuantus, ffigiol.
IMAGINATION, (f.) dychymmyg me-
 ddwl, tyb meddwl, bwriad meddwl.
To IMÁGINE, (v. a.) dychymmyg,
 tybio yn y meddwl, tybio, meddyl-
 io, amcanu, bwrw amcan.

I M

ILE, (adj.) gwan, ciddil, i, llefg.

ILITY, (f.) gwander, gwenlefedd, eiddilwch.

IBE, (v. a.) yfed i mewn, ddo, cymmeryd i mewn.

ITTER, (v. a.) chwerwi.

ODY, (v. a.) corphori, corphu, crynhoi ynghyd yn un

OLDEN, (v. a.) gwneuthur, cefnogi, calonnogi.

UE, (v. a.) lliwo.----athrawi, meithrin, dyfgu.

RUE, (v. a.) trochi, tochi, lo, gwlychu.

ABLE, (adj.) canlynadwy.

ITATE, (v. a.) canlyn, dilyn, la, cyffelybu, dynwared.

TION, (f.) dilyniad, canlynlynwarediad.

ULATE, (adj.) difrych, difrycheulyd, dihalog, diglân, diogan, dienllib, dinam, difai, dianaf, pûr.

NENT, (adj.) tu fewnol.

ITY, (f.) creulonder, arufhr-

RÉRIAL, (adj.) anghorphorol, vedd.

RERIALITY, (sub.) anghorphori.

RURE, (adj.) anaddfed, cynifer, annhymmhoraidd; amffraith.

RURITY, (f.) anaddfedrwydd, ymmhereiddrwydd; amfffeithrwydd.

ASURABLE, (adj.) anfesurrol, ir, anfeidrol.

DIATE, (adj.) digyfrwng, dig.

DIATELY, (adv.) yn ddigyf-, yn ddiattreg, yn fuan, ppyn, yn ddoed, yn y man.

DICABLE, (adj.) anfeddygthol.

MORABLE, (adj.) anwiwgof, hâl mo'i gofio.

MÓRIAL, (adj.) allan o gof, ben cof, na's gellir ei gofio.

NSE, (adj.) anfeidrol, difefur, nesur, annherfynol, anniben.

NSITY, (f.) anfeidroldeb, anolder, annherfynoldeb.

I M

IMMENSURABLE, (adj.) anfesurrol.
To IMMERGE, (v. a.) trochi, foddî, suddo.

IMMERSE, (adj.) foddedig.

To IMMERSE, (v. a.) Edr. *Immerge*.

IMMERSION, (f.) trochiad.

IMMETHÓDICAL, (adj.) annhrefnus, didrefn, anniben.

IMMETHÓDICALY, (adv.) yn annhrefnus.

IMMINENT, (adj.) a fo yn crogi uwch ben, a fo yn nibyn; bygythiol; cyfagos.

IMMISSION, (f.) danfoniad i mewn.

IMMOBILITY, (f.) diymmodrwydd, diyfsgogrwydd.

IMMÓDERATE, (adj.) anghymmhedrol, anghymmhefur, difefur, gormodd.

IMMÓDERATELY, (adv.) yn anghymmhedrol.

IMMÓDEST, (adj.) anfoefol, gwagfzu, aflednais, anwyl, diorchwyl-edd, anniwair, digywilydd.

IMMÓDESTY, (f.) gwagfawrrwydd, anfoefgarwch, afledneisrwydd, anwylder.

IMMÓRAL, (adj.) anfoefol, drwg.

IMMORÁLITY, (f.) anfoefoldeb.

IMMÓRTAL, (adj.) anfarwol, di-drangc, diangau.

IMMORTÁLITY, (f.) anfarwoldeb, tragywyddoldeb.

To IMMORTALIZE, (v. a.) tragywyddoli, gwneuthur yn anfarwol.

IMMÓVEABLE, (adj.) diymmod, diyfsgog, difigl, safadwy, dianwadal, anfyymmudol.

IMMÚNITY, (f.) rhydd-did, rhyddid, rhodd-deb, baint, trwydded.

To IMMÚRE, (v. a.) cau tu fewn i fur; carcharu; cau i fynu.

IMMUTÁBILITY, (f.) anghyfnewid-iolder, dianwadalwch.

IMMÚTABLE, (adj.) anghyfnewid-iol, digyfnewid, dianwadal, sefydlog.

IMP, (f.) imp.—dieffyn.

To IMP, (v. a.) yftyn, hwyhau.

To IMPÁIR, (v.) lleihau, treio; methu, gwaethygu, gwaethu.

IMPÁLPABLE, (adj.) na's gellir ei balfalu, na's gellir ei deimlo.

IMPÁRITY, (f.) anghyfartalwch, anghyftadledd, anghyffelybrwydd.

To

I M

To IMPÁRT, (v. a.) cyfrannu, cyfrannogi.
IMPÁRTIAL, (adj.) diduedd, cywir, uniawn, cyflawn, didderbyn wyneb.
IMPARTIÁLITY, (f.) didueddgarwch.
IMPÁRTIALLY, (adv.) yn ddiduedd, yn ddidderbyn wyneb.
IMPÁSSIBLE, (adj.) anhyffordd, na's gellir myned trwyddo.
IMPASSIBÍLITY, (f.) annioddefgarwch.
IMPASSIBLE, (adj.) annioddef, annioddefadwy.
IMPÁTIENCE, (f.) diamyneddgarwch, annioddefgarwch, annioddefaint.
IMPÁTIENT, (adj.) anamyneddgar, anoddefus, annioddefus, anoddefgar.
To IMPÁWN, (v. a.) gwyfflo.
To IMPÉACH, (v. a.) cyhuddo, achwyn.—rhwyffro.
IMPÉACHMENT, (f.) cyhydded; —rhwyffr, attaliad.
IMPÉCCABLE, (adj.) dibech, anhybech, ni allo bechu.
To IMPÉDE, (v. a.) rhwyffro, lluddias, attal, llestair, goluddio.
IMPÉDIMENT, (f.) rhwyffr, lluddias, attal, goludd.
To IMPÉL, (v. a.) gyrru ymmlaen, ymwithio, hyrddu, cymhell, annog.
To IMPÉND, (v. n.) ymddibynnu, bod ynghrog uwchben; dynesáu, bod yn agos.
IMPÉNDENT, (adj.) yn ymddibynnu, ynghrog uwch ben.—agos, gerllaw.
IMPÉNÉTRABLE, (adj.) anhydraidd, annhrywan, na ellir ei dreiddio.
IMPÉNITENCE, (f.) anedifeirwch, diedifeirwch.
IMPÉNITENT, (adj.) anedifeiriol, diedifeiriol.
IMPERCÉPTIBLE, (adj.) anymgyffred, na ellir ei ymgyffred.
IMPERFECT, (adj.) amherfffaith, anorphen, anghwbl.
IMPERFÉCTION, (f.) amherfffeithrwydd, diffyg, gwall, bai.
IMPÉRIAL, (adj.) ymerodraidd, arglwyddiaidd.

I M

IMPÉRIOUS, (adj.) arglwyddiaidd; trahaus, rhodrefgar.
IMPÉRIOUSNESS, (f.) arglwyddiaeth; traha, rhwyfsg.
IMPERSONAL, (adj.) amherfonol.
IMPÉRTINENCE, (f.) ynfydrwydd, ffolineb, diflafrwydd, coegni.
IMPÉRTINENT, (adj.) ynfyd, annoeth, amherthynasol, anaddas; yn dywedyd peth nad yw yn perthyn iddo.
IMPÉRVIOUS, (adj.) anhyffordd.—anhydraidd, annhrywan.
To IMPÉTRATE, (v. a.) cael trwy ddymuned; adolwyn, deisyfu.
IMPETUÓUSITY, (f.) angerdd, ruthredd, grym, nerth, gwyn.
IMPÉTUOUS, (adj.) angherddol, durfing, grymmus, ethrychwyllt.
IMPÉTUS, (f.) rhuthr, cýrch, dicbyd, bwrdd, lluchynt.
IMPÍOUS, (adj.) annuwiol, anafol, didduw, creulon, drygionus.
IMPÍETY, (f.) annuwioldeb, anras, diraftrwydd, drygioni.
IMPLACABÍLITY, (f.) anymbilgarwch, anynadtrwydd, ystyfnigrwydd.
IMPLÁCABLE, (adj.) anymbilgar, annyhuddol, anfoddog, anynad, ystyfnig.
To IMPLANT, (v. a.) impio, plannu i mewn.
IMPLEMENT, (f.) peiriant, offeryn, dodrefnyn.
IMPLÉTION, (f.) cyflawniad, cwblhâd, gorpheniad.
IMPLICATION, (f.) ymbleth, ymblyg.—canlyniad, casgliad.
IMPLÍCIT, (adj.) yn ymorphwys ar farn, neu awdurdod un arall.
To IMPLÔRE, (v. a.) ymbil, ersyn, adolwyn, attolwg, attolygu.
To IMPLY, (v. a.) cynawys; arwyddocau, dal allan.
IMPÓLITIC, (adj.) annoeth, angall, ynfyd.
To IMPÓRT, (v. a.) dwyn i mewn.—arwyddocau.
IMPÓRT, (f.) ystyr, arwyddocad.
IMPÓRTABLE, (adj.) na ellir ei ddwyn, annioddefadwy.
IMPÓRTANCE, (f.) pwys, canlyniad, canlyniacth.

I M

IMPÓRTANT, (adj.) pwyfisg, pwyf-fawr, o bwys a chanlyniad.
IMPORTÁTION, (f.) dygiad i mewn o wledydd pell.
IMPÓRTUNATE, (adj.) taer, haerllug.
To **IMPORTÚNE**, (v. a.) taer-geisio, taer-erfyn.
IMPORTÚNITY, (f.) taerni, taeredd, haerllugrwydd.
To **IMPÓSE**, (v. a.) gosod ar, dod i ar.—trethu.—twylllo.
IMPOSITION, (f.) gosodiad, ordin-had.—trethiad.—twyll.
IMPOSSIBLE, (adj.) ammhofibl, an-alluog.
IMPOSSIBILITY, (f.) ammhofibl-rwydd, anallu.
IMPÓST, (f.) toll, trêth.
IMPÓSTOR, (f.) twyllwr.
IMPOSTHUME, (f.) postwm, crug, anafad.
IMPÓSTURE, (f.) twyll, hyd, ystryw, ystrang, dichell.
IMPOTENCE, } (f.) anallu, gwendid,
IMPOTENCY, } annerth, anghy-
 nerth, analluogrwydd.
IMPOTENT, (adj.) analluog, gwan, dinerth, egwan.
IMPRÁCTICABLE, (adj.) anwneuthuradwy, na allir ei wneud.
To **IMPRECATE**, (v. a.) rhegu, mell-dithio.
IMPRECATION, (sub.) rhêg, ymreg, melltithiad.
IMPRÉGNABLE, (adj.) anorfod, an-orchfygol, anorefgynnol.
To **IMPRÉGNATE**, (v. a.) beichiogi, gwneuthur yn feichiog.
To **IMPRÉSS**, (v. a.) printio, argraffu, felio, nodi.—cymmeryd trwy drais.
IMPRÉSS, (f.) print, argraff.—cymmeriad trwy drais.
IMPRÉSSION, (f.) printiad, argraff, nôd, feliad.
IMPRÉSSURE, (f.) argraff.
To **IMPRINT**, (v. a.) Edr. *to impress*.
To **IMPRISON**, (v. a.) carcharu.
IMPRISONMENT, (f.) ceidwadaeth, carchariad.
IMPROBABILITY, (sub.) anhebygol-iaeth, anhebygolrwydd.
IMPRÓBABLE, (adj.) anhebyg, an-hebygol.
IMPRÓBITY, (f.) anonestrwydd.

I N

IMPRÓPER, (adj.) anaddas, ammhri-odol, anghymmwwys.
To **IMPRÓPRIATE**, (v. a.) priodoli.
IMPROPRIATION, (sub.) maenol eg-lwyfisg yn llaw llŷg.
IMPROPRIATOR, (sub.) llŷg mewn meddiant o dir eglwys.
IMPROPRIETY, (f.) anaddasrwydd, anghymmhwysder, angweddeidd-dra.
To **IMPROVE**, (v. a.) diwygio, gwella, gwellhau.
IMPROVEABLE, (adj.) a allir ei ddi-wygio, neu ei wella.
IMPROVEMENT, (f.) gwellhâd, di-wygiad.
IMPROVIDENT, (adj.) diddarbod ; diofal.
IMPRÚDENCE, (f.) annoethder, ang-hallineb, anwybod, diddarbodaeth.
IMPRÚDENT, (adj.) annoeth, angall, ansynhwyrol, ynfyd, ffôl.
IMPRÚDENCE, (sub.) haerllugrwydd, digywilydd-dra.
IMPRUDENT, (adj.) digywilydd, haer-llug, taerddrwg, trahŷ.
To **IMPRÚGN**, (v. a.) gwrthwynebu, ymwrthladd.
IMPRÚSSANCE, (f.) gwendid, llef-gedd.
IMPULSE, (f.) gwth, cymmhelliaid, gyrriad, dir, diriad.
IMPÚLSION, (f.) gythiad, gyrriad, diriad, cymmhelliaid.
IMPUNITY, (sub.) angherydd, ang-hosp.
IMPÚRE, (adj.) ammhur, halogedig, aflan, brwnt; anonef.
IMPURITY, (f.) ammhurdeb, aflan-did, brynti, gwagfawrwydd.
IMPÚTABLE, (adj.) cyfrifol.
IMPUTATION, (f.) cyfrifiad, bwriad ar, gosodiad yn erbyn.
To **IMPUTE**, (v. a.) cyfrifi i; bwrw ar, gosod yn erbyn.
IMPÚTRIBLE, (adj.) anlygradwy.

I N

IN, (prep.) yn, mewn, o fewn.
INABILITY, (f.) anallu, gwendid, annerth.
INACCESSIBLE, (adj.) anhygyrch, ni ellir dyfod atto.
INACCURACY, (sub.) anghywreïn-rwydd, anfedrusrwydd.

IN.

I N

INACCURATE, (adj.) anghywraint, anghelfydd.
INACTION, (f.) diweithrediad, se-guryd, mufgrelli, fyrthni.
INACTIVE, (adj.) segur, fwrth, muf-grell, diog.
INACTIVITY, (f.) mufgrelli, fyrth-ni, diogi, seguryd.
INADEQUATE, (adj.) anghyfartal, anghymmesurol, anghyflawn, am-herffaith.
INADVERTENCE, (f.) anfeddylgar-wch, anystyriaeth, anfulw, diofal-garwch.
INADVERTENT, (adj.) difeddwl, di-ofal, anystyriol, difulw, esgeulus.
INALIENABLE, (adj.) anaralladwy, na ellir ei roddi i arall.
INANE, (adj.) gwâg, gorwag, ofer.
INANIMATE, (adj.) difywyd, dienaidd.
INANITION, } (f.) gwagder.
INANITY, }
INAPPETENCY, (f.) diffyg chwant.
INAPPLICABLE, (adj.) anaddas, am-herthynafol.
INARTICULATE, (adj.) anneilldu-edig, aneglur, anamlwg.
INATTENTION, (f.) esgeulusdra, di-ofalgarwch, diffyg fulw.
INATTENTIVE, (adj.) difulw, es-geulus, diofal.
To INAUGURATE, (v. a.) urddo, graddio.
INAUGURATION, (sub.) urddiad, rhoddiad titl o anrhydedd megis brenhin, neu ymerawdwr.
INAUSPICIOUS, (adj.) afiwyddian-us, anffynnedig.
INBRED, (adj.) cynhenid, a fago yn un, a dyfo yn un.
INCANTATION. Edr. *Enchantment*.
INCAPABLE, (adj.) analluog, an-addas, anghymmws.
To INCAPACITY, (v. a.) anadd-asu, anghymmhwys.
INCAPACITY, (f.) anallu, anaddas-rwydd, anghymmhwysder.
To INCARCERATE, (v. a.) carcharu.
To INCARNATE, (v. a.) cnawdoli.
INCARNATION, (f.) cnawdoliaeth.
INCAUTIOUS, (adj.) esgeulus, diofal.
INCENDIARY, (f.) fflaglawr, bon-ffaglawr.
INCENSE, (f.) arogldarth, myg-darthiad, mwgarogl.

I N

To INCENSE, (v. a.) cynnhysu, cyffroi lliid, neu ddigofaint, en-nyn lliid.
INCENTIVE, (f.) annogaeth, annog-iad, gyrriad.
INCENTIVE, (adj.) annogaethol, cynhyrliol.
INCERTITUDE, (sub.) ansicrwydd, annilyfrwydd.
INCÉSSANT, (adj.) dibaid, didawl, didor, didrai.
INCÉSSANTLY, (adv.) yn ddibaid.
INCEST, (f.) llofgach, trallofgach, godineb o fewn cyfagos achau.
INCESTUOUS, (adj.) euog o lofgach.
INCH, (f.) modfedd.
INCIDENT, (f.) digwydd, digwydd-iad, damwain.
INCIDENT, (adj.) damweiniol, dig-wyddedig.
INCIDENTAL, (adj.) Edr. *Incident*.
INCISION, (f.) torriad, cwt, archoli.
To INCITE, (v. a.) annog, cynhyrfu, cyffroi, dirio.
INCITEMENT, (f.) edr. *Incentive*.
INCIVILITY, (f.) anfoesoldeb, an-hyweithasrwydd, tauogrwydd.
INCLÉMENCY, (f.) creulonedd, an-nhrugaredd, afrywioigrwydd, far-rugrwydd.
INCLÉMENT, (adj.) annhrugarog, afrywio, farrug, anhynaws, creulon.
INCLINABLE, (adj.) tueddol, ar ei ogwydd; parod.
INCLINATION, (f.) tuedd, tueddiad, gogwyddiad, ystyliad.
To INCLINE, (v. a.) tueddu, go-gwyddo.
To INCLUDE, (v. a.) argau, cau i mewn.—cynnwys, cynnhwys.
INCÓG, (adv. contracted from *incognito*) yn ddirgel, yn ddiwybod.
INCOGNITO, (adv.) Edr. *Incog*.
INCOHERENCE, } (f.) anghyfllytiad,
INCOHERENCY, } anghyfiwilt, ang-hytundeb.
INCOHERENT, (adj.) anghydlynol, anghytunol, anghydfesyddlog.
INCOMBUSTIBLE, (adj.) anllofgadwy, anhylof.
INCOME, (f.) cyllid, ardreth.
INCOMMENSURABLE, (adj.) ansefur-adwy, ansefuredig.

I N

To INCOMMÓDATE, } (v.a.) rhwyft-
INCOMMÓDE, } ro, niweid-
 io, drygu, colledu.
INCOMMÓDIUS, (adj.) anghyfleus,
 anghymmwyys, anghyfaddas; blin,
 colledus.
INCOMMÓDITY, (f.) anghymhwysf-
 der, anghyfleufer; blinedd, ni-
 weid.
INCOMMÚNICABLE, (adj.) anghyf-
 rannogol, anghyfrannadwy.—na
 ellir ei draethu, neu ei amlygu
 trwy eiriau.
INCOMMÚTABLE, (adj.) anghyfn-
 widiol.
INCOMPÁCT, } (adj.) anghysyll-
INCOMPÁCTED, } tedig, anghrymo.
INCOMPÁRABLE, (adj.) anghyfar-
 tal, digystal, digymmar, digysfelyb.
INCOMPÁTIBLE, (adj.) anghyswllt,
 anghyttunol, na's gellir ei gyfsyll-
 tu, neu ei heddyddu.
INCOMPÉTENCY, (f.) anallu, ang-
 hymhwysder.
INCOMPÉTENT, (adj.) analluog,
 anghymmwyys, annigonol, anaddas.
INCOMPLETE, (adj.) amherffaith,
 anghyflawn, anorphennedig.
INCOMPREHENSIBLE, (adj.) anym-
 gyffredadwy, anymgyffred, na ellir
 ei amgyffred, anneirif, anghyrhaedd.
INCONCÍVEABLE, (adj.) annysall-
 adwy, anamgyffredadwy.
INCONCEPTIBLE, (adj.) *Édr. Incon-*
ceivable.
INCONCLUSIVE, (adj.) anghloedig;
 heb rym rheiswm neu dystiolaeth.
INCONCEALABLE, (adj.) anhyrew,
 ni ffero, ni ffero.
INCONGRUENCE, (f.) anghydgoradiad.
INCONGRUITY, (f.) anghyttandeb,
 anghydgoradiad, anghyfaddas-
 rwydd, anghymmwyysder.
INCONGRUOUS, (adj.) anghyfaddas,
 anghymmwyys, anghyttunol.
INCONSIDERABLE, (adj.) annheil-
 wang o ystyriaeth, diystyr, gwael.
INCONSIDERATE, (adj.) anystyriol,
 annarbodus.
INCONSIDERATION, (sub.) anystyr-
 iaeth.
INCONSISTENCE, (f.) anghysfondeb,
 anghyttundeb, anghydgoradiad.
INCONSISTENT, (adj.) anghyttunol.

I N

INCONSOLABLE, (adj.) aniddan,
 na's gellir ei gyffuro.
INCONSTANCY, (sub.) anwadalwch,
 anwastadwrydd.
INCONSTANT, (adj.) anwadal, an-
 wastad, anafadadwy, anesfydlog,
 gwammal.
INCONTÉSTABLE, (adj.) anyraddad-
 leuadwy.
INCONTINENCE, (f.) anymgynnal,
 anymattal, anniweirdeb, anladd-
 rwydd.
INCONTINENT, (adj.) anniwair, ang-
 hynnwyys, anystywllt.
INCONTROVERTIBLE, (adj.) an-
 wrthddadleuadwy, diarnheus.
INCONVENIENCE, (sub.) anghym-
 hwyfdra, anghysleufdra, anghaf-
 dra, anfantais.
INCONVENIENT, (adj.) anghysleus,
 anghymmwyys, anaddas, anghyf-
 addas, anfanteisïol.
To INCORPORATE, (v.a.) corphori;
 cydgorphori.
INCORPORATION, (f.) cydgorphiad.
INCORPÓREAL, (adj.) anghorphor-
 ol, digorph.
INCORRECT, (adj.) anghywaint,
 beius, amherffaith.
INCORRIGIBLE, (adj.) ni's gellir ei
 geryddu na'i ddiwygio, anwell-
 yniog.
INCORRÚPT, } (adj.) anlygredd-
INCORRÚPTED, } ig, dihwgr, pŵl.
INCORRUPTIBILITY, (sub.) anlyg-
 redigaeth.
INCORRÚPTIBLE, (adj.) anlygred-
 wy, anlygredig.
INCORRUPTION, (sub.) anlygredig-
 aeth.
To INCREASE, (v.n.) tyfu, cyn-
 ayddu, angwanegu, mwyhau.
INCREASE, (sub.) cynnydd, cyn-
 nyrch, twf.
INCREDIBILITY, (sub.) anghredad-
 uniacth, anghredunwrydd, anhy-
 gredunrwydd.
INCREDIBLE, (adj.) anghredadwy,
 anhygoel, anhygred.
INCREDÚLITY, (sub.) anghredun-
 iaeth.
INCREDULOUS, (adj.) anghredadyn.
INCREMENT, (sub.) twf, cynnydd,
 tyfiad, cynnyrch, priant.

I N

Te INCRUST, (v.) cawennu, creffennu.
 INCRUSTATION, (f.) cawenniad.
Te INCUBATE, (v. n.) eistedd ar wyau.
 INCUBATION, (sub.) eisteddiad ar wyau.
 INCUBUS, (sub.) hunlle, hunllef.
Te INCULCATE, (v. a.) argraffu ar y meddwl trwy fynych adrodd yr un peth.
 INCUMBENT, (adj.) yn gorwedd ar.
 INCUMBENT, (f.) un mewn meddiant o berfoniaeth.
Te INCUMBER, (v. a.) rhwyfiro, llestair, attal.
Te INCUR, (v. a.) dyfod yn ddarostyngedig i gofpedigaeth.
 INCURABLE, (adj.) anfeddyginiaethol, na ellir ei iachau.
 INCURIOS, (adj.) diofal, diddarbod, difeddwl, egeulus.
 INCURSION, (f.) ymgyrch, rhyfgyr, rhuthr, lluchynt, ymosod.
Te INDAGATE, (v. a.) chwilio ymgaia, olrhein, dyfal ymosyn.
 INDEBTED, (adj.) dyledus.
 INDÉCENCY, (f.) anweddeidd-dra, anfoesgarweh.
 INDECENT, (adj.) anweddaidd, anwedus.
 INDÉCOROUS, (adj.) anwedus, anhardd, gwrthun.
 INDECORUM, (f.) anweddeidd-dra.
 INDEED, (adv.) yn wir, yn ddiau, mewn gwirionedd.
 INDEFATIGABLE, (adj.) diffin, diludded, dyfal.
 INDEFÉASIBLE, (adj.) diadlam, anyfyn; ni ellir ei dorri ymaith.
 INDEFINITE, (adj.) annherfynedig.
 INDELIBLE, (adj.) ni ellir ei ddileu, annileus.
 INDÉLICACY, (f.) annelediwrrwydd, annestlusrwydd.
 INDELICATE, (adj.) annestlus, annillyn.
 INDEMNIFICATION, (f.) digollediad.
Te INDEMNIFY, (v. a.) digolledu, cadw rhag niweid.
 INDEMNITY, (sub.) digolledrwydd, diadwyth.
Te INDENT, (v. a.) bwlchio.—(neut.) ammodi, bargenna.

I N

INDÉNTURE, (f.) cyfammod, gweithred, ysgrifen-rwym.
 INDEPENDANCE, (f.) anymddibynrwydd.
 INDEPENDENT, (adj.) anymddibynol.
 INDEPENDENTS, (f.) sect o grefyddwyr.
 INDETERMINATE, (adj.) annherfynedig.
 INDEX, (sub.) mynegai, mynegydd, dangosfeg, mynagfys.
Te INDICATE, (v. a.) dangos, yspsu, mynegi, cyhoeddi, amlygu.
 INDICATION, (f.) dangosiad, mynegiad, yspsiad; nód, arwydd.
 INDICATIVE, (adj.) mynegawl.
Te INDICT, pron. *Indite* (v. a.) gwyfio, cwyno.
 INDICTMENT, pron. *Inditement* (f.) gwys, cwyn.
 INDICTION, (sub.) cyhoeddiad.
 INDIFFERENCE, } (sub.) diragor.
 INDIFFERENCE, } iaeth; didueddgarwch; diofalwch.
 INDIFFERENT, (adj.) diragor, cryn, canolog; diduedd; diofal; gweddol.
 INDIGENCE, (sub.) cisiau, angen, prinder, tlodi.
 INDIGENT, (adj.) anghenus, tlawd, rheidus.
 INDIGESTED, (adj.) blithdraphlith, annhrefnus, heb ddolparth.
 INDIGN, pron. *Indine* (adj.) anheilwng, anwiw.
 INDIGNANT, (adj.) digllon, digofus, llidiog.
 INDIGNATION, (f.) digofaint, llið, bår, forriant, digllonedd.
 INDIGNITY, (f.) anwiwder; fahad; gwaeledd.
 INDIRECT, (adj.) anunion, anghywir, anghyson.
 INDISCERNIBLE, (adj.) diamgyffredadwy, anamgyffredadwy.
 INDISCREET, (adj.) annoeth, angall, ansynhwyrol, anystyriol, amhwylllog.
 INDISCRETION, (sub.) annoethder, diddarbodaeth, anystyriaeth.
 INDISCRIMINATE, (adj.) diwahan, diwahanol, anneillduedig.
 INDISPEN-

I N

INDISPENSABLE, } (adj.) anhepcor,
INDISPENSIBLE, } anhepcorol,
 angenrheidiol.
INDISPOSITION, (f.) anhwyl, am-
 mhwynt, clefyd.—annhueddgar-
 wch.
INDISPÚTABLE, (adj.) diddadi, di-
 ammau, diau, dibetrus.
INDISSÓLVABLE, (adj.) annhoddad-
 wy.
INDISSÓLVABLE, (adj.) annattod, ni
 ellir ei ddattod.
INDISTÍNT, (adj.) diwahan, an-
 neillduedig.
INDIVÍDUAL, (adj.) diran, diwahan,
 dibarth.—neillduol.
INDIVÍDUAL, (f.) dyn neillduol, un
 dyn.
INDIVÍSIBLE, (adj.) anhyran, ni
 ellir ei rannu.
INDÓCIBLE, } (adj.) anhyddyfg, ni
INDÓCILE, } ellir ei ddysgu.
INDOCILITY, (f.) anhyddyfgrwydd.
INDOLENCE, } (f.) anofid, anolir.--
INDOLENCY, } diogi, fyrthni; an-
 sylw.
INDOLENT, (adj.) diog, fwrth; di-
 sylw, esgeulus.
INDÚBITABLE, (adj.) dibetrus, di-
 ammau, dilys, diogel, diau.
To INDÚCE, (v.a.) tynnu i mewn,
 annog, denu, perfwadio.
INDÚCEMENT, (f.) annogaeth, an-
 nogiad, deniad.
To INDÚCT, (v.a.) gosod mewn
 meddiant o berfoniaeth.
INDÚCTION, (sub.) gosodiad mewn
 meddiant o berfoniaeth.
To INDÚLGE, (v.a.) cyd-ddwyn,
 caniatáu; ffafrio; porthi mwythau.
INDÚLGENCE, (sub.) anwes, caniat-
 iad; ymoddef; maddeuant, tru-
 garedd, ffafor.
INDÚLGENT, (adj.) tirion, mwyn,
 mawnaidd, trugarog, ffafriol, hy-
 naws.
INDÚLT, } (sub.) braint, rhagor-
INDÚLTO, } fraint, rhydd-did.
To INDURATE, (v.n.) caledu.
INDÚSTRIOUS, (adj.) astud, diwyd,
 dyfal, llafurus.
INDUSTRY, (f.) dyfalwch, diwyd-
 rwydd, llafurboen.
To INEBRIATE, (v.) gwneuthur
 yn feddw, meddwi, bwyfgo.

I N

INEFFABLE, (adj.) anrhaethadwy,
 anrhaethol, anhydraeth.
INEFFECTIVE, } (adj.) aneffeith-
INEFFECTUAL, } iol, anolo, di-
INEFFICACIOUS, } rym, gwan.
INEFFICACY, (f.) aneffeithioldeb.
INELEGANT, (adj.) anwych, annill-
 yn, didlws, annhacclus.
INÉLOQUENT, (adj.) anymadroddus,
 anffracth.
INÉPT, (adj.) anaddas, anghym-
 mwys; ynfyd, ofer.—diddefnydd.
INÉPTITUDE, (f.) anaddasrwydd,
 anghymhwyfder; ffolineb.
INEQUALITY, (f.) anghyfartalrwydd,
 anwaftadrwydd.
INÉRRABLE, (adj.) anghyfeiliorn-
 adwy, anffaeledig.
INÉRT, (adj.) diog, fwrth, musgrell,
 dwl, hurt.
INÉSTIMABLE, (adj.) anhywerth-
 ydd, na ellir ei brisio, anfeidrol.
INÉVITABLE, (adj.) anochel, ano-
 cheladwy.
INÉXCUSABLE, (adj.) diefsgus, an-
 efgusodol.
INEXHAUSTIBLE, (adj.) annispydd,
 diddispyddedig, annorfodedig.
INÉXORABLE, (adj.) anymbilgar,
 hwftr.
INEXPÉDIENCE, (f.) anaddasrwydd,
 anghymhwyfder.
INEXPÉDIENT, (adj.) anaddas, ang-
 hyfseus, anghymmws; anfuddiol.
INEXPÉRIENCE, (sub.) diffyg prof-
 iad, ambrofiad.
INEXPÉRT, (adj.) anghelydd, ang-
 hywraint; anghyaneffin.
INÉXPIABLE, (adj.) ni ellir gwneu-
 thur iawn am dano.
INÉXPUBLICABLE, (adj.) dyrys, anam-
 lygadwy.
INEXPRESSIBLE, (adj.) anrhaethad-
 wy, anrhaethol.
INEXPÚGNABLE, (adj.) anorchfyg-
 ol, anoresgynnol.
INEXTÍNGUISHABLE, (adj.) anni-
 ffoddadwy.
INÉXTRICABLE, (adj.) dyrys, rhwyf-
 rus, ni ellir ei ddattod.
INFALLIBÍLITY, (f.) anffaeledig-
 aeth.
INFÁLLIBLE, (adj.) anffaeledig, ang-
 hyfeiliornadwy.

I N

To **INFAME**, (v. a.) enllibio, goganu, anfrío.
INFAMOUS, (adj.) enllibus, goganus.
INFAMY, (f.) enllib, hort, gogan, anair, gwaradwydd.
INFANCY, (f.) mebyd, mabolaeth, maboced.
INFANT, (f.) maban, aiafar.
INFANTA, (sub.) titl tywysoges yn Yspañ a Phortugal.
INFANTRY, (f.) milwyr traed.
To **INFATUATE**, (v. a.) ymfydu, gwneuthur yn ymfyd.
INFATUATION, (f.) ymfydiad.
To **INFECT**, (v. a.) llygru, halogi, llynu
INFECTION, (sub.) haint llŷn, ymglwyf, pla.
INFECTIOUS, (adj.) llŷn, gwenwynol
INFECUNDITY, (f.) diffwrthder, anffrwythlonder, hysprwydd.
INFELICITY, (f.) annedwyddwch, anffawd, aifwyddiant.
To **INFÉR**, (v. a.) casglu oddi wrth, tynu oddi wrth.
INFERENCE, (f.) casgliad, canlyniad
INFÉRIOR, (adj.) iselach, gwaclach.
INFERIORITY, (sub.) cyflwr iselach neu waelach.
INFÉRNAL, (adj.) uffernol, uffernig.
INFERTILITY, (f.) anffrwythlondeb.
To **INFEST**, (v. a.) dygnisino, molestu, dygnu, gormesu, plau.
INFIDEL, (f.) anghredadyn.
INFIDELITY, (f.) anghrediniaeth, anffyddlondeb.
INFINITE, (adj.) anfeidrol, diderfyn, aneirif, anniben.
INFINITY, (f.) anfeidroldeb, anniwedd, anfeuri.
INFIRM, (adj.) gwan, egwan, dinerth, dirym, llef.
INFIRMARY, (f.) clafdy, elusendy cleifion.
INFIRMITY, (f.) gwendid, eiddilwch, anghyfnertth.
INFIRMNESS, (f.) gwendid.
To **INFLAME**, (v. a.) ennynnu, cynneu, losgi, poethi; cyffroi, digib.
INFLAMMABLE, (adj.) hylosg, hawdd ei ennynu.
INFLAMMATION, (f.) ennynfa, llosgfa, poethfa, tanid.
INFLATION, (f.) ymchwydd, dymchwýdd.

I N

INFLÉXIBLE, (adj.) anhyblyg, anystumiol, anyffwrth.
INFLÉXIBLENESS, } (f.) anhyblyg-
INFLEXIBILITY, } rwydd, anyffwrthdra.
To **INFLICT**, (v. a.) cospi.
INFLUENCE, (f.) dylanwad, effaith.
To **INFLUENCE**, (v. a.) dylanwi, gogwyddo.
INFLUENT, (adj.) dylanwadol.
INFLUX, (f.) rhediad i mewn.
To **INFOLD**, (v. a.) goblygu, ymllethu; cofleidio.
To **INFORM**, (v. a.) rhoi copinod, hyspysu. — dysgu, addysgu. — cyhuddo.
INFORMATION, (f.) copinod, hyspyriad. — cyhuddad. — addysgiad.
INFORMANT, } (f.) cyhuddwr.
INFORMER, }
INFRACTION, (f.) drylliad, torriad.
To **INFRINGE**, (v. a.) torri, troseddu. — diffrywio.
INFRINGEMENT, (f.) troseddaiad.
To **INFUSE**, (v. a.) bwrw i mewn, tywallt yn. — rhoi arial, neu galon, neu gyflur.
INFUSION, (f.) tywalltiad i mewn. — calonnogiad.
To **INGEMINATE**, (v. a.) dyblu.
INGEMINATION, (f.) dybliad.
INGÉNERATE, (adj.) Edr. *Innat.*
INGÉNIUS, (adj.) cywraint, celfydd.
INGENUITY, (f.) cywreinrwydd.
INGÉNUOUS, (adj.) rhydd, onest. — dyledog, breiniol, bonheddig.
INGLÓRIUS, (adj.) diglod, anhyglod, anenwog.
INGOT, (f.) clamp o aur, arian, &c.
To **INGRÁFF**, (v. a.) impio.
INGRÁTEFUL, (adj.) anniolchgar.
To **INGRATIATE**, (v. a.) ymlugo i ffafur un, ynnill ffafur un.
INGRÁTITUDE, (f.) anniolchgarwch.
INGRÉDIENT, (f.) cyffyr. — *Plu.* cyffyriau.
INGRÉSS, (f.) mynediad i mewn, dyfodfa.
INGRÉSSION, (f.) mynediad i mewn.
To **INGÚLPH**, (v. a.) llyngcu, traf-lyngcu. — taflu i agendor.
To **INHÁBIT**, (v. a.) preswyllo, trïgo, cyfanneddu.
INHÁBITABLE, (adj.) cyfanneddol, trigiannol. In-

I N

INHABITANT, (f.) trigiannydd, pre-
fwyliwr, cyfanneddwr.
INHERENT, (adj.) glyn wrth beth,
yn bod mewn peth, cynhenid.
To INHERIT, (v.a.) etifeddu, meddu,
meddiannu.
INHERITABLE, (adj.) treftadol.
INHERITANCE, (sub.) etifeddiaeth,
treftadaeth.
INHERITOR, (f.) etifedd.
INHESION, (f.) mewnlydiad.
To INHIBIT, (v.a.) gwahardd,
rhwystro, gwarafun, attal, lluddias.
INHIBITION, (sub.) gwaharddiad,
gwarafun, lluddias.
INHOSPITABLE, (adj.) diletteugar,
diletty, anghroesawus.
INHOSPITALITY, (f.) afletteugar-
wch, anyspydwriaeth.
INHUMAN, (adj.) anfwyn, anfoes-
gar, creulon, annhirion.
INHUMANITY, (f.) anhynawfedd,
creulonder.
To INJECT, (v.a.) taflu, neu ergyd-
io i mewn.—taflu ar.
INJECTION, (f.) taffiad i mewn.
INIMITABLE, (adj.) annilydol, di-
ganlynadwy.
To INJOIN, (v.a.) Edr. *Enjoin*.
INQUITOUS, (adj.) anghyfiawn, an-
union.
INQUITY, (f.) anwiredd, cam, trof-
edd, anghyfiawnder, camwedd.
INITIAL, (adj.) dechreuol.
To INITIATE, (v.a.) dechreu; eg-
wyddori, rhoi yr addysg cyntaf,
dechreu ar, neu mewn peth.
INITIATION, (f.) cychwyniad, de-
chreuad un mewn rhyw gelfydd-
yd neu râdd.
INJUDICIAL, (adj.) anghyfreith-
lon.
INJUDICIOUS, (adj.) annoeth, ang-
all, heb farn na deall.
INJUNCTION, (sub.) gorchymyn,
archiad; gwaharddiad.
To INJURE, (v.a.) gwneuthur cam,
camwedd, farhâu, niweidio, col-
ledu.
INJURIOUS, (adj.) farhaus, ang-
hyfiawn, camweddus, niweidiol.
INJURY, (f.) cam, camwedd, trof-
edd, farhâd, niweid, colled.—
gogan, gwarthâd.

I N

INJUSTICE, (sub.) anghyfiawnder,
camwedd.
INK, (f.) du, du ysgrifennu.
INKHORN, (f.) corn du.
INKLE, (f.) yfnoden, incl.
INKLING, (f.) arwyddocâd; hyf-
pyfiad; fibrawd.
INLAND, (f.) canol dir.
INLAND, (adj.) ynghanol y tir,
ym mhell oddi wrth y môr.
To INLAY, (v.a.) amrywio a choed
o wahanol liwiau.—addurno ag
amryw liwiau.
INLET, (sub.) dyfodfa i mewn,
ffordd.
INMATE, (sub.) cytty, llettywr,
gwestai.
INMOST, (adj.) pella i mewn.
INN, (f.) lletty, gwestfa.
INNATE, (adj.) cynhenid, cynhwy-
nol, anianol, wedi ei eni yn un.
INNER, (adj.) tufewnol.—nes i
mewn.
INNERMOST, (adj.) Edr. *Inmost*.
INNHOLDER, } (f.) tafarnwr, lletty-
INNKEEPER, } wr.
INNOCENCE, (f.) diniweidrwydd,
dieuogrwydd, gwiriondeb, diar-
gyweddwwch.
INNOCENT, (adj.) diniweid, dieu-
og, diddrwg, gwirion.
To INNOVATE, (v.a.) newyddu, ad-
newyddu.
INNOVATION, (f.) newyddiad; cyf-
newidiad trwy arferion newydd.
INNOXIOUS, (adj.) diddrwg, &c.
INNUENDO, (f.) awgrym, copin-
od anunion.
INNUMERABLE, (adj.) ancirif, an-
hyrif, afrifed.
To INOCULATE, (v.a.) impio.
INOCULATION, (f.) impiad.
INOFFENSIVE, (adj.) didramgwydd,
diniweid, gwirion.
INOFFICIOUS, (adj.) anghymmwy-
nsgar.
INOPINATE, (adj.) annisgwyladwy.
INORDINATE, (adj.) annhrefnus,
afreolaidd.
INQUEST, (f.) chwiliad, holiad.
INQUIETUDE, (sub.) aflonyddwch,
cythrwfl.
To INQUIRE, (v.n.) ymfyn, ym-
orol, ymgais, gofyn, chwilio.

I N

INQUIRY, (f.) ymofyniad, holiad, chwiliad.
INQUISITION, (f.) chwiliad, holiad.—chwiliys yn y gwledydd pabaidd i holi, ac i gospi hereticiaid.
INQUISITIVE, (adj.) ymofynol.
INQUISITOR, (f.) chwiliwr, holwr.
INROAD, (f.) cyrch, ymyrch.
INSANABLE, (adj.) anfeddyginiacthol.
INSANE, (adj.) ynfyd, gorphwyllus, gwallgofus.
INSATIABLE, (adj.) gwangcus, diwala, anniwall.
INSATIABLENESS, (f.) gwangc.
TO INSCRIBE, (v.a.) ysgrifennu ar; argraffu.
INSCRIPTION, (sub.) ysgrifenniad, ysgrifen; argraff, titl.
INSCRIPTABLE, (adj.) anchwiliadwy.
INSECT, (f.) pob math o bryf, a fo megis trwch yn ei ganol, megis gwenyn, gwybed, &c.
INSECURE, (adj.) ansicr, annigol.
INSECURITY, (f.) ansicrwydd, enbydrwydd, annigolwch.
INSENSIBILITY, (f.) annheimpladrwydd, ansynnioldeb.
INSENSIBLE, (adj.) ansynniol, annheimpladwy.
INSEPARABILITY, (f.) diwahanrwydd.
INSEPARABLE, (adj.) diwahanol, anneillduedig, anhyran, anhyarth.
TO INSERT, (v.a.) gosod i mewn, neu ym mysg.
INSERTION, (f.) gosodiad ym mysg.—yr hyn a ofodir ym mysg pethau eraill.
INSIDE, (f.) y tu mewn.
INSIDIOUS, (adj.) dichellgar, twyllodrus.
INSIGHT, (f.) gwybodaeth o ranau tufewnol peth, adnabyddiaeth.
INSIGNIFICANCE, (sub.) afes, anffuddiolder.
INSIGNIFICANT, (adj.) anolo, dibwys, diganlyniaeth.—heb ystydd.
INSINCERE, (adj.) ammhryfur, ffuantus, rhagrithiol.
INSINCERITY, (f.) rhagrith, ffuant.

I N

TO INSINUATE, (v.a.) gwenhieithio, ymoleithio.—gweithio ei hun i ffafr un arall.—dirgel ddwyn ar gôf.
INSINUATION, (sub.) y weithred o ynnill ferchiadau un yn ddirgel.—dirgel ddygiad ar gôf, cyfrwys grybwylliad.
INSIPID, (adj.) diflas, mērf.
TO INSIST, (v.n.) sefyll ar, parhau yn ddiysgog yn ei arch.
INSISTION, (f.) impiad.
TO INSNARE, (v.a.) maglu, byddaglu, rhwydo.
INSOCIABLE, (adj.) anghymdeithgar, anghyfeillgar.
INSOLENCY, (f.) balchder, traha, gorhydri, rhyfyg.
INSOLENT, (adj.) balch, trahau, rhyfygus.
INSOLUBLE, (adj.) diddattod, diollwng.
INSOLVENT, (adj.) didal, anabl i dalu.—(sub.) un ni all dalu ei ddyled.
INSOLVENCY, (f.) analluogrwyddi dalu dyled.
INSOMUCH, (adv.) yn gymmaint, hyd oni.
TO INSPECT, (v.a.) golygu, edrych dros, edrych i mewn.
INSPECTION, (sub.) golygiad, edrychiad, bwriad golwg, chwiliad.
INSPIRATION, (f.) apadliad.—ysprydoliaeth.
TO INSPIRE, (v.a.) chwythu i mewn, anadlu; ysprydoliaethu.
INSTABILITY, (f.) anwaftadrwydd, anwadalwch.
INSTABLE, (adj.) anwadal, anwaftad, ansfydlog, ansafadwy.
TO INSTALL, (v.a.) graddio, urddo, dod i mewn meddiant o ryw swydd.
INSTALLATION, (f.) urddiad, graddiad.
INSTALLMENT, (f.) graddiad.
INSTANCE, (f.) taer erlyn, astdurwydd.—esampl, siampl.
TO INSTANCE, (v.n.) rhoi esampl.
INSTANT, (adj.) taer, astdud, dyfal.—diattreg, buan.
INSTANT, (sub.) munud, y funud bresennol.—y mis presennol.
INSTANTANEOUS, (adj.) diattreg, disymmwth.

I N

INSTANTANEOUSLY, } (adv.) yn y
INSTANTLY, } man, yn
ddiattreg, mewn munud.

To INSTATE, (v. n.) gosod mewn
rhyw râdd, neu gyflwr.

INSTAURATION, (f.) adferiad, ad-
newyddiad.

INSTÉAD, (adv.) yn lle.

INSTÉP, (f.) mwnwgl troed.

To INSTIGATE, (v. a.) dirio, cyff-
roi, cynnhyrfu, annog i wneuthur
drwg.

INSTIGATION, (sub.) cyffroad, an-
nogiad.

To INSTILL, (v. a.) bwrw i mewn
bob yn ddeigryn, defnyddu i
mewn.—tywallt yn ddirgel i'r
meddwl.

INSTINCT, (f.) annog, cyffro, sym-
byliad, rhyw allu tufewnol ag fy
yn cymmell creadurigrâd drefnwm
i weithredu.

INSTINCTIVE, (adj.) annogaethol,
a gymmhellu i weithredu, heb,
neu o flaen terfyniad yr ewyllys.

To INSTITUTE, (v. a.) gosod, sef-
ydlu, ordeinio, appwyntio.—hyf-
forddi, addysgu.

INSTITUTION, (f.) sefydliad, gos-
odiad, appwyntiad, ordeiniad.

To INSTRUCT, (v. a.) hyfforddi,
addysgu, athrawu, cyfarwyddo.

INSTRUCTION, (f.) hyfforddiad, add-
ysg; athrawiaeth; cyfarwyddiad.

INSTRUCTIVE, (adj.) athrawus,
athrawiaethol, addysgiadol.

INSTRUMENT, (sub.) offeryn, dod-
refnyn, ermyg, arf, peiriant.

INSTRUMENTAL, (adj.) offerynol.

INSUFFERABLE, (adj.) anoddefadwy.

INSUFFICIENCY, (f.) annigonol-
rwydd, anallu.

INSUFFICIENT, (adj.) annigonol,
anabl, analluog.

INSULT, (f.) sarhâd, rhyfyg, gwat-
wor rhyfygus.

To INSULT, (v. a.) sarhâu, dirmy-
gu, gwneuthur ymfroft ar un—
gosod ar, rhuthro, cychwyn.

INSUPERABLE, (adj.) anorfod, an-
orchfygol.

INSUPPORTABLE, (adj.) anoddefol,
na ellir ei dwyn, neu ddioddef.

INSURANCE, (f.) sicrwydd i wneud
i fynu golled llongau, marhaed-

I N

iaeth, &c. a gollir, neu a gym-
merir, neu dai a gânt wall garf
dân, ar gyfrif swm o arian a dal-
ir yn flynyddol.

To INSURE, (v. a.) ymrwymo i
wneud i fynu golledion llongau,
&c. &c.

INSURRECTION, (sub.) gwrthryfel,
terfysg.

INTEGER, (f.) y cyfan o beth.

INTEGRAL, (adj.) cyfan, cyfan-
gwbl, cyflawn, hollol.

INTEGRITY, (f.) uniondeb, onest-
rwydd, anllygredigaeth, purdeb.

INTELLECT, (f.) deall, synwyr.

INTELLECTIVE, (adj.) deallawl,
dealladwy.

INTELLECTUAL, (adj.) deallawl, a
berthyn i'r deall.

INTELLIGENCE, (f.) copinod, han-
es, cyfarwyddyd.—dealldwyr-
iaeth.

INTELLIGENT, (adj.) deallus, de-
allgar, synhwyrol.

INTELLIGIBLE, (adj.) dealladwy,
hyddeall.

INTÉMPERANCE, (f.) anghymmed-
rollder, anardymmer, anardym-
mherusrwydd.

INTÉMPERATE, (adj.) anghymmed-
rol, anardymherus.

INTÉMPERATURE, (f.) anardym-
mer.

To INTÉND, (v. a.) bwriadu, am-
canu.

INTÉNDANT, (f.) dirprwywr, go-
lygwr.

INTÉNDMENT, (f.) amcan.

INTÉNSE, (adj.) difri, nerthol;
prysur, tragwrandawus.

INTÉNT, (adj.) difri, prysur, dyfal.

INTÉNT, (f.) amcan.

INTÉNTION, (sub.) brýd; bwriad,
amcan, meddwl, arfaeth, tuedd.

INTÉNTIONAL, (adj.) bwriadol,
gyd a bwriad.

INTÉNTIVE, (adj.) difri, dyfal, prysur,
INTÉNTNESS, (f.) dyfalwch.

To INTÉR, (v. a.) claddu.

INTERCÁLARY, (adj.) a roir yng-
hyfrwng. *Intercalary days*, dydd-
iau gorymddwyn.

INTERCALATION, (f.) gorymddyg-
iad.

I N

To INTERCÉDE, (v.n.) myned rhwng, cyfryngu, ciriol.

To INTERCÉPT, (v.a.) rhwystro, lluddias; dal ar y ffordd; rhagflaenu.

INTERCÉSSION, (sub.) cyfryngiad, ciriolad, ciriolaeth.

INTERCÉSSOR, (f.) cyfryngwr, ciriolwr.

To INTERCHÁNGE, (v.a.) newidio, cyfnewid, arallu.

INTERCHÁNGE, (f.) newidiad, cyfnewidiad, aralliad.

INTERCHÁNGEABLE, (adj.) cyfnewidiol, ar gylch.

INTERCOURSE, (f.) cwsmeriaeth, cywceithas, newidwriaeth.—cymundeb.

To INTERDÍCT, (v.a.) gwahardd, gorafun.—ysgymmuno.

INTERDICT, (f.) gwaharddiad, ysgymmunad.

INTEREST, (f.) budd, mantais.—rhann.—llôg, ufuriaeth.

To INTERFÉRE, (v.n.) cyfryngu, myned rhwng, ymyrru.—gwrthladd, gwrthwynebu.

INTERJÉCTION, (f.) taflodiad.

INTERIM, (adv.) yn y cyfamfer.

To INTERLÉAVE, (v.a.) rhwymo llyfr a gofod dail gwynion rhwng pob dalen.

INTÉRIOR, (adj.) nes i mewn; tusewnol.

To INTERLÍNE, (v.a.) ysgrifennu rhwng.

INTERLINEÁTION, (f.) diwygiad a ysgrifennir rhwng llinellau llyfr.

INTERLOCÚTION, (f.) cydymddiddan.

To INTERLÓPE, (v.n.) rhagbrynu. —attal masnach.—masnach heb drwydded.

INTERLÓPER, (f.) marfiandwr heb drwydded, neu un a bryno ac a wertho heb rydd-did ganddo.

INTERLUDE, (f.) Edr. *Farce*.

To INTERMÉDDLE, (v.n.) ymyrru ag achosion rhai eraill.

INTERMÉDIATE, (adj.) cyfryngol.

INTERMENT, (f.) claddiad.

To INTERMÍNGLE, (v.a.) cymmygu, cydgymmygu.

INTERMÍSSION, (f.) seibiant, hamdden, yspaid, gorphwys, toliad.

I N

To INTERMÍT, (v.n.) peidio dros amser, dyspeidio.

INTERMÍTTING, (adj.) yn peidio dros amser, yn dyfod ar drocon.

To INTERMÍX, (v.) cydgymmygu.

INTERMÍXTURE, (f.) cymmysgedd.

INTÉRNAL, (adj.) tusewnol.

INTERPOLÁTION, (f.) angwanegiad at law ysgripen, neu lyfr.

To INTERPÓSE, (v.) myned rhwng, cyfryngu.

INTERPOSITION, (sub.) cyfryngiad, gosodiad rhwng.

To INTÉRPRET, (v.a.) deongli, cyfieithu, lladmeru.

INTERPRÉTATION, (f.) deonglad, lladmeriaeth, cyfieithiad, dirnad.

INTÉRPRETER, (sub.) deongliwr lladmerydd, cyfieithydd.

INTERRÉGNUM, (sub.) y cyfrwng rhwng diwedd y naill frenhin, a dechreuad y llall.

To INTÉRRÓGATE, (v.a.) gofyn, holi.

INTERROGÁTION, (sub.) cwestiwn, gofyniad, holiad.—y cyfryw nod [?]

INTERROGATIVE, (f.) y rhagenw, pwy? beth? a arterir mewn gofyn cwestiynau.

INTERRÓGATORY, (f.) cwestiwn.

To INTERRÚPT, (v.a.) torriarchwedi un; rhwystro, lluddias.

INTERRÚPTION, (f.) rhwystr, attal.

To INTERSÉCT, (v.a.) torri yn y canol.

INTERSÉCTION, (sub.) y pwynt lle bo llinellau yn croefi'r gilydd.

To INTERSPERSE, (v.a.) gwasgard ym mysg.

INTÉRVAl, (f.) cyfrwng.

To INTERVÉNE, (v.n.) cyfryngu, dyfod rhwng.

INTERVÉNTION, (sub.) cyfryngiad, dyfodiad rhwng.

INTERVÍEW, (f.) cyfarfod, ymgysarfod, golwg ar y naill y llall.

To INTERWÉAVE, (v.a.) cydwau.

INTÉSTATE, (adj.) a fo farw yn ddilythyr cymmun.

INTÉSTINE, (adj.) tusewnol, a se o fewn.—cartrefol.

INTESTINES, (sub.) ymysgarocdd, perfedd.

I N

TO INTRAL, (v.a.) Edr. *Entbral*.
TO INTHRONE, (v.a.) Edr. *Entbrone*.
INTIMACY, (sub.) cyfeillgarwch; cydnabod, cyfeillach.
INTIMATE, (adj.) agos; cu, cuaf, carediccaf.
INTIMATE, (f.) câr, cyfaill, cyd-ymaith.
TO INTIMATE, (v.a.) crybwyll, mynegi, arwyddocau.
INTIMATION, (f.) crybwylliad, arwyddocâd.
TO INTIMIDATE, (v.a.) ofni, brawychu, peri ofn; digalonni. "*Intimidates the brave.*" *Irene*.
INTIRE, (adj.) Edr. *Entire*.
INTO, (prep.) i.
INTOLERABLE, (adj.) annioddefol, annioddefadwy.
TO INTOMB, (v.a.) Edr. *Entomb*.
TO INTOXICATE, (v.a.) meddwi, brwygo.
INTRACABLE, (adj.) afreolus, anhydyn, anhydrin, anhywedd, gwrthnyfig.
INTRACABLENESS, (f.) gwrthnyfigrwydd, anhydynrwydd.
TO INTRENCH, (v.n.) cymmeryd trais-feddiant. — amgylchu lle â chlawdd, neu gwtter.
INTRENCHMENT, (f.) amgylchiad lle â chlawdd.
INTRÉPID, (adj.) diofn, diarfwyd, diddychryn.
INTRÉPIDITY, (f.) cofnder, conder, hyder, glewder.
INTRICACY, (f.) astrusi, dyryfni, anhawfder.
INTRICATE, (adj.) astrus, dyrys, dyryfedig. — tywyll; anhawdd.
INTRIGUE, (f.) cynllwyn; dichell, ystryw.
TO INTRIGUE, (v.n.) cynllwyn.
INTRINSIC, } (adj.) tufewnol;
INTRINSICAL, } ynddoei hun, yn ei natur ei hun, naturiol.
TO INTRODUCE, (v.a.) dwyn i mewn, dwyn i ymarieriad; dechreu.
INTRODUCTION, (f.) dygiad i mewn — rhagymadrodd.
INTRODUCTORY, (adj.) rhagflaenol, blaenorol.
TO INTRUDE, (v.n.) gwthio i mewn; dyfod i mewn heb wahoddiad, neu gennad. — cymmeryd trais-feddiant

I N

INTRUSION, (f.) gwthiad i mewn heb gennad. — gormes, trais-feddiant.
TO INTRUST, (v.a.) ymddiried, hyderu, rhoi ymddiried.
INTUITION, (f.) golygiad, gwelediad.
INTUITIVE, (adj.) a ellir ei ganfod, gweladwy.
INTUMESCENCE, (f.) chwydd; ymchwydd.
TO INVADÉ, (v.a.) cyrchu, rhuthro, gofod ar, cymmeryd gafael ar.
INVÁLID, (adj.) gwan, egwan, diryf, dinerth.
INVÁLID, prôn. *Invaleed*, (f.) hên filwr, neu un a dderbynio ryw ni-weid a'i gwneid yn anghymmwyys i ryfel.
TO INVÁLIDATE, (v.a.) gwanhau, gwanhychu, ciddilo.
INVALIDITY, (f.) gwendid, gwander.
INVÁLuable, (adj.) ni's gellir ei brifio.
INVÁRIABLE, (adj.) safadwy, diyf-gog, anghyfnewidiol.
INVASION, (f.) cyrch, ymosodiad. — gormes, trais.
INVECTIVE, (sub.) dychan, goganair, enllib, senn.
INVECTIVE, (adj.) fengar, goganus, cableddus.
TO INVÉICH, (v.a.) fennu, cablu, goganu, dychanu.
TO INVÉIGLE, prôn. *Invceegle*, (v.a.) twyllo, hudo, denu, cildwyfo.
TO INVENT, (v.a.) dyfeisio, dychymmyg, ffugio.
INVENTION, (f.) dyfais, dychymmyg, ffug.
l'EVENTORY, (sub.) rhestr o ddodrefn.
INVERSE, (adj.) gwrthwyneb.
INVERSION, (f.) gwrthdroad, gwrthdro, ymdro.
TO INVERT, (v.a.) gwrthdroi, ymdroi, troi yn y gwrthwyneb.
TO INVEST, (v.a.) gwisgo. — donio; urddo, graddio. — gwarchau.
TO INVESTIGATE, (v.a.) olrhain, chwilio allan.
INVESTIGATION, (sub.) chwiliad, ymgais, ymosfyriad.

J O

INVETERACY, (sub.) hir barhâd o ryw beth drwg.—gwrthnyfigrwydd.—hir barhâd clefyd.
INVETERATE, (adj.) hên, arferol; gwrthnyfig, cyndyn.
INVIDIOUS, (adj.) cenfigennus, cynghorffynnus, maleifus.
To INVIGORATE, (v.a.) cryfhau; calonnogi; rhoi arial.
INVINCIBLE, (adj.) anorfod, anorchfygol, anorefgynnol.
INVOLABLE, (adj.) dihalog, diwgr.—annhorradwy, ni's dylid ei dorri.
INVISIBLE, (adj.) anweledig.
INVITATION, (f.) gwahodd, gwahoddiad, galwad.
To INVITE, (v.a.) gwahodd; denu.
INUNDATION, (f.) llifddwfr, llifeiriant, rhyferthwy, morgymlawdd.
To INVOCATE, (v.a.) galw ar.
INVOCATION, (f.) ymalwad mewn gweddi, ymoralwad, ymgyfarch, galwad am borth.
INVOCICE, (f.) cofrestr o lwyth llong.
To INVOLVE, (v.a.) gweddio ar, galw ar, ymbil ar.
To INVOLVE, (v.a.) goblygu; maglu, dyryfu; cymmysgu.
INVOLUNTARY, (adj.) anffodlon, anewyllygar; angenrheidiol.
To INURE, (v.a.) cynnefino, arferu.
INUTILITY, (f.) afles, anffuddiolder.
INVULNERABLE, (adj.) anhyfriw, diarcholladwy.
INWARD, (adj.) tufewnol, oddifewn.
INWARDS, (f.) perfedd.
To INWRAP, (v.a.) ymdroi, plygi i mewn, troi mewn, rhwymu mewn; dyryfu.
JOE, (f.) gorchwyl.
JOCKEY, (f.) marchogwrf.
To JOCKEY, (v.a.) twyllo.
JOCOSE, (adj.) llawen, digrif, difyrr, cellweigar, arab.
JOCULAR, (adj.) cellweirus.
To JOG, (v.a.) ysgydwyd, ysgyttio, figlo.
JOG, (f.) ysgyttiad, ysgytfa.
To JOGGSE, (v.n.) figlo, ysgydwyd, honcian.
To JOIN, (v.a.) cysylltu, cwpplyffu, cydio, uno.
JOINER, (f.) faer coed,

I R

JOINERY, (f.) y gelfyddyd o gydiocoed.
JOINT, (f.) cymmal.—cydiad.
JOINT, (adj.) cŷd.
JOINTURE, (f.) agweddi, etifeddiaeth a sefydlir ar wraig.
JOIST, (f.) dist, trawft.
JOKE, (f.) digrif air, cellwair, cytgam, cymhwedd.
To JOKE, (v.n.) cellwair, cytgam.
JOLE, (f.) pen pyfgodyn.
JOLLITY, } (f.) llawenydd, di-
JOLLINESS, } grifwch, difyrrwch; dillynrywydd.
JOLLY, (adj.) tacclus, trwfadus, hoyw.—llawen, difyrr, gwych; hocnus.
To JOLT, (v.n.) figlo, ysgyttiaw, ysgyttian, honcian.
JOLT, (f.) ysgyttiad, huppynt.
JOLTHEAD, (f.) hurthgen, hurtyn, dyn dwl.
To JOSTLE, (v.a.) ymhyrddu, taro yn erbyn.
JOT, (f.) mymryn, tippyn, iot, *Mat*, v. 18.
JÓVIAL, (adj.) llawen, difyrr.
JÓURNAL, (f.) dydd lyfr, rhyftair.
JÓURNEY, (f.) taith, hynt, helynt, treigl, ymdaith, siwrnai.
JÓURNEYMAN, (f.) gweithiwr hŵr.
JOURNEYWORK, (f.) gwaith hŵr.
JOY, (sub.) llawenydd, gorfoledd, difyrrwch, diddanwch.
JÓYFUL, (adj.) llawen, gorfoleddus.
JÓYOUS, (adj.) llawen, difyrr, digrif, hocnus.

I R

IRASCIBLE, (adj.) digllon, ffromm, drygnawfus, fiongar.
IRE, (sub.) dig, digter, digllonedd, llid, bâr.
IRIS, (f.) yr enfys, bwa gwlaw.
IRKSOME, (adj.) dygn, blin, poenus, llafurus.
IRON, (f.) haiarn.
To IRON, (v.a.) caboli, gwaftatu â haiarn.
IRÓNICAL, (adj.) gwawdaidd, gwaorllyd.
IRONY, (f.) gwawdiaith, gwawdair.
To IRRADIATE, (v.a.) disgleirio, gwneuthur yn ddifglair, goleuo.
IRRATIONAL, (adj.) afrefymmol.

I S

IRRECONCILEABLE, (adj.) ang-hyinmodol.
IRRECÓVERABLE, (adj.) amrygoll, anefgor, anefgorol, anniwygiol, anfeddyginiaethol.
IRREFRAGABLE, (adj.) diwrthladd, didorr, diymwad.
IRREFÚTABLE, (adj.) dilyfiant, diymwad.
IRRÉGULAR, (adj.) afreolaidd, afreolus.
IRREGULARITY, (sub.) afreol, an-nhrefn.
IRRELÍGION, (f.) anghrefydd.
IRRELÍGIOUS, (adj.) anghrefyddol, anfucheddol, annuwiol.
IRREMÉDIABLE, (adj.) difeddyg, diymwared.
IRRÉPARABLE, (adj.) amrygoll, anefgorol.
IRREPROACHABLE, (adj.) digabl, diwradwydd.
IRREPROVÉABLE, (adj.) difai.
IRRESÍSTIBLE, (adj.) anwrthwynebol, anorchfygol, anocheladwy.
IRRESOLUTE, (adj.) anwadal, anwaftad, ansefydlog.
IRRESOLUTION, (f.) anwadalwch, anwaftadrwydd.
IRRETRIEVABLE, (adj.) Edr. *Irrecoverable*.
IRRÉVERENCE, (sub.) ammharch, dianrhydedd, ansefgarwch.
IRRÉVERENT, (adj.) dibarch, ammharchus.
IRREVERSIBLE, (adj.) anghyfnewidiol, diadlam.
IRREVÓCABLE, (adj.) diadlam, annyfyn, ni ellir ei alw yn ol.
To IRRITATE, (v.a.) cyffroi, cynhyrfu, cynneu llid, ennyn llid, annog.
IRRÚPTION, (f.) rhuthr, cyrch.
Is, ie, yw, ydyw, do.
ÍSICLE, (f.) pibonwy.
ISLAND, pron. *Iland*, (f.) ynys.
ISLANDER, pron. *Ilander*, (f.) trig-iannydd ynys.
ISLE, pron. *Ile*, (f.) ynys.
ISSUE, (f.) diwedd, canlyniad, —mynediad allan. — llynnor, differlif. — hil, hiliogaeth, eppil.
To ISSUE, (v. n.) deillio, ffrydio, myned allan. — danfon allan trwy awdurdod.

J U

ISTH'MUS, (f.) gwddf o dir lle bo deufor yn dyfod yn agos ynghyd.
ITCH, (f.) y crafu. — *Fig.* taer ddy-muniad.
To ITCH, (v.n.) cofi, yfu. — *Fig.* hiraethu ar ôl rhyw beth.
ITEM, (adv.) hefyd, felly, a hefyd.
ITEM, (f.) Edr. *Hint*.
ITINERANT, (adj.) teithiol, ymdeithiol.
ITINERARY, (f.) teithlyfr.
JÚBILEE, (f.) gwledd gyhoeddus; amser o orfoledd, jubili, *Lev.* 25.9.
JUCUNDITY, (f.) hyfrydwch, difyrwrch, digrifwch.
JUDGE, (f.) barnwr, batnydd, yn-ad, brawdwr.
To JUDGE, (v.) barnu.
JUDGEMENT, (f.) barn, barnedig-aeth, brawd, dedfryd.
JUDICATORY, (f.) llys cyfiawnder.
JUDICATURE, (f.) y gallu o roddi barn.
JUDICIAL, (adj.) barnol, brawdol.
JUDYCIOUS, (adj.) fynhwyrrol, call, doeth.
JUG, (f.) ystên.
To JUGGLE, (v.n.) lledrithio.
JÚGGLE, (f.) hŷd, twyll.
JUGULAR, (adj.) gwddfol.
JUICE, (f.) fŷg, fŷdd, nodd.
JÚICELESS, (adj.) difŷdd, dinod.
JÚICY, (adj.) llawn fŷdd; llawn nodd.
JULY, (f.) gorphenhâf.
To JÚMBLE, (v. a.) cydgymmysg, dyfysgu, annrhefnu.
JÚMBLE, (f.) cymmysg.
To JUMP, (v. n.) llammu, neidio, crychneidio.
JUMP, (f.) naid, llamm, darwen.
JÚNCTURE, (f.) cyffwllt, cyd, cym-mal. — amser barn.
JUNE, (f.) mehefin.
JÚNIOR, (adj.) ieuach, ieuangach.
JÚNKET, (f.) ammhenthun.
JÚNTO, (f.) Edr. *Cabal*.
ÍVORY, (f.) dant yr elefant, ifori.
JÚRAT, (f.) seneddwr.
JURÍDICAL, (adj.) a berthyn i lŷa cyfiawnder.
JURISDÍCTION, (f.) rhaglawiaeth, yngneidiaeth.
JURISPRÚDENCE, (f.) gwybodaeth o'r gyfraith.

JÚROR,

J U

JÚROR, (f.) rheithwr.
 JÚRY, (f.) rheithwyr.
 JÚRYMAN, (f.) rheithwr.
 JUST, (adj.) iawn, uniawn, cyf-iawn; cywir, manol.
 JUSTICE, (f.) cyfiawnder, uniondeb, barn.
 JUSTICE *of the peace*, uftus o heddwch.
 JUSTIFIABLE, (adj.) a ellir ei gyfiawnhau.

J U

JUSTIFICATION, (f.) cyfiawnhâd.
 To JUSTIFY, (v.a.) cyfiawnhau, amddiffyn.
 JUSTLY, (adv.) yn gyfiawn, yn uniawn.
 JUSTNESS, (f.) iawnder, uniondeb, cywirdeb.
 To JUT, (v.n.) faethu allan.
 JUVENILE, (adj.) ieuangc.
 JUVENILITY, (sub.) ieuangceiddrwydd.

K I

KÁLENDER, (f.) calendar.
 To KAW, (v.n.) cogor fel cogfran.
 To KECK, (v. n.) hachio, bod yn barod i chwydu.
 KEEL, (f.) gwaelod llong.
 KEEN, (adj.) llym, awchus; yst-rywus, ffracth, ffaltf.
 KEENNESS, (f.) llymder; awch-lymrwydd; ffracthder; awydd.
 To KEEP, (v. a.) cadw.
 KEEPER, (f.) ceidwad.
 KEG, (f.) baril fechan.
 To KEN, (v.a.) gweled, canfod, felu; gwybod.
 KEN, (f.) golwg, gwelediad.
 KENNEL, (f.) cynhordy, tŷ cŵn; rhawd o gŵn.—canolfos heol.
 KERNEL, (f.) cnewyllyn.
 KERSEY, (f.) brethyn garw.
 KETCH, (f.) llong fechan, cŵch.
 KETTLE, (f.) callor, pair, efyddyn.
 KETTLEDUM, (f.) tabwrdd o efydd.
 KEY, (f.) allwydd, allwedd, agoriad.
 KIBE, (f.) gibws, gibi, malerth.
 To KICK, (v.a.) troedio, gwingo.
 KICK, (f.) troediad.
 KID, (f.) mynn.
 To KIDNAP, (v. n.) lladratta plant.
 KIDNEY, (f.) aren.
 KILDERKIN, (f.) baril fechan.
 To KILL, (v.a.) lladd, dihenyddu.
 KILN, (f.) ody.
 KIMBO, (adj.) cam, crwm, crwcca.
 KIN, (f.) câr, perthynas, cyfathrach.
 KIND, (adj.) cymmwynasgar, mwyn, cyweithas, tirion.
 KIND, (f.) rhyw, gradd, math, natur.
 To KINDLE, (v. a.) ennyn, cynneu.

K N

KINDNESS, (f.) cymmwynas, cymmwynasgarwch, cariad, caredigrwydd, cyweithasrwydd.
 KINDRED, (f.) carenydd, perthynas, cyfathrach.
 KINE, plur. *of cow*, (f.) gwartheg.
 KING, (f.) brenhin.
 KINGDOM, (sub.) teyrnas, brenhiniaeth.
 KINGLY, (adj.) brenhinol.
 KINGS-EVIL, (f.) manwynnaw.
 KINSMAN, (f.) câr.
 KINSWOMAN, (f.) cares.
 KIRK, (f.) eglwys; eglwys yr Alban.
 KISS, (f.) cusan.
 To KISS, (v. a.) cusanu.
 KIT, (f.) crwth fechan.—yftwcc.
 KITCHEN, (f.) cegin.
 KITE, (f.) cût, barcut, bod, byry, bery.
 KITTEN, (f.) ceneu câth.
 To KITTEN, (v.n.) dyfod â chathau.
 KNACK, (f.) dichell, celfyddyd; cywreinrwydd.
 KNAP, (f.) cnap, talp, telpyn.
 KNAPSACK, (f.) cod milwr.
 KNAVE, (f.) dihiryn, dyn dichellgar anoneft.
 KNÁVERY, (f.) dihirwch, anoneftrwydd.
 KNÁVISH, (adj.) drygionus, anoneft.
 To KNEAD, (v.a.) tyllino.
 KNEE, (f.) glin.
 To KNEEL, (v. a.) penlinio.
 KNELL, (f.) clul, cnul, cnill.
 KNIFE, (f.) cylllell.
 KNIGHT, (f.) marchog.
 KNIGHTHOOD, (f.) urddas marchog.
 To KNIT, (v.a.) gwau.
 To KNIT, *tie*, cylymmu.

K N

(f.) cnap, cwgn.
 Y, (adj.) cygnog.
 CK, (v.a.) curo, pwyo, cnocciq.
 , (f.) cnocc, ergyd, dyrnod.
 ER, (f.) cnoccwrt, morthiwl.
 (f.) cwlwm; cwgn, cnap.
 FY, (adj.) cygnog, cylymmeg.

K N

To KNOW, (v.a.) gwybod, adnabod, adwaen.
 KNOWLEDGE, (f.) gwybodaeth, adnabyddiaeth, deall, dealldwriaeth, synwyr.
 KNUCKLE, (f.) migwrt, cymmalan byfedd.

L A

! (interj.) wele.
 LABEL, (f.) llabed.
 L, (adj.) gwefasol.
 LATORY, (f.) gweithdy.
 IIOUS, (adj.) llafurus, poen-
 addedig, trafferthus.
 JR, (f.) llafur, poen, trafferth,
 ed, trës, gwaith, gorchwyl.
 ewyr efgor.
 BOUR, (v.n.) llafurio, poeni,
 neryd poen, ymdrafferthu.
 iewn blindern neu wewyr efgor
 JRER, (sub.) gweithiwr, gor-
 liwr, crefftwr.
 RINTH, (sub.) lle a llawer o
 roiau ynddo annodd dyfod
 o hono.----Fig. astrusi, dy-
 (f.) yfnoden, llain, eirionyn,
 rwy.
 E, (v.a.) cylymmu ag yfnoden.
 turno ag amaerwy o aur, ar-
 Sc.----curo.
 RABLE, (adj.) rhwygiadwy,
 idwy.
 ERATE, (v.a.) rhwgio, dryll-
 urnio, carpio, difynnio.
 RYMAL, (adj.) dagreuol.
 K, (v.n.) bod mewn eisiau,
 ieb.
 (f.) eisiau, diffyg.
 ER, (f.) barnais felen.
 EY, (f.) troedïog, gwas troed.
 VIC, (adj.) byrr.
 VIXISM, } (f.) byrriaeth, byrr
 NISM, } ymadrodd.
 ARY, (adj.) lloethog.
 EAL, } (adj.) laethog.
 EOUS, }
 (f.) llange, bachgen.
 LAD, bachgenyn.

L A

LADDER, (sub.) ysgol, flettring,
 dringfa.
 To LADE, (v.a.) llwytho, pymnio.
 LADING, (f.) llwyth.
 LADLE, (f.) lledwad, Hefed.
 LADY, (f.) arghwyddes.
 LAG, (adj.) pellaf, olaf, diweddaf;
 yn dyfod ar ol.
 LALICAL, (adj.) llyg, llygol.
 LAIR, (f.) gwâl.
 LALITY, (f.) gwyr llygol.
 LAKE, (sub.) llyn, pwll, llwch,
 merllyn.
 LAMB, (f.) oen.
 LAMBKIN (f.) oen bach.
 LAME, (adj.) cloff, efrydd.
 LAMELY, (adj.) yn gloff.
 LAMENESS, (f.) cloffi.
 To LAMENT, (adj.) galaru, alaethu,
 cwynfan.
 LAMENTABLE, (adj.) galarus, ala-
 ethus.
 LAMENTATION, (f.) galar, galar-
 nad, alaeth, oernad.
 LAMINA, (f.) llefnyn, llafn o fettel.
 LAMMAS, (sub.) y dydd cyntaf o
 Awst.
 LAMP, (f.) lamp, llugorn.
 LAMPÖON, (f.) fenn, gogangerdd,
 duchangerdd.
 LAMPREY, (sub.) llamprai, llofen,
 llyfowen bendoll.
 LANCE, (f.) gwayw, gwaywffon,
 lloft, ystang, fawwy.
 To LANCE, (v.a.) ysgraffinio, fleim-
 io.
 LANCET, (f.) fflaim.
 LAND, (f.) daear, dacaren, tir.
 To LAND, (v.a.) tirio.
 LANDING, (sub.) pen grisiau.—
 porthladd.

LAND.

L A

LÁNDLADY, (f.) meistres lleddy; tafarnwraig.
LÁNDLORD, (f.) meistir tir.— tafarnwr.
LÁNDMARK, (f.) ffin.
LÁNDSCAPE, (sub.) golwg ar dir-oedd; llun tiroedd, &c.
LAND-TAX, (f.) treth ar dai a thiroedd.
LANE, (f.) heol, lôn.
LÁNGUAGE, (f.) iaith, tafod-iaith.
LÁNGUID, (adj.) llésg, methedig, nychlyd, egwan.
To LÁNGUISH, (v.n.) nychu, gwanhau, llefghau, methu, curiaw.
LÁNGUISHMENT, (f.) nych, nychdod, methiant.
LÁNGUOR, (f.) nychdod, llefmair.
LÁNIGEROUS (adj.) a ddygo wlan.
LANK, (adj.) lleipr, lippa, llacc, llaes; ciddil, cûl, tencu.
LÁNKNESS, (f.) culni, ciddilwch, teneuder; llipeiddrwydd.
LÁNTHORN, (f.) llusern, llugorn.
LAP, (f.) arfed.
To LAP, (v.a.) troi mewn peth.—lleppian, lleibio.
LÁPIDARY, (f.) gemydd, maenydd.
LÁPPET, (f.) ymmyl gwisg.
To LAPSE, (v.n.) llithro, ymlithro.—cyfeiliorni, amryfueddu.
LÁPWING, (sub.) cornicill, cornchwigl.
LÁRCENY, (sub.) anrhaith, yspail, lladrad, chwiwladrad.
LARD, (f.) bloneg, mehin moch.
To LARD, (v.a.) blonhegu.
LÁRDER, (f.) pantri.
LARGE, (adj.) chelaeth, chang, rhwth, mawr.
LÁRGESS, (f.) rhodd, anrheg; hael-edd.
LARK, (f.) uchedydd, melierydd.
LÁRUM, (f.) larwm.
LÁSCÍVIOUS, (adj.) anllad, nwyfus, trythyll, anniwair.
To LASH, (v.a.) curo, pwyo, ffonodio, gwialennodio, fflangellu, ffrewyllio.
LASS, (f.) llances.
LÁSSITUDE, (f.) lludded, blinder.
LAST, (adj.) olaf, diweddaf, eithaf.
LAST, (f.) pren troed crydd.

L A

To LAST, (v.n.) parhau, parh.
LÁSTING, (adj.) parhaus.
LÁSTLY, (adv.) yn ddiweddaf.
LATCH, (f.) clicced drws.
LÁTCHET, (f.) carrai.
LATE, (adj.) diweddar, hwyr, hwyrffrydig.
LÁTELY, (adj.) yn ddiweddar.
LÁTENT, (adj.) dirgel, cuddiedig.
LÁTERAL, (adj.) yfilyfol, ochrog.
LATH, (f.) dellten, aseth, eisen.
LATHE, (f.) turn, troell.
To LÁTHER, (v.n.) wabllingo.
LÁTHER, (f.) wabling.
LÁTIN, (f.) lladin.
LÁTINIST, (f.) lladinwr, lladinydd.
LÁTISH, (adj.) hwyrol, lledhwy.
LÁTITUDE, (sub.) llêd, lledader, changder.
LÁTTER, (adj.) olach, diweddarach, olaf.
LÁTTICE, (f.) dellt.
LAUD, (sub.) moliant, clôd, canmoliaeth, mawl.
LAUDABLE, (adj.) canmoladwy, clodforus, hyfawl.
To LAVE, (v.a.) golchi.—tasu i fynu.
To LAUGH, (v.n.) chwerthin.
LAUGHING-STOCK, (sub.) peth i chwerthin am ei ben, gwatwogerdd arabedd.
LAUGHTER, (sub.) chwerthiad, gwatwor, chwerthin.
LÁVISH, (adj.) afradlon, treulawr, rhyhael; anllywodraethus.
To LÁVISH, (v.a.) afradloni.
To LAUNCH, (v.n.) gwrthio i'r môr.
LÁUNDRESS, (f.) golchydde.
LÁUNDRY, (f.) golchdy.
LÁÚREAT, (adj.) wedi ei goroni a llawrwydd.
LÁÚREL, (f.) llawryf, llawrwydden.
LAW, (f.) cyfraith, deddf, ordinhâd, gosodiad.
LÁWFUL, (adj.) cyfreithlaw, deddfol.
LÁWLESS, (adj.) digyfraith.
LAWN, (f.) lliain main.—gwafedd.
LÁWYER, (f.) cyfreithiwr.
LAX, (adj.) llacc, yllacc, rhydd.
LAX, (f.) darymred.

L E

r, (v. a.) dodi i lawr, gosod i

r *wager*, dal cyngwyfl.

r *eggs*, dodwy.

(f.) cân.

(adj.) llygol.

IAN, (f.) gwr llŷg.

TALL, (f.) tommen.

ESS, (f.) dïogi, fyrthni, mus-
i.

, (adj.) diog, swrth, musgrell.

, (f.) plwm.

AD, (v. a.) arwain, tywys, ty-
—blaenori.

ER, (f.) tywyfwr, arweinydd.
—blaenor, capten.

, (f.) deilen, dalen.

UE, (f.) ammod, cyfammod,
rair, cyfundeb.——milldir
gig.

UER, (sub.) Edr. *Siege*. — un
'n cyngrair.

, (f.) agen, hollt.

AK, (v. a.) darwain.

, (adj.) cûl, teneu, truan.

AN, (v. n.) pwyso ar, gorph-
ar, gorwedd ar.—*Fig.* tueddu
yogwyddo.

AP, (v.) neidio, llammu, ho-

, (f.) naid, llamm.

ARN, (v.) dysgu, addysgu.

NING, (f.) dysgeidiaeth, dysg,
rusrwydd.

E, (f.) cyngrair amferol ar dai
iroedd.

ASE, (v. a.) rhentu tai, neu
edd dros ryw amfer pennodol.

ASE, (v. a.) lloffa.

H, (f.) tri creadur o'r un rhyw.
—carrai.

T, (adj.) lleiaf.

HER, (f.) lledr.

E, (sub.) cennad, trwydded,
iatâd.

AVE, (v. a.) gadael, gadaw,
io.

EN, (f.) lefain, furdoes.

AVEN, (v. a.) lefeinio.

ING, (f.) gweddill.

ER, (f.) putteiniwr.

EROUS, (adj.) anllad, try-
l, nwyfus, anniwair.

ERY, (f.) anlladrwydd, try-
lwch.

L E

LECTURE, (sub.) gwers, llich, dar-
llead.

LEDGE, (f.) corbel.

LEE, (f.) ochr gyferbyn ar gwynn.

LESCH, (f.) gél, gele.

LEEK, (f.) cenhinen.

LEER, (f.) traws edrychiad.

LEES, (sub.) gwaddod, gwaelodion.

LEET, (f.) llŷs.

LEEWARD, (adj.) gyferbyn a'r
gwynn.

LEFT, (adj.) affwy, chwith, chwith-
ig.

LEG, (sub.) coes.

LEGACY, (sub.) cymmyn, rhodd a-
gymmynir.

LEGAL, (adj.) cyfreithlon.

LEGATE, (f.) dirprwywr, rhaglaw;
cennad.

LEGATÉE, (sub.) a gaffo beth trwy
lythyr cymmun.

LEGATION, (f.) cennadwri; anfon-
iad; dirprwyad.

LEGATOR, (f.) cymmunwr.

LEGEND, (sub.) yn ei ystyr dech-
reuol, llyfr yn eglwys Rhufain, yn
cynnwys llythiau i'w darllain yn
eu haddoliadau; gwedi hyn fe'u
harferid i arwyddocau hanesion
buceddau'r Seintiau, o herwydd
eu bod yn eu darllain yn eu *Matins*.
Ond fel ag oedd y *Golden Legend*,
a gyfansoddwyd gan *James de Var-
ase*, yn cynnwys llawer o ystorïau
ffugiol a gwaradwyddus; fe'u har-
ferir gan Brotestaniaid i arwydd-
ocau rhyw hanes anghredadwy.

LEGEND *of a saint*, argraff.

LEGER, (f.) llyfr cyfrifon.

LEGERDEMAIN, (sub.) hûd, hudol-
iaeth.

LEGGED, (adj.) coesog.

LEGIBLE, (adj.) darllenadwy,
hawdd ei ddarllain.

LEGISLATIVE, (adj.) yn rhoddi neu
wneuthur cyfreithiau.

LEGISLATOR, (f.) gosodwr cyfraith,
gwneuthurwr cyfraith.

LEGISLATURE, (f.) yr awdurdod i
wneuthur cyfreithiau.

LEGITIMACY, (f.) genedigacht cy-
freithlon.

LEGITIMATE, (adj.) a aned i rienn
priod.

LEISURE,

L E

LEISURE, (f.) hamdden, odfa, scib-
iant, gorphwysdra.
LEISURELY, (adv.) yn llonydd, yn
efmwyth.
TO LEND, (v. a.) benthgyio, rhoi
benthgy.
LENGTH, (f.) hyd, hirder.
TO LENGTHEN, (v. a.) hwyhâu, ystyn.
LENITIVE, (adj.) a efmwytho flin-
der.
LENT, (f.) grawys.
LENTIL, (f.) ytby, pys y llygod.
LEOPARD, (f.) llewpart.
LEPER, (f.) dyn gwahanglwyfus.
LEPROSY, (f.) gwahanglwyf.
LEPROUS, (adj.) gwahanglwyfus.
LESS, } (comp. of *little*) llai.
BESSER, }
TO LESSEN, (v.) lleihau, toli, treio.
LESSON, (f.) llith, gwers.
LEST, (conj.) rhag, fel na.
TO LET, (v. a.) gadael, gollwng.
——rhwyfstro, attal.——hurio.
LET, (sub.) rhwyftr, lluddias, attal.
LETHARGIC, (adj.) clefyd cyfgyd.
LETHARGY, (sub.) yr hun glwyf,
yr hun haint.
LETTER, (f.) llythyr.——llyth-
yren.
LETTERS patent, infail agored.
LEVEL, (adj.) gwaftad.
TO LEVEL, (v. a.) gwaftadhâu, —an-
nchu.
LEVEN, (f.) furdoes.
LEVER, (sub.) trofol.
LEVERET, (f.) glastorch, ysgyfar-
neg ieuangc.
TO LEVIGATE, (v. a.) malu yn fân.
LEVITY, (f.) ysgafnder.——anwad-
alwch.
TO LEVY, (v. a.) codi, neu gasglu
byddin ynghyd.——ardrethu.
TO LEVY fine, ffinio.
LEWD, (adj.) drwg, ferth; anllad,
drythyll.
LEWDNESS, (f.) drygioni, anllad-
rwydd, trythyllwch, ferthedd.
LEXICON, (f.) geirlyfr.
LIABLE, (adj.) deroftyingedig i.
LICAR, (f.) celwyddwr.
LIBATION, (f.) offrrwm o win.
LIBEL, (f.) dychan.
LIBELLOUS, (adj.) dychanllyd,
fennllyd.

L I

LIBERAL, (adj.) hael, rhwydd, hy-
ged.
LIBERÁLITY, (f.) haelioni, hael-
der.
LIBERTINE, (sub.) dyn rhydd, di-
frodus, afreolus.
LIBERTY, (f.) rhyddid, rhydd-did,
gollyngod, trwydded.
LIBÉDINOUS, (adj.) anllad, tryth-
yll, anniwair.
LIBRÁRIAN, (f.) llyfrwr, ceidwad
llyfrau.
LIBRARY, (f.) llyfr-gell, llyfrdy.
LICENCE, (f.) cennad, trwydded.
LICÉNTIOUS, (adj.) chud, pen-
rhydd, afreolus, a gymmro or-
modd rhyddid.
LICÉNTIOUSNESS, (sub.) gormod-
rhyddid, rhyddid anllywodraeth-
ol.
TO LICK, (v. a.) lleppian, llyfu, lla-
bio.
LICK, (f.) ergyd.
LICKERISH, } (adj.) daintaidd,
LICKEROUS, } daintieithiol.
LID, (f.) clawr.
LIE, (f.) celwydd.
LIEGE, (f.) pennaeth.
LIEU, *pron. luu* (f.) lle.
In lieu of a thing, yn lle peth.
LIEUTENANT, *pron. lefenanty* (f.)
rhaglawiath.
LIEUTENANT, (f.) rhaglaw.
LIEUTÉNANTSHIP, (sub.) rhaglaw-
iaeth.
LIFE, (f.) bywyd, einioes, buch-
edd, hoedl.
LIFEGUARD, (f.) gofgordd, ceid-
wadaeth.
LIFELESS, (adj.) difwyd, marw.
TO LIFT, (v. a.) codi, dyrchafu.
LIFT, (f.) codiad, dyrchafiad.
LIGAMENT, (f.) rhwymyn.
LIGATION, (f.) rhwymiad.
LIGATURE, (f.) rhwymiad, tidid.
——*In printing*, llythyrnennau wedi
eu cyffylltu ynghyd, megis, ff, ff,
ff, &c.
LIGHT, (f.) goleu, goleuni, llewch,
leuer.
LIGHT, (adj.) goleu, disgclair.——yl-
gafn.
TO LIGHT, (v. a.) goleuo.——cynnu-
disgyn.

L I

HTEN, (v.) goleuo.—mellt—disgyn.—ysgafnhau.
 ER, (f.) bad mawr i lwytho, lwytho llongau.
 FOOT, (adj.) ysgafn-droed, i, buan.
 NESS, (f.) ysgafnder.
 NING, (f.) mellt, lluched.
 S, (f.) ysgyfaint.
 SOME, (adj.) goleu, gloyw. (adj.) tebyg, cyffelyb, cyn-adv.) yn debyg, yn gyffelyb.
 E, (v.) caru, bod yn foddlon.
 HOOD, (f.) tebygoliaeth.
 Y, (adj.) tebygol. — glân, reddol.
 EN, (v. a.) cyffelybu, cymharu.
 ESS, (f.) tebygoliaeth, cyffellodd, cynnhebygrwydd.
 ISE, (adv.) yn yr un modd, ffelyb.
 (f.) aelod.
 B, (v. a.) diaelodi.
 CK, (f.) diffell.
 R, (adj.) llibin, yftwyth,
 RNESS, (f.) yftwythdra, yft-er.
 (f.) calch.—glûd.
 ILN, (f.) odyngalch.
 , (f.) terfyn, cyffin, diben.
 IT, (v. a.) terfynu, gosod
 TION, (f.) terfyniad.
 V, (v. a.) paentio.
 R, (f.) paentiwr.
 (adj.) egwan, lleipr, llippa.
 D, (adj.) clacwr, gloyw, eglur, r.
 GGLY, (adv.) yn gloff.
 (f.) llin, llinell, llinyn.
 , (v. a.) llinellu, dyblu.
 GE, (f.) hil, hiliogaeth, eppil.
 , (adj.) llin olin, linlin.
 IENT, (f.) dull, llân, gwedd, vyneb.
 , (adj.) linlin.
 (f.) lliain.
 Jgrug.—math ar bysgodyn.
 ER, (v. n.) oedi, llercian, n, godrigo.
 IST, (f.) ieithydd.

L I

LINIMENT, (f.) eli, ennaint.
 LINING, (f.) dwbl.
 LINK, (f.) modrwy, neu dorch cadwyn.—canwyll o byg a charth.
 To LINK, (v. a.) cwpplyfu, cyd-glymmu.
 LINNET, (f.) llinos.
 LINT, (f.) nadd lliain.
 LINTTEL, (f.) cappan drws, rhin-iog uchaf drws.
 LION, (f.) llew.
 LIONESS, (f.) llewes.
 LIP, (f.) gwefus, gweß, mân. — Fig. ymyl.
 LIQUEFACTION, (f.) toddiad.
 LIQUEFIABLE, (adj.) toddadwy.
 To LIQUIFY, (v. a.) toddi, dadmer, dadleithio, meirioli.
 LIQUID, (adj.) gwlyb, llaith, toddedig.—*In Grammar, the Consonants*, l, m, n, r, s.
 LIQUID, (f.) gwlybder, llynn.
 To LIQUIDATE, (v. a.) talu neu leihau dyled.
 LIQUOR, (f.) llynn, gwlybwr.
 To LISP, (v.) bloefgi, baldordd.
 To LIST, (v. n.) ewyllyfio, chwennychu.
 To LIST, or, enlist one's self to be a Soldier, rhoi ei enw i mewn i fod yn filwr.
 To LISTEN, (v. n.) gwrando, ymglustfeino.
 LISTLESS, (adj.) dichwennychiad, eigeulus.
 LISTANY, (f.) erfyn, eidduned.
 LATERAL, (adj.) llythyrennol.
 LITERATI, (f.) y dysgedigion.
 LITERATURE, (f.) dysgeidiaeth.
 LITHE, (adj.) meddal, yftwyth.
 LITIGANT, (f.) un mewn cyfraith.
 To LITIGATE, (v. a.) cyfreithio.
 LITIGATION, (f.) ymgyfreithiad.
 LITIGIOUS, (adj.) ymrysongar, cynhennus, ymrafaelus.
 LITIGIOUSNESS, (f.) ymrysongarwch.
 LITTER, (f.) farn, llaefodd, llaefodr.—clor-feirch.—torlwyth o foch, cŵn, &c.
 To LITTER, (v. a.) dyfod â pherchyll.—farnu.
 LITTLE, (adj.) bach, bychan, ychydigyn.

L O

LITTLENESS, (f.) bychander.
LITURGY, *from Gr. λειτουργία*, public, and *eyon*, work, or office, (f.) gwal-anaeth cyffredin eglwys Loegr.
TO LIVE, (v. n.) byw, bucheddu.
LIVE, (adj.) byw, bywiol.
LIVELIHOOD, (f.) bywioliaeth, cyn-haliaeth.
LIVELINESS, (sub.) bywiogrwydd, cyflymder, gwrygiant.
LIVELY, (adj.) bywiog; hoyw; heinyf; nerthol; gwisgi.
LIVER, (f.) afu.
LIVERY, (f.) rhoddiad, neu gymmeriad meddiant.—dillad gweifion boneddigion.
LIVERYMAN, (f.) un a fo'n gwisgo dillad o liw neilltuol.—yn Llun-dain, dinafydd a fo'n gwisgo gŵn, ag awdurdod ganddo i ddewis aelod o Barlament, &c.
LIVID, (adj.) dulas.
LIVING, (f.) bywioliaeth.
LIXIVIUM, (f.) lleifw.
LIZARD, (f.) bydrychwiln.

L O

Lo, (interj.) wele, llyma, llyna.
LOAD, (f.) llwyth, baich, pwnn.
TO LOAD, (v. a.) llwytho, pwnno.
LOAD-STONE, (f.) chedfaen, maen tynnu.
LOAF, (f.) torth.
LOAM, (f.) pridd, tomin, llaid.
LOAMY, (adj.) lleidiog, cleiog.
LOAN, (f.) benthg, echwyn.
LOATH, (adj.) anewyllysgar, o'i an-fodd.
TO LOATHE, (v. a.) casâu, ffeiddio, alaru, laru.
LOATHSOME, (adj.) alarllyd, cas, atgas, ffaidd.
LOAVES, (f.) torthau.
LOB, (f.) hurtn.
LOBBY, (f.) porth, neu agoriad o flaen ystafell.
LOBSTER, (f.) llamhidydd.
LOCAL, (adj.) lleawl, sefydlog.
LOCATION, (f.) sefydliad.
LOCH, (f.) llyn.
LOCK, (f.) clo—cydyn o wallt, &c.
TO LOCK, (v. a.) cloi.
LOCKER, (f.) un peth a gloer.
LOCUST, (f.) lindys.
LODGE, (f.) lletty, tŷ mewn macs.

L O

TO LODGE, (v.) llettya.
LÓDGING, (sub.) lletty, gwest, gwestfa.
LOFT, (f.) llofft, hurtr.
LÓFTINESS, (f.) uchder, uchafiaeth, balchder.
LÓFTY, (adj.) uchel.—balch.
LOG, (f.) boncyff.—log, *Lef.* xiv. 10.
LÓGGERHEAD, (f.) Edr. *Blackbead*.
LÓGIC, (f.) dilechdid, rhesymmeg, dadlyddiaeth.
LÓGICAL, (f.) yn perthyn i ddi-lechdid.
LOGÍCIAN, (f.) rhesymmydd.
LOIN, (f.) lwyn.
TO LÓITER, (v. n.) sefyllian, oedi, aros.
TO LOLL, (v. n.) gorweddar.—yftyn tafod.
LONE, (adj.) unig.
LÓNELY, (adv.) yn unig.
LONÉsome, (adj.) unig.
LONG, (adj.) hir, maith, parhaus.
TO LONG, (v. n.) hiraethu, chwantu.
LONGANÍMITY, (f.) amynedd, di-oddesgarwch, hirymaros.
LONGÉVITY, (f.) hŷr hoedl, hŷr ein-ioes.
LÓNGING, (f.) hiraeth, blŷs, neued.
LÓNGITUDE, (f.) hirder.—*In Astron-omy*, pelllder seren oddi wrth y pwynt Aries, neu arwydd yr hwdd. *In Geography*, pelllder lle tu a'r dwyrain neu'r gorllewin oddi wrth rhyw *Feridian*.
LONGSUFFERING, (f.) hir-ymaros, hir-amynedd.
LOÓBY, (f.) lleban.
TO LOOK, (v.) edrych, disgwyl.
LOOK, (f.) edrychiad, pryd, wynb-pryd.
LOOM, (f.) gwŷdd.
LOON, (f.) Edr. *Scoundrel*.
LOOP, (f.) carrai, dolen. *Esf.* 26. 5.
LOOSE, (adj.) rhydd.
TO LOOSE, (v. a.) rhyddhau, dattod.
TO LOÓSEN, (v.) dattod.
LOÓSENESS, (f.) darymred.—llec-rwydd.—dirywiacth, llygredig-aeth.
TO LOP, (v. a.) ysgythru.
LOQUÁCIous, (adj.) siaradus, dy-wedgar.

LOQUA:

L U

ACITY, (sub.) dywedgarwch, der.
 , (f.) Arglwydd, meistr, llyw, ydd.—*Naf*, ner, peryf, fon, por, rhi, rhiawdr, rhwyf, iar, gwaladr, gwledig.—per-, perchennog.—gwr gwraig l.
AD, (v. n.) arglwyddiaethu.
LINESS, (f.) urddasrwydd, dyr-aeth.—*Fig.* balchder, rhyfyg.
LY, (adj.) arglwyddiaethol.—
 1.
SHIP, (f.) arglwyddiaeth.
BY, (v. n.) colli.
 (f.) colled, sarhâd, afles.
 (part.) colledig, wedi ei
 (sub.) coelbren; damwain, hedfen.
ERY, (f.) bwriad coelbrennau.
 , (adj.) hysain, uchel, croch-
 .
NESS, (f.) uchder llais.
 , (f.) cariad, hoffder, ferch.
VE, (v. a.) caru, hoffi, ferchu.
LY, (adj.) hawddgar, caruaid, r, caredigol.
LINESS, (f.) hawddgarwch, eiddwch.
H, (f.) llyn.
UNGE, (v. n.) *Edr. To loiter.*
E, (f.) lleuen.
Y, (adj.) lleuog.
 , (f.) *Edr. Clown.*
 (adj.) isel, fal, gwael, gof-edig.
W, (v. n.) *Edr. Bellow.*
WER, (v. a.) darostwng, ifelu.
 (ent.) cwympto; lleihau; bod ymmylog.
ERMOST, (superlat. of *low*) ifaf, f.
INESS, (f.) gostyngeddwrwydd, er.
Y, (adj.) isel, gostyngedig.
NESS, (f.) iselder, gwaeledd.
L, (adj.) ffyddlon.
ALTY, (f.) ffyddlondeb.

L U

HARD, (f.) diogyn.
UBRICATE, (v. a.) llithrigo, eithur yn llithrig.
ACITY, (f.) llithrigrwydd.

L U

LÚBRICOUS, (adj.) llithrig, llithr-edig, llyfn.
LÚCID, (adj.) goleu, gloyw, disglair.
LUCK, (f.) ffawd, damwain, dig-wydd.
LÚCKY, } (adj.) dedwydd, ffyn-
LÚCKILY, } nedig.
LÚCRATIVE, (adj.) ennillfawr.
LÚCRE, (f.) elw, ynnill, mael, elwant.
To LÚCUBRATE, (v. n.) gwilio, gweithio wedi'r nos.
LÚCULENT, (adj.) eglur, amlwg, disglair.
LÚDICROUS, (adj.) gwatworgar; digrif.
To LUG, (v. a.) llusgo.
LÚGGAGE, (f.) baich, beichlwyth anniben anhawdd ei ddwyn.
LUGÚBROUS, (adj.) galarus, alaeth-us, trist.
LUKEWARM, (adj.) claeaf, mwell.
LUKEWARMNESS, (f.) claeafineb.
To LULL, (v. a.) suo.
LÚMBER, (f.) hen ddodrefn di-ddefnydd.
LÚMINARY, (f.) goleuad.
LUMP, (sub.) talp, telpyn, darn, clamp.
LÚMPISH, (adj.) trwm, mawr; pwl, hurt.
LÚMPY, (adj.) talpog.
LÚNACY, (f.) gorphwyll, cynddar-edd.
LÚNAR, } (adj.) lloerig, yn per-
LÚNARY, } thyn i'r lleuad.
LÚNATIC, (adj.) gorphwyllog.
LÚNATIC, (f.) lloerig.
LUNÁTION, (sub.) cylch-droad y lleuad.
LÚNCHEON, (f.) lloneid llaw o fwyd.
LUNGS, (f.) ysgyfaint.
LURE, (f.) hûd, twyll.
To LURE, (v. a.) hudo, denu.
To LURK, (v. n.) cynllwyn, llechu, godechu.
LÚSCIOUS, (adj.) melus, moethus.
LUST, (f.) chwant, nwyf, trythyll-wch.
To LUST, (v. n.) chwantu.
LÚSTFUL, (adj.) chwantus, trythyll, nwyfus, anllad.
LÚSTFULNESS, (f.) trythyllwch, chwant, nwyfiant.

L U

LÚSTINESS, (f.) gwrolder.
LÚSTRE, (f.) llewyrch, disgleirdeb, gloywder.
LÚSTRY, (adj.) gwrol, heinyf, cryf, cadarn, bywiog; iach.
LUTE, (f.) offeryn cerdd â thannau iddo.
LÚTULENT, (adj.) lleidlyd, priddlyd.
LUXÁTION, (f.) datgymmaliad.
LUXURIANCE, } (f.) rhyfedd, gor-
LUXURIANCY, } modd, lliolog-
 rwydd.
LUXURIANT, (adj.) tragormodd.

L Y

To LUXURIATE, (v. n.) tyfu, neu gynhyddu gormodd.
LUXURIIOUS, (adj.) gloddeffgar; trythyll, rhy nwyfus.
LUXURY, (sub.) gloddeff, wtres, rhyfedd, gormodedd.
LYE, (f.) trwyth, lludrod, lleisw.
LYMPH, } (f.) dwfr.
LYMPHA, }
LYNX, (f.) anifail brith tebyg i flaid, a'i olwg yn llym ac yn graff.
LYRE, (f.) telyn.
LYRIST, (f.) telynor.

M A

MAC, *Irisb.* (f.) mab.
MACE, (f.) teyrnwialen, brysgyll.
To MACERATE, (v. a.) culhau, gwneuthur yn gul, ac yn denu. —mwydo, meddalhau trwy fwydo.
MACERATION, (sub.) teneuhad, mwydiad
To MACHINATE, (v. a.) dychymmygu, dyfeisio.
MACHINATION, (f.) dyfais, dychymmygiad ystrywgar.
MACHINE, (f.) magnel, ermyg, peiriant.
MÁCKAREL, (f.) macrell, maran.
MÁCROCOSM, (sub.) yr holl fydd gweledig.
MÁCULA, (f.) mann, brych, magl.
MAD, (adj.) ynfyd, cynddeiriog, gwallgofus.
MÁDAM, (f.) meistres, arglwyddes.
MADEFÁCTION, (sub.) gwlychiad, mwydiad.
MÁDMAN, (f.) dyn ynfyd, gor-phwyllus, maes o'i gof.
MÁDNESS, (f.) ynfydrwydd, cynddaredd, cynddeiriogrwydd, gor-phwyll, lledfrydedd.
MÁDRIGAL, (f.) cân bugail, cân.
MAGAZÍNE, (f.) arfdy; ystordy, tryforfa. —llyfran yn cynnwys amryw ymrefsynniadau.
MÁGGOT, (f.) cynrhonyn.
MÁGGOTTY, (adj.) llawn cynrhon.
MÁGIC, } (adj.) swynol, cy-
MÁGICAL, } fareddol.

M A

MÁGIC, (f.) swyn, cyfaredd, swyn-gyfaredd, dewindabeth.
MAGÍCIAN, (f.) swynwr, dewin.
MAGISTÉRIAL, (adj.) arglwyddiaidd. —uchel, balch, rhyfygus.
MÁGISTRATE, (f.) swyddwr, pen-swyddwr, penllywydd gwlad.
MAGNÁNIMITY, (f.) mawrfrydigrwydd, mawredigrwydd, mawrfryd.
MAGNÁNIMOUS, (adj.) mawrfrydig, mawrfrydus.
MÁGNET, (sub.) chedfaen, maen tynnu.
MÁGNETISM, (f.) tynnedigaeth.
MAGNÍFIC, } (adj.) mawr,
MAGNÍFICAL, } mawryddig,
 urddedig, urddasol.
MAGNÍFICENCE, (f.) mawryddigrwydd, mawrwriaeth, ardderchawgrwydd.
MAGNÍFICENT, (adj.) mawr, ardderchog, mawryddig, urddasol.
MAGNIFIER, (f.) mawrygwr, clodforwr. —Gwydr a wnel i beth ymddangos yn fwy nag yw.
To MÁGNIFY, (v. a.) mawrygu, clodfori, mawrhau, dyrchafu.
MÁGNITUDE, (f.) mawredd, maint, maintioli, maintiolaeth.
MÁGPIE, (f.) pioden.
MAID, } (f.) gwryf, morwyn,
MAIDEN, } rhain, geneth.
MAIDEN, (adj.) gwryfawl; di-vair, pŵr.
MAIDENHEAD, (sub.) morwyndod, gwryfddod.

M A

STIC, } (adj.) dyledog, bon-
STICAL, } heddig, brenhinol,
ydeddus, mawryddig, uchel,
archog.

STY, (f.) mawredd, mawr-
ardderchowgrwydd, uchel-
t.

, (sub.) llurig—bylgan, bwl-

, (f.) anaf; archoll.

AIM, (v. a.) anafu, torri ym-
clwyfo.

, (adj.) prif, pennaf; mawr.

, (f.) fwmm; y rhan fwyaf.
grym, gallu.—y dyfafor, y
or.—y tir cydiol.

LY, (adv.) yn bennaf.

PRIZE, (f.) mechniaeth.

INPRIZE, (v. a.) derbyn un i
vadaeth, trwy roddi sicrwydd
mddangosiad ar ddydd pwynt-

INTAIN, (v. a.) amddiffyn,
cynnal.

TENANCE, (f.) cynhaliaeth,
raeth, porthiant.

, (adj.) mwy, hŷn.

R, (f.) pennaeth llw.

RITY, (f.) mwy rhan.

KE, (v. a.) gwneuthur; creu,

, (sub.) gwneuthuriad; dull,
foddiad, gwêdd.

DY, (f.) Edr. *Disease*.

PERT, (adj.) farrug, disrchr.
(f.) gwiryw.

-ADMINISTRATION, (sub.)
lywodraeth.

-CONTENT, (adj.) anfoddion,
dog.

PRCTION, (f.) mellidith, rheg.

FACTOR, (f.) drwg weithred-

FIC, (adj.) drwg, niweid-

PRACTICE, (f.) drwgweith-
i.

VOLENCE, (f.) drwg ewyllys,
malis.

VOLENT, (adj.) drwg ewyll-
maleifus.

CE, (f.) malis, llid, cynfigen,
lrygedd.

IOUS, (adj.) maleifus, cynfi-
is, drwg ewyllysial.

M A

MALICIOUSNESS, (f.) drwg ewyll-
yfgarwch, dryganiaeth.

MALIGN, (adj.) drygionus, drwg,
yfgeler, maleifus.

To MALIGN, (v. a.) maleifio; ni-
weidio; ymddial.

MALIGNANCY, (sub.) malis; drwg
ewyllys.

MALIGNANT, (adj.) maleifus, cyn-
figennus, llidus.

MALIGNITY, (f.) malis, cynfigen,
drygioni.

MALL, (f.) gordd, morthwyl.—
rhodfa.

MALLARD, (f.) maillart.

MALLEABLE, (adj.) a ellir ei forth-
wylio.

MALLET, (f.) gordd, morthwyl.

To MALLT, (v. a.) morth-
wylio.

MALMSEY, (f.) gwin melus.

MALT, (sub.) brâg.

To MALT, (v.) brago.

MALSTER, (f.) bragwr.

MAM, } (f.) mam.

MAMMA, }

MAMMOCK, (f.) dârn, dryll.

MAMMON, (sub.) duw golud. *Fig.*
golud.

MAN, (f.) dyn, gwr.

MANACLES, (sub.) cadwynau dwy-
law.

To MANACLE, (v. a.) rhwymo dwy-
law â chadwynau.

To MANAGE, (v. a.) llywodraethu,
trin, rheoli.

MANAGE, (f.) rheolaeth.

MANAGEABLE, (adj.) a ellir ei re-
oli, neu lywodraethu.

MANAGEMENT, (f.) rheolaeth, lly-
wodraeth.

MANCHET, (f.) torth fechan o fara
cann.

To MANCIPATE, (v. a.) caethiwo;
rhwymo, cyllymmu.

MANCIPLE, (f.) parottowr bwyd.

MANDATE, (sub.) gorchymmyn.

MANDATORY, (adj.) gorchymmyn-
ol.

MANDRAKE, (f.) mandrag.

MANE, (f.) mwng.

MANES, (f.) yspryd.

MANFUL, (f.) hŷ, calonnog, dewr.

MANGE, (f.) clefri.

MANGER,

M A

MÁNGER, (f.) rhaſſal, prefeb.
To MÁNGLE, (v. a.) rhwygo, dryll-
io, darnio, difynnio.
MÁNGY, (adj.) claſſrilyd, crachlyd.
MÁNHOOD, (f.) dyndod; gwroldeb,
gwrolaeth.
MÁNIFEST, (adj.) eglur, amlwg,
golcu.
To MÁNIFEST, (v. a.) egluro, am-
lygu, yſpyfu.
MANIFESTÁTION, (f.) amlygiad,
cyhoeddiad.
MANIFOLD, (adj.) lloſog, amryw,
amrywblwg.
MANIPLE, (f.) dynaid.—*Fig.* bydd-
in fechan o wyr.
MÁNKIND, (f.) dynolryw.
MÁNLINESS, (f.) gwrollder, gwrol-
aeth.
MÁNLY, (adj.) dynol; gwrol,
gŵraidd, dewr.
MÁNNA, (f.) manna.
MANNER, (ſub.) arfer, dull, modd,
gwedd, moes; ffordd.
MANNERLY, (adj.) moesgar.
MÁNNISH, (adj.) gwrol.
MÁNOR, (f.) arglwyddiaeth, maen-
or, maenol.
MÁNSION, (ſub.) trigfa, trigle, car-
tref, trigias, preſwylfa.
MÁNSLAUGHTER, (f.) lladdiad dyn
heb falis.
MÁNTLE, (f.) mantell.
To MÁNTLE, (v.) ewynnu.
To MÁNTLE as a Hawk, lledanu ad-
enydd.
MÁNTUA, (f.) gwn benyw.
MÁNUAL, (adj.) a wheur â llaw, a
ddyccir mewn llaw.
MANUFACTURE, (f.) gwaith llaw.
To MÁNUMISE, (v. a.) breinio, di-
gaethiwo, rhyddhau, caeth.
MANUMÍSSION, (f.) rhyddhad gwr
caeth, gollyngiad o gaethiwed.
MANÚRABLE, (adj.) gwrteithiad-
wy, a ellir ei wrteithio, neu la-
furio.
To MANÚRE, (v. a.) teillio, gwrteith-
io, diwyllio tir, llafurio.
MANÚRE, (f.) tail, gwrtaith.
MÁNUSCRIPT, (f.) llaw ysgrifen.
MÁNY, (adj.) llawer, aml, lloſog.
MANY-TÍMES, (adj.) yn fynych,
llawer gwaith.
MAP, (f.) map, darluniad.

M A

MÁPLE-TREE, (f.) pren mafarn.
To MAR, (v. a.) niweidio, llygru,
gwrthuno.
MÁRBLE, (f.) maen mynor, maen
clais.
MARCH, (f.) Mawrth.—taith, ym-
daith, hynt, helynt.
To MARCH, (v. n.) rhodio, cerdded,
teithio.
MARCHES, (f.) mars, ardal, terfyn-
iau, neu gyffiniau gwlad.
MÁRCHIONESS, (f.) ardalwraig.
MÁRCID, (adj.) cul, teneu; gwyw-
edig.
MÁRCOUR, (f.) culni; gwywder.
MARE, (f.) caſſeg.
MARGE,
MÁRGENT, } (f.) ymyl, cwrr, ôr.
MÁRGIN, }
MÁRGRAVE, (ſub.) titl pennaeſth yn
Germani.
To MÁRINATE, (v. a.) halltu pyſg-
od, a'u cadw mewn olew â gwin-
cgr.
MÁRINE, (adj.) morawl.
MÁRINE, *pron. Mareen*, (ſub.) ſaw-
diwr a gymmerir mewn llong.—
llynges.
MÁRINER, (f.) morwr, mordwy-
wr, merinwr.
MÁRITIME, (adj.) morawl, yn per-
thyn i'r môr, agos i'r môr.
MÁRINER'S COMPASS, (f.) compod.
MARK, (ſub.) nôd, marc, arwydd,
mann.
MARK, *piece of money*, morc, morch.
To MARK, (v. a.) nodi.
MARKET, (ſub.) marchnad, march-
nadfa.
To MÁRKET, (v. n.) marchnatta.
MARL, (f.) marl, pridd brâs i deillio
tir.
To MARL, (v. a.) marlu.
MÁRLINE, (f.) cordyn pyglyd.
MÁRMOSET, (f.) âb bychan.
MÁRQUIS, (f.) ardalwr.
MÁRQUISATE, (f.) ardal.
MÁRRAGE, (f.) priodas, neithior.
MÁRRAGEABLE, (adj.) mewn oed-
ran priodi.
MÁRRROW, (f.) mêr, merion, mad-
ruddyn.
To MÁRRY, (v. a.) priodi, gwrta,
gwreicca.

MARSH,

M A

(f.) morfa, cors.
AL, (f.) penfwyddog budd-
 a osodo bethau, neu ddyn-
 ewn iawn drefn, mewn
 neu gymmanfa.—cennad
 aen Tywyfog i roi rhybudd
 fodiad, ac i barattoi der-
 iddo.
SHAL, (v. a.) gofod mewn
 rhestru.
R (adj.) corfog.
 (sub.) marchnad.—*Fig.* bar-
AL, (adj.) rhyfelgar, milwr-
NMAS, (f.) gwledd St. Mar-
R, (f.) merthyr; tyft.
MDOM, (sub.) merthyrdod,
 triolaeth.
ROLOGY, (f.) cofrestr y mer-
 ; hanes y merthyron.
L, (f.) rhyfeddod.
VEL, (v. n.) rhyfeddu.
LLOUS, (adj.) rhyfeddol,
 d.
LINE, (adj.) gwrryw, gwrawl.
LINENESS, (f.) gwrolder.
 (f.) cymmysgedd; brann a
 r cyfryw bethau wedi eu
 ynghyd i geffyl.
H, (v. a.) cymmysgu dwfr a
 i facfu.
 (f.) llenn gel, gwyddfod, mif-
 sgod, mwgwd.—*Fig.* ffug,
 i, (f.) masiwn, faer maen.
RY, (f.) masiwnaeth.
JERADE, (f.) cymmanfa llenn
 id.
 (f.) clamp, talp, pentwr
 fn.—offeren.
CRE, (f.) lladdfa, galanastra.
ISACRE, (v. a.) lladd, gwneu-
 galanastra.
NESS, (f.) trymder.
VE, } (adj.) trwm, pwyfig;
R, } mawr; cadarn, didorr.
IVENESS, (f.) trymder, ffurf-
 , (f.) hwylbren-llong, gwern-
 ong.
ER, (f.) meist, arglwydd,
 ydd, dyfgawdwr, athraw.

M A

To **MÁSTER**, (v. a.) meistrol, rhe-
 oli, arglwyddiaethu.
MÁSTERSHIP, (f.) meistrolaeth.
MÁSTERPIECE, (f.) pengorchwyl,
 rhagorol waith.
MÁSTERY, (sub.) meistrolaeth, ar-
 glwyddiaeth, rheolaeth.
MASTIFICATION, (f.) cnoad.
MÁSTIFF, (f.) costog, costowgi,
 gwaedgi.
MAT, (f.) rheftog, banas, *Ll.* pleth
 frwyn.
MATCH, (f.) priodas; cymmar;
 cymhariad; cystadliad, cyfartal-
 iad.—pabwyrn a wnelor o frwm-
 stan.
To **MATCH**, (v.) cystadlu, cymharu,
 cyfartalu; priodi.
MATCHABLE, (adj.) addas, cyfartal,
 gogyftal.
MATCHLESS, (adj.) anghyfartal,
 anghymmariacthol, digyfelyb.
MATE, (f.) cyfaill, cydymmaith,
 cymmar.
To **MATE**, (v. a.) cymharu; priodi.
MATERIAL, (adj.) defnyddiol, a
 wnelir o ddefnydd, corphorol. —
 pwysfawr, hanfodol, o fawr gan-
 lyniad.
MATERIALS, (sub.) moddion, def-
 nydd.
MATERIALIST, (f.) un ni chred fod
 ysprydion.
MATÉRNAL, (adj.) mammawl.
MATHEMATICAL, (adj.) yn ol rhe-
 olau celfyddyd rhif a mesur.
MATHEMATICIAN, (f.) un cyfar-
 wydd yn y gelfyddyd rhif a mesur.
MATHEMATICS, (f.) celfyddyd rhif
 a mesur.
MATHÉSIS, (f.) athrawiaeth y cyf-
 ryw gelfyddyd.
MÁTIN, (adj.) boreuol.
MÁTINS, (f.) gweddiau boreuol.
MÁTRAS, (f.) llestr gwydr a arferir
 mewn distilliadau.
MÁTRICE, (f.) croth, bru.—mold.
MÁTRICIDE, (f.) mamladdiad.
MATRIMÓNIAL, (adj.) a berthyn i
 briodas.
MÁTRIMONY, (f.) priodas, dywe-
 ddi, clwm priodas.
MÁTRON, (f.) gwraig, gwraig fod-
 rybaid, hen wraig.

MÁTTER,

M E

MÁTTER, (f.) defnydd, deunydd; matter, y peth.—crawn.
MÁTTERY, (adj.) crawnlyd.
MÁTTOCK, (f.) caib.
MÁTTRESS, (f.) mattras.
MATURÁTION, (f.) addfediad.
MATÚRE, (adj.) addfed.
MATÚRITY, (f.) addfedrwydd, amser cyfaddas, llawn bryd.
MÁUDLING, (f.) meddw.
MÁUCRE, (adv.) o anfodd, cr gwaethaf.
MÁUKIN, (f.) moppa.
To MAUL, (v. a.) curo, maeddu; malurio.
To MAUNDER, (v. n.) grwgnach.
MAÚNDY-Thursday, (f.) dydd Iou cablyd.
MAUSÓLEUM, (f.) gwyddfa, neu bedd faen 35 cufydd o uchder, a 44 troedfedd o gwmpas, yn sefyll ar 36 colofn, a adeiladodd brenhines Artemisia mewn anrhydedd i'w gwr Mausolus, brenhin Caria, yr hwn oeddid yn ei gyfrif yn un o faith rhyfeddodau'r byd; yr hon frenhides a garodd ei gwr mor anwyl, fel ag yr hyfodd ei ludw gyd a'i diod.
MAW, (f.) cylla; crombil.
MAWKISH, (adj.) alarus, atgas.
MAWKS (f.) bachgennes, llangces fachgennaidd, fawled.
MAXÍLLARY, (adj.) yn perthyn i'r ên
MÁXIM, (f.) gosodedigaeth, prif-rewm, diwrthebair.
MAY, (f.) mis mai.—*Fig.* blodau amser
MAY, (an auxiliary verb) dichon, dichyn, gallu, bydded.
MAY be, (used adverbially) mae'n bosibl, fe all fod.
MAY-DAY, (sub.) calan mai.—*vulg.* clammai.
MAY-flower, (sub.) blodau drain gwynion.
MAY-pole, (f.) bedwen Fai.
MÁYOR, (f.) macr.
MAY'ORALITY, (f.) macronaeth.
MAY'ORESS, (f.) maeres.
MÁZARD, (f.) Edr. *Jaw.*
MAZE, (f.) trofa, ymwead, bachdro anhawdd dyfod o hono.—*Fig.* anhawitra, dyryfni, astrusi.
MÁZY, (adj.) dyrus, astrus, cynglyn, petrus.

M E

ME, (pron.) myfi, mi.
MEAD, (f.) madd.
MEAD, } (sub.) gwaun, gweir-
MÉADOW, } glodd.
MÉAGER, (adj.) cul, tencu, truan.
MEÁGERNESS, f.) culni, truander.
MEAL, (f.) blawd.—pryd o fwyd.
MÉALY, (adj.) blawdog.
MEAN, (adj.) isel, falw, gwael, fl.—canolig, rhwng y ddau.
MEAN, (f.) cyfrwng, canolrwydd.
To MEAN, (v.) meddwl, bwriadu, tybio, amcanu.
MEANS, (f.) moddion, offerynau.
MEÁNNESS, (f.) falwedd, gwaelled, ifelder.
By all MEANS, ym mhob modd, yn ddilai.
By no MEANS, neb rhyw fodd, nid ar un cyfrif.
MEÁNDER, (f.) afon yn *Phrygia* yn llawn trocon.—trofa; anhawitra, dyryfni, astrusi.
MEASLES, (f.) brech goch.
MEASURE, (f.) mesur, medr.
To MEASURE, (v. a.) mesuro.
MEÁSUREMENT, (f.) mesuriaeth, mesurad.
MEAT, (f.) bwyd, ymborth, lluniaeth.
MECHÁNIC, } (adj.) gwael, isel.
MECHÁNICAL, } —yn ol rheolau celfyddyd, galluoedd mudol.
MECHÁNIC, (f.) crefftwr, gweithiwr llaw, dibanan.
MECHÁNICS, (sub.) gwybodaeth, neu gelfyddyd yn dangos effeithiau galluoedd mudol, mewn mag-nel, neu ermyg, ac yn amlygu cyfreithiau fymmudiad neu gyffroed.
MÉCHANISM, (f.) gosodiad rhannau ermyg.
MÉDAL, (f.) hên bath.—darn o fetel wedi ei bathu er anrhydedd i ryw ddyn neu weithred hynod.
To MÉDDLE, (v. n.) ymyrru, cyffwrdd.
MÉDDLESOME, (adj.) ymyrrus.
To MÉDIATE, (v. n.) cyfryngu; heddychu.
MÉDIATE, (adj.) cyfryngol.
MEDIÁTION, (sub.) cyfryngdod, cyfryngiad, eiriolaeth.
MEDIÁTOR, (f.) cyfryngwr.
MEDIÁTORIAL, (adj.) cyfryngol.
MEDI-

M E

MATRIX, (f.) cyfrynges.
MICAL, (adj.) meddyginiaethol.
MICAMENT, (f.) meddyginiaeth,
MICINAL, (adj.) meddyginiaethol
MICINE, (sub.) phyfygwriaeth,
 dyginiaeth.
MOCRITY, (f.) cymmefurwydd,
 medrolder, canolrwydd.
MEDITATE, (v. a.) dyfeisio, af-
 o. (neut.) myfyrio.
MEDITATION, (f.) myfyrdod, bwr-
 yn y meddwl, ystyriaeth.
MERRANEAN, (adj.) canoldir.
MERMUM, (f.) cyfrwng, y canol, y
 cedd.
MERY, } (f.) cymmysgedd.
MERY, }
MULLAR, (adj.) yn perthyn i'r
 t, (adj.) addfwyn, llariaidd,
 n, gwâr, cyweithas, hynaws,
MERKEN, * (v. a.) llarieiddio,
 euthur yn addfwyn.
MERNESS, (sub.) llarieiddrwydd,
 wynder, arafwch, tiriondeb,
 cedd.
MERY, (adj.) Edr. *Mere*.
MERY, (f.) Edr. *Mere*.
MERY, (adj.) addas, gweddus, cym-
 ys.
MERYET, (v.) cyfarfod, dyfod yn
 n.
MERYING, (f.) cyfarfod, cwrdd, ym-
 h, cymmanfa, cynulleidfa.
MERYING-HOUSE, (f.) tŷ-cwrdd.
MERYIM, (f.) y bendro, ymmenrydd-
 madrondod.
MERYNESS, (f.) addasrwydd, gwedd-
 dra, cymmwyfder.
MERYANCHOLY, (adj.) y coler du.—
 vch, trymder.
MERYANCHOLY, (adj.) trist, trwm,
 ff.
MERYLIORATE, (v. a.) gwellhau,
 euthur yn well, diwygio.
MERYMERFEROUS, (adj.) mel-ddwyn.
MERYLOW, (adj.) meddal, addfed,
 v.—*Fig.* meddw.
MERYLOWNESS, (f.) addfedrwydd.
MERYSDIOUS, (adj.) cynghaneddol.
MERYSDIOUSNESS, (f.) peroriaeth.
MERYODY, (f.) cynghanedd, perori-
 a, pereiddgan, mclufgerdd.

M E

MELON, (f.) pompion, *Num.* xi. 5.
To MELT, (v. a.) toddi, dadmer.
MEMBER, (f.) aelod.
MEMBRANE, (sub.) pillionen, glafg-
 roen, memrwn.
MEMENTO, (f.) arwydd, awgrym i
 ddwyn peth ar gôf.
MEMOIR, (f.) cof-lyfr, hanes.
MEMORABLE, (adj.) gwiwgof, hyg-
 of.
MEMORANDUM, (sub.) rhyftair, cof-
 lyfr, nôd llyfr.
MEMORIAL, (f.) coffadwriaeth.
MEMORY, (f.) côf, coffa, coffadwr-
 iaeth.
MEN, plu. of *Man*, (f.) dynion.
To MENACE, (v. a.) bygwth, byg-
 ylu.
MENACE, (f.) bygwth, bygwyl.
MENAGE, (sub.) llu, neu gaiglad o
 anifeiliaid.
To MEND, (v. a.) gwellhau, diwygio,
 difcio, cyweirio, adgyweirio.
MENDABLE, (adj.) a ellir ei ddi-
 wygio, neu wellhau.
MENDACITY, (f.) celwydd, anwir-
 edd, ffâg.
MENDICANT, (adj.) yn cardotta,
 cardottaidd.
MENDICANT, (sub.) cardottyn, car-
 dottai.
MENDICITY, (f.) cardottiaeth, cyf-
 lwr cardottyn.
MENIAL, (adj.) teuluaidd, cartrefol.
MENSES, (f.) misglwyf, mis-lif.
MENSTRUAL, } (adj.) misawl.
MENSTRUOUS, }
MENSURABLE, (adj.) mesurol, me-
 suradwy.
MENSURATION, (f.) mesuriad.
MENTAL, (adj.) yn perthyn i'r
 meddwl; tusewnol.
MENTION, (f.) crybwyll, sôn.
To MENTION, (v. a.) crybwyll, ad-
 rodd, dywedyd, sonio.
MERCANTILE, (adj.) yn perthyn i
 fariandiaeth.
MERCENARY, (adj.) cyflogaidd, hur-
 iol, a wnel beth am arian.
MERCENARY, (f.) cyflogddyn, gwr
 hûr.
MERCER, (f.) marfiandwr a wertho
 sidan a'r cyfryw bethau.
MERCHANDISE, (f.) marfiandaeth,
 C c mael.

M E

macleriaeth, marchnadyddiaeth.--
nwyf.
MERCHANT, (f.) marfandwr, mael-
ier, marchnattwr.
MÉRCIFUL, (adj.) trugarog, toftur-
iol.
MÉRCILESS, (adj.) didrugaredd, an-
rhugarog; creulon.
MÉRCURY, (f.) enw un o dduwiau
y cenhedloedd. — *In astronomy*, y
blaned mercher. — arian byw.
dygawdwr papyrâu newyddion.
MÉRCY, (sub.) trugaredd, tofturi,
creffiant.
MERE, (adj.) unig, fym!, pŵr, di-
gymmyf.
MERE, (f.) llyn, pwll.
MÉRÉTRÍCIOUS, (adj.) puttein-
iaidd.
MÉRIDIAN, (sub.) canol dydd.—*In*
Geography, y llin o'r gogledd i'r de-
hau mac'r haul yn ei groesi ganol
dydd.
MÉRIDIONAL, (adj.) deheuol.
MÉRIT, (f.) haeddiant, haeddedig-
aeth, rhyglyddiant.
To **MÉRIT**, (v. a.) haeddu, rhygl-
yddu.
MÉRITÓRIous, (adj.) haeddiannol,
rhyglyddus, gwobrwyol.
MÉRMAID, (f.) morforwyn.
MÉRRIMAKE, (f.) gwledd.
MÉRRIMENT, (f.) llawenydd, gor-
foledd, difyrwch, digrifwch.
MÉRRY, (adj.) llawen, digrif, di-
fyr, hoenus, gorawenus.
MÉRSION, (f.) trochiad.
MÉSÉNTÉRY, (f.) llicin-gig.
MESH, (sub.) y cyfrwng rhwng yr
edau mewn rhwyd.
MÉSHY, (adj.) rhwydog.
MÉSLIN, (f.) cymmyfgyd, brithyd.
MESS, (f.) faig o fwyd.
To **MESS**, (v. a.) bwytta.
MÉSSAGE, (f.) cennadwri, cennad
wriaeth.
MÉSSÉNGER, (f.) cennad.
MÉSSÍAH, (f.) Enneiniog.
MÉSSIEURS, (f.) meistri, gwyr bon-
headigion.
MÉSSMATE, (f.) cydfwyttawr.
MÉSSUAGE, (f.) tŷ annedd.
MÉTAL, (f.) mettel.
MÉTALLIC, (adj.) metteliaidd.

M E

METALLIST, (f.) mettelwr, gweith-
iwr mettel.
To **METAMÓRPHOSE**, (v. a.) gwedd-
newidio, dullnewidio.
METAMÓRPHOSIS, (sub.) gwedd-
newidiad, dullnewidiad.
MÉTAPHOR, (f.) trawfynfymmu-
iad, trawsfyd, trawfddwyn.
MÉTAPHÓRCIAL, (adj.) ffiguraid.
MÉTAPHRASE, (f.) cyfieithiad lly-
thrennol.
MÉTAPHRAST, (sub.) cyfieithwr
llythrennol.
MÉTAPHYSICS, (f.) goruchnaturol-
ion bethau.
MÉTATHÉSIS, (f.) llythyr gyfnew-
d, trawselfeniad.
To **METE**, (v. a.) mesuro.
METEMPÝCHOSIS, (sub.) trawfen-
ciadiad, tramwy yr enaid o'r naill
gorph i'r llall.
MÉTÉORS, (f.) goruchion, goruch-
elion.
MÉTER, (f.) mesurwr.
METHÉGLIN, (f.) mëdd.
METHINKS, (v. imp.) mi dybygwn.
MÉTHOD, (f.) trefn.
METHÓDICAL, (adj.) trefnus, rheol-
aidd.
To **METHODÍZE**, (v. a.) trefnu, go-
fod mewn trefn.
METÓNOMY, (f.) trawfenwad.
MÉTRE, (f.) mydr, mesur.
MÉTRICAL, (adj.) mesurol.
METRÓPOLIS, (f.) prif ddinas, prif
gaer.
METROPÓLITAN, (f.) archeffgob.
METTLE, (sub.) mettel; dewrder,
gwydcher.
MÉTTLED, } (adj.) mettelus,
MÉTTLESOME, } calonnog, dewr,
gwydch.
MEW, (f.) adardy, cut adar.
To **MEW**, (v. a.) cacad—mewian.
M I
MICE, plur. of *Mouse*, (f.) llygod.
MÍCHAEŁMAS, (sub.) dydd gwył
Mihangel.
MÍCKLE adj. llawer, mawr.
MICROCÓSM, (f.) y byd bychan.—
dyn.
MICROSCÓPE, (f.) offeryn i wne-
thur gwrthddrychau bychain i ym-
ddangos yn fawrion.

M I

(adj.) canol, hanner.
OLE, (adj.) canol, canolig, han-
OLING, (adj.) canolig.
OE, (f.) gwybedyn, ednogyn.
OFF, (sub.) llen-gig, llicin-
T, (f.) y canol.
UMMER, (sub.) canol hâf, hir
d hâf.
WIFE, (f.) bydwaig, colwyn-
3, csgorwraig.
WIFERY, (f.) fwydd bydwaig.
, (sub.) pryd, gwedd, agwedd,
chiad.
T, (sub.) gallu, nerth, grym,
nid.
WITNESS, (sub.) galluogrwydd.
WIT, (adj.) galluog, nerthol,
unus.
H, (adj.) blith, llaethog.
GRATE, (v.) fymmudo trigias,
lo, mudô, fymmud o'i le.
, (adj.) tirion, llariaidd,
n, addfwyn, tawel, hynaws.
EW, (f.) melwlith, melgawad.
NESS, (sub.) tiriondeb, tyn-
h, addfwynder, mwynder.
, (f.) milldir.
TANT, (adj.) milwrus, mil-
thus.
TARY, (adj.) rhyfelgar, rhy-
milwraidd.
RIA, (sub.) milwyr sefydledig
d; trigolion gwlad, neu ar-
wedi eu dysgu i ryfel.
, (f.) llaeth, llefrith.
CK, (v.a.) godro.
MAID, (f.) llaeth wraig.
PAIL, (f.) yftwcc godro.
PAN, (f.) padell llaeth.
POTTAGE, (f.) cawl llaeth.
Y, (adj.) llaethog.
Y-WAY, (f.) ffordd llaethog,
th, caergwdion.
, (f.) melin, breuan.
LL, (v.a.) malu, melino.
ENNium, (f.) y mil o flynydd-
, y bydd i'r cyfiawn, yn ol
rhaf, deyrnafu gyd a Christ
ddaeaf, yn ol ei ail ddyfod-
ENNIAL, (adj.) yn perthyn i'r
flynyddoedd.

M I

MILLER, (f.) melinydd.
MILLET, (f.) miled.
MILLINER, (f.) un yn gwneuthur
neu yn gwerthu capau, a gwisg-
oedd craill benywod.
MILLION, (f.) miliwn, buna, rhif
o gan myrddiwn, neu ddeg can
mil.
MILT, (f.) dueg.
MILT of a fish, grawn pysgod.
MIMIC, (f.) dynwaredwr, amred-
wr.
To MIMIC, (v.a.) dynwared, elfyddu,
cyffelybu.
MIMICRY, (f.) dynwared.
MIMATORY, (adj.) bygythiol.
To MINCE, (v.a.) briwio yn ddarnau
man.
MIND, (f.) meddwl, bwriad, amcan,
bryd.
To MIND, (v.a.) meddylied, gofalu,
cofio, ystyried, bwriadu, amcanu.
MINDFUL, (adj.) gofalus, meddyl-
gar, ystyriol.
MINE, (pron.) fy, eiddof, mau ein-
of, y maufi.
MINE, (f.) mwyn glawdd.
To MINE, (v.) mwyngloddio.
MINERAL, (f.) mwyn, mwn.
To MINGLE, (v.a.) cymmysgu.
MINIATURE, (f.) llun, delw.
MINIM, (f.) nar, corr, llygryn.
MINION, (f.) anwylyd.
To MINISH, (v.a.) lleihau.
MINISTER, (f.) gwas, gweinidog,
gweinydd.
To MINISTER, (v.a.) gweini, gwei-
nyddu.
MINISTÉRIAL, (adj.) gweinidog-
aethol.
MINISTRATION, (sub.) gweinidog-
aeth, swydd, gwafanaeth.
MINISTRY, (sub.) gweinidogaeth,
gwafanaeth, swydd —goruchwil-
iwyf achosion teyrnas.
MINOR, (adj.) llai.
MINOR, (f.) un tan oedran.
MINORITY, (f.) cyflwr un tan oed-
ran.—llai nifer.
MINSTER, (f.) mynachlog.
MINSTREL, (sub.) un a chwario ar
offer cerdd.
MINT, (f.) bath-dŷ, gweith-dy ar-
ian.

M I

To MINT, (v. a.) bathu.
 MÍNTAGE, (f.) yr hyn a fathir.—
 treth a dalir am fathu.
 MÍNTMAN, (f.) bathwr.
 MÍNUET, (f.) dawns.
 MÍNUTE, (f.) munud.
 MINÚTE, (adj.) bach, bychan,
 mân.
To MÍNUTE, (v. a.) ysgrifennu i lawr
 yn fyrr.
 MINÚTELY, (adv.) yn fanol.
 MINÚTENESS, (f.) bychander.
 MINX, (f.) llangces ieuangc anllad.
 MÍRACLE, (f.) gwyrrh, gwyrrthiau,
 rhyfeddod.
 MIRÁCULOUS, (adj.) gwyrrthiol, rhy-
 feddol.
 MIRE, (f.) tom, baw, llaid, mygn.
 MÍRROIR, }
 MÍRROR, } (f.) drých.
 MÍRROUR, }
 MIRTH, (f.) llawenydd, difyrrwch,
 digrifwch.
 MÍRY, (adj.) lleidog, tomlyd.
 MISACCEPTATION, (sub.) camgym-
 meriad.
 MISADVENTURE, (f.) anffawd, af-
 lwydd, drwg ddamwain.—lleidd-
 iad dyn.
 MISAPPLICÁTION, (f.) camddef-
 nyddiad, camarferiad
To MISAPPLY, (v. a.) camddef-
 nyddio, camarferyd.
To MISAPPREHÉND, (v. a.) camddy-
 all, camddirnad, camamgyffred.
 MISAPPREHÉNSION, (sub.) camam-
 gyffrediad, camfynniad, camddy-
 all.
To MISBECÓME, (v. a.) camweddu,
 anweddu.
To MISBEHÁVE, (v. n.) ymddwyn yn
 anweddaidd.
 MISBEHÁVIOUR, (f.) ymarweddiad
 drwg, ymddygiad anweddaidd.
 MISBELÍEF, (f.) cam grediniaeth.
To MISCALCULATE, (v. a.) camgyf-
 rif, camfwrw.
To MISCALL, (v. a.) camenwi, di
 fenwi.
 MISCARRIAGE, (f.) erthyl, erthyl-
 iad.—aflywyddiant, anffawd, meth-
 iant.
To MISCARRY, (v. n.) erthylu.—
 methu, ffaclu, aflywyddo,

M I

MISCELLÁNEOUS, (adj.) cymmyfg,
 blith draphlith.
 MÍSCCELLANY, (sub.) llyfr yn cyn-
 nwys calgliad o amryw llyfranau.
 MISCHÁNCE, (f.) anhap, anffawd,
 aflwydd, dryglam, drwg-ddamwain,
 tramgwydd.
 MÍSCHIEF, (sub.) drygioni, drwg,
 niweid.
 MISCHÍEVOUS, (adj.) drygionus,
 drwg, niweidiol.
 MISCHÍEVOUSNESS, (f.) drygioni,
 aspri.
 MISCLÁIM, (f.) camhawl.
 MISCONDUCT, (sub.) drwg-ymddyg-
 iad, ymarweddiad drwg.
 MISCONSTRUCTION, (sub.) cam-
 ddeongliad, camfarniad.
To MISCONSTRUE, (v. a.) camdde-
 ongli.
 MÍSCREANT, (sub.) camgrediniwr.
 ————adyn.
 MISDÉED, (f.) drwgweithred.
 MISDEMEÁNOR, (f.) bai, drwg ym-
 ddygiad.
 MÍSER, (f.) cybydd.
 MISERABLE, (adj.) truenus, truan,
 grefynol, toiturus, gofidus.
 MÍSERY, (sub.) trueni, grefyndod,
 adfyd, gofid, aflwydd.
To MISFÁSHION, (v. a.) camffurfio,
 anffurfio, anharddu.
 MISFÓRTUNE, (f.) anhap, aflwydd,
 anffawd, annawn, trueni, gofid,
 drwg ddamwain.
To MISGÍVE, (v. a.) gwangredu,
 gwanffyddio, drwg dybio.
 MISGÓVERNMENT, (sub.) drwg ly-
 wodraeth.
To MISGUÍDE, (v. a.) camdywys.
 MISHÁP, (f.) Edr. *Misfortune*.
To MISINFORM, (v. a.) rhoi cam go-
 pinod.
 MISINFORMATION, (f.) camgopinod.
To MISINTÉRPRET, (v. a.) camdde-
 ongli.
 MISINTERPRÉTÁTION, (sub.) cam-
 ddeongliad.
To MISJÚDGE, (v. a.) cam farnu.
To MISLÁY, (v. a.) gosod peth mewn
 lle na's gellir cael gafael arno.
 MÍSLIKE, (f.) Edr. *Dislike*.
To MISMANAGE, (v. a.) cam lywod-
 raethu, aflywodraethu.

MÍsman-

M I

MISMANAGEMENT, (f.) aflywod-
raeth, camtriniaeth.
To MISMATCH, (v. a.) drwg-gym-
mharu, cyffylltu yn anaddas.
To MISNAME, (v. a.) cam-enwi.
To MISORDER, (v. a.) cam drefnu.
To MISPEND, (v. a.) camdreulio, of-
erdreulio, gwastraffu.
To MISPLACE, (v. a.) Edr. *Mislay*.
MISPRISON, (sub.) dirmyg, diystyr-
wch.—esgeulusod.
To MISRELATE, (v. a.) camadrodd.
MISREPORT, (f.) cam-sôn.
To MISREPRESENT, (v. a.) camddar-
lunio.
MISREPRESENTATION, (sub.) cam-
ddarluniad.
MISRULE, (f.) annhrefn, anllýwod-
raeth, afreolaeth, annibendod, ter-
fysg, cynnwrf.
MISS, (sub.) titl merch ieuangc heb
briodi.—*Fig.* puttain.
To MISS, (v. a.) colli, ffael, methu,
myned heibio, camfynnied.
MISSAL, (f.) llyfr yr offeren.
MISSION, (sub.) anfoniad, danfon-
iad.
MISSIONARY, (sub.) un a anfonir i
blannu crefydd mewn gwledydd
pagonaidd.
MISSIVE, (adj.) ergydiol, a ellir ei
daflu.
MIST, (f.) niwl, caddug.
To MISTAKE, (v. a.) camgymmeryd,
camfynnied, cyfeiliorni.
MISTAKE, (sub.) camfynnied, cam-
gymmeriad, amryfusedd.
MISTRESS, (f.) meistres.
MISTRUST, (f.) Edr. *Diffidence*.
To MISTRUST, (v. a.) gwangredu,
drwgdybio.
MISTRUSTFUL, (adj.) drwgdybus.
MISTY, (adj.) niwlog, cymmylog!
To MISUNDERSTAND, (v. a.) cam-
ddeall, camfynnied.
MISUNDERSTANDING, (f.) anghyt-
tundeb, amrafael; amryfusedd,
camfynnied.
MISUSAGE, (sub.) cam-arfer, am-
mharch.
To MISUSE, (v. a.) cam-arferyd,
cam-arfer, ammharchu.
MISUSE, (f.) Edr. *Misusage*.
MITE, (f.) gwyfyn, llwyg, gwydd-

M O

on.—mymryn.—hatling, *Mart*
xii. 42.
To MITIGATE, (v. a.) lliniaru, llo-
nyddu, esmwythau.
MITIGATION, (f.) esmwythâd, llo-
nyddiad.
MITRE, (f.) cap efgob, penguwch
offeiriad, cappan.
MITTENS, (f.) dyrnfol, dyrnfolau,
menyg benywod heb fyfedd idd-
ynt.
MITTIMOUS, (f.) gwarant.
To MIX, (v. a.) cymmysgu, dyfysgu.
MIXTURE, (sub.) cymmysg, cym-
mysgedd.
MIZ-MAZE, (f.) Edr. *Maze*.
MIZZEN, (f.) hwylbren ar ben ol
llong.

M O

To MOAN, (v.) galaru, alaethu, cwy-
no, tolach.
MOAN, (f.) galar, cwynfan, alaeth.
MOB, (sub.) y werin, y cyffredin
bobl.—cap benyw.
MÓBBISH, (adj.) gwael, isel.
MOBILITY, (f.) serfyllrwydd, an-
waftadrwydd, anwadwlwch.
To MOCK, (v. a.) gwatwor, gwawdio,
cytgam, twyllo, *Barn*. xvi. 13, 15.
Mock, (f.) gwatwor, gwawd.
Mock, (adj.) ffugiol, twyllodrus.
MÓCKERY, (f.) gwatwor, gwawd-
iaeth; fionmiant.
MODE, (f.) môdd, gwêdd, dull, sut,
ffunud.
MÓDEL, (sub.) siampl, copi; mold;
darluniad, llun.
To MÓDEL, (v. a.) darlunio, ffurf-
io, llunio, moldio.
MÓDERATE, (adj.) cymmhedrol,
cymmhesurol, rheolus.
To MÓDERATE, (v. a.) llywodraethu,
rheoli, cymmhedroli, cymmhef-
uro, tymmheru.
MÓDERATION, (sub.) arafwch, cym-
mhesurwydd, cymmhedrolder.
MÓDERATOR, (f.) llywodraethwr,
rheolwr.
MÓDERN, (adj.) diweddar, newydd.
MÓDEST, (adj.) moddus, medrus,
cymmhedrol, diwagfaw, diymffroft,
mûl, cywilyddgar; diwair.
MÓDESTY, (sub.) cymmhedrolder,
moddufrwydd, gorchwyledd, di-
wagfawr-

M O

wagfawrwydd, gofyingeiddrwydd, mulder; diweirdeb, cyrchwyledd.
MÓDICUM, (f.) ychydig, tippyn bach.
MODIFICATION, (f.) ffurfiad, llun-
 iad.
To MÓDIFY, (v.a.) ffurfio, cyfnewid
 dŵll peth.
MÓDISH, (adj.) ffurfiol.
MÓDISHNESS, (f.) ffurfioldeb.
To MÓDULATE, *in music*, (v.a.) newid
 allwedd, peroriaethu.
MODULATION, (sub.) cynghanedd,
 cytgerdd.
MÓDUS, *in law*, (f.) rhoddiad arian
 yn lle degwm.
MOHÁIR, (sub.) edau o flew camel,
 neu greadur arall.
MOIDÓRE, (f.) dryll o arian bath
 Portugal, o werthfaith swllt ar
 hugain.
MOIETY, (f.) hanner, rhann.
To MOIL, (v.) trafferthu.
MOIST, (adj.) llaith, ynwft, an-
 wyftyn.
To MÓISTEN, (v.a.) mwyo, gwneu-
 thur yn llaith.
MÓISTURE, (sub.) lleithder, irder,
 fŵdd.
MOLE, (sub.) man geni, siamp.—
 gwâdd.
MÓLE-HILL, (f.) pridd y wâdd.
To MOLÉST, (v.a.) blino, aflonyddu,
 trallodi, poeni, dygnu, gofidio,
 farhau.
MOLESTATION, (f.) aflonyddwch,
 trabludd, blinder, gofid, ancf-
 mwythder, trallod.
MÓLLIENT, (adj.) yn meddalhau,
 a feddalha.
To MÓLLIFY, (v.n.) meddalu, medd-
 alhau, ystwytho, tyneru.
MOLLIFICATION, (f.) meddalhâd.
 —dylofiad.
MOLÁSES, } (sub.) gwaelodion
MOLÓSES, } fuwgr.
MÓLTEN, (adj.) tawdd.
MOMÉNT, (sub.) moment, munud,
 meittyn.—pwys, cyfrif, canlyniad.
MOMÉNTÁNEOUS, } (adj.) trangced-
MÓMENTARY, } ig, ni pheri ond
 ychydig.
MOMÉNTOUS, (adj.) pwyfig, pwys-
 fawr.
MÓNACHAL, (adj.) Edr. *Monastic*.

M O

MÓNARCH, (f.) archdeyrn, mych-
 deyrn, pennadur, unben.
MÓNARCHY, (f.) unbennaeth, arch-
 deyrnaeth, pennaduriaeth.
MÓNÁSTERY, (f.) mynachlog, my-
 nachdy, mynachlys, abbadty, pri-
 ordy.
MONÁSTIC, } (adj.) mynachaid,
MONÁSTICAL, } yn perthyn i fy-
 nach.
MÓNDAY, (f.) dydd llun.
MÓNEY, (f.) arian, mw nai.
MÓNEYED, (adj.) ariannog.
MONEY-SCRIVENER, (sub.) un a godo
 arian dros arall.
MÓNGER, (f.) masnachwr, gwerth-
 wr.
MÓNGREL, (adj.) cymmysgryw.
MONITION, (f.) rhybudd, cyngor,
 cyfarwyddyd.
MÓNITOR, (f.) rhybuddiwr, cyng-
 horwr.
MÓNITORY, (adj.) a rybuddio, a
 gynghoro.
MONK, (f.) mynach.
MÓNKEY, (f.) ab, eppa.
MONÓCULAR, (adj.) anlygeidiog.
MÓNODY, (sub.) cywydd tofuriol,
 marwnad, cerdd a gano un wrtho
 ei hun.
MONÓMACHY, (f.) ornest, ymladd
 rhwng dau.
MONÓPOLIST, (f.) un a fo â'r unig
 awdurdod ganddo i werthu peth.
To MONOPOLIZE, (v.a.) cael yr aw-
 durdod i werthu yn ei allu ei hun
 yn unig.
MONOSYLLABLE, (f.) gair un sillaf.
MONÓTONY, (f.) un tôn.
MÓNSTER, (f.) anghenfil; peth af-
 luniaidd, anferth, drygionus.
MÓNSTROUS, (adj.) anghenflaidd;
 aruthr; creulon.
MONTH, (f.) mis.
MÓNTHLY, (adj.) misol.
MÓNUMENT, (f.) cof am ryw beth,
 megis maen bedd.
MONUMENTAL, (adj.) coffaol.
MOOD, (f.) tymmer, hwyl.
MOON, (f.) lleuad, lloer.
MOÓNSHINE, (f.) goleu-leuad.
MOOR, (f.) morfa—dyn du, blo-
 mon.
To MOOR, (v.a.) angori.

M O

INGS, (f.) angorfa.
 ISH, } (adj.) corfog.
 Y, }
 OT, (v. a.) dadleu, arferyd i
 ladleu.
 (f.) moppa.
 } (sub.) beategyr; diog-
 s, } yn.
 SE, (v. n.) bod yn ddiog, neu
 lifywyd.
 L, (adj.) moefol.
 L, (f.) addysg, casgliad oddi
 chwedl.
 PITY, (f.) moefoldeb.
 LS, (f.) moefau; ymarwedd-
 mddugiad; dyledswyddau.
 SS, (f.) cors.
 (D, (adj.) clwyfus, heinus,

 SE, (adj.) afiach.
 ACIOUS, (adj.) a frathó â
 add, neu â cholyn.
 (adj.) mwy, ychwaneg.
 OVER, (adv.) ym mhellach,
 aw hyn.
 } (sub.) borau.
 ING, }
 ED, (adj.) gwrthnyfig, farrug,
 id, anhynaws, drygnawfus.
 IENESS, (f.) drygnaws, anyn-
 ydd, drwg naturiaeth, gwrth-
 rwydd.
 ITY, (f.) Edr. *Morosenes*.
 OW, (f.) y foru.
 EL, (sub.) tammaid, safnaid,
 id.
 AL, (adj.) marwol, tranc-
 angeuol.
 AL, (f.) dyn.
 ALITY, (sub.) marwollder.—
 ddynol, "*Mortality cannot*
re it," *Dryden*.
 AR, (f.) mortar, simmant.—
 i guro peth ynddo.
 GAGE, (f.) gwyfll.
 TORAGE, (v. a.) gwyfll.
 IFICATION, (f.) marwhad.—
 dolur, poen.
 RTIFY, (v.) marwhau.—
 o.
 SE, (f.) rhwyll, mortais.
 MAIN, (sub.) tir anaralladwy,
 ia ellir ei werthu.
 UARY, (f.) rhodd at eglwys.

M O

MÓSQUE, (f.) teml Mahomet.
 MOSS, (f.) mosogl, migwyn, callodr.
 MÓSSY, (adj.) mwyfogleyd.
 MOST, (adj.) mwyaf.
 MOTE, (f.) brycheuyn.
 MOTH, (f.) gwyfyn.
 MÓTHER, (f.) mam.
 MÓTHERLESS, (adj.) difam, ymddi-
 fad.
 MÓTHERLY, (adj.) mamol.
 MÓTHERY, (adj.) gwaddodlyd.
 MÓTION, (f.) symmudiad, ysgyd-
 wad, cynnwrt, cyffro.
 MÓTIVE, (sub.) achos, achlysur, an-
 nogiad, egwyddor.
 MÓTLEY, (adj.) brychlyd, mwltai.
 MÓTTO, (sub.) arwydd ysgrifen,
 arwydd; ymadrodd a ysgrifennir
 ar beth.
 To MOVE, (v.) ymmod, cynhyrfu,
 cyffroi, symmud, mudo.
 MÓVEABLE, (adj.) symmudoel.
 MÓVEABLES, (f.) dodrefn, modd-
 ion.
 MÓVEMENT, (sub.) symmudiad.—
 rhannau cloc, neu orlais.
 MÓVING, (adj.) tofturiol, galarus.
 MOULD, (f.) mold.—daear.
 To MOULD, (v. a.) ffurfio, llunio,
 moldio.
 To MÓULDER, (v.) darfod, troi yn
 bridd.
 MÓULDINESS, (sub.) llwydni, eg-
 rwydd.
 MÓULding, (sub.) ceudod mewn
 carreg, neu bren.
 MÓULDY, (adj.) llwyd.
 To MOULT, (v. n.) colli pluf.
 To MOUNCH, (v. a.) cnoi, bwytta.
 MOUND, (sub.) clawdd, gwarch-
 glawdd.
 MOUNT, } (f.) mynydd, brynn,
 MOUNTAIN, } bre, moel.
 To MOUNT, (v.) dyrchafu, myned
 ar gefyl.
 MOUNTANEER, (f.) mynyddwr.
 MOUNTAINOUS, (adj.) mynyddig.
 To MOURN, (v.) galaru, arwylo.
 MÓURNFUL, (adj.) galarus, trist.
 MÓURNING, (sub.) galar, tristwch.
 —dillad galar, galarwif, gwr-
 wmdy, V.
 MOUSE, (f.) llygoden.
 MOUTH, (sub.) genau, safn.

MÓUTH-

M U

MÓUTHFUL, (sub.) tammaid, safn-aid.

MÓUTHLESS, (adj.) dienau.

To **MOW**, (v.) lladd gwair neu yd â phladur.

Mow, (f.) däs.

MÓWER, (f.) pladurwr.

M U

MUCH, (adj.) llawer, mawr, aml, lliofog.

MÚCILAGE, (f.) llysnafedd.

MUCK, (f.) tail, tom.

MÚCKENDER, (sub.) Edr. *Handkerchief*.

MÚCKHILL, (f.) tommen.

MÚCKINESS, } (f.) affendid.

MÚCKISHNESS, }

MÚCKLE, (adj.) llawer.

MÚCK-SWEAT, (f.) mawr chwys.

MÚCK-WORM, (f.) prŷf y dommen.

—*Fig.* cybydd.

MÚCKY, (adj.) aflan, atgas, ffaidd.

MÚCOUS,

MÚCULENT, } (adj.) llysnafeddog.

MUD, (f.) llaid.

To **MÚDDLE**, (v. a.) diwyno.—*Fig.* gwneuthur yn hanner meddw.

MÚDDY, (adj.) lleidiog, tomlyd.—niwlog, tywyll.

MUFF, (f.) peth i gadw dwylaw yn wrefog yn y gaiaf.

MÚFFIN, (f.) teifen.

To **MÚFFLE**, (v. a.) pennori; moledu. mwfflo.—*Fig.* cuddio, celu.

To **MÚFFLE**, (v. n.) baldordd.

MÚFTI, (f.) arch-offeiriad y Mahometaniaid.

MUG, (f.) cwppan.

MÚGGY, (adj.) llaith.

MULÁTTO, (f.) dyn y bo ei dad a'i fam o wahanol liw, sef un yn ddu a'r llall yn wyn.

MÚLBERRY, (f.) morwydden.

To **MULCT**, (v. a.) ffinio, fforffettu, dirwyo.

MULCT, (f.) ffin, fforffed, dirwy.

MULE, (f.) mŷl.

MULIEBRITY, (sub.) gwreigdra, gwreigcidd-dra.

To **MULL**, (v. a.) clairu gwŷn, neu ryw lynn arall.

MÚLLAR, (f.) carreg falw.

MÚLLOCH, (f.) Edr. *Rubbiſh*.

MULSE, (f.) bragawd, meddyglyn, mêlwin.

M U

MULTÁNGULAR, (adj.) amlgonglog, **MÚLTIFORM**, (adj.) amryddull, amldull, amrylun.

MÚLTILÁTERAL, (adj.) amlochrog

MÚLTIPÁRTITE, (adj.) lliawfrannog.

MÚLTIPLÍABLE, (adj.) a ellir ei amlhau, a'i chwanegu.

MÚLTIPLICÁND, (sub.) y nifer i'w liofogi.

MÚLTIPLICÁTION, (f.) lliofofiad, anghwanegiad, mwedigaeth.

MÚLTIPLICÁTOR, (f.) lliofofwr.

MÚLTIPLÍCITY, (f.) lliofofgydd, amlder.

MÚLTIPLÍER, (f.) lliofofwr.

To **MÚLTIPLY**, (v.) lliofofi, amlhau, mwylhau.

MÚLTIPÓTENT, (adj.) mawr alluog.

MÚLTITUDE, (sub.) lliaws, llios, llu, tyrsa, rhawd, lliofofgydd, amlder.

MUM, (f.) llynn gwenith.

To **MÚMBLE**, (v. n.) dywedyd dan ddannedd, fibrwd, grydian.

To **MUMP**, (v. a.) cnoi; cardotta.

MÚMPEP, (f.) cardottyn.

MUMPS, (f.) digofaint, llioiwgyrwydd dirgel.

To **MUNCH**, (v. a.) Edr. *Mounch*.

MÚNDANE, (adj.) bydol.

MÚNDATORY, (adj.) a lanhao.

MÚNGREL, (f.) Edr. *Mongrel*.

MÚNÍCIPAL, (adj.) breiniol.

MÚNÍFICENCE, (f.) haeledd, haelioni, haelder.

MÚNÍFICENT, (adj.) hael, haelionus, hyged.

MÚNIMENT, (f.) amddiffynfa, diogelfa.

MÚNITION, (f.) Edr. *Ammunition*.

MÚRAL, (adj.) a berthyn i fŷr.

MÚRDER, (f.) llofruddiaeth, lladdiad dyn, mwrn, murndwrn, mwrddra.

To **MÚRDER**, (v. a.) llofruddio, lladd, dihenyddio.—distrywio.

MÚRDERER, (f.) llofrudd, mwrddwr.

MÚRDEROUS, (adj.) llofruddaidd.

MÚRMUR, (f.) murmur, grwgnach, manfon.

M U

MURMUR, (v.n.) murmur, grwg-
 , manfon, grydian.
MURER, (f.) grwgnachwr.
MURAIN, (f.) chwarrren, cornwyd,
 a ar anifeiliaid.
MURKY, (adj.) rhyddgoch, coch-
 ll.
MURKION, (f.) helm, penwifg.
MURADEL, } grawn neu win me-
MURADINE, } lus.
MURLE, (sub.) cyhyr, gwythi.—
 len.
MURULOUS, (adj.) cyhyrog.
MUR, (f.) dwysfyrddod.—cerdd.
MURSE, (v.n.) myfyrio, ystyried,
 lyliaid.
MURSE, (sub.) duwiesau barddon-
 .
MURUM, (sub.) tryforfa cywrein-
 d.
MURROOM, (f.) madarch, bwyd y
 int.
MURC, (f.) music, cerdd, cywydd-
 th, peroriaeth.
MURCAL, (adj.) cynghaneddol.
MURIAN, (f.) cerddor, clerwr.
MUR, (f.) musc.
MURTY, (f.) gwnn llaw.
MURTOON, (f.) gwnn byrr lly-
 .
MURY, (adj.) peraroglaidd.
MURIN, (sub.) defnydd tēg o got-
 .
MURJUMAN, (f.) crediniwr Ma-
 tanaidd.
MUR, (v. imper.) dir yw, mae 'n
 .
MUR, (f.) newydd win, diod ne-
 l, il.
MURKACHES, (sub.) Edr. *Wbifk*.
MURARD, (f.) mwftard.
MURSTER, (v.) golygu byddin;
 di ynghyd; mwftrio.
MURER, (f.) disgwyliad dros fydd-
 ofrestr o fyddinoedd a ed-
 vyd trostynt.
MURER-BOOK, (f.) llyfr ym mha
 dodir i lawr enwau milwyr.
MURER-ROLL, (f.) rhifrestr bydd-
 d.
MURINESS, (sub.) llwydni, dryg-
 ydd, mŵs.

M U

MURSTY, (adj.) llwyd, drygfawrus,
 drewllyd.
MUTABILITY, (sub.) newidiolder,
 anwadalwch, anwaftadrwydd.
MUTABLE, (adj.) newidiol, cyfne-
 widiol, anwadal, anwaftad, tro-
 faus.
MUTATION, (f.) cyfnewidiad, ne-
 widiad.
MUTE, (adj.) mŵd, afafar.
TO MUTILATE, (v.a.) anafu, torri
 ymaith.
MUTILATION, (f.) anafiad, torriad
 ymaith.
MUTINEER, (f.) cynnhysfwr terfysg
 , ac anghydfod.
MUTINOUS, (adj.) terfysgus, ymry-
 songar, gwrthryfelgar.
MUTINY, (f.) terfysg, gwrthryfel,
 ymryson.
TO MUTINY, (v.n.) gwrthryfela,
 codi yn erbyn gwyr mewn awdur-
 dod, codi terfysg.
TO MUTTER, (v.n.) murmur, grwg-
 nach.
MUTTERER, (f.) grwgnachwr.
MUTTON, (f.) cig gwedder, cig ma-
 haren.—manllwdn.
MUTUAL, (adj.) cyfnewidiol, ar
 gyfnewid.
MUTUALLY, (adv.) ar gylch, ar
 gyfnewid.
TO MUZZLE, (v.a.) pennori, rhwymo
 trwyn.
MUZZLE, (f.) genau peth.—pennor,
 penwar.
MY, (pron.) mau, fy, eiddof.
MYRIAD, (f.) myrdd, myrddiwn.
MYRRH, (f.) myrr.
MYRTLE, (f.) myrtwydden.
MYSELF, (pron.) mi fy hun.
MYSTERIOUS, (adj.) dirgel, tyw-
 yll.
MYSTERY, (f.) dirgelwch, dirgel-
 eidd.—crefft, galwad.
MYSTIC, } (adj.) tywyll, dirgel,
MYSTICAL, } cuddiedig.
MYTHOLOGIST, (sub.) deonglwr
 chwedlau yr hên baganiaid.
MYTHOLOGY, (f.) yfpyfiad chwed-
 lau, deongliad dammhegion.

NO. contr. for *Number*, (sub.) rhif.

To **NAB**, (v. a.) dal heb wybod.

NÁDIR, (f.) y pwynt sydd yn un-iawn gyferbyn a'n traed.

NAG, (f.) cefyl.

NAIL, (f.) hocl.——cwin.

To **NAIL**, (v. a.) hocljo.

NAIL, *measure*, (f.) yr unfed ran ar bymtheg o lathed.

NÁKED, (adj.) noeth, llwm, llymfi.

NÁKEDNESS, (f.) noethni, noeth-der, llymder.

NAME, (f.) enw.

NÁMELESS, (adj.) dienw, anenwog.

NÁMELY, (adv.) yn enwedigol, wrth ei enw.

NÁMESAKE, (f.) un o'r un enw.

NAP, (f.) hŷn.——ceden.

To **NAP**, (v. n.) cyfgu, bod yn gyfgyld.

NAPÉ, (f.) gwcgil.

NÁPKIN, (f.) napcin, *Joan* xx. 8. lliain.

NÁPLESS, (adj.) digeden.

NÁPPY, (f.) cwrw cryf.

NARCÓTIC, (adj.) yr hyn a wna i un gyfgu.

NÁRRABLE, (adj.) traethadwy, hyd-raeth.

NARRÁTION, (f.) traethiad, traeth-awd, mynag, mynegiad, adroddiad; hanes.

NÁRRATIVE, (sub.) hanes, adroddiad, copinod.

NÁRRROW, (adj.) cŵl, cyfyng.

To **NARROW**, (v. a.) culhau, cyfyngu.

NÁRROWNNESS, (f.) cyfyngder.

NÁSTY, (adj.) cás, ffaidd, budr, brwnt, aflan.

NÁSTINESS, (f.) budreddi, brynti, afendid.

NÁTAL, (adj.) genedigol, anianol.

NATÁTION, (f.) nawf, nosiad.

NÁTION, (f.) cenhedl, cenhedlaeth, gwlad.

NÁTIONAL, (adj.) cenhedlawl, teyrnasol, cenhedlaethol.

NÁTIVE, (adj.) genedigol; naturiol, cynhenid.

NÁTIVE, (f.) priodor, ciwdawdwr.

NATÍVITY, (f.) genedigaeth.

NÁTURAL, (adj.) naturiol, anianol, wrth naturiaeth, cynhenid.

To **NÁTURALIZE**, (v. a.) breinio, rhoddi braint brodolion i ddieithred.—gwneuthur yn naturiol.

NÁTURALLY, (adv.) yn naturiol.

NÁTURE, (sub.) natur, naturiaeth, anian.

NÁVAL, (adj.) llyngesol, a berthyn i longau.

NAVE, (f.) bôth, bwl rhod.—canol eglwys.

NÁVEL, (f.) bogail.

NAUGHT, (adj.) drwg, drygionus.

NÁUGHTINESS, (f.) drygioni.

NÁUGHTY, (adj.) drygionus.

NÁVIGABLE, (adj.) hylong, mordwyol.

To **NÁVIGATE**, (v.) hwylio, mordwyo.

NÁVIGATION, (f.) mordwyad, mordwyaeth, llongwriaeth.

NÁVIGÁTOR, (f.) mordwywr, morwr.

To **NÁUSEATE**, (v.) *Edr. Loath.*

NÁUSEOUS, (adj.) *Edr. Loathsome.*

NÁUSEOUSNESS, (sub.) *Edr. Loathsome-ness.*

NÁUTICAL, (adj.) a berthyn i long, neu forwyr.

NAVY, (f.) llynges, llu môr.

NAY, (adv.) nage.

N E

To **NEAL**, (v. a.) tymmheru trwy wrês.

NEAP, (adj.) isel; trai.

NEAR, (prep. & adj.) agos, cyfagos, gerllaw.

NÉARNESS, (f.) nefder.—cybyddra.

NEAT, (f.) eidion.

NEAT, (adj.) dilyn, glân, hardd, tŷg, tlws.

NÉATNESS, (f.) tegwch, hoywder, tlyfni.

NEB, (f.) pig.

NÉCESSARIES, (f.) angenrheidiau.

NÉCESSARY, (adj.) angenrheidiol, rheidiol, anhepgor.

NECESSITOUS, (adj.) anghenus, tlawd.

NÉCESSITY, (sub.) angenrheiddrwydd.

N E

dd, anghenrhaid, rhaid, angen,
 iu.
 c, (f.) gwdddf, gwddwg, mwn-
 .
 KCLOTH, (f.) gwddf-wisg, clwt-
 gwddf.
 KLACE, (sub.) torch-mwnwgl,
 df-gadwyn.
 ROMANCER, (sub.) dewin.
 ROMANCY, (f.) dewiniaeth, de-
 dabeth trwy ymddiddan a'r
 fw.
 FAR, (sub.) diod y duwiau, yr
 pwy bynnag a'i hyfai, fydd-
 isfarwol.
 FARINE, (adj.) melus.
 ), (f.) angenrheidrwydd, ang-
 .
 SED, (v.) bod mewn eisiau,
 ag eisiau.
 OFUL, (adj.) angenrheidiol.
 BINESS, (f.) eisiau, rhaid, ang-
 tlodi.
 OLE, (f.) nodwydd.
 OLE-WORK, (sub.) gwaith nod-
 d.
 LESS, (adj.) afreidiol.
 Y, (adj.) rheidus, tlawd, ang-
 g.
 ESE, (v. n.) Edr. *To sneeze*.
 RIOUS, (adj.) drygionus, an-
 echryslon, mellidgedig.
 TION, (f.) nâg, naghad, pall,
 l, negyddiaeth.
 TIVE, (adj.) naccaol; (sub.)
 dd.
 TIVELY, (adv.) yn naccaol.
 GLÉCT, (v. a.) efsgeulufo, di-
 .
 ÉCT, (f.) efsgeulusdra, diofal-
 gwall, gwallusdra.
 ÉCTFUL, (adj.) efsgeulus,
 lus, diofal.
 IGENCE, (f.) gwallusdra, ef-
 isdra, diofalwch.
 ISENT, (adj.) efsgeulus, gwall-
 .
 GÓTIATE, (v. a.) negefeua,
 ach, marfianda.
 TIATION, (f.) mafnach, mar-
 aeth, negefwriaeth.
 o, (f.) dyn du.
 GH, (v. n.) gweryru.
 i, (f.) gweryriad.

N E

NÉIGHBOUR, (f.) cymmydog.
 NÉIGHBOURHOOD, (f.) cymmydog-
 aeth.
 NÉITHER, (conj.) na, nac.
 NÉOTÉRIC, (adj.) newydd, diwedd-
 ar.
 NÉPHÉW, (f.) nai.
 NERVE, (f.) gewyn.
 NERVELESS, (adj.) gwan, egwan.
 NÉRVIOUS, (adj.) gewynnog, gieulyd;
 cefnog, cryf, nerthog.
 NESS, (f.) penrhyn, penfro.
 NEST, (f.) nyth.
 To NEST, (v. a.) nythu.
 To NÉSTLE, (v. n.) nythu; trigo,
 cyfaneddu; ymgeleddu.
 NET, (sub.) rhwyd, balleg, balleg-
 rwydd.
 NÉTHER, (adj.) is, iselach.
 NÉTHERMOST, (adj.) iselaf.
 NÉTTLE, (f.) dynadlen, (plu.) dynadl.
 To NÉTTLE, (v. a.) fwmbylio, pigo,
 annog, cymmell, cynhyrfu.
 NETWORK, (f.) gwaith rhwyd.
 NÉVER, (adv.) eirioed, byth.
 NEVERTHÉLESS, (adv.) er hyn, et-
 to, cithr, anllai.
 NÉUTER, } (adj.) na'r naill na'r
 NÉUTRAL, } llall, nid yr un o'r
 ddau.
 NÉUTRALITY, (sub.) Edr. *Indiffer-
 ence*.
 New, (adj.) newydd, diweddar, îr,
 gwyrif.
 NÉWLY, (adv.) yn newydd,
 NÉWNESS, (sub.) newydd-der, ne-
 wydd-deb.
 News, (f.) newyddion.
 NÉWSMONGER, (f.) dygwr newydd-
 ion.——gwerthwr papurau ne-
 wyddion.
 NÉWYBÁR'S-GIFT, (sub.) calennig.
 NÉXT, (adj.) agosaf, nesaaf.
 N I
 NIB, (sub.) pig.
 To NÍBBLE, (v.) cnoi yn efmwyth;
 bwytta yn llonydd.——*Fig.* beio,
 cablu.
 NICE, (adj.) cywraint, manol.——
 mwythus, destl, destlus.
 NÍCENESS, (f.) cywreinrwydd, ma-
 nylrwydd.——destlusrwydd.
 NÍCETY, (sub.) manylrwydd.
 NÍCETIES, (f.) amheuthunion.
 DÍD 2 NICHÉ,

N I

NICHE, (f.) ceudod i ofod delw yntho.
 NICK, (f.) rhigol, bwlch.
 To NICK, (v. a.) bylchu. Edr. *to bit*.
 NICKNAME, (f.) llysenw.
 To NICKNAME, (v. a.) llysenwi.
 NIECE, (f.) nith.
 NIGGARD, (f.) cybydd.
 NIGGARDLINESS, (sub.) cybyddod.
 NIGGARDLY, (adj.) cybyddlyd.
 NIGH, (adj.) agos, cyfagos.
 NIGH, (prep.) yn agos, yn ymyl, gerllaw.
 NIGHNESS, (sub.) nefder, agofrwydd.
 NIGHT, (f.) nŏs.
 To-NIGHT, (adv.) heno.
 NIGHTINGALE, (f.) eos.
 NIGHTLY, (adv.) o hyd nŏs; beunos.
 NIGHTLY, (adj.) nosol.
 NIGHTMAN, (f.) carthwr gaudai.
 NIGHTWALKER, (f.) puttain.
 NIGHTWARD, (adv.) yn tynnu tu a'r nos.
 NIGRESCENT, (adj.) yn tywyllu.
 To NILL, (v. a.) anewyllyfio, pallu, gwrthod.
 NIMBLE, (adj.) buan, cyflym, clau, gwisgi, bywiog.
 NIMBLENESS, (sub.) buanrwydd, cyflymder, bywiogrwydd.
 NINCOMPOOP, (f.) Edr. *Fool*.
 NINE, (adj.) naw.
 NINEFOLD, (adj.) nawdyblyg.
 NINETEEN, (adj.) pedwarar bymtheg.
 NINETY, (adj.) pedwar ugain â deg.
 NINNY, } (f.) Edr. *Fool*.
 NINNYHAMMER, }
 To NIP, (v. a.) tymmhigo; torri ymaith ag cwinedd, neu ddannedd. —deisio, poethi.
 NIPPERS, (f.) gefail.
 NIPPLE, (f.) bron, teth.
 NIT, (f.) nedden.
 NITID, (adj.) gloyw, disglair.
 NITRE, (f.) nitr.
 NITROUS, } (adj.) llawn nitr.
 NITRY, }
 NITTY, (adj.) neddog.
 NIVEOUS, (adj.) eiryog, llawn cira.

N O

NIZY, (f.) Edr. *Dunce*.
 N O
 No, (adv.) na, nac, nad, nid, nage, naddo.
 NOBILITY, (f.) bonedd, boneddigciddrwydd, dyledowgrwydd; boneddigion, dyledogion.
 NOBLE, (adj.) bonheddig, dyledog, cynhwynol; rhagorol, ardderchog; hael.
 NOBLE, (sub.) pendefig, gwr bonheddig. —ffwring, neu 6 swllt ac wyth ceiniog.
 NOBLEMAN, (sub.) pendefig, gwr bonheddig.
 NOBLENES, (sub.) hynodrwydd, ardderchawgrwydd, rhagoriacth.
 NOBLESS, (f.) Edr. *Nobility*.
 NOBLY, (adv.) yn rhagorol, yn ardderchog.
 NOBODY, (sub.) neb, nebun, neb dyn.
 NOCENT, (adj.) niwcidiol, drygonus, argyweddus, euog.
 NOCTURN, (f.) gweddi nosawl.
 NOCTURNAL, (adj.) nosol, a berthyn i'r nos.
 NOD, (f.) amnaid, awgrym.
 To NOD, (v.) amneidio, awgrymmu. —bod yn gysglyd.
 NODDLE, (f.) pen.
 NODDY, (f.) Edr. *Fool*.
 NODE, (f.) cwlwm, clwm; cwgn. —In *Astronomy*, y pwynt lle mae cylch y lleuad yn croesi cylch blynyddol yr haul.
 NOGGIN, (f.) piccyn.
 NOISE, (f.) trwst, fwn, dwnawr, nâd, rhuad, ynglef, twrwf, aedd, pawns.
 To NOISE, (v. n.) trystio, darlain, dadfeinio.
 NOISINESS, (f.) trwst, cri, diaspad.
 NOISOME, (adj.) niweidiol, afiach.
 NOISOMENESS, (f.) brynti, asendid, budreddi.
 NOISY, (adj.) trwstfawr, gwaeddgar, bloeddfawr.
 NOMBLES, (f.) perfedd carw.
 NOMENCLATURE, (f.) y weithred o ddywedyd enwau dynion neu bethau. —geir-lyfr.
 NOMINAL, (adj.) cnwol, yn unig mewn cnw.

N O

MINATE, (v. a.) enwi; ap-
itio
NATION, (sub.) enwad, ap-
itiad.
GE, (f.) ieuengſtid; yr am-
yd yr oedran pwyntedig trwy
fraith i un weithredu droſto
in.
E, (f.) diben.
ONFÓRMIST, (f.) un ni chyd-
o a'r drefn ſefydledig o addol-

ONFÓRMITY, (sub.) anghyd-
ad.
, (adj.) neb, nebun, dim.
NTITY, } (f.) dihanfod-
XISTENCE, } edigaeth.
ŪROR, (f.) yr hwn ni thwng
llondeb i'r brenhin.
LUS, (sub.) aſtrufi, neu an-
dra trwy ba un mae dyn yn
ei ddwyn fel na's gall na dy-
d, na gwneuthur mwy.
PLUS, (v. a.) dyryfu un fel
gall ddywedyd mwy.
ESIDENCE, (sub.) abſennoledb
violaeth eglwys.
ESIDENT, (f.) un ni thrigo
plwyf lle bo ei fywiolaeth.
ESISTANCE, (f.) anwrthwy-
id.
ENCE, (sub.) afrefymmoldeb,

ENSICAL, (adj.) dwl, afrefym-

UIT, (f.) gwrthodiad cyng-
edd.
LE, (f.) Edr. *Fool*.
, (f.) cornel, ongl.
, (sub.) hanner dydd, canol
l.
DAY, (f.) hanner dydd.
E, (f.) byddag, cwlm rhed-
; magl.
OSE, (v. a.) byddaglu, maglu.
(conj.) na, nac.
H, (f.) gogledd.
HERN, (adj.) gogleddol.
HWARD, (adv.) tu a'r gogl-

, (f.) trwyn.
GAY, (f.) Edr. *Poſſ*.
RIL, (f.) ffroen.
(adv.) na, nac, ni, nid, nis.

N O

NÓTABLE, (adj.) hynod, nodol,
nodedig.
NÓTABLENESS, (f.) hynodrwydd.
NÓTARY, (f.) ysgrifennydd.
NOTCH, (f.) bwlich, rhygyn, rhint.
NOTE, (sub.) arwydd, marc.—
byrhad.—eglhurhad, eſponiad.
—gweithred neu rwymedigaeth
tan law un.
To NOTE, (v. a.) nodi, arwyddo,
dal ſylw.—goſod i lawr.
NÓTED, (adj.) nodedig, hynod.
NÓTHING, (f.) dim.
NÓTICE, (sub.) ſylw.—rhybudd,
copinod, hyſpyſiad, hyſpyſrwydd.
NOTIFICATION, (sub.) hyſpyſiad,
rhoddiad gwybodaeth.
To NÓTIFY, (v. a.) peri gwybod,
hyſpyfu, mynegi; cyhoeddi.
NÓTION, (f.) tŷb, meddwl; barn,
opiniwn.
NÓTIONAL, (adj.) dychymmygol,
tybiol, ffugiol.
NOTÓRIOUS, (adj.) adnabyddus,
hyſpys, amlwg, hynod, carn.
NOTÓRIOUSNESS, } (sub.) hynod-
NOTORIETY, } rwydd.
NÓTWITHSTANDING, (conj.) er
hyn, etto, er, hagen.
NÓVEL, (f.) hanes ddychymmyg-
ol.
NÓVEL, (adj.) newydd, diweddar.
NÓVELTY, (f.) newydd-der.
NOVEMBER, (f.) mis tachwedd.
NOUGHT, (sub.) dim.
NÓVICE, (f.) newyddian, dyn an-
nyſgedig, dechreuwr celfyddyd.
NOVITIATE, (f.) cyflwr newydd-
ian.
NOUN, (f.) enw.
To NOURISH, (v. a.) meithrin, ma-
gu, maethu, achleſu, porthi.
NOURISHMENT, (f.) maeth, mag-
wriaeth, meithrin, lluniaeth, ym-
borth, cynhaliaeth.
Now, (adv.) yr awr hon, yn awr,
yr wan, bellach, weithian.
NÓXIOUS, (adj.) niweidiol, adgy-
weddus; euog; aſiach.
NÓZEL, (f.) trwyn.

N U

To NÚBBLE, (v. a.) maethu, ffuſto.
NÚCÍFEROUS, (adj.) a ddygo gnau.
NÚDITY, (f.) noethni, noethder.
NUGACITY,

N U

NUGÁCITY, (f.) gwag chwedlau, ofer chwedl.
NÚGATORY, (adj.) ofer, gwâg, arabaidd.
NÚISANCE, (f.) niweid, un peth a fo yn gwneuthur niweid.
To NULL, (v. a.) diddymmu.
NULL, (adj.) dirym, gwâg, ofer.
NÚLLITY, (sub.) diddimrwydd, gwendid, dirymrwydd.
NUMB, (adj.) marwaidd, fynn, hurt.
NÚMBER, (f.) nifer, rhif, rhifedi, cyfrif.
To NÚMBER, (v. a.) rhifo, cyfrif.
NÚMBERLESS, (adj.) ancirif.
NÚMBNESS, (f.) hurtwydd, mydryndod, irdang, fynnodod, marweidd-dra.
NÚMERAL, (adj.) rhifol, cyfrifol.
NÚMERÁTION, (f.) rhifiad, cyfrifiad.
NÚMERÁTOR, (f.) rhifwr, cyfrifydd.
NÚMÉRICAL, (adj.) cyfrifol, o'r un rhif.
NÚMEROUS, (adj.) aml, lliosog.
NÚMSKULL, (f.) Edr. *Blockhead*.
NUN, (f.) lleian.
NÚNCIATURE, (f.) swydd cennad y Pâb.

N U

NÚNCIO, (f.) cennad y Pâb.
NÚNCÚPATIVE, } (adj.) cyhoedd.
NÚNCÚPATORY, } us, wedi cifynegi yn eglur ac ar gyhoedd.
NÚNNERY, (f.) lleiandy.
NÚPTIAL, (adj.) a berthyn i briodas.
NÚPTIALS, (f.) priodas, neithor.
NURSE, (sub.) mammaeth, merolaeth, magai, magwraig.
NÚRSERY, (sub.) mammaethiad.—mammaethdy.—lle planir coed ieuangc.
NÚRTURE, (sub.) ymborth, llun-iaeth.—dygiad i fynu.
To NÚRTURE, (v. a.) Edr. *to educate*.
To NÚSTLE, (v. a.) maldodi, ymgleddu, cofleidio.
NUT, (f.) cneuen.
NÚTRIMENT, (f.) ymborth, llun-iaeth.
NÚTRIMENTAL, (adj.) maethol, meithrinol.
NÚTRITION, (f.) maethiad, meithrinad.
NÚTRITIVE, (adj.) maethol.
NYMPH, (sub.) duwies y coedydd, gwaunydd a'r dyfroedd.—merch ieuangc dlws.

O A

OAF, (f.) hurtyr, huttan-symlyn, cadafel.
OÁFISH, (adj.) dwl, hurt, angall.
OAK, (f.) derwen, dêr.
OÁKEN, (adj.) o dderw.
OÁKUM, (f.) carth.
OAR, (f.) rhwyf.
To OAR, (v. n.) rhwyfo.
OÁTÉN, (adj.) o geirch.
OATH, (f.) llw, twng, rhaith.
OATMEAL, (f.) blawd ceirch.
OATS, (f.) ceirch.
ÓBDURACY, (f.) caledrwydd, cyn-dynrwydd, ystyfnigrwydd.
ÓBDURATE, (adj.) caled, cyndyn, ystyfnig, anedifeiriol.
ÓBÉDIENCE, (f.) ufudd-dod, gostyng-eiddrwydd.
ÓBÉDIENT, (adj.) ufudd, gostyngedig.

O B

ÓBEISANCE, (sub.) ymgrymriad, cyfarchiad.
ÓBELISK, (f.) y cyfryw nod t. Edr. *Pyramid*.
ÓBÉSE, (adj.) tew, bras.
ÓBÉSENESS, } (f.) tewder, brafder.
ÓBÉSITY, }
To ÓBÉY, (v. a.) ufuddhau, ymddaroftwng.
ÓBJECT, (f.) gwrthddrych, gwrthddrychiad.
To ÓBJÉCT, (v. a.) gwrthddadlu, gofod yn erbyn, ammau.
ÓBJÉCTION, (sub.) gwrthrefwm, gwrthddadl; bai.
ÓBLATION, (f.) offrrwm.
To ÓBLIGATE, (v. a.) rhwymu, gofod dan rwyinau.
ÓBLIGATION, (f.) rhwym, rhwymedigacath.

ÓBLI-

O B

ATORY, (adj.) ymrwymol.
AGE, (v. a.) rhwymo, cym-
 dirio, peri.—boddhau.
ING, (adj.) cymmwnafgar,
 ithas, hynaws.
QUE, (adj.) gŵyr, gwyrdraws,
 i.
QUITY, (f.) gwyredd, gwyr-
 .
ITERATE, (v. a.) dileu, cra-
 naith.
VION, (f.) angof, ebargofiad.
NG, (adj.) hirgul.
QY, (f.) enllib, gogan, hort,
 gwaradwydd.
XIOUS, (adj.) euog, beius,
 tyngedig.
NE, (adj.) budr, brwnt, aſan;
 d, trythyll, aniwair.
NESS, } (f.) anlladrwydd,
NITY, } trythyllwch,
 did.
RE, (adj.) tywyll, dyrus.
SCURE, (v. a.) tywyllu;
 uthur yn fwy annealladwy.
FRITY, (f.) tywyllwch, ty-
 ni, caddug.
UIES, (f.) arlwy angladd.
UIOUS, (adj.) ufudd, ufudd-
 cymmwnafgar.
UIOUSNESS, (f.) ufudd-dod,
 inaethgarwch.
VAELE, (adj.) ſuladwy, hy-
 hybarch.
VANCE, (f.) ſulw, daliad ſu-
 parch.
VANT, (adj.) goſalus.
VATION, (f.) ſulwiad, daliad
 cyfarchwyliad.
SERVE, (v. a.) diſgwyl ar,
 llw, cyfarchwylio, yſtyried;
 .
SION, (f.) amgylchiad tref neu
 l, cynllwyniad.
ÉTE, (adj.) hên, anghynne-
 dedi myned allan o arfer.
ACLE, (f.) rhwyſtr, attal, lleſ-
 lluddias.
NACY, (f.) cyndynrwydd, yf-
 rwydd, gwrthnyſigrwydd.
NATE, (adj.) cyndyn, gwrth-
 , anhydyn, yſtyfnig.
ÉPEROUS, (adj.) Edr. *Noiſy*.
RUCT, (v. a.) attal, rhwyſtro;
 igau.

O C

OBSTRUCTION, (f.) attal, rhwyſtr,
 gwrthgae.
To OBTAIN, (v. a.) cael, caſſael, yn-
 nill, cyrhaeddyd.
To OBTUDE, (v. a.) gwrthio i
 mewn.
OBTUSE, (adj.) pŵl, heb ſlaen. —
Fig. hurt, dŵl.
OBTUSENESS, (ſub.) pylni, hurt-
 rwydd.
To OBIATE, (v. a.) myned yn er-
 byn, cyfarfod; rhagſlaenu.
O'BVIOUS, (adj.) amlwg, agored,
 hawdd ei ddyall.
OCCASION, (f.) achlyfur, achos,
 angenrheidrwydd.
To OCCASION, (v. a.) achlyſuru,
 peri.
OCCASIONAL, (adj.) achlyſurul.
OCCIDENTAL, (adj.) gorllewinol.
OCCULT, (adj.) cuddiedig, dirgel,
 celadwy.
OCCUPATION, (f.) crefft, ſwydd,
 gwaith, gorchwyl. — cymmeriad
 meddiant.
OCCUPIER, (ſub.) meddiannwr,
 crefftwr.
To OCCUPY, (v. a.) meddiannu;
 dal mewn gwaith; gweithio, *Ecf.*
 xxxviii. 24. *Barn.* xvi. 11.
To OCCUR, (v. n.) ymgysarfod, cy-
 farfod, ymgaffael; dyfod mewn
 cof; gwrthladd.
OCCURRENCE, (f.) digwydd, dig-
 wyddiad; ymgysarfod.
OCCURRENT, (ſub.) ymgysarfod,
 i *Bren.* v. 4.
O'CEAN, (f.) y môr, yr eigiawn, y
 cefnfor.
O'CTAGON, (f.) wyth-ongl.
OCTÁNGULAR, (adj.) wyth-onglog,
 wyth-ochrog.
OCTÁVE, (f.) yr wythfed dydd;
 wythfed.
OCTÁVO, (f.) llyfr wyth plyg.
OCTÓBER, (f.) mis hydref.
O'CULAR, (adj.) yn ymddibynnu
 ar y llygad, a welir â'r llygad.
O'CULIST, (f.) meddygwr llygaid.
ODD, (adj.) anghynnifer, amynifer;
 dros ben, yn ychwaneg, *Num.* iii.
 48.—od, rhyfedd, anghyffredin.
ODDNESS, (ſub.) amniferwch; od-
 rwydd, anghyffredinolrwydd.

ODDS,

O F

ODDS, (f.) gwahaniaeth —ymryson, anghydfod.
 ODDITY, (f.) Edr. *Oddnesi*.
 ODE, (f.) caniad, awdl, owdl.
 O'DIOUS, (adj.) cās, atgas, dygafog.
 O'DIUM, (f.) cās, atgairwydd, dial, bai.
 ODORIFEROUS, } (adj.) peraid, }
 O'DOROUS, } aroglber.
 O'DOUR, (f.) arogl, arogledd, sawyr.
 OECÓNOMY, (f.) rheolaeth tŷ, llywodraeth teulu, teuluwriaeth.
 OECÓNOMIST, (f.) rheolwr tŷ. —un a lywodraetho bethau yn ddoeth.
 OECUMÉNICAL, (adj.) hollol, cyffredinol.
 OF, (prep.) o, herwydd, am, yng-hylch.
 OFF, (interj.) ymaith, i bant.
 OFF, (adv.) oddi yma, oddi wrth, ym mhell.
 OFFAL, (f.) carthion, gweddillion.
 OFFENCE, (f.) tramgwydd, farhâd, cawdd, coddiant.
 OFFENCELESS, (adj.) diniweid.
 To OFFEND, (v. a.) farhau, anfoddhau, coddi, gwneuthur ar fai, tramgwyddo.
 OFFENSIVE, (adj.) niweidiol; tramgwyddus.
 To OFFER, (v.) cynnyg; cyflwyno; offrymmu.
 OFFER, (f.) cynnyg.
 OFFERING, (f.) offryw, aberth.
 OFFERTORY, (f.) y peth a offrymmir; offrymriad; y lle yr offrymmir.
 OFFICE, (f.) swydd, gwasanaeth, galwad, gwaith.—gweithdy.
 OFFICER, (f.) swyddog, swyddwr.
 OFFICIAL, (sub.) swyddog mewn llys eglwyfig.
 To OFFICIATE, (v. n.) dirprwyo, gwasanaethu dros arall.
 OFFICIOUS, (adj.) parod i ymyrred ag achosion rhai eraill.
 OFFICIOUSNESS, (f.) gormod parodrwydd i foddhau eraill.
 OFFSCOURING, (f.) yfgarth.
 OFFSPRING, (f.) hil, hiliogaeth, eppil, fillydd, addon.
 OFT, (adv.) yn fynych.
 OFTEN, (adj.) mynych.
 OFTENTIMES, (adv.) yn fynych, llawer gwaith.

O M

To OGLE, (v. a.) edrych â llygad-wyr, cymmeryd cip olwg.
 OH
 OH! (interj.) oh! och!
 OIL, (f.) olew.
 To OIL, (v. a.) enncinnio ag olew.
 OILINESS, (f.) braslder, irder.
 OILY, (adj.) olewog, fainlyd, iceiddlyd.
 To OINT, (v. a.) enncinio.
 OINTMENT, (f.) ennaint, eli.
 OL
 OLD, (adj.) hên, henaidd, oedranus, oediog.
 OLDNESS, (f.) heneidd-dra.
 OLEAGINOUS, } (adj.) Edr. *Oily*.
 OLÉOSE, }
 OLIGARCHY, (f.) gwladwriaeth y bo yr awdurdod a'r llywodraeth ar ddwylo ychydig wyr.
 O'LIO, (f.) faig gymmysgedig o fwyd.
 O'LITORY, (adj.) yn perthyn i addllysiâu.
 O'LIVE, (sub.) olew-wydden.—grawn yr olew-wydd.
 OLYMPIAD, (sub.) yspaid pedair blynedd.
 OMÉGA, (sub.) y llythyren ddiweddaf yn y groeg. *Fig.* diwedd.
 O'MELET, (f.) cramwythen.
 O'MEN, (sub.) arwydd, darogaa, rhammant.
 O'MER, (f.) omer, *Ecf.* xvi. 16.
 O'MINOUS, (adj.) arwyddol, arwyddol-occâol.
 OMISSION, (f.) esgeulufiad, gommmediad.
 To OMIT, (v. a.) gadael heibio, esgeuluso.
 OMNIFARIOUS, (adj.) amryw, amrafael.
 OMNIGENOUS, (adj.) o bob rhyw, o bob rhywogaeth.
 OMNIPOTENCE, } (f.) hollalluog.
 OMNIPOTENCY, } rwydd.
 OMNIPOTENT, (adj.) ollalluog, hollalluog.
 OMNIPRESENCE, (f.) hollbrefen-noldeb.
 OMNIPRESENT, (adj.) hollbrefennol.
 OMNISCIENCE, (sub.) hollwybod-aeth.

Omni-

O · P

SCIENT, (adj.) hollwybodol.

O N

rep.) ar, ar uchaf.

(adv.) un waith.

(adj.) un.

RATE, (v.a.) llwytho, pyn-

ous, (adj.) llwythog, pwyf-

i, (f.) wynwyn.

, (adj.) unig, ei hun.

, (adv.) yn unig.

UGHT, } (f.) Edr. *Attack*.

RD, (adv.) ym mlaen.

, (sub.) rhyw faen gwerth-

E, (v.n.) dylifo yn esmwyth.

(f.) llaid.

, (adj.) lleidiog.

O P

ITY, (f.) tywyllwch.

US, (adj.) tywyll, caddug.

UE, (adj.) tywyll; na's gell-

eled trwyddo.

N, } (v.) egoryd, agor, dat-

, } guddio, annirgelu, dat-

amlygu.

, (adj.) agored, amlwg, eg-

ING, (f.) agoriad, torriad.

LY, (adv.) yn agored, yn gy-

lus.

NESS, (f.) amlygder, diddith-

ydd.

A-bouse, (f.) chwareu-dŷ.

IRATE, (v.a.) gweithio.

ATION, (f.) gwaith, gweith-

d.

ATIVE, (adj.) gweithredol.

ATOR, (f.) gweithiwr, crefft-

ose, (adj.) llafurus, traffer-

poenus.

ALMIC, (adj.) yn perthyn i'r

d.

TE, (f.) meddyginiaeth a ba-

sgu.

IATIVE, (adj.) opiniynus,

yn yn ei farn.

ION, (f.) tŷb, godyb, barn,

dwl, opiniwn.

IM, (f.) fâdd y pabi.

NENT, (f.) gwrthwynebwyr,

ddadlêuwyr.

O R

OPPORTUNE, (adj.) cyfaddas, pryd-

lawn, cymmwys

OPPORTUNITY, (f.) cyfle, amser

cyfaddas, odfa, arfod, cymmwyf-

der.

To OPPOSE, (v.a.) gosod yn erbyn,

gwrthwynebu, gwrtheb, gwrth-

ddadleu.

OPPOSITE, (adj.) gwrthwyneb,

gyferbyn.

OPPOSITION, (f.) gwrthwynebiad,

gwrthosod, gwrthosodiad, cyfer-

byniad.

To OPRESS, (v.a.) gormesu, gor-

thrymmu, treisio.

OPPRESSION, (sub.) gormes, trais,

gorthrymriad, gorthrech.

OPPRESSIVE, (adj.) gormesol, gor-

thrymmus.

OPPRESSOR, (sub.) gormeswr, gor-

thrymmwr, gorthrechwr.

OPPROBRIOUS, (adj.) gwarthus,

gwaradwyddus, enllibus.

To OFFEND, (v.a.) gwrthwynebu,

ymosod yn erbyn.

OPTATIVE, (adj.) dymunol, eidd-

unol.

OPTICS, (f.) celfyddyd ynghylch

y golwg.

OPTIMACY, (f.) greugwyr, dyled-

ogion, bonheddigion, pendefigion.

OPTION, (f.) dewis, dewisiad.

OPULENCE, } (f.) golud, cyfoeth,

OPULENCY, } cyfoethogrwydd.

OPULENT, (adj.) goludog, cyfoeth-

og.

O R

OR, (conj.) neu.

OR, *in heraldry*, aur.

ORACLE, (sub.) ateb Duw, y lle

ym mha un, neu 'r dyn trwy ba

un y mae terfyniadau'r nesoedd yn

cael eu hamgylchu i ddymion.---

ymadrodd doeth.

ORATION, (f.) gweddi.

ORAL, (adj.) geneuol, a draddod-

wyd trwy eiriau.

ORANGE, (f.) afal euraidd, oroyds,

S.

ORATION, (sub.) araith, traethawd,

ymadrodd.

ORATOR, (f.) areithydd, areith-

iwr.

ORATORY, (sub.) areithyddiaeth.

O R

ORB, (f.) cylch, modrwy; fidell, rhod.
ORBITULAR, (adj.) cylchaid.
ORBIT, (f.) cylch-droad y planedau.
ORCHARD, (f.) perllan.
ORCHESTRE, (f.) chwareu-dy lle bo'r gwyr wrth gerdd yn dangos eu cyfarwyddyd.
TO ORDAIN, (v. a.) ordcinio, urddo; appwyntio.
ORDEAL, (f.) profiad dieuogrwydd un trwy dân, a dwfr.
ORDER, (f.) gorchymmyn, trefn, rhê; rheol; gradd; urdd.
TO ORDER, (v. a.) trefnu, gorchymmyn, cyfarwyddo.
ORDERLY, (adv.) yn drefnus, mewn trefn.
ORDERS, (f.) urddau.
ORDINAL, (f.) Edr. *Ritual*.
ORDINANCE, (f.) cyfraith, rheol; gorchymmyn, ordinhad; appwyntiad.
ORDINARY, (adj.) cyffredin, arferol, cynnhefnol; gwael, isel.—anferth.
ORDINARY, (f.) ynad eglwyfig.—caplan carchar.—bwydty.—pris sefydledig pryd o fyd.
ORDINATE, (adj.) rheolaidd, trefnus.
TO ORDINATE, (v. a.) appwyntio.
ORDINATION, (f.) ordinhad, urddiad.
ORDNANCE, (f.) gwnnau mawrion.
ORDURE, (f.) tom, tail; aflendid.
ORE, (f.) mwyn.
ORGAL, (f.) gwaddod gwin.
ORGAN, (sub.) organ, offeryn, ermyg, peiriant.
ORGANIC, } (adj.) offerynol; a
ORGANICAL, } wnacd i ateb rhyw ddiben neillduol.
ORGANIST, (f.) cantwr organ.
ORGANIZATION, (sub.) gosodiad rhannau yn y fath drefn ag y bont yn cyd-weithio, ac yn nerthu'r naill y llall.
TO ORGANIZE, (v. a.) cyfansoddi rhannau corph fel ag y bont yn cydweithio.
ORIENT, (adj.) dwyreinol; yn codi; disglaer, gloyw.

O T

O'RIENT, (f.) y dwyrain.
O'RIENTAL, (adj.) dwyreinol.
O'RIFICE, (f.) agoriad a wneir â blaen peth.
O'RIGIN, } (f.) dechreuad, cych.
O'RIGINAL, } wyniad; ffynhonnell.
O'RIGINAL, (adj.) dechreuol, anianol, gwreiddiol.
O'RNAMENT, (f.) addurn, heddwch, prydferthwch; anrhydedd.
O'RNAMENTAL, (adj.) addurnol.
O'RFHAN, (f.) amddifad, plentyn ymddifad.
O'RRERY, (sub.) offeryn yn dangos troadau y cyrph wybrol.
O'RTHOX, (adj.) iawn-gred, iawn ffyddiog.
O'RTHOXOXY, (sub.) iawn-gred, uniondeb ffydd.
O'RTHOGRAPHY, (f.) iawn 'sgrifenyddiaeth.—argraff adeiladaeth.
ORTS, (f.) gweddillion.

O S

OSCILLATION, (f.) symmudiad yn ôl ac ym mhaen.
OSCITANCY, (f.) dylyfiad gen.—esgeulusdra, diogi, diosfalwch.
OSCITANT, (adj.) yn dylyfu gen.—cysglyd, diog, esgeulus.
OSCITATION, (sub.) dylyfiad gen. *Fig.* esgeulusdra.
OSCUATION, (f.) cysaniad.
OSSIIFAGE, (f.) rhyw eryr a dynr efgyrn a'i big.
TO OSSIFY, (v. a.) troi yn afgwrn.
OSTENTATION, (f.) ffrost, ymfrost, gwagfolach, balchder.
OSTENTATIOUS, (adj.) ffrostus, balch, rhyfygus..
OSTEOLOGY, (sub.) disgrifiad o'gyrn.
O'STLER, (f.) Edr *Hofler*.
O'STRACISM, (f.) deol, neu, herwriaeth ym mhlith yr Atheniaid.
O'STRICH, (f.) estrys, ostruth.

O T

O'THER, (pron.) all, arall.
O'THERWISE, (adv.) yn amgen, mewn môd arall.
O'TTER, (f.) dyfrgi.
O'VAL, (adj.) hirgul megis wy.
O'VATION, (f.) llawenydd am o'fodaeth.

O V

O'VEN, (f.) ffwrn.
O'VEr, (prep. & adv.) uch law, uch, uwch, uwch ben, dros ben, dros.
To O'VErACT, (v.a.) gwneuthur mwy nâ digon.
To O'VErAWE, (v.a.) cadw mewn ofn, neu ddychryn.
To O'VErBALANCE, (v.a.) rhagbwyso, pwyfo mwy.
To O'VErBEAR, (v.a.) darostwng.
To O'VErBID, (v.a.) cynnyg mwy.
O'VErBOARD, (adv.) maes o long, allan o long.
To O'VErCAST, (v.) cymmylu, tywyllu;—cuddio, toi.
To O'VErCHARGE, (v.a.) gormesu, llwytho yn ormodol, trymhau, *Luc* xxi. 34. pwyfo ar, *2 Cor.* ii. 5.---llanw yn rhy lawn.---prifio yn rhy uchel.
To O'VErCOME, (v.a.) gorfod, gorchfygu, gorsegyn.
To O'VErDRESS, (v.a.) addurno yn ormodol.
O'VErFAL, (f.) Edr. *Cataraft*.
To O'VErFLOW, (v.) llifeirio drosodd, gorllifo; llifeirio; bod yn ormodd.
O'VErFLOW, { (sub.) gorllif;
O'VErFLOWING, } gormodd, rhyfedd.
O'VErGROWN, (adj.) gordyfu.
To O'VErHÁTE, (v.a.) ail holi.
To O'VErHÁNG, (v.d.) crógi uch ben.
O'VErHEAD, (adj.) uch ben.
To O'VErHEAR, (v.a.) erglywed.
O'VErJOY, (f.) gormod gorfoledd.
To O'VErLAY, (v.a.) llethu; mogi.
To O'VErLOAD, (v.a.) llwytho yn ormodol.
O'VErLONG, (adj.) rhy hir.
To O'VErLOOK, (v.a.) passio heibio; edrych dros; esgeulfo.
To O'VErMÁTCH, (v.) bod yn drech nag un, gorchfygu.
O'VErMÚCH, (adj.) gormod, rhy.
O'VErNÍGHt, (f.) y nŏs o'r blaen.
To O'VErPÁSS, (v.a.) passio heibio; esgeulfo; myned trosodd.
To O'VErPAY, (v.a.) talu gormod.
O'VErPLUS, (f.) gwargred, gweddill, rheliw.
To O'VErPÓWER, (v.a.) gorchfygu trwy nerth.

O U

To O'VErrÁTE, (v.a.) prifio yn rhy uchel.
To O'VErrEÁCH, (v.a.) twyllo, myned tu hwnt.
To O'VErrÚLE, (v.a.) goruchreoli, goruchlywodraethu.
To O'VErrÚN, (v.a.) rhedeg dros; anrhcithio; gorsegyn; rhedeg o flaen.
To O'VErsÉE, (v.a.) edrych dros, golygu.
O'VErSEÉR, (f.) golygwr, ymgel-cddwr.
To O'VErsÉT, (v.) dymchwelyd.
To O'VErSHÁDOW, (v.a.) cyfgodi.
To O'VErSHOÓT, (v.) traws nŏd, colli'r nŏd.
O'VErsIGHt, (f.) gwall, camsynied.
O'VErsóON, (adv.) rhy gynnar.
To O'VErsPRÉAD, (v.a.) gorchuddio.
To O'VErSWÁY, (v.a.) goruchreoli.
O'VErT, (adj.) agored, cyhoeddus, amlwg.
To O'VErTÁKE, (v.a.) gorddiwes, gorddiweddyd, dal.
To O'VErTHRÓW, (v.a.) tafu i lawr, dymchwelyd; dinystrio.
O'VErTHRÓW, (f.) dymchweliad; dinystr.
O'VErTHWÁRT, (adv.) ar draws.
O'VErTHWÁRTNESS, (f.) Edr. *persensel*.
To O'VErTÓP, (v.a.) rhagori.
O'VErTÚRE, (f.) cynnyg, cynnygiad; agoriad.
To O'VErTÚRN, (v.a.) gwrthdroi, dymchwelyd.—gorchfygu; dinystrio.
To O'VErVÁLÚE, (v.a.) prifio yn rhy uchel.
To O'VErWHÉLM, (v.a.) llethu; rhuthro, *Job* vi. 27.—gorchguddio, *Sal.* lv. 5. llesmeirio, *Sal.* lxi. 2.
O'VÍPÁROUS, (adj.) pob mil a ddodwa wyau, a phob pyfgod a fago tawn.
OUGHT, (f.) rhyw beth.
OURCE, (f.) wns.
OUR, (pron.) ein, eiddom.
O'URSÉLVES, (pron.) ein hunain, ni ein hunain.
To O'UST, (v.a.) cymmeryd ymaith, difeddiannu.

O U

OUT, (adv.) allan, i maes.
To OUT, (v. a.) danfon ymaith, diffeddiannu.
OUTCASTS, (f.) gwyr deol, gwasgaredigion, *Salm* cxlvii. 2.
To OUTDŌ, (v. a.) rhagori.
OUTER, (adj.) nefaf allan, eithaf, *Mat.* viii. 12.
OUTERMOST, (adj.) pellaf.
To OUTGŌ, (v. a.) rhagori.
OUTLANDISH, (adj.) alltud, di-eithr, o wlad arall.
OUTLAW, (sub.) herwr, gwr deol.
To OUTLAW, (v. a.) deol, difroi, alltudo
OUTLAWRY, (f.) barn a roir ar un i'w dynnu oddi tan nawdd y gyfraith.
OUTLET, (f.) ffordd i fyned allan, mynediad allan.
OUTLINE, (f.) llinell allanol.
To OUTLIVE, (v. a.) Edr. *to survive*.
To OUTNUMBER, (v. a.) rhagori mewn rhif.
OUTMOST, (adj.) pellaf allan.
OUTPARISH, (f.) plwyf tu allan i'r murian.
OUTRAGE, (f.) creulonedd; cynnwrf.
OUTRAGEOUS, (adj.) creulon, diwal, erchyll.
OUTRAGEOUSNESS, (sub.) creulonedd, ffyrnigrwydd.
To OUTRÉACH, (v. a.) cyrhaeddyd uchlaw.
To OUTRUN, (v. a.) rhedeg o'r blaen, rhedeg yn gynt.
To OUTSHINE, (v. a.) rhagori mewn disgleirdeb.

O Z

OUTSIDE, (f.) tu allan.
To OUTSPREAD, (v. a.) tannu ar y lled.
To OUTSTÁND, (v. a.) gwrthwynebu; cynnal; aros yn hwy nâ'r amfer priodol.
To OUTSTRETCH, (v. a.) lledu, tannu ar led.
OUTSTRETCHED, (adj.) estynedig.
To OUTSTRIFF, (v. a.) myned yngynt nag arall.
To OUTVIE, (v. a.) rhagori.
To OUTWÁLK, (v. a.) cerdded yn gynt.
OUTWÁLL, (sub.) y mur nefaf i maes.
OUTWARD, (adj.) allanol.
To OUTWÉIGH, (v. a.) rhagori mewn pwys.
To OUTWÍT, (v. a.) twyllo trwy gyfrwyddra.
OUTWORK, (f.) y rhan nefaf i'r gelynyion o amddiffynfa.

O W

OWL, (f.) dylluan.
OWN, (f.) eiddo.
To OWN, (v. a.) cyfaddef, cyffesu.
OWNER, (f.) perchen, perchennog, meddiannydd.

O X

Ox, (f.) ych.
O'XYMEL, (f.) gwinegr â mel cymysgedig.

O Y

To OY'ER, (v.) clywed.
OY'STER, (f.) llenmarch.

O Z

OZIER, (f.) helygen.

P A

PÁBULOUS, (f.) a ddug borfa.
PACE, (f.) cam, camre; cerddediad.—mesur o ddwy droedfedd a hanner.
To PACE, (v. n.) cerdded yn y blaen yn efmwyth.—rhygyngu.
PACÍFIC, (adj.) heddychol, llonydd, tangnefeddus.
PACIFICATION, (sub.) heddychiad, tangnefeddiad, dyhuddiant.
PACIFICATOR, } (f.) heddychwr,
PACIFIER, } tangnefeddwr,
 dyddiwr, dyhuddwr.

P A

To PÁCIFY, (v. a.) heddychu, tangnefeddu, dyhuddo.
PACK, (f.) sypbyn, ioppen: baich, pwnn: pacc; gre, gyrr, haid, rhawd, torf.
To PACK, (v. a.) rhwymo i synu.
PÁCKET, (f.) peccyn; bwlgan.—y llong a ddugo yr bulanod.
PACKSADDLE, (f.) ystarn, ystrodwr, pynnoreg.
PACKTHREAD, (f.) edau i rwymo sypynau.

PÁC-

P A

ION, (f.) cyttundeb, ammod, amod.
 (f.) pad.—ffordd, troedffordd.
 ffyl esmwyth rhygyngog.—
 liwr traed.—clustog a wisg
 on crwcca.
 ER, (f.) rypeiliwr traed.
 DDLE, (v.) rhwyfo; chwara
 n dwfr.
 LE, (f.) rhwyf, rhail, rhaw.
Deut. xxiii. 13.
 OCK, (f.) llyffant mawr.—
 OCK, (sub.) clo yn crogi wrth
 , neu ystapl drws.
 I, (f.) cân o fuddugoliaeth.
 GOGUE, (f.) ysgol-feistr, athro,
 ddawr plant.
 N, (adj.) paganaidd, eilun-
 lgar.
 N, (f.) pagan, eilun-addolwr.
 NISM, (f.) paganiseth.
 (f.) tu dalen llyfr.—bach-
 yn yn heilio ar wr mawr.
 ANT, (f.) peth i edrych arno.
 ANTRY, (f.) rhwyfsg, rhodres,
 iangosiad.
 D, (f.) eilun, teml eilun.
 (f.) ystwcc.
 UL, (f.) ystwcced.
 (f.) poen, gofid, dolur; cosp.
 IN, (v.) poeni, ymboeni.
 UL, (adj.) poenus, gofidus,
 rus, cystuddiol.
 ULNESS, (f.) poen, cystudd.
 LESS, (adj.) diboen.
 I, (f.) llafur; gofal.
 E PAINS, cymmeryd gofal.
 INT, (v. a.) paentio, britho â
 au..
 I, (sub.) eiliw, lliw y paent-
 TER, (f.) paentwr.
 TING, (f.) y gelfyddyd o bain-
 —paentiad.
 (f.) pâr, cwpl.
 IR, (v.n.) paro, cwplu, cym-
 ru.
 CE, (sub.) palâs, llŷs brenhin,
 llys.
 TABLE, (adj.) blasus.
 TE, (sub.) taffod y genau, y
 au, orchfanad, gorchyfan.—
 waeth.

P A

PALATINE, (f.) un yn meddiannt
 breintiau brenhinol
 PALE, (adj.) glaswyn, gwynlas,
 gwelw, gwynwelw.
 PALE, (f.) paul, cledren, buddel,
 palis, *Ecccl. xxii. 18.*—rhaglawiaeth.
 PALENESS, (f.) glafni, glafwynni,
 gwelwder.
 PALLETE, (f.) astell paentwr.
 PALFREY, (sub.) palfrai, ceffyl
 bychan.
 PALINODE, } (f.) gwrthgan, dad-
 PALINODY, } ddywediad yr hyn
 a ddywedpwyd, neu a ygrifen-
 wyd.
 PALISADE, } (sub.) rheifr o bolion
 PALISADO, } wedi eu gosod yn
 gae neu amddiffynfa.
 PALL, (f.) mantell, cocbl.—llenn
 elor
 To PALL, (v. n.) diffasu, myned yn
 ddiflas.—digonî.
 PALLET, (f.) gwely bâch.
 To PALLIATE, (v. a.) cuddio, ca-
 lu, lleihau bai trwy efgusodion.
 PALLID, (adj.) Edr. *Pale*.
 PALM, (f.) palmwydden, palwyf.
 —cledr llaw, pawen, palf.—me-
 sur o dair modfedd.
 To PALM, (v. a.) twyllo.—palfu,
 palfalu.
 PALMER, (f.) Edr. *Pilgrim*.
 PALMERWORM, (f.) macciaid, mag-
 iod, y prŷf cadachog, y prŷf mel-
 fedog.
 PALMIFEROUS, (adj.) yn dwyn
 palmwydd.
 PALMIFEDE, (f.) a fo a'i draed fel
 palf gŵydd.
 PALMISTRY, (sub.) llaw-ddewin-
 iaeth.
 PALMY, (adj.) llawn palmwydd.
 PALPABILITY, (sub.) teimlad-
 rwydd.
 PALPABLE, (adj.) teimladwy, a
 ellir ei balfalu, hawdd ei ganfod.
 To PALPITATE, (v.) dyheu.
 PALPITATION, (f.) dyhead, dar-
 wain.
 PALSY, (f.) palfi, parlys, haint y
 giau.
 PALTRY, (adj.) gwael, isel, fal, di-
 bris.
 To PALMPER, (v. a.) pefgi, gorllenwi.
 PAM.

P A

PÁMPHLET, (sub.) llypan, sfraceth-onc.
PAMPHLETÉER, (f.) ysgrifennydd llyfrannau.
PAN, (f.) padell.
PÁNCÁKE, (f.) cramwyth, cramwythen, crempog, crempogen.
PANÁDO, (f.) bara a dwfr wedi eu berwi.
PANCRÁTICAL, (adj.) cryf, nerthol.—hollalluog.
PANCRÉAS, (f.) Edr. *Sweetbread*.
PÁNDECT, (f.) llyfr yn cynnwys y cyfan o gelfyddyd.—llyfr o'r gyfraith cŵl.
PÁNDER, (f.) llatai.
PANE, (f.) cwarel ffenestr, pennill.
PANEGY'RIC, (f.) cerdd o foliant, arwyrain.
PANEGY'RIST, (f.) ysgrifennydd cerddi moliant.
PÁNEL, (sub.) pennill, pedrogledd, pedrwrn.
PANG, (f.) gloes, ing, poen, dygnedd, cyni.
PÁNIC, (adj.) ofnus, diachos.
PÁNNEL, (f.) panel.—penoreg, fadell.—rhestr o enwau cwest.—crombil cŵyll.
PÁNNIER, (f.) cawell, banar.
PANOPLY, (f.) holl arfogaeht.
To PANT, (v. n.) dyheu, darwain.—hiraethu, dymuno.
PÁNTHEON, (sub.) teml yr holl dduwiau yn Rhufain.
PÁNTHER, (f.) anifail llawn manau.
PÁNTILE, (f.) cafn-beithynen.
PÁNTLER, (sub.) pobydd, ceidwad bara.
PANTÓFLE, (f.) gwadn esgyd.
PÁNTRY, (sub.) pantri, bwyd-ty.
PAP, (sub.) bron, diden.—mwydionyn.—uwd.
PAPA, (f.) tād.
PÁPACY, (sub.) pabaeth, pabyddiaeth.
PÁPAL, (adj.) pabaidd.
PÁPER, (f.) papur.
PÁPER, (adj.) tenau; megis papur.
To PÁPER, (v. a.) papurio.
PÁPERMILL, (f.) melin bapur.
PAPÉLIO, (f.) Edr. *Butterfly*.

P A

PÁPIST, (f.) pabydd, un o'r grefydd babaidd.
PAPÍSTICAL, (adj.) pabaidd.
PÁPISTRY, (f.) pabyddiaeth.
PÁPPY, (adj.) tyner; iraidd, llawn súdd.
PAR, (sub.) pár, cyfartalwch, gogyftadledd.
PARABLE, (f.) dammeg, dihareb, cyffelybiacth.
PARABÓLIC, } (adj.) damhegol.
PARABÓLICAL, } diarhebol.
PARACLÉTÉ, (sub.) dadleuwr, diddanwr.
PÁRADE, (f.) rhwyfsg, rhodres—trefn filwraidd.—lle y casgl milwyr i restru.—amddiffynfa.
PARADISIACAL, (adj.) paradwyfaidd.
PARADISE, (sub.) paradwys, lle o blefer â dedwyddwch.
PÁRADOX, (f.) amrydyb; peth dieithrol yn erbyn tŷb cyffredin dynion.
PÁRAGON, (f.) esampl berffaith.—rhyw beth rhagorol dda.
PÁRAGRAPH, (sub.) pennod, rhan wahanol o ymadrodd.—y cyfryw nod ¶.
PÁRALLAX, (f.) y pelllder rhwng yr iawn le, a lle ymddangosiadol yr haul, neu ryw feren a welir oddi ar y ddaear.
PÁRALLEL, (adj.) gogyfartal, yn cadw yr un belllder oddi wrth eu gilydd.
To PÁRALLEL, (v.) cadw yr un belllder oddi wrth eu gilydd.—bod yn gyfartal; cymmharu.—bod yn debyg i.
PARALOGÍSM, (f.) rheswm gau.
PÁRALOGY, (sub.) gau ymrefymiad.
PARALY'TIC, } (adj.) claf o'r
PARALY'TICAL, } parlys.
PÁRAMOUNT, (adj.) pennaf.
PÁRAMOUNT, (f.) y pennaf, pen-naeth.
PÁRAMOUR, (sub.) cariad; gor-derchwr, *Exec. xiii. 20*.
PÁRANYPH, (f.) cyfaill y priodfab.
PÁRAFET, (f.) rhagfur fed camlaw ar yml caer.

PÁRA

P A

PÁRAPHRASE, (f.) deongliad.
To PÁRAPHRASE, (v. a.) deonglu.
PÁRAPHRAST, (f.) deonglwr.
PÁRASITE, (f.) gwenhieithiwr gwyr mawr.
PÁRASITICAL, (adj.) gwenhieithus.
To PARBOIL, (v. a.) hanner berwi.
PÁRCEL, (f.) syppyn. Edr. *Pect.*
To PÁRCEL, (v. a.) rhannu, dosparthu.
PÁRCENER, (f.) cyd-ddeiliad, neu cyd-etifedd.
To PARCH, (v.) sychu, crafu.
PÁRCHMENT, (f.) memrwn.
PARD, (f.) llewpard.
PÁRDON, (f.) maddeuant, trugariedd.
To PÁRDON, (v. a.) maddeu, rhyddhau.
PÁRDONABLE, (adj.) eifusodol, maddeuol.
To PARE, (v. a.) battio, battingo.—treulio, torri ymaith.
PÁRENT, (sub.) rhieni, tād neu fam.
PÁRENTAGE, (f.) tadwys, tadogaeth, rhyw, cenedl, âch.
PÁRENTAL, (adj.) tadol, yn perthyn i rieni.
PÁRÉNTHESES, (f.) ymfang a roir mewn rheswm, dieithrfang.
PÁRGET, (f.) plafr.
PÁRHÉLION, (f.) gwawd haul.
PÁRING, (f.) yr hyn a dorri ymaith o beth.
PÁRISH, (f.) plwy, plwyf.
PÁRISHIONER, (f.) plwyfogwr.
PÁRITY, (f.) cyfartalwch, gogymhwyfder, cyffelybiaeth, tebygolrwydd.
PARK, (f.) cae, parc, pâl.
PARLEY, (f.) ymddiddan.
To PÁRLEY, (v. a.) ymddiddan.
PÁRLIAMENT, (sub.) senedd, cymmanfa dadleuaeth.
PÁRLOUR, (f.) parlwr.
PÁRÓCHIAL, (adj.) plwyfol.
PÁRÓDY, (f.) cyfnewidiad geiriau un arall.
PÁRÓLE, (f.) geiriau a roddir megis sicrwydd.
PÁROXYSM, (f.) cyrch y cryd.
PÁRRICIDE, (f.) llofrudd rhieni.—
Fig. gwrthryfelwr, teyrnfradwr.

P A

PÁRROT, (f.) paret.
PARSIMÓNIOUS, (adj.) cynnil, arbedus.
PÁRSIMONY, (sub.) cynnildeb, arbed, orintachrwydd.
PÁRSON, (f.) periglor, person.
PÁRSONAGE, (f.) personiaeth.
PART, (sub.) rhan, darn, dryll, parth, plaid.
To PART, (v.) parthu, rhannu, gwahanu, neillduo, dosparthu.—ymadael.
PÁRTAGE, (f.) rhanniad, rhan.
To PÁRTAKE, (v.) cyfrannogi, bod yn gyfrannog.
PÁRTAKER, (f.) cyfrannogwr.
PÁRTIAL, (adj.) pleidgar, pleidiol, partiol.
PARTIALITY, (sub.) pleidgarwch, anuniondeb, tueddgarwch at un blaid yn fwy nâ'r llall heb un achos.
To PARTÍCIPATE, (v. n.) bod yn gyfrannog, cyfrannogi.
PARTICIPATION, (sub.) cyfrannogiad.
PÁRTICIPLE, (f.) rhan-gymmeriad, parth-gymmeriad.
PÁRTICLE, (f.) rhan fechan, derbyn, dryllyn.—gorair.
PÁRTÍCULAR, (adj.) neillduol.
To PARTICULARÍZE, (v. a.) neillduoli, enwi yn neillduol.
PÁRTÍCULARLY, (adv.) yn neillduol, yn enwedigol.
PÁRTISAN, (f.) pleidiwr.—gwaywffon, saffwy.
PARTITION, (sub.) rhanniad, dosparthiad.—canolfur.
PÁRTLY, (adv.) mewn rhan.
PÁRTNER, (f.) cyfaill, cydymmaith, cydwr, cyfrannog.
PÁRTNERSHIP, (f.) cyfrannogaeth, cymdeithas, cyweithas.
PARTÓOK, (preter. of *to partake*)
PÁRTRIDGE, (f.) petris, coriar.
PÁRTY, (sub.) plaid, ymbleidiad, ymranniad.—Edr. *Detachment.*
PÁRTY-WALL, (f.) canolfur.
PAS, (f.) hawl blaenoriaeth.
PÁSCHAL, (adj.) yn perthyn i'r pasg.
PÁSQUL,
PÁSQVIN,
PÁSQVINADE, } (f.) Edr. *Lampoon.*

P A

TO PASS, (v.) passio; myned heibio; rhagori.
PASS, (f.) ffordd gŵl — rhydd-did i fyned a dyfod, trwydded. — gorchymmyn i symmud crwydr-aid i'w plwyfau. — cyflwr, ystiad.
PASSAGE, (sub.) ffordd; mynediad trofodd. — taith. — ymadrodd mewn llyfr.
PASSENGER, (f.) ymdeithwr, ymdeithydd, tramwywr, *Enc. xxxix. 15.*
PASSING, (part. & adj.) rhagorol, yn rhagori, uchlaw eraill.
PASSING-BELL, (f.) cnŵl
PASSION, (sub.) anwyd; digofaint; zêl; cariad; chwant; dioddefaint, goddefaint.
PASSIONATE, (adj.) nwydwyllt; hawdd ei ddigio.
PASSIVE, (adj.) goddefol, dioddefol.
PASSIVENESS, (f.) dioddefgarwch; ymoftyngeiddrwydd.
PASOVER, (f.) y pasg.
PASSPORT, (f.) cennad i basio.
PAST, (part.) wedi myned heibio, a aeth heibio, a bassiodd.
PASTE, (f.) glŵd.
TO PASTE, (v.a.) gludo.
PASTEBORD, (f.) papur tew.
PASTIME, (f.) ysbleddach, difyrwch.
PASTOR, (sub.) bugail, ceidwad — gweinidog.
PASTORAL, (adj.) bugeiliaidd.
PASTORAL, (f.) cân bugail.
PASTRY, (f.) popdy, lle y gwneir pasteiod.
PASTRYCOOK, (sub.) un fydd yn gwneuthur pasteiod.
PASTURAGE, (f.) ymbawr anifeiliaid; tîr porfa.
PASTURE, (f.) porfa, pawr, ymbawr; tîr porfa.
PAT, (adj.) addas, cyfaddas, cymmwys, cywir, perthynafol.
PASTY, (f.) pastai.
PAT, (f.) ergyd, ffatt.
TO PAT, (v.a.) taro yn dirion.
PATACDON, (sub.) dryll o arian Yf. paen o werth pedwar ffwllt ac wyth ceiniog.
PATCH, (f.) clwtt, clwtty.
PATCHWORK, (f.) gwaith clwtied-

P A

PATE, (f.) pen.
PATERFACTION, (f.) egoriad.
PATEN, (f.) dwbler.
PATENT, (adj.) agored, cyhoeddus.
PATENT, (f.) ysgrifen yn cynnwys rhyw ragorfraint neillduol i un.
Letters PATENT, infel agored.
PATENTÉE, (f.) un ag infel agored gantho.
PATER-MASTER, (f.) ein tâd, gweddi yr Arglwydd.
PATERNAL, (adj.) tadol, tadaidd, tadog.
PATERNITY, (f.) tadaeth.
PATH, (f.) llwybr, ffordd, llwybr troed.
PATHETIC, } (adj.) cyffrous, a
PATHETICAL, } gynhyrfo ymwydau.
PATHLESS, (f.) dilwybr, diffordd.
PATHWAY, (f.) troedffordd.
PATIENCE, (f.) amynedd, ymmynedd, dioddefgarwch, goddefedd, ymaros.
PATIENT, (adj.) amyneddgar, dioddefgar, ymarhous.
PATIENT, (sub.) dyn claf dan law meddygwyr.
PATLY, (adv.) yn addas, yn gymmwys.
PATRIARCH, (f.) ucheldad, patriarch.
PATRIARCHAL, (adj.) patriarchaidd.
PATRIARCHATE, } (f.) patriarch-
PATRIARCHSHIP, } aeth.
PATRICIAN, (adj.) bonheddig, dyledog.
PATRICIAN, (f.) Edr. *Noblemen*.
PATRIMONIAL, (adj.) treftadol.
PATRIMONY, (f.) treftad, treftadaeth, etifeddiaeth.
PATRIOT, (f.) gwladwr.
PATRIOTISM, (sub.) gwladwriaeth, cariad at ei wlad.
PATROL, (f.) rhai i sodio y cylchoedd mewn gwersyll.
TO PATROL, (v.n.) myned o amgylch y cylchoedd mewn gwersyll.
PATRON, (f.) tadog, amddiffynwr.
PATRONAGE, (f.) nawdd, noded, rhwyfgywdd.

P E

LONNESS, (f.) noddwraig.
 TIRONIZE, (v. a.) noddî, am-
 fyn.
 EN, (f.) sail colofn.—peth
 fgo dan esgydïau.
 ERN, (sub.) cynllun, patrwn,
 pl, portreïad, cynddelw.
 IRY, (f.) anamlder.
 VE, (v. a.) pasio, llorio, pal-
 tu.
 MENT, (f.) palmant, farn.
 OUR, (f.) palmentwr.
 LION, (f.) gwerfyll, pabell.
 CH, (f.) rhummen, cest, bola.
 ER, (f.) dyn tlawd.
 I, (sub.) gorphwyfiad, attal,
 hwys.
 USE, (v. a.) gorphwys, attal;
 ied.
 (f.) crafangc, pawen.
 W, (v. n.) crafangcu.—trin
 rwigl.—gwenhieithio.
 , (f.) gwyfil.
 WN, (v. a.) gwyfïo.
 BROKER, (sub.) derbyniwr
 llon.
 Y, (v. a.) talu. — *Fig. curo*,
 o, taro.
 (f.) tâl, hûr, cyflog.
 BLE, (adj.) taladwy, dyledus.
 IENT, (f.) taledigaeth.
 P E
 (f.) pyfen.
 I, (f.) heddwch, hedd, tang-
 id, tangnef, llonyddwch, ef-
 thdra.
 EABLE, (adj.) heddychol,
 ychlon.
 EABLENESS, (f.) llonyddwch,
 lwch, arafwch.
 I-MAKER, (f.) tangnefeddwr.
 E-OFFERING, (sub.) offrwm
 ..
 H, (f.) afal peatus.
 ACH, (v. n.) Edr. *Impeath*.
 DOCK, (f.) paun, pawyn.
 IEN, (f.) pawen, paunes.
 , (sub.) pen bryn.—un peth
 i llym.
 AK, (v. n.) edrych yn glaf-
 ..
 (f.) fwn uchel, megis fwn
 iau.
 , (f.) peren, peranen.

P E

PEARL, (sub.) perl, gem, glain,
 maen gwerthfawr, gabys.
 PEAR-TREE, (f.) pren pêr.
 PEASANT, (f.) hwfmon, gwrgwlad-
 aidd.
 PEASANTRY, (f.) pobl wledig.
 PEASE-COD, (f.) masgl pys.
 PEAT, (f.) tywarch, tywarchen.
 PEBBLE, (f.) marïan, cerrig mân.
 PECCABLE, (adj.) darostyngedig i
 bechod.
 PECCADILLO, (f.) bai bychan.
 PECCANCY, (f.) pechadurusrwydd,
 drygioni.
 PECCANT, (adj.) euog, drygiopus.
 niweidiol.
 PECK, (f.) phiol bedwarydd, y ped-
 warydd ran o ystacca, wyth cwart.
 To PECK, (v. a.) pigo; taro ag o-
 fferyn blaen llym.
 PECTORAL, (adj.) yn perthyn i'r
 fron.
 PECTORAL, (f.) dwyfronneg, bron-
 ddor.
 PECULATION, (f.) yspeiliad y try-
 for cyffredin.
 PECULATOR, (f.) yspeiliwr y try-
 for cyffredin.
 PECULIAR, (adj.) neillduol, yspy-
 ol, perthynol i un.
 PECULIARITY, (sub.) neillduol-
 rwydd.
 PECULIARLY, (adv.) yn neillduol,
 yn enwedigol.
 PECUNIARY, (adj.) perthyn i arian
 bathol.
 PEDAGOGUE, (f.) ysgol-feistr.
 PEDALS, (f.) pibau organ.
 PEDANT, (adj.) ysgol-feistr.—
 rhodrefwr.
 PEDANTIC, } (adj.) rhodrefus,
 PEDANTICAL, } ymfroftus, balch,
 chwannog i ddangos ei ddyfgeid-
 iaeth.
 PEDANTRY, (f.) rhodres.
 To PEDDLE, (v. n.) bod yn draffer-
 thus ynghylch teganau.
 PEDERERO, } (f.) gwnn.
 PETTERERO; }
 PEDÉSTAL, (f.) bôn colofn, gwadn
 colofn.
 PÉDICLE, (sub.) coes dalen, neu
 ffrwyth pren.

P E

PEDÍCULAR, } (adj.) lleuog, yn
PEDÍCULOUS, } perthyn i'r clefyd
 lleuog.
PÉDIGREE, (f.) ach, achau, llin,
 gwelygordd.
PÉDLER, (f.) un yn gwerthu nwyf-
 au mân ar hyd y wlad.
PÉDLERY, (f.) nwyf *pedler*.
PEDOBÁPTISM, (f.) bedydd plant.
TO PEEL, (v. a.) pilio, dirygo, di-
 risglo, digroeni.—yſpeilio.
PEEL, (f.) pil, rhisgl, croen, plisg.—
 astell i ddodi bara mewn ffwrn.
PEEP, (f.) golwg.
PEEP of day, torriad y dydd, rhag-
 ad y wawr, llŵg y dydd.
TO PEEP, (v. n.) dechreu ymddang-
 os.—edrych trwy ridwll.
PEEP-HOLE, (f.) rhidwll.
PEER, (f.) un cydradd.—pendefig,
 ardelydd.
PÉERAGE, (f.) pendefigaeth.—pen-
 defigion.
PÉERESS, (f.) pendefiges.
PÉERLESS, (adj.) digyffelyb, digyf-
 artal.
PÉEVISH, (adj.) gwrthnyfig, anhy-
 dyn, anynad, anhynaws.
PÉEVISHNESS, (sub.) gwrthnyfig-
 rwydd, anynadrwydd, drygnaws,
 anhynawfedd.
PEG, (f.) hoel, hoelen bren.
TO PEG, (v. a.) taro hoel bren mewn
 peth, hoelio â hoel bren.
PELF, (f.) cyfoeth, arian.
PÉLLET, (f.) pelen.
PÉLLICLE, (f.) croen tencu.
PELL-MELL, (adv.) blith draphlith,
 yn gymmysgedig.
PELLÚCID, (adj.) tryloyw, eglur,
 gloyw.
PELLÚCIDNESS, (f.) tryloywder,
 disgleirdeb.
PELT, (f.) croen.
TO PELT, (v. a.) taslu at.
PEN, (f.) pin, grafol, graffol.—
 cut.
TO PEN, (v. a.) caead mewn cut.—
 yſgrifennu.
PENAL, (adj.) cospawl.
PÉNALTŶ, } (f.) cosp, cospedig-
PENÁLITY, } aeth.—fforfed,
 ffin, dirwy.
PENANCE, (f.) penyd, penydiaeth.

P E

PENCE, (f.) ceiniogau.
PÉNCIL, (f.) puntr, puntur.
TO PÉNCIL, (v. a.) paentio.
PÉNDANT, (f.) Edr. *Ear-ring*.
PÉNDENT, (adj.) yn crogi i lawr,
 ynghrog.
PÉNDULUM, (sub.) pwys ynghrog
 wrth beth fel ag y chwario'n hawdd
 yn ol ac ym mlaen; megis y peth
 fydd mewn clocc yn chwarae yn
 ol ag ym mlaen.
PÉNETRABLE, (adj.) hydraidd.
PENETRÁBILITY, (f.) hydreidd-
 rwydd.
PÉNETRANT, (adj.) treiddiol.
TO PÉNETRATE, (v. a.) treiddio, try-
 wanu.
PÉNÉTRATION, (f.) traidd, treidd-
 iad; dealldwriaeth.
PÉNÉTRATIVE, (adj.) treiddiol;
 doeth, call, cywraint.
PENÍNSULA, (f.) lle a fo agos wedi
 ei amgylchu â môr oni bo agos yn
 ynys.
PÉNITENCE, (f.) edifeirwch.
PÉNITENT, } (adj.) edifeiriol.
PÉNITENTIAL, }
PENITÉNTIARY, (sub.) un yn gor-
 chymmyn rheolau a mesur penyd.
 —un yn dwyn ei benyd.—y lle y
 dygo un ei benyd.
PENKNIFE, (sub.) cyllell i wneud
 pinnau yſgrifennu.
PENMAN, (f.) yſgrifennwr.
PENNANCE, (f.) Edr. *Penance*.
PÉNILESS, (adj.) diarian, tlawd.
PÉNNY, (f.) ceiniog.
PÉNNYWEIGHT, (sub.) pwys o 24
 gronyn.
PÉNNY-WISE, (adj.) yn gosod llaw-
 er mewn pryder, iynnill ychydig.
PÉNNYWORTH, (f.) ceiniogwerth,
 gwerth ceiniog.
PÉNSION, (f.) lwfiedigaeth blynydd-
 ol.
PÉNSIONER, (f.) un yn derbyn tâl,
 neu lwfiedigaeth.
PÉNSIVE, (adj.) prudd, trist; medd-
 ylgar.
PÉNSIVENESS, (f.) prudd-der, trym-
 der.
PÉNTACHORD, (f.) offeryn pum tant.
PÉNTAGON, (f.) pum ongl.
PÉNTAGONIAL, (adj.) pum onglog.
PÉNTATEUCH,

P E

ATEUCH, (f.) pum llyfr Moses.
ECOST, (f.) pentecost; y sul-
 n.
-HOUSE, (f.) penty.
MBRA, (f.) cyfgod amherffaith.
ERIOUS, (adj.) prin, cynnil,
 el, cybyddlyd.
ERIOUSNESS, (sub.) Edr. *Nig-
 line/s*.
RY, (f.) prinder, tlodi, eisiau,
 n.
LE, (f.) pobl; cenedl.
OPLE, (v.a.) llanw â thrigol-
 er, (f.) pupur.
PPER, (v.a.) pupuro.
DVENTURE, (adv.) ysgatfydd,
 ydd, o bosibl
MBULATION, (sub.) rhodiad
 amgylch.
EIVABLE, (adj.) amgyffred-
 r.
RCÉIVE, (v.a.) amgyffred,
 od, deall, gweled.
EPTABLE, (adj.) amgyffred-
 r.
ÉPTION, (sub.) amgyffrediad,
 odaeth, deall.
I, (f.) math ar bysgodyn.—
 dden, tudlath, gwialen.—
 i adar i gyfsgu arno.
IANCE, (adv.) ysgatfydd, ag-
 d.
RCOLATE, (v.a.) hidlo.
CLATION, (f.) hidlad.
SSION, (f.) tarawiad, ergyd.
CTION, (f.) dinystr, colledig-
 diftryw; coll.
REGINATE, (v) ymdaith i
 ydd pell, pererindotta.
ERINATION, (f.) mynediad i
 ddiieithr; pererindod.
GRINE, (adj.) alltudaidd, di-
 .
APTION, *law term*, (f.) difeth-
 aptory, (adj.) pendant, dilai.
INIAL, (adj.) parhaus.
INITY, (f.) parhâd, gwaftad-
 rdd.
CT, (adj.) perffaith, cyfan,
 -gwbl; difai, pur.
EFFECT, (v.a.) perffeithio,
 iau, cyflawni, gorphen.

P E

PERFÉCTION, (f.) perffeithrwydd.
PERFECTLY, (adv.) yn berffaith-
 gwbl.
PERFECTNESS, (f.) perffeithrwydd.
PERFIDIOUS, (adj.) anffyddlon,
 bradwraidd, twyllodrus, bradus.
PERFIDIOUSNESS, (sub.) bradwr-
 iaeth.
PÉRFIDY, (f.) anffyddlondeb, bred-
 ych, bradwriaeth, twyll trwy
 ymddiried.
To **PÉRFORATE**, (v.a.) tyllu.
PÉRFORATION, (f.) tylliad.
PÉRFORCE, (adv.) trwy drais.
To **PÉRFORM**, (v.a.) gwneuthur,
 cyflawni, cadw.
PÉRFORMANCE, (f.) cwblhâd, cyf-
 lawniad, gwneuthuriad.
PÉRFORME, (f.) pŕ arogl.
To **PÉRFORME**, (v.a.) pŕ arogl.
PÉRFUNCTIONILY, (adv.) yn efsgeu-
 lus.
PÉRFUNCTIONORY, (adj.) efsgeulus, di-
 ofal.
PÉRHAPS, (adv.) ysgatfydd, o bos-
 ibl, o ddamwain.
PÉRICÁRDUM, (f.) pilen y galon.
PÉRIL, (f.) Edr. *Danger*.
PÉRILIOUS, (adj.) Edr. *Dangerous*.
PÉRIOD, (sub.) amgylchedd.—di-
 wedd, terfyn.—diweddnod.
PÉRIÓDICAL, (adj.) cylchynaid;
 rheolaidd.
PÉRÍPHERY, (f.) Edr. *Circumference*.
To **PÉRISH**, (v.) marw, darfod am
 dano, colli, myned ar feth.
PÉRISHABLE, (adj.) darfodedig, a
 ddarfyddant.
PÉRISHABLENESS, (f.) darfodëdig-
 rwydd.
To **PERJURE**, (v.n.) tyngu anudon.
PÉRJURY, (f.) anudon, anudonedd,
 twyll-dwng.
PÉRIWIG, (sub.) penwisg gwallt,
 penguwch gwallt.
PÉRIWINKLE, (f) gwichiad.—
 math ar blanhigyn.
To **PERK**, (v.) codi pen, neu edrych yn
 fywiog.
PÉRMANENCE, (f.) parhâd.
PÉRMANENT, (adj.) parhaus, sefyd-
 log.
PÉRMISSIBLE, (adj.) goddefadwy, a
 ellir ei ganiattau, neu oddef.

P E

PERMISSION, (f.) cennad, cenniat-tad.
To PERMIT, (v.a.) goddef, canniattau, rhoi cennad.
PERMIT, (f.) ysgriafen o tan law ardrehwr, yn canniattau un i ddwyn pethau ardrethol o un lle i'r llall.
PERMUTATION, (f.) cyfnewidiad, cyfnewid.
PERNICIOUS, (adj.) dinystriol, niweidiol, adwythig, peryglus.
PERNICIOUSNESS, (sub.) adwyth, difrawd.
PERORATION, (sub.) diweddsglo ar-ait.
PERPENDICULAR, (adj.) union fŷth.
To PERPETRATE, (v.a.) gwneuthur drwgweithred.
PERPETRATION, (f.) drwg-weithrediad.
PERPETUAL, (adj.) oestadol, parhaus, didrange.
PERPETUALLY, (adv.) yn oestadol.
To PERPETUATE, (v. a.) Edr. *to Eternize*.
PERPETUITY, (f.) para, annibennrwydd, tragwyddoldeb.
To PERPLEX, (v. a.) petrusu. — gwneuthur yn ddrys. — aflonyddu, cythruddo.
PERPLEXED, (adj.) dysrys.
PERPLEXITY, (f.) dysryfni, petrusder; ing, cyni, cyfyng-gyngor.
PÉRQUISITE, (f.) rhodd, anrheg.
PERQUISITION, (f.) chwiliad manol.
To PÉRSECUTE, (v. a.) ymlid, erlyn, erlid, canlyn ar ol.
PERSECUTION, (f.) erledigaeth.
PERSECUTOR, (f.) erlynwr, erlidiwr.
PERSEVERANCE, (f.) parhad, diygogrwydd.
To PERSEVERÉ, (v.n.) parhau.
To PÉRSIST, (v.n.) aros, parhau.
PÉRSON, (f.) person, dyn.
PERSONABLE, (adj.) glân, pryd-weddol.
PÉRSONAGE, (f.) gwr enwog.
PÉRSONAL, (adj.) personol.
PÉRSONALITY, (f.) personoliaeth.
To PÉRSONATE, (v. a.) lledrithio, dwyn llŷn un arall, dynwared, clyddu; ffugio.

P E

PERSPECTIVE, (adj.) yn perthyn i gelfyddyd y golwg.
PERSPECTIVE, (f.) yspien-ddrych. — celfyddyd y golwg. — golwg.
PERSPICACIOUS, (adj.) craff ci olwg.
PERSPICACIOUSNESS, (f.) craffder golwg.
PERSPICUITY, (f.) gloywder, eglurder, amlygrwydd.
PERSPICUOUS, (adj.) eglur, tryloyw.
PERSPICUOUSNESS, (sub.) tryloywder.
PERSPIRATION, (f.) chwyfiad.
To PERSPIRE, (v.) chwyfu.
To PERSUADE, (v. a.) cynghori, perfwadio, 2 *Cer.* v. 11.
PERSUASION, (sub.) cyngor; bam, tyb.
PERSUASIVE, (adj.) a berfwadio.
PERT, (adj.) pert, tacclus. — farwg.
To PERTAIN, (v. n.) perthynu.
PERTINACIOUS, (adj.) cyndyn, ystyfnig, anhydyn, anynad.
PERTINACIOUSNESS, (f.) cyndynrwydd, ystyfnigrwydd.
PÉRTINENT, (adj.) perthynol, addas, cyfaddas.
PERTURBATION, (f.) terfysg, cythrwll, cythrudd, cynnwrf meddwl.
PÉRVÉRSE, (adj.) trofaus, cyndyn, gwrthnyfig.
PÉRVÉRSENESS, (sub.) gwrthnyfigrwydd, cyndynrwydd.
PÉRVÉRSION, (sub.) traws-wyriad, gwyrddroad, llygriad.
To PÉRVÉRT, (v.a.) gwyrddroi, trawfwyry, llygru.
PÉRVICACIOUS, (adj.) cyndyn, gwrthnyfig, ystyfnig, pengaled.
PÉRVICACY, } (sub.) cyndyn-
PÉRVICACITY, } rwydd.
PÉRVIOUS, (adj.) hyffordd.
PÉRÚKE, (f.) Edr. *Perwig*.
PÉRÚSAL, (f.) darlleniad.
To PÉRÚSE, (v. a.) darllain. — *Fig.* holi.
PEST, (f.) pla. — echrys, adwyth.
To PÉSTER, (v. a.) aflonyddu, gorthrymmu. — goluddio, llwytho.
PESTIFEROUS, (adj.) adwythig, gwenwynllyd.

P H

PÉSTILENCE, (f.) plà, haint y nod-
au, y cornwyd, y cowyn.
PÉSTILENT, } (adj.) adwythig.
PÉSTILÉNTIAL, } niwweidiol.
PÉSTLE, (f.) pestel.
PET, (f.) dig, digofaint, cawdd.
PÉTIT, (adj.) bychan.—pinge.
PÉTITION, (sub.) gofyniad, arch,
ersfyniad, deisyfiad.
To PÉTITION, (v.a.) deisyfu, atto-
lygu, ersfynu, ymbil.
PÉTITIONER, (f.) êirchiad, gofyn-
wr, ersfyniwr.
PETRIFICATION, (sub.) troad yn
garreg.
To PÉTRIFY, (v.a.) troi'n garreg.
(neut.) cyfnewid neu fyned yn
garreg.
PÉTTICOAT, (f.) pais.
PETTIFÓGGER, (sub.) cyfreithiwr
dibarch.
PÉTTISH, (adj.) Edr. *Peewish*.
PÉTTISHNESS, (f.) Edr. *Peewish-
ness*.
PÉTTITORS, (sub.) traed perchyll.
PÉTTO, (f.) bron.—*Fig.* dirgel-
wch.
PÉTTY, (adj.) bychan.
PÉTULANCE, (sub.) farrugrwydd;
gwrthnyfigrwydd, cyndynrwydd;
trythyllwch, nwyfiant, gwrhydri.
PÉTULANT, (adj.) farrug; trofaus,
cyndyn; drythyll, anllad.
PÉW, (sub.) gorfaingc, cadair eg-
lwys.
PÉWTER, (f.) ystacn.
PHÁLANX, (sub.) llu o wyth mil o
wyr traed.
PHANÁTIC, (sub.) un a welo wag-
ddrychiolaethau.
PHANTÁSM, (sub.) taruudan, gwâg
eilun, gwag yspryd, gwag dyb.
PHANTOM, (sub.) drychiolaeth;
gweledigaeth ddychymmygol.
PHARMACOPÉIA, (f.) Edr. *Dispen-
satory*.
PHÁRMACY, (sub.) y gelfyddyd o
barottoi meddyginiaeth.
PHÁROS, (f.) tŵr goleuad.
PHÉASANT, (f.) ceiliog y coed.
PHÉNIX, (f.) aderyn ni bydd ond
un o'i rywogaeth, o ludw pa un
yr ydys yn dywedyd fod un arall
yn deillio.

P H

PHENÓMENON, (f.) ymddangosiad
dieithr.
PHÍAL, (f.) phiol.
PHILÍPIC, (f.) fenn, dychan.
PHILOLOGER, (f.) carwr dysgeid-
iaeth, gramadegwr.
PHILOLOGICAL, (adj.) gramadeg-
aidd.
PHILOLOGY, (f.) dysgeidiaeth gra-
madegaidd.
PHÍLOMEL, (f.) eos.
PHILOSOPHER, (f.) philosophydd.
PHILOSÓPHICAL, (adj.) philosoph-
aidd.
PHILOSÓPHY, (f.) philosophydd.
iaeth, athronddyf, barddas. *S.*
PHÍLTER, (f.) swyn serch.
PHIZ, (f.) wyneb.
PHLEGM, (f.) flem.
PHLEGMATIC, (adj.) llawn flem.
—ocr.
PHLEME, (f.) fflam.
PHÓSPHORUS, (sub.) seren forau.
PHRASE, (f.) ymadrodd, dywed-
iad.
PHRASEÓLOGY, (f.) adroddiad.
PHRENÉTIC, (adj.) gorphwyllus.
PTHÍSICAL, (adj.) Edr. *Consump-
tive*.
PTHÍSIC, } (sub.) Edr. *Consump-
tion*.
PTHÍISIS, }
PHYLÁCTERY, (f.) darn o femrwn
a rhyw ymadrodd o'r hen desta-
ment wedi ei ysgrifennu arno, a
wisgai'r Iuddewon ar eu talcen-
nau neu oddiamgylch eu arddyrn-
au.
PHY'SIC, (sub.) phyfygwriaeth,
meddyginiaeth.
PHY'SICAL, (adj.) naturiol, yn per-
thyn i philosophyddiaeth naturr.
—phyfygwriaethol.
PHYSÍCIAN, (f.) meddyg, phyfyg-
wr.
PHYSICS, (sub.) philosophyddiaeth
naturr.
PHYSIÓGNOMIST, (f.) dewin wy-
neb.
PHYSIÓGNOMY, (sub.) dewiniaeth
wrth wynebau dynion.
PHYSIÓLOGIST, (f.) chwiliwr pe-
thau naturiol.
PHYSÍOLOGY, (f.) gwybodaeth am
bethau naturiol.

P I

PÍACULAR, (adj.) diheurol.
PÍÁ Mater, (f.) pilen yr ymmydd.
PÍAZZA, (f.) rhodfa dan swaau.
PÍCA, (f.) llythren argraphu.
PICARÓON, (f.) yspeiliwr.
To PÍCK, (v.a.) dewis, pigo.
PÍCK-AXE, (f.) bwyall flaenllym.
PÍCKLE, (f.) heli.—un peth a gedwir mewn heli.—cyflwr.
To PÍCKLE, (v.a.) cadw mewn heli, halltu.
PÍCKLOCK, (f.) offeryn i agor cloeon.
PÍCKTHANK, (f.) Edr *Flatterer*.
PÍCTURE, (f.) llun, delw, darluniad, paentiad.
To PÍCTURE, (v.a.) paentio, darlunio.
To PÍDDLE, (v.n.) Edr. *to trifle*.
PIE, (f.) pastaï.
PÍEBALD, (adj.) brith.
PIECE, (f.) darn, dryll, difyn.
PIECE-MEAL, (adv.) yn ddarnau.
PÍED, (adj.) brith.
PÍER, (f.) colofn bwa.
To PIERCE, (v.a.) Edr. *to penetrate*.
PÍETY, (f.) duwioldeb.
PIG, (sub.) mochyn.
PIG, of iron or lead, hŵch.
PÍGEON, (f.) colommen.
PÍGMY, (f.) dyn bychan.
PIKE, (f.) gwaywffon; pig.
PIKE, fish, penhwyad.
PÍKESTAFF, (f) coespig.
PÍLÁSTER, (sub.) colofn bedwar onglog.
PÍLCHARD, (f.) math ar bysgodyn bychan.
PILE, (f.) cludair, twrr, pentwr.
PILE, *post*, attegboft.
PILE, *building*, adeilad.
PILE, *coin*, y gwrthwyneb i'r croes.
To PILE, (v.a.) pentyrru.
To PÍLFER, (v.a.) chwilenna, chwillotta.
PÍLFERER, (f.) chwilennewr.
PÍLGRIM, (sub.) pererín, ymdeithiwr.
PÍLGRIMAGE, (f.) pererindod.
PILL, (f.) pelennig physygywiaeth.
To PILL, (v.a.) yspeilio.—pilio.
To PÍLLAGE, (v.) Edr. *to plunder*.
PÍLLAGE, (f.) yspail.

P I

PÍLLAR, (f.) colofn, piler.
PÍLLION, (f.) cyffwr benyw i far-chogaeth wrth ysgil.
PÍLLORY, (f.) rhigod.
PÍLLow, (f.) clustog.
PÍLOT, (sub.) cyfarwyddwr llong, llywydd.
To PÍLOT, (v.a.) llywio llong.
PIMP, (f.) llattai.
PÍMPLE, (sub.) crugyn, llinoryn, piloryn.
PIN, (sub.) pin.
To PIN, (v.a.) pino.
PÍNCERS, (f.) gefail.
To PINCH, (v.a.) tymmhigo, gwasgu.
To PINCH, (v.n.) bod yn gynnil.
PINCH, (f.) tynfa, gwasgfa; angenrheidrwydd, angen.
PINCH-PENNY, (f.) cybydd.
PINCUSHION, (f.) pincas.
PINE, (f.) pinwydden.
To PINE, (v.n.) nychu, darfod, edwi.
PÍNFOLD, (f.) ffald.
PÍNGUID, (adj.) tew, bras.
PÍNHOLE, (f.) twll pin.
PINION, (f.) aden.—dannedd rhod.—lyfethr.
PINK, (f.) math ar fodeuyn.—lliw rhyddgoch.
PÍNNACE, (sub.) bad llong.
PÍNNACLE, (f.) pinacl, twr.
PINT, (f.) pint.
PIONEER, (f.) milwr yn gwasgalhau ffyrdd.
PÍOUS, (adj.) duwiol.
PÍP, (f.) pig, neu glefyd ar adar.—nôd ar gardau.
PIPE, (sub.) pibell, pib, chwibanogl.
To PIPE, (v.a.) pibellu.
PÍPER, (f.) pibydd.
PÍPKIN, (f.) crochenyn pridd.
PÍPPIN, (f.) math ar afal.
PÍQUANT, (adj.) pigog.
To PIQUE, (v.a.) digio, cynfigennu.
PIQUE, (f.) digofaint, cynfigen, malis.
PÍRACY, (f.) môr yspail.
PÍRATE, (sub.) herwr môr, môr-leidr, morwylliad.
PISH, (interj.) pish, tish.
PÍSMIRE, (f.) morgrugyn.

Piss,

P I

PISS, (f.) Edr. *Urine*.
To PISS, (v.n.) pifo, troethi, gwneuthur dwfr.
PÍSTOL, (f.) gwnn llaw bychan.
PÍSTOLE, (f.) arian bath Ysfaen, ac Itali, o werth un swllt ar bymtheg a chwe' cheiniog.
PIT, (f.) pwll, pydew, ffos.
PITCH, (f.) pŷg.—uchder, maint; gradd.
To PITCH, (v. a.) dewis.—taflu; gosod i lawr.—pigo.
To PITCH a tent, gwerfyllu.
PITCHER, (f.) ystên.
PITCHFORK, (f.) pigfforch.
PITCHY, (adj.) pyglyd.
PITCOAL, (f.) glo pwll.
PITEOUS, (adj.) truenus.
PITH, (f.) mwydion, mwydionyn, calon pren, mēr, bywin, mwydion bara.—grym, nerth.
PITHY, (adj.) mwydionllyd.—nerthol, grymmus.
PITIABLE, (adj.) truenus, teilwng o drueni, a thofturi.
PITIFUL, (adj.) truenus, tofturus; gwael, isel.
PITIFULNESS, (f.) trueni, tofturi.—gwaeledd.
PITILESS, (adj.) didrueni, didrugaredd.
PITANCE, (sub.) dogn, lwfiedig.
PITTOUS, (adj.) flemlllyd.
PITY, (f.) trueni, tofturi, trugaredd.
To PITY, (v. a.) tofturio, cymmeryd trueni ar, trugarhau.
PIVOT, (sub.) pin ar yr hwn y tro peth.
PIX, (f.) blwch, golwrch.
PLACABLE, (adj.) hynaws, rhywiog, heddychol.
PLACABLENESS, (f.) hynawfedd.
PLACARD, } (f.) Edr. *Manifesto*.
PLACART, }
PLACE, (f.) man, lle, swydd, cyflwr, cyfleu.
To PLACE, (v. a.) cyfleu, llechau, sefydlu, gosod.
PLACID, (adj.) heddychol, llonydd, eimwyth, araf.
PLACIDITY, (f.) llonyddwch, arafwch.

P L

PLACIT, (f.) ordinhad, arfaeth.
PLAGIARISM, (f.) lladrad gwaith, geiriau, refymmiadau eraill.
PLAGUE, (f.) pla, cornwyd, nōd, cowyn.—blinder, gofid.
To PLAGUE, (v. a.) blino, gofidio, dygnu.
PLAGUY, (adj.) gofidus, blinderus.
PLAIN, (adj.) llyfn, gwaftad; amllwg, eglur, didwyll, fym; agored.
PLAIN, (f.) gwaftadedd.
To PLAIN, (v. a.) llyfnhau, gwaftadhau.
PLAINNESS, (sub.) gwaftadrwydd; amlygrwydd; onestrwydd.
PLAINT, (sub.) achwyniad; galar-nad.
PLAINTIFF, (f.) hawlwr.
PLAINTIVE, (adj.) galarus.
PLAISTER, (f.) plastr, eli.
PLAIT, (f.) plyg, dull, rhych.
To PLAIT, (v. a.) plygu, plethu, dullio.
PLAN, (sub.) trefn, cynllun, cyn-ddelw.
PLANE, (f.) plân canwyr.
PLANET, (f.) planed, seren wib.
PLANETARY, (adj.) yn perthyn i'r planedau.
PLANK, (f.) plangc.
To PLANK, (v. a.) plangcio.
PLANT, (f.) planhigyn.
To PLANT, (v. a.) plannu.
PLANTATION, (f.) plann, planniad, gosodiad. Edr. *Colony*.
PLANTER, (f.) plannwr.
PLASH, (sub.) pwll, llynn, sefydlyn.
To PLASH, (v. a.) cyd-blethu canghennau.—taflu dwfr.
PLASTER, (f.) plastr.
To PLASTER, (v. a.) plastro.
PLAT, (f.) maefan, maes bychan.
PLATE, (f.) talaeth, neu ddalen o fettel. *Ecf.* xxviii. 36. *Lef.* viii. 9. llafn o fettel.
PLATTER, (f.) disg, dwbler.
PLAUDABLE, (adj.) canmoladwy.
PLAUDIT, (f.) Edr. *Applause*.
PLAUSIBILITY, (f.) ymddangosiad uniondeb.
PLAUSIBLE, (adj.) cymmeradwy, a ymddangofo yn union.

P L

To PLAY, (v.n.) chwaraau; cellwair, cydgam; difyrhau.
PLAY, (f.) chwarae, gwarwyf, *V.*
PLAY-FELLOW, (sub.) cyd-chwareydd.
PLAY-HOUSE, (f.) chwarae-dy.
PLEA, (f.) cwyn, dadl; eîgus.
To PLEAD, (v.) dadleu.
PLÉADER, (f.) dadleuwr.
PLÉADING, (f.) dadl, dadleu.
PLÉASANT, (adj.) hyfryd, diddan, llon, difyr.
PLÉASANTRY, (f.) Edr. *Gaiety*.
To PLEASE, (v.) boddloni, boddhan, rhyngu bodd.
PLÉASURE, (f.) hyfrydwch, pleffer; meddwl, *Deut.* xxiii. 24. boddlonrwydd, dewisiad, cwylyys.
PLEBEÍAN, (sub.) un o'r cyffredin bobl.
PLEBEÍAN, (adj.) cyffredin, gwael, isel.
PLÉDGE, (f.) gwyfl, cyngwyfl, attafael.
To PLEDGE, (v.a.) gwyfllo.
PLÉIADÉS, (f.) y iaith seren gogledol.
PLÉNARY, (adj.) llawn, cyflawn, perffaith.
PLENIPOTÉNTIARY, (sub.) cennad wedi ei gyflawn awdurdodi i drefnu achosion ei dywyfog.
PLÉNITUDE, (f.) llawnder, cyflawnder.
PLÉNTEOUS, (adj.) llawn, helaethlawn, digonol; ffrwythlawn.
PLÉNTEOUSNESS, (sub.) digonolrwydd, helaethrwydd, amlder.
PLÉNTIFUL, (adj.) helaethlawn, digonol, goludog; ffrwythlawn.
PLÉNTY, (f.) Edr. *Abundance*.
PLÉTHORY, (f.) cyflawnder corph.
PLÉURISY, (f.) eifglwyf.
PLÍABLE, (adj.) Edr. *Flexible*.
PLÍABLENESS, (f.) Edr. *Flexibility*.
PLÍANT, (adj.) Edr. *Limber*.
PLIGHT, (sub.) cyflwr, hwyl.—gwyfl.
To PLIGHT, (v.a.) gwyfllo.
PLINTH, (f.) rhan o golofn.
To PLOD, (v.n.) llafurio yn galed.—dyfn feddylio, astudio.
PLOT, (f.) yftryw, yfrange, dichell. Edr. *Conspiracy*.

P L

PLÓVER, (f.) rhofog.
PLOUGH, (f.) aradr.
To PLOUGH, (v.a.) aredig, amsethu, arddu.
PLÓUGHMAN, (sub.) arddwr, amsethwr.
PLÓUGHSHARE, (f.) fwch.
To PLUCK, (v.a.) tynnu, tynnu o'r gwraidd.
PLUCK, (f.) tynn, tynfa.—ymysgar, oedd, sef y galon, yr afu, &c.
PLUG, (f.) Edr. *Steeple*.
PLUM, (f.) eirinen
PLÚMAGE, (f.) manblu, meddalblu adar, pluen, pluyn, plufyn.
PLUMB, (f.) Edr. *Plummet*.
To PLUMB, (v.a.) plymmio.
PLUMB, (adj.) Edr. *Perpendicular*.
PLUME, (sub.) plu, pluf.—*Fig.* balchder.
To PLUME, (v.a.) dibluso.—addurno â phluf.
PLÚMMER, (f.) plymmwr, gweithiwr-plwm.
PLUMMET, (f.) plymmen.
PLUMP, (adj.) tew, brás.
To PLUMP, (v.) tewhau.—cwmpo yn fwrth.
PLÚMPNESS, (f.) tewder.
PLÚMY, (adj.) plufog.
To PLÚNDER, (v.a.) yspeillio, anrheithio, ysglyfaethu.
PLÚNDER, (f.) yspail.
To PLUNGE, (v.) plwngcio, suddo, foddi.
PLÚRAL, (adj.) lliofog.
PLURÁLITY, (f.) lliofogrwydd.
PLÚVIOUS, (adj.) gwlawiog.
To PLY, (v.) gweithio yn ddyfal, bod yn ddiwyd.—plygu.
PNEUMÁTIC, } (adj.) gwyntog,
PNEUMÁTICAL, } ysprydol.
PNEUMÁTICS, (f.) athrawiaeth yr awyr.—athrawiaeth ysprydion.
To POACH, (v.) berwi yn araf, berwi mewn plisg.—lladd, trywanu.—trofeddu cyfraith helwriaeth.
POÁCHY, (adj.) Edr. *Damp*.
POCK, (f.) Edr. *Pustule*.
PÓCKET, (f.) côd, coden, llogell.
To PÓCKET, (v.a.) codennu.
PÓCKHOLE, (f.) craith y frech wen.
POD, (f.) côd, masgl.

P O

PODÁGRIAL, (adj.) Edr. *Gouty*.
POEM, (f.) cân, cathl, barddoneg.
POESY, (f.) Edr. *Poetry*.
POET, (f.) bardd, prydydd.
POETASTER, (f.) bardd anneallus.
POETICAL, (adj.) prydyddiol, barddoniaidd.
POETESS, (f.) prydyddes, barddes.
POETRY, (f.) prydyddiaeth, barddoniaeth, cerddoriaeth.
POIGNANCY, (f.) Edr. *Sharpness*.
POIGNANT, (adj.) llym.—senllyd.
POINT, (f.) pwynt; pwngc.—blaen.—cyflwr.
TO POINT, (v.) pwyntio.—llymhau, hogi.
POISON, (f.) gwenwyn.
TO POISON, (v.a.) gwenwynyo.
POISONOUS, (adj.) gwenwynig, gwenwynllyd.
TO POIZE, (v.a.) pwyfo, tafoli.
POIZE, (f.) Edr. *Balance*.
POKE, (f.) côd, cwd.—*Fig.* tarawiad.
TO POKE, (v.) chwilio mewn tywyllwch.—*Fig.* tarw.
POKER, (f.) bar haiarn i reslo tân.
POLAR, (adj.) pegynaid, yn perthyn i'r pegynau.
POLARITY, (f.) tueddrwydd tu a'r pegwn.
POLE, (f.) pawl, cledren, paftwn; gwialen.—pegwn.
TO POLE (v.a.) polioni.
PÓLECAT, (f.) cath y coed.
POLÉMICAL, (adj.) Edr. *Controversial*.
POLE-STAR, (f.) feren y gogledd.—*Fig.* cyfarwyddyd.
PÓLICE, (f.) rheolaeth lle.
PÓLICY, (f.) llywodraeth, dinasyddiaeth.—cyfrwyfdra, ystrangc.
TO PÓLISH, (v.a.) llyfnhau, caboli, tacclu, addurno.
PÓLISH, (f.) Edr. *Glojs*.
PÓLISH, applied to manners, Edr. *Elegance*.
PÓLITE, (adj.) Edr. *Elegant*.
PÓLITENESS, (f.) Edr. *Gentility*.
PÓLITIC, } (adj.) dinasaidd, di-
PÓLITICAL, } nfig.—cyfrwys, ffaith, call.
POLITÍCIAN, (sub.) un celfydd, neu wybodus mewn dinasyddiaeth.

P O

PÓLITICS, (f.) celfyddyd dinasyddiaeth, neu lywodraeth gwlad.
PÓLITY, (f.) llywodraeth.
POLL, (f.) pen; gwegil.—rhestr enwau.
TO POLL, (v. a.) cneifio, toccio—ysgythru.—rhoi gair ac ewyllys gyd ag un wrth ddewis swyddogion—yspeilio.
POLL-MONEY, (f.) arian pen, trethben, taliad pen, dofareth.
POLLARD, (sub.) pren wedi ei ysgythru; pencî.—brann mân.
TO POLLUTE, (v. a.) halogi, llygru.
POLLUTION, (f.) halogiad, halogrwydd, halogedigaeth.
PÓLTRON, (f.) Edr. *Coward*.
PÓLYGAMIST, (f.) un a fo a mwy nag un wraig ganddo ar yr unwaith.
PÓLYGAMY, (f.) amryw wragedd gan yr un gwr ar yr unwaith.
PÓLYGLOT, (adj.) amryw ieithoedd.
PÓLYGON, (f.) amryongl.
PÓLYGONAL, (adj.) amryonglog.
PÓLYPUS, (f.) mâth ar bysgodyn amlbroed.—rhyw glefyd yn y trwyn.
POLYTHÉIST, (sub.) un yn dal fod llofogrwydd duwiau.
POMEGRÁNATE, (f.) pomgranad.
TO PÓMMEL, (v. a.) pwyo, malurio.
POMP, (f.) rhwyf, rhodres, rhwyf.
PÓMPOUS, (adj.) Edr. *Grand*.
POND, (f.) llynn, merllyn.
FISH-POND, (f.) pysgodlynn.
TO PÓNDER, (v.) ystyried, myfyrio, meddylid.
PONDEROSITY, (f.) pwys, trymder.
PÓNDEROUS, (adj.) pwysfawr, trwm.
PÓNIARD, (f.) Edr. *Dagger*.
PÓNTAGE, (f.) treth pynt.
PÓNTIFF, (f.) archoffeiriad, pab.
PONTIFICAL, (adj.) efgobaidd.
PONTIFICAL, (f.) llyfrau yn cynnwys defodau efgobaidd.
PONTÍFICATE, (f.) Edr. *Popeedom*.
PÓNY, (f.) ceffyl bychan.
POOL, (f.) llynn, pwll.
POOP, (f.) llyw llong.
POOR, (adj.) tlawd, anghenus, adfydig, rheidus.
POE, (f.) swm difymmwth.

P O

PO, (v.) fonio; neidio'n ddi-symwth.
POPE, (f.) pab.
PÓPEDOM, (f.) pabaeth.
PÓPERY, (f.) pabyddiaeth.
PÓPESEYE, (sub.) rhan o'r morddwyd.
PÓPGUN, (f.) gwn pren.
PÓPISH, (adj.) pabaidd.
PÓPULACE, (f.) y werin, y cyffredin bobl.
PÓPULAR, (adj.) a ryngo bodd y bobl, poblogaidd.
POPULARITY, (f.) ffavor, neu gariad y bobl neu'r werin.
TO PÓPULATE, (v.n.) poblogi.
PÓPULOUS, (adj.) poblog.
PÓPULOUSNESS, (f.) poblogrwydd, amllder pobl.
PORCH, (f.) porth, cyntedd.
PÓRCUPINE, (sub.) porcupin, rhyw fath ar ddraenog.
PORE, (f.) chwydwl.
TO PORE, (v. a.) craffu neu edrych yn dra agos.
PÓREBLIND, (adj.) yn gweled yn agos.
PORK, (f.) cig moch.
PÓRKET, (f.) mochyn ieuangc.
PÓROUS, (adj.) tylllog.
PORPHYRY, (f.) maen mynorllogoch.
PÓRPOISE, } (f.) moelrhon, mor-
PÓRPUS, } hwch.
PÓRRIDGE, (f.) cawl, pottes.
PÓRRINGER, (f.) cwppan, disglan.
PORT, (f.) ymddygiad.
PORT, (f.) Edr. *Harbour*.
PÓRTABLE, (adj.) dygadwy.
PÓRTAL, (f.) Edr. *Gate*.
PÓRTCÚLLICE, (f.) porthcwlis.
TO PÓRTEND, (v. a.) rhagddywed-yd, darogan.
PÓRTER, (f.) porthwr.—cludwr, dygwr llwythau.—math ar ddiod.
PÓRTICO, (f.) Edr. *Piazza*.
PÓRTION, (f.) rhan, cyfran, twysg; gwaddol.
PÓRTLY, (adj.) prydweddol.
PÓRTMANTEAU, (f.) cŵd i gludo dillad.
PÓRTRAIT, } (f.) portreiad.
PÓRTRAITURE, }
TO PÓRTRAY, (v.a.) portreiadu.

P O

PÓRY, (adj.) tylllog.
TO POSE, (v.n.) Edr. *to puzzle*.
POSITION, (f.) gosodiad, sefydliad, cyflead.
PÓSTIVE, (adj.) sicr; pendant; gosodedig.
PÓSTIVENESS, (f.) cyndyarwydd.
TO PÓSSERS, (v.a.) meddu, perchen-nogi, meddiannu, mwynhau.
POSSESSION, (sub.) meddiant, ad-neu, mwyniant, priodoldeb, per-chennogaeth,
PÓSSSSIVE, (adj.) meddianol.
POSSESSOR, (f.) meddianydd, per-chennog.
PÓSSET, (f.) posfel.
POSSIBILITY, (f.) possiblwrwydd.
PÓSSIBLE, (adj.) possibl, a alle fod.
POST, (sub.) post, ystlysboft.—cen-nad.—lle, fwydd, galwad.
TO POST, (v.) prysuro, myned yn fuan.—sefydlu.
PÓSTAGE, (sub.) arian a dalir am gludo llythyrau neu un peth arall a ddygir gan gennad.
POSTDILUVIAN, (adj.) ar ol y diluw.
PÓSTÉRIOR, (adj.) ol, yn canlyn.
POSTÉRITY, (f.) hil, heppil, hiliogaeth.
PÓSTERN, (f.) drws bychan.
PÓSTHASTE, (f.) brys.
PÓSTHOUSE, (f.) tŷ lle derbynir llythyrau.
PÓSTHUMOUS, (adj.) a anwyd, neu a gyhoeddwyd wedi marwolaeth un.
PÓSTÍLION, (f.) marchogwr o flaen cerbyd.
PÓSTMÁSTER, (f.) un yn derbyn llythyrau, a'u danfon gyd a cheh-hadau.
PÓSTOFFICE, (f.) Edr. *Posthouse*.
TO POSTONE, (v.a.) oedi, gosod yn ol.
PÓSTSCRIPT, (f.) ol ysgrifen, ad yf-grifen, tan ysgrifen.
POSTULÁTION, (sub.) cymmeriad megis gwirionedd heb un prawf.
POSTULÁTORY, (adj.) a gymmer-wyd heb prawf.
PÓSTULÁTUM, (sub.) testyn heb prawf.

Pós-

P O

POSTURE, (f.) lle, fefydliad; agwedd, dull; cyflwr.
POSSY, (f) Edr. *Nojegay*.
POSSY, *the motto of a ring*, (f.) arwydd ysgripen ar fodrwy.
POT, (f.) crochon.
POTABLE, (adj.) yfadwy.
POTAGE, (f.) cawl, pottes.
POTÁTOE, (f.) byttaten.
POT-COMPANION, (f.) cydyfwr.
POTENCY, (f.) gallu, galluedd, nerth, llywodraeth ac awdurdod.
POTENT, (adj.) nerthol, cryf, galluog.
POTENTATE, (f.) pennaeth.
POTENTIAL, (adj.) galluog.
POTHEK, (f.) Edr. *Büfle*.
POT-BOOK, (f.) bachau crochon.
POTION, (f.) diod feddyginiaeth.
POTLID, (f.) clawr crochon.
POTSHERD, (f.) darn o grochon pridd.
POTTER, (f.) crochennydd.
POTTLE, (sub.) mesur yn cynnwys dau chwari.
POTVALIANT, (adj.) hŷ trwy yfed.
POUCH, (f.) cod, coden.—*Fig.* bola.
POVERTY, (f.) tlodi, angen, angen-ostid, eisiau.
POULTERER, (f.) gwerthwr adardoſion.
POULTICE, (f.) plaſtr eſmwyth i ofnwg chŵydd, &c.
POULTRY, (sub.) pob math o adardoſion.
POUNCE, (f.) ewin aderyn.—*powdregum Sandarach*.
TO POUNCE, (v.a.) tyllu, trywanu.—gafaelu ag ewinedd.
POUND, (f.) pwys.—punt.—ſfald.
TO POUND, (v. a.) pwyo, maeddu, malurio, curo, briwo.—ſfald.
POUNDER, (f.) Edr. *Pesle*.
TO POUR, (v.) arllwys, tywallt, dywallaw, arloes.
POUR, (sub.) math ar bysgodyn.—math ar aderyn.—Edr. *Pet*.
POWDER, (f.) powdr, pluor, llwch, dwft.
TO POWDER, (v.a.) powdro.—halltu.
POWDERING-TUB, (f.) lleſtr halltu.
POWER, (f.) gallu, nerth, cadernid, awdurdod, arglwyddiaeth, rheolaeth.
POWERFUL, (adj.) galluog, nerthol, grymmus; awdurdodol,

P R

Pox, (f.) y frech.
French-pox, y frech fawr.
Small-pox, y frech wen.
PRACTICABLE, (adj.) ymarferadwy; mordwyadwy.
PRACTICAL, (adj.) ymarferol.
PRACTICE, (f.) arfer, ymarferiad; cynneſindra; gweithrediad, gwneuthuriad.
TO PRACTICE, (v) ymarferyd, ymarfer; gwneuthur.
PRAGMATIC, } (adj.) rhodrefus,
PRAGMATICAL. } rhodrefgar, ymyrus.
PRAISE, (f.) moliant, mawl, clod, clodforedd, canmoliaeth.
TO PRAISE, (v.a.) moli, moliannu, clodfori, canmol.
PRAME, (f.) bâd gwaelod lydan.
TO PRANCE, (v.n.) golemmain, crychneidio, golamſach.
PRANK, (sub.) cellwair, chwarae, arabedd, camp, camp ddrwg, gweithred ddrwg.
TO PRATE, } (v.n.) baldorodd, fi-
TO PRATTLE, } arad oferedd, gwagſiarad.
PRATTLER, (f.) gwagſiaradwr.
PRÁVITY, (f.) gwyrredd, trawfwyrredd, llygredigaeth; drygioni.
PRAWN, (f.) math ar bysgodyn.
TO PRAY, (v. n.) gweddio, erfyn, attolygu, ymbil, dymuno, ymhwedd.
PRÁYER, (f.) gweddi, erfyn, dymuniad, ymbil, deifyfiad.
PRÁYER-BOOK, (f.) llyfr gweddi.
TO PREACH, (v. n) pregethu, traethu.
PRÉACHER, (f.) pregethwr, traethwr.
PRÉÁMBLE, (f.) prol, rhagymadrodd.
PRÉBEND, (f.) bywiolaeth eglwys gadeiriol; peryglor eglwys gadeiriol.
PRÉBENDARY, (f.) peryglor eglwys gadeiriol.
PRÉCARIOUS, (adj.) anſicr; ymddibynol.
PRÉCARIOUSNESS, (f.) anſicrwydd, ymddibynrwydd.

P R

PRECÁUTION, (sub.) rhagrybudd, rhybudd blaenllaw, cyfarchwyl.
To PRECÁUTION, (v. a.) rhagrybuddio.
PRECEDÁNEOUS, (adj.) blaenllaw.
To PRECÉDE, (v.a.) blaenori, rhagflaenu, myned o'r blaen, rhagori.
PRÉCÉDENCE, (sub.) blaenoriaeth; rhagoriaeth.
PRÉCÉDENT, (adj.) blaenorol, yn myned o'r blaen.
PRÉCEDENT, (f.) esampyl; gweithred flaenorol o'r un natur.
PRÉCÉNTOR, (sub.) blaen-geiniad, rhag-ceiniad.
PRÉCEPT, (f.) gorchymyn, rheol.
PRÉCEPTIVE, (adj.) yn cynnwys rheolau.
PRÉCÉPTOR, (sub.) ineistr, athraw, dyfgawdr.
PRÉCÉS-ION, (f.) rhagflaeniad.
PRÉCÍNCT, (f.) Edr. *Boundary*.
PRÉCIOUS, (adj.) gwerthfawr, prysfawr, drud, cu.
PRÉCIPICE, (f.) diphwys, dibyn.
PRÉCÍPITANCE, (f.) ffrwft, ffwddan, chudrwydd, brŷs, byrrbwylldra.
PRÉCÍPITANT, (adj.) byrrbwyll, ehud, rhyflaengar.
To PRECÍPITATE, (v. a.) bwrw bendramwnwgl, torrffynylgu. — bryfio.
PRÉCÍPITATE, (adj.) bendramwnwgl; chwimwth; byrrbwyll.
PRÉCÍPITATION, (f.) torrffynyliad. — ffrwft, ffwddan; byrrbwylldra.
PRÉCÍPE, (adj.) manol, cywraint, cyfrgwbl, union, cymmwys, cywir, pendant, sicr. — ffurfiol.
PRÉCÍSELY, (adj.) yn union, yn sicr, yn bendant.
PRÉCÍSENESS, (f.) manylrywydd.
PRÉCÍSION, (f.) cywreinrwydd, tersfyniad manol.
PRÉCOGNÍTION, (f.) ragwybodaeth.
PRÉCONCÉPTION, (sub.) rhagdyb, rhagfarniad.
PRÉCÓNTRACT, (sub.) cyttundeb blaenllaw.
PRÉCÚRSOR, (f.) Edr. *Forerunner*.
PRÉDATORY, (adj.) yglyfaethus.
PRÉDECÉSSOR, (f.) blaenor. — Edr. *Ancestor*.
PRÉDESTINÁRIAN, (f.) un yn dal rhagarfaeth.

P R

To PRÉDESTINATE, (v. a.) rhagarfaethu, rhagordeinio, rhagluniacthu.
PRÉDESTINATION, (f.) rhagarfaeth, rhagarfaethiad, rhagordinhad.
To PRÉDÉSTINE, (v.a.) rhagarfaethu.
PRÉDÉTERMINATION, (f.) rhagfwrriad.
To PRÉDÉTERMINE, (v.a.) rhagfwrriadu, rhagderfynu.
PRÉDICABLE, (a.) a ellir ei haeru.
PRÉDICAMENT, (f.) rhês, dolparth; gradd.
PRÉDICATE, (f.) yr adroddawl.
To PRÉDÍCT, (v.a.) rhagddywedyd.
PREDÍCTION, (f.) rhagddywediad.
PREDÓMINANCE, } (f.) rhagoriaeth,
PREDÓMINANCY, } goruchafiaeth,
PREDÓMINANCY, } arglwyddiaeth, dylanwad pennaf.
PREDÓMINANT, (adj.) pennaf, a'r dylanwad pennaf.
PRÉ-ÉMINENCE, (sub.) rhagoriaeth, rhagorgamp.
PRÉ-ÉMINENT, (adj.) rhagorol, uchlaw craill.
PRÉ-EMPTION, (f.) iawn i brynu o flaen eraill.
PRÉ-ENGÁGEMENT, (sub.) rhagymrwymiad.
To PRÉ-ESTÁBLISH, (v.a.) rhagfedydlu.
PRÉ-ESTÁBLISHMENT, (f.) rhagfedydliad.
PRÉ-EXISTENCE, (f.) rhaghanfod.
PRÉ-EXISTENT, (adj.) rhaghanfodol, yn bod o'r blaen.
PRÉFACE, (f.) rhagymadrodd, rhagdraethawd, prol.
To PRÉFACE, (v.n.) rhagymadroddi.
PRÉFÁTORÝ, (adj.) rhagdraethol.
PRÉFECT, (f.) llywodraethwr, rheolwr.
PRÉFECTURE, (sub.) llywodraeth.
To PRÉFÉR, (v.a.) cyfri'n well, perchi, rhoi'r rhagoriaeth. — dyrchafu mewn anrhydedd.
PRÉFÉRABLE, (adj.) gwell, mwy rhagorol.
PRÉFERENCE, (f.) rhagoriaeth.
PRÉFÉRMMENT, (f.) dyrchafiad, codiad.
To PRÉFÍGURE, (v.) rhagddangos, rhagddelwi, dangos o'r blaen trwy ryw arwydd.
To PRÉFÍX (v. a.) rhagofod, rhagappwyntio. PRÉG-

P R

NANCY, (f.) beichiogrwydd, grwydd; ffrwythlondeb.

NANT, (adj.) beichiog, torrog, rthlon; llawn, cyflawn, eglur.

REJUDGE, (v. a.) rhagfarnu, derfynu.

EJUDICATE, (v. a.) rhagfarnu, u heb dystiolaeth.

JUDICE, (f.) rhagfarn.—niweid.

ÉJUDICE, (v. a.) peri rhagfarn. weidio.

JUDICIAL, (adj.) niweidiol, yn niweid, gwrthwyneb.

ACY, (f.) preladaeth, teilyngprelad.

ATE, (f.) prelad.

IBATION, (f.) rhagarchwaeth, brofiad.

MINARY, (adj.) Edr. *Intro-ry*.

MINARY, (f.) rhagymadrodd, wynfa-traethawd.

UDE, (sub.) rhyw beth rhagol yn dangos beth fydd i gan-

ATÚRE, (adj.) rhagaddfed, ed cyn yr amser; a ddel yn fuan.—rhy fyrrbwyll.

ATÚRENESS, (f.) gormod brys.

MÉDITATE, (v. a.) rhagfyfyrto, feddylied; dyfeisio.

IER, (adj.) pennaf, blaenaf.

EMISE, (v. a.) egluro, neu ofod t ymlaenllaw.

ISES, (f.) teffynau a ofodwyd t neu a brofwyd o'r blaen.—w, tai, tiroedd, neu leoedd a d o'r blaen.

IUM, (f.) gwobr, gwobrwy.

EMONISH, (v. a.) rhagrybuddio.

ONITION, (sub.) rhagrybudd, udd blaenllaw.

ONITORY, (adj.) rhagrybuddiol

UNIRE, (f.) ysgrien; cosp. hawftra.

RICE, (f.) Edr. *Apprentice*.

CUPANCY, (f.) rhagfeddiant, neriad meddiant o flaen arall.

ARATION, (f.) parottoad, arlwy, erth, darpar.

RATIVE, (adj.) a barotto, neu fo.

RATORY, (adj.) parottawl-

EPARE, (v. a.) parottoi, dar-

P R

paru, rhagbarottoi, arlwy; cymhwyso, addasu.

To PREPONDERATE, (v. a.) rhagbwyso.—Edr. *to outweigh*.

PREPOSITION, (sub.) rhagofodydd, rhagofodiad.

To PREPOSSÉSS, (v. a.) Edr. *to pre-judice*.

PREPOSSÉSSION, (f.) meddiant cyn- taf.—rhagfarn.

PREPOSTEROUS, (adj.) yr hyn ddy- lai fod yn ddiweddfaf yn gyntaf; afresymmol, gwrthwyneb.

PREPÚCE, (f.) blaengroen.

PREREQUISITE, (adj.) rhag-angenrheidiol, angenrheidiol ymlaen llaw.

PREROGATIVE, (f.) rhagorfraint, braint neillduol.

PRESAGE, (sub.) darogan, armes, dewiniaeth.

To PRESAGE, (v.) darogan, brutio, rhag-ddewinio.

PRESBYTER, } (f.) offeiriad —

PRESBYTERIAN, } ymneillduwr oddi wrth eglwys Loegr.

PRÉSCIENCE, (sub.) rhag-wybod- aeth.

To PRESCRIBE, (v. a.) pennodi, ap- pwyntio, dangos pa fodd a pha beth a wneir.—addysgu.

PRÉSCRIPT, (f.) gorchymmyn, dull terfynedig, ordinhâd, gosod, hên feddiant, canon.—cyfarwyddyd.

PRESCRIPTION, (f.) rheol.—cy- farwyddyd mewn meddyginiaeth.

PRÉSENCE, (sub.) presennoldeb, presen, gwydd, cynnyrcholdeb.—parodrwydd.

PRÉSENT, (adj.) presennol, cyn- nyrchol.

PRÉSENT, (f.) rhodd, anrheg.

To PRÉSENT, (v. a.) cyndrychioli, presentio, cyflwyno; anrhegu.

PRESENTATION, (sub.) rhoddiad; rhoddiad bywiolaeth eglwys.

PRESENTÉE, (sub.) un a roddwyd iddo fywiolaeth eglwys.

PRÉSENTLY, (adv.) yn presennol; yn y man, yn fuan.

PRESERVATION, (f.) cadwriaeth, ceidwadaeth.

PRESERVATIVE, (f.) yr hyn a gad- wo rhag niweid, cyfaredd.

P R

To PRESERVE, (v.n.) cadw, achub, amddiffyn, diogelu, noddi.
To PRESIDE, (v.n.) bod mewn awdurdod dros.
PRESIDENCY, (f.) Edr. *Superintendence*.
PRESIDENT, (f.) rhaglaw, rhaglywiawdr, penllywydd.
To PRESS, (v.a.) gwasgu; dirio, cymhell, gwthio.—cymmeryd trwy drais i wasanaeth y brenhin.
PRESS, (sub.) gwasg; argraffwasg, gwasgbren; gwryf, gwinwryf.—tyrfa.—peth i gadw dillad, neu lyfrau.—awdurdod i gymmeryd pobl trwy drais i wasanaeth y Brenhin.
PRESSURE, (sub.) gwasg, ymwasg, gwasgfa; trais; cyfudd.
To PRESUME, (v.a.) tybiaid, credu.—rhyfygu, anturio.
PRESUMPTION, (f.) rhyfyg, cofnder.
PRESUMPTUOUS, (adj.) rhyfygu.
To PRESUPPOSE, (v.a.) rhagfeddyliaid, rhagdybio.
PRETENCE, (sub.) ffuant, efgus; hawl.
To PRETEND, (v.) cymmeryd arno, gwneuthur lliw o beth, lledrithio, ffuantu, ffugio.
PRETERIT, (adj.) a aeth heibio, gwedi pasio.
PRETERMISSION, (f.) gomeddiad, gadawiad heibio.
To PRETERMIT, (v.a.) myned heibio, cerdded heibio.
PRETERNATURAL, (adj.) annaturiol; afreolaidd.
PRETERPERFECT, (f.) amser wedi myned yn berffaith heibio.
PRETERPLUPERFECT, (f.) amser wedi mwy na pherffaith basio.
PRETEXT, (f.) rhith, efgus, ffug, ffuant.
PRETOR, (f.) brawdwr rhufeinaidd; maer.
PRETORIAN, (adj.) brawdol.
PRETTINESS, (f.) pertrwydd, destlusrwydd.
PRETTY, (adj.) pert, hoyw, tlws, prydferth.
To PREVAIL, (v.n.) tyccio, ffynnu; gorchfygu.

P R

PREVALENCE, (f.) rhagoriaeth, ddylanwad.
PREVALENT, (adj.) gorchfygel; mwya i effaith neu ddylanwad.
To PREVÁRICATE, (v.n.) trawddadleu, cellweirio, cellwair.
PREVARICATION, (f.) cellweiriad.
TO PREVENT, (v.a.) rhagflacnu, blaenori; achub; rhwyfstro.
PREVENTION, (sub.) rhagflachiad, achubiad, rhwyfstr.
PREVENTIVE, (f.) Edr. *Arrest*.
PREVIOUS, (adj.) blaenorol.
PREVIOUSLY, (adv.) ym blaenllaw.
PREY, (f.) ysglyfaeth, pridd, ysglyf.
To PREY, (v.n.) preiddio, ysgyllu, ysglyfaethu, anrheichio.
PRICE, (f.) pris, gwerth.
To PRICK, (v.a.) pigo, brathu, swmbyllo, tymmhigo.
PRICK, (f.) swmbwl; pigad.—cnofa cydwybod; anefmwythder meddwl.—nôd.
PRICKET, (f) iwrch dwy fwydd.
PRICKLE, (sub.) draenen.
PRIDE, (f.) balchder, traha, uchder, rhyfyg.
PRIEST, (f.) offeiriad.
PRIESTCRAFT, (sub.) diehellion yr offeiriaid i gadw llygwyr mewn darostyngiad ac i gyfoethogi eu hunain.
PRIESTHOOD, (sub.) offeiriadaeth.
PRIESTLY, (adj.) offeiriadol.
PRIEST-RIDDEN, (adj.) dan lywodraeth yr offeiriad megis offeryn yn eu llaw.
PRIG, (f.) rhyfygwr, dyn dilerch rhyfygu.
PRIM, (adj.) manol; ffurfiol.
PRIMACY, (f.) y sefyllfa uchaf yn yr eglwys.
PRIMAGE, (f.) llwyth llong.
PRIMARY, (adj.) prif, cyntaf, pennaf, dechreuol, gwreiddiol.
PRIMATE, (f.) y pennaf o'r offeiriaid.
PRIME, (adj.) cyntaf, gorau, pennaf, prif, blaenaf, rhagoraf, boreol.
PRIME, (sub.) y rhan gyntaf neu orau.—gwawr y dydd.—ieuengetid.—yr awr ganonaidd gyntaf.
To PRIME, (v.a.) doddi powdr mewn padell

P R

ll dryll. — *In painting*, go-
lawr y lliwiau cyntaf.
ENESS, (f.) rhagoriaeth.
EVAL, (adj.) cyntaf, dechreu-
gwreiddiol.
ITIVE, (adj.) prif, cyntaf,
iddiol; hên.
OGÉNIAL, (adj.) cynhenid,
afanedig; dechreuol.
OGÉNITUDE, (f.) cyntafaned-
th.
ORDIAL, (adj.) dechreuol, yn
o'r dechreuad.
ROSE, (f.) briallu.
CE, (f.) tywyfog.
CELY, (adj.) tywyfogaid.
CESS, (f.) tywyfoges.
CIPAL, (adj.) prif, pennaf.
CIPAL, (f.) pen-meistr; lly-
raethwr, rheolwr. — fwm-
ian ar ufuriaeth.
CIPALITY, (f.) tywyfogaeth,
lesogaeth, arglwyddiaeth.
CIPALLY, (adv.) yn bennaf.
CIPLE, (f.) egwyddor.
INCIPLE, (v.a.) egwyddori.
INT, (v.a.) argraffu, printio.
T, (f.) argraff, llun, ol.
TBR, (f.) argraffydd, print-
er, (adj.) cynt, o flaen.
R, (f.) prior, abad.
RESS, (f.) priores, abades.
RITY, (f.) blaenorlaeth.
RY, (f.) priordy.
ON, (f.) carchar.
ISON, (v.a.) carcharu.
QNER, (f.) carcharwr.
TINE, (adj.) hên, hepaidd,
af, dechreuol.
HEE, *Abbr. for I pray thee*, at-
e.
ACY, (sub.) dirgelwch, rhin;
inâch.
AFE, (adj.) dirgel, dirgelaid,
kedig, cyfrinachol; unig.
ATÉER, (f.) herwlong.
ATELY, (adv.) yn ddirgel.
ATION, (f.) difuddiad, difudd-
diddymiad.
ATIVE, (adj.) a beir ddifudd-
IEDGE, (sub.) braint, rhagor-
ti

P R

PRIVELY, (adv.) yn ddirgel.
PRIVITY, (f.) cymmundeb dirgel;
gwybodaeth.
PRIVY, (adj.) cyfrin, dirgel.
PRIVY, (f.) gaudy.
PRIZE, (f.) camp, campdlws; yf-
bail, anrhaith.
To PRIZE, (v.a.) prifio.
PRIZE-FIGHTER, (f.) ymladdwr am
wobrwy.
PROBABILITY, (f.) tebygolrwydd.
PROBABLE, (adj.) tebygol.
PROBAT, (f.) profiad cwyllys, neu
lythyr cymmyn.
PROBATION, (f.) prawf, profiad.
PROBATIONARY, (adj.) at brofi,
profiadol.
PROBE, (sub.) offeryn meddyg i
chwilio dyfnder archoll.
To PROBE, (v. a.) chwilio archoll.
PROBITY, (f.) onestrwydd.
PROBLEM, (f.) cwestiwn wedi ei
osod i lawr.
PROBLEMÁTICAL, (adj.) ansicr,
dadleuol.
PROBOSCIS, (sub.) trwyn; duryn
elephant.
PROCATIOUS, (adj.) haerllug, drwg
foefol.
PROCACITY, (f.) Edr. *Petulance*.
PROCEDURE, (f.) trefn o fynediad;
mynediad.
To PROCÉED, (v. n.) myned ym
mlaen, myned allan, myned
rhagddo, deilliaw.
PROCEEDING, (sub.) mynediad ym
mlaen, cychwyniad, cynnydd.
PROCESS, (f.) mynediad, mynediad
rhagddo; cwrs, yfod, talm. —
hawl, cynghawfedd.
PROCESSION, (f.) tyrsa yn rhodio
mewn trefn.
To PROCLÁIM, (v. a.) cyhoeddi.
PROCLAMATION, (f.) cyhoeddiad.
PROCLIVITY, (f.) gogwyddiad at
beth, tueddiad. — parodrwydd.
PROCÓNUL, (f.) rhaglaw.
PROCÓNULSHIP, (f.) rhaglawiaeth.
To PROCRASTINATE, (v. a.) oedi,
gohirio.
PROCRASTENATION, (f.) oediad.
PROCREANT, (adj.) edr. *Productive*.
To PROCREATE, (v. a.) cenhedlu,
hilio, eppilio.

PRO-

P R

PROCREATION, (f.) cenhedliad, hiliad, eppiliad.
PROCREATIVE, (adj.) cenhedliog, a genhedlio.
PROCREATOR, (f.) cenhedliwr.
PROCTOR, (f.) parwr, dirprwywr. —dadleuwr.
PROCTORSHIP, (f.) swydd *Proctor*.
PROCUMBENT, (adj.) yn gorwedd i lawr.
PROCURABLE, (adj.) Edr *Acquirable*.
PROCURATION, (f.) ynnilliad, cyrhaeddiad.
PROCURATOR, (sub.) dirprwywr, rhaglaw.
To PROCURE, (v. a.) dirprwyo — caffael, ynnill, cyrhaeddyd. — perfwadio. — llattaia.
PROCURER, (f.) llattai.
PROCURESS, (f.) llattai.
PRODIGAL, (adj.) afradlon, treulgar.
PRODIGALITY, (f.) afradlondeb.
PRODIGIOUS, (adj.) aruthrol, angenhilaidd, annaturiol, rhyfeddol.
PRODIGY, (sub.) aruthredd, peth aruthrol neu ryfeddol.
PRODIGION, (f.) brad, bradwriaeth, bredych.
PRODITOR, (f.) bradwr.
PRODITORIOUS, (adj.) bradwrus, bradus, bredychus, bradog.
To PRODUCE, (v. a.) dwyn allan, dwyn ar gyhoedd. — cenhedlu. — hwyhau.
PRODUCE, (sub.) ffrwyth. — fwm. — budd, ynnill.
PRODUCT, (f.) ffrwyth. — gwaith. — effaith. — fwm.
PRODUCTION, (f.) dygiad; gwneuthuriad; cyfansoddiad.
PRODUCTIVE, (adj.) cenhedliog, a genhedlio, a effeithio.
PROEM, (f.) rhagymadrodd.
PROFANATION, (f.) halogiad, ang-hyssegrïad, anfancteiddiad.
To PROFANE, (v. a.) halogi, digyssegru.
PROFANE, (adj.) halogi, halogedig; llygol.
PROFANENESS, (sub.) halogrwydd, ammarch pethau cyffegredig.
To PROFESS, (v. a.) addaw ar gyhoedd, cyfaddef, proffesu.
PROFESSION, (f.) galwad; — proffes, cyfaddefiad.

P R

PROFESSOR, (f.) proffeswr.
To PROFFER, (v. a.) cynnyg.
PROFFER, (f.) cynnyg.
PROFICIENCE, } (sub.) budd. —
PROFICIENCY, } gwelihad, cynnydd.
PROFICIENT, (f.) un wedi cynnyddu mewn dysgeidiaeth.
PROFITE, (f.) ochr wyneb.
PROFIT, (f.) budd, lles, clw, ynnill, llesâd.
To PROFIT, (v.) buddio, llefu, llesân.
PROFITABLE, (adj.) buddiol, llesol.
PROFITABLENESS, (f.) buddioldeb.
PROFLIGATE, (adj.) anfad, dymas, drygionus.
PROFOUND, (adj.) dwfn.
PROFOUND, (f.) dyfnfor, anoddyn.
PROFOUNDNESS, (f.) dyfnder.
PROFUNDITY, (f.) dyfnder.
PROFUSE, (adj.) afradlon, treulfawr.
PROFUSENESS, } (f.) afrad, afradlon-
PROFUSION, } rwydd, gwastraff, difrod.
To PROG, (v. n.) chwilienna bwyd.
PROG, (f.) bwyd, ymborth.
PROGENITOR, (f.) taid, hendaidd.
PROGENY, (f.) hil, hiliogaeth, eppil.
To PROGNOSTICATE, (v. a.) darogan, rhagddywedyd.
PROGNOSTICATION, (f.) rhagddywediad.
PROGRESS, (f.) cynnydd, cynnyrch, tycciant, cwrs.
PROGRESSION, (sub.) mynediad yn raddol, mynediad ym mlaen; cwrs; cynnydd.
PROGRESSIVE, (adj.) cynnyddol, cynnyrchol.
To PROHIBIT, (v. a.) gwarafun, gwahardd, attal, rhwyfro.
PROHIBITION, (f.) gwaharddiad.
PROHIBITORY, (adj.) gwarafunol, a waharddo.
To PROJECT, (v. a.) dyfeisio, dychymnygu. — taflu allan. — (neut) faethu allan.
PROJECT, (f.) dyfais, dychymmyg.
PROJECTION, (f.) taflïad allan. — dyfais, dychymmyg.
PROLEGOMENA, (f.) rhagfuiwiadau.
PROLIFIC, } (adj.) ffrwythlon.
PROLIFICAL, } --- cenhedliog.
PROLIX, (adj.) helaeth, hir, hirfaith.

PRO-

P R

PROLIXITY, } (f.) hŷd, maithder.

PROLIXNESS, }

PROLOCUTOR, (f.) traethwr, adroddwr.

PROLOGUE, (f.) prol, prylog, rhagymadrodd.

To PROLONG, (v. a.) estyn, hwyhau; oedi.

PROLONGATION, (f.) hwyhâd, estyniad.

PROMINENT, (adj.) yn sefyll allan, yn pwyso allan, yn ymddangos, yn pwyso ym mlaen, yn gogwyddo ym mlaen, yn fargod.

PROMINENCE, (f.) gogwyddiad peth dros y llall, faethiad allan, penty, bargod.

PROMISCUOUS, (adj.) a fo blith draphlith, a fo blith drachymmysg, cymmysgedig, cyffredin i lawer, didrefn, diwahan.

PROMISE, (f.) addewid, addaw.

To PROMISE, (v. a.) addaw, gogyfaddaw.

PROMISSORY, (adj.) yn cynnwys addewid.

PROMONTORY, (f.) penrhyn, morben, pennarth, penfro, penmaen, bryn a fo yn ymystyn i'r môr.

To PROMOTE, (v. a.) f. mmud ym mlaen, myned ym mlaen.—dyrchafu, codi i oruchafiaeth.—hel-aethu, ystyn o hŷd.

PROMOTION, (f.) dyrchafiad, codiad, goruchafiaeth.

To PROMPT, (v. a.) cynnorthwyo; annog.—coffhau, dwyn ar gôf.

PROMPT, (adj.) parod; buan.

PROMPTER, (f.) cofiwr.

PROMPTNESS, (sub.) parodrwydd, .hyfedredd.

PROMPTUARY, (f.) ystordy.

To PROMULGATE, (v. a.) cyhoeddi.

PROMULGATION, (f.) cyhoeddiad.

To PROMULGE, (v. a.) cyhoeddi.

PRONE, (adj.) gogwyddedig, ar ei ogwydd, yn pwyso i lawr, tu-eiddol.

PRONENESS, (sub.) gogwydd, gogwyddiad, tuedd.—llethr, goriwaered.

PRONG, (f.) fforch.

PRONOUN, (f.) rhag enw.

P R

To PRONOUNCE, (v. a.) parablu, lle-faru, mynegi, datgan.

PRONOUNCIATION, (f.) adroddiad, traethiad, llafariad, dywediad.

PROOF, (f.) prawf, profiad.—tystiolaeth.

PROOF, (adj.) anhydraidd.

PROOFLESS, (adj.) dibrawf, didyst.

PROP, (f.) atteg, annel, attegbawl, cynnalbren.

To PROP, (v. a.) cynnal, attegu.

PROPAGABLE, (adj.) a ellir ei ymdannu.

To PROPAGATE, (v. a.) cenhedlu.—lledu, ymledu, ymwasgaru, hel-aethu.

PROPAGATION, (f.) cenhedliad.—ymdanniad, ymhelaethiad.

To PROPÊL, (v. a.) gyrru ymlaen, dirio.

PROPENSITY, (f.) gogwydd, tuedd.

PROPENSE, (adj.) tueddol, gogwyddedig.

PROPENSION, } (sub.) tuedd, gog-
PROPENSITY, } wyddiad meddwl,
tueddiad ewylls.

PROPER, (adj.) addas, neillduol, priodol, cymmws; perthynol.—uchel.

PROPERNESS, (f.) uchder.

PROPERTY, (f.) priodoldeb, priodolodd, priodollder; meddiant.

PROPHECY, (f.) prophwydoliaeth.

To PROPHECY, (v. a.) prophwydo, darogan.

PROPHET, (sub.) prophwyd, prophwydwr.

PROPHETESS, (f.) prophwydes.

PROPHETIC, } (adj.) prophwyd-

PROPHÉTICAL, } oliaethol.

PROPINQUITY, (sub.) cymmydog-aeth, nefder; carennydd, cyfath-rach.

PROPTIABLE, (adj.) hawdd ei heddychu.

To PROPTIATE, (v. a.) boddloni Duw ag aberth, gwneuthur iawn i Dduw am bechod, llonyddu, lliniaru, heddychu, dyhuddo.

PROPTIATION, (f.) aberth a lonyddo ddigofaint Duw, iawn am bechod.

H h

Pro-

P R

PROPITIATORY, (adj.) abliwneud iawn.

PROPITIATORY, (f) lle yr heddychid Duw, trugareddfa.

PROPTIOUS, (adj.) dianfoddog, hynaws, trugarog, ffafrol.

PROPTIOUSNESS, (sub.) tiriondeb, cymmwynasgarwch.

PROPLASM, (f.) mold, cynllun, cyn-ddelw peth.

PROPONENT, (f.) gosodwr ger bron.

PROPORTION, (f.) cymmedrollder, cymnesurwydd y naill beth i'r llall, cyfladdrwydd, cyfartalwch, cyfattebiad y naill beth i'r llall.—maint, grâdd.

To PROPORTION, (v. a.) cymmedroli, cymmefuro.

PROPORTIONABLE, (adj.) cyfattebol; cymmwyys, addas.

PROPORTIONATE, (adj.) cyfattebol.

To PROPORTIONATE, (v. a.) cymmefuro, cymmedroli, cyfatteboli.

PROPOSAL, (f.) cynnyg, cynnygiad; amcan.

To PROPOSE, (v. a.) gosod ger bron, gosod at ytyriaeth, cynnyg; amcanu, arfaethu, bwriadu.

PROPOSITION, (f.) gosodiad, testyn neu ymadrodd i'w ystyried; cynnyg.

To PROPOUND, (v. a.) gosod ger bron; cynnyg at ytyriaeth.

PROPRIETOR, (f.) priodawl, meddiannydd.

PROPRIETY, (f.) priodollder, priodoldeb.—cynmwyfder, addarwydd.

To PROPUN, (v. a.) amddiffyn.

PROROGATION, (sub.) oediad, gohiriad.

To PROROCUE, (v. a.) oedi, gohirio, gadael heibio hyd amser arall.

To PROSCRIBE, (v. a.) difroï, deol, tarryttu.

PROSCRIPTION, (f.) deoliad, bwriad ar herw, ffurfettiad meddiannau.

PROSE, (f.) rhyddiaith, traethawd heb ei gynghaneddu.

To PROSECUTE, (v. a.) erlyn, canlyn, dylud, erlid, ymlid; gwyfio, cwyno.

PROSECUTION, (sub.) canlyniad; hawl, cynghawfedd, cwyn.

P R

PROSELYTE, (f.) un wedi newid ei farn grefyddol, profelyt. *Mat* xxiii. 15.

PROSOBY, (f.) celfyddyd accenu ac iawn adrodd geiriau.

PROSOPOPEIA, (f.) dull o ymadrodd ymha un y mac pethau yn cael eu personoli, a'u gosod allan megis yn llafaru.

PROSPECT, (f.) golwg, golygiad, tremmyn, godremmydd, edrychiad.

PROSPERATIVE, (adj.) tremmiol.

To PROSPER, (v.) llwyddo, tyccio, ffynnu.

PROSPERITY, (f.) llwyddiant, tycciant, ffyniant.

PROSPEROUS, (adj.) llwyddiannus, ffynnadwy, tycciannus, hylwydd.

To PROSTITUTE, (v. a.) ymroi yn buttain, llogi yn buttain.

PROSTITUTE, (f.) puttain.

PROSTITUTION, (sub.) gosodiad arwerth.—putteindra.

To PROSTRATE, (v. a.) ymgrymmu, cwympto i lawr, fyrthio i lawr; ymddarostwng.

PROSTRATE, (adj.) yn gorwedd ar y llawr.

PROSTRATION, (f.) ymgrymmiad.

To PROTECT, (f.) amddiffyn, amwyn, noddi, achlesu; gorthoi.

PROTECTION, (f.) nawdd, noddod, amddiffyn, achles, ymgeledd.

PROTECTOR, (f.) nawddwr, noddwr, diffyniawdr, achleswr, ymgeleddwr.

To PROTEST, (v. n.) tyftio yn erbyn peth, rhoi rhwymau yn erbyn peth.

PROTEST, (f.) cyhoedd ddatgan- iad meddwl yn erbyn peth

PROTESTANT, (adj.) prodeftanaidd.

PROTESTANT, (f.) prodeftant.

PROTESTATION, (f.) gwiriad, fferhâd, haerïad; cyhoedd ddatgan meddwl.

PROTHONOTORY, (f.) pen ysgri-fennydd.

PROTOMARTYR, (sub.) y merthyr cyntaf.

PROTOTYPE, (sub.) cynllun, cyn-ddelw.

To PROTRACT, (v. a.) tynnu allan, hwyhau, ystyn, oedi.

Pro-

P R

PROTRACTIVE, (adj.) cyngydiol.
PROTRACTION, (f.) cyngyd, gohir-
 iant, godrig.
TO PROTRUDE, (v. a.) gwthio ym-
 laen.
PROTUBERANCE, (sub.) chŵydd,
 dymehwydd.
PROTUBERANT, (adj.) yn chwyddo
 allan.
PROUD, (adj.) balch, rhyfygus, tra-
 haus.—cynhaig.
TO PROVE, (v. a.) profi.—tyccio,
 cynhyddu.
PROVEABLE, (adj.) profadwy.
PROVENDER, (f.) ebran, porthiant
 anifeiliaid.
PROVERB, (f.) dihareb, ymadrodd
 cyffredin.
PROVERBIAL, (adj.) diarhebol.
TO PROVIDE, (v. a.) parottoi, darbod,
 darparu, arlwygo.
PROVIDENCE, (sub.) rhagluniaeth,
 rhagddarbod, rhagddarbodaeth.
PROVIDENT, (adj.) darbodus, goch-
 elgar, pwyllog, gofalus.
PROVIDENTIAL, (adj.) rhagluniaeth-
 ol.
PROVIDENTLY, (adv.) yn ochelgar,
 yn ofalus, yn ddoeth.
PROVINCE, (f.) ardal, rhaglafiaeth,
 prew, swydd, gorchwyl.
PROVINCIAL, (adj.) rhaglafiaethol.
PROVINCIAL, (f.) llywodraethwr
 eglwysig.
PROVISION, (f.) rhagddarbod, dar-
 merth, darpar, parottoad, arlwy.—
 ymborth, bwyd, porthiant.
PROVISIONAL, (adj.) at achosion
 prefennol.
PROVISO, (f.) ammod; eithrad, llyf-
 iant.
PROVOCATION, (f.) annog, annog-
 iad, annogaeth.—*In law*, appeliad
 at farnwr.
TO PROVOKE, (v. a.) annog, cyffroi,
 hyrrio, cynnhyrfu.—denu, hudo.
PROVOST, (f.) rhaglaw, pennaeth,
 maer.
PROW, (f.) prim, ffurieg.
PROWESS, (f.) glewder, dewrder,
 pybyrwrch.
TO PROWL, (v.) crwydro.
PROXIMATE, (adj.) nefaf, agos.
PROXIMITY, (f.) nesder, cyfneffaf-
 rwydd.

P U

PROXY, (f.) dirprwywr.
PRUDE, (f.) murfen.
PRUDENCE, (f.) prudd-deb, doethi-
 neb, fynwyr, pwylledd, callineb.
PRUDENT, (adj.) doeth, call, prudd,
 fynhwyr.
PRUDERY, (f.) murfendod.
PRUNE, (f.) eirinen, per eirinen.
TO PRUNE, (v.) torri ymaith, trychu,
 amdorri, amdrychu; amysgythru,
 ysgythru'r hyn a fo gormodd.
PRUNER, (f.) ysgythwr.
PRURIENCE, } ysfa, awydd, chwânt.
PRURIENCY, }
PRURIENT, (adj.) yn ysfu.
TO PRY, (v.) chwillib, holi, edrych
 yn fanol i beth.
PSALM, (f.) salm, cerdd neu gan-
 iad i Dduw.
PSALMIST, (f.) salmydd.
PSALMODY, (f.) cydgan salmau.
PSALTER, (f.) fallwyr, llyfr salmau.
PSALTERY, (f.) offeryn cerdd te-
 byg i delyn.
PSÉUDO, (adj.) gau, ffugiol.

P U

PÚBERTY, (f.) addfedrwydd oed-
 ran; sef 14 blwydd mewn mab,
 a 12 mewn merch.
PÚBLICAN, (sub.) tollwr.—tafarnwr.
PÚBLICATION, (sub.) cyhoeddiad.
PÚBLIC, (adj.) cyhoeddus, cy-
 hoedd, cyffredin.
PÚBLICKLY, (adj.) ar gyhoedd, yn
 gyhoeddus.
TO PUBLISH, (v. a.) cyhoeddi, dat-
 gan ar gyhoedd.
PÚCELAGE, (f.) morwyndod.
TO PÚCKER, (v. a.) crychu, gwncu-
 thur yn grychiadau.
PÚDDER, (f.) Edr. *Tamult*.
TO PÚDDER, (v. a.) Edr. *to potber*.
PÚDDING, (sub.) potten, pwding,
 gwaedogen, felfigen.
PÚDDLE, (f.) llacca, dwfr sefydledig.
PÚDICITY, (f.) diweirdeb.
PÚRRILE, (adj.) bachgennaidd,
 mabaidd.
PUERILITY, (sub.) bachgenneidd-
 rwydd, maboed.
PUFF, (f.) chwa, awel, pwff.
TO PUFF, (v.) chwythu, awelu;
 chwyddo, ymchwyddo; ymfalch-
 io; canmol yn ormodol.

P U

PUFFY, (adj.) gwynnog, awelog.
PUISNE, (adj.) ieuangc; bychan; per.
PÚSSANCE, (sub.) gallu, nerth, grym.
PÚSSANT, (adj.) galluog, nerthol.
PUKE, (f.) Edr. *Vomit*.
To PUKE, (v.a.) Edr. *to vomit*.
To PULE, (v.n.) lleicio fel cyw.
To PULL, (v.a.) tynnu.
PÚLLET, (f.) cywen.
PÚLLEY, (f.) chwerfan dro.
To PÚLLULATE, (v.a.) blaguro, blaendarddu; tyfu.
PÚLMONARY, } (adj.) yn perthyn
PÚLMÓNIC, } i'r ysgyfaint.
PULP, (f.) mwydionyn.
PÚLPIT, (f.) pulpud, arcithfa, cadair ymadrodd.
PÚLPOUS, }
PÚLPY, } (adj.) tyner, meddal.
PULSÁTION, (f.) maecddiad, pwyad, curad.
PULSE, (sub.) curad y rhedweliau, pys, 2 Sam. xvii. 28. ffa, *Dan* i. 12.
PÚLSION, (f.) gwrthiad ym mlaen.
PÚLVERABLE, (adj.) a ellir ei bowdro.
PULVERIZÁTION, (f.) llychwinad.
To PULVERISE, (v.a.) powdro, llychu, llychwino.
PÚMICE, (f.) carreg ysgafn dyllog.
PUMP, (sub.) sugnydydd, offeryn i dynnu dwfr.—math ar esgyd.
To PUMP, (v.a.) gweithio sugnydydd; codi dwfr â'r cyfryw offeryn.
PUN, (f.) Edr. *Quibble*.
To PUN, (v.n.) Edr. *to quibble*.
PUNCH, (f.) tyllwr.—llyn a wneir o rum neu frandy, lemon, dwfr, a sugr.—dyn byrr.
PÚNCHEON, (sub.) tyllwr.—mesur gwlyb yn cynnwys pedwar ugain a phedwar o alwyni.
PUNCTÍLIO, (f.) pwynt bychan o fanylrwydd, neu gywreinrwydd.
PÚNCTUAL, (adj.) manol, cywraint, cywir.
PUNCTUÁTION, (f.) pwyntiad.
PÚNCTURE, (f.) pigad, brâth.
PÚNGENCY, (f.) llymder.
PÚNGENT, (adj.) fur, egr, llym.

P U

PÚNINESS, (f.) bychander.
To PUNISH, (v.a.) colpi, ceryddu;
PUNISHABLE, (adj.) colpadwy.
PÚNISHMENT, (f.) colp, colpedigaeth, poen.
PUNK, (f.) puttain.
PÚNY, (adj.) gwan, egrwan; ieuangc; bychan.
To PUP, (v.n.) dyfod â chŵn.
PÚPIL, (f.) canwyll y llygad.—yŷ golhaig.
PÚPILAGE, (f.) cyflwr ysgolhaig.
PÚPILLARY, (adj.) ysgolhaigaidd.
PÚPPET, (f.) delw fechan yn debyg i herlottyn yn dynwared munudau.
PÚPPY, (f.) Edr. *Whelp*.
PÚRBLIND, (adj.) cibddall, coegddall.
To PÚRCHASE, (v.a.) pwrcafu, prynu.
PÚRCHASE, (f.) pwrca.
PURE, (adj.) pŵr, glân, purlan, coeth, difrycheulyd.
PÚRENESS, (sub.) puredd, purdeb, glendid.
PÚRGÁTION, (sub.) puredigaeth, carthiad, glanhâd, arloesiad.
PÚRGATIVE, (adj.) a gartho, a lanhao.
PÚRGATORY, (f.) purdan.
To PURGE, (v.a.) puro, glanhau, carthu, arloesi.
PURGE, (f.) physygywriaeth i garthu'r corph.
PURIFICÁTION, (f.) puredigaeth.
To PÚRIFY, (v.a.) puro, glanhau.
PÚRITY, (f.) purdeb, puredd, glendid.
PURL, (f.) diod â chwerwlys wedi eu berwi ynddi.
To PURL, (v.n.) ffrydio allan gyd a fŵn araf.
PÚRLIEU, (f.) cyffin.
PÚRLINS, (f.) tylathau.
To PURLOIN, (v.a.) lledratta yn ddirgel, darnguddio.
PÚRPLE, (adj.) porphor.
PÚRPLES, (f.) mannau'n torri allan pan bo un mewn twymyn.
PÚRPLISH, (f.) porphoraidd.
PÚRPORT, (f.) amcan, diben, yfityr, meddwl.
PÚRPOSE, (f.) amcan, diben, perwyl; arfaeth, bryd, bwriad.

P U

To PŪRPOSE, (v.a.) amcanu, bwr-iadu.
PŪRPOSELY, (adv.) yn bwrpafol, yn fwriadol.
To PURR, (v.n.) canu fel cath.
PURSE, (sub.) pwrs, amner, còd, llogell, alwar.
PŪRSEPROUD, (adj.) balch ar ei gyfoeth.
PŪRSINESS, (f.) byrrdra anadl.
PŪRSŪABLE, (adj.) canlynadwy.
PURSŪANCE, (sub.) canlyniad, di-lyniad.
PURSŪANT, (adj.) canlynol.
To PURSŪE, (v.a.) erlyn, canlyn, dilyn, erlid, ymlid.
PUR-ŪIT, (f.) canlyniad, erlyniad, ymlidiad.
PŪRSUIVANT, (f.) cennad gwlad, gweinydd, arwyddfardd.
PŪRSY, (adj.) tew a byrr ei anadl.
To PURVÉY, (v.a.) parottoi ym-borth, parottoi cymmhwysiaidau.
PURVÉYANCE, (f.) arlwyad, parot-toad ymborth.
PŪRULENCE, } (f.) magiad crawn
PŪRULENCY, } mewn clwyf.
PŪRULENT, (adj.) crawnlyd.
Pus, (f.) crawn, gôr.
To PUSH, (v.a.) gwthio, hyrddio, dirio, gyrru.
PUSH, (f.) gwth, dir, hwrdd.
PŪSHING, (adj.) anturus, ymrous.
PŪSILLANIMITY, (f.) llefgedd, llyfr-dra, annwredd, gwangalondid.
PUSILLÁNIMOUS, (adj.) gwangalon, llwfr, llefg, annewr.

P Y

Puss, (f.) câth.
PŪSTULE, (f.) pendduyn, Ninoryn, crugdardd.
To PUT, (v.a.) gosod, dodi, cyfleu, rhoi.
PUTÁGE, (f.) putteindra.
PŪTATIVE, (adj.) tybiedig, cyf-rifol.
PŪTID, (adj.) gwael, isel, dibris.
PUTREFÁCTION, (f.) pydriad.
To PŪTRIFY, (v.) llygru, pydru, gwneuthur yn bwdr, braenu.
PUTRÉSCENCE, (f.) pydrni, pyd-redd.
PUTRÉSCENT, (adj.) pwdr, braen, braenllyd.
PŪTRID, (adj.) pwdr.
PŪTRIDNESS, (f.) pydredd, pydrni.
PŪTTOCK, (f.) Edr. *Bittern*.
To PŪZZLE, (v.a.) Edr. *to perplex*.
PŪZZLE, (f.) Edr. *Perplexity*.

P Y

PY'GMY, (f.) corr, nâr.—pobl ddy-chymmygol tri rhychwant o uch-der.
PYRAMÍD, (f.) adail frigfain fon-braff; peth a fo bonfras a blaen-fain.
PYRE, (f.) cludair o gynnyd.
PYRÍTES, (f.) carreg dân, callestr.
PY'ROMANCY, (sub.) dewindabaeth trwy dân.
PYROTÉCHNICS, (sub.) celfyddyd gweithiau tân.
PYRRHÓNISM, (f.) Edr. *Sceptism*.
PYX, (f.) blŵch, golwrch.

Q U

Q UACK, (f.) meddyg annŷallus.
To QUACK, (v.n.) lleisio fel hwyad.
QUADRÁNGLE, (f.) Edr. *Square*.
QUADRÁNGULAR, (adj.) pedwar onglog, pedrongl.
QUÁDRANT, (sub.) pedwaredd ran, pedwaran—offeryn at fesur uch-der, yn cynnwys y bedwaredd ran o gylch.
QUÁDRATE, (adj.) pedwar bannog, pedwar ochrog.

Q U

To QUÁDRATE, (v.) addassu, cym-mhwyfo.
QUADRÁTIC, (adj.) pedwar onglog.
QUÁDRATURE, (f.) pedwarongledd, ysgwâr.
QUADRÉNNIAL, (adj.) yn digwydd bob pedair blynedd.
QUÁDRUPED, (f.) anifail pedwar troediog, pedwar çarnol.
QUÁDRUPLE, (adj.) pedwar dyblyg.
To QUÁFF, (v.a.) trasfyngu.
QUÁGGY, (adj.) Edr. *Boggy*.

QUÁG-

Q U

QUÁGMIRE, (f.) figlen.
QUÁIL, (f.) foff iar.
QUAINT, (adj.) Edr. *Nice*.
QUÁINTNESS, (f.) Edr. *Nicety*.
To QUAKE, (v. n.) crynu.
QUALIFICATION, (f.) cynnyfsgaedd, cynnyfsgaeddïad; cymmwyfder, addairwydd.
To QUÁLIFY, (v. a.) addafu, cyfaddaiu, cymhwyfo.—tymheru, meddalhau.
QUÁLITY, (f.) cynneddf, natur, priodolder; tymmer; gradd, feffydliad, anſawdd.—pendefigion.
QUALM, (f.) pwl difymmwth o glefyd.
QUÁNDARY, (f.) Edr. *Doubt*.
QUÁNTITY, (f.) amledd, maint, maintioli, dognedd, mesur.
QUÁNTUM, (f.) cymmaint a, digonolrwydd.
QUARANTÍNE, (f.) deugain diwrnod y mae gwýr llong, a fu mewn lle y bo'r pla, yn rhwym i'w dreulio cyn gwneuthur un math o ymgyfeillach ag eraill.
QUÁRREL, (f.) cweryl, cynnen, ymryffon, ymgiprys.
To QUÁRREL, (v. n.) cynnhennu, ymryffon, ymrafaelu, ymgintach.
QUÁRRELLER, (f.) ymryffonwr.
QUÁRRELSOME, (adj.) cynnhennus, ymryffongar.
QUARRELSOMENESS, (f.) ymryffongarwch.
QUÁRRY, (f.) cwarel, cleddiwig.
QUART, (f.) chwart, y bedwarydd ran o alwyn, rhennaid.
QUÁRTER, (f.) chwarthor, pedwaredd ran, pedwaran.—parth, parthed.—maddeuant, trugaredd.
To QUÁRTER, (v. a.) chwarteru.—llettyu, llettya.
QUÁTERN, (f.) y bedwaredd ran o bint.
QUÁRTO, (f.) llyfr pedwarplyg.
To QUASH, (v. a.) goftegu, daroftwng.—ddiddymmu, feithugio.
QUATÉRNARY, } (f.) y nifer ped-
QUATÉRNION, } war.
To QUÁVER, (v. n.) dolyfteinio, chwarae llais.
QUÁVER, (f.) nôd mewn miwfic.
QUAY, (f.) lle i dirio moddion o longau.

Q U

QUEAN, (f.) puttain, benyw ddisffrwyth.
QUEÁSINESS, (f.) troad neu waſgiad ar y cylla.
QUÉASY, (adj.) Edr. *Squeamish*.
QUEEN, (f.) brenhines.
QUEER, (adj.) digrif, od, rhyfedd.
QUÉERNESS, (f.) odrwydd, neilltuolrwydd.
To QUELL, (v. a.) llethu; gorchfygu; difteui, goftegu.
QUÉLQUECHOSE, (f.) Edr. *Trifle*.
To QUENCH, (v.) diffodd, diffoddi; llonyddu, difteui.
QUÉNCHABLE, (adj.) diffoddadwy.
QUÉRELE, (f.) cweryl, achwyniad wrth lys.
QUERIMÓNIOUS, (adj.) cwynfannus, galarus, achwyngar.
QUÉRIST, (f.) ymofynwr.
QUÉRULOUS, (adj.) cwynfannus, galarus, achwyngar.
QUÉRULOUSNESS, (f.) galargwyt, cwynfan.
QUÉRY, (f.) cwestiwn, ymofyniad.
To QUÉRY, (v. a.) cwestiyno, holi.
QUEST, (f.) chwiliad, holiad.—rheithwyr.
QUÉSTION, (f.) cwestiwn, gofyniad, holiad.
To QUÉSTION, (v. a.) holi, gofyn, ymofyn, cwestiyno.
QUÉSTIONABLE, (adj.) amheus, annilyd, dadleuol.
QUÉSTIONLESS, (adj.) diammath, dilys, diddadi.
QUIB, (f.) Edr. *Sarcasm*.
To QUIBBLE, (v. n.) cellwair, chwarae ar eiriau.
QUIBBLE, (f.) cyfrwysddadl.
QUICK, (adj.) clau, cyflym, buan; byw; bywiog.
QUICK, (f.) rhan deimladol, y byw.
To QUICKEN, (v. a.) bywhau.—pysuro, bryfio.
QUÍCKLY, (adv.) yn fuan, ar frys.
QUÍCKNESS, (f.) buanrwydd, cyflymder, cywreinrwydd; llymder.
QUÍCKSANDS, (sub.) fugn draeth, traeth byw.
QUÍCKSET, (f.) planhigyn byw.
QUÍCKSILVER, (f.) arian byw.
QUÍDDITY, (f.) manylrwydd difudd.

Qui-

Q U

QUIÉSCENCE, (f.) gorphwysdra.
QUIÉSCENT, (adj.) gorphwysfol, llonydd.
QUIÉT, (adj.) llonydd, esmwyth, heddychol, araf.
To QUIÉT, (v. a.) tawel, llonyddu, gokegu, esmwytho.
QUIÉTLY, (adv.) yn araf, yn ddi-haw, yn esmwyth.
QUIÉTNESS, (f.) llonyddwch, esmwythder, tawelwch.
QUIÉTUDE, (f.) gorphwysdra, tawelwch.
QUILL, (f.) afgell; corfen i ddirwyn edau arni.
QUILT, (f.) huling o ddau frethyn wedi eu gwnio y naill wrth y llall.
QUINQUAGÉSIMA, (f.) dydd ful ynyd.
QUINQUÉNNIAL, (adj.) o bum mlynedd, a ddigwyddo bob pum mlynedd.
QUINSY, (f.) mynyglog.
QUINTÉSSENCE, (f.) sylwedd.
QUIP, (f.) Edr. *Sarcasm*.
QUIRE, (f.) côr.—pedair sheet ar hugain o bapur.

Q U

QUIRK, (f.) cyfrwyfder; dosparthiad cyfrwys.
To QUIT, (v. a.) gadael, rhoi heibio, rhyddhau.
QUITE, (adv.) yn berffaith, yn gwbl, yn hollol.
QUIT-Rent, (f.) rhent a delir yn hynyddol i arglwydd y maenor.
QUITTANCE, (f.) rhyddhad. — taledigaeth, tal pwyth.
QUIVER, (f.) cawell saethau.
To QUIVER, (v. n.) crynu, dychrynu.
QUODLIBET, (sub.) cyfrwyfder, pwynt cywraint.
QUOIN, (f.) ongl.—cân, gaing.
QUOIT, (f.) coeten.
QUOTA, (f.) rhan, cyfran.
QUOTATION, (f.) dyfyn.
To QUOTE, (v. a.) dyfynnu, dywynnu.
QUOTED, (adj.) dyfynedig, dyfynol.
QUOTH, (v. imperf.) medd, eb.
QUOTÍDIAN, (adj.) beunyddiol.
QUOTIENT, (f.) nifer yn dangos pa sawl gwaith y mae'r dosparthydd yn gynnwysedig yn y nifer i'w rhannu.

R A

RABBIT, (f.) rhwyll.
To RABBIT, (v. a.) rhwylllo.
RÁBBI, (f.) athraw, dysgawdwr.
RÁBBIT, (f.) cwningen.
RÁBBLE, (f.) Edr. *Mob*.
RACE, (sub.) gyrfa, hynt, rhedfa, helynt.—ach, cenedl, rhyw.
RACK, (f.) ermyg at boeni dynion.—dygnboen.—rhaftal.—brigwn, gobed.
RACK of mutton, gwddf mollt.
To RACK, (v. a.) poeni, penydio, arteithio.—diwaddodi.
RÁCKET, (f.) trwst, fwn, ysgort, godwrdd.—rhowlarch bêl.
RÁDIANCE, } (sub.) disgleirdeb,
RÁDIANCY, } llewyrch.
RÁDIANT, (adj.) paladrog, disglair.
To RÁDIATE, (v. n.) disgleirio, bwrw pelydr.
RADIATION, (sub.) bwriad pelydr, disgleiriad.
RÁDICAL, (adj.) gwreiddiol.

R A

RÁDICALY, (adv.) yn wreiddiol.
To RÁDICATE, (v. a.) gwreiddio.
RÁDISH, (f.) rhuddigl.
RÁDIUS, (f.) hanner tryfesur cylch.
To RÁFFLE, (v. n.) bwrw disau.
RÁFFLE, (f.) bwriad disau.
RAFT, (f.) cludáir o goed a roir ar ddwfr i ddwyn llwythau arni.
RÁFTER, (f.) tylath, ceibr, trawst, dist.
RAG, (f.) cadach, carp, llarp, bratt.
RAGAMUFFIN, (f.) brettyn carp-iog.
RAGE, (f.) cynddaredd, cynddeir-iogrwydd, gorphwyll.
To RAGE, (v. n.) ynfydu, cynddeir-iogi, gwallgofi.
RÁGGED, (adj.) brattiog, carpiog.—garw.
RÁGMAN, (f.) masnachwr brattiau neu gadachau.
RÁGSTONE, (f.) hogfaen.
RAIL, (f.) cledren.

R A

To RAIL, (v.) cae â chledr.—dif-fenwi, difrio.

RAILLERY, (f.) cellwair, dychan, fenn, gogan.

RAIMENT, (sub.) dillad, gwisg, trwsiad.

RAIN, (f.) gwlaw.

To RAIN, (v. n.) gwlawio, bwrw gwlaw.

RAINBOW, (f.) yr enfys, bwa gwlaw, bwa 'r Drindod, bwa 'r wrâch, bwa'r cyfammod.

RAININESS, (f.) gwlawiogrwydd.

RAINY, (adj.) gwlawiog.

To RAISE, (v. a.) codi, dyrchafu, cwnnu.

RAISIN, (f.) grawn win fŷch.

RAKE, (sub.) rhacca, cribyn.—dyn afradlon.

To RAKE, (v. a.) rhaccanu, cribinio.—chwilio.

RAKÉHELL, (f.) dyn anfad, drwg, afradlon.

RAKISH, (adj.) afradlon, anllad.

RALLERY, (f.) Edr. *Raillery*.

To RALLY, (v. a.) cellwair, gwawdio, gwatwor, fennu.—gosod byddinoedd annhrefnus mewn trefn.

RAM, (sub.) hwrdd, maharen.—magnel.

To RAM, (v. a.) gorddio, pwyo.—sechi.

RAMBLE, (f.) gwib, crwydr, gwibiad.

To RAMBLE, (v. n.) gwibio, crwydro.

RAMIFICATION, (f.) rhanniad yn golfennau.

RÁMOUS, (adj.) colfennog.

RÁMMISH, (adj.) drewllyd, drewedig.

To RAMP, (v. n.) llammu, crychneitio.—dringo.

RAMP, (f.) naid, llam.—llanges haerllug chwarcus.

RÁMPANT, (adj.) cofn, anturiol, parod i dorri trwy bob rhwystrau.—wedi ei ddwyn i fynu i ymladd.

RÁMPART, { (f.) rhagfur, gwrth-RÁMPIRE, } glawdd.

To RANCH, (v. a.) Edr. *Sprain*.

RÁNCID, (adj.) drewllyd, drewedig.

RÁNCIDNESS, (f.) drygfawr; llwydni.

RÁNCOROUS, (adj.) yfgeler, llidus.

R A

RÁNCOUR, (f.) malis, llid; cynfigen.

RAND, (f.) gwniad efgyd.

RÁNDOM, (f.) antur, damwain.

At RÁNDOM, ar antur, at amcan.

RANGE, (f.) rhengc, rhês, rhestr.—

crwydr, gwib.—gogr, gwagr.—

cilfach, *Job xxxix.8* gradell cegin.

To RANGE, (v. a.) rhengcio, gosod mewn trefn.—crwydro, gwibio.

RANK, (adj.) cryf; rhongca; garw; drygfawrus, drewedig.

RANK, (f.) trefn, rhês, rhestr, rhengc; grâdd; anfodd.

To RANK, (v. a.) rhengcio, trefnu; dosparthu.

To RANKLE, (v. n.) crawni, llygru.—ymboethi, ymddigio.

To RÁNSACK, (v. a.) anrheithio, yfpeilio.—chwilio yn fanol.

RÁNSOME, (f.) pridwerth, gwerth, *Ecsod. xxi. 30*.

To RANSOME, (v. a.) prynu, adbrynu.

RANT, (f.) baldordd, gwagfiarad.

To RANT, (v. n.) baldordd, baldarddu.

RÁNTIPOLE, (f.) baldorddwr.

RAP, (f.) cernod, ergyd, cis.

To RAP, (v. n.) taraw, rhoi ergyd.

RAPÁCIOUS, (adj.) rheipus, cipgar.

RAPÁCITY, (f.) ysgwfi, trais, cribddail.

RAPE, (f.) trais ar ferch, llathrud, llathrudd, anfodd.

To commit a RAPE, gwneuthur anfodd, treisio merch.

RAPID, (adj.) difymmwrth, buan, cipgar.

RAPÍDITY, (f) buander, cyflymder.

RÁPIER, (f.) bidog.

RAPINE, (f.) cribddail, trais, ysgwfi, yspail, anrhaith.

RÁPTURE, (f.) Edr. *Ecsfacy*.

RÁPTUROUS, (adj.) Edr. *Ecsfatic*.

RARE, (adj.) amheuthun, anaml, teneu, anghyffredin, ansynych; rhagorol.

To RÁREFY, (v.) teneuo, teneuhau.

RÁREFÁCTION, (f.) teneuhad.

RÁRELY, (adv.) yn ansynych.

RÁRENESS, { (f.) anamllder, prin-

RÁRITY, } der, ansynychder; teneuder.

RÁSCAL, (f.) Edr. *Scoundrel*.

Rat

R A

RASCÁLION, (f.) un o'r bobl waelaf.
RASCALLY, (adj.) gwael, isel.
To RASE, (v.a.) crafu, rhaflgio.—dinystro, difethu.—dileu.
RASH, (adj.) byrrbwyll, gwyllt, ehud.
RASH, (f.) brêch, torriad allan.
RÁSHER, (f.) golwyth.
RÁSHLY, (adv.) yn fyrrbwyll.
RÁSHNESS, (f.) byrrbwylldra, ehudrwydd, anturiaeth heb ystyr-iaid.
RASP, (f.) rhaflg.
To RASP, (v. a.) rhaflgio.
RÁSPBERRY, (f.) asan.
RÁSURE, (f.) dilead, crafiad ymaith.
RAT, (f.) llygoden ffrengig.
RATE, (f.) trêth, ardreth.—pris.
To RATE, (v.a.) prifio; trethu, ardrethu.—*Fig.* drwg arferu.
RÁTHER, (adv.) yn hytrach.
RATIFICATION, (sub.) cadarnhâd, sicrhâd.
To RÁTIFY, (v.a.) cadarnhau, sicrhau.
RÁTIO, (f.) Edr. *Proportion*.
To RATIOCINATE, (v. n.) rhesy-
 mu, ymrefymmu; dadleu.
RATIOCINATION, (sub.) ymrefym-
 miad; dadl, dadlwriaeth.
RÁTIONAL, (adj.) rhesyymol.
RATIONÁLITY, (sub.) rhesyymol-
 deb.
RÁTIONALLY, (adv.) yn rhesyym-
 ol.
RATSBÁNE, (f.) gwenwyn llygod.
To RÁTTLE, (v. n.) scinio, clin-
 darddach—ymdaeru.
RÁTTLE, (f.) fain, trwst.—cerydd.
 ---tegan plant.
To RÁVAGE, (v. a.) difrodi, anrheith-
 io, yspeilio.
RÁUCITY, (f.) crygi, crygni.
To RAVE, (v.n.) gorphwyllo, gwall-
 goŷ, ymleferydd, bod yn fyfrdan.
To RÁVEL, (v.) datwcu, dad-âdir-
 wyn; dyryfu.
RAVEN, (f.) cigfran.
To RÁVEN, (v.a.) ysglyfio; traflyng-
 cu.
RÁVENOUS, (adj.) gwangcus,
RÁVENOUSNESS, (f.) gwange.

R E

RÁVIN, (f.) ysglyf, ysglyfaeth.
To RÁVISH, (v. a.) treisio.—hoff-
 yn fawr.
RÁVISHER, (f.) treisiwr.
RÁVISHMENT, (f.) cribdail; trais,
 gormes.—dirfawr ferch.
RAW, (adj.) amrwd, ír, llymrig,
 anaddfed; toft; anwybodus.
RÁWNESS, (f.) amrydedd, llymrig-
 rwydd.—amhrofiad, anwybod-
 aeth.
RAY, (f.) pelydr.—raien, morgath.
To RAY, (v. a.) Edr. *to streak*.
RÁZOR, (f.) ellyn.

R E

RÉACCESS, (f.) taledigaeth ym-
 weliaid; ailddyfodiad i mewn.
To REACH, (v.) ystyn, ymystyn &
 cyrraedd, cyrrhaeddyd, hercyd.
REACH, (f.) cyrraedd, cyrrhgedd-
 iad; ystyniad; gallu.
To READ, (v.a.) darllain, lleu.
RÉADING, (f.) darlleniad.
RÉADER, (f.) darllenydd.
RÉADINESS, (f.) parodrwydd.
READMÍSSION, (f.) ail ddyfodiad i
 mewn.
RÉADY, (adj.) parod; boddlon.
RÉAL, (adj.) gwir, cywir; diffug,
 diffuant; iawn, union.
RÉALITY, (sub.) sicrwydd, dilyf-
 rwydd, gwirionedd.
To RÉALIZE, (v.a.) hantodi.
REALM, (f.) teyrnas, brenhiniaeth.
REAM, (f.) ugain côr o bapur.
To REÁNIMATE, (v.) adfywio, dad-
 fino.
To REÁNNEK, (v.a.) ailgyfylltu.
To REAP, (v. a.) medi.
RÉAPER, (f.) medelwr.
REAR, (f.) y fyddin olaf, y rhengo
 olaf.
To REAR, (v. a.) codi, dwyn i fy-
 nu, magu, meithrin; addysgu,
 hyfforddi.
To REASCÉND, (v.n.) ailddringo.
RÉASON, (f.) rhesyym.—achos, ach-
 lysur.
To RÉASON, (v.n.) rhesyymu, ym-
 resyymu, ymddadleu.
RÉASONABLE, (adj.) rhesyymol.
RÉASONABLENESS, (f.) rhesyymol-
 deb.
RÉASONABLY, (adv.) yn resyymol.

R E

RÉASONING, (sub.) ymrefymmiad, ymddadlêu.
To REASSÉMBLE, (v.) ail gyfarfod, ail gaflgu.
To REASSÉRT, (v. a.) ailhaeru, ail sicrhâu.
To REASSÚME, (v. a.) Edr. *to resume*.
To REBAPTÍZE, (v. a.) ailfedyddio.
REBAPTIZÁTION, (f.) ailfedydd, ailfedyddiad.
To REBÁTE, (v. a.) pylu, gwneuthur yn bwl.
RÉBEL, (f.) gwrthryfelwr.
To REBÉL, (v. n.) gwrthryfela, gwrthrin.
REBÉLLION, (f.) gwrthrin, gwrthryfel, gwrthluydd.
REBÉLLIOUS, (adj.) gwrthryfelgar.
REBÉLLIOUSNESS, (f.) gwrthryfelgarwch.
To REBÓUND, (v. n.) gwrthneitio, adlammu.
REBÓUND, (f.) adlam.
REBÚFF, (f.) nâg am arch; feithugrwydd, gwrthodiad.
To REBÚILD, (v. a.) ailadeiladu.
To REBÚKE, (v. a.) ceryddu.
REBÚKE, (f.) cerydd, senn.
RÉBUS, (f.) dyfal.
RECÁLL, (sub.) galwad yn ol, ailalwad.
To RECALL, (v. a.) galw yn ol.
To RECÁNT, (v. a.) ailddywedyd; galw yn ol ei air, cyfnewid barn.
To RECAPÍTULATE, (v. a.) ailadrodd.
RECAPITULÁTION, (f.) ailadroddiad.
To RECÉDE, (v. n.) cilio yn ol, encilio.
RECEÍPT, (f.) derbyniad; cyfarwyddyd.—yſgrifen cyfaddefiad taledigaeth.
RECEÍVABLE, (adj.) derbynadwy, derbyniol.
To RECEÍVE, (v. a.) derbyn, erbyn, cymmeryd.
To RECÉLEERATE, (v. a.) ailglodfori.
RÉCENCY, (f.) newydd-deb.
RÉCENT, (adj.) newydd, ír, diweddar.

R E

RÉCENTNESS, (f.) newydd-deb.
RECÉPTACLE, (f.) derbyniawdr, ystordy.
RECÉPTION, (f.) derbyniad.
RECÍPIENT, (f.) derbyniawdr.
RECÍPROCAL, (adj.) Edr. *Mutual*.
RECÍPROCALNESS, (f.) attychwel, cyfnewidiad.
RECIPROCÁTION, (sub.) cyfnewidiad.
RECÍSÍON, (f.) torriad ymaith.
RECÍTAL, (f.) datganiad, ad-
RECITÁTION, (f.) roddiad; cyfrifad.
To RECÍTE, (v. a.) datgan, adrodd, mynegu.
To RÉCKON, (v.) cyfrif, rhifo.
RÉCKONING, (f.) cyfrif.
To RECLÁIM, (v. a.) diwygio, ceryddu.—galw yn ol.
To RECLÍNE, (v. n.) gogwyddo, pwyfo ar.
RECLÚSE, (adj.) unig, wedi eiga wrtho ei hun.
RECÓGNISANCE, (f.) cyfaddefiad; gwyftl.
To RECOGNÍSE, (v. a.) cyfaddef.---ailholi.
RECOGNÍTION, (f.) cyfaddefiad, cydnabyddiad; ailgyfaddefiad; ailolygiad.
To RECÓIL, (v. n.) cilio'n ol, encilio.
To RECÓIN, (v. a.) ailfathu.
RECÓINAGE, (f.) ailfathiad.
To RECOLLÉCT, (v. a.) adgofio, adfeddyliaid---atgynnull, ailgynnull.
RECOLLÉCTION, (f.) atgofiad, atgoffa.
To RECOMMÉNCÉ, (v. a.) aildechreu, dechreu o newydd.
RECOMMÉNDABLE, (adj.) canmoladwy.
To RECOMMEND, (v. a.) cyflwyno.---Edr. *to commend*.
RECOMMENDÁTION, (f.) cyflwyniad, canmoliad.
To RECOMMÍT, (v. a.) ailwneuthur.
To RÉCOMPENSE, (v. a.) talu't pwyth, attalu, gobrwyo.
RÉCOMPENSE, (f.) tál pwyth, pwyth, adtal, taledigaeth, gwobrwy.
To RÉCONCÍLE, (v. a.) cymmodi, adgym-

R E

adgymmodi, tangnefeddu, heddu-ychu.
RECONCILEABLE, (adj.) cymmodol, a ellir ei gymmodi.
RECONCILEMENT, } (f.) cymmod,
RECONCILIATION, } cymmodlonedd, ailheddychiad.
RECÓNDITE, (adj.) dwfn; cuddiedig, dirgel.
To RECONDÚCT, (v. a.) aildywys.
To RECONQUER, (v. a.) ailorchfygu.
To RECONSECRATE, (v. a.) ailgyfftegru.
To RECORÐ, (v. a.) gosod ar goslyfr; coffhau; tyftiolaethu, dwyn tyftiolaeth.
RECORD, (sub.) cofflyfr, cofrestr; tyftiolaeth; coffadwriaeth, *Exra* vi. 2.
RECORDER, (f.) cofiadur, cofiawdr, ceidwad cofrestrau.
To RECOVER, (v. a.) goresgyn, ailgaffael, ynnill yn ôl; gwella, iachau, cryfhau, adferyd.
RECOVERABLE, (adj.) a ellir ei ynnill yn ol, a ellir ei iachau.
RECOVERY, (f.) adferiad; iachad; ynnillad yn ol.
To RECOÚNT, (v. a.) adrodd yn neillduol.
RECOURSE, (sub.) mynediad am help, noddod, neu gynnorthwy.
RECREANT, (adj.) *Edr. Cowardly*.
To RECREATE, (v. a.) difyrru, diddanu, llonni, dadebru, diluddedu.
RECREATION, (f.) difyrrwch, ailadfer, edfryd, deluddediad.
RECREMENT, (f.) gwaelodion, forod, ysgarthion..
To RECRÍMÍNATE, (v. a.) cyhuddo mewn attychwel.
RECRUDÉSCENT, (adj.) yn atglefychu, yn addolurio.
To RECRUIT, (v. a.) cyflawni diffyg, cyflawni cisfau.
RECRUIT, (f.) cyflawniad.—milwr newydd fyned i wafanaeth y brenhin.
RECTANGLE, (f.) unionongl.
RECTÁNGULOR, (adj.) uniononglog.
RECTIFICATION, (sub.) unionad, gosodiad yn union.—ailddistylliad.

R E

To RÉCTIFY, (v. a.) unioni, diwygio.
RÉCTITUDE, (f.) uniondeb.
RÉCTOR, (f.) peryglor, person.—llywydd, llywodraethwr.
RÉCTORSHIP, (sub.) llywodraeth.
RÉCTORY, (f.) personoliaeth, personiaeth, persondod.
RECUMBATION, } (sub.) gorwedd-
RECUMBENCY, } iad.
To RECÚR, (v. n.) dychwelyd, dadredeg, ailgyrchu.
RECUSANT, (f.) ymwrthodwr, un a wrthodo gydsynio ag erthyglau cymmundeb.
RED, (adj.) côch.
REDCOAT, (f.) sawdiwr.
To RÉDDEN, (v.) cochî.
RÉDDISHNESS, (f.) cochder.
RÉDDITION, (f.) attychwel, dychweliad.
To REDÉEM, (v. a.) prynu, adbrynu, gwared.
REDÉMER, (f.) Prynwr.
REDÉMPITION, (f.) prynedigaeath, pridwerth, pryniad.
REDÍNTEGRATE, (adj.) gwedi ei adnewyddu.
REDINTEGRATION, (f.) adnewyddiad.
RÉDLEAD, (f.) finopr.
RÉDNESS, (f.) cochder.
RÉDOLENCE, } (f.) perarogl.
RÉDOLENCY, }
RÉDOLÉNT, (adj.) peraroglaidd.
To REDÓUBLE, (v. a.) ailddyblu.
REDÓUBT, (f.) amddiffynfa, diogelfa.
REDÓUBTABLE, (adj.) ofnadwy i clynion.
To REDÓUND, (v. n.) ymhelaethu, *2 Cor. iv. 15*.
To REDRÉSS, (v. a.) diwygio, unioni.—esmwythau, gwellhau.
REDRÉSS, (f.) diwygiad, esmwythhâd, gwellhâd, unionhâd.
To REDÚCE, (v. a.) dadchwelyd; iselu, dwyn yn isel, lleihau.—diwygio anrhefn.—darostwng---briwo.
REDÚCTION, (sub.) dadchweliad, attychwel.—briwad.—dygiad i drefn.

R E

REDUNDANCE, } (sub.) gormodd,
REDUNDANCY, } gormodedd, ry-
 sedd, wttres.
REDUNDANT, (adj.) Edr. *Superflu-*
ous.
TO REDÚPLICATE, (v. a.) atddyblu,
 ailddyblu.
REDUPPLICATION, (f.) ailddybliad.
TO RE-ÉCHO, (v. n.) adfeinio, dar-
 stain.
RÉECHY, (adj.) myglyd, huddyg-
 lyd.
REED, (f.) corfen.
TO RE-ÉDIFY, (v. a.) ailadeiladu.
REEK, (f.) inwg.—dâs.
RÉEKY, (adj.) myglyd.
REEL, (sub.) cengliadur, cliniad-
 ur.
TO REEL, (v. a.) dirwyn ar geng-
 liadur.
TO REEL, (v. n.) hongcian, tram-
 gwyddo, bwhwman.
RE-ÉLECTION, (f.) ailetholiad.
TO RE-ESTÁBLISH, (v. a.) ailsefydlu.
REEVE, (f.) goruchwiliwr; rhing-
 yll.
TO RE-EXÁMINE, (v. a.) ailholi.
REFÉCTORY, (f.) ystafell fwytta.
TO REFÉR, (v.) bwrw at, apelio at,
 gadael ar un.—perthynu.
REFERÉE, (f.) dyddiwr, cylafar-
 eddwr.
REFERENCE, (f.) perthynas.—goll-
 yngiad at frawdle arall.
TO REFÍNE, (v. a.) puro, glanhau.
REVÍNEMENT, (f.) purad, glanhâd,
 diwygiad.
REFÍNER, (f.) purwr, glanhâwr.
TO REFÍT, (v. a.) atgyweirio, di-
 wygio, adnewyddu.
TO REFLECT, (v.) tasfu 'n ol, ad-
 lewyrchu.—gwarthruddio, gwar-
 adwyddo.
REFLECTION, (f.) adlewyrchiad,
 llunmewn drych.—adfyfyriad, yf-
 tiriath.-----farhâd, fenn, gogan,
 barn.
RÉFLUENT, (adj.) yn gwrthlifo.
REFLÚX, (sub.) adlif, gwrthlif, et-
 rai.
TO REFORM, (v. a.) diwygio, gwell-
 hau.
REFORMATION, (sub.) diwygiad,
 gwellhâd moesau,

R E

REFORMER, (f.) diwygiwr.
TO REFRÁCT, (v. a.) torri cŵts na-
 turïol pelydr.
REFRÁCTION, (sub.) cyfnewidiad
 cŵts pelydr.
REFRÁCTORINESS, (sub.) cyndyn-
 rwydd, ystyfnigrwydd, gwrthny-
 figrwydd.
REFRÁCTORY, (adj.) cyndyn, an-
 hydyn, ystyfnig, gwrthnyfig, af-
 rywiog.
TO REFRAÍN, (v.) ffrwyno, attal,
 rhwystro; ymattal, ymgadw.
TO REFRESH, (v.) diluddedu, dad-
 ebru, llonni, adnewyddu.—oeri.
REFRESHMENT, (sub.) esmwythâd,
 gorphwysiad.—ymborth.
TO REFRÍGERATE, (v. a.) oeri.
REFRÍGERATIVE, } (adj.) naturïol
REFRÍGERATORY, } i oeri.
RÉFUGE, (f.) nawdd, noddfa, am-
 ddiffynfa, diogelfa, noddod, achles.
REFUGÉE, (f.) ffoadur, un a ffo i
 noddfa.
REFÚLGENCE, (f.) adlewyrchiad,
 danlewyrchiad, disgleirdeb.
REFÚGENT, (adj.) disglair, glo-
 yw, llewyrchiol.
TO REFÚND, (v. n.) talu 'n ol, at-
 tychwelyd.
REFÚSAL, (f.) gwrthodiad, llyf-
 iant, nâg, gommeddiad.
TO REFÚSE, (v. a.) gwrthod, gom-
 medd, naccau; llyfu.
RÉFUSE, (sub.) sothach, gweddill-
 ion.
REFUTÁTION, (f.) gwrthbrofiad,
 dadbrosiad.
TO REFÚTE, (v. a.) gwrthbrofi, dad-
 brofi.
TO REGÁIN, (v. a.) ail ynnill, yn-
 nill yn ôl.
RÉGAL, (adj.) brenhinol, tywyf-
 ogaidd.
REGÁLE, (f.) braint frenhinol.
TO REGÁLE, (v. a.) gwledda; rhoi
 gwledd; llonni.
REGÁLIA, (sub.) llummanau bren-
 hin.
TO REGÁRD, (v. a.) fulwi, dal fulw
 ar, golygu; perchi.
REGARD, (f.) fulw; parch-
REGÁRDLESS, (adj.) difulw, esgeu-
 lus.

R E

RÉGENCY, (f.) llywodraeth; rhaglawiaeth.

To **REGÉNÉRATE**, (v a.) adgenhedlu, ail eni.

REGENERATION, (f.) adenedigaeth, ailenedigaeth, adgenhedliad.

RÉGENT, (sub.) llywydd, llywodraethwr; rhaglaw.

REGERMINATION, (f.) attyfiad.

RÉGICIDE, (sub.) lleiddiad brenhin.

RÉGIMEN, (f.) llywodraeth, rheolaeth. — *In diet*, rheol ymborth mewn clesyd.

RÉGIMENT, (f.) byddin o filwyr.

REGIMENTAL, (adj.) milwraidd.

RÉGION, (f.) gwlad, ardal, bro.

RÉGISTER, (f.) cofrestr, coflyfr — ysgrifennydd cofrestrau.

To **RÉGISTER**, (v a.) ysgrifennu mewn cofrestr.

RÉGLET, (f.) astellen argraffydd i wahanu rhwng llinellau.

RÉGNANT, (f.) teyrnafol, llywodraethol.

To **REGRATE**, (v.a.) farhau, coddi. — *Edr. to engrafs.*

REGRATER, (f) *Edr. Engrosser.*

REGRÉSS, (f.) gwrthdro, mynediad yn ol, ymchweliad.

REGRESSION, (f) ymchweliad.

REGRET, (sub.) gofid, cysteg, tristwch, blinder.

To **REGRET**, (v.) gofidio, blino, edifarhau.

RÉGULAR, (adj.) rheolaidd, rheolus, dan reol, a fo wrth reol, a fo wrth linydd.

REGULARITY, (f.) rheol, rheolaeth.

To **RÉGULATE**, (v. a.) rheoli, unioni, trefnu.

REGULATION, (sub.) trefn, rheol, llywodraeth.

RÉGULUS, (f.) rhann buraf mettel.

REHÉARSAL, (f.) datganiad, adroddiad.

To **REHÉARSE**, (v a.) ailadrodd, ail-draethu, adrodd.

To **REJECT**, (v.a.) gwrthod, llyfu; troi heibio.

To **REIGN**, (v. n.) teyrnafu, llywodraethu.

REIGN, (f.) teyrnasiad.

R E

To **RE-IMBARK**, (v.) ail fyned i, neu ail ddodi ar fwrdd llong.

To **RE-IMBURSE**, (v. a.) talu 'n ol, talu traul un.

RE-IMBURSEMENT, (f.) taliad yn ol, dygiad traul.

REIN, (f.) awyn, carrai ffrwyn. — rheolaeth.

To **REIN**, (v. a.) rheoli, ffrwyno.

To **REINFORCE**, (v.) chwanegu nerth, ailgryfhau. — *Edr. to recruit.*

REINFORCEMENT, (f.) *Edr. Recruit.*

REINS, (f.) arennau

To **RE-INSTATE**, (v.a.) gosod mewn ail feddian, ailsefydlu.

To **REJOICE**, (v.n.) llawenhaus, gorfoleddu, llawenyachu.

To **REJOIN**, (v.) ailuno. — ailgyfarfod. — ailatseb.

To **RÉITERATE**, (v. a.) atddywyd, ailadrodd.

REITERATION, (sub.) ailadroddiad, adnewyddiad. — ailgychwyniad.

To **REJUDGE**, (v. a.) ailfarnu.

To **REKINDLE**, (v. a.) ailennyn.

To **RELAPSE**, (v.n.) ail-lithro; lithro 'n ôl. — ailglefychu.

RELAPSE, (f.) llithrad, cwmpiad yn ôl. — ailglefychiad.

To **RELÂTE**, (v.) adrodd, mynegi, datgan. — perthynu.

RELATION, (f.) adroddiad, mynegiad. — perthynas, carennydd.

RÉLATIVE, (adj.) perthynol, mewn perthynas i.

To **RELÂX**, (v.) llacau, llafu; datod, rhyddhau.

RELAXATION, (f.) rhyddhad, gollyngdod, llacwad, esmwythad.

RELÂY, (sub.) cefylau wedi eu sefydlu mewn gwahanol fannau ar y ffordd i esmwythau rhai eraill.

To **RELEASE**, (v.a.) rhyddhau, gollyng yn rhydd.

RELEASE, (f.) rhyddhad, gollyngdod.

RELEGATION, (f.) deoliad.

To **RELÉNT**, (v. n.) adfeddalhau, tyneru; tosturio.

RELÉNTLESS, (adj.) didrugaredd, didosturi.

RELÍANCE, (f.) ymddiried, gog-lud.

R E

RÉLICS, (sub.) y relyw, gweddill, gwargred;—crair, creiriau.
RÉLICT, (f.) gwraig weddw.
RELÍEF, (f.) cynnorthwy, cfmwythiad; cyffur, diddanwch.
To RELÍEVE, (v.a.) cynnorthwyo, cfmwthâu, cyffuro, diddanu.
RELÍGION, (f.) crefydd, crêd.
RELÍGIOUS, (adj.) crefyddol.
To RELÍQUISH, (v.a.) gadaw, gadael; gwrthod.
RÉLISH, (f.) blâs, chwaith, archwaeth.
ForÉLISH, (v.a.) blasu, archwaethu.
RELÚCENT, (adj.) Edr. *Shining*.
RELÚCTANCE, } (f.) anewyllysgar
RELÚCTANCY, } wch.
RELÚTANT, (adj.) anewyllysgar.
To RELY, (v.) ymddibynnu ar, ymddiried.
To REMÁIN, (v.n.) trigo, aros, ymaros, trigo ar ol, aros ar ol.
REMÁINS, (f.) Edr. *Relics*.
REMAINDER, (f.) gweddill, gwar-gred.
To REMÁND, (v.a.) galwyn ol; danfon yn ol.
REMARK, (f.) sulwiad.
To REMÁRK, (v.a.) nodi, sulwi, dal sulw.
REMARKABLE, (adj.) hynod.
REMARKABLENESS, (f.) hynodrwydd.
REMÉDIABLE, (adj.) meddyginiaethol, a ellir ei ddiwygio.
REMÉDIBLESS, (adj.) difeddyginiaethol.
RÉMEDY, (sub.) meddyginiaeth, rhwymedi, ymwarded,
To RÉMEDY, (v.a.) meddyginiaethu, gwellhau; diwygio.
To REMÉMBER, (v.a.) čosio, atgofio, galw i gof, meddylid.
REMEMBRANCE, (f.) atgof, atgoffa, coffadwriaeth, côf.
To REMÍND, (v.a.) dod i mewn côf, dwyn ar gôf.
REMINISCENCE, (sub.) atgof.
REMÍSS, (adj.) diofal, egeulus; ysgafala, ysmala, diddarwr, gwallus.
REMÍSSION, (f.) maddeuant, gollyngiad, gollyngdod, rhyddhad; llacfiad, llacfad.
REMÍSSNESS, (f.) egeulusfdra.
To REMÍT, (v.a.) anfon yn ol,---

R E

maddeu, rhyddhau.—llaccaw, llac-fu.—anfon arian.
REMÍTTANCE, (sub.) taliad arian mewn lle pell.—swm o arian a ddanfonir i le.
REMÑANT, (f.) gweddill.
REMÓNSTRANCE, (f.) dangosiad, amlygiad, darluniad neu ddangosiad canlyniadau niweidiol peth.
To REMÓNSTRATE, (v.a.) dangos rhesyddiau yn erbyn peth.
REMÓRA, (f.) rhwythr, attal.
REMÓRSE, (f.) atgno, cnofa cydwybod, cystudd, gofid am bechod.—trugaredd, tofturi.
REMÓRSELESS, (adj.) creulon, di-drugaredd.
REMÓTE, (adj.) pell, pellennig.
REMÓTENESS, (f.) pellder.
REMÓVAL, (f.) symmudiad.
To REMÓVE, (v.a.) symmudo, mudo, ysgogi.
REMÓVE, (f.) symmudiad, symmud.
REMÓVEABLE, (adj.) mudol, a ellir ei symmud.
To REMÚNERATE, (v.a.) gobrwyo.
RÉNARD, (f.) cadno.
RENÁSCENT, (adj.) yn ailgyfodi.
RENCÓUNTER, (sub.) ymgysfardod; cād, ymladd, ymgipprys.
To RENCÓUNTER, (v.n.) ymgysfardod,---ymgipprys.
To REND, (v.a.) rhwygo, dryllio, darnio.
To RÉNDER, (v.a.) talu, talu'n ol; adferu,---cyfieithu,---rhoi i fynu.
RÉNDEZVOUS, (f.) cyfarfod; lle appwyntiedig i gyfarfod.
RENDÍTION, (f.) rhoddiad i fynu, gwrhād.
RENEGÁDE, } (f.) gwrthgiliwr.
RENEGÁDO, }
To RENÉW, (v.a.) adnewyddu.—ailldechreu.
RENÉWAL, (f.) adnewyddiad.
RÉNNET, (f.) math ar afal.
To RENOVÁTE, (v.a.) adnewyddu.
RENOVÁTION, (f.) adnewyddiad.
To RENOÜNCE, (v.a.) ymwrthod, ymwadu.
RENÓWN, (f.) enw, parch, bri, clód.
RENÓWNED, (part. & adj.) enwog.
RENT, (f.) rhwyg, rhwygiad,---rhent, ardreth.

R E

To RENT, (v.a.) rhwygo.—rhentu, ardrethu.

RENUNCIATION, (f.) ymawad, ymwrthodiad.

REPARAIR, (v.a.) cyweirio, adnewyddu, atgyweirio; tacclu.

REPAIR, } (f.) ailgywair, at-
REPARATION, } gyweiriad, adnewyddiad, ailwneuthuriad.

REPARTÉE, (f.) atteb doeth.

To REPASS, (v.) ail-bassio, myned yn ol.

REPAST, (f.) gwlêdd; pryd, ymborth.

To REPAY, (v. a.) aildalu, talu 'r pwyth, talu yn ol.

REPAYMENT, (f.) taliad yn ol.

To REPÉAL, (v. a.) Edr. *to abrogate*.

REPÉAL, (f.) Edr. *Abrogation*.

To REPÉAT, (v. a.) ailadrodd, ail-draethu, ailwneuthur.

To REPÉL, (v.) gyrru yn ol, gwthio yn ol.

To REPÉNT, (v. n.) edifarhau, edifarau.

REPÉNTANCE, (sub.) edifeirwch, edifeiriant.

REPÉNTANT, (adj.) edifeiriol.

To REPÉOPLE, (v. a.) ail boblu.

REPÉRTORY, (adj.) ystordy, tryforfa.

REPÉTITION, (sub.) ailadroddiad; ailwneuthuriad.

To REPINE, (v.n.) Edr. *to murmur*.

To REPLACE, (v. a.) ailsefydlu.

To REPLANT, (v. a.) ailblannu.

To REPLÉNISH, (v. a.) llenwi, adlenwi.

REPLÊTE, (adj.) llawn, cyflawn.

REPLÉTION, (f.) gormodd llawnder.

To REPLÉVIN, } (v. a.) rhyddhau
REPLÉVY, } pethau a attafaelwyd.

REPLICATION, (f.) atteb.

To REPLY, (v. n.) atteb, gwrtheb.

REPLY, (f.) atteb, gwrtheb.

To REPÓRT, (v. a.) rhoi allan, cyhoeddi; mynegi, rhoi copinod.

REPÓRT, (f.) gair, son.—cymmeriad, parch.—*of a gun*, ysgort.

To REPÓSE, (v.) gosod i orphwys —ymddiried. — gosod i fynu. — gorphwysu, cysgu.

REPÓSE, (sub.) ymddiried. — gorphwysdra, csmwythdra, cwsg.

R E

To REPÓSIT, (v. a.) gosod mewn lle diogel.

REPÓSITORY, (f.) ystordy, tryforfa.

To REPOSSÉSS, (v. a.) ail-feddu.

To REPREHÉND, (v. a.) ceryddu, beio, farhau, argyhoeddi.

REPREHÉNSIBLE, (adj.) ceryddadwy, beius.

REPREHÉNSION, (f.) cerydd, farhâd, fenn.

To REPRESENT, (v. a.) presennoli, arwyddocau presennoldeb peth, cynnyrcholi, gosod ger bron.

REPRESENTATION, (f.) cynnyrcholiad, cynnyrcholdeb; dangosiad; llun.

REPRESENTATIVE, (f.) cynnyrcholwr.

REPRESENTATIVE, (adj.) cynnyrchol.

To REPRÉSS, (v. a.) cyfarfengi, attal, rhwyfstro; fathru i lawr; darostwng.

To REPRIÉVE, (v. a.) rhyddhau oddiwrth ddedfryd marwolaeth, rhoi hamdden.

REPRIÉVE, (f.) hamdden, oediad dihenydd.

REPRIMÁND, (sub.) cerydd, fenn, farhâd.

To REPRIMÁND, (v. a.) ceryddu.

To REPRÍNT, (v. a.) ail argraffu, ail brintio.

REPRI'SAL, (f.) y peth a attafaela un mewn attychwel am yspeiliad, neu golled a oddefodd.

To REPRÓACH, (v. a.) edliw, dan-nod; farhau, fennu, dirmygu.

REPRÓACH, (f.) edliwiant, farhâd, dirmyg, gwarth, gwaradwydd.

REPRÓACHABLE, (adj.) gwaradwyddus.

REPRÓACHFUL, (adj.) gwarthus, gwaradwyddus, edliwgar, goganus, enllibus.

RÉPROBATE, (f.) dyn wedi ymroddi i ddrygioni, dyn gwrthodedig.

To RÉPROBATE, (v. a.) llysu, gwrthod.

REPROBATION, (f.) gwrthodedigaeth, llysfiant.

REPRÓOF, (f.) cerydd, fenn, farhâd.

REPRÓVEABLE, (adj.) beius.

To REPRÓVE, (v. a.) ceryddu, beio, fennu.

R E

RÉPTILE, (f.) ymlusgiad.
RÉPTILE, (adj.) ymlusgaidd.
REPÚBLIC, (f.) gwladwriaeth, gwerin-llywodraeth.
REPÚBLICAN, (f.) gwladwr, un fo'n dewis gwerin-lywodraeth.
REPÚBLICAN, (adj.) gwladwraidd.
REPÚTIABLE, (adj.) gwrthodadwy.
To REPÚDIATE, (v. a.) gwrthod, llyfu, ysgar.
REPUDIATION, (sub.) gwrthodiad, llyfiant, ysgariaeth.
REPÚGNANCE, } (f.) gwrthwyneb-
REPÚGNANCY, } cad, anghyttuaddeb, anghydfod.
REPÚGNANT, (adj.) gwrthwynebol, anufudd.
REPÚLSE, (f.) nâg, llyfiant, seithugrwydd, gwrthodiad.
To REPÚLSE, (v. a.) gyrru'n ol, gwrthio'n ol, gyrru ymaith.
REPÚLSION, (f.) gwrthiad ymaith.
REPÚTABLE, (adj.) parchus, anrhyddedus, a gair da iddo.
REPÚTE, } (f.) parch, bri,
REPUTATION, } cymmeriad, enw da.
To REPÚTE, (v. a.) cyfrif, perchi.
REQUÉST, (f.) gofyniad, arch, eidduned, erfyniad.
To REQUÉST, (v. a.) gofyn, erfyn, erchi, eidduno.
RÉQUIEM, (f.) gweddi dros y meirw. — gorphwysdra, llonyddwch, heddychlonder.
To REQUÍRE, (v. a.) gofyn, ceisio. — sefyll mewn cisfau.
RÉQUISITE, (adj.) angenrheidiol.
REQUÍTAL, (f.) tal pwyth, gwobr.
To REQUÍTE, (v. a.) talu'r pwyth.
RÉREWARD, (f.) oliaid, llu ol.
RESALUTATION, (f.) ail-gyfarchiad, ail-annerch.
To RÉSALUTE, (v. a.) ail-gyfarch, ail-annerch.
To RESCÍND, (v. a.) torri ymaith. — *applied to laws*, diddymmu, dirymmu.
RESCÍSSION, (f.) torriad ymaith. — diddymmiad.
RESCRÍPT, (f.) ordinhâd, neu orchymyn ymerawdr.
To RÉSCUE, (v. a.) gwaredu, amddiffyn, cadw.
RÉSCUE, (f.) gwaredigaeth.

R E

RESÉARCH, (f.) chwiliad manol.
To RESÉARCH, (v. a.) ailchwilio; holi.
To RESÉAT, (v. a.) ailsefydlu.
RESÉMBLANCE, (f.) cyffelybrwydd, tebygolrwydd.
To RESÉMBLE, (v.) tebygu, cyffelybu.
To RESÉNT, (v. a.) cymmeryd yn farhâd. — digio wrth; attychwelyd cam, niweid, neu farhâd.
RESÉNTMENT, (f.) digllonedd, foriant, bâr, teimlad dwfn o farhâd a pharodrwydd i ymddial.
RESERVATION, (f.) cadwad yn ddirgel yn y meddwl. — rhyw beth a gedwir erbyn amser a ddwl. — ceadwadaeth.
RESERVATORY, (f.) lle i gadw peth.
To RESERVE, (v. a.) cadw, cadw erbyn amser a ddwl.
RESERVE, (f.) ystôr. — llyfiant. — mulder, gorchwyledd.
RESERVED, (adj.) mûl, distaw, diymffrost.
RESERVEDNESS, (f.) distawrwydd, tawedogrwydd.
RESERVOIR, (f.) llestr mawr i ddala dwfr.
RÉSÍANT, (adj.) yn preswyllo mewn lle; presennol mewn lle.
To RESÍDE, (v. n.) trigo, aros, preswyllo.
RÉSIDENCE, (f.) trigfa, trigle, annedd.
RÉSIDENT, (f.) goruchwiliwr neu swyddog yn trigo mewn lle pellennig.
RÉSIDUE, (f.) y gwargred, y gweddill.
To RESÍGN, (v. a.) rhoi i fynu; ymroddi, ymostwng yn ymddiriedol.
RESIGNATION, (sub.) ymostfyngiad ewyllysgar, ymroddiad, rhoddiad i fynu.
RÉSIN, (f.) ystor.
RESIPÍSCENCE, (f.) edifeirwch.
To RESÍST, (v. a.) gwrthwynebu, gwrthsefyll.
RESÍSTANCE, (f.) gwrthwynebiad, rhwystr.
RESÍSTLESS, (adj.) anwrthwynebol.
RESÓLVABLE, (adj.) dofparhadwy; a ellir ei egluro.

R E

teityllfa gyhoeddus; dirgel-annedd, preswylfa ddirgelaidd.
To RETÓRT, (v.a.) taflu yn ol, bwrw yn ol, attychwelyd.
RETÓRT, (sub.) fenn wedi ei attychwelyd.---llestr gwydr â gwddf camm iddo.
To RETRÁCT, (v.a.) Edr. *to recall*.
RETRÉAT, (f.) dychweliad, encil.---diogelfa.---lle dirgelaidd.
To RETRÉAT, (v.n.) cilio, encilio.---myned i le dirgelaidd.---cymmeryd ymgeledd.
To RETRÉNCH, (v.a.) torri ymaith.---lleihau traul; caethiwo.
RETRÉNCHMENT, (f.) torriad ymaith.---lleihâd traul.
RETRIBUTION, (f.) adroddiad, taliad pwyth, taledigaeth.
To RETRÍEVE, (v.a.) adferyd, ynnill yn ôl, ail-ynnil.
RETROCÉSSION, (f.) gwrthgiliad, ciliad yn ol.
RETROGRADATION, (f.) gwrthdaith, mynediad yn ol.
RETROGRÁDE, (adj.) yn myned yn ol, gwrthwyneb, cyferbyn.
RETROGRÉSSION, (f.) mynediad yn ol.
RETROSPECT, (f.) edrychiad yn ol, myfyriad ar bethau a aethant heibio.
RETROSPÉCTION, (f.) edrychiad 'nol
To RETÚRN, (v.) dychwelyd, troi yn ol; adferyd, talu yn ol; danfon yn ol.
RETÚRN, (sub.) attychwel, dychweliad; tal pwyth, taledigaeth.
To REVÉAL, (v.a.) datguddio, egluro.
REVÉALER, (f.) datguddiwr.
RÉVEL, (f.) gloddest.
To RÉVEL, (v.n.) gloddesta, cadw oftri.
REVELATION, (f.) datguddiad.
REVÉNGE, (f.) dial, dialedd.
To REVÉNGE, (v.a.) dial, ymddial, dialeddu.
REVÉNGEFUL, (adj.) ymddialgar.
REVÉNGER, (f.) dialydd.
RÉVENUE, (sub.) teyrnged, trêth, cyllid blynyddol.
To REVÉRE, } (v.a.) dadfeinio;
REVÉRBERATE, } gwrthdaro.
To REVÉRE, } (v.a.) anrhydeddu,
RÉVERENCE, } perchi, ofni.

R E

RÉVERENCE, (f.) parch, anrhydedd;
RÉVEREND, (adj.) parchedig, anrhydeddus.
RÉVERENT, (adj.) gostyngedig.
REVERÉNTIAL, (adj.) parchus.
REVÉRSIAL, (f.) cyfnewidiad, newddiddymmiad deddfryd.
To REVÉRSE, (v.a.) dymchwelyd; gwrthdroi.---diddymmu cyfreithiau.
REVÉRSE, (sub.) cyfnewidiad.---gwrthwyneb, adwedd.
REVERSION, (f.) hawl i ddyfod ar ôl un arall i feddiant o beth.
To REVÉRT, (v.a.) dychwelyd, troi yn ol, gwrthdroi.
To REVÉST, (v.a.) ail-ddilladu.---gofod mewn ail-feddiant.
To REVIEW, (v.a.) ail-edrych, edrych dros, holi; edrych yn ol.
REVIEW, (f.) ail-holiad.---golygiad dros.
To REVILE, (v.a.) Edr. *to reproach*.
REVISAL, (f.) ail-olygiad, ail-holiad.
To REVÍSE, (v.a.) ail-olygu, ail-holi.
REVÍSE, (sub.) ail-holiad---prawf wedi ei ail-olygu.
REVÍVAL, (sub.) adfywiad, adferiad, adnewyddiad.
To REVÍVE, (v.) adfywio, ymadfywio, dadebru, dadlewylgu.---adnewyddu.
REÚNION, (f.) ailunad.
To REUNÍTE, (v.) ailuno.
REVÓCARLE, (adj.) a ellir ei alw yn ol.
REVOCATION, (f.) adalwad, gwrthadwad, galwad yn ol; diddymmiad.
To REVÓKE, (v.a.) ail-alw, galw yn ol; tynnu yn ol; diddymmu.
REVÓKEMENT, (f.) Edr. *Repeal*.
To REVÓLT, (v.n.) gwrthgilio, cilio oddiwrth, troi yn wrthryfelgar oddiwrth un blaid at blaid arall.
REVÓLT, (f.) gwrthdroad, cyfnewidiad plaid.
To REVÓLVE, (v.) troi oddiamgylch, treiglo, dattroi, troi.---myfyrio; troi yn y meddwl.
REVOLÚTION, (f.) troad mewn cylch, treigl; dychweliad.---cyfnewidiad llywodraeth.---cylch-droad.
To REWARD, (v.a.) gobrwyo.

REWARD,

R H

REWÁRD, (f.) gwobr, gobrwy, tâl, gobr.

REWÁRDABLE, (adj.) gobrwyol.

REWÁRDER, (f.) gobrwywr.

R I

RHÁPSODY, (f.) cyfanfoddiad heb na rheol na cyffylltiad rhwng y naill beth a'r llall

RHÉTORIC, (f.) araithyddiaeth.

RHETÓRICAL, (adj.) areithiol.

RHETÓRICIAN, (f.) areithydd, areithiwr.

RHEUM, (f.) llysnafedd a ddifera o'r pen, gormwyth.

RHÉUMATIC, (adj.) gormwythig.

RHÉUMATISM, (f.) gormwyth.

RHINÓCEROS, (f.) anifail a chorn ar ei drwyn.

RHOMB, } (f.) dull pedwarochr
RHÓMBUS, } a'i onglau'n gyfartal.

—math ar bysgodyn.

RHOMBÓIDES, (f.) dull pedwarochr a'i onglau a'i ystlysau cyferbyniol yn gyfartal.

RHYME, (f.) odl, pennill, cerdd, mydr.

To RHYME, (v. n.) odli.

RHYTHMICAL, (adj.) odlaidd.

R I

RIB, (f.) asen, eisen.

RÍBALDRY, (f.) ferthedd, croesan, croesánair.

RÍBBAND, } (f.) yfnoden, ffunen,
RÍBBON, } *rhyban*.

RICE, (f.) grawn a dyf yn yr *India*.

RICH, (adj.) goludog, cyfoethog.—ffrwythlon.

RÍCHES, (f.) cyfoeth, golud, berthedd, alaf.

RÍCHNESS, (f.) cyfoethogrwydd, llofogrwydd.—ffrwythlondeb.

RICK (f.) dâs.

RÍCKETS, (f.) llechau, llêch.

To RID, (v. a.) rhyddhau, gwaredu.—dinystrio.

RÍDDANCE, (f.) rhyddhad, gwared.

RÍDDLE, (f.) dyfal, adammeg.—rhidyll.

To RÍDDLE, (v.) egluro dyfal.—dyfalu.—rhidylllo.

To RIDR, (v. n.) marchogaeth, marchgau.

RIDGE, (f.) crib, cribyn; grwnn.

RÍDGY, (adj.) grynnog.

RÍDICULE, (sub.) gwatworgerdd, gwawd, dyfal.

R I

To RÍDICULE, (v. a.) dyfalu, gwawdio, chwerthin am ben.

RÍDICULOUS, (adj.) peth i beri chwerthin, cywilyddus.

RÍDÓTTO, (f.) cydgerdd, cynghanedd.

RÍFE, (adj.) ainl, cyffredin.

To RÍFLE, (v. a.) Edr. *To plunder*.

To RÍFT, (v.) Edr. *To cleave*.

RÍFT, (f.) hollt, agen.

RÍG, (f.) pen bryn; cefn.—gwawd, gwatwor, arabedd.

To RÍG, (v. a.) tacclu.

RÍGGADOON, (f.) dawns.

RÍGGING, (f.) hwyiau a thacclau llong.

RÍGGISH, (adj.) anllad.

To RÍGGLE, (v. a.) honcian, figlo, bwhwmman.

RÍGHT, (adj.) iawn, cyfiawn, union.

RÍGHT, (interj.) union!

RÍGHT, (f.) iawn, hawl; uniondeb, cyfiawnder.—braint, rhagorffraint.—priodoldeb.

RÍGHTEOUS, (adj.) cyfiawn.

RÍGHTEOUSNESS, (f.) cyfiawnder, uniondeb.

RÍGHTFUL, (adj.) cyfiawn, union, cyfreithlon.

RÍGID, (adj.) syth, anystwyth, ystyfnig; creulon, farrug, llymm.

RÍGIDNESS, (f.) llymder, gerwindeb, ystyfnigrwydd, anhyblygedd.

RÍGOUR, (f.) oerni.—sythder.—llymder; caledrwydd.—creulondeb.

RÍGOROUS, (adj.) caled, llymm, creulon, durfing.

RÍLL, (f.) aphonig, cornant, corrafon.

RÍM, (f.) ymyl, cwrr, ôr, mín.

RÍME, (f.) barrug, llwyd rew.—hollt, agen.

RÍMÓSE, (adj.) agennog, holltog.

To RÍMPLE, (v. a.) Edr. *To pucker*.

RÍND, (f.) rhiisglyn; cibyn, pil.

To RÍND, (v. a.) pilio, dirisglo.

RÍNG, (f.) modrwy, cylch.

To RÍNG, (v.) seinio, canu clych, cylchu, amgylchu.

RÍNGLEADER, (f.) rhagflaenor tyrsa derfysglyn, blaenor plaid.

RÍNGLET, (f.) modrwy fechan.

RÍNGWORM, (f.) tarddwreilyn.

R O

To RINSE, (v.a.) golchi yn lân, glân olchi.
RÍOT, (f.) gloddest, wttres. — ter-fyfg.
To RÍOT, (v.n.) gloddesta. --- ter-fyfgu, codi terfyfg.
RÍOTOUS, (adj.) wttresgar; drythyll, anllad. --- terfyfgyld.
To RIP, (v.a.) rhwygo.
RIPE, (adj.) addfed. --- perffaith.
To RIPE, } (v.n.) addfedu.
or RÍPEN, }
RÍPENESS, (f.) addfedrwydd.
To RISE, (v.n.) codi, cyfodi, cwnnu.
RISE, (f.) codiad, cyfodiad. --- de-chreud.
RÍSIBLE, (adj.) cwerthinog, a bair cwerthin.
RISK, (f.) Edr. *Hazard*.
To RISK, (v.a.) Edr. *to hazard*.
RITE, (f.) defod, cynnesod, arfer.
RÍTUAL, (f.) llyfr defodau.
RÍTUAL, (adj.) defodol.
RIVAL, (f.) un a fo'n caru'r un ferch ag arall. Edr. *Competitor*.
To RÍVAL, (v.a.) ceisio rhagori ar arall, ceisio'r un peth ag arall.
RÍVALRY, (f.) cydymgais.
To RIVE, (v.a.) hollti, darnio.
RÍVER, (f.) afon.
RÍVET, (f.) cethr.
RÍVULET, (f.) afonig, nant, cor-nant.
RIXDÓLLAR, (f.) arian bâth Almaen neu *Germany*, o werth 4 s. a 6 c.

R O

ROAD, (f.) ffordd, prif-ffordd.
To ROAM, (v.n.) crwydro.
ROAN, (adj.) brých.
To ROAR, (v.n.) rhuo.
ROAR, (f.) trwst, rhwad.
RÓARY, (adj.) gwlithog.
To ROAST, (v.a.) rhoftio.
To ROB, (v.a.) yspeilio, treisio.
RÓBBERY, (f.) trais, lledrad, yf-peiliad.
ROBE, (f.) gwisg.
To ROBE, (v.a.) gwisgo.
ROBÚST, (adj.) cryf, cadarn, nerthol.
ROBÚSTNESS, (f.) cryfder, cadern-id, grym.
ROCHE-á-lum, (f.) y fath buraf o alum.

R O

RÓCHET, (f.) offerengrys. — pysgod-yn a clwir torrgoch.
Rock, (f.) craig.
To ROCK, (v.a.) honcian, figlo crud.
RÓCKET, (f.) gwaith tân. — math ar lyfieuyrn.
RÓCKY, (adj.) creigiog.
ROD, (f.) gwialen.
RODOMONTÁDE, (f.) ymffrost ofer.
To RODOMONTÁDE, (v.n.) ymffrostio.
ROE, (f.) iwrch.
ROE of a fish, cronell, grawn pysg-odyn.
ROGÁTION, (f.) erfyniad.
ROGUE, (f.) crwydiad. — lleidr, di-hiryn, dihirwr.
RÓGUERY, (f.) dihirwch, anonest-rwydd.
RÓGUISH, (adj.) Edr. *Knaveish*.
RÓGUISHNESS, (f.) dihirwch.
To ROLL, (v.a.) rholio, trolian; dirwyn, plygu, troi, treiglo, treillio; ymgreinio.
ROLL, (f.) plyg, rhol, trol. — cof-restr, llechres, rhifrestr.
RÓLLER, (f.) rhol, trol.
RÓLLING-PIN, (f.) rholbren.
RÓMAGE, (f.) trafferth, trabludd.
ROMÁNCE, (f.) ffûg, ffuant, chwedl dychymmygol.
To ROMÁNCE, (v.n.) ffugio, ffuantu.
ROMÁNCER, (f.) celwyddwr, mawr-eiriog, uchelair, a gair uchel tra-haus trabalch gantho.
ROMÁNTIC, (adj.) ffugiol, ffuantus.
RÓMISH, (adj.) pabaidd.
ROMP, (f.) chwareu trwsgl.
To ROMP, (v.n.) chwareu yn drwsgl.
RONT, (f.) corr, nâr.
ROOD, (f.) erwydden. — y bedwar-ydd ran o gyfair. — croes.
ROOF, (f.) cronglwyd, mûd; taf-lod genau.
ROOK, (sub.) yd-frân, llamogreth. — twyllwr.
To ROOK, (v.a.) twyllo; yspeilio.
RÓOKERY, (f.) lle y nytha yd-frain.
ROOM, (sub.) ystafell; lle. — ffordd i bassio.
RÓOMAGE, (f.) lle.
RÓOMY, (adj.) llydan, helaeth.
ROOST, (f.) clwyd iair. — gorphwys-iad.
To ROOST, (v.n.) cyfgu.

Roost,

R O

(f.) gwreiddyn, bôn, cŷff.
 OT, (v.) gwreiddio. — di
 ldio.
 (f.) rhâff, cordyn, corden.
 E, (v.n.) rhafo.
 (f.) rhaffwr, rheffynwr.
 (adj.) gludiog, gwydn.
 ELEAUR, (f.) mantell.
 ION, (f.) gwlithad, diferiad
 h.
 (adj.) gwlithog.
 (f.) rhôs, rhosŷn.
 SÓBLE, (f.) hên fath o werth
 8 c.
 the ROSE, yn ddirgel.
 (sub.) lliw côch paent-
 , (f.) ystor; gwm a ddifero
 o goed.
 UM, (f.) pig, gylfin, duryr.
 yn llong. — pulpyd.
 (adj.) rhoiaidd, lliw'r rhôs,
 (v.n.) pydru, braenu, mallu.
 (sub.) malldod; haint llyn,
 int ar anifeiliaid.
 RION, (f.) cylch, cylchiad,
 (sub.) geiriau a draethir yn
 fyr.
 EN, (adj.) pŵdr, mall.
 ENNESS, (f.) mallder, mall-
 pydri, llygredd.
 ND, (adj.) crwnn.
 NDITY, (f.) crynnder.
 NDO, (f.) adeilad crwnn.
 E, (v.n.) crwydro, gwibio.
 (f.) gwibiad, gwibddyn,
 dryn.
 E, (f.) paent côch.
 H, (adj.) garw, gerwin;
 n, tôst, farrug.
 UGHCAST, (v. a.) bras-
 thur. — garw-blastrô.
 HCAST, (sub.) plastr garw'n
 graian — darluniad garw.
 ADRAUGHT, (f.) cynllun ga-
 surf a llun yr adeilad a fo
 neuthur.
 IGHEN, (v.a.) gwneuthuryn
 INESS, (sub.) garwedd, ger-
 eb; farrugrwydd.
 (adj.) crwnn, talgrwn.

R U

ROUND, (f.) cylch. — ffon ysgol.
 ROUNDABOUT, (adj.) o amgylch;
 llydan, helaeth.
 ROUNDNESS, (f.) crynnder.
 o ROUSE, (v.) deffroi; cyffroi,
 cynnhyrfu.
 ROUT, (f.) torf, rhawd. — lladdfa,
 aerfa, gyrriad ar ffo.
 To ROUT, (v. a.) gorchfygu, gyrru
 ar ffo; gorefgyrn.
 ROUTE, (f.) ffordd.
 Row, (sub.) rhês, rhestr, rhengc,
 gwanaf.
 To ROW, (v.a.) rhwyfo.
 RÓWEL, (sub.) troell yspardyn. —
 gwarath.
 ROYAL, (adj.) brenhinol, teyrnaf-
 aidd.
 RÓYALTY, (sub.) swydd neu ur-
 ddas brenhin.

R U

 To RUB, (v. a.) rhwbio, rhyglu.
 RUB, (f.) rhwystr, lluddias, llef-
 tair. — rhwbiad.
 RÚBBISH, (sub.) forod, fothach,
 addail, ysbwrial.
 RÚBRICK, (f.) rhuddell.
 RÚBY, (sub.) rhudden, rhyw fâen
 gwerthfawr. — cochder.
 RUCTÁTION, (f.) bytheiriad.
 RÚDDER, (f.) llyw llong.
 RÚDDINESS, (f.) cochder.
 RÚDDLE, (f.) rhudden, rhuddell,
 nôd côch.
 RÚDDY, (adj.) rhúdd, rhuddgoch.
 RUDE, (adj.) trwsgl, garw, ang-
 hywraint; anhyddyfsg; anwedd-
 aidd, taecog, anfoefol.
 RÚDENESS, (f.) taecogrwydd, an-
 foefoldeb.
 RÚDIMENT, (f.) egwyddor, mab-
 ddyfsg, yr athrawiaeth gyntaf.
 To RUE, (v.) galaru, gofidio, gridd-
 fan.
 RUE, (f.) rhut, rhyw.
 RÚEFUL, (adj.) galarus, gwilofus,
 alaethus.
 RÚEFULNESS, (sub.) galar, alaeth,
 tristwch.
 RÚFFIAN, (f.) yspeiliwr, mwrdd-
 wr, dyn creulon.
 To RÚFFLE, (v.a.) anrhefnu. —
 ymddigio. — dullio, fferu.
 RÚFFLE,

R U

RÚFFLE, (f.) llain o liain dulliog a wisgir yn lle addurn o amgylch yr arddyrnau.—terfysg.
RUG, (f.) rhwg, mantell gedenog, mantell 'werddonig.
RÚGGED, (adj.) garw, gerwin. — farrug, creulon.
RÚGGEDNESS, (f.) garwder, gcrwindeb, farrugrwydd.
RUGÓSE, (adj.) rhychog, dulliog.
RÚIN, (f.) adfail, cwmp, dinystr, diftryw.
TO RÚIN, (v. a.) dinystrio, anrheitho.
TO RÚINATE, (v. a.) dinystrio, gwnenthur yn dlawd ac yn druenus.
RUINATION, (f.) cwmp, dinystr.
RÚINOUS, (adj.) adfeiliedig, dinystriol.
RULE, (f.) llywodraeth, rheol, cyfarwyddyd, canon.
Carpenter's **RULE**, rheol saer, *rbwol*.
TO RULE, (v. a.) rheoli, llywodraethu.
RÚLER, (f.) rheolwr, llywodraethwr.
RUM, (adj.) call, cyfrwys.
RUM, (f.) llynn a ddistyllir o sugr.
TO RÚMBLE, (v. n.) gwnenthur llais isel cryglyd.
TO RÚMINATE, (v. n.) cnoi cil. — myfyrío.
RUINATION, (f.) cnoad cil. — myfyriad.
TO RÚMMAGE, (v. a.) chwilio; yspeilio.
RÚMOUR, (f.) y sôn, y gair.
TO RÚMOUR, (v. a.) rhoi sôn i maes.
RUMP, (f.) terfyn asgwrn y cefn, ffolen.

R U

TO RÚMPLE, (v. a.) crychu, rhychu, tolcio.
TO RUN, (v. n.) rhedeg.
RUN, (f.) rhedfa.
RÚNAGATE, } (sub.) gwrthgiliwr,
RÚNAWAY, } ffodur.
RÚNDLE, (f.) ffon ysgol. — sidyll.
RÚNDLET, (f.) baril fechan.
RÚNNER, (f.) rhedegwr.
RÚNNET, (f.) cywer, cwirdeb, caul.
RÚPTURE, (f.) rhwyg, rhwygiad, torriad — terfysgiad, terfysg.
RÚRAL, (adj.) gwledig, gwladaidd.
RURÁLITY, } (sub.) gwladeidd-
RÚRALNESS, } rwydd.
RUSH, (f.) brwynen.
TO RUSH, (v. n.) rhuthro.
RUSH, (f.) rhuthr.
RÚSHY, (adj.) brwynog.
RÚSSET, (adj.) rhuddgoch.—garw.
RUST, (f.) rhwd, rhydni.
TO RUST, (v. n.) rhydu.
RÚSTIC, (adj.) gwladaidd, gwledig; trwsfgl; cartrefaidd, anghelfydd.
RÚSTIC, (f.) Edr. *Clown*.
RÚSTICAL, (adj.) garw, gerwin; anwar, dywal---diaddurn.
TO RÚSTICATE, (v.) trigo yn y wlad ---danfon i'r wlad.
RÚSTICITY, (f.) gwlaideiddrwydd, taogrwydd. --- cartrefeiddrwydd, delfeiddrwydd.
RÚSTY, (adj.) rhwdlyd.
RÚTHFUL, (adj.) Edr. *Rueful*.
RÚTHLESS, (adj.) didrueni, didosturi.
RÚTHLESSNESS, (f.) annhosturi.
RÚTTISH, (f.) anllad, drythyll.
RYE, (f.) rhyg.

S A

SABÁOTH, Heb. (f.) lluoedd.
SÁBBATH, (f.) sabbath, gorphwysder.
SABBÁTICAL, (adj.) sabbathol.
SÁBLE, (adj.) du.
SÁBRE, (f.) Edr. *Scymiter*.
SÁBULOUS, (adj.) graianog.
SACERDÓTAL, (adj.) offeiriadol.
SÁCHEL, (f.) ysgreppan; cŵd, côd.

S A

SACK, (f.) sach, fsettan. — gwisg benyw.—math ar win melus. — difrod, anrhaith.
TO SACK, (v. a.) fachu. — difrodi, anrheithio.
SÁCKCLOTH, (f.) fachliain.
SÁCRAMENT, (f.) llŵ, twng, sacrsen, sacrament.
SACRAMÉNTAL, (adj.) sacramentaidd.
SÁCREP,

S A

AD, (adj.) cyffegr, cyffegredig;
aid.
EDNESS, (f.) sancteiddrwydd.
EFICE, (f.) aberth, offrwm.
ERIFICE, (v. a.) aberthu, off-
 nu.
LEGE, (f.) cyffegr-ladrad,
 gr-yfpail, cyffegr-anrhaith.
LEGIOUS, (adj.) yn lladratta
 u cyffegredig.
ST, } (f.) ceidwad lleftri
STAN, } eglwys.
 (adj.) trift, galarus, prudd,
 vm, alaethus.
DDEN, (v. a.) trifthau, gwneu-
 yn drift.
LE, (f.) cyfrwy.
DDLE, (v. a.) cyfrwyo.
ESS, (f.) trifyd, triftwch, trym-
 prudd-der.
 (adj.) diogel, diangol.
 (f.) cell.
ONDUCT, (f.) Edr. *Convoy*.
GUARD, (f.) noddod, ymgel-
 ceidwad, gwarcheidwad.
NESS, (f.) diogelrwydd.
Y, (f.) diogelwch.
ON, (f.) saffrwm.
IOUS, (adj.) synhwyrol,
 i, call.
IOUSNESS, } (f.) synwyr-
ITY, } deb, cyflym-
 leall.
 (f.) facts.—gwr doeth.
 (adj.) call, doeth, prudd.
TARY, (f.) arwydd y faeth-

 (f.) hwyl llong, llen llong.
L, (v. n.) hwylio.
R, } (f.) morwr.
R, }
 (f.) bloneg, faim.
OIN, (f.) meillion.
 , (f.) fant.
NT, (v. a.) seintio.
 (f.) achos, ethryb.
'S SAKE, er mwyn un.
IOUS, (adj.) anllad, dryth-

ITY, (f.) anlladrwydd.
, (sub.) llyfiau a fwytair yn
 n.
IÁNDER, (f.) anifail ffugiol a
 ymmygid ei fod yn trigo yn

S A

SÁLARY, (f.) hûr, cyflog.
SALE, (sub.) gwerthiad, arwerth-
 iad.
SÁLEABLE, (adj.) gwerthadwy.
SÁLIENT, (adj.) yn neittio.
SÁLINE, (adj.) hallt.
SÁLIVA, (sub.) poer.
To SÁLIVATE, (v. a.) peri i'r poer i
 redeg trwy phyfygwriaeth.
SÁLLOW, (f.) helygen.
SÁLLOW, (adj.) clafaid.---melyn.
SÁLLOWNESS, (f.) melynder.
SÁLLY, (f.) rhuthr.
To SÁLLY, (v. n.) rhuthro.
SÁLMON, (sub.) eog, pysgodyn
 cog.
SALT, (f.) halen.
To SALT, (v. a.) halltu, halennu.
SALT, (adj.) hallt.
SÁLTISH, (adj.) halltaidd.
SÁLTLESS, (adj.) dihalen, diflas.
SÁLTNESS, (f.) halltrwydd.
SÁLTPÉTRE, (f.) nitr.
SÁLVATION, (sub.) iechydwriaeth,
 iachawdwriaeth.
SÁLÚBRIOUS, (adj.) iach, iachol,
 iachus.
SÁLÚBRITY, (f.) iachusrwydd.
SALVE, (f.) eli, plastr, ennaint.---
 iachâd, rhwymedi.
To SALVE, (v. a.) iachau, gwellhau.
SÁLVO, (f.) esgu.
SÁLUTARY, (adj.) iachol, iachus.
SÁLUTATION, (f.) cyfarch, cyfar-
 chiad, annerch.
To SALUTE, (v. a.) cyfarch, an-
 nerch.
SÁLUTE, (f.) cyfarch.—cusan.
SAME, (adj.) yr un.
SÁMENESS, (f.) Edr. *Identity*.
SÁMPHIRE, (f.) paladr hir, corn y
 carw môr.
SÁMPLE, (f.) siampl.
SÁMPLER, (f.) esampl, cynllun.
SÁNABLE, (adj.) a ellir ei iachau.
SÁNATIVE, (adj.) iachol.
SANCTIFICATION, (f.) sancteidd-
 hâd, sancteiddiad.
To SÁNCTIFY, (v. a.) sancteiddio,
 cyffegru.
SÁNCTIMONY, (f.) sancteiddrwydd,
 dwywolder.
SÁNCTION, (sub.) cadarnhâd; or-
 dinhâd, cyfraith.

SÁNCTI-

S A

SÁNCITITUDE, } (sub.) sancteidd.
 SÁNCITITY, } rwydd.
 SÁNCUARY, (sub.) cyfleg, teml.
 ---noddfa.
 SAND, (f.) tywod, tywad.
 SANDAL, (f.) gwintas, esgid ragisel,
 ffalach.
 SÁNDY, (adj.) tywodog, tywodlyd.
 SANE, (adj.) iâch, holliach; yn ei
 gof.
 SÁNGUINARY, (adj.) gwaedlyd,
 creulon.
 SÁNGUINE, (adj.) gwaedlyd; o
 liw gwaed.—gwrefog, awyddus.
 SÁNHEDRIM, (f.) penllys yr Iu-
 ddewon.
 SÁNIES, (sub.) crawn, gôr, mad-
 redd.
 SÁNIOUS, (adj.) crawnllyd, mad-
 reddog.
 SÁNITY, (sub.) ieched.—pwyllled
 meddwl.
 SAP, (f.) sŷg, sŷdd, nôdd.
 To SAP, (v. a.) Edr. *to undermine*.
 SÁPPHIRE, (f.) maen saphir.
 SÁPID, (adj.) blasus, chwaithus.
 SÁPIENCE, (f.) doethineb, synwyr.
 SÁPIENT, (adj.) doeth, call.
 SÁPLESS, (adj.) difudd, fŷch.
 SAPONÁREOUS, } (adj.) sebonllyd.
 SÁPONARY, }
 SÁPOR, (f.) blâs, chwaith.
 SÁPPINESS, (f.) llawnder sŷdd.—
Fig. ffolineb, ynfyrwydd.
 SÁPPY, (adj.) ir, llawn sŷdd. —
Fig. gwan; ynfyd.
 SÁRCASM, (f.) cellwair, gwawd;
 gwarth.
 SÁRCASTIC, } (adj.) gwarthus,
 SÁRCÁSTICAL, } dychanus; llym.
 SÁRCOPHAGUS, (adj.) ysgnawd.
 SÁRK, (f.) crŷs.
 SÁRSE, (f.) gwagr rhawn.
 SÁSH, (f.) ffenestr.—gwregys fidan
 a wifg fwyddogion.
 SÁSSAFRAS, (f.) math ar bren.
 SÁTAN, (f.) gwrthwynebwr, fatan.
 SÁTÁNIC, } (f.) cythreulig, di-
 SÁTÁNICAL, } afeidig.
 SÁTÉLLITE, (f.) planed a fo'n troi
 oddiamgylch i blaned arall.
 To SÁTIATE, (v. a.) llenwi, digoni,
 diwallu; laru.
 SATÍETY, (f.) digonedd, gwala,
 llawnedd.

S A

SÁTIN, (f.) fidan tēg llyfn disglafr.
 SÁTIRE, (f.) dychan, fenn, gogan-
 gerdd.
 SATÍRIC, } (adj.) dychanus,
 SATÍRICAL, } fennllyd.
 SÁTIRIST, (f.) dychanwr.
 To SATIRÍZE, (v. a.) fennu, dychanu.
 SATISFÁCTION, (f.) iawn, bodd-
 loniad, boddlondeb,
 SATISFÁCTORY, (adj.) a roddo
 foddlondeb, digonol
 To SÁTISFY, (v. a.) diwallu, dig-
 oni; boddloni, gwneuthur iawn.
 To SÁTURATE, (v. a.) llenwi, dig-
 oni.
 SÁTURDAY, (f.) dydd sadwrn.
 SATÚRITY, (f.) llawnder, digon-
 edd.
 SÁTURN, (f.) sadwrn.
 SATÚRNIAN, (adj.) auraid; ded-
 wydd.
 SATURNÍNE, (adj.) prŷdd, trist.
 SÁTYR, (f.) un o dduwiau'r pag-
 aniaid a breswyliai mewn coed-
 ydd.
 SÁVAGE, (adj.) gwyllt, anwar,
 creulon.
 SÁVAGENESS, (sub.) creulonder,
 gwylltineb.
 SAVÁNNA, (f.) gwaun.
 SAUCE, (f.) saws, fibr.
 SAUCEBOX, (f.) dyn haerllug.
 SÁUCER, (f.) llestr bychan at ddala
 disgl *dea*.
 SÁUCINESS, (f.) farrugrwydd, di-
 ferchrwydd.
 SÁUCY, (adj.) haerllug, farrug,
 traws.
 To SAVE, (v. a.) cadw, achub,
 gwaredu.
 SAVE, (adv.) oddieithr.
 SÁVING, (adj.) arbedus, prin, cyn-
 nil.
 SÁVING, (adv.) oddieithr, eithr.
 SÁVING, (f.) achubiad, gwaredig-
 aeth.
 SÁVINGNESS, (f.) cynnildeb, arbed,
 crintachrwydd.
 SAVIOUR, (f.) lachawdwr, Gwar-
 edwr, Ceidwad, Achubwr.
 To SÁUNTER, (v. n.) crwydro, nea
 rodio oddiamgylch yn segur.
 SÁVORY, (f.) rhyw lysieuyn.
 SAVOUR, (f.) arogl, sawyr.—blas,
 chwaith, archwaeth. To

S C

VOUR, (v. n.) aroglu, sawrio.
lafu, chwaethu, archwaethu.
URY, (adj.) peraroglaidd.—
us, blasus.
AGE, (f.) sefingen, monochen.
 (f.) llif.
W, (v. a.) llifio
PIT, (f.) pwll-llif.
ER, (f.) llifwr.
Y, (v. a.) dywedyd, llefaru,
 dd.
NG, (f.) ymadrodd, chwedl.

S C

, (sub.) crachen, crammen,
 r, cleffi.
BARD, (sub.) gwain cleddyf.
BED, (adj.) crachlyd, cram-
BE, } mennog, clasfilyd.
FOLD, (f.) taslod goed a gy-
 yn achlysurol; taslod a god-
 th ochr adeilad i'r gweithwyr
 yll arni.
ALD, (v. a.) ysgaldanu.
D, (adj.) gwael; crachlyd.
D, (f.) mardon, cenn.
E, (f.) clorian, pandrael, tafol.
nn, cenn pygiod. — ysgol,
 gfa.—rhiwl fefur.
ALE, (v. a.) dringo.—digen-

ED, (adj.) cennog.
E, (f.) gwahanglwyf.
LION, (f.) rhyw o wynwyn.
LLOP, (v. a.) bylchu.
P, (f.) penglog.
R, (adj.) cennog.
AMPER, (v. n.) rhedeg ar frys,

AN, (v. a.) holi'n fanol, chwil-
 profi.
DAL, (f.) tramgwydd, rhwystr.
 gwarth, gwaradwydd.
ANDALIZE, (v. a.) gwarad-
 do, rhoi drygair, rhoi dryg-

ALOUS, (adj.) cywilyddus,
 adwyddus, gwarthus.
r, (adj.) prin.
INESS, (f.) prinder.
FLING, (sub.) darn fechan o
 r yn batrwn, dernyn, cyfran.
Y, (adj.) cul; bychan; prin,
 il.—tlawd.
AFE, (v. a.) Edr. *to escape*.

S C

SCAPE, (f.) Edr. *Escape*.
SCÁPULA, (f.) palfais; ysgwydd.
SCÁPULAR, } (adj.) yn perthyn
SCÁPULARY, } i'r palfaisiau.
SCAR, (f.) craith.
To SCAR, (v. n.) creithio.
SCÁRAMOUCH, (f.) Edr. *Buffoon*.
SCARCE, (adj.) odid, prin, abraid,
 anaml; drud.
SCÁRCELY, (adv.) braidd, yn brin.
SCÁRCENESS, } (f.) prinder.
SCÁRCITY, }

To SCARE, (v. a.) tarfu, peri ofn.
SCÁRECROW, (sub.) bw; bwbach,
 bwgwd.
SCARF, (f.) ysgablar.
SCARIFICATION, (f.) ysgraffiniad,
 ffeimiad
To SCÁRIFY, (v. a.) ysgraffinio,
 ffeimio.
SCÁRLET, (sub.) ysgarladd, airos,
 H. S.

SCATE, (f.) haiarn at lithro ar ia.
 —rhwchws.

To SCATE, (v. n.) lithro ar ia.
To SCÁTTER, (v. a.) gwafraru, tan-
 nu ar led, taenellu, gosgymyan, V.
SCÁVenger, (sub.) yigybwr heol-
 ydd, glanhawr heolydd.

SCÉNERY, (sub.) darluniad, por-
 treiad

SCENE, (f.) rhan o chwarae.—dar-
 luniad, ymddangosiad, golwg.

SCENT, (f.) arogl, arogledd, saw-
 yr, gwynt.

To SCENT, (v. a.) aroglu.

SCÉPTER, (f.) teyrnwialen, brysg-
 yll brenhin.

SCHÉDULE, (f.) cofrestr o ddod-
 refn.

SCHEME, (f.) dull; amcan, bwr-
 iad, dyfais, dychymmyg.

SCHÉMER, (f.) dyfeisiwr.

SCHISM, (f.) ymranniad, ymblaid,
 gwahaniad, rhwyg, yn enwedig
 yn yr eglwys.

SCHISMATIC, (sub.) ymneillduwr
 oddiwrth yr eglwys.

SCHISMÁTICAL, (adj.) ymbleidiol.

SCHÓLAR, (sub.) ysgolhaig, athry-
 lithgan.

SCHÓLARSHIP, (f.) ysgolheigtod,
 dysgeidiaeth, lwfedigaeth ysgol-
 haig.

S C

SCHOLASTIC, } (adj.) ysgolhaig-
SCHOLASTICAL, } aidd.
SCHOLIAST, (sub.) ysgrifennydd
 fulwiadau eglurhaol.
SCHOLION, } (f.) fulwiad, eglur-
SCHOLIUM, } hād.
SCHOOL, (f.) ysgol, athrofa, *Ll.*
SCHOOLMASTER, (f.) athraw, ysgol-
 feistr.
SCHOOLMISTRESS, (sub.) athrawes,
 ysgolfeistres.
SCIATICA, (f.) y glun gymmalwst.
SCIATICAL, (adj.) a'r cyfryw ddo-
 lur arno.
SCIENCE, (sub.) gwybodaeth, cel-
 fyddyd.
SCIENTIFIC, } (adj.) yn dwyn
SCIENTIFICAL, } gwybodaeth sicr.
SCINK, (f.) marllo.
SCINETAR, (f.) cleddyf camm.
To SCINTILLATE, (v. n.) gwreich-
 ioni.
SCINTILLATION, (f.) gwreichion-
 iad.
SCION, (f.) impyn.
SCISSARS, (f.) fîswrn.
SCISSURE, (f.) hollt, rhwyg, agen.
To SCOAT, } (v. a.) attal olwyn-
SCOTCH, }
SCOFF, (f.) gwatwor, gwawd.
To SCOFF, (v. n.) gwatwor, gwawd-
 io.
SCOFFER, (f.) gwatworwr, gwawd-
 iwr, croefan.
To SCOLD, (v. n.) ymsywyn, ymsen-
 nu, ymferthu, ymdaeru, ymgec-
 cru, clewtio, ceccrio.
SCOLD, (f.) ceccrsn, ysgoldeies.
SPONCE, (f.) amddiffynfa.---can-
 hwyllbren i'w hocio wrth wal.---
 fforsed, dirwy.
To SCONCE, (v. a.) ffinio, dirwyo.
SCOOP, (f.) math ar letwad sawr.
 ---offeryn i fwytta afalau.
To SCOOP, (v. a.) arloesi.---casnu,
 ceuo.
SCORE, (f.) diben, amcan, bwriad.
 ---lle; rhydd-did.
SCORBUTIC, }
SCORBUTICAL, } (adj.) crachlyd.
To SCORCH, (v.) poethi, fychu,
 fychgrafu, deisio, goddeithio.
SCORE, (f.) rhygn.---cyfrif; dyled.
 ---achos, achlysur.---ugain.

S C

To SCORE, (v. a.) cyfrif, nodi, go-
 fod i lawr.
SCORIA, (f.) Edr. *Drofi.*
SCORIOUS, (adj.) Edr. *Draffy.*
SCORN, (f.) dirmyg, tremyg, dyf-
 tyrwch, dielwedd.
To SCORN, (v. a.) dirmygu, dyf-
 tyru, dibrisio, gwawdio, dielwi;
 gwatwor.
SCORNFUL, (adj.) gwatworllyd,
 gwatwornus, dirmygus.
SCORPION, (f.) ysgorpion, farph.
SCOT, (f.) ysgottiad.---tâl, trêth;
 cyfrif.
To SCOTCH, (v. a.) haccio; torri
 ymaith.
SCOTCH, (f.) hac.
SCOUNDREL, (f.) dihiryn, dryg-
 ddyn.
To SCOUR, (v.) puro, glanhau, car-
 thu, arloesi.
SCOURGE, (f.) fflangell, ffewyll.
To SCOURGE, (v. a.) fflangellu, ffie-
 wyllio, gwialennodio.
SCOUT, (f.) fforiwr, yspiwr, yspi-
 ennwr, chwilenwr, selwr.
To SCOUT, (v. n.) fforio, yspio, selu.
To SCOWL, (v. n.) Edr. *To frown.*
SCOWL, (f.) Edr. *Frown.*
To SCRABBLE, (v. n.) crafu, crip-
 io, 1 *Sam.* xxi. 13.
SCRAG, (f.) un peth cul teneu.
SCRAGGED, (adj.) garw, gerwia.
SCRAGGINESS, (f.) culni, culder.
SCRAGGY, (adj.) cul, teneu.---garw.
To SCRAMPLE, (v. n.) ysgraffnio;
 cripio.
SCRAMPLE, (f.) ysgraffin.
To SCRANCH, (v. a.) chwalu dan
 ddannedd.
SCRAP, (f.) dernyn, briwfionyn.
To SCRAPE, (v. a.) crafu, cripio,
 cofi, rhafglio; dileu.
SCRAPE, (f.) anhawfdra, dyrysti,
 astrusi;---cyfyngder.
To SCRATCH, (v. a.) crafu, ysgraff-
 inio.
SCRAWL, (f.) ysgrifenniad anrhefn-
 us.
To SCRAWL, (v. a.) ysgrifennu ya
 ddrwg.
To SCREAM, (v. n.) grillian, rhiccian.
To SCREAM, (v. n.) gwaeddi, llefain,
 germain.

SCREAM,

S C

SCREAM, (f.) gwaedd, ysgrêch.
SCREECH, (f.) gwich, grill.
TO SCREECH, (v.n.) gwichio, gwich-
 ad, grillian.
SCREEN, (f.) gwaſgodfa, gwaſgog-
 wydd.
TO SCREEN, (v.a.) gwaſgodi, amddi-
 ffyn.
SCREW, (sub.) cogwrn tro, grisiau
 tro.
TO SCREW, (v.a.) sicrhau a grisiau
 tro---gwaſgu.
TO SCRIBBLE, (v.n.) ysgrifennu yn
 eſculus.
SCRIBE, (f.) ysgrifennydd.
SCRINE, (f.) ysgrin.
SCRIP, (f.) ysgreppan.-----dernyn
 bychan o bapur.
SCRIPTURAL, (adj.) ysgrhythrol.
SCRIPTURE, (f.) ysgrhythur.
SCRIVENER, (f.) ysgrifennydd.
SCROLL, (f.) ysgrifen wedi ei rollo
 i fynu, llyfr, *Eſa.* xxxiv. 4.
SCRUB, (f.) dyn gwael; un peth
 gwael dirmygedig.
TO SCRUB, (v.a.) rhwbio yn galed.
SCRUBBY, (adj.) gwael, ifel, dir-
 mygus, difudd.
SCRUPLE, (sub.) petrusder, am-
 mheuaeth.---pwyfau yn cynnwys
 zo gronyn.
TO SCRUPLE, (v.n.) ammau, pet-
 ruſo.
SCRUPULOUS, (adj.) petrus, am-
 mheus, goſalus.
SCRUTABLE, (adj.) chwiliadwy.
SCRUTATOR, (f.) chwiliwr.
SCRUTINY, (sub.) chwiliad, hol-
 iad.
SCRUTINER, (f.) chwiliwr.
TO SCRUTINIZE, (v.a.) chwilio,
 chwilienna, holi.
SCUD, (f.) cafod.
TO SCUD, (v.n.) ffoi ymaith, cilio
 ymaith.
SCUFFLE, (f.) ymgiprys.
TO SCUFFLE, (v.n.) ymgiprys.
TO SCULK, (v.n.) *Edr. To lurk.*
SCULL, (f.) penglog.---rhwyf, palf
 rwyf.
SCULLER, (f.) cŵch, båd un rwyf,
 ysgraff.---rhwyfwr båd un rwyf.
SCULLEY, (sub.) golchfa, lle y
 golchir crochanau, &c.

S E

SCULLION, (f.) gwascegin, golch-
 ydd llestri.
SCULPTOR, (f.) cerfiwr, cerfiodydd.
SCULPTURE, (f.) cerfiad, ysgyth-
 rad.
SCUM, (f.) ewyn, gorferw, yſcum,
Exe. xxiv. 6. yſgai.
TO SCUM, (v.a.) diwynnu, tynnu
 yr ewyn.---ewynnu.
SCUMMER, (f.) yſgâl, rhodol, lled-
 fedd i dynnu ymaith yſcum.
SCURF, (sub.) creſt; yſcenn, mar-
 don, marwdon.
SCURRIL, } (adj.) croesanaidd,
SCURRILOUS, } coeg, buſlaidd,
 gwammal.
SCURRI'LITY, (sub.) croesanaeth,
 ferthedd.
SCURVY, (f.) ſcurfi.
SCURVY, (adj.) crachlyd.---gwael,
 dibris.
SCUTCHEON, (f.) *Edr. Eſcutcheon.*
SCUTTLE, (f.) cawell.---ffencſtri
 llong.---cerdded buan.

S E

SEA, (sub.) môr, llŷr.
SEA-BREEZE, (f.) gwynt yn chwy-
 thu o'r môr.
SEA-CALF, (f.) môr-lo, moelrhon.
SEA-CHART, (f.) map o'r môr.
SEA-COMPASS, (f.) compod.
SEAFARING, (adj.) yn arfer a'r
 môr.
SEAGREEN, (adj.) o liw'r môr.
SEAMAN, (f.) morwr.
SEAROOM, (f.) môr agored.
SEAL, (f.) moelrhon.---sêl, in-
 ſel, nôd.
TO SEAL, (v.a.) ſelio; nodi; ca-
 darnhau.
SEALINGWAX, (f.) cwy'r ſelio.
SEAM, (f.) gwniad, gwrym, hem.
TO SEAM, (v.a.) hemo, gwnio.
SEAMLESS, (adj.) dihem, diwrym.
SEAMSTRESS, (sub.) gwnhyddes,
 gwniadyddes.
SEAMY, (adj.) hemmog, gwrym-
 og.
SEAN, (f.) rhwyd.
TO SEAR, (v.a.) lloſgi, ſerio, i *Tim.*
 iv. 2.
SEARCLOTH, (sub.) pygliain, fug-
 llain.
TO SEARCE, (v.a.) gogrynnu, peillio.

S E

SEARCH, (f.) gwagr, gogr.
To SEARCH, (v.) chwilio, ymosyn, holi, yspenna.
SEARCH, (f.) ymosyniad, chwiliad.
SEASON, (sub.) amser, tymmor, tymp, pryd.
To SEASON, (v.a.) tymmheru; pe-reiddio; rhoi blas.
SEASONABLE, (adj.) tymmhoraidd, tymmherus; amserol.
SEASONABLENESS, (f.) tymmher-eiddrwydd.
SEASONIN, (f.) yr hyn a roddo blas.
SEAT, (f.) cadair, eistedd, eist-eddfa, lleithig, maingc, gorfedd, gorfeddfa.
To SEAT, (v.a.) sefydlu, gosod mewn cadair---gosod mewn swydd
Judgement---EAT, brawdle, gorfedd barn, hawlfaingc.
SECANT, (adj.) yn dosparthu yn ddwy rann.
To SECÉDE, (v.n.) ymneillduo, encilio.
SECÉSSION, (f.) enciliad, ciliad yn ol, ymadawiad
To SECLŪDE, (v.a.) cau allan, cau oddiwrth.
SECOND, (adj.) ail, elfydd.
SECOND, (f.) cynnorthwywr, helpwr---y trugeinfed ran o funud.
SECONDARY, (f.) rhaglaw.
SECONDARY, (adj.) ail.
SECONDLY, (adv.) yn ail.
SECRECY, (f.) dirgelwch, dirgel-edd, cystring.
SECRET, (adj.) dirgel, cyfrin, cyfrinachol, cuddiedig.
SECRET, (f.) cyfrinach, rhin, dirgelwch.
SECRETARY, (f.) yfgrifennydd---rhaglaw.
To SECRÉTE, (v.a.) cuddio---gwa-hanu, dosparthu.
SECRETLY, (adv.) yn ddirgel.
SECT, (f.) plaid, sect, *AB. xv. 5.*
SÉCTARY, (f.) pleidwr.
SÉCTION, (f.) dosparthiad, rhann, gwahaniad---torriad.
SÉCULAR, (adj.) oesol---bydol, yn perthyn i'r byd presennol---llygol.
To SECULARIZE, (v.a.) troi at waf-anaeth cyffredin.

S E

SÉCUNDINE, (f.) brých.
SÉCŪRE, (adj.) diogel, diangol, sicr; diosol, difraw.
To SECŪRE, (v.a.) diogelu, amddiffyn; sicrhau.
SÉCŪRITY, (f.) diogelwch; sicrwydd; gwythl.
SÉDÁN, (f.) cadair.
SÉDATE, (adj.) tawel, llonydd, cfmwyth.
SÉDATENESS, (f.) tawelwch
SÉDENTARY, (adj.) yn eistedd llawer, a fo yn eistedd fynychaf---segur, musgrell.
SEDGE, (f.) hefg.
SÉDIMENT, (f.) gwaddod, gwaelodion.
SÉDITION, (f.) terfysg, ymryffon; gwrthryfel.
SÉDITIŌUS, (adj.) terfysgar, gwrthryfelgar.
SÉDITIŌUSNESS, (f.) gwrthryfelgarwch.
To SEDŪCE, (v.a.) hudo, dehu; camdywys, cildywys.
SÉDŪCEMENT, (f.) hūd, twyll, de- iad, fionm.
SÉDŪCTION, (sub.) hudad, deniad, camarweiniad.
SÉDŪLITY, (f.) dyfalwch, diwydrwydd.
SÉDULOUS, (adj.) dyfal, diwyd.
SEE, (sub.) efgobaeth.
To SEE, (v.) gweled, canfod, dir-nad.
SEE! (interj.) wele!
SEED, (f.) hād, hedyn, hēl.
To SEED, (v.n.) hadu.
SEEDTIME, (f.) pryd hau, amser hau, gwaith hau.
SÉEDLING, (sub.) planhigyn wedl tyfu oddiwrth hedyn.
SÉEDY, (adj.) hadog.
SÉÉING, (f.) gwelediad, yr obwg.
SÉÉING, (adv.) gan fod, *z Cor. ii. 18.*
To SEEK, (v.a.) ceisio, chwilio, ymosyn.
SEKER, (f.) ymosynwr.
To SEEM, (v.n.) ymddangos yn debyg.
It SEEMS, mae'n debyg.
SÉEMINGLY, (adv.) mewn ymddangosiad.

SÉEM-

S E

SÉMLINESS, (f.) tegwch, harddwch, telediwrwydd.
SÉMLY, (adj.) gweddus, hardd, tég, dillyn.
SEER, (f.) gwelwr; prophwyd.
To SEETHE, (v.) berwi, brydio.
SÉMENT, (sub.) dernyn a dorrir ymaith.
To SÉGREGATE, (v. a.) neillduo, didoli, gwahanu, dosparthu.
SÉGRÉATION, (f.) neillduad.
SÉIGNIOR, (sub.) arglwydd, llywydd.
SÉIGNIORY, (f.) arglwyddiaeth.
SEINE, (f.) rhwyd bysgotta.
To SEIZE, (v. a.) cipio; cymmeryd trwy drais.—gafaelu, dal.—cymmeryd meddiant.
SÉIZIN, } (f.) gorefgyrn.
SÉISIN, }
SÉISURE, (f.) cipiad, gafaeliad; attafael.—gorefgyrn.
SÉLDOM, (adv.) yn ansynych, yn anaml.
SÉLDOMNESS, (f.) ansynychder.
To SÉLECT, (v. a.) dewis, dethol, gorddethol.
SÉLECT, (adj.) dewisedig, dethol-edig.
SELF, (pron.) hunan.
SÉLFISH, (adj.) hunanol.
SÉLFISHNESS, (f.) hunanolrwydd; hunan-gariad.
SELFSAME, (adj.) yr un.
To SELL, (v. a.) gwerthu, arwerthu.
SÉLLER, (f.) gwerthwr.
SÉLVAGE, (f.) eirionyn.
SELVES, (plur. of *self*) hunain.
SÉMBLABLE, (adj.) tchyg.
SÉMBLANCE, (f.) tchygolrwydd, cyffelybrwydd.
SÉMI, (f.) hanner.
SÉMICIRCLE, (f.) hanner cylch.
SÉMICÉRCULAR, (adj.) hanner cylchaid.
SÉMICOLON, (f.) y cyfryw nód (;).
SÉMIDIÁMETER, (f.) hanner tryfufur.
SÉMILÚNAR, } (adj.) tchyg i han-
SÉMILÚNARY, } ner lleuad.
SÉMINAL, (adj.) a berthyn i bâd.—gwriddiol.
SÉMPNARY, (f.) hadle. —ysgol, athrofa.

S E

SÉMIQUÁVER, (f.) hanner dolydd-ain.
SÉMIQUÁVER, (f.) hanner cydfeiniad.
SÉMPÉTÉCNAL, (adj.) tragwyddol, gwaftadol, bythol, didrango.
SÉNATE, (sub.) senedd, cymmanfa senyddion, cynghordy.
SÉNATOR, (sub.) seneddwr, senatydd, cynghorwr.
SÉNATORIAL, } (adj.) seneddol.
SÉNATORIAN, }
To SEND, (v.) anfon, danfon; gyrru.
SÉNESCENCE, (f.) heneiddiad.
SÉNESCHAL, (sub.) goruchwiliwr, yfidiward.
SÉNIOR, (adj.) hŷn, heneiddfch.
SÉNÍORITY, (f.) honyddiaeth, henyfddiaeth.
SÉNŚATION, (f.) amgyffrediad trwy'r fynhwyrau.
SENSE, (sub.) synwyr, deall; rhefwr; ystyr, meddwl, amcan.
SÉNSELESS, (adj.) difynwyr, diddeall; diddeimlad; difywyd.
SÉNSELESSNESS, (f.) ysfydrwydd.
SÉNŚIBILITY, (sub.) fynnioldob, teimladrwydd.
SÉNŚIBLE, (adj.) fynniol, synhwyrol, call; teimladwy.
SÉNŚITIVE, (adj.) teimladol.
SÉNŚUAL, (adj.) a foddlon'r synhwyrau.—gwampal; cnawdol, anianol, *legs ill* 15.
SÉNŚUALITY, (sub.) ymroddiad i bleferau cnawdol, drythyllwch.
To SÉNŚUALÍZE, (v. a.) ymroddi i bleferau cnawdol.
SÉNTEENCE, (f.) dedryd, dedfryd; barn —ymadrodd.
To SÉNTEENCE, (v. a.) dedfrydu, barnu.
SÉNTEÉNTIOUS, (adj.) llawn geiriau doeth.
SÉNTERY, (f.) gwiliadwr.
SÉNTEMENT, (f.) tyb, barn, meddwl, ymadrodd byrr.
SÉNTEINEL, (f.) gwiliadwr.
SÉPARABLE, (adj.) didoladwy, a ellir ei wahanu.
To SÉPARATE, (v.) neillduo, gwahanu, didoli, dosparthu.
SÉPARAT-

S H

SEVENTH, (adj.) feithfed.
 SEVENTY, (adj.) deg a thrugain.
 To SEVER, (v.a.) gwahanu, neilldgo, dosparthu.
 SEVERAL, (adj.) amryw, amrafael; gwahanol.
 SEVERE, (adj.) gerwin, garw, far-rug, llym, creulon, ffyrnig.
 SEVERITY, (sub.) gerwindeb, far-rugrwydd, creulondeb, ffyrnigrwydd.
 To SEW, (v.a.) gwnio, pwytho.
 SEWER, (f.) fwyddog a weinydda mewn gwllodd. — cafn dwfr. — gwniwr, gwnihyddes.
 SEX, (f.) rhyw, rhywogaeth.
 SEXENNIAL, (adj.) chweblwydd.
 SEXTON, (f.) clochydd.
 S H
 SHABBINESS, (f.) falwedd, gwaelodd, llymrigrwydd.
 SHABBY, (adj.) falw, gwael, llymrig.
 To SHACKLE, (v.a.) hualu, llyfftheirio. — drysu.
 SHACKLE, (f.) llyfftheiriau, hualau.
 SHADE, (f.) cysgod, gwaigod. — elyll, anyspryd.
 To SHADE, (v.a.) cysgodi, gwaigodi.
 SHADINESS, (f.) cysgodrwydd.
 SHADOW, (sub.) cysgod; tywyllwch.
 To SHADOW, (v.a.) cysgodi; tywyllu.
 SHADOWY, (adj.) cysgodaidd; tywyll.
 SHADY, (adj.) cysgodaidd, gwaigodaidd.
 SHAFT, (sub.) faeth, piccell. — gwins.
 SHAG, (f.) ceden, brethyn cedenog.
 SHAGGY, (adj.) cedennog.
 SHAGREEN, (f.) croen pysgodyn.
 To SHAGREEN, (v.a.) cynhyrfu, annog, ennyn lliid.
 To SHAKE, (v.) ysgydio, siglo, ysgydwyd, ysgyttian, cwhwfan, ysgogi; crynu.
 SHAKE, (f.) siglad, ysgydiad.
 SHALE, (f.) masgl, cibyn.
 SHALL, (v. defect.) caiff.
 SHALLOP, (f.) bad bychan.

S H

SHALLOW, (adj.) bas, gorifed.
 SHALLOWNESS, (f.) baider.
 To SHAM, (v.n.) ffugio; twyllu, fionmi.
 SHAM, (f.) twyll, ffug, ffuant.
 SHAM, (adj.) ffugiol, twyllodrus.
 SHAMBLES, (f.) cigfa.
 SHAME, (sub.) cywilydd, gwarth, gwaradwydd.
 To SHAME, (v.a.) cywilyddio, perru i un gywilyddio.
 SHAMEFACED, (adj.) mŷd, cywilyddgar, gwyl.
 SHAMEFACEDNESS, (f.) Edr. *Bashfulness*.
 SHAMEFUL, (adj.) cywilyddus, gwaradwyddus.
 SHAMELESS, (adj.) digywilydd, haerllug.
 SHANK, (f.) crimmog, llorf. — coes offeryn.
 SHAPE, (sub.) ffurf, gwedd, dull, llŷn, agwedd.
 To SHAPE, (v.a.) ffurfio.
 SHAPELESS, (adj.) diffurf, dilun.
 SHARD, (sub.) dernyn o grochopridd. — planhigyn. — math ar bysgodyn.
 To SHARE, (v.a.) rhannu, parthu, cyfrannu, (neut.) cyfrannogi.
 SHARE, (f.) rhann, cyfran, parth. — fŵch.
 SHARER, (f.) cyfrannogwr.
 SHARK, (f.) morgi gwyn. — twyllwr — twyll, hŷd.
 To SHARK, (v.a.) twyllu.
 SHARP, (adj.) llym, awchlym, awchus. — fŷr, egr. — cyffym. — creulon. — call, ffalft.
 To SHARP, } (v.a.) llymmu, awch-
 SHARPEN, } lymmu, hogi.
 SHARPNESS, (f.) llymder. — furdur. — farrugrwydd.
 To SHATTER, (v.) dryllio, darnio.
 To SHAVE, (v.a.) eillio, rhaflgio.
 SHAVING, (f.) aaglodyn tenau a rasgliwyd ymaith.
 SHAW, (f.) Edr. *Ticket*.
 SHE, (pron.) hi.
 SHEAF, (f.) ysgub.
 To SHEAR, (v.a.) cneifio, gwelleifio.
 SHEARS, (f.) gwellaif.
 SHEARER, (f.) gwelleifwr, cneifwr.
 SHEATH, (f.) gwain.

S H

To SHEATH, } (v. a.) gweinio, doddi
SHEATH, } meirwn gwain.
To SHED, (v. a.) tywllh, colli.
SHED, (f.) penty.
SHEEN, (f.) disgleirdeb, llewytch.
SHEEP, (f.) dafad, llwdn dafad.
SHEEPFOLD, (f.) corlan dafaid, cafi.
SHEEPISH, (adj.) mul, gwladaid, gwyl.
SHEEPISHNESS, (adj.) muldra.
SHEER, (adj.) glân, pur, gloyw.
SHEET, (f.) llenallian, nithlen, cionionen, cilcyn, *V.* papurlen.
To SHEET, (v. a.) gorchuddio â llenllian.
SHEKEL, (f.) arian bâth Iuddewig, o werth 2 s. a 6 c.
SHELF, (f.) sillf, feld. — bryn o dywod neu le bâs yn y môr.
SHELL, (f.) cragen. — masgl, plisgyn, cibyn.
To SHELL, (v. a.) difafglu.
SHELLY, (adj.) masgllog.
SHELTER, (f.) gwaifgod. — nawdd, noddfa, achles.
To SHELTER, (v. a.) gwaifgodi; amddiffyn, noddi, achlesu.
SHEPHERD, (f.) bugail.
SHEPHERDESS, (f.) bugailes.
SHERIFF, (f.) firydd, bygant.
SHERIFFALTY, } (f.) firyddiaeth.
SHERIFFDOM, }
SHERRY, (f.) math ar win.
SHIELD, (f.) tarian, aes, astalch. — amddiffynfa. — amddiffynwr.
To SHIELD, (v. a.) amddiffyn, diogelu.
To SHIFT, (v. a.) cyfnewid, newid. — diangc, achub, danfon ymaith. — chwilio allan ryw ffordd i ymgynnal.
SHIFT, (f.) ymward, dychymmyg i ryddhau ei hun oddiwrth angen. — dichell, ystrw. — crys benyw, hefis.
SHILLING, (f.) swllt.
SHIN, (f.) crimmog.
To SHINE, (v. n.) disgleirio, llewychu, llewyrchu, goleuo, ymddisgleirio.
SHINE, (f.) disgleirdeb.
SHINGLES, (f.) cryri, cryrod, tân iddew, crug eryrod.
SHINY, (adj.) disglair, gloyw.
SHIP, (f.) llong.

S H

To SHIP, (v. a.) doddi mewn llong.
SHYEWICK, (sub.) llongdrylliad, llong-dorriad.
SHIPWRIGHT, (f.) saer llongau.
SHIRE, (f.) sir.
SHIRT, (f.) crys.
SHIRTLESS, (adj.) heb grŷs.
SHIVE, (f.) cinyn, golwyth.
To SHIVER, (v.) crynu, figlo. — chwalu.
SHIVER, (f.) dernyn.
SHOAL, (f.) lliaws. — bryn tywod.
SHOAL, (adj.) bâs.
SHOCK, (f.) tarawiad, cryg — ornest, câd. — das o fyd, helm o fd.
To SHOCK, (v. a.) ymhwrdd, ymgyrchu. — farhau. — figlo.
SHOE, (f.) esgid, cwaran. — pedol.
To SHOE, (v. a.) pedoli.
SHOEMAKER, (f.) crydd.
SHOG, (f.) Edr. *Shock.*
To SHOOT, (v.) faethu, ergydio, picellu, faethu allan. — gwthio ym mlaen. — blaguro, egino.
SHOOT, (f.) faethiad. — colfen.
SHOP, (f.) siop, marchnadty.
SHOPKEEPER, (f.) siopwr.
SHORE, (f.) traeth, tywyn, meifdon. — atteg, annel.
To SHORE, (v. a.) attegu, cynnal.
SHORT, (adj.) byrr, cwta.
To SHORTEN, (v. a.) byrrhau, cwtogi.
SHORTLY, (adv.) yn fyrr; ar fyrr, ar frys.
SHORTNESS, (f.) byrrder, bymdra, cwttogrwydd.
SHOT, (f.) faethiad; ergyd — mae gwdd. — cyfrif.
To SHOVE, (v.) gwthio, gyttu ym mlaen.
SHOVE, (f.) gŵth.
SHOVEL, (f.) rhaw.
To SHOVEL, (v. a.) rhoio.
SHOULD, (aux. v.) dylai.
He SHOULD do, efe a ddylai wneuthur. — when preceded by if, it implies chance, as, If I should go, pe digwyddai i mi fyned.
SHOULDER, (f.) ysgwydd, palfain.
To SHOULDER, (v. a.) ysgwyddo.
To SHOUT, (v. n.) bloeddio.
SHOUT, (f.) bloddest, bloedd.

S H

To show, (v. a.) dangos.---cyhoeddi, mynegi.---profi.
SHOW, (f.) ymddangosiad.---gwrth-ddrych.---rhodres.
SHOWBREAD, (f.) bara gofod.
SHOWER, (f.) cafod, cawad.
SHOWERY, (adj.) cafodog.
SHOWY, (adj.) dilyn, taclus, hoyw.
To SHRED, (v. a.) briwo, torri yn fân.
SHRED, (f.) difyn, dernyn.---briwfionyn.
SHREW, (sub.) gwraig wrthnyfig, gyndyn, anhydyn.
SHREWD, (adj.) maleifus; drygionus; cyfrwys; cynnil.
SHREWNESS, (f.) cyfrwyfder.---drygioni.
To SHREEK, (v. n.) Edr. *To scream*.
SHRIFT, (f.) cyffes, addefiad, cyfaddefiad.
SHRILL, (adj.) gwichlyd.
SHRIMP, (sub.) bardys, math ar bysgodyn bychan.---nâr.
SHRINE, (sub.) arch, teml, *ABau*, xix. 24.
To SHRINK, (v. n.) crebachu, cyfyngu, cwtlogi, tynnu ynghyd.---encilio.
To SHRIVE, (v. a.) gwrando cyfaddchiad.
To SHRÍVEL, (v. n.) crychu, tolcio.
SHROUD, (sub.) amwisg, amdo.---gwafgod.---rhaffau hwylau.
To SHROUD, (v. a.) amwisgo.---amddiffyn.---cuddio.
SHRÓVETIDE, } (sub.) dydd
SHRÓVETUESDAY, } mawrth ynyd.
SHRUB, (f.) prysgoed, manwýdd.
To SHRUG, (v. n.) crebachu, codi'r ysgwyddau i fynu.
To SHÚDDER, (v. n.) dychrynu, crynu gañ ofn.
To SHÚFFLE, (v. a.) cymmysgu.---cellweirio, cellwair.
SHÚFFLE, (f.) cymmysgiad.---ysfryw, dichell.
To SHUN, (v. a.) gochelyd, cilio oddi wrth.
To SHUT, (v.) cau.
SHÚTTER, (f.) clawr ffenestr.
SHÚTTLE, (f.) gwennol gwchydd.
SHY, (adj.) gochelgar, ymochelgar; mûl.---ciddigus.
SHYNESS, (f.) mulder, murfendod; gochelgarwch.

S I

SÍCCITY, (f.) fychder.
SICK, (adj.) claf, anhwylyd, lleſg.
To SÍCKEN, (v.) clafychu, ammhwyntio.
SÍCKLE, (f.) crymman.
SÍCKLINESS, (f.) clafeidd-dra.
SÍCKLY, (adj.) clafaid, clafycca, afachus, anhwylyd, heintus, heintllyd.
SÍCKNESS, (f.) clefyd, dolur, anhwylyd, ammhwynt, afiechyd.
SIDE, (f.) ystlys, tu, ochr; plaid.
To SIDE, (v. a.) ochru, pleidio.
SÍDERAL, (adj.) ferol, ferennol; ferennog.
SÍDERÁTION, (f.) awel, adwyth; echrys-haint.
SÍDEWAYS, (adv.) ar y naill ochr.
SIEGE, (sub.) amgylchyniad, cynllwyn.
To SIEGE, (v. a.) cylchu, amgylchu, cynllwyn.
SIEVE, (f.) gogr, gwagr.
To SIFT, (v. a.) gogrynu, peillio.---*Fig.* holi.
To SIGH, (v. n.) och'neidio, ebychio.
SIGH, (f.) ochenaid, ebychiad, erthwch, brychwch.
SIGHT, (f.) golwg, trem, trymryn, gwelediad, fulw.
SÍGHTLESS, (adj.) dáll.
SÍGHTLY, (adj.) golygus, hardd.
SIGN, (f.) arwydd, nôd, marc; argoel; awgrym.
To SIGN, (v. a.) nodi, felio; ysgri-fennu.
SÍGNAL, (f.) arwydd, awgrym.
SÍGNAL, (adj.) hynod; rhagorol.
SÍGNATURE, (sub.) nôd, arwydd, marc.
SÍGNET, (f.) fêl, infel.
SIGNÍFICANCE, } (f.) arwyddocâd.
SIGNÍFICANCY, } ---grym, nerth.
                           } ---canlyniad, pwys.
SIGNÍFICANT, (adj.) arwyddocawl.---pwysfawr.
SIGNÍFICATION, (f.) arwyddocâd, ystyr, amgyffred; mynegiad, hyfpyfiad.
To SÍGNIFY, (v.) arwyddocau; hyfpyfu, mynegi.
SÍLENCE, (f.) gosteg, distawrwydd, tawelwch.
To SÍLENCE, (v. a.) distewi, gostegu.

M m

SÍLENT,

S I

SÍLENT, (adj.) distaw, tawel, tawedog.
SÍLENTLY, (adv.) yn ddistaw.
SÍLIQUOSE, } (adj.) masglog.
SÍLIQUOUS, }
SÍLK, (f.) fidan, pali, firig.
SÍLKEN, (adj.) o fidan, fidanaidd.
SÍLKWORM, (f.) prŷf y fidan.
SÍLL, (f.) trothwy.
SÍLLABÚB, (f.) fur-llaeth, llaeth enwyn.—cymmysg o laeth a fur-win.
SÍLLINESS, (sub.) ffolineb, ynfydrwydd.
SÍLLY, (adj.) ffol, fyml, anghall, ynfyd.
SÍLVAN, (adj.) coedog; o'r goedwig.
SÍLVER, (f.) arian.
SÍMILAR, (adj.) tebyg, cynnhebyg, cyffelyb.
SÍMILÁRITY, (f.) cyffelybrwydd, tebygolrwydd, tebygoliaeth.
SÍMILE, (f.) cyffelybiaeth; cymmhariaeth.
SÍMÍLITUDE, (sub.) tebygoliaeth, cyffelybiaeth, tebygolrwydd.
SÍMITAR, (f.) cleddyf camm.
TO SÍMMER, (v. n.) berwi yn araf.
SÍMNEL, (f.) chwiog, teifen lysieuog.
SÍMONY, (f.) simoniaeth, pryniad neu werthiad bywiolaeth eglwys.
TO SÍMPER, (v. n.) gwenu; gwenu yn ynfyd.
SÍMPER, (f.) gwên ynfyd.
SÍMPLE, (adj.) gwirion, diniwaid, diddrwg, fyml, gwaer.—unigol, unplyg.
SÍMPLENESS, (sub.) fymlrwydd, fymledd.
SÍMPLER, (f.) Edr. *Herbalist*.
SÍMPLETON, (f.) fymlyn, hurtyn, huttan, cadafel.
SÍMPLÍCITY, (sub.) fymlrwydd, fymledd, diniweidrwydd.
SÍMPLY, (adv.) yn fyml.
SÍMILÁTION, (f.) ffuant, rhagrith, ffûg.
SÍN, (f.) pechod, bai, trosedd, caredd.
TO SÍN, (v. n.) pechu, troseddu.
SÍNCE, (adv.) can, gan, yn gymmaint.—er pan, yn ol hynny, gwedi hynny.
SÍNCERE, (adj.) diragrith, diffuant, dihocced, union.—pŵr, purlan.
SÍNCRÉITY, (sub.) purdeb, uniondeb, diragrithrwydd.

S I

SÍNECURE, (f.) swydd heb alwad.
SÍNEW, (f.) gewin.
SÍNEWED, (adj.) gewinog.
SÍNEWY, (adj.) gewinog.—*Fig.* cryf, nerthol.
SÍNFUL, (adj.) pechadurus.
SÍNFULNESS, (sub.) pechadurusrwydd, drwg, drygioni.
TO SÍNG, (v.) canu; moliannu.
TO SÍNGE, (v. a.) deifio, golofgi.
SÍNGLE, (adj.) unig, unigol, fengl, neillduol.
TO SÍNGLE, (v. a.) neillduo, didoli.
SÍNGLENESS, (sub.) fenglrwydd, fymledd.
SÍNGLY, (adv.) yn fengl.
SÍNGULAR, (adj.) unig.—neillduol, od.
SÍNGULARITY, (f.) odrwydd.
SÍNISTER, (adj.) chwith, afswy.—drwg, gau, anoneft.
TO SÍNK, (v.) foddï, fuddo.—treio, lleihau.
SÍNK, (f.) ffôs budreddi, geudy.
SÍNLESS, (adj.) dibechod, difai.
SÍNNER, (f.) pechadur.
SÍNUOUS, (adj.) dolennog, rhychog.
TO SÍP, (v.) sippian, llymmeittian.
SÍP, (f.) sip, llymmaid.
SÍPHON, (f.) dwfel.
SÍPPET, (f.) tammaid.
SÍR, (f.) arglwydd.
SÍRE, (f.) tad.
SÍREN, (sub.) morforwyn.—*Fig.* menyw lân.
SÍRNAME, (f.) cyfenw.
SÍROP, } (sub.) súdd llyfiau, neu
SÍRUP, } blanhigion gwedi eu berwi gyd â sugr.
SÍSTER, (f.) chwaer.
TO SÍT, (v. n.) eistedd, gorsfedd.
SÍTE, (f.) Edr. *Situation*.
SÍTHE, (f.) pladur.
SÍTTING, (f.) eisteddiad, eisteddfod.
SÍTUATE, (adj.) yn sefyll, sefydledig.
SÍTUATION, (f.) gosodiad, safadlle, sefydliad.—cyflwr.
SÍX, (adj.) chwech.
SÍXPENCE, (f.) chwe-cheiniog.
SÍXSCÓRE, (adj.) chwech ugain.
SÍXTÉEN, (adj.) un ar bymtheg.
SÍXTH, (adj.) chweched.

SÍXTY,

S K

Y, (adj.) trugain.
 , (f.) maint, maintioli.---yſg-
 ling, glûd.
 ZE, (v. a.) meſuro, trefnu'n
 iaintioli, glûdo.
 ABLE, (adj.) o faintioli cyff-
 n.
 , (adj.) yſgrawlingaidd, gludog.
 S K
 N, (f.) cengl.
 E, (f.) Edr. *Scate*.
 ETON, (f.) yſgerbwdd, eſgyrn-
 m.
 TIC, } (adj.) amheus, pet-
 TICAL, } rus.
 TIC, (f.) amheuwyr, petrufwr.
 TISM, (f.) amheuaeth cyff-
 nol.
 CH, (f.) cynllun, dŵll, cilun.
 ER, (f.) gwaell.
 ÉWER, (v. a.) gweillio.
 F, (f.) ceubal, ceubol.
 FUL, (f.) cyfarwydd, gwyb-
 deallus, cywraint, celfydd.
 FULLNESS, (f.) cyfarwyddyd,
 rddgarwch.
 L, (f.) cyfarwyddyd, cywrein-
 dd, gwybodaeth, celfyddyd.
 LED, (adj.) celfydd, cyfar-
 d.
 LET, (f.) callor bychan.
 , (f.) Edr. *Scum*.
 IM, (v. a.) dihuſennu.---Edr. *To*
z.
 MER, (f.) Edr. *Scummer*.
 , (f.) croen; tonnen.
 IN, (v. a.) digroeni, pilio,
 go.---croeni.
 K, (f.) diod, pottes.
 INK, (v. n.) gweini diod.
 NER, (f.) crwynwr.
 NY, (adj.) croenog, cŵl, teneu.
 IP, (v. n.) neidio, llammu,
 ſach.---gadael heibio, myned
 beth.
 , (f.) naid, llamm.
 'PER, (f.) penllongwr, meistr
 g.---math ar bysgodyn.
 'PING, (adj.) llamſachus
 .MISH, (f.) yſgarmes, ymgip-
 i, ymyſſon.
 YRMISH, (v. n.) ymgipprys,
 yſſon, aergod.
 UMISHING, (f.) ymgipprys, ym-

S L

geintach, ymgattewrach, ceintach
 gan neidio ym mlaen ac yn ol,
 SKIRT, (f.) ymmyl gwiſg, cwrr,
 godrau.
 SKITTISH, (adj.) gwyllt; gwam-
 mal; drythyll, anllad.
 SKREEN, (f.) Edr. *Screen*.
 To SKREEN, (v. a.) Edr. *To screen*.
 SKULL, (f.) penglog, ſiol.
 SKY, (f.) awyr, wybr.
 SKY'COLOUR, (adj.) lliw'r wybr.
 SKY'LIGHT, (sub.) ffenestr mewn
 cronglwyd.
 S L
 SLAB, (sub.) aſtellen o'r tu allan i
 bren---carreg waſtod.---llacca.
 To SLÁBBER, (v. n.) glafoerio;
 gwlybhau.
 SLÁBBY, (adj.) gwlyb, tomlyd.
 SLACK, (adj.) llacc, yſlacc; rhydd.
 To SLACK, } (v.) bod yn eſgeulus;
 SLÁCKEN, } oedi.---yſlacco, llacc-
 hau; rhyddhau.
 SLÁCKNESS, (f.) yſlaccrwydd---
 eſgeulusdra, oed.
 SLAIE, (f.) peithyn gwehŷdd.
 To SLAKE, (v. a.) diffoddi; tym-
 mheru.
 To SLÁNDER, (v. a.) enllibio, goganu,
 abſennu, camachwyn, athrodi.
 SLÁNDER, (f.) athrod, enllib.
 SLÁNDERER, (f.) athrodwr, abſen-
 nwr, enllibiwr.
 SLÁNDEROUS, (adj.) athrodus, ath-
 rodgar, enllibus.
 SLANT, } (adj.) Edr. *Oblique*.
 SLÁNTING, }
 SLAP, (f.) cŵs, dyrnod.
 To SLASH, (v. n.) torri, cwtto.---
 taro, curø.
 SLASH, (f.) clwyf, archoll; cwt.
 SLATE, (f.) peithyn.
 To SLATE, (v. a.) peithyno.
 SLÁTTERN, (f.) Edr. *Slur*.
 SLAVE, (f.) caethwas, caeth.
 SLÁVER, (f.) poer, poerion, gla-
 foerion.
 To SLÁVER, (v. n.) glafoeri.
 SLÁVERY, (f.) caethiwed.
 SLÁUGHTER, (sub.) lladdfa, lleas,
 aerfa.
 To SLÁUGHTER, (v. a.) lladd.
 SLÁVISH, (adj.) gwafaid, caeth;
 gwael.

S L

SLAVISHNESS, (f.) caethder; gwael-
edd.
To SLAY, (v.a.) lladd.
SLÉAZY, (adj.) gwan, difylwedd.
SLED, (f.) carr.
SLEDGE, (f.) gordd.—carr.
SLEEK, (adj.) llyfn; ysplennydd,
disglair.
To SLEEK, (v.a.) llyfnhau.
SLEEP, (f.) cwsg, hŷn.
To SLEEP, (v.n.) cyfgu, huno.
SLEEPINESS, (f.) Edr. *Drowsiness*.
SLEEPLESS, (adj.) digwsg, deffro.
SLEEPY, (adj.) cysglyd.
SLEET, (f.) eirlaw.
SLEEVE, (f.) llawes.
SLEIGHT, (sub.) celfyddgarwch;
dichell.
SLÉNDER, (adj.) main, eiddil, te-
neu, cŵl.
SLÉNDERNESS, (f.) meindra, eidd-
ilwch.
To SLICE, (v.a.) tafellu.
SLICE, (f.) tafell.
To SLIDE, (v.n.) llithro, ymlithro.
SLIDE, (f.) llithrad.
SLIGHT, (adj.) ysgafn; bychan;
gwan; main; teneu, eiddil.
SLIGHT, (f.) dibrifdod.—cyfrwyf-
der.
To SLIGHT, (v.a.) esgeuluso, di-
brifio, diyltyru, dirmygu.
SLIGHTLY, (adv.) yn esgeulus, yn
ddibris; yn ddirmygus.
SLIGHTNESS, (f.) gwendid, eidd-
ilwch.—dibrifdod.
SLIM, (adj.) eiddil, teneu.
SLIME, (f.) clai.
SLIMY, (adj.) cleiog, gludog.
SLING, (f.) tafl, tafl-ffon, blif.
To SLING, (v.a.) taflu, ergydio.
To SLINK, (v.n.) ffoi'n lladradaidd.
—(act.) erthylu.
To SLIP, (v.) tramgyddo, llithro;
diangc, ymddiangc.—colli; rhwydd-
hau.
SLIP, (f.) tramgydd, llithrad.
—camfyniaid.—cangen.—diang-
fa.
SLIPPER, (f.) sandal.
SLIPPERY, (adj.) llithredig, llith-
rig.
SLIT, (f.) hollt, holltiad.
To SLIT, (v.a.) hollti.

S L

To SLÍVER, (v.a.) hollti.
To SLOCK, (v. a.) diffoddi.—llacc-
hau.
SLOB, (sub.) eirinen perth, eirinen
ddu.
SLOOP, (f.) llong fechan.
To SLOP, (v.a.) taenellu dwfr.
SLOP, (f.) diod falw.—llawdr.
SLOPE, (adj.) Edr. *Oblique*.
SLOPE, (f.) osgo, lleddf.
To SLOPE, (v.a.) osgoi, lleddfu.
SLOPPY, (adj.) gwlyb, bawlyd.
SLOTH, (f.) musgrelli, syrthni, di-
ogi.
SLOTHFUL, (adj.) diog, musgrell.
SLOTHFULNESS, (f.) diogi, mus-
grelli.
SLOUCH, (f.) dyn a golwg drym-
aidd.
SLÓVEN, (f.) fwl, dyn brwnt arian
fwga.
SLÓVENLINESS, (f.) brynti, bud-
reddi.
SLÓVENLY, (adj.) fwga, arian.
SLOUGH, (sub.) ffôs, pŵll, dwfr ffôs.
—yr hên groen a fwriad'r neidr.
SLOUGHY, (adj.) ffoslyd, lleidog.
Slow, (adj.) llonydd; hwyrfryd-
ig, trymluog, hwyrdwrn, mus-
grell; diweddar; dŵl.
Slówness, (f.) hwyrfrydigrwydd,
musgrelli, syrthni.
To SLÚBEER, (v. a.) trybaeddu,
diwyno.—gwneuthur peth mewn
modd diog.
SLUDGE, (f.) llacca, tom a dwfr.
SLUG, (f.) malwoden.—dyn diog
musgrell cysglyd.—rhwyftr.
SLUGGARD, (f.) diogyn, cysgadur.
SLUGGISH, (adj.) cysglyd, diog,
musgrell, fwrth, llysgacthan.
SLUGGISHNESS, (f.) mysgrelli, di-
ogi, syrthni, cysgni.
SLUICE, (f.) dyfr-ddor, gollyngfa
llyn.
To SLÚMBER, (v.n.) cyfgu, heppian,
huno.
SLÚMBER, (f.) hun, cwsg.
SLÚMBEROUS, } (adj.) cysglyd.
SLÚMBERY, }
To SLUR, (v. a.) diwyno, anharddu.
—twyllo.
SLUR, (f.) anglod, drygair, athrod.
SLUT, (f.) yslwt, benyw fwga.
SLÚT.

S M

SLUTTISH, (adj.) fwga, aflan, brwnt.

SLUTTISHNESS, (sub.) aflendid, brynti.

SLY, (adj.) cyfrwys, dichellgar.

S M

To SMACK, (v. n.) chwaethu, blasu, profi, sawrio. — cufanu. — gwneuthur trwst difymmwth.

SMACK, (f) archwaeth, blas. — cufan. — llong fechan.

SMALL, (adj.) bychan, eiddil, main.

SMALLPOX, (f.) y frech wenn.

SMALLNESS, (f.) bychander, meinder.

SMART, (adj.) bywiog; llymm; ffel.

SMART, (f.) dolur, gwŷn.

To SMART, (v. n.) gwynegu, gwynio.

SMARTNESS, (f.) llynder, toffer.

SMATCH, (f.) blas, archwaeth, sawr.

To SMATTER, (v. n.) bod yn hanner dysgedig. — baldorodd, fiarad yn anneallus.

SMATTER, (sub.) goddysgeidiaeth, hanner dysgeidiaeth.

SMATTERER, (f.) crynysgolhaig.

To SMEAR, (v. a.) Edr. *to besmear*.

To SMELL, (v. a.) arogl, sawrio.

SMELL, (f.) arogl, sawr, arwynt.

To SMELT, (v. a.) toddi mwyn.

SMELT, (sub.) math ar bysgodyn bychan.

To SMERK, (v. n.) gwenu neu edrych yn anllad.

SMICKET, (f.) crys benyw.

To SMILE, (v. n.) gwenu, glafwenu.

SMILE, (f.) gwên.

To SMITE, (v. a.) taro, curo, pwyo. — lladd.

SMITH, (f.) gôf.

SMITHERY, } (f.) gefail gof.

SMITHY, }

SMOCK, (f.) crys benyw, hefis.

SMOCKFACED, (adj.) difarf.

SMOKE, (f.) mŵg.

To SMOKE, (v. n.) mygu.

SMÓKY, (adj.) myglyd.

SMOOTH, (adj.) llyfn, gwaftad, cabol, caboledig.

To SMOOTH, (v. a.) llyfnhau, caboli, gwaftadhau. — gwenhieithio.

SMÓOTHNESS, (f.) llyfnder, gwaftadrydd.

S N

To SMÓTHER, (v.) tagu, llinagu, mogu, mygu.

SMÓTHER, (f.) mwg, mwgdarth.

SMUG, (adj.) Edr. *Spruce*.

To SMÚGGLE, (v. a.) cymmeryd i mewn, neu ddwyn moddion heb dalu ardreth am danynt.

SMÚGNESS, (f.) Edr. *Neatness*.

SMUT, (f.) huddyl, parddu. — rhwft. — ferthedd, crocfanaeth.

To SMUT, (v. a.) pardduo.

SMÚTTY, (adj.) parddulyd, huddylgyd.

SNACK, (f.) rhann, cyfran.

SNÁFFLE, (f.) gwenfa, genfa.

To SNÁFFLE, (v. a.) ffrwyno.

SNAG, (f.) dant yn faethu allan.

SNAIL, (f.) malwen, malwoden.

SNAKE, (f.) neidr.

SNÁKY, (adj.) nadreddog.

To SNAP, (v. a.) torri — cnoi. — cipio, ysgipio. — cdliw.

SNAP, (f.) torriad yn fyrr. — cnofa.

SNÁPPISH, (adj.) Edr. *Pecish*.

SNÁPSACK, (f.) coden neu ysgrepan milwr, rhagodfa.

SNARE, (f.) magl, rhwyd, croglath.

To SNARE, (v. a.) Edr. *To entrap*.

To SNARL, (v. n.) chwyrru.

To SNATCH, (v.) cipio, ysgipio, yfgyfllo.

SNATCH, (f.) cippiad, ysglyfiad. — dernyn.

To SNEAK, (v. n.) llechu, godech. — ymlusgo.

SNEÁKING, (adj.) gwael, falw. — cybyddlyd.

To SNEAR, (v. n.) lledwenu, chwethin am ben, gwatwor, cellweirio, gwawdio.

SNEAR, (sub.) cellwair, gwatwor, gwawd.

To SNEEZE, (v. n.) trewi, entrewi, tifo.

SNEEZE, (f.) entrew, entrewiad.

To SNIFF, } (v. n.) ffroeni, tynnu

SNIFFLE, } i'r ffroenau.

To SNÍGGLE, (v. n.) llyfowenna.

To SNIP, (v. a.) torri â sífwrn.

SNIP, (f.) torriad.

SNIPE, (f.) ysfid, giach.

SNIFFER, (f.) cyfran fechan.

SNIVEL, (f.) llyfnafedd.

To SNIVEL, (v. n.) bod â llyfnafedd

yn

S O

yn rhedeg o'r trwyn.---*Fig.* llef-
ain fel plentyn.

To SNORE, (v. n.) chwyrau.

SNORE, (f.) chwyriad.

To SNORT, (v. n.) ffroeni.

SNOT, (f.) llyfnafedd, chwydredd
trwyn.

SNÓTTY, (adj.) llyfnafeddog,
chwydreddog.

SNOUT, (f.) trwyn, duryn.

SNOW, (f.) eira, eiry, ôd.

To SNOW, (v. n.) bwrw eira.

SNÓWY, (adj.) llawn eira; gwynn
fel eira.

SNUB, (f.) cerydd.---*Edr. Jag.*

To SNUB, (v. a.) *Edr. To reprimand.*

SNUFF, (f.) pen canwyll.---ffroen-
iad.---trew-lwch, llwch trwyn

To SNUFF, (v.) ffroeni; tynnu i'r
ffroenau.---arogli.---torri pen can-
wyll.

SNUFFERS, (f.) glanhiadur, saltring-
au, gefeiliau.

To SNUFFLE, (v. n.) siarad trwy 'r
trwyn.

SNUG, (adj.) cynnwys, cryno; cyn-
nes.

To SNUGGLE, (v. n.) gorwedd yn
gynnes.

S O

So, (adv.) felly, fel hyn.

To SOAK, (v.) mwydo, gwlychu.

SOAP, (f.) sebon.

To SOAR, (v. n.) chedeg i fynu;
dyrchafu.

To SOB, (v. n.) uchencidio, igian.

SOB, (f.) yr igian, uchenaidd, ebwch.

SÓBER, (adj.) sobr, cymhedrol,
difrwyf.---difrif.

SÓBERNESS, } (f.) sobrwydd, cym-

SOBRIETY, } hedroldeb.

SÓCIABLE, (adj.) cyfeillgar, cym-
deithgar.

SÓCIABLENESS, (f.) cyfeillgarwch,
cymdeithasgarwch, cyweithas-
rwydd.

SÓCIAL, (adj.) cymdeithgar, cym-
deithafol.

SOCÍETY, (f.) cymdeithas, cyfeill-
ach, cyweithas; cyfrannogaeth.

SOCK, (f.) foccys, foccyfen.

SÓCKET, (f.) mortais, *Ecf.* xxvi. 19.

SOD, (f.) mawnen, tywarchen.

SOD, preter. of *to see the*.

S O

SODÁLITY, (f.) cyfeillach, cym-
deithas; brawdoliaeth.

SÓDER, (f.) sawdur, peth i asio.

To SÓDER, (v. a.) sawdurio, asio.

SÓDOMY, (f.) *Edr. Buggery.*

SÓFT, (adj.) tyner, esmwyth, me-
ddal, masf.

To SÓFTEN, (v. a.) meddalhau; es-
mwytho.

SÓFTLY, (adv.) yn esmwyth, yn
dirion.

SÓFTNESS, (f.) meddalwch, tyner-
wch, ystwythder, masfuedd.

To SOIL, (v. a.) halogi, diwyno,
budreddu, anurddo.---teilo.

SOIL, (f.) tom, tail, gwrtaith.---
tir, dacar.

To SOJOURN, (v. n.) ymdeithio.

SOJOURNER, (f.) dieithrddyn, ym-
deithydd, pererin.

To SOLÁCE, (v. n.) cyffuro, diddanu,
difyrro.

SÓLACE, (sub.) cyffur, diddanwch,
comffordd.

SÓLAR, } (adj.) heulog, yn per-
SÓLARY, } thyn i'r haul.

To SÓLDER, (v. a.) *Edr. to solder.*

SÓLDIER, (f.) milwr, rhyfelwr, saw-
diwr, lluyddwr.

SOLE, (adj.) unig.

SOLE, (f.) gwadn troed neu esgid.---
pysgodyn a elwir tafod yr hydd.

To SOLE, (v. a.) gwadnu.

SÓLECISM, (f.) trwfgliaeth, ymad-
rodd anaddas.

SÓLEMN, (adj.) parchedig, parchus,
difrif, pryfur, sanctaidd; ofnadwy.

SOLÉMNITY, (f.) uchelwyl, gwyl
arbennig, edmygedd.

SOLEMNIZÁTION, (f.) *Edr. Celebra-
tion.*

To SOLEMNÍZE, (v. a.) *Edr. to cele-
brate.*

To SOLÍCIT, (v. a.) erfyd, eidduno;
annog.

SOLICITÁTION, (f.) *Edr. Importunity.*

SOLÍCITOR, (f.) dadleuwr.---erfyn-
iwr dros arall.

SOLÍCITOUS, (adj.) gofalus, pry-
derus.

SOLÍCITUDE, (f.) cur, gofal, pry-
der.

SÓLID, (adj.) cyfan, cyfangwbl, di-
dwnn, didorr, ffyrf, didwll.

SOLÍDITY,

S O

SOLIDITY, } (f.) ffyrdder, cyfan-
SOLIDNESS, } der.—ficrwydd.
SOLILOQUY, (f.) ymddiddan cyf-
 rinachol a wnelo un wrtho ei hun.
SOLITARY, (adj.) unig, unigol,
 neilltuol, wrtho ei hun.
SOLITARY, (f.) Edr. *Hermit*.
SOLITUDE, (f.) anghyfannedd-dra,
 neillduedd, unigolrwydd.
SOLLAR, (f.) Edr. *Garret*.
SOLSTICE, (f.) gorfas yr haul.
SOLSTITIAL, (adj.) a berthyn i
 orfas yr haul.
SOLUBLE, (adj.) a ellir ei ddattod ;
 toddadwy.
To SOLVE, (v. a.) egluro, amlygu,
 deongli.
SOLVENCY, (f.) gallu i dalu.
SOLVENT, (adj.) abl i dalu.
SOLUTION, (f.) dattodiad.—eglur-
 had ; attebiad.
SOME, (adj.) rhai, rhyw, peth,
 ychydig.
SOMEBODY, (f.) rhyw un.
SOMEHOW, (adv.) mewn rhyw
 fodd.
SOMETHING, (f.) rhyw beth.
SOMETIMES, (adv.) weithiau.
SOMEWHAT, (f.) rhyw beth.
SOMEWHERE, (adv.) mewn rhyw le.
SOMNIFEROUS, } (adj.) hunddwyn,
SOMNIFIC, } a baro gyfsgu.
SON, (f.) mab.
Son in law, (f.) daw, dawf, mab
 ynghyfraith.
SQŪATA, (f.) Edr. *Tune*.
SONG, (f.) cân, canu, cathl, caniad.
SONGSTER, (f.) cantor, cethlydd.
SONGSTRESS, (f.) canraig.
SÖNNET, (f.) odl, awdl, cân.
SÖNOROUS, (adj.) soniawrus, seinfawr,
 llafar, crochlais.
SOON, (adv.) yn glau, yn fuan, ar
 frys, diattreg, yn fore, ebrwydd.
SOOT, (f.) huddygl.
To SOOTHE, (v. a.) gwenhieithio,
 truthio.—esmwytho, heddychu,
 llonyddu, tawelu, lliniaru.—bodd-
 hau, boddloni.
To SOOTHSAY, (v. n.) rhagddywed-
 yd.
SOOTHSAYER, (f.) dewin, darogan-
 wr.
SÖOTY, (adj.) huddyglyd.

S O

SOP, (f.) tammaid, tam, bara wedi
 ei fwydo mewn llynn.
To SOP, (v. a.) mwydo mewn llynn.
SÖPHI, (f.) ymerawdwr Persia.
SÖPHISM, (f.) cyfrwys ddadl, rhes-
 wm dicheggar a ddywedo'r gau
 yn rhith y gwir.
SÖPHISTICAL, (adj.) cyfrwys, di-
 chelligar.
To SÖPHISTICATE, (v. a.) Edr. *to*
adulterate.
SÖPHISTRY, (f.) dadlyddiaeth ddi-
 chelligar.
SÖPORIPHEROUS, } (adj.) hun-
SÖPORIFIC, } ddwyn, a baro
 gyfsgu.
SÖRCERER, (f.) swynwr, dewin.
SÖRCERY, (f.) Edr. *Magic*.
SÖRDID, (adj.) budr, brwnt, fwga,
 aflan.—gwael, falw ; cybydd,
 crintach.
SÖRDIDNESS, (f.) budreddi, brynti.
 —falwedd.—cybyddiaeth, budr-
 chwant, budrelw.
SÖRE, (f.) briw, gweli.
SÖRE, (adj.) toft, dolurus, clwyfus.
SÖREL, (f.) carw tair blwydd oed.
SÖRREL, (f.) furan.
SÖRREL, (adj.) goleugoch, melyn-
 goch.
SÖRROW, (f.) gofid, dolur, trist-
 wch, alaeth, hiraeth.
To SÖRROW, (v. n.) Edr. *to grieve*.
SÖRROWFUL, (adj.) galarus, alaeth-
 us, cwynfannus, hiraethus.
SÖRRY, (adj.) blin, trist.—gwael,
 falw, dibris.
SÖRT, (f.) fud, fut, mât, rhyw,
 grâdd, rhywogaeth ; dâll.
To SÖRT, (v. a.) gwahanu, trefnu,
 dosparthu.
SÖRTMENT, (f.) dosparthiad, neill-
 duad, didoliad.—pethau wedi eu
 didoli.
To SOSS, (v. n.) syrthio yn fyth i
 gadair.
SÖT, (f.) meddwyn, gloddestwr,
 wttrefwr.—hurtyn.
SÖTTISH, (adj.) meddw, brwyfsg.—
 dwl, hurt.
SÖTTISHNESS, (f.) meddwdod.—
 hurtrwydd, ffolineb.
SÖVEREIGN, (f.) arglwydd, pen-
 naeth, pen llywydd.

S P

SÓBERRIGEN, (adj.) iechaf, pennaf; mwyaf, goruchaf, goruchaf.
SÓBERRIGATY, (f.) goruch, goruchafach, goruchafwdrach.
SOUL, (f.) enaid, fin, y gwyl.
SÓULLESS, (adj.) diwyl, dienaid.
SOUND, (adj.) iach, hollach, cyfan. *diannaf*—der, diangol.
SOUND, (sub.) iain, adfain, trwm. *lawn*—môr bas.—*Edr. Pwll.*
TO SOUND, (v.) plwmio.—*chwilio*, *holl*—*leinio*.
SOUNDING, (adj.) leinlawr, llofnod.
SOUNDNESS, (f.) ffydder, cyfandir, gym, cadernid.—*lawnrwydd*.
SOUP, (f.) llymmeddwyd.
SOUR, (adj.) tŷr, egr, chwithl.—*tarrug*.
TO SOUR, (v.) fŷr.
SOUCE, (f.) ffynnon, ffynnon-wys.—*gwreiddyn* a *dechreuad* *peth*.
SOURISH, (adj.) furaidd.
SOURNESS, (f.) furdur, fŷrn; gerwindeb.
SOUZE, (f.) heli a whair o halen, dwfr a gwinegr.
TO SOUZE, (v.a.) mwyo yn y cyfryw heli.—*plwngio*, *taflu i'r dwfr*—*taethu* megis aderyn ar braidd.
SOUTH, (f.) deheu.
SOUTHERN, (adj.) deheuol.
SOUTHERNWOOD, (f.) bryttwr.
SOUTHWARD, (adv.) tu a'r deheu.
SOW, (f.) hwch.—*benyw* anfyber.
TO SOW, (v.a.) hau.
SOWER, (f.) hauwr.
SPACE, (f.) yspaid, encyd.—*cyfwng*, *lle*, *changder* *lle*.
SPACIOUS, (adj.) chang, cheng, llydan, helaeth.
SPACIOUSNESS, (f.) changder, helaethrwydd.
SPADE, (f.) pâl.
SPAKE, (preter. of *spake*.)
SPAN, (f.) rhychwant.
TO SPAN, (v.a.) mesuro a rhychwant.
SPAN, (preter. of *spin*.)
SPANGLE, (f.) boglyn o fetel ddifglair.
SPANIEL, (f.) ci adarwr.

S P

SPARKISH, (adj.) ysparnaidd.
SPARK, (f.) trofol dŵs, bollt.—*yf-gol*.
TO SPARK, (v.) bollto.—*Fig. ymladd*.
SPARKLES, (sub.) math ar hoelion bynnain i ddodi mewn gwadnau ngulau.
SPARS, (adj.) tancu, cul.—*Edr. Jecury*.
TO SPARE, (v.) arbed, tolio.—*peidio*; *goddod*; *madden*, *parcyn*, *eiach*, *hepcor*.
SPATERIE, (f.) afennau mochyn.
SPARGEFACTIOS, (f.) gwafrad, mencilad.
SPARING, (adj.) prin, cynnil, arbedus.
SPARINGNESS, (f.) cynnilddeb, arbed, crintachrwydd.
SPARK, (f.) gwrechionen.—*llegcyn* dilyn pert hoyw.
SPARKLE, (f.) gwreichionen.
TO SPARKLE, (v.n.) gwreichioni.
SPARKLING, (adj.) gwreichionllyd, diuglair.
SPARROW, (f.) aderyn y to.
SPASM, (f.) *Edr. Cramp*.
TO SPATTER, (v.a.) diwyno, budreddu, anurddo.—*enllibio*, *hortio*.
SPATTERDASHES, (f.) foccyfau.
SPATULA, (f.) offeryn i ledu plastr.
SPAVIN, (f.) llyncoc.
SPAW, (f.) dwfr oddiwrth y mwyn.
TO SPAWL, (v.n.) poeri.
SPAWL, (f.) poer.
SPAWN, (f.) cronell, grawn pygod.—*hil*, *hilogaeth*.
TO SPAWN, (v.n.) bwrw cronell.—*deillio*.
TO SPAY, (v.a.) dispadu creadur benyw.
TO SPEAK, (v.) fiarad, dywedyd, llafaru, parablu, datgan, fôn, adrodd.
SPEAKER, (f.) adroddwr, llefarwr, areithiwr, dadleuwr.
SPEAR, (f.) yspwr, gwaywffon, tryfer.
SPECIAL, (adj.) neillduol, enwedigol, priodol, gwahanredol; rhagorol.
SPECIALTY, } (sub.) *Edr. Par-*
SPECIALITY, } *ticularity*.
SPECIES, (f.) rhyw, rhith.—*bath*, *arian bath*.

S P

SPECIFIC, } (adj.) yspysol, parth-
SPECIFIC, } ol.
SPECIFICATION, (sub.) yspysiad;
 neillduad, enwad yn neillduol.
To SPECIFY, (v. a.) neillduoli, en-
 wi, dangos trwy ryw wahaniad.
SPECIMEN, (f.) esampI; prawf.
SPECIOUS, (adj.) prydus, pryd-
 weddol, golygus, tég.—Edr. *Plan-*
sible.
SPECK, (f.) mann, brycheuyn.
To SPECK, (v. a.) mannu.
SPECKLE, (f.) mann, brycheuyn.
SPECTACLE, (adj.) drych—yspec-
 tal, golwg wydr.
SPECTATOR, (f.) edrychwrrar, dis-
 gwillwr.
SPECTRE, (f.) drychiolaeth, lled-
 rith, anyfryd.
To SPECULATE, (v. n.) ystyried yn
 ddwys ac yn ddifrifol.
SPECULATION, (f.) golygiad yn y
 meddwl.—dychymmyg yn y me-
 ddwl.
SPECULATIVE, (adj.) tremmiol, syn-
 niol; myfyrion, nid ymarferol.
SPECULUM, (f.) drych, gwydr go-
 lwg.
SPEECH, (sub.) araith, traethawd,
 ymadrodd, parabl.
SPEECHLESS, (adj.) mud.
SPEED, (f.) brys, ffrwf, ffrwdan.
 —llwyddiant.
To SPEED, (v.) brysio, ffrystio, pry-
 furo, ffrustio, ffrwdanu.—llwyddo.
SPEEDY, (adj.) buan, cyflym.
SPELL, (f.) swyn, swyn-gyfaredd,
 cyfaredd, swyn-gan. —gweithiad
 dros dro yn lle un arall.
To SPELL, (v) enwi a chyffylltu
 llythrennau, sillafu.—swyno.
To SPEND, (v. a.) treulio, gwario,
 afradloni, hala; difa, yfu.
SPENDTHRIFT, (f.) dyn treulfawr
 afradlon.
SPERM, (f) hâd y cenhedlir peth
 o hono, anian, rhith.
SPERMACEÏ, (f.) hâd y morfil.
SPERMATIC, } (adj.) yn perthyn
SPERMATICAL, } i'r hâd.
To SPEW, (v.) chwydu, ymgyfo-
 gi, gloesio.
SPHERE, (sub.) llun cyfrgrwn bob
 ffordd, pêl gyfrgrwn, cylch.—
 cyrhaeddiad.

S P

SPHERIC, } (adj.) crwnn.
SPHERICAL, }
SPICE, (f.) llyfiau sioppau, pŵr ly-
 fiau
SPIDER, (f.) pryf coppyn, coppyn.
SPIGOT, (f.) dwfel, tap.
SPIKE, (f.) tywyfen yd.—hoel hir.
To SPIKE, (v. a.) hoelio â hoelion
 hirion.
SPICKENARD, (f.) yspicnard.
SPILL, (f.) drylllyn, ychydigyn.
To SPILL, (v. a.) colli, gwastraffu.
To SPIN, (v. a.) nyddu.
SPINDLE, (f.) gwerthyd.
SPINE, (sub.) afgwrn y cefn, glain
 cefn.
SPINET, (f.) mâth arofferyn cerdd.
SPINFEROUS, (adj.) addwg ddrain,
 dreiniog.
SPINNING-wheel, (f.) rhod nyddu,
 cengliadur, chwerfan, ystyllod
 dirwyn.
SPINOUS, (adj.) dreiniog.
SPINSTER, (sub.) nyddwraig, tal-
 grib.—*In law*, gwyrif, morwyn.
SPINY, (adj.) dreiniog. —dyryf-
 edig.
SPIRAL, (adj.) camm, trocog.
SPIRE, (f.) tro, dirwyndro.—
 clochdy.—curnen, un peth a fo yn
 myned feinach feinach tu a'r pen.
SPIRIT, (f.) yspryd, anadl.
SPIRITED, (adj.) bywiog, glew.
SPIRITUAL, (adj.) ysprydol.
SPIRITUALITY, (sub.) ysprydol-
 rwydd, ysprydoldeb.
To SPIRITUALIZE, (v. a.) yspryd-
 oli.
SPIRITUOUS, (adj.) llawn yspryd.
 —distylliedig.
To SPIRIT, (v. n.) ffrydio allan.
SPISSITUDE, (f.) tewedd, tewder.
SPIT, (f.) bêr.—dyfnder dacar.
To SPIT, (v. a.) dodi ar fêr.—poeri.
SPI TAL, (f.) Edr. *Hospital*.
SPITE, (f.) malis, cenhigen, drwg-
 ewyllys.
In SPITE of, er gwaethaf; o an-
 fodd.
To SPITE, (v. a.) fionmi.
SPITEFUL, (adj.) maleisus, cenhig-
 ennus.
SPITEFULNESS, (f.) Edr. *Malig-*
nity.

S P

SPITTLE, (f.) poer, poeryn.
To SPLASH, (v.a.) Edr. *to damb*.
SPLAYFOOT, (adj.) troedgam.
SPLEEN, (f.) y dduwg, duwg.—
 llid, bâr, digofaint.
SPLÉNDENT, (adj.) ysplennydd,
 echdywynedig, disglaïr, gloyw.
SPLÉNDID, (adj.) disglaïr, gloyw;
 hardd, hardd-deg; ardderchog.—
 costfawr.
SPLÉNDOR, (f.) disgleirdeb, gloyw-
 der; ardderchawgrwydd, rhod-
 res.
SPLÉNETIC, (adj.) claf o'r dduwg.
 Edr. *Pewisb*.
To SPLICE, (v. a.) cyffylltu rhâff
 wrth blethu y ddau pen ynghyd
 am eu gilydd.
SPLINT, } (sub.) ysgyren, dellt-
SPLINTER, } en.
To SPLIT, (v.) hollti.
SPLITTER, (f.) holltwr.
SPLUTTER, (f.) Edr. *Buſtle*.
To SPOIL, (v. a.) yfpeilio, ysglyf-
 aethu, anrheithio, difrodi.—an-
 afu; llygru, halogi.
SPOIL, (f.) yspail, anrhaith.
SPOKE, (f.) braich olwyn.
SPONGE, (f.) ysbwng, madorchen,
 ysbwrn.
To SPONGE, (v.n.) fychu ag ysbwng.
 —bolera.
SPONGER, (f.) bolerwr.
SPONGY, (adj.) tebyg i'r ysbwng,
 chwisloglog; tyner, mafw.
SPOUSAL, (adj.) dyweddiol.
SPONSOR, (sub.) mâch.—tâd be-
 dydd.
SPONTÁNEOUS, (adj.) naturiol, o
 hono ei hun.
SPOOL, (f.) gwerthydd.
SPOON, (f.) llwy.
To SPOON, (v. n.) hwylio o flaen y
 gwynt.
SPONFUL, (f.) llwyiad.
SPORT, (f.) chwarae; cellwair;
 difyrwch.—camp, megis helfa, &c
To SPORT, (v.) chwarae, difyrro,
 digrifu.
SPORTFUL, (adj.) llawen, difyr.
SPORTSMAN, (f.) helwr, adarwr.
SPOT, (f.) mann, brycheuyn.
SPOTLESS, (adj.) pŵr, glân, difrych-
 culyd.

S P

SPÓTTY, (adj.) mannog, brycheulyd.
SPOUSAL, (adj.) dyweddiol.
SPOUSAL, (f.) priodas, dyweddi.
SPOUSE, (f.) priodferch, priodas-
 ferch, priod; priodfab, priodas-
 fab.
SPOUT, (f.) pifyll, ffrwd,—gen-
 au pifyll, dwfel.
To SPOUT, (v. n.) pifyllio, ffrydio,
 dylifo, ffrychwyllt.
SPRAIN, (f.) tyrſiad.
To SPRAIN, (v. a.) tyrfu.
SPRAT, (f.) crothell.
To SPRAWL, (v.n) amgreinio, yn-
 greinio.
SPRAY, (f) brigyn.
To SPREAD, (v.) gwaſgaru, tanu,
 lledi, egori.
SPRIG, (f.) brigyn, yfbrigyn.
SPRIGGY, (adj.) brigog.
SPRIGHT, (f.) drychiolaeth, anyf-
 pryd.
SPRIGHTFUL, (adj.) bywiog. Edr.
Brisk.
SPRIGHTFULNESS, (f.) Edr. *Liveliness*.
To SPRING, (v.) blaguro, blaen-
 darddu.—tarddu, deillio.—neid-
 io, adlammu.—codi.—llyngcu
 dwfr.
SPRING, (f.) gwanwyn.—gorllanw.
 —ffynnon, ffynhonell.—dechreu-
 ad.—naid, adlam.—deryn o ddur
 wedi ei dymheru fel ag y neidia
 yn ei ol pan blygir, at ofod er-
 mygau i gerdded, &c.—croglath.
SPRINGINESS, (f.) Edr. *Elasticity*.
SPRINGY, (adj.) Edr. *Elastic*.
To SPRINKLE, (v. a.) yfgeinio, yf-
 geintio, taenellu.
SPRINKLING, (f.) taenelliad.
To SPROUT, (v.n.) blaguro, blaen-
 darddu.
SPROUT, (f.) blaendardd, blagur-
 yn.
SPRUCE, (adj.) tlŵs, tég, hardd,
 dillyn, hoyw.
SPRUCENESS, (f.) hoywder, hardd-
 wch.
SPUME, (f.) ewin, gorferw.
SPUNGING-HOUSE, (f.) tŷ neu le y
 ceidw ceispylliaid ddyledwyr gwe-
 di eu dal, hyd oni chyttunant a'u
 gofynwyr.

S Q

gofynwyr, neu gael eu symmud i garchar.

SPUNGY, (adj.) Edr. *Spongy*.

SPUR, (f.) yspardyn.

To SPUR, (v. a.) yspardyno.

SPURIOUS, (adj.) ffigiol, ffuantus, annilyd.---bastarddaidd.

To SPURN, (v. a.) gwrthod yn ddirmygus. Edr. *to kick*.

SPURN, (sub.) troeddiad.---triniad dirmygus.

SPURT, (f.) tafgiad.

To SPUTTER, (v. n.) glafoerio, tafgu glafoerion wrth ddywedyd.

SPY, (f.) yspiwr, yspionnwr, fforiwr.

To SPY, (v. a.) yspio, fforio, syllo, felu.

S Q

SQUAB, (adj.) dibluf.---tew; brás.

To SQUAB, (v. n.) cwmpo yn fyth.

SQUABBISH, (adj.) trwm; cnawdog; tew.

To SQUABBLE, (v. n.) ymgipprys, ymrasaelio, cynnhennu.

SQUABBLE, (f.) ymgipprys, ymrifon.

SQUADRON, (sub.) rhann o lu neu fyddin.---byddin bedwar ochrog.

SQUALID, (adj.) budr, brwnt.

SQUALIDITY, (sub.) brynti, budreddi.

SQUAL, (f) bloedd, gwaedd.---awel ddifysymwth o wynt.

To SQUAL, (v. n.) dolefain, llefain, bloeddio, germain.

SQUALLY, (adj.) gwyntog.

SQUALOR, (f.) Edr. *Nastiness*.

SQUALMOUS, (adj.) cennaog.

To SQUANDER, (v. a.) gwastraffu, affadloni, difrodi, ofer dreulio.

SQUANDERER, (sub.) Edr. *Spendthrift*.

SQUARE, (adj.) ysgwâr, pedronglaid.

SQUARE, (f.) pedrogled, pedran, ysgwâr.

To SQUARE, (v. a.) pedwarochri, pedrogli, cyfochri.---tresau; rheoli.

To SQUAT, (v. n.) llechu, gorwedd dan, gorwedd ar y dddear.

SQUAT, (adj.) byr a llydan.

To SQUEAK, (v. n.) gwichio, ubain, ysgrechain, nadu.

S T

SQUEAK, (f.) gwich, ysgrech.

To SQUEAL, (v. n.) Edr. *to squall*.

SQUEAMISH, (adj.) dicra, mwythus, a alaro, a ffeiddio.

SQUEAMISHNESS, (f.) diccrawch.

To SQUEEZE, (v. a.) gwaegu, sengi.

SQUEEZE, (f.) gwaega, ymwaeg.

SQUIB, (f.) papuryr wedi ei lenwi â phowdr gwnn, &c.

SQUINT, (adj.) yn edrych ar draws.

SQUINTEYED, (adj.) llygad-draws, llygad-wyr.

SQUIRE, (f.) Edr. *Esquire*.

SQUIRREL, (f.) gwiwair.

To SQUIRT, (v. a.) chwistrellu, pibo.---baldordd.

SQUIRT, (f.) chwistrell.

S T

To STAB, (v. a.) gwanu, trywanu, brathu.

STAB, (f.) trywaniad, brathiad.

STABILIMENT, (f.) Edr. *Firmness*.

STABILITY, (sub.) sicrhawch, cadernid, diogelwch, dianwadlwch, iadrwydd.

STABLE, (adj.) safadwy, sefydlog, cadarn, diysgog.

STABLE, (f.) marchdy, stabl.

STABLENESS, (f.) Edr. *Stability*.

To STABLISH, (v. a.) Edr. *to establish*.

STACK, (f.) dâs, cogwrn, mwdwl, bera o yd neu wair, cludair.

To STACK, (v. a.) deisio, mwedwlu, cludeirio.

STACKHOLDER, (sub.) pen llywydd Holand.

STAFF, (f.) ffôn, llaw-ffôn, cwibren, brysgyll.

STAG, (f.) carw, hydd, eilon, rhydain.

STAGE, (f) chwarsufa, lle chwaryddion.---lle i weithredu.---gorphwysfa ar daith.

STAGEPLAY, (f.) chwarsufa.

To STAGGER, (v. n.) hongean, hwnian, bwhwman, tramgwyddo.---petrufo.

STAGGERS, (f.) gŷp, ehegr.

STAGMANT, (adj.) yn sefyll yn croeni.

To STAGNATE, (v. n.) llynnio, sefyll, ymfefydlu fel dwfr, cronni.

STAGNATION, (sub.) ymfefydliad, cronniad.

S T

STAD, (adj.) sobr; rheolaidd.
STÁIDNESS (f.) sobrwydd; pry-furdeb; prudd-deb.
TESTAIN, (v.a.) ystacnio, diwyno, anurddo, brychu.——farhau, gwarthruddio.
STAIN, (f.) ystacn, mann, brychuyn.——gwarth.
STAIR, (f.) grádd, gris.
STÁIR-CASE, (sub.) grisiau, dring, lle-dring.
STAKE, (f.) pawl, polyn, buddel, buddelw.——Edr. *Wager*.
To STAKE, (v. a.) poisioni.——cyngwyflio.
STALE, (adj.) henaidd, hengadw, hén.
STALE, (f.) lleisw---hén ddiod.---puttain.
To STALE, (v.n.) troethi, pifo.
To grow STALE, heneiddio.
STÁLENESS, (sub.) heneidd-dra.
To STALK, (v.n.) rhodio'n ben-uchel yn falch ac yn rhodresgar.
STALK, (f.) rhodiad balch. ---paladr llyfiau; corfen ýd, paladr, calaf, gweltytn; callodryn.
STALKINGHORSE, (f.) cefyl du a-darwr.--- *Fig.* dyn a fo megis offeryn yn llaw un.
STALL, (f.) beudy; côr, prefeb-cadair mewn efgobty.---gweithdy.
STÁLLION, (f.) march.
STÁMINA, (f.) egwyddorion cyn-raf peth, hâd.---edafedd ynghanol blodau planhigion.
TESTÁMMER, (v.n.) baldordd, dywedyd ag attal.
STÁMMERER, (f.) un ag attal ddywedyd arno.
STAMP, (f.) argraff, nód, ôl, marc. ---sathr, ergyd â throed.---mold; ffur, llun, dull, gwneuthuriad, ffurf; cynllun, cynddelw.---nôd-haiarn.
To STAMP, (v.a.) taro troed wrth y llawr.---pwyo, briwo.---nodi, argraffu.---bathu.
To STANCH, (v. a.) attal rhediad gwaed
STANCH, (f.) cyfan; safadwy, sad, sicr; cryf, cadarn, nerthol.
STÁNCHION, (f.) atteg, annel.
STÁNCHNESS, (f.) Edr. *Firmness*.

S T

To STAND, (v.n.) sefyll, aros, trigu.
STAND, (f.) safiad.——dyryfni, pe-trusder.
STÁNDARD, (f.) llymman, baner, arwydd.——awdurdod sicr wrth ba un y profir pethau o'r un nat-ur; mesur, rheol.
STÁNDARDBEARER, (sub.) dygwr llymman.
STÁNDING, (f.) safiad, sefydliad.
STÁNDISH, (f.) corn-du.
STÁNZA, (f.) pennill.
STÁPLE, (f.) marchnadfa, march-nad.
STÁPLE, (adj.) sefydlog, sefydledig.
STÁPLE, (f.) ceuol drws.
STAR, (f.) feren.
STÁRBOARD, (sub.) ochr dehau i long-
STARCH, (f.) fýth.
STARCH, (adj.) Edr *Stiff*.
To STARE, (v.n.) llygadrythu, fyllu, tremio, edrych ar, craffu.
STARE, (f.) llygadrythiad, edrych-iad crâff.
STÁRGAZER, (f.) Ede. *Astronomer*.
STARK, (adj.) anystwyth; garw; ystyfnig; cryf.---yn y rádd uchaf.
STÁRLIGHT, (f.) golau ífr.
STÁRRY, (adj.) serennog.
To START, (v. n.) tarfu, ysgogi, tafgu, neidio i fynu.---codi.
START; (f.) tarfiad, tafgiad, ergyd.
To STARTLE, (v.) brawychu, dych-rynu, arfwydo, tarfu.
STÁRTLE, (f.) braw, syndod, cr-gyd.
To STARVE, (v.n.) newynnu, trengu gan newyn; sythu.
STÁRVELING, (f.) un mewn angen ymborth.
STATE, (f.) ystâd, ansawdd, cyf-lwr.---llywodraeth.---rhodres, gwycheder.
To STATE, (v.a.) sefydlu; gosod i lawr, gosod ger bron, gosod mewn trefn.
STÁTELINESS, (f.) rhodres, rhwysg; mawrhydi, mawryddigrwydd.
STÁTELY, (adj.) Edr. *Majestic*.
STÁTESMAN, (sub.) un celfydd yn, neu yn ymdrin ag achosion neu gelfyddydau llywodraeth.

STÁ

S T

STÁTIC, } (adj.) yn perthyn i
STÁTICAL, } gelfyddyd pwyfo.
STÁTICS, (f.) celfyddyd pwyfo.
STÁTION, (sub.) lle, fafle, safiad,
 fefyllfa.—cyflwr; galwad.
To STÁTION, (v. a.) sefydlu, gosod
 mewn lle neu swydd.
STÁTIONARY, (adj.) sefydlog, se-
 fy lledig.
STÁTIONER, (f.) gwerthwr papur a
 llyfrau.
STÁTUARY, (f.) cerfiwr delwau.
STÁTUE, (f.) delw, safddelw.
STÁTURE, (f.) maint neu uchder
 peth.
STÁTUTE, (sub.) deddf, ordinhâd,
 ystattun.
To STAVE, (v. a.) dryllio.
STAVES, plur. of *staff*, (sub.) ffyn;
 erwydd.
To STAY, (v. n.) aros, trigo, sefyll,
 (act.) rhwystro, attal; cynnal,
 attegu.
STAY, (f.) safiad.—atteg, annel.
STAYS, (f.) gwaft.
STEAD, (f.) lle.
In STEAD, yn lle.
STÉADFAST, (adj.) safadwy, sicr,
 cadarn, diysgog.
STÉADFASTNESS, (sub.) cadernid,
 diysgogrwydd.
STÉADILY, adv.) yn ddiysgog.
STÉADINESS, (sub.) diysgogrwydd,
 dianwadalwch, gwaftadrwydd.
STÉADY, (adj.) gwaftad, dianwa-
 dal, sefydlog.
STEAK, (f.) golwyth.
To STEAL, (v. a.) lladratta.
STEALER, (f.) lleidr.
STEALTH, (f.) lladrad.
STÉALTHY, (adj.) lladradaidd, dir-
 gel.
STEAM, (f.) anwydd, anwedd, a-
 ger, tarth.
To STEAM, (v. n.) anweddu.
STEED, (f.) ceffyll.
STEEL, (f.) dŵr, balaen.
To STEEL, (v. a.) durio.
STÉELYARD, (f.) durlâth at bwy-
 fo, â'r atteg yn agos at y pen lle
 bo'r peth fyddir yn bwyfo, a'r pen
 arall yn llawn rhyngau i symmud
 pwyfau yn ol ac ymlaen ar hyd-
 ddynt, a chyfrifir pwyfau peth arni

S T

wrth nifer y rhyngau oddiwrth yr
 atteg i'r pwyfau symmudol.
STEEP, (adj.) ferth, lledpai.
STEEP, (f.) dibin.
To STEEP, (v. a.) mwydo, rhoi yng-
 wlych.
STÉEPLE, (f.) clochdy.
STÉEPNESS, (sub.) tyle, lledpeir-
 wydd.
To STEER, (v. a.) llywio, cyfarwyddo
 llong.—myned.
STEER, (f.) buftach.
STÉLLAR, (adj.) serenog.
STEM, (sub.) paladr, corfen yd.—
 duryn llong—hil, hiliogaeth.
To STEM, (v. n.) attal, rhwystro.
STENCH, (f.) drewdod, drewi.
To STENCH, (v. n.) drewi.
To STEP, (v. n.) rhoi camrau, rho-
 dio, cerdded.
STEP, (f.) cam; cerddediad.—ôl,
 ol troed.
STEP-mother, (f.) llys-fam, mair
 ynghyfraith, eil-drewyn.
STÉRIL, (adj.) hysp, diffrwyth,
 anffrwythlon.
STÉRILITY, (f.) hysprwydd, an-
 ffrwythlonder.
STÉRLINO, (f.) arian bath Llŷnegr.
STÉRLING, (adj.) pŵr, safnig.
STERN, (adj.) ffyrnig, llym, fur,
 cuchiog, gygu.
STERN, (sub.) pen ol llŷn, llyw
 llong.
STÉRNNESS, (f.) cuchlawgrwydd,
 gŵg, farrugrwydd.
STERNUTATION, (f.) trewiad, en-
 trewiad.
To STEW, (v.) berwi yn araf heb
 ond ychydig ddwfr.
STEW, (f.) twymdy.—putteindy.
STÉWARD, (f.) ystiward, goruch-
 wiliwr.
STÉWARDSHIP, (sub.) goruchwil-
 iaeth.
STICK, (f.) pren.
To STICK, (v.) glynu, gludo.—pet-
 rufo, ammau.
STÍCKINESS, (f.) gludrwydd.
To STÍCKLE, (v. n.) ymbleidio, bod
 o blaid un.—ymdrechu, ymor-
 chestu.
STÍCKLER, (f.) un ymrous o rann
 ei blaid.

STÍCKY,

S T

STICKY, (adj.) gludog.
STIFF, (adj.) fŷth, anyfŷwyth, caled, anhyblyg.—yŷfyfnig, gwrthnyŷig.
To STIFFEN, (v.) fythu; gwncuthur yn fŷth.
STIFFNECKED, (adj.) gwargaled, yŷfyfnig.
STIFFNESS, (sub.) ŷythder, anyfŷwythder.—yŷfyfnigrwydd.
To STIFLE, (v.a.) mogu; diffoddi.—celu, cuddio.
STIGMA, (f.) nôd haiarn fel ar leidr.—anair, gogan.
To STIGMATIZE, (v.a.) nodi â haiarn.—gwarthau, goganu, enllibio.
STILE, (f.) camfa.—yŷkil, puntr.—dull ymadrodd.—nodwydd deiol, bys deiol, crib deiol.
To STILE, (v.a.) enwi, galw.
STILETO, (f.) bidog, cleddyfan.
To STILL, (v.a.) goŷtegu, tawelu, diffewi; llonyddu, lliniaru.
STILL, (adj.) tawel, diŷtaw, llonydd.
STILL, (adv.) etto, er hyn, hyd yn hyn, yn waŷtadol.
To STILL, (v.a.) Edr. *to diŷtill*.
STILL, (f.) lleŷfr at ddiŷtillio.
STILLBORN, (adj.) crthylaidd, marw geni.
STILLNESS, (sub.) tawelwch, llonyddwch, diŷtawrwydd.
STILTS, (f.) baglau, tudfachau, yŷtudfachau.
To STIMULATE, (v.a.) ŷwmbylio, ŷymlu, pigo; annog, cymmell.
STIMULATION, (sub.) ŷwmbyliad; annogiad.
STING, (f.) colyn, conyn.
To STING, (v.a.) brathu a chodyn, pigo.
STINGINESS, (f.) caledrwydd, crin-tachrwydd, cybydd-dod.
STINGLESS, (adj.) digolyn.
STINGO, (f.) hên ddiod gref.
STINGY, (adj.) cybyddlyd, caled, erintach.
STINK, (f.) drewi, drewdod, drygfawr.
To STINK, (v.n.) drewi, drygfawrio.
STINKING, (adj.) drewllyd.
To STINT, (v.a.) terŷynu, rhannu dan derŷynau, rhannu yn brin.

S T

STINT, (f.) rhannu, cyŷman; dogredd.
STIPEND, (f.) cyŷlog, tâl.
STIPENDIARY, (f.) cyŷlogddyn.
To STIPULATE, (v.a.) ammodi, cyfammodi.
STIPULATION, (f.) ammod, digymmod.
TESTIE, (v.) cynhyrfu, cyffroi, cyffro, ŷymmud, ŷyŷtyd, annog, cymmell, dirio.
STIR, (f.) cynnwrf, cyffro, cyffroad.
STIRRUP, (f.) gwarthol, gwrthaf.
To STITCH, (v.a.) pwytho, gwio.
STITCH, (f.) pwyth. — gwyn neu wayw mewn ochr.
STITCHY, (f.) Edr. *Awil*.
To STIVE, (v.a.) cau yn dynn; meg, gwneuthur yn fwrn.
STOCK, (f.) cyff, boncyff, cippyll.—hurtyn.—tylwyth, teulu, hîl.—y cyŷŷian ar ba rai y ŷaif llong pa bo'n cael ei hadcîlâd. — gwadŷllain.—cyfoeth, golud, amllder, yŷŷar.
To STOCK, (v.a.) yŷŷorio.
STOCKING, (f.) hofan.
STOCKS, (f.) cyffion.
STOCKSTILL, (adj.) digyŷtego.
STOIC, (f.) philoŷophydd o ŷect Zeno, yr hon ŷect a gaeŷŷodd ei henw oddiwrth *Eros*, *perch*, perth, o herwydd Zeno a arŷemâ ddyŷgu ei yŷgolheigion ym mhorth dinas Athens.
STOLE, (f.) gwîŷg anrhydeddus, llaw-wîŷg.—ŷidan cul a wîŷg ofŷeŷiaidd pabaidd dros eu hysgwyddau.
STOLE, (preter. of *to steal*.)
STOLIDITY, (f.) ŷŷolnêb.
STOMACH, (f.) cylla.—chwant, awydd, chwant bwyd.—ŷponder, lliid, digter.
To STOMACH, (v.n.) digio, ffrêmi, forri.
STOMACHER, (sub.) dwyŷronag, bronŷell.
STONE, (f.) carreg, maen, llêch.
STONE, (adj.) meiniad, meiniad.
To STONE, (v.a.) llabyddio.
STONEWORTS, (f.) march.
STONY, (adj.) creigîog, cerrigîog.
STOOL, (f.) yŷtol, maingc.
To STOUR, (v.n.) crymuu, ymgyrmu, gŷtwnig, ymŷtwnig.
To STOUT, (v.) luddia, etal, rwyŷtro;

S T

STO; **stoa**, fefyll. — cau, argat. — *2 Bryn. iii. 19. 2 Cor. xi. 10.*
STOP, (f.) rhwystr, attal. — gor-
 phwyriad.
STORFLA, (f.) toppyn, topp.
STORE, (f.) ystor, amledd, tryfor.
To store, (v. a.) ystorio, tryfori,
 rhoi i gadw.
STOREHOUSE, (f.) ystordy, tryfor-
 dy.
STORM, (f.) ystorm, temmheftl. —
 terfysg. — rhuthr, cyrch.
To storm, (v.) temmheftlu. — ter-
 fysgu. — rhuthro.
STORMY, (adj.) tymmheftlog; ter-
 fysglyd; creulon, garw.
STORY, (f.) ytori, hanes; chwedl,
 ffâg. — llofft.
To story, (v. a.) adrodd chwedlau,
 rhoi hanes.
STOVE, (f.) twymdy. — lle i gynnen
 tân.
STOUT, (adj.) cryf, glew, gwrol,
 calonnog, eofn, dewr.
STOUTNESS, (f.) gwrhydri, gwrol-
 deb, grym, cadernid, glewder.
To stow, (v. a.) cyfleu, llehau, gos-
 od mewn trefn.
STOWAGE, (f.) lle i osod pethau i
 gadw. — *anion a delir am gyfleu*
pethau.
To straddle, (v. n.) bongammu,
 cerdded â'i draed ar led.
To straggle, (v. n.) gwibio,
 crwydro.
STRAGGLER, (f.) crwydryn, gwib-
 iad.
STRAIGHT, (adj.) union, cymmwyys.
 — cyfyng.
STRAIGHT, (adv.) yn union gyrch.
To straighten, (v. a.) unioni,
 gwneuthur yn union.
STRAIGHTNESS, (f.) unionder, cym-
 mwyfder.
STRAIGHTWAYS, (adv.) Edr. *Im-*
mediately.
To strain, (v. a.) hidlo. — estyn,
 tyanu'n dyn. — cymmell, dirio.
STRAIN, (f.) dull ymadroddiad. —
 cân. — hîl, hiliogaeth. — rhenge;
 gradd.
STRAINER, (f.) hidl, hiddl.
STRAIT, (adj.) cyfyng, cul.
STRAIT, (f.) cyfyngfor, môr-gyfyng.

S T

— cyfyngder, ing, caledi, cyni,
 cyfyng-gyngor.
To straiten, (v. a.) cyfyngu;
 tynhau.
STRAITNESS, (sub.) cyfyngder;
 anhawddra.
STRAND, (f.) twyn y môr, traeth,
 y feifdon.
To strand, (v. a.) gyrru ar draeth.
STRANGE, (adj.) dieithr, anghyn-
 oesn; rhyfedd, rhyfeddol, od.
STRANGELY, (adv.) yn rhyfeddol.
STRANGENESS, (f.) dieithrwech.
STRANGER, (f.) estron, altud, pe-
 rcerin, dieithr-ddyn.
To strangle, (v. a.) tagu, lindagu,
 mygu, fychmurnio.
STRANGURY, (f.) y tostedd, y go-
 bifo, ystagiad dwfr.
STRAP, (f.) carrai.
STRAPPING, (adj.) mawr.
STRATAGEM, (f.) ystrang, ystryw,
 dichell.
STRATUM, (f.) gwanaf, haen.
STRAW, (f.) gwellt; gwasarn.
STRAWBERRY, (f.) mefusen, syfen.
To stray, (v. n.) crwydro, gwibio,
 myned ar gyfeiliorn, myned ar
 ddisperod. — *Fig.* cyfeiliorni.
STRAY, (f.) anifail crwydredig.
STREAK, (f.) rhengc, rheng; llinell.
To streak, (v. a.) gwneuthur
 rhengaw.
STREAKY, (adj.) rhengog.
STREAM, (f.) ffwd.
To stream, (v. n.) ffydio, deillio.
STREAMER, (f.) llymman, baner.
STREAMY, (adj.) ffrydiog.
STREET, (f.) heol, ystryd, ystrad.
STREETWALKER, (f.) puttain.
STRENGTH, (f.) nerth, grym, gallu,
 cryfder, cadernid.
To strengthen, (v. a.) cryfhau,
 cadarnhau, nerthu.
STRENGTHLESS, (adj.) dinerth, di-
 rym, gwan.
STRENUOUS, (adj.) pybyr, nerthol,
 glew, dewr, bywiog.
STRESS, (f.) pwys, nerth, ymddi-
 bynniad.
To lay a stress upon, pwyso neu
 ymddibynnu ar.
To stretch, (v.) ystyn, tyanu,
 lledu; ymyffyn.

STRETCH,

S T

STRETCH, (f.) ystyriad, ystyr.
To STREW, (v. a.) gwaigaru, iarnu, tannu.
STRIKLE, } (f.) y pren y gwaf.
STRIKLESS, } tatir yd yn y llestr
 mesur ag ef.
STRICT, (adj.) llym, cyflym, manol.
STRICTNESS, (f.) llymder, manyl-
 rwydd.
STRICTURE, (sub.) gwreichionen a
 neidia oddiwrth haiarn poeth pan
 tarawir â northwyl — *Fig.* gradd,
 mesur, "*The beasts have some
 strictures of ratiocination.*"
STRIDE, (f.) cam hir.
To STRIDE, (v. n.) bras-gammu.
STRIPE, (sub.) ymrylon, cynnen,
 ymgiprys, dadl.
To STRIKE, (v. a.) taro, pwyo, bwrw.
STRIKE, (f.) mesur.
STRIKING, (adj.) hynod; rhyfedd.
STRING, (f.) llinyn, carrai; tant.
To STRING, (v. a.) gosod tannau.
STRINGENT, (adj.) rhwym.
To STRIP, (v. a.) diosg, dadwisgo;
 noethi, dinoethi; yspeilio.
STRIPE, (f.) brithder. — clais. —
 gwialennod, ffangell.
STRIPPLING, (f.) *Edr. Youtb.*
To STRIVE, (v. n.) ymagnio, ymor-
 cheftu, ymdrech.
STROKE, (f.) ergyd, dyrnod — llinell
 a wda'r â phin ysgrifennu.
To STROKE, (v. a.) gorllyfnu.
To STROLL, (v. n.) *Edr. to rove.*
STROLLER, (f.) *Edr. Vagabond.*
STRONG, (adj.) cryf, cadarn, gallu-
 og, nerthol, dewr, glew, p, byr,
 grymmus, gwrdd, *Sal. xxii. 12.*
To STROW, (v. a.) *Edr. to strew.*
STRUCTURE, (f.) adail, adeilad;
 dŵll, trefn.
To STRUGGLE, (v. n.) ymdrech, ym-
 agnio, ymorcheftu. — bod mewn
 cyfyngder.
STRUGGLE, (sub.) ymdrech, ymor-
 cheft. — *Edr. Agony.*
STRUMA, (f.) mannwynnau.
STRUMPET, (f.) puttain.
To STRUT, (v. n.) rodio yn falch.
 ---chwyddo.
STUB, (f.) cyff, plocyn.
To STUB, (v. a.) diwreiddio.
STUBBLE, (f.) sofl.

S T

STUBBORN, (adj.) ystyfnig, cyddyn,
 anhydyn, gwrthnyf, pengad,
 anynad, milain.
STUBBORNNESS, (f.) gwrthnyf-
 rwydd, ystyfnigrwydd, milciadra.
STUD, (f.) boglyn; bwttwm fengl
 llawes crya. — mintai o feirch a
 chefig magu.
STUDENT, (f.) astudiwr, ysgolhaig.
STUDIED, (adj.) astudiol, dysgedig.
STUDIOUS, (adj.) astud, dyfal, diw-
 yd, csgud.
STUDY, (f.) astudrwydd, ystygrwydd,
 astudiaeth. — llyfrigell.
To STUDY, (v.) astudio, ystyried,
 myfyrio ar.
STUFF, (f.) defnydd. — dodrefn. —
*er yr arferir y gair bon mewn en-
 ryw ystyriaethau, etto y mae fynychf
 yn arwyddocau dirmyg neu ddrys-
 web.*
To STUFF, (v. a.) sechu, fengi, llen-
 wi, pefgi.
STUFFING, (sub.) yr hyn a sechir
 mewn peth.
STUM, (f.) gwin newydd.
To STUMBLE, (v. n.) tramgwyddo,
 trippio, honcian. — taro yn erbyna.
 --- *Fig.* cyfeiliorni.
STUMBLE, (f.) tramgwydd, tripp-
 iad — cyfeiliornad.
STUMBLING-BLOCK, (sub.) tram-
 gwydd, maen tramgwydd, rhwystr.
STUMP, (sub.) cyff, boncyff, bôn,
 bonyn.
STUMPY, (adj.) bonog.
To STUN, (v. a.) syndu, fyfrdan,
 hurtio, byddaru.
To STUNT, (v. a.) rhwystru tyfiant.
STUPÉFACTION, (f.) fyfrdaniad,
 hurtiad.
STUPÉDOUS, (adj.) rhyfedd, rhy-
 feddol, aruthrol.
STUPID, (adj.) synn, synnedig,
 hurt.
STUPIDITY, (f.) hurtrwydd, syn-
 dod, mydrondod.
To STUPIFY, (v. a.) synnu, fyfrda-
 nu, hurtio.
STUPOR, (f.) synndod, synnedig-
 aeth, irdang, hurtrwydd, mydra-
 dod.
To STUPRATE, (v. a.) treisio, dwyn
 i lathrud.

STUPID.

S U

STURDINESS, (f.) sythder; grym, nerth, gwrhydd, gwroldeb.—yf-
tytnigrwydd, gwrthnyfigrwydd.
STURDY, (adj.) iŷth; caled; nerthol,
cadarn, dewrwydych, anhydyn.
STURGEON, (f.) math ar bylgodyn.
STURK, (f.) dyniewed.
Te STUTTER, (v. n.) Edr. *to stammer*.

STUTTERER, (f.) Edr. *Stammerer*.
STY, (f.) twlc môch, cutt môch.—
llyfelyn.

STY'GIAN, (adj.) uffernig, uffernol.

STYLE, (f.) titl.—Edr. *Stile*.
Te STYLE, (v. a.) Edr. *to stile*.
STY'PTIG, (adj.) Edr. *Stiptic*.

S U

SUASIVE, } (adj.) annogawl.
SUASORY, }

SUAVITY, (f.) melusder, pereiddrwydd.

SUBACID, (adj.) furaid.

SUBALTERN, (adj.) is, tan.—cylch-
ynaidd.

SUBALTERN, (f.) tanfwyddog, is-
fwyddog.

SUBALTERNATE, (adj.) cylchyn-
aidd, a ddol ar gylch y naill ar ol
y llall.

SUBCUTANEUS, (adj.) a fo rhwng
cig a chroen.

SUBDEACON, (f.) tanddiacon.

SUBDEAN, (f.) rhaglaw dean.

Te SUBDIVIDE, (v. a.) adrannu.

SUBDIVISION, (f.) adran, adran-
niad.

Te SUBDUCE, (v. a.) cymmeryd ym-
aith, tynnu ymaith.

Te SUBDUCE, (v. a.) gorefgyn, gorfod,
gorchfygu, darostwng.

Te SUBJECT, (v. a.) darostwng, dwyn
dan, dwyn i ufudd-dod.

SUBJECT, (adj.) darostyngedig.

SUBJECT, (sub.) deiliad.—testun,
dadl.

SUBJECTION, (f.) darostyngiad, da-
rostyngediggaeth, ufudd-dod.

Te SUBJOIN, (v. a.) doddi at, cyffyll-
tu wrth, gofod at.

SUBITANEOUS, (adj.) difymmwrth,
difyfyd, yngwrth.

Te SUBJUGATE, (v. a.) dwyn dan yr
iau, hyweddu, gwarrogi, darostwng.

S U

SUBJUGATION, (f.) hyweddliad.

SUBJUNCTIVE, (adj.) cyffylltiedig.

SUBLAPSARY, (adj.) a wnaed wedi
cwmp dyn.

SUBLATION, (f.) cymmeriad ym-
aith.

SUBLIME, (adj.) uchel, dyrchaf-
edig; rhagorol.

SUBLIMITY, (f.) uchder, uchaf-
iaeth, uchelder, rhagoriaeth.

SUBLUNARY, (adj.) tan y llenad,
daearol.

Te SUBMERGE, (v. a.) fuddo, trochi,
bwrw tan ddwfr; boddi.

SUBMERSION, (f.) trochiad, fodd-
iad, boddiad.

SUBMISSION, (f.) ymostyngiad, da-
roftyngiad, ufudd-dod, ymddarof-
tyngiad.

SUBMISSIVE, (adj.) darostyngedig,
gostyngedig, isel.

Te SUBMIT, (v.) ymostwng, ufudd-
hau; gwrhau.—gadael ar farn un
arall.

SUBORDINATE, (adj.) is, is-radd.

SUBORDINATION, (f.) is-raddiad.
trefniad amrywion bethau neu
ddynion mewn ymddibynnol y
naill ar y llall.

Te SUBORN, (v. a.) dwyn gau dyf
i mewn, danfon un yn ddirgel a
dyf iddo wneuthur twyll.

SUBORNATION, (f.) dygiad i mewn
i roi gau dyfiolaeth, neu i wneuthur
twyll a chamwedd.

SUBORNEA, (f.) gwyb i un ymddan-
gos dan fin mewn llyb.

SUBREPTITIOUS, (adj.) Edr. *Sur-
reptitious*.

Te SUBSCRIBE, (v. a.) ysgrifennu
ei enw wrth beth, rhoi ei law wrth
beth, cydfynio â pheth.—addaw
cynorthwyo peth i fyned yn y
blaen, talu fwm o arian tu ag at
fyned yn y blaen â pheth.

SUBSCRIPTION, (sub.) cydfyniad â
pheth trwy ysgrifennu ei enw
wrtho.—casgliad arian at ddwyn
yn y blaen ryw achos.

SUBSEQUENT, (adj.) canlynol.

SUBSERVIENT, } (f.) gwasanaeth-
SUBSERVIENCY, } garwch.

SUBSERVIENT, (adj.) gwasanaeth-
gar, defnyddiol, offerynol.

S U

To SUBSIDÉ, (v. n.) foddî; cwympo i'r gwaelod.
SUBSIDARY, (adj.) cynnorthwyol.
SUBSIDY, (f.) porth, cymmorth, cynnorthwy.
To SUBSIST, (v. n.) parhau, gorffyll; byw, bucheddu.
SUBSISTENCE, (sub.) cynhaliaeth, bywioliaeth.—bod, hanfod.
SUBSTANCE, (f.) hanfod, sylwedd, defnydd.—da, cyfoeth, golud.
SUBSTANTIAL, (adj.) sylweddol.—cydnerth, ffyrf; cryf.—cyfoethog, goludog.
SUBSTANTIALNESS, (f.) fadrwydd, grym, galluogrwydd.
SUBSTANTIVE, (f.) enw cadarn.
SUBSTANTIVE, (adj.) sylweddol.
To SUBSTITUTE, (v. a.) gosod yn lle, dodî yn lle un arall.
SUBSTITUTE, (f.) dirprwywr, rhaglaw.
To SUBTRACT, } (v. a.) tynnu ym-
or **SUBTRACT**, } aith, lleihau.
SUBTRACTION, } (f.) tynniad ym-
SUBTRACTION, } aith, lleihâd.
SUBTERFUGE, (f.) ystryw, hoccod, dichell.
SUBTERRANEOUS, (adj.) tanddaearol.
SUBTIL, (adj.) manol, main, teneu, eiddil.—cyfrwys, dichellgar.
SUBTILNESS, } (f.) manylder.—
SUBTILITY, } cyfrwyfder.
SUBTLE, (adj.) Edr. *Subtil*.
To SUBVERSE, (v. a.) dymchwelyd; gwyrdroi; dinyfrio, anrheithio.
SUBVERSION, (sub.) dymchweliad, dinyftriad.
SUBVERSIVE, (adj.) dinyftriol.
To SUBVERT, (v. a.) Edr. *to subvert*.
SUBURB, (f.) rhaccaer, rhagddinas.
SUCCEDANEOUS, (adj.) a ddelo yn lle peth arall.
SUCCEDANEUM, (f.) peth a fo yn cyflawni lle rhyw beth arall.
To SUCCEED, (v. n.) dynefu, canlyn.—llwyddo, ffynnu.
SUCCESS, (f.) llwyddiant, ffyniant, tycciant.
SUCCESSFUL, (adj.) llwyddiannus, tycciannus.
SUCCESSFULNESS, (f.) llwyddiant.
SUCCESSION, (f.) dilyniad, canlyn- iad.

S' U

SUCCESSIVE, (adj.) dilynol.
SUCCESSLESS, (adj.) aflwyddiannus, anffodiog.
SUCCESSOR, (f.) dilynwr, canlynwr, a ddelo ar ol un arall.
SUCCESSOR, (adj.) wedî ei amwre- gyfu.—byrr, cryno.
To SUCCOUR, (v. a.) cynnorthwy, cymmorth, nerthu, helpu.
SUCCOUR, (f.) rhyfgywydd, cym- morth, help.
SUCCOURLESS, (adj.) diryfgwydd.
SUCCULENT, (adj.) îr, iraidl.
To SUCCUMB, (v. n.) cwympo dan; ymollwng, ymroi.
SUCH, (adj.) y fath, y cyfryw.
To SUCK, (v. a.) sugno, dyfnu.
SUCK, (f.) sugn, sugnad.
SUCKER, (f.) sugnydydd.—imp, impyn.
To SUCKLE, (v. a.) rhoi sugn; maethu.
SUCKLING, (sub.) sugnwr, plentyn sugno.
SUCTION, (f.) sugnad.
SUDATORY, (f.) chwyfdy, twym- dy.
SUDDEN, (adj.) difymmwth, dify- fyd, dirybudd.
SUDDENLY, (adv.) yn ddifym- mwth, fwtta, fwrth.
SUDDENNESS, (f.) difyfydrwydd, digwyddiad difymmwth.
SUDORIFIC, (adj.) a bair chwyfu.
SUDS, (f.) trwyth.
To SUE, (v. a.) cwyno.—crfyn, ymhwedd.
SUET, (f.) gwêr.
To SUFFER, (v. a.) goddef, dioddef; canniattau.
SUFFERABLE, (adj.) dioddefadwy, goddefadwy.
SUFFERANCE, (sub.) dioddefiad; canniattâd; amynedd.
SUFFERING, (f.) dioddefaint.
To SUFFICE, (v. n.) bod yn ddigon- ol, digoni, digonoli, diwallu; boddloni.
SUFFICIENCY, (f.) digonolrwydd, digonoldeb, dognedd.
SUFFICIENT, (adj.) digonol, a fo digon.
To SUFFOCATE, (v. a.) mogu, mygu, tagu.
SUFFOCATION, (f.) mogiad.

SUFFRA-

S U

SÚFRAGAN, (f.) esgob yr llywod-
raethu dan archeigob.
SÚFFRAGE, (f.) Edr. *Vote*.
SUFFUNIGATION, (f.) mygiad tan
beth.
To SÚFFÚSE, (v. a.) taenellu gwlyb-
wr dros beth.
SÚGAR, (f.) fugr.
To SÚGAR, (v. a.) fugro.
To SUGGEST, (v. a.) dwyn ar gôf,
dywedyd yn ddirgel.
SUGGESTION, (sub.) dygiad ar gôf,
crybwylliad.
SÚCIDE, (f.) hunanleiddiad.
SUIT, (f.) cwyn, dadl, cynghaws,
hawl.—arch, erfyniad.—pâr.
To SUI, (v.) addasu, cyfaddasu.—
trwfiadu.—cyttuno.
SÚTABLE, (adj.) addas, cyfaddas,
cymmwys.
SÚTABLENESS, (f.) addafrwydd,
cyfaddafrwydd, cymmwylder.
SÚTOR, (f.) erfyniwr; carwr.
SÚLLEN, (adj.) gerwin, afrywiog,
farrug, anhynaws, digllon.
SÚLLENNESS, (f.) Edr. *Morosefess*.
To SÚLLY, (v. a.) Edr. *to soil*.
SÚLPHUR, (sub.) brwmstân, myg-
faon.
SULPHÚREOUS, (adj.) yn cynnwys
brwmstân.
SÚLTAN, (f.) ymmeroddr Twrci.
SÚLTANA, } (sub.) ymmerodres
SÚLTANESS, } Twrci.
SÚLTAINNESS, (f.) mwrndra.
SÚLTRY, (adj.) mwrn.
SÚM, (f.) swm, y cyfan, y cwbl.
To SUM, (v. a.) cyfrif, rhifo, symmio.
SÚMLESS, (adj.) aneirif.
SÚMMARY, (adj.) byrr, cryno.
SÚMMER, (f.) haf.
SÚMMER-HOUSE, (f.) haf-dy.
SÚMMIT, (sub.) uchedd, uchder,
bwllyn, pen, topp, coppa.
To SÚMMON, (v. a.) gwyfio, dyfyn,
dyfyfnu.
SÚMMONS, (f.) gwys, dyfyn, dyfyn-
niad.
SÚMPETER, (f.) pynfarch.
SÚMPTION, (f.) cymmeriad.
SÚMPTUARY, (adj.) a berthyn i
draul neu goft.
SÚMPTUOUS, (adj.) treulgar, treul-
fawr, costus, costfawr, poethus,
gaintaidd.

S U

SÚMPTUOUSNESS, (f.) traul, cost.
SUN, (f.) haul.
SUNBEAM, (f.) pelydr-yr haul.
SÚNDAY, (f.) dydd fûl.
To SÚNDER, (v. a.) gwahanu, rhan-
nu.
SÚNDRY, (adj.) amryw, amrafael.
SÚNNY, (adj.) hetlog.
SÚNSET, (sub.) machludiad haul,
prydnhawn.
To SUP, (v.) yfed, sippian, llymmeir-
tân.—swpperu.
SUR, (f.) llymmaid.
To SUPERABOUND, (v. n.) bod yn
ormodd, bod dros ben digon.
SUPERABUNDANCE, (f.) gormod-
edd, gormodd.
SUPERABUNDANT, (adj.) gormod-
ol, mwy na digon.
To SÚPERADD, (v. n.) doddi at beth
yn ychwaneg, rhoi dros ben.
To SÚPERANUATE, (v.) methu gan
oedran, gwneuthur yn anaddas
trwy oedran.
SÚPERB, (adj.) ardderchog, rhagor-
ol, uchel.
SÚPERCÍLIOWS, (adj.) farrug, cu-
chiog, balch, rhyfygus.
SÚPERCÍLIOWSNESS, (sub.) Edr.
Haughtiness.
SÚPERÉMINENT, (adj.) yn rhagorí
ymhell.
To SÚPERÉROGATE, (v. n.) gwneu-
thur mwy nag fydd yn ddyledus.
SUPEREROGATION, (f.) gwneuthur-
iad mwy na'i ddyledfwydd.
SÚPERÉXCELLENT, (adj.) goruch-
ragorol.
SÚPERFICE, } (f.) wyneb, arwyn-
SÚPERFICES, } ebedd, aruchedd.
SÚPERFICIAL, (adj.) arwynebol,
bâs.
SÚPERFICIALNESS, (f.) basder.
SÚPERFINE, (adj.) rhagorol dëg.
SUPERFLUITY, (f.) gormodd, gor-
modedd, rhyfedd.
SÚPERFLUOUS, (adj.) gormodd,
gormodol, rhy, rhwy, dros ben,
digon.
SÚPERFLUOUSNESS, (f.) Edr. *Superfluity*.
To SÚPERINTEND, (v. a.) golygu,
goruchwilio.

S U

SUPERINTENDENCE, } (f.) goruch-
SUPERINTENDENCY, } willad, go-
 ruchwiliseth.
SUPERINTENDENT, (f.) goruchwil-
 iwr, golygwr.
SUPERIORITY, (sub.) rhagoriaeth,
 rhagorgamp.
SUPERIOR, (adj.) uch, uwch, gor-
 uwch, trech; gwell.
SUPERLATIVE, (adj.) uchaf, uchel-
 af.
SUPERLATIVELY, (adv.) yn y radd
 uchaf.
SUPERNAL, (adj.) goruchel, nesol.
SUPERNATURAL, (adj.) goruchna-
 turiol.
SUPERNUMERARY, (adj.) dros ben
 rhif.
To SUPERSCRIBE, (v. a.) ysgrifenu
 ar, ysgrifennu uch ben.
SUPERSCRPTION, (f.) argraff; gor-
 uchysgrifen.
To SUPERSEDE, (v. a.) arbed, rhwyf-
 tro; gosod heibio, diddymmu.
SUPERSTITION, (f.) coelgrefydd,
 gaugrefydd, ofergoel.
SUPERSTITIOUS, (adj.) coelgre-
 fyddol, gwag-grefyddol, gwan-
 goelus.
SUPERSTRUCTURE, (f.) adeilad ar
 beth, goruchadeilad.
SUPERVACANEOUS, (adj.) afraid,
 afreidiol, diles, anfuddiol.
To SUPERVENE, (v. n.) dyfod at, y-
 chwanegu.
SUPERVENIENT, (adj.) adchwaneg-
 ol.
SUPERVENTION, (sub.) adchwaneg-
 iad.
To SUPERVISE, (v. a.) golygu, ed-
 rych dros, goruchwilio.
SUPERVISOR, (f.) golygwr.
SUPINE, (adj.) a'i wyneb i fynu,
 ar ei gefn.—segur, eigeulus, di-
 og, swrth.
SUPINENESS, (f.) diogi, syrthni.
SUPPER, (f.) swpper.
To SUPPLANT, (v. a.) diwadau, di-
 fodlu, bachellu, dymchwelyd.
SUPPLANTER, (sub.) difodlwr, di-
 wadnwr.
SUPPLE, (adj.) Edr. *Pliant*.
To SUPPLE, (v.) meddalhau, yst-
 wytho,

S U

SUPPLEMENT, (sub.) cyflawniad,
 chwanegiad at beth i gyflawni ei
 ddiffygiadau.
SUPPLEMENTAL, } (adj.) ad-
SUPPLEMENTARY, } chwanegol.
SUPPLENESS, (f.) ystwythder, medd-
 alwch.
SUPPLETORY, (adj.) a gyflawnio ei
 fiau.
SUPPLIANT, (adj.) ymbilgar, ym-
 hweddus.
SUPPLICANT, (f.) ymbiliwr.
To SUPPLICATE, (v. n.) ymbil, cr-
 fyn yn oftyngedig, ymhwedd.
SUPPLICATION, (f.) ymbiliad, cr-
 fynniad, adolwyn, ufudd-arch.
To SUPPLY, (v. a.) llenwi, cyf-
 lawni. ---- gweini, rhoi'r hyn fo
 diffyg.
SUPPLY, (sub.) porth, cymmorth,
 cynnorthwy.
SUPPORT, (f.) atteg, anel; syn-
 haliacth; cymmorth.
To SUPPORT, (v. a.) cynnal, ategu
 cynnorthwyo; dioddef.
SUPPORTABLE, (adj.) dioddefadwy.
SUPPORTER, (f.) cynhaliwr.
SUPPOSAL, (f.) tyla.
To SUPPOSE, (v. a.) tybio, llesyb-
 io, barnu, meddyllo, meddyliaid;
 gosod i lawr heb brawf.
SUPPOSITION, (f.) tyb, llythyb,
 tebygoliaeth.
SUPPOSITIOUS, (adj.) fagiol.
SUPPOSITORY, (f.) rhyfring, tin-
 fang, rhefwrth.
To SUPPRESS, (v. a.) cyfarfangu;
 gostegu; celu, rhwyfiro, lluddio.
SUPPRESSION, (f.) rhwyfiro—
 gostegiad, celiad.
To SUPPURATE, (v. n.) crawai, ge-
 ri, magu crawn.
SUPRALAPSARIAN, (f.) un yn ddi-
 dduw arfaethu etholedigaeth i
 gwrthodedigaeth dynolryw cyn
 cwmp Adda.
SUPREMACY, (f.) uchafiaeth, gor-
 uchafiaeth.
SUPREME, (adj.) goruchel, uchaf,
 pennaf.
To SURCEASE, (v. n.) diwadau,
 gorphen, dartod.
To SURCHARGE, (v.) llwytho yn
 ormodol, gorwytho; gormeddi.

Sup.

S, U

SURCINGLE, (f.) gwriegys, tor-
gengl, cengl.
SURCOAT, (f.) gorbais, pais lawr.
SURD, (adj.) byddar.
SURE, (adj.) diogel, sicr, cadarn,
diystigog, dilya.
SURETISHIP, (sub.) mechniaeth,
mechni.
SURETY, (sub.) mach, meichiau,
machnydd.
SURFACE, (f.) wyneb, arwyneb,
aruchedd.
SURFEIT, (f.) alar, torrdynn.
To SURFEIT, (v.) alaru, torrdynnu,
gwneuthur ei hun yn glaf wrth
fwytta.
SURGE, (f.) tonn.
SURGEON, (f.) llaw-feddyg.
SURGERY, (f.) llawfeddyginiaeth.
SURGEY, (adj.) tonnog.
SURLINESS, (f.) Edr. *Moresuysi*.
SURLY, (adj.) Edr. *Morole*.
To SURMISE, (v. a.) Edr. *to suspect*.
SURMISE, (f.) tŷb.
To SURMOUNT, (v. a.) gorfod, gor-
chfygu; rhagori.
SURNAME, (f.) cyfenw.
To SURPASS, (v. a.) rhagori.
SURPASSING, (adj.) rhagorol, mewn
gradd uchel, uchlaw.
SURPLICE, (f.) offerengrys.
SURPLUS, } (adj.) Edr. *Over-*
SURPLUSAGE, } *plus*.
SURPRISAL, } (f.) daliad difym-
SURPRISE, } mwth, dyfodiad
difymmwth ar un; cythradd,
cythrwll.
To SURPRISE, (v. a.) dal heb wy-
bod, cymmyrd yn ddifymmwth,
fynnu, peri syndod.
SURPRISING, (adj.) zhyfeddol,
aruthrol.
SURPRISINGLY, (adj.) yn zhyfeddol.
To SURRENDER, (v. a.) gwrhâu,
ymroddi, rhoi i fynu.
SURRENDER, } (sub.) gwarogaeth,
SURRENDRY, } gwriogaeth.
SURREPTITIOUS, (adj.) a wnelir
yn lladradaidd.
SURROGATE, (sub.) rhaglaw, dir-
prwywr.
To SURROUND, (v. a.) amgylchu,
amgylchynu.
SURTOUT, (f.) pais newhng i wisgo
ar uchaf dillad.

S, W

To SURVENE, (v. n.) Edr. *to super-*
vene.
To SURVEY, (v. a.) golygu, goruch-
wilio, edrych dros.—mesuro ŵr.
SURVEY, (f.) golwg.—mesur.
SURVEYOR, (f.) golygwr.—mesurwr.
To SURVIVE, (v. n.) gorfucheddu,
byw ar ol, byw yn hwy.
SURVIVER, } (f.) gorfucheddwr.
SURVIVOR, }
SURVIVOURSHIP, (f.) gorfuchedd-
iaeth.
SUSCEPTIBLE, (adj.) teimladwy,
cymniwys o deimlad, neu i dder-
byn argraff.
SUSCIPENCY, (sub.) derbyniad;
caniatâd.
SUSCIPIENT, (f.) derbyniwr; can-
niattâwr.
To SUSPECT, (a. a.) tybio, tybygu;
drwgdybio, gwan-dybio.
To SUSPEND, (v.) crogi, crogi ar,
rhoi ynghog wrth.—oedi, ge-
hlirio.
SUSPENSE, (f.) amheuaeth, pe-
trufder, annilyfrwydd.—oediad.
SUSPENSION, (f.) crogied ymddi-
bynniad.—oed, oediad, attaliad,
difwyddad dros amser.
SUSPICION, (f.) drwgdyb, llettyb,
eiddigedd.
SUSPICIOUS, (adj.) drwgdybus.
SUSPICIOUSNESS, (f.) drwgdyb.
To SUSTAIN, (v. a.) cynnal i fynu,
ategu; goddef, ymoddef; ara-
ddiffyn, cynnorthwyo.
SUSTENANCE, (sub.) cynhalieth,
ymborth, lluniaeth.
SUTLER, (f.) gwneuthur ymborth
mewn gweriyll.
SUTURE, (f.) gwniad archoll.

S, W

SWAB, (f.) Edr. *Mop*.
To SWADDLE, (v. a.) rhwymo—Fig.
pwyo, curo.
SWADDLE, } (f.) rhwym-
SWADDLING BAND, } yn.
To SWAG, (v. n.) foddï wrth ei
bwys.
To SWAGGER, (v. n.) ymogoneddu,
ymffroftio, ymfalchio, rhodrefu.
SWAGGERER, (f.) rhodrefwr.
SWAIN, (f.) bachgen, dyn gwledig,
bugail.

SWALLOW,

S W

SWALLOW, (f.) gwenael. — *Twinge*, ceg.
To SWALLOW, (v. a.) llyngcu, traf-lyngcu, cegu.
SWAMP, (f.) corf.
SWAMPY, (adj.) corfog.
SWAN, (f.) alarch.
To SWAP, (v. a.) *Edr. to exchange*.
SWARD, (f.) tonn, tonnen.
SWARM, (f.) haid, gyrr, mintai.
To SWARM, (v. n.) heiddio.
SWARTHY, (adj.) tywyll, gwinen, gwincuddy.
SWARTINESS, (f.) *Edr. Tarnieff*.
To SWASH, (v. n.) clindarddach, gwichio, tryffio.
SWATH, (f.) ystod, rhestr. — *ysnoden*.
To SWATHE, (v. a.) rhwymio.
To SWAY, (v. a.) rheoli, llywodraethu, llywio.
SWAY, (f.) arglwyddiaeth, rheolaeth, rhwyg, awdardod.
To SWEALE, (v.) toddi, difa, yfu.
To SWEARE, (v. n.) tyngu, rheithio.
SWEAKER, (f.) tyngwr.
SWEAT, (f.) chwys.
To SWEAT, (v. n.) chwyfu.
SWÉATY, (adj.) chwyflyd.
To SWEEP, (v. a.) ysgubo.
SWEEP, (sub.) ysgubad. — *dinystr*, distryw.
SWEEPER, (f.) ysgubwr.
SWEEPINGS, (f.) ysgubion.
SWEET, (adj.) melus; pŕ, peraidid.
To SWÉRTEN, (v. a.) melusu.
SWÉTHEART, (f.) cariad.
SWÉRTMEAT, (sub.) ammhenthunfwyd, anwyn.
SWEETNESS, (f.) melusder, melusfwydd, pereiddrwydd.
To SWELL, (v. n.) chwyddo, ymchwyddo.
SWELL, (f.) chwydd, ymchwydd.
SWÉLLING, (f.) chwydd, chwyddiad.
To SWÉLTER, (v.) crasu wrth tân.
To SWERVE, (v. n.) crwydro, cyfeiliorni, gŵyro.
SWIFT, (adj.) clau, buan, esgud, chwimwth, cyflym.
SWIFTNESS, (f.) buander, cyflymder.
To SWIG, (v. n.) trafylngcu.
To SWILL, (v. a.) yfed yn wttresgar, — golchi, dyffreulio.

S Y

To SWIM, (v. n.) nosa.
SWIMMER, (f.) noswr.
SWINE, (f.) mochyn, môch.
SWINEHERD, (f.) meichiad, meichad.
To SWING, (v. a.) figlo peth a fo ynghrog, cwhwfan. — *chwildroi*.
SWING, (f.) rhaff ynghrog wrth beth fel y gellir figlo un wrthi, yn ol ac ymlaen.
To SWINGE, (v. a.) *Edr. to Whip*.
SWINGING, (adj.) mawr.
SWISISH, (adj.) mochaid.
To SWINK, (v. n.) llafurio, poci.
SWINK, (f.) llafur, poci.
SWITCH, (f.) gwialen ystwyth.
To SWITCH, (v. a.) gwialennodio. — *Edr to Jerk*.
SWIVEL, (f.) troell.
To SWOON, (v. n.) llewygu, llefmairio, gloefygu.
SWOON, (f.) llewyg, llefmair, bâs.
To SWOP, (v. a.) newidio, cyfnewid.
SWORD, (f.) cleddyf.
SWORDSMAN, (f.) cledddyfwr.

S Y

SY'COPHANT, (f.) gwenhicithwr, truthiwr, hustingwr.
SYCOPHANTIC, (adj.) gwenhicithus.
SY'LLABLE, (f.) sillaf.
SY'LLABUS, (f.) *Edr. Abstract*.
SY'LOGISM, (sub.) cynallddadl, rhewm neu ddadl o deir-rhan, sef dau fraich a chlo, megis *y cyfryw a ganlyn, lle prafir fod Daw yn deilwng o'n baddoliad: Mae ein Creawdr yn deilwng o'n baddoliad; Daw yto ein Creawdr; yn ganhynol mae Daw yn deilwng o'n baddoliad.*
To SY'LOGIZE, (v. n.) rhwymu yn y cyfryw fodd.
SY'LVAN, (adj.) coedog.
SY'MBOL, (f.) arwydd, nôd; dull; cyfod.
SYMBOLICAL, (adj.) *Edr. Typical*.
SYMMÉTRICAL, (adj.) *Edr. proportionate*.
SY'MMETRY, (f.) cymmedrolder, cyttundeb.
SYMPATHÉTIC, } (adj.) cydodd-
SYMPATHÉTICAL, } esol, cydymdeimladol.
To SYMPATHIZE, (v. a.) cydoddef, cydymdeimlo.

S Y

SY'MPATHY, (f.) cydymdeimlad, cydoddef.

SYMPHÓNIOUS, (adj.) Edr. *Harmónious*.

SY'MPHONY, (f.) cydlais, cydgerdd, cynghanedd.

SYMPTOM, (f.) arwydd, argoel.

SYMPTOMÁTIC, } (adj.) arwydd-

SYMPTOMÁTICAL, } occawl.

SY'NAGOGUE, (sub.) cynnulleidfa, ymgynnull.

SY'NAXIS, (f.) cynnulleidfa.----sacrament swpper yr Arglwydd.

SY'NCHRONISM, (f.) digwyddiad amryw bethau hynod ar yr un amser.

SY'NCOPE, (f.) *In grammar*, canol-drwch.---*In physic*, marwlewyg, llesmair.

SY'NOD, (f.) cymmanfa offeiriad, cyngor, seneddr.

SY'NONIMA, (sub.) geirau o'r un arwyddocad, cydenwau.

S Y

SY'NONIMOUS, (adj.) cydenwol, o'r un arwyddocad, cydarwyddocad.

SY'NOPSIS, (f.) golwg gyffredinol; yr holl rannau wedi eu dwyn dan un olwg.

SY'NTAX, (f.) cystrawen, cyttrefn; casgl.

SY'NTHESIS, (f.) cysofod, cydgyffylltiad.

SYNTHÉTIC, (adj.) cyffylltiol.

SY'PHON, (f.) Edr. *Siphon*.

SY'RINGE, (f.) chwistrell.

To SY'RINGE, (v. a.) chwistrellu.

SY'STEM, (f.) crynodeb, casgliad, cyffylltiad amryw bethau yn cydweithio, dull, ansodd; trefn.

SYSTEMÁTIC, } (adj.) Edr. *Methodical*.

SY'STOLE, (f.) byrrhâd sillaf hîr.---cyd-dynniad y galon.

T A

TABEFÁCTION, (f.) darfodedigaeth, difaedd.

TÁBERNACLE, (f.) pabell, lluest.

TÁBID, (adj.) nychlyd, darfodedig.

TÁBLATURE, (sub.) paentiad ar welydd.

TÁBLE, (sub.) bôrd; bwrdd, tabl; llech.---cledr llaw.---Edr. *Index*.

To TABLE, (v. n.) bordio, byrddio.

TABLE-beer, (f.) diod wan i yfed gyd â bwyd.

TÁBOR, (f.) tabwrdd.

TÁCIT, (adj.) distaw, diswn.

TACITURNITY, (f.) distawrwydd, tawedogrwydd.

TACK, (f.) hoelen.---troad llong ar y môr.

To TACK, (v. a.) hoelio; pwytho; cyffylltu.---troi llong.

TÁCKLE, (f.) tacel, offer, trecc.

TÁCTICS, (f.) byddinad.

TÁCTION, (f.) cyffyrddiad, teimlad.

TÁDPOLE, (f.) griff.

TÁFFETTY, (f.) fidan tenau.

TAG, (f.) dernyn bychan o fettel a roddir ar ben yfnoden neu llyn.

TAIL, (f.) cynffon, cloren, rhonell.

TÁILOR, (f.) ysginawr, gwniedydd.

T A

To TÁINT, (v. a.) llygru, diwyno, halogi, ystaeio.

TÁINT, (sub.) mann, brycheuyn; llwgr, halogiad.

TÁINTLESS, (adj.) dilwgr, dihalogedig.

To TAKE, (v. a.) cymmeryd, derbyn; deall.

TÁKER, (f.) cymmerwr, derbyniwr.

TÁLE, (f.) chwedl, ystori.

TÁLEBEARER, (f.) hŷtingwr, adroddwr chwedlau.

TÁLENT, (f.) talent, rhodd, dawn.

TÁLISMÁNIC, (adj.) Edr. *Magical*.

To TÁLK, (v.) siarad, ymddiddan, chwedleua, dadleu.

TÁLK, (f.) siarad, ymddiddan.

TÁLKATIVE, (adj.) siaradus, dywedgar, baldorddus, chwedleugar.

TÁLKATIVENESS, (f.) Edr. *Loquacity*.

TÁLL, (adj.) tal, uchel, hîr.

TÁLLAGE, (f.) toll, trêth.

TÁLLOW, (f.) gwêr.

TÁLLOWCHÁNDLER, (f.) canhwyllwr, gwnethurwr canhwyllau.

TÁLLY, (sub.) ysgôr, rhygnbren i gadw cyfrif.

To TÁLLY, (v.) addafu, cyfaddafu, atteb i'r naill y llall. TÁL-

T A

TALLYMAN, (f.) un a wertho beth-
au ar hŵr wythnosol.
TALMUD, (f.) llyfr traddodiadau 'r
Juddewon.
TALLNESS, (f.) uchder, hirdor.
TALON, (f.) ewin, crafangc.
TAMARIND, (f.) rhyw seron o'r
India.
TAME, (adj.) dâf, gwâr, llonydd,
hywedd, tirion.
To TAME, (v. a.) dâf, gwarthau,
hyweddu.
TAMENESS, (f.) gwareddd, gwaredd-
owgrwydd, llonyddwch.
TAMER, (f.) dofwr, torrwr.
TAMER of borfes, torrwr ceffylan.
To TAMPER, (v. a.) ymyrru.
To TAN, (v. a.) barcio.
TANG, (f.) blâs cryf.
TANGIBLE, (adj.) teimladwy.
To TANGLE, (v. a.) Edr *to entangle*.
TANK, (f.) llynn, merlynn.—cer-
wyn.
TANKARD, (f.) tangced.
TANNER, (f.) barcer.
To TANTALIZE, (v. a.) aflonyddu,
blino â gobeithion na's gellir eu
cyrhaeddyd.
TANTAMOUNT, (adj.) Edr *Equiva-
lent*.
To TAP, (v. a.) cyffwrdd yn dirion.
—gollwng.
TAP, (f.) tap, dwfel.—ergyd tir-
ion.
TAPE, (f.) ysioden.
TAPER, (f.) canwyll gwyr.
TAPER, (adj.) Edr *Conical*.
TAPESTRY, (f.) tapin, tapina, teif-
ban.
TAPSTER, (f.) trulliad.
TAR, (f.) pŷg gwlyb, carr.—*Fig.*
morwr.
To TAR, (v. a.) pygo.
TARDINESS, (sub.) hwyrdor, mus-
grelli, diweddarwch.
TARDY, (adj.) musgrell, hwyr-fryd-
ig, diweddar, hwyr.—drygion-
us.
TARE, (f.) efer, ller.—lwŷedig-
aeth mewn pwyfau!
TARGET, (f.) Edr *Buckler*.
TARBOUM, (f.) deongliad pum llyfr
Moses yn y *Cbaldee*.
To TARNISH, (v.) Edr *to Sully*.

T E

TAREAs, (f.) mortar.—rhodfa.—
pen tŷ.
TETÁRRY, (v. n.) aros, cofysl, trigu.
TART, (adj.) egr chwibl, fur.
TART, (f.) pastaŷ ffurwythau.
TARTANE, (f.) math ar long.
TARTARIAN, } (adj.) uffernol.
TARTAREUS, }
TARTNESS, (f.) Edr *Sharpness*.
TASK, (f.) dogn, tasg, ysgâr.
To TASK, (v. a.) tasgu, dognu.
TASTE, (sub.) blâs, chwaeth, arch-
waeth.
To TASTE, (v. a.) profi, archwaethu,
blasu.
TASTELESS, (adj.) diflas.
TATTER, (f.) Edr *Rag*.
To TATTER, (v. a.) rhwygo.
TATTERDEMÁLION, (f.) dyna brat-
tiog.
To TATTLE, (v. n.) Edr *to prate*.
TATTLEB, (f.) baldorddwr, gwg-
siaradwr.
TATTÓO, (f.) curiad tabwrddi alw
milwyr i'w lletty.
TAVERN, (f.) tafarndy.
TAUGHT, (preter. & part. pass. of
to teach.)
To TAUNT, (v. a.) Edr *to insult*.
TAUNT, (f.) Edr *Insult*.
TAUTOLOGY, (sub.) ailadroddiad,
adroddiad yr un peth yn fynydd.
To TAW, (v. a.) cywysio lleddr gwyn.
TAWNY, (adj.) melynodd.
TAX, (f.) treth, ardreth, tasg.
To TAX, (v. a.) trethu, ardrethu,
tasgu.—cyhuddo.
TAXABLE, (adj.) trethadwy.
TAXATION, (f.) trethiad, tasgiad.
TAXER, (f.) trethwr, tasgwr.

T E

TEA, (f.) dail coed a dyfant mewn
mannau yn *China*.
To TEACH, (v. a.) dyfynu, addysgu,
athrawu, athrawiaethu.
TEACHABLE, (adj.) addysgadwy,
athrawus.
TEACHER, (f.) athraw, addysgwr,
dyfsgawdwr.
TEAGUE, (f.) gwyddol.
TEAL, (sub.) dyfr-iar, corrhwyad,
crachwyad.
TEAM, (f.) gwêdd, iau.
TEAR, (f.) deigr, deigrryn.—rhwyg.

T E

To TEAR, (v. a.) rhwygo, carpio, dryllio.
To TEASE, (v. a.) cribio.—blino, dygnu, afionyddu.
TEAT, (f.) têth, bron.
TECHNICAL, (adj.) celfydd, celfyddus.
TÉCHY, (adj.) Edr. *Pecviſh*.
TECTONIC, (adj.) adeilaidd, adeiladol.
To TED, (v. a.) gwaſgaru neu dannu gwair.
TÉDIOUS, (adj.) maith, parhaus, hir, blin.
TÉDIOUSNESS, (f.) meithder, hŷd.
To TEEM, (v.) eſgor.—arllwys, tywallt allan.
TEEMING, (adj.) ffrwythlawn.
TEEN, (f.) Edr. *Sorrow*.
TEENS, (sub.) y blynyddau o ddeuddeg i ugain.
TEETH, (plur. of *tooth*) dannedd.
To TEETH, (v. n.) magu dannedd.
TÉGUMENT, (f.) hws, huling, cwrlid.
To TEH-HE, (v. n.) chwerthin.
TEINT, (f.) lliw.
TÉlescope, (f.) yspicenddrych.
To TELL, (v. a.) dywedyd; adrodd.—rhifo, cyfrif.
TELL-TALE, (f.) hustingwr.
TEMERARIOUS, (adj.) Edr. *Raſh*.
TEMÉRITY, (f.) Edr. *Raſneſs*.
TÉMPER, (f.) tymmer, tymmeryf-rwydd, ardymer, cymmedrollder.
To TÉMPER, (v. a.) tymmheru, ardymeru, cymmedroli, cymmysgu.
TÉMPERAMENT, (f.) tymmheredd, anſodd, anſawdd.
TÉMPERANCE, (f.) cymmedroldeb, cymmesfurwydd, ardymer.—ymgynnal.
TÉMPERATE, (adj.) tymmherus, cymmedrol.
TÉMPERATURE, (f.) Edr. *Temperament*.
TÉMPÉST, (sub.) temheſt, yſtorm, dihinedd.—terfysg.
TEMPÉSTUOUS, (adj.) Edr. *Stormy*.
TÉMPLAR, (f.) aſtudiwr cyfraith.
TÉMPLE, (f.) templ.—arlais.
TÉMPORAL, (adj.) amſerol.
TEMPORARY, (adj.) amſerol, tros amſer.
To TEMPORIZE, (v.) cydſcinio a'r amſer, troi gyd a'r amſer.

T E

To TEMPT, (v. a.) temtio, hudo-denu; profi.
TÉMPTER, (f.) temtiwr, methlwr, profwr.
TEMPTATION, (sub.) profedigaeath, temtiad.
TEN, (adj.) dëg.
TÉNABLE, (adj.) Edr. *Defendable*.
TENACIOUS, (adj.) gwydn, gafaelus, gafaelgar; crintach; gwrthnyſig.
TENACITY, (f.) gwydnedd, gafaelgarwch; crintachrwydd.
TÉNANT, (f.) deiliad.
TÉNANTABLE, (adj.) Edr. *Inhabitable*.
To TEND, (v.) dal sylw.—gweini, gweinyddu.—tueddu tu ag at.
TÉNDENCE, } (f.) tueddiad, tuedd-
TÉNDENCY, } rwydd.—gyrriad at, amcan.
TÉNDER, (adj.) tyner, meddal, ef-mwyth.—ieuangc.—tiron.
TÉNDER, (f.) cynnyg, cynnygiad.
To TÉNDER, (v. a.) Edr. *to offer*.
TENDERHEARTED, (adj.) calon dyner, toſturiol, trugarog.
TÉNDERNESS, (f.) tynerwch, tirondeb, meddalwch.
TÉNDINOUS, (adj.) Edr. *Sincere*.
TÉNDON, (f.) gewyn.
TÉNDRIŁ, (sub.) blaguryn.—gwrychyn.
TÉNÉBROUS, (adj.) tywyll.
TENERBROSITY, (sub.) tywyllwch; tywyllni.
TÉNEMENT, (f.) tyddyn, ſyddyn.
TÉNET, (f.) barn, tŷb; egwyddor.
TÉNNIS-BALL, (f.) parled.
TÉNON, (f.) tenwn a el yn y rhwyll.
TÉNOE, (f.) yſtyr, amcan, meddwl.—llais mewn cerddoriaeth.
TENSE, (f.) amſer.
TÉNSION, (f.) yſtyniad.
TENT, (f.) gwersyll, llueſt, pabell, bwth.—goreth, gwarath.
TÉNTER, (f.) deintur.
TENTH, (adj.) degfed.
TÉNUITY, (f.) ténucder, eiddilwch, meindra.
TÉNURE, (f.) yr ammod ar ba un y mae un yn meddiannu tyddynod.
TÉPID, (adj.) claeor.
TÉPIDITY, (f.) claeorineb, claearder

T E

TERCE, (f.) mesur o ddau alwyn a deugain o win. — traiañ.
TERGIVERSATION, (f.) Edr. *Sbift*.
TERM, (f.) ammod. — gair. — amser terfynedig, pryd, tymmor.
To TERM, (v.a.) galw, enwi.
TÉRMAGANT, (adj.) Edr. *Turbulent*.
To TÉRMINATE, (v.) terfynu, gorphen, diweddu, dibennu.
TERMINATION, (f.) terfyniad, diwedd gair.
TÉRRACE, (f.) bryn, bencyn.
TERRAQUEOUS, (adj.) o ddacar a dwfr.
TÉRRENE, (adj.) dacarol.
TÉRREOUS, (adj.) o ddacar.
TERRÉSTRIAL, (adj.) dacarol.
TÉRRIBLE, (adj.) ofnadwy, dychrynlllyd, erchyll, cethin.
TÉRRIBLENESS, (f.) erchyllrwydd, dychryndod.
TÉRRIER, (f.) ebill, taradr. — ci i hela creaduriaid tan y ddacar.
TERRÍFIC, (adj.) ofnadwy.
To TÉRRIFY, (v.a.) brawychu, dychrynu, peri ofn, tarfu.
TÉRRITORY, (f.) tiriogaeth.
TÉRROR, (f.) dychryn, ofn, brav, arfwyd.
TÉRTIAN, (adj.) bob trydydd dydd.
TEST, (f.) prawf, profiad, holiad; moddion prawf.
TÉSTAMENT, (f.) llythyr cymmun, ewylllys ddiweddaf, testament.
TESTAMENTARY, (adj.) cymmun-nobl.
TÉSTATE, (adj.) wedi gwnethur ei destment.
TESTÁTOR, (f.) cymunnwr.
TESTÁTRIX, (f.) cymmunwraig.
TÉSTED, (adj.) wedi ei dyfiolaethu, wedi ei brofi trwy dystion, dllys.
TÉSTER, (f.) pen gwely. — chwecheiniog.
TESTIFICATION, (f.) tyftiad, profiad trwy dystion.
TÉSTIFIER, (f.) tyftiwr.
To TÉSTIFY, (v.a.) tyftiolaethu, tyftio, cadarnhau.
TESTIMONIAL, (f.) tyftiolaeth ymddygiad un mewn ysgirch.
TÉSTIMONY, (f.) tyftiolaeth.
TÉSTINESS, (f.) Edr. *Morose*.

T H

TÉSTY, (adj.) Edr. *Morose*.
TÉTHER, (f.) rhaff wrth ba un clymmir cessyl mewn cae.
To TÉTHER, (v.a.) rhaffo cessyl.
TÉTRARCH, (f.) tetrarch, llywodraethwr pedwaredd rhann o deyrnas.
TÉTRARCHATE, } (f.) llywodraeth
TÉTRARCHY, } pedwaredd rhann teyrnas.
TÉTTER, (f.) tarddwreinyn, dwfrwreinyn, crachen, tarwden.
To TEW (v.a.) Edr. *to toil*.
TEXT, (f.) testun, gwers.
TÉXTILE, (adj.) gwauedig.
TÉXTUARIST, } (f.) un cyfarwydd
TÉXTUARY, } yn yr ysgrythur.
TÉXTURE, (f.) gwead, plethiad. — dull, gwedd, ansawdd, cyfansoddiad.

T H

THAN, (adv.) nâ, nag.
To THANK, (v.a.) diolch, rhoddi diolch.
THÁNKFUL, (adj.) diolchgar, diolchus.
THÁNKFULNESS, (sub.) diolchgarwch.
THÁNKLESS, (adj.) anniolchgar.
THANKS, (sub.) diolch, diolchgarwch.
THANKSGIVING, (f.) diolch.
THAT, (pron.) hwnnw, hynny, hwn.
THAT, (conj.) mal, fal, rhag.
THATCH, (f.) tô, tô gwellt.
To THATCH, (v.a.) toi.
To THAW, (v.n.) dadlaith, dadmeru, meirioli.
THAW, (f.) dadlaith; dadleithiad.
THE, (art.) y, yr.
THÉATRE, (f.) chwaryfa, chwareudy, *theatr*.
THÉATRIC, } (adj.) a berthynr
THÉATRICAL, } *theatr*.
THEE, (pron.) ti.
THEFT, (f.) fladrud.
THEIR, (pron. plur.) eu, eiddynt.
THEM, (pron. plur.) hwy, hwynt, hwyntwy.
THEME, (sub.) testun. — y gair gwreiddiol oddiwrth ba'un y mae geiriau eraill yn deilliaw.
THEMSELVES, (pron.) eu hunan.
THEY,

T H

THEN, (adv.) y pryd hynny, yna, ar hynny, gwedi hynny.
THENCE, (adv.) oddi yno, o hynny allan.—o herwydd hynny.
THEOCRACY, (sub.) llywodraeth ddwyfol.
THEODOLITE, (f.) offeryn i fesuro uchder.
THEOLOGICAL, (adj.) dewinyddiaethol, dwyfol.
THEOLOGIST, (f.) difeinydd, dewin.
THEOLOGY, (sub.) difeinyddiaeth, dewinyddiaeth.
THEOREM, (f.) testun o wirionedd cyfaddfedig.
THEORETIC, } (adj.) Edr. *Specu-*
THEORETICAL, } *lative*.
THEORY, (f.) gwybodaeth anymarferol.—trefn, amcan.
THERE, (adv.) yno, accw, yna, llyna.
THEREABOUT, } (adj.) gerllaw,
THEREABOUTS, } oddi amgylch yno.
THEREFORE, (adv.) am hynny, gan hynny, o achos, o herwydd hynny.
THEREUPON, (adv.) ar hynny, yn union.
THERIACAL, (adj.) Edr. *Medicinal*.
THERMOMETER, (f.) offeryn i fesur graddau gwres.
THESE, (pron. plu. of *this*) y rhai'n.
THEY, (pron. plu.) hwy, hwynt.
THESIS, (f.) testun, dadl.
THICK, (adj.) tew, brâs, braisg, praff; aml.
TO THICKEN, (v.a.) tewhau, gwneuthur yn dew.
THICKET, (f.) prysglwyn, dyrswlyn, prysgle.
THICKNESS, (f.) tewder, breisgrwydd.
THIEF, (f.) lleidr.
TO THIEVE, (v.n.) lladratta.
THIEVERY, (f.) lladrad.
THIEVISH, (adj.) lladronaidd, llad-radaidd.
THIGH, (f.) morddwyd.
THILL, (sub.) trawst menn, llâth menn.
THIMBLE, (f.) gwniadur.
THIN, (adj.) tencu, cûl, ciddil, main.
TO THIN, (v. a.) tencuhau, gwneuthur yn dencu.

T H

THINE, (pron.) tau, eiddot, einot.
THING, (f.) peth.
TO THINK, (v.n.) meddyllo, tybied; syniaid, myfyrio, hwyriadu, amcanu.
THINKING, (f.) myfyriad.
THINNESS, (f.) tencuder, eiddilwch.
THIRD, (adj.) trydydd.
TO THIRL, (v. a.) Edr. *to drill*.
THIRST, (f.) syched.
TO THIRST, (v.n.) sychedu.
THIRSTY, (adj.) sychedig.
THIRTEEN, (adj.) tri ar ddeg.
THIRTY, (adj.) deg ar hugain.
THIS, (pron.) hwn, hon, hyn.
THISTLE, (f.) ysgallen.
THISTLY, (adj.) ysgallog.
THITHER, (adv.) yno, i'r fan honno.
THITHERTO, (adv.) hyd yma.
THONG, (f.) carrai.
THORN, (f.) draenen.
THORNY, (adj.) dreiniog.
THOROUGH, (adj.) cyflawn, perffaith, perffeithgwl, hollol.
THOSE, (pron. plu. of *that*) *those*.
THOU, (pron.) ti, di, tydi.
THOUGH, (conj.) pe rhon, er, er hynny.
THOUGHT, (f.) meddwl, bryd, myfyrdod.
THOUGHTFUL, (adj.) meddylgar, ystyriol.
THOUGHTFULNESS, (f.) ystyriaeth, myfyrdod.
THOUGHTLESS, (adj.) anystyriol, esgeulus.
THOUSAND, (adj.) mil.
THRALL, } (sub.) caethiwed,
THRALLDOM, } gwasanaeth.
TO THRASH, (v.a.) dyrnu, ffustio.
THRASHER, (f.) dyrnwr.
THRASHINGFLOOR, (f.) llawr dyrnu, llawr ysgybor.
THRASONICAL, (adj.) ymfroffgar.
THREAD, (f.) edau, edef, edefyn.
TO THREAD, (v. a.) dodi edefyn mewn nodwyd, dodi ar ddefyn.
THREAT, (f.) bygythiad.
TO THREATEN, (v. a.) bygwth, bygylu.
THREATENING, (f.) bygythiad, bygwth.
THREE, (adj.) tri, tair.

T H

THREEFOLD, (adj.) tridyblyg.
THRESHOLD, (f.) trothwy.
THRICE, (adv.) tair gwaith.
THRIFT, (sub.) cynnildeb; budd, llës, mantais.
THRIFTINESS, (f.) Edr. *Frugality*.
THRIFTY, (adj.) cymmhedrol, di-draul, cynnil, diwyd.
To THRILL, (v.) Edr. *to drill*.
To THRIVE, (v.n.) llwyddo, iyyccio, ffynnu, cynnyddu, prifio, cyfoethogi.
THROAT, (f.) cëg, breuant.
To THROB, (v. n.) dyheu, darwain, curo.
THROB, (f.) dyhead.
THROB, (f.) dolur esgor.
THRONE, (sub.) gorfedd, gorfedd-faingc, teyrngadair, pall.
THRONG, (f.) Edr. *Crowd*.
To THRONG, (v.n.) Edr. *to crowd*.
THRÖTTLE, (f.) cëg.
To THRÖTTLE, (v.a.) tagu, llindagu.
THROUGH, (prep.) trwy, drwy.
THROUGHOUT, (adv.) trwy, o'r pen i'w gilydd, hyd y diwedd.
To THROW, (v. a.) taslu, ergydio, bwtw.
THROW, (f.) tasliad, ergyd.
THRUMP, (f.) eddi.
To THRUMP, (v. a.) chwarcu yn ddrwg ar offeryn cerdd.
THRUSH, (f.) bronfraith, trefglen. — clefyd cyffredin ar blant ieuaingc.
To THRUST, (v. a.) gwthio, gyrru.
THRUST, (f.) gwth.
THUMB, (f.) bawd, bawdfys.
To THUMP, (v.a.) pwyao, curo.
THUMP, (f.) pwyad, ergyd.
THUMPER, (f.) pwywr. — celwyddwr.
THUNDER, (f.) taran, twrf, tyrfau.
To THUNDER, (v. n.) taranu.
THUNDERBOLT, (f.) mellten.
THUNDERCLAP, (f.) twrf.
THURSDAY, (f.) dydd iau.
Thus, (adv.) yn llyn, fel hyn, yn y cyfryw fodd.
To THWACK, (v. a.) Edr. *to bang*.
THWART, (adj.) crocs, gwrdraws, trofaus.
To THWART, (v. a.) crochi, gwrthwynebu.
THY, (pron.) dy, tau.

T I

THYSELF, (pron. recip) dy huan.
THYME, (f.) teirn.
T I
TIAR, } (f.) talaith, penwisg.
TIARA, }
To TICE, (v. a.) Edr. *to extice*.
TICK, (f.) ysgôr, coel am ddyled. — llau cŵn a defaid. — tic-gwely.
To TICK, (v.a.) ysgori, Edr. *to trass*.
TICKET, (f.) ticced, nôd, arwydd.
To TICKLE, (v.a.) gogleisio.
TICKLISH, (adj.) a goglais arno.
TICKLISHNESS, (f.) goglais.
TID, (adj.) mwythus, defl.
To TIDDLE, (v.a.) Edr. *to fondle*.
TIDE, (f.) amser, pryd. — llanw a thrai 'r môr. — rhyferthwy, llif.
TIDINGS, (f.) newyddion, copinod.
TIDY, (adj.) cryno, tacclus, trwf-iadus; amserol; parod.
To TIE, (v.a.) cylymmu, rhwymio.
TIE, (f.) cwlwm, rhwymyn.
TIER, (f.) rhës, rhengc.
TIERCE, (f.) Edr. *Terce*.
TIFF, (sub.) llynn, diod. — digofaint.
To TIFF, (v.n.) digio; ymgyprys.
TIGER, (f.) teigr.
TIGHT, (adj.) tynn, cryno. — gweddus.
To TIGHTEN, (v.a.) tynnhau.
TIGHTNESS, (f.) tynnder, cyfyngder.
TIGRESS, (f.) teigres.
TIKE, (f.) Edr. *Clown*.
TILE, (f.) peithynen, carreg-do.
To TILE, (v.a.) peithynu, toi â cherig.
TILL, (f.) blwch.
TILL, (conj.) hÿd.
To TILL, (v. a.) llafurio tir, diwyllio tir.
TILLAGE, (f.) llafuriad, llafurwr-iaeth, amaethiad, gwrteithiad.
TILT, (f.) lluest; gorchudd. — gwth, hwpp.
To TILT, (v.) goftwng, gogwyddo, troi ar y naill ochr.
TILTH, (f.) Edr. *Husbandry*.
TIMBER, (f.) coed-defnydd, pren.
TIMBREL, (f.) tympan.

Time,

T I

TIME, (f.) amser, tymmer, tump, pryd.
TÍMELY, (adj.) amferol.
TÍMID, (adj.) ofnus, ofnog.
TÍMÍDITY, (sub.) ofnogrwydd, gwylder
TÍMOROUS, (adj.) ofnus.
TÍMOROUSNESS, (f.) ofnogrwydd.
TIN, (f.) alcam, *Excc. xxii. 18.*
TINCT, (f.) lliw, amliw.
TÍNCTURE, (f.) lliw.
TÍNDER, (f.) gofgyrmon.
TINE, (f.) dant ogeid.
To TINGE, (v. a.) lliwio, llifo, yf-taenio.
To TÍNGLE, (v. n.) tingcian, tingcio.
To TINK, (v. n.) tuncian.
TINKER, (f.) curych, gof prés.
To TÍNKLE, (v. n.) tingcian.
TÍNSEL, (f.) yfnoden neu frethyn disglaír, *Fig.* disgleirdeb.
TINT, (f.) lliw.
TÍNY, (adj.) bychan, eiddil.
TIP, (f.) topp, pen.
TÍPPET, (f.) peth i wisgo oddiam-gylch gwddf.
To TÍPPLE, (v. n.) diotta.
TÍPPLER, (f.) Edr. *Set.*
TÍPSTAFF, (f.) rhingyll.
TÍPSY, (adj.) lledfeddw.
TÍPTOE, (f.) pen bysedd traed.
TIRE, (f.) rhês, rhengc.—pen-wisg.
To TIRE, (v. a.) blino, lluddedu.
TÍRESOME, (adj.) blinderus, blin.
TÍRESOMENESS, (f.) lludded, blinder.
TÍSSUE, (f.) brethyn ag aur neu arian wedi ei blethu trwyddo.
TIT, (f.) ceffyl bychan.—benyw.
TITHE, (f.) degwm.
To TITHE, (v. a.) degymmu.
TÍTHER, (f.) degymmwr.
TÍTHING, (f.) degymmiad.
TITILLATION, (f.) gogleisiad.
TÍTLE, (f.) titl; enw.—hawl, iawn.
To TÍTLE, (v. a.) galw, enwi, rhoi titl.
To TÍTTER, (v. n.) chwerthin yn ddirgel.
TÍTTLE, (f.) Edr. *Point.*
TÍTULAR, (adj.) enwol, yn unig enw enw.

T O

T O

To, (prep.) at, i, tu ag at.
TOAD, (f.) llyffant.
TOADSTOOL, (sub.) bwyd llyffant, madarchen.
To TOAST, (v. a.) pobi, crasu.—enwi iechyd i'w yfed.
TOAST, (f.) bara wedi ei grafu.—iechyd.
TOBACCO, (sub.) tybacco, mygliys, ffwgws.
TOBACCONIST, (f.) gwerthwr tybacco.
TOD, (f.) llwyn.
TOD of wool, wyth pwys ar hugain.
TOE, (f.) bys troed.
TOFT, (sub.) gallt o goed.—lle bu tŷ.
TOGÉTHER, (adv.) ynghyd; gyd a'r gilydd, ar un waith.
To TOIL, (v. n.) llafurio, ymdrafferthu, poeni, ymboeni.
TOIL, (f.) llafur, poen, traferth.—rhwyd, magl.
TOÍLSOME, (adj.) llafurus, traferthus, poenus.
TOÍLSOMENESS, (f.) traferth, llafur.
TÓKEN, (f.) nód, arwydd, marc.
To TOLE, (v. a.) tynnu yn raddol.
TÓLERABLE, (adj.) goddefol, goddefadwy.
TÓLERABLY, (adv.) yn weddol, yn ganolig.
TÓLERANCE, (f.) dioddefgarwch.
To TÓLERATE, (v. a.) goddef, dioddef, cyd-ddwyn; canniattau.
TOLERATION, (f.) dioddefiad, goddefiad, canniattad.
TOLL, (sub.) treth, ardreth, toll, tal.
To TOLL, (v. n.) tolli, trethu.—(act.) canu cloch, canu clych.
TOLL-BOOTH, (f.) tollfa.—carchar.
TOLL-GATHERER, (f.) tollwr.
TOMB, (f.) gwyddfa, maen bedd.
TOME, (f.) llyfr.
TON, (f.) tunnell.
TONE, (f.) tôn, accen, llais.
TONG, (f.) pin bwccel.
TONGS, (f.) gefail.
TONGUE, (f.) tafod; tafodiaith.
TONGUELESS, (adj.) didafod.
TÓNGUEPAD, (f.) baldorddwr.

TÓN.

T O

TÓNNAGE, (f.) Ed. *Tunnage*.
TÓNSURE, (f.) encifiad, gwclicif-
iad.
Too, (adv.) hefyd.—rhy.
TOOL, (f.) offeryn, arf.
TOOTH, (f.) dant.
To TOOTH, (v.a.) deintio, bylchu.
TOOTHACHE, (f.) y ddanpoedd.
TÓOTHED, (adj.) danheddog, bych-
iog.
TOOTHLESS, (adj.) diddannedd.
TÓOTHsome, (adj.) blaſus, maeth-
us.
TOP, (f.) topp, coppa, pen, coryn,
crib.
To TOP, (v.) rhagori.—gorchuddio
y coppa.—toccio, torri brig.
TÓPORCH, (f.) llywodraethwr
gwlad.
TÓPAZ, (f.) topas, maen gwerth-
fawr o liw-yr aur.
TÓPMOST, (adj.) uchaf, pennaf.
To TOPE, (v.n.) yfed hyd ormod-
edd.
TÓPER, (f.) meddwyn.
TÓPHET, (f.) tophet.—uffern.
TÓPICAL, (adj.) lleol; cyffredinol.
TÓPIC, (f.) pen cyffredinol, testun.
TÓPOGRAPHY, (f.) hanes lle,
gwlad, neu deyrnas.
TÓPPING, (adj.) rhagorol, hynod,
nodedig.
TÓPSYTURVY, (adv.) bendramwn-
wgl.
TOR, (f.) tŵrr.
TORCH, (f.) lamp, flagl, *Neb.ii.*
3. Zec. xii. 6.
TÓRMENT, (f.) poen, poenau, ar-
taith, dialedd.
To TÓRMENT, (f.) poeni, arteith-
io; gofidio, blino.
TORMÉTOR, (f.) poenwr, arteith-
iwr; gofidiwr.
TORNADO, (f.) Edr. *Hurricane*.
TÓRPID, (adj.) muſgrell, ſwrth.
TÓRPITUDE, (f.) muſgrelli, ſyrth-
ni.
TÓRPOR, (f.) marweidd-dra, mer-
windod.
TÓRRENT, (f.) cornant, ſfrwd.
TÓRRID, (adj.) crafboeth, poeth.
TORT, (f.) drwg, niwaid.
TÓRTOISE, (f.) melliwioges, môr
falwen, llyffant, *Lef. xi. 29.*

T O

TÓRTUOUS, (adj.) gwyrgam, torch-
og.
TÓRTURE, (f.) poen; artaith, dial-
eddboen.
TÓRTURE, (v.a.) poeni, arteith-
io; blino, gofidio.
TÓRTURER, (f.) Edr. *Tormentor*.
TÓRWATY, (f.) cuchiau grwydd,
gwg, farnu grwydd, blyngder.
TÓRVOUS, (adj.) cuchiog, gygu,
blwng, ſfyrnig ei olwg.
To TOSE, (v.a.) eribo gwlan.
To TOSS, (v.a.) bwrw, taflu, ergydio.
Toss, (f.) taflad, ergyd.
TÓSSPOT, (f.) meddwyn, gloddeſ-
wr.
TÓTAL, (adj.) cyflawn, hollol.
TÓTALITY, (f.) y cyfan, y cwbl,
fwm.
TOTALLY, (adv.) yn gyflawn, yn
hollol.
To TÓTTER, (v.a.) hencian, bw-
hwm.
TÓTTY, (adj.) ſieddig.
To TOUCH, (v.a.) cyffwrdd, cy-
hwrdd.—profi, teimlo.
TOUCH, (f.) teimlad, cyffwrdd.
TOUCH-HOLE, (f.) twll mewn baril
dryll i'r tân fyned o'r badell at y
powdr yn y faril.
TOUCHINESS, (f.) Edr. *Peccableness*.
TOUCHSTONE, (f.) maen prawf,
dangosfeg.
TOUCHY, (adj.) Edr. *Techy*.
TOUGH, (adj.) gwydn; ſyth; an-
hodyn.
TOUGHNESS, (f.) gwydnr.
TOUR, (f.) taith, ſiwrnai, tro,
crwydr.
TOURNAMENT, (f.) Edr. *Tilt*.
Tow, (f.) carth.
To TOW, (v.a.) llusgo wrth raff.
TOWARDS, (adv.) tu ag at, tu a.
TÓWARD, (adj.) parod.
TOWARDLINESS, (f.) parod-
rwydd.
TOWARDNESS, (f.) rwydd.
TÓWEL, (f.) llawliain, lliain ſychu,
cedaſſen.
TÓWER, (f.) tŵr, caſtell.
To TÓWER, (v.n.) dyrchafu.
TOWN, (f.) tref.
TÓXICAL, (adj.) gwenwynllyd.
TOY, (f.) gwág bêth, tegan; arab-
edd.

T R

To TOY, (v. n.) chwarae.
TÓYISH, (adj.) anllad, drythyll.

T R

To TRACE, (v. n.) olrhain, dilyn ol, canlyn.

TRACE, (f.) adrywedd, ôl, brisg.
TRACK, (f.) adrywedd, ôl, ôl troed.
 —ffordd, troedffordd.

TRACT, (f.) ardal, gwlad. —traethawd; belfciad.

TRACTABLE, (adj.) Edr. *Malleable.*

TRACTABLENESS, (sub.) llaficiddra, hynawsedd, addfwynder, arafwch.

TRACTATE, (f.) traethawd, llyfr an.

TRADE, (f.) crefft, galwedigaeth, celfyddyd.

To TRADE, (v. n.) masnach.

TRADITION, (f.) traddodiad.

TRADITIONAL, } (adj.) traddodol.

TRADITIONARY, } iadol.

To TRADUCE, (v. a.) enllibio, hortio, goganu, gwaradwyddo.

TRADUCEMENT, (f.) gwarth, enllib.

TRADUCER, (f.) enllibiwr.

TRADUCTION, (f.) trosglwydd. —enllib, gwarth.

TRAFFICK, (f.) masnach, masnandath, cyweithas.

To TRAFFICK, (v. n.) masnach, masnanda, negelesa.

TRAGEDY, (f.) chwarae yn gofod allan fatterion o'drafferth ac ymyrffon a galanastra. —rhywddigwyddiad galarus.

TRAGIC, } (adj.) galarus, trall.

TRAGICAL, } odus, dychrynlyd.
To TRAIL, (v.) hela wrth y brisg. —lufgo.

TRAIL, (f.) brisg. —llufg, godrau gwisg.

To TRAIN, (v. a.) addysgu, hyfforddi. —llufgo.

TRAIN, (f.) gosgoidd, gweinyddion, tyfa o gadynwyr llu. —pwrffil, godre gwisg. —cynffon aderyn.

TRAINBAND, (f.) pwrffill. Edr. *Mitia.*

TRAIPISE, (f.) Edr. *Slut.*

TRAITOR, (f.) bradwr, bradychiwr.

TRAITOROUS, (adj.) bradog, bradus, bradychus.

T R

TRALATI'IOUS, (adj.) Edr. *Metaphorical.*

TRAMMEL, (f.) rhwyd a ddyfetha eiriau ceffyl.

To TRAMPLE, (v. n.) fathra, angharu, fengi.

FRANCE, (f.) llawyg, gloes.

TRANQUIL, (adj.) heddychol, cawel, cefmwyth.

TRANQUILITY, (f.) cawelwch, llo-nyddwch, cefmwythder, heddwch.

To TRANSACT, (v. a.) gwnenthur, *trans.*

TRANSAC'ION, (f.) negefwrfaeth, gwaith, achos yn cael ei ddwyn yn y blaen.

To TRANSCEND, (v. a.) rhagori, goruchddyrchafu.

TRANSCENDENCE, } (sub.) rhagor-
**TRANSCENDENCY, } iaeth, goruch-
 asiaeth.**

TRANSCENDENT, (adj.) dyrchafedig, rhagorol.

To TRANSCAIBE, (v. a.) ylgrifennu allan o beth, coppio.

TRANSCRIBER, (f.) coppiwr.

TRANSCRIPT, (sub.) dadygrifen, coppi.

TRANSELEMENTATION, (f.) cyfnewidiad elfennau.

To TRANSFER, (v. a.) Edr. *to convey.*

TRANSFIGURATION, (f.) gweddnewidiad, dull newidiad.

To TRANSFORM, (v. a.) gweddnewidio.

TRANSFORMATION, (f.) gweddnewidiad.

To TRANSFUSE, (v. a.) tywallt o'r hâll i'r llall.

To TRANSGRESS, (v. a.) trofeddu.

TRANSGRESSION, (f.) trofedd, trofeddiad, camwedd.

TRANSGRESSOR, (f.) trofeddwr.

TRANSIENT, (adj.) trangeedig, darfodedig, dibara, byrr.

TRANSIENTNESS, (f.) darfodedig-
 rwydd.

TRANSIT, (sub.) mynediad planed dros, neu'n agos hoibio i seren sefydlog.

TRANSITION, (f.) mynediad trofodd, symudiad, mynediad o un peth i'r llall.

TRAN-

T R

TRÁNSITORY, (adj.) carfoediog, trawgodiog, dioraz.

TRÁNSITORINUS, (l.) darfododig-rwyd.

To TRÁNSLÁTE, (v. a.) trosglwyddo, cyfieithu.

TRÁNSLÁTION, (f.) cyfieithiad, trosglwydd, trosglwyddiad.

TRÁNSLÁTOR, (f.) cyfieithydd.

TRÁNSMÁRINE, (adj.) tramor, yn hwnt i'r môr.

TRÁNSMIGRÁTION, (f.) cerchwyn-edigzaeth, symmudiad o un lle neu gyflwr, i le neu gyflwr arall.

TRÁNSMÍSSION, (f.) trosglwyddiad.

TRÁNSMÚTABLE, (adj.) a ellir ei gyfnewid.

TRÁNSMÚTATION, (f.) newidiad.

To TRÁNSMÚTE, (v. a.) newid, cyfnewid.

TRÁNSOM, (f.) trawflath.

TRÁNSPÁRENCY, (f.) tryloywder, disgleirdeb.

TRÁNSPÁRENT, (adj.) tryloyw, disglaír.

To TRÁNSPÁRE, (v.) bwrw allan yn dardh.—myned yn gyhoeddus.

To TRÁNSPLÁNT, (v. a.) adblannu, ailblannu.

To TRÁNSPÓRT, (v. a.) trosglwyddo; deol, gyrru o'r wlad.—dodi mewn llewyg.

TRÁNSPÓRT, (f.) cynnwrf meddwl.—llewyg, bloddeft, crychnaid gan lawenydd.—gwr deol, herwr.—llong i ddwyn milwyr ac arlwy rhyfel o un lle i'r llall.

TRÁNSPÓRTATION, (f.) trosglwyddiad.—alltudiaeth, herwriaeth.

TRÁNSPÓRÁL, (f.) traws-symmudiad.

To TRÁNSPÓSE, (v. a.) traws-symmud, newid trefn peth.

TRÁNSPÓSTION, (f.) traws-symmudiad, cyfnewidiad trefn.

To TRÁNSUBSTÁNTIATE, (v. a.) traws-sylweddu, cyfnewid sylwedd.

TRÁNSUBSTANTIÁTION, (f.) traws-sylweddiad.

TRÁNSVÉRSE, (adj.) traws, croes.

TRÁP, (f.) magl, croglath, annel, ylleppan, telm.

To TRÁP, (v. a.) Edr. *to entrap*.

TRÁPPINGS, (sub.) feirch, addurn meirch.

T R

TRASH, (f.) ysgarthion, ysgubion, fothach, forod.

TRÁSHY, (adj.) llawn fothach, didfudd, diddefnydd.

To TRÁVAIL, (v. n.) llafurio, trafaelu, poeni; egor.

TRÁVAIL, (f.) poen, trafael, llafur;—gwcwyr egor.

To TRÁVEL, (v. n.) teithio, ymdaith, fiwincia, pcerindotta.

TRÁVEL, (f.) taith.

TRÁVELS, (f.) teithoedd.

TRÁVELLER, (sub.) teithiwr, ymdaithydd.

TRÁVERSE, (adv.) Edr. *Atwart*.

To TRÁVERSE, (v.) crochi, gwrthwynebu.—crwydro.

TRÁVESTY, (adj.) Edr. *Ridiculous*.

TRAY, (f.) noc.

TRÉACHEROUS, (adj.) Edr. *Perfidious*.

TRÉACHERY, (f.) Edr. *Perfidy*.

TRÉACLE, (f.) triagl.

To TRÉAD, (v.) mathru, fathru, fengi, troedio.

TRÉADLE, (f.) troedlath, troedlas.—rhith ceiliog.

TRÉASON, (f.) brád, bradwriaeth yn erbyn brenhin neu wladwriaeth.

TRÉASONABLE, (adj.) bradwraidd.

TRÉASURE, (f.) tryfor, eurgrawn, fíwlt.

To TRÉASURE, (v. a.) tryfori.

TRÉASURER, (f.) tryforwr.

TRÉASURERSHIP, (sub.) tryforwriaeth.

TRÉASURY, (f.) tryforyd, fyllty.

To TRÉAT, (v.) sefydlu.—trin; traethu; ymddiddan.—rhoi gwledd, arfolli, rhoi bwyd neu ddiod.

TREAT, (sub.) gwledd roddedig, rhodd.

TRÉATISE, (f.) traethawd.

TRÉATMENT, (f.) Edr. *Ulage*.

TRÉATY, (f.) cyngair, cyfammod.

TRÉBLE, (adj.) tridyblyg, trebl.

To TRÉBLE, (v. a.) treblu.

TRÉBLE, (f.) trebl.

TRÉP, (f.) pren.

TRÉFOIL, (f.) meillionen tair dalen.

To TRÉMBLE, (v. n.) crynu, dychrynu.

TRÉMÉNDOUS,

T R

TREMENDOUS, (adj.) dychrynlyd, ofnadwy.
TREMOR, (f.) cryn, crynfa, dychryn, ofn, braw.
TREMULOUS, (adj.) ofnadwy, crynedig, dychrynedig.
TRENCH, (sub.) clawdd, gwawl, rhigol.
TRENCHER, (f.) disglan bren i dorri bwyd arni.
To TREND, (v.n.) Edr. *to Tend*.
TREPAN, (f.) croglath, magl.—offeryn llawfeddyg i drin penglog drylliedig.
To TREPAN, (v.a.) torri â'r cyfryw offeryn.—maglu, rhwydo.
TREPID, (adj.) crynedig, dychrynedig, fyn.
TREPIDATION, (f.) cryndod, dychryndod.
To TRÉSSPASS, (v.a.) trosfeddu.
TRÉSSPASS, (f.) trosfedd.
TRÉSSSES, (f) cydynau gwallt.
TRÉSTLE, (f.) atteg bwrdd.
TRET, (sub.) lwsfiedigaeth mewn pwyfau ar gyffris difad neu sorod a fo mewn peth.
TRÉVET, (f.) trybedd, amdan.
TRÍAD, (f.) tri, y tri, Trindod.
TRÍAL, (f.) prawf, profiad; profedigaeth.—hawl, cynghawfedd, barn, holiad achos.
TRIANGLE, (f.) teirongl.
TRIANGULAR, (adj.) teironglog.
TRIBE, (f.) llwyth, tylwyth.
TRIBULATION, (f.) gorthrymder, helbul, blinfyd, cystudd.
TRIBUNAL, (f.) brawdle, gorsedd-barn, hawlfaingc.
TRÍBUNE, (f.) nawddwr y cyffredin, swyddog ym mysg y Rhufeiniaid a ddewisfa'r werin.
TRÍBUTARY, (adj.) trethol, teyrngedol.
TRÍBUTE, (sub.) teyrnged, trêth, ardreth.
TRICE, (f.) munud, diddim amser.
TRICK, (sub.) dichell, ystryw, ystrangc, prangc.
To TRICK, (v.a.) dichellu, twyllo.
TRÍCKING, (f.) addurn, trwfiad.—dichell, twyll.
To TRÍCKLE, (v.n.) diferu, dafnu, defnynnu.

T R

TRÍDENT, (f.) teirnwialen dair daint *Neptun*; forch dri ewin.
TRÍENNIAL, (adj.) teirblwydd.
TRÍEK, (f.) profwr.
To TRÍFLE, (v.n.) ofera, gwneuthur coeg-bethau.
TRÍFLE, (sub.) anober, arabedd, filoreg, gwaelbeth, oferedd.
TRÍFORM, (adj.) teirffurf, a fo dridull.
TRÍGGER, (f.) ystordyn.
TRÍGON, (f.) Edr. *Triangle*.
TRIGONAL, (adj.) Edr. *Triangular*.
TRIGONOMETRY, (sub.) celfyddyd mesur trionglau.
TRILÁTERAL, (adj.) trioehrog.
To TRILL, (v.n.) diferu, defnynnu.—Edr. *to Quaver*.
TRILL, (f.) cryniad llais.
TRIM, (adj.) tacclus, trwfiadus, hardd.
To TRIM, (v.a.) tacclu, trwfiio, harddu, addurno.—toccio, efllo.
TRIM, (f.) trwfiad.—cyflwr.
TRÍMMINGS, (f.) addurn dillad, &c.
TRINE, (adj.) tri.
TRÍNITY, (f.) y Drindod.
TRÍNKET, (f.) Edr. *Toy*.
To TRIP, (v.) tripio, llicthro, syrthio.
TRIP, (f.) tripiad, syrthiad; cyfeiliornad.—fiwrnai ferr.
TRIPÁRTITE, (adj.) o dair rhann.
TRÍPE, (f.) trippa.
TRÍPHTHONG, (f.) tair bogail ugain.
TRÍPLE, (adj.) Edr. *Treble*.
TRÍPLET, (f.) tri o'r un rhyw.
TRÍPLICATE, (adj.) tridyblyg.
TRÍPLÍCITY, (f.) tridybliad.
TRÍPOD, (f.) ystôl dair troed.
TRIPUDIATION, (f.) dawn, dawnfiad.
TRITE, (adj.) hên, henaidd, wedi treulio.—cyffredin.
TRÍTENESS, (f.) cyffredinolrwydd.
TRITURATION, (f.) maluriad.
TRÍVIAL, (adj.) dibris, cyffredin, gwael.
TRÍUMPH, (f.) gorfoledd, digoniant, llawenychiad am fuddugoliaeth.—buddugoliaeth.
To TRÍUMPH, (v.n.) gorfoleddu, budd-

T R

buddngol lawenychnu am fadd-
ngoliaeth; buddngoliaethu.
TRIUMPHANT, (adj.) buddngol-
iaethol; gorfoleddus.
TRIUNE, (f.) tri yn un.
To TROLL, (v.) rholio, trolian, troi.
—pysgota.
TROLLUP, (f.) dihiren, trwppa.
TROOP, (f.) torf, llu, byddin, rhawd.
To TROOP, (v.) crynhoi ynghyd.
TROOPER, (f.) gwr march, gar-
mwyn.
TROPE, (f.) troell ymadrodd.
TROPHY, (sub.) arfan neu bethau
eraill a gymmerir oddiwrth y ge-
lynion, ac a ofodir i fynu megis
arwydd buddngoliaeth.
TROPICS, (f.) dau gylch yn y ffur-
safen o amgylch 23 o raddau a 30
munud oddi wrth y gogyhydedd
tu a'r deheu a'r gogledd, hyd y
rhai y cyrch yr haul ddwy waith
yn y flwyddyn, ac y dychwel yn
ei hol, sef hyd *Tropic o Cancer*, y
dydd hwyaf yn y flwyddyn, ac
hyd *Tropic o Capricorn*, y dydd
byrraf yn y flwyddyn.
TROPICAL, (adj.) ar ledtro ymad-
rodd.—yn perthyn i'r ddau *Tro-
pic*.
To TROT, (v. n.) trotian, tuthio,
haldian.
TROT, (f.) tûth, hald, trot.
TROTH, (f.) gwir, gwirionedd.
TROTTHLESS, (adj.) anwir, cel-
wyddog, bradus.
TROTTER, (f.) troed dafad.
To TROUBLE, (v. a.) cythryblu, bli-
no, cyftuddio, trallodi.
TROUBLE, (sub.) trallod, blinder,
gofid, cyftudd.
TROUBLESOME, (adj.) trallodus,
blinderog, helbulus, aflonydd.
TROUGH, (f.) cafn.
To TROUNCE, (v. a.) Edr. *to Punish*.
TROUSERS, (f.) llawdr morwr.
TROUT, (f.) brithyll.
To TROW, (v. n.) tybio, meddyllo.
TROWEL, (f.) llwyar.
TRUANT, (f.) godechwr, llechwr.
TRUANT, (adj.) segur, diog, muf-
grell.
To TRUANT, (v. n.) Edr. *to Loiter*.
TRUANTSHIP, (f.) seguryd, muf-
grelli.

T U

TRUCK, (f.) heddwch dros amser,
cyngrau.
TRUCIDATION, (f.) lladdiad, di-
henyddiad.
To TRUCK, (v. n.) newid, cyfnewid.
TRUCK, (f.) newid.
To TRUCKLE, (v. n.) ymddarostwngi.
TRUCULENT, (adj.) creulon ei ol-
wg, cuchiog.
To TRUDGE, (v. n.) fullio, ffwdanu.
TRUE, (adj.) gwir, cywir.
TRUENESS, (f.) gwirionedd, ffydd-
londeb.
TRULL, (f.) puttain.
TRULT, (adv.) yn wirioneddol.
TRUMP, (f.) utgorn, trwmpis.
TRUMPET, (f.) gwaelbethau, ar-
abedd; oferchwdlau.
TRUMPET, (f.) utgorn, trwmpis.
To TRUMPET, (v. n.) utganu, canu
clod un.
TRUMPETER, (f.) utganwr, trwm-
plwr.
TRUNCHEON, (f.) pwt, brysgyll.
To TRUNDLE, (v. n.) treiglo, trolian
ymlaen.
TRUNK, (sub.) glofer, byle.—cyff,
boncyff, bonyn.—duryn elephant,
—pibell.
TRUSS, (f.) gwregys i un a fo we-
di torri ei lingig.—Edr. *Pack*.
To TRUSS, (v. a.) gwregysu.
TRUST, (f.) ymddiried, coel, cred.
To TRUST, (v. n.) credu, ymddiried,
hyderu, rhoi goglud ar.
TRUSTEE, (f.) un a ymddiriedwyd
iddo ryw beth.
TRUSTER, (f.) ymddiriedwr.
TRUSTINESS, (f.) ffyddlondeb, on-
estfrydd.
TRUSTY, (adj.) ffyddlon, onest, a
ellir ymddiried ynddo.
TRUTH, (f.) gwir, gwirionedd.
To TRY, (v a) profi; holi; cyn-
nyg.

T U

TUB, (sub.) trwp, trwppa, llach-
dwn.
TUBE, (f.) pibell, chwibol.
TUBERCLE, (f.) chŵydd bychan,
crugyn.
TUBEROUS, (adj.) Edr. *Knobby*.
TUBULAR, } (adj.) yn cau fel
TUBULOUS, } pibell.

TUCK,

T U

TUCK, (f.) twcca.—math ar rwyd.
To TUCK, (v.a.) gwregysu, amwregysu; rhwymo.
TUCKER, (f.) pannwr.—bronlizin.
TUESDAY, (f.) dydd mawrth.
TUFT, (f.) tuŵ, ŵpp.
To TUG, (v.) tynnu, llusgo.—lla-furio.
TUG, (f.) tynniad.
TUITION, (f.) ceidwadaeth, nodd-ed, ymgeledd, goſai.
TUMBLE, (f.) cwyp.
To TUMBLE, (v.n.) ſyrthio, cwym-po.—trio, treiglo, ymdreiglo, amgreinio.
TUMBLER, (f.) llaμμwr, llaμμi-dydd.
TUMBREL, (f.) cart.
TUMEFACATION, (sub.) chwyddad, chwydd.
To TUMEFY, (v.a.) chwyddo.
TUMID, (adj.) chwyddedig; uchel.
TUMOR, (f.) chwydd, dymchwyyd.—balchder.
TUMOROUS, (adj.) chwyddedig.
TUMULT, (sub.) cythrwſ, terfysg, trallod, ymſwrn, ymſfrwſt, godwrdd, cyffro.
TUMULTUARY, (adj.) terfysglyd.
TUMULTUOUS, (adj.) terfysgus, cyffrous, annhrefnus, ymryſongar.
TUN, (f.) tunnell.
To TUN, (v.a.) barilio.
TUNEABLE, (adj.) Edr. *Harmonious*.
TUNE, (f.) tōn.
To TUNE, (v.a.) cyweirio tannau, dodi mewn cywair; canu.
TUNEFUL, (adj.) cynghaneddol.
TUNIC, (f.) twyg, hūg, hūgan.
TUNICLE, (f.) croenen.
TUNNY, (f.) rhyw forbyſg.
TUP, (f.) hwrdd.
To TUP, (v.a.) hyrddio.—cwplyſu.
TURBAN, } (f.) penwiſg y *Ture*.
TURBAND, } *iaid*.
TURBID, (adj.) tew, lleidiog, tom-lyd.
TURBINATED, (adj.) Edr. *Spiral*.
TURBOT, (f.) math ar bysgodyn.
TURBULENCE, } (sub.) Edr. *Tu-*
TURBULENCY, } *mult*.
TURBULENT, (adj.) terfysgus, cyffrous, cynnhehllyd, ymryſongar, afreolaidd, creulon.

T W

TURCOIS, (f.) rhyw faen gwerth-fawr.
TURD, (f.) tom, baw.
TURF, (f.) tywarchen, mawnen.
TURFY, (adj.) tywarchog.
TURGID, (adj.) chwyddedig.
TURODITY, (f.) chwydd.
TURK, (f.) Twrc.
TURKY, (f.) Twrci.
To TURMOIL, (v.) llaſurio 'n galed, blino.
To TURN, (v.a.) trei, dychwelyd, ymchwelyd, newidio, treiglo.—turnio.
TURN, (sub.) tro; yſtem.—troell, turn.
TURNER, (f.) trowr, turnor.
TURNING, (f.) tro, troad.
TURNIP, (f.) erſinen, meipen.
TURNPICK, (f.) tollborthary ſfordd-fawr.
TRANSPIR, (f.) trowr bēr; ei at droi'r bēr.
TURPENTINE, (f.) terpentin.
TURRET, (f.) twr bychan.
TURTLE, (sub.) turtur, colommen fair.—rhyw byſg.
TURTLEDOVE, (f.) colommen.
TUSK, (f.) yſgythr.
TUTELAGE, (f.) Edr. *Guardianſhip*.
TUTELAR, } (adj.) noddol, ym-
TUTELARY, } geleddol.
TUTOR, (f.) arthraw, addysgwyr.
TUTORESS, (f.) athrawes.
TUZ, (f.) cydyn o wallt.

T W

TWAIN, (adj.) dau, dwy.
To TWANG, (v.n.) crochleifio.
TWANG, (f.) crochlais, clegr, tryd-ar; accen.
To TWANK, (v.n.) gwneuthur i leifio.
To TWATTLE, (v.n.) Edr. *to Prate*.
To TWEAG, } (v.a.) Edr. *to Pinch*.
TWEAK, }
TWEAGUE, } (f.) Edr. *Perplexity*.
TWEAK, }
To TWEEDE, (v.a.) ſcimlo yn eſmwyth.
TWEZZERS, (f.) goſail.
TWELFTH, (adj.) deuddegfed.
TWELFTHDAY, } (sub.) gwyl yſt.
TWELFTHTIDE, } wyll.
TWELVE, (adj.) deuddeg.

T W

Twélvémónth, (f.) blwyddyn.
Twélvépénce, (f.) swilt.
Twénty, (adj.) ugain.
Twíbil, (f.) Edr. *Halbert*.
Twíce, (adv.) dwy waith.
Twíg, (f.) gwialen, blaguryn.
Twíccy, (adj.) gwialennog.
Twílight, (f.) godywyll borau a nos, cyfnos, gogyfnos, cyflychwr, gorchyfarwy.
Twín, (f.) gefell.
To twíne, (v.a.) nyddu, cyfrodeddu; dirwyn.
Twíne, (f.) edau gyfrodeddog.—tro, cyfrodeddad.
To twínge, (v.a.) poeni, blino: Edr. *to Pm.b.*
Twínge, (f.) Edr. *Pm.b.*
To twínkle, (v.n.) gwreichioni.—cau ac agor llygad yn fuan.
Twínkling, (f.) tarawiad llygad.
To twírl, (v.a.) chwildroi, cylchdroi.
Twírl, (f.) cylchdro.
To twíst, (v.a.) cyfrodeddu, nyddu, ceirfio.
Twíst, (f.) cyfrodeddiad.—defyn cyfrodeddog.
To twít, (v.a.) dannod, edliw.
Twítch, (f.) tynfa, tynniad.
To twítch, (v.a.) Edr. *Pluck*.
To twítter, (v.n.) crynu, cyffro.
Twíttlétwátte, (sub.) Edr. *Gabble*.
Two, (adj.) dau, dwy.

T Y

Twóedged, (adj.) danfniog.
Twófold, (adj.) dauddyblyg.
Twohánded, (adj.) mawr.

T Y

Tyke, (f.) trogen.
Ty'mbal, (f.) Edr. *Kestledrum*.
Ty'mpan, (f.) tabwrdd.
Ty'mpánum, (f.) tabwrdd.
Ty'mpant, (f.) bolchwydd.
Type, (sub.) figur, dull, esamp, ffurf, gwaigod, cyigod, cynllun, cynddelw.—llythyren argraffu.
Ty'pical, (adj.) cyfgodol, a fo yn lledrithio peth.
To ty'pify, (v.a.) cofgodi.
Ty'pographer, (f.) argraffwr, argraffydd, printwr.
Ty'pography, (f.) y gelfyddyd o brintio neu argraffu.
Tyránnic, } (adj.) creulon,
Tyránnical, } trahaus, gormesol.
To ty'rannise, (v.n.) rhwyfgo, gormesu, arglwyddiaethu neu reoli yn greulon ac yn ormesol.
Ty'rannous, (adj.) creulon.
Ty'ranny, (sub.) rheolaeth gormesdeyrn, rheolaeth greulon drahaus, camrwyfgo, dywalder, creulondeb.
Ty'rant, (f.) gormesdeyrn, gormeswr, llywydd creulon, gorthrymmwr, treisiwr.
Ty'ro, (f.) dechreuwr celfyddyd.

V A

Vá'cancy, (f.) gwagder, gwagedd, gwagle.
Vá'cant, (adj.) gwág, arlloes, gwaglydd, rhydd.
To vá'cate, (v.a.) gwaghau, gwneithur yn wág, arlloesi, gadael.
Vá'cation, (f.) seibiant, hamdden, paid, dispeidiad, seguryd.
Vá'cillation, (f.) honciad; anwadalwch, anwastadrwydd.
Vá'cuation, (f.) arlloesiad, gwaghad.
Vá'cuity, (f.) gwagder, gwagodd.
Vá'cuum, (f.) gwagder.

V A

Vá'gabond, (f.) gwibiad, crwydrad, treigladd, treigladdyn.
Vá'gáry, (f.) Edr. *Wbin*.
Vá'cous, (adj.) gwibiog, crwydredig.
Vá'grancy, (sub.) gwib, crwydr, crwydrad.
Vá'grant, (f.) Edr. *Vagabond*.
Vá'grant, (adj.) crwydradd, gwibiog.
Vá'gue, (adj.) gwibiog; amfasadwy, diystyr.
Vá'il, (f.) llen, llengudd, gorchudd.

V A

VAIL, (v. a.) gorchuddio.—go-llwng i gwympo.—ymddarostwng.
VAILS, (f.) arian a roddir i waſanaethi ddynion heblaw eu cyflog.
VAIN, (adj.) ofer, gwag, gorwag, gweilydd.
VAINGLORIOUS, (adj.) gwagogoneddus, balch, rhodrefgar.
VAINGLORY, (f.) gwagogoniant.
VAINNESS, (f.) oferedd.
VALE, (f.) Edr. *Valley*.
VALEDICTION, (f.) echiad yn iach.
VALENTINE, (f.) cariad a ddewisir ar ddydd St. *Valentine*.
VALET, (f.) gwas, gweinydd.
VALETUDINARIAN, } (adj.) clas-
VALETUDINARY, } aidd, egwan.
VALETUDINARY, (f.) Edr. *Infirmity*.
VALIANCE, (f.) Edr. *Valour*.
VALIANT, (adj.) gwrol, dewr, cryf, calonnog, hy, gwych, cadarn, pybyr.
VALIANTLY, (adv.) yn wrol.
VALIANTNESS, (fab.) mawrfrydigrwydd, mawredigrwydd, mawrwriaeth, mawrfryd.
VALID, (adj.) nerthol, cadarn; effeithiol; pwysfawr.
VALIDITY, (f.) grym, nerth, gallu.
VALLEY, (f.) dyffryn, gwaftadedd, cwm, glynn, pant.
VALOROUS, (adj.) Edr. *Valiant*.
VALOUR, (f.) gwrolder, gallu, cadernid, grym, pybyrwech, glewder.
VALUABLE, (adj.) gwerthfawr, prysfawr.
VALUATION, (f.) gwerth.
VALUE, (f.) gwerth, pris.
VALVE, (f.) dôr, drws, clawr.
VAMP, (f.) uchafed, uchaf ledr esgid.
To VAMP, (v. a.) cyweirio.
VAMPER, (f.) cyweiriwr.
VAN, (f.) rhengc flaenaf byddin.—Edr. *Fan*.
To VAN, (v. a.) Edr. *to fan*.
VANE, (f.) ceiliog gwynt.
VANGUARD, (f.) Edr. *Van*.
To VANISH, (v. n.) difannu, difannu.
VANITY, (f.) gwagedd, gorwagedd, gwegi, oferedd, maswedd.
To VANQUISH, (v. a.) gorchfygu, gorfod, goresgyn, darostwng.
VANQUISHER, (f.) gorchfygwr.
VAPID, (adj.) diflas, merf, marwaidd.

U B

VAPIDNESS, } (f.) merfod, marw-
VAPIDITY, } cidd-dra.
VAPOURATION, (f.) tarthiad.
VAPOROUS, (adj.) llawn tarth.
VAPOUR, (f.) tarth, ager, agerdd, mygdarth, morlwch.
To VAPOUR, (v. n.) tarthu, bwrw tarth.—ffrostio, rhodrefu.
VARIABLE, (adj.) cyfnewidiol, anwadal.
VARIABLENESS, (f.) cyfnewidiad, anwadalwech, anwaftadrwydd.
VARIANCE, (f.) ymryson, anghydfod, anghyttundeb, amrywiaeth.
VARIATION, (f.) cyfnewidiad, amrafaeliad, amrywiaeth; gwyrad.
To VARIEGATE, (v. a.) amryliwio, britho.
VARIEGATION, (f.) brithad.
VARIETY, (f.) amrywiaeth, amryfaeliad, cyfnewid.
VARIOUS, (adj.) amryw, amrafael, gwahanol; newidiol; anghyffelyb; amryliw, brith.
VARLET, (f.) Edr. *Scoundrel*.
VARNISH, (f.) barnâl.
To VARNISH, (v. a.) barneisio, caboli.
To VARY, (v. a.) amrywio, amryfaelio; newid, cyfnewid.
VASCULAR, (adj.) llawn llestri.
VASE, (f.) llestr.
VASSAL, (f.) caethwas; deilad, ynddibynnwr.
VASSALAGE, (f.) cacchiwed; darostyngiad.
VAST, (adj.) mawr, diffawr, amrosgo.
VASTNESS, (f.) anfeidrollder.
VAT, (f.) Edr. *Fat*.
Cheese-VAT, (f.) caws-lestr.
To VATISCINATE, (v. n.) Edr. *to prophesy*.
VAULT, (f.) bwa.—seler.—ogof.—beddrod.
To VAULT, (v.) gwneuthur bwa.—neidio, llammu.
VAULTED, (adj.) Edr. *Arched*.
VAULTER, (f.) llamhidydd.
To VAUNT, (v.) ymfrostio, rhodrefu.
VAUNT, (f.) ymfrost, rhodres.
VAUNTER, (f.) ymfrostiwr, rhodrefwr.
UBEROSITY, } (f.) ffrwythlonder;
UBERTY, } amlder.

V E

UBIQUITY, (f.) hollbrefennoldeb.
UDDER, (f.) piw.
VEAL, (f.) cig llo.
VECTION, } (sub.) dygiad,
VECTITATION, } cludad.
TO VEER, (v. n.) cylchdroi, chwidroi.
VEGETABLE, (adj.) tyfol.
VEGETABLE, (f.) planhigyn.
TO VEGETATE, (v. n.) tyfu.
VEGETATION, (f.) tyfiad planhigion.
VEGETATIVE, (adj.) cynnyddol, tyfol.
VEGETE, (adj.) bywiog, heinyf, cryf.
VEGETIVE, (adj.) tyfol.
VEHEMENCE, } (f.) angerdd, arth-
VEHEMENCY, } redd, llymder, taerder, haerllugrwydd.
VEHEMENT, (adj.) haerllug, taer, angerddol, durfing.
VEHICLE, (f.) menn, cerbyd, cludaj.
VEIN, (f.) gwythen.
VEINED, } (adj.) gwythenog.
VEINY, }
VELLEITY, (f.) chwant, dymuniad.
VELLUM, (f.) memrwn.
VELOCITY, (f.) buander, cyflymder.
VELVET, (f.) melfed.
VELVET, (adj.) o felfed.
VENAL, (adj.) gwerthadwy, cyflogaidd, huriol.
VENALITY, (sub.) parodrwydd i wneuthur un peth am wobrwyl.
VENATIC, (adj.) a berthyn i hela.
TO VEND, (v. a.) gwerthu, arwerthu.
VENDIBLE, (adj.) gwerthadwy.
VENDITION, (sub.) gwerthiad, arwerthiad.
VENDOR, (f.) gwerthwr.
VENEMOUS, (adj.) gwenwynig, gwenwynllyd.
VENERABLE, (adj.) hybarch, parchus, parchedig, anrhydeddus.
TO VENERATE, (v. a.) perchi, anrhydeddu.
VENERATION, (f.) parch, anrhydedd.
VENEREAL, (adj.) a gafwyd trwy drythyllwch.
VENEREOUS, (adj.) trythyll, anllad.
VENERY, (f.) hela.—trythyllwch, anlladrwydd.
VENESSECTION, (sub.) gollyngiad gwaed.

V E

VENGANCE, (sub.) dial, dialedd, cosp, cospedigacth.
VENGEFUL, (adj.) dialeddgar.
VENIABLE, } (adj.) maddenol, a
VENIAL, } ellir ei faddau.
VENISON, (f.) cig geifr danys; helwriaeth, helfa, *Gen. xxv. 28. a xxvii. 3.*
VENOM, (f.) gwenwyn.
VENOMOUS, (adj.) gwenwynig.
VENT, (f.) agorfa, twll.—gwerth.
TO VENT, (v. a.) cyhoeddi; gwerthu.—gollwng i maes.—agoryd.
VENTER, (f.) crôth, bru.
TO VENTILATE, (v. a.) nithio.—holi.
VENTILATION, (f.) nithiad, gwyntiad.
VENTRICLE, (f.) y cylla.
VENTURE, (f.) antur, baidd.
TO VENTURE, (v.) anturio, beiddio.
VENTUROUS, (adj.) hŷ, cofn, beiddgar, anturiol.
VERACITY, (f.) gwir, gwirionedd, dilystrwydd.
VERB, (f.) berf, gair.
VERBAL, (adj.) geiriol.
VERBATIM, (adv.) air yngair.
TO VERBERATE, (v. a.) maeddu, curo, ffustio.
VERBERATION, (sub.) maeddiad, curad.
VERBOSE, (adj.) Edr. *Prolix.*
VERBOSITY, (f.) llawer o ciriau, hŷchwedd, dywedgarwch.
VERDANT, (adj.) gwyrdd.
VERDICT, (f.) dedryd, barn.
VERDIGREASE, (f.) ferdigres, rhŵd prês.
VERDURE, (sub.) gwyrddder, gwyrddlefni.
VERDURIOUS, (adj.) gwyrdd.
VERGE, (f.) brysgyll neu wialen a ddygir o flaen fwyddogion.—ymyl, glan.—cylch, cwmpas.
TO VERGE, (v. n.) gogwyddo tu at llawr.
VERGER, (f.) dygwr brysgyll.
VERIFICATION, (f.) gwirhad, cadarnhad gwirionedd trwy dyfiacth.
TO VERIFY, (v. n.) gwirhau, profi wir, cadarnhau.
VERILY, (adv.) yn wir, yn fawr, mewn gwirionedd.

V E

VERISIMILAR, (adj.) tebyg, tebyg-ol.
VERISIMILITY, (f.) tebygellaeth.
VERITY, (sub.) gwirionedd, gwir, gwired.
VERJUICE, (f.) aefel.
VERMICULOUS, (adj.) pryfedog.
VERMILION, (f.) finopr, finopl.
VERMINE, (f.) pryf.
VERMINOUS, (adj.) pryfedog.
VERNACULAR, (adj.) o'r un wlad; naturiol.
VERNAL, (adj.) a berthyni'r gwanwyn.
VERSATILE, (adj.) hydros, troedig, hawdd ei droi.
VERSE, (f.) gwers, adnod.—pen-
 nill.—prydyddiaeth.
VERSED, (adj.) cyfarwydd, celfydd,
 cywraint, hyddysg.
VERIFICATION, (sub.) mydriad,
 prydiad, gwneuthuriad pennillion.
TO VERSIFY, (v.a.) cywyddu, gwneu-
 thur mydr, gwneuthur cerdd.
VERSION, (f.) cyfieithiad.
VERT, (sub.) pren yn dwyn dail
 gwyrdon.
VERTEBRE, (f.) glain cefn.
VERTEX, (f.) coppa. *Edr. Zenith.*
VERTICAL, (adj.) yn union uch
 ben.
VERTICITY, (f.) tro, chwildro.
VERTICINOUS, (adj.) *Edr. Giddy.*
VERTIGO, (f.) y bendro, y gysp, y
 synyglog, madrondod.
VERY, (adj.) gwir, iawn, uniawn.
VESICLE, (f.) chwyfgen.
VESICULAR, (adj.) cau.
VESPER, (sub.) seren y nos.—yr
 hwyr, echwydd, gosper.
VESSEL, (f.) llestr.
VEST, (f.) gwisg, dilledyn.
TO VEST, (v. a.) dilladu, trwfo,
 gwisgo.—dodi mewn meddiant,
 rhoi ym meddiant.
VESTAL, (f.) lleian, gwyrif.
VESTIBLE, (f.) porth.
VESTMENT, (f.) dilledyn, gwisg,
 archenad.
VESTRY, (f.) lle i gadw pethau cy-
 segredig.—ymgyfarfod plwyfol-
 ion i ymgynghori ynghylch achos-
 ion plwyf.
VESTURE, (f.) gwisg, dilledyn.

V I

VETCH, (f.) gwŷg, pys y llygod,
 gwygbyys.
VETCHY, (adj.) llawn gwygbyys.
VETERAN, (f.) hên filwr.
VETERAN, (adj.) hên, oedrannus,
 a fo yn hir mewn swydd.
TO VEX, (v.a.) gorthrymmu, blino,
 gofidio, trallodi, cyfuddio.
VEXATION, (sub.) blinder, gofid,
 gorthrymder, trallod, helbul, cyf-
 tudd, trwbledd.
VEXATIONOUS, (adj.) gofidus, gorth-
 rymmus, blinderus.
VEXER, (sub.) blinwr, gorthrym-
 mwr.
UGLY, (adj.) anferth, anhardd;
 gwrthun, hagr, afuniadaidd, anffur-
 iol.
UGLINESS, (sub.) anferthwch, an-
 harddwch; afunieidd-dra.
VIAL, (f.) phiol, costrel fechan.
VIAL, (f.) bwyd, ymborth.
VIATICUM, (f.) gosymdaith, ang-
 enrheidiau taith, arlwy taith, bw-
 yllwrw.
TO VIBRATE, (v.) ysgydwyd, honf-
 io; crynu, peri crynu, chwyrn-
 ellu.
VIBRATION, (f.) ysgydwad, chwyrn-
 elliad.
VICAR, (f.) bicar; rhawlaw.
VICARAGE, (f.) bicariaeth.
VICARIOUS, (adj.) a fo yn lle un
 arall.
VICARSHIP, (f.) bicariaeth.
VICE, (f.) bai, gwyd, gwrthwyn-
 eb i rinwedd, drygioni.—cogwrn
 tro.
VICEGERENT, (f.) rhaglaw.
VICEROY, (f.) rhaglaw brenhin.
VICINITY, (sub.) cymmydogaeth,
 cyfnefafiaeth, nesder.
VICINAGE, (f.) cymmydogaeth.
VICINAL, } (adj.) agos, cyfagos.
VICINE, }
VICIOUS, (adj.) drygionus, beius,
 gwydus.
VICISSITUDE, (sub.) cyfnewidiad,
 cylch cyfnewid, tro; treigl.
VICTIM, (f.) offrwm, aberth.
VICTOR, (f.) gorfodawg, gorefsgyn-
 wr.
VICTORIOUS, (adj.) buddugol,
 buddugoliaethol.

Vic-

V I

VICTORY, (f.) buddugoliaeth, goruchafiaeth, gorfod, gorfodacth.
VICTUALS (sub.) ymborth, bwyd, lluniaeth.
To VICTUAL, (v. a.) arlwyoymborth.
VICTUALLER, (f.) gwerthwr lluniaeth.
VIDÉLICET, (adv.) ys ef, sef yw hynny, sef fel pe dywedid, hynny yw.
To VIE, (v.) cystadlu.
To VIEW, (v. a.) golygu, gweled.—holi.
VIEW, (f.) golwg.
VIGIL, (f.) noswyl, gwynnos.
VIGILANCE, } (f.) gwiliadwriaeth;
VIGILANCY, } gofal.
VIGILANT, (adj.) gwiliadwrus, gofalus.
VIGOROUS, (adj.) Edr. *Strong*.
VIGOUR, (f.) nerth, grym, cryfder, pybyrwch.
VILE, (adj.) gwael, salw, dibris; drygionus.
VILENESS, (f.) gwaeledd, salwedd.—drygioni.
To VILIFY, (v. a.) Edr. *to debase*.
VILLA, (f.) maenol allan o'r ddinas; pentref, trefan.
VILLAGE, (f.) pentref, corrdref.
VILLAIN, (f.) dyn creulon, diriaid.—gwas.
VILLAINOUS, (adj.) gwael, salw, drygionus, diriaid.
VILLANY, (f.) drygioni, ysgelder, direidi.
VILLATIC, (adj.) pentrefol, pentrefaidd.
VILLOUS, (adj.) Edr. *Shaggy*.
VIMINOUS, (adj.) a wnaid o wiail.
VINCIBLE, (adj.) a ellir ei orchfygu.
To VINDICATE, (v. a.) amddiffyn; cyfiawnhau; dial, cospi.
VINDICATION, (f.) amddiffyniad, cyfiawnhad.
VINDICATOR, (f.) amddiffynwr.
VINDICTIVE, (adj.) dialgar, ymddialgar.
VINE, (f.) gwinwydden.
VINEGAR, (f.) gwinegar.
VINEYARD, (f.) gwinllan.
VINOUS, (adj.) gwin-gar, gwinllyd.

V I

VINTAGE, (f.) gynhauaf, grawnwin.
VINTNER, (f.) tafarnwr, gwerthwr gwin.
VIOL, (f.) nabl, *Esa. v. 12.*
VIOLABLE, (adj.) hylwgr, a ellir ei drofeddu.
To VIOLATE, (v. a.) trofeddu, treisio; torri cyfraith, farhau.
VIOLATION, (f.) trofeddiad, treisiad, camwri.
VIOLATOR, (f.) trofeddwr.
VIOLENCE, (sub.) nerth, cryfder; trais, gormes; gwŷn, angerdd.
VIOLENT, (adj.) nerthol, angerddol, durfing.
VOIET, (f.) crinlys, fioled.
VIOLIN, (f.) ffdl, crwth.
VIPER, (f.) gwiber.
VIPEROUS, (adj.) gwiberog.
VIRGIN, (sub.) morwyn, gwyrŷ, rhiaid, gwyrŷferch.
VIRGIN, (adj.) gwyrŷfawl, morwynawl.
VIRGINITY, (sub.) morwyndod, gwyrŷfod.
VIRILE, (adj.) gwrol, gwraidd, arwraidd.
VIRILITY, (f.) gwroldeb, gwreidd-dra.
VIRTUAL, (adj.) effeithiol, mewa effaith.
VIRTUE, (f.) rhinwedd, mirach.—effaith, gallu, nerth.
VIRTUOUS, (adj.) rhinweddol.
VIRULENCE, } (f.) tymmerddrwg,
VIRULENCY, } natur ddrwg.
VIRULENT, (adj.) gwenwynig, gwenwynllyd.
VISAGE, (f.) wyneb, wynebpryd, pryd, ffrw, drych, edrychiad.
To VISCERATE, (v. a.) diberfeddu.
VISCID, (adj.) gludiog, gwydn.
VISCIDITY, (f.) gwyndder, gludrwydd.
VISCOUNT, (f.) y radd nesa o bendefigaeth at iarll.
VISCOUS, (adj.) gludiog, ysgrawlingaidd.
VISIBILITY, (f.) amlygder.
VISIBLE, (adj.) amlwg, gweledig, eglur.
VISION, (sub.) gweledigaeth, ymddangosiad, drychiolaeth.
VISIONARY,

U L

VÍSIONARY, (adj.) ffugiol, dychymmygol.
To VÍSIT, (v.) ymweled, gofwyo, myned i weled.
VISITÁTION, (f.) gofwy, ymwelediad, gofwyad.
VÍSITOR, (f.) ymwelwr.
VÍSOR, (f.) Edr. *Másk*.
VÍSTA, } (f.) golwg trwy goed neu
VÍSTO, } ffordd gyfyng.
VÍTAL, (adj.) bywiol; hanfodol.
VITÁLITY, (f.) bywioliaeth, yspryd, bywyd.
VÍTALS, (f.) yr ysg faint a'r afu, a'r galon, y rhannau hanfodol i fywyd.
To VÍTiate, (v. a.) llygru, halogi, diwyno, treisio.
VITIÓsITY, (f.) llygredigaeth.
VÍTIOUS, (adj.) llygredig, halogedig; drygionus, beius.
VÍTIOUSNESS, (f.) llygredigaeth, halogrwydd; drygioni, direidi.
VÍTREOUS, (adj.) gwydrol, gwyd-rog.
To VÍTRIFY, (v.) troi yn wydr.
To VÍTUPERATE, (v. a.) beio, goganu, cablu.
VITUPERÁTION, (f.) gogan, cab-ledd.
VIVÁCIÓUS, (adj.) Edr. *Sprightly*.
VIVÁCITY, (f.) Edr. *Sprightliness*.
VÍVID, (adj.) bywiog.
VÍVIDNESS, (f.) bywiogrwydd.
To VÍVIFY, (v. a.) bywio, bywhau.
Viz, Edr. *Videlicet*.
VÍZARD, (f.) Edr. *Másk*.

U L

U'LCER, (f.) cornwyd, gweli, llyn-nor.
To U'LCERATE, (v. a.) gwelio, gwneuthuryn llawn cornwydydd, a briw-iau.
U'LCEROUS, (adj.) gweliog, cornwydlyd.
U'LTIMATE, (adj.) diweddaf, eithaf.
ULTRAMÁRINE, (adj.) tramor.
ULTRÁNEOUS, (adj.) ewyllysgar, o'i fodd; o'i natur ei hun.
UMBÍCAL, (adj.) yn perthyn i'r bogail.
U'MBLES, (f.) ymysgarocdd ewig neu garw.

U N

U'MBRAGE, (sub.) cysgod.—drwg-dyb; farchâd, coddiant.
UMBRÁGEous, (adj.) cysgodaidd.
U'MBREL, } (f.) heulrod, rhag yr
UMBRÉLLA, } haul.
U'MPIRAGE, (f.) Edr. *Arbitrament*.
U'MPIRE, (f.) dyddiwr, cylafaredd-wr.

U N

UNÁBLE, (adj.) analluog, gwan, egwan.
UNACCÉPTABLE, (adj.) annerbyn- iol, anghymmeradwy.
UNACCOúNTABLE, (adj.) na's gellir rhoddi rheswm am dano.—rhy- feddol; afresymmol.
UNACCÚSTOMED, (adj.) anghy- nefin, anarferol.
UNACQUÁINTED, (adj.) anghy- farwydd, dieithr, anadnabyddus, heb adnabod.
UNÁCTIVE, (adj.) diog, musgrell, fwrth.
UNADVÍSED, (adj.) byrrbwyll, di- ystyr, digyngor.
UNAFFECTED, (adj.) difurfiendod, syml, naturiol.
UNÁLIENABLE, (adj.) anwerthad- wy, na's gellir ei roddi i arall.
UNÁLTERABLE, (adj.) anghyfnew- idiol, safadwy, dianwadadwy.
UNANÍMITY, (f.) cyttundeb medd- wl, undeb meddwl, cyttundeb, cydgordiad.
UNÁNIMOUS, (adj.) cyttunol, un- fryd, un-meddwl, cynghordiol, cydfynniol.
UNÁNSWERABLE, (adj.) anatteb- ol.
UNÁSKED, (adj.) heb ofyn.
UNATTÁINABLE, (adj.) anghyr- raeddadwy.
UNATÉMPTED, (adj.) Edr. *Untried*.
UNAVÁILABLE, (adj.) ofer, difudd, diles.
UNAVOÍDABLE, (adj.) annochel- adwy.
UNAUTHORÍSED, (adj.) anawdur- dodol.
UNAWÁRE, } (adv.) yn ddifym-
UNAWÁRES, } mwth, yn ddiryb- udd, heb wybod.
To UNBÁR, (v. a.) dadfollto.

R r

UNBE

U N

UNBECÓMING, (adj.) anweddadaidd, anaddas.
UNBEFÍTTING, (adj.) anweddadaidd, anweddus.
UNBEGÓTTEN, (adj.) anghenedledig, tragywyddol.
UNBELÍEF, (f.) anghrediniaeth.
UNBELÍEVER, (f.) anghredadyn.
UNBENÍGN, (adj.) Edr. *Malevolent*.
To UNBEND, (v.a.) llaccáu, dattod, rhyddhau, csmwythau; egori.
UNBENT, (adj.) llacc, rhýdd.
UNBESÉEMING, (adj.) anweddadaidd.
To UNBÍASS, (v.a.) symmud rhagfarn.
UNBÍD, } (adj.) anwahodded.
UNBÍDDEN, } dig, diwahoddedig.
To UNBÍND, (v.a.) rhyddhau, gollwng yn rhydd, dattod.
UNBLAMEABLE, (adj.) difeius.
UNBLEMISHED, (adj.) difeius, dinam.
UNBLEST, (adj.) annedwydd, truenus.
To UNBÓLT, (v.a.) dadfollto.
To UNBÓSom, (v.a.) datguddio ei feddwl i gyfaill.
UNBOúND, (adj.) heb rwymo.
UNBOúNDED, (adj.) annherfynedig, annherfynnol.
To UNBRACE, (v.a.) rhyddhau, llaccáu.
UNBRóKE, } (adj.) heb dorri, heb
UNBRóKEN, } ddofi, gwyllt.
To UNBÚCKLE, (v.a.) dadfyccu.
To UNBÚRTHEN, (v.a.) dadlwytho, dadbynnio.
To UNBÚTTON, (v.a.) dattod botymau.
UNCÁLLED, (adj.) heb alw, heb geisio.
UNCANÓNICAL, (adj.) anghanon-aidd.
UNCÁPABLE, (adj.) anaddas, anghymmwyys.
UNCÉRTAIN, (adj.) annilys, anficr, petrus; anwadal.
UNCÉRTAINTY, (adj.) anficrwydd, anwaftadrwydd, anwadalwch.
UNCHÁNGEABLE, (adj.) anghyfnewidiol.
UNCHÁNGEABLENESS, (f.) anghyfnewigioldeb.
UNCAÁNGING, (adj.) anghyfnewidiol,

U N

UNCHÁRITABLE, (adj.) anghariadus, angharedig.
UNCHÁRITABLENESS, (f.) anghariad, angharedigrwydd.
UNCHÁSTE, (adj.) anniwair, anllad, drythyll.
UNCHRÍSTIAN, (adj.) anghrist'nogol.
UNCIRCUMCÍSED, (adj.) dienwaededig.
UNCIRCUMCÍSION, (f.) dienwaed-iad.
UNCIRCUMSCRÍBED, (adj.) annherfynedig.
UNCÍVIL, (adj.) anfoefawl.
UNCLE, (f.) ewythr.
UNCLEÁN, (adj.) aflan, budr, brwnt.
UNCLEÁNNES, (f.) aflendid, brynti.
To UNCLÚE, (v.a.) Edr. *to Unravel*.
To UNCLÓSE, (v.a.) egori, egoryd.
UNCÓMELINESS, (f.) anharddwch.
UNCÓMFORTABLE, (adj.) anghymfforddus, anghyffurus.
UNCÓMMON, (adj.) anghyffredin, anfynych.
UNCÓMMONNESS, (f.) Edr. *Infrequency*.
UNCOMPLÉTE, (adj.) ammherffraith, anghyflawn.
UNCOMPOúNDED, (adj.) digymmysgedig, fyml.
UNCONCERN, (f.) esgeulufdra, di-ofalwch.
UNCONCERNED, (adj.) diofal.
UNCÓUTH, (adj.) dieithr, anghy-nefin.—Edr. *Harsh*.
UNCTION, (f.) enneiniad.
UNCTUOUS, (adj.) tew, brás, ir-eiddlyd, seimlyd.
UNCULTIVATED, (adj.) anniwylliedig; annhrefnus, annhacclus; trwsf, gwrthun.
UNCUT, (adj.) heb dorri.
UNDAUNTED, (adj.) hý, cofn, dewr, anturiol.
UNDECÁYED, (adj.) anfethedig.
To UNDECK, (v.a.) diof, dihatru.
UNDECKED, (adj.) diaddurn.
UNDEFÍLED, (adj.) anllygredig.
UNDENÍABLE, (adj.) na's gellir ciwadu, diamheuol.
UNDER, (adv. & prep.) tan, dan, tanodd.

U N

To UNDERGO, (v.n.) dioddef, godd-
ef.
UNDERHAND, (adv.) dan law, yn
ddirgel.
To UNDERMINE, (v.a.) cloddio oddi
tanodd.—diwadnu, bwrw i lawr,
dymchwelyd.
UNDERMOST, (adj.) isaf, iselaf.
UNDERNEATH, (adv.) dan, oddi-
tanodd.
To UNDERPIN, (v.a.) attegu.
To UNDERPRIZE, } (v.a.) prifio yn
UNDERRATE, } rhy isel.
UNDERSECRETARY, (f.) tan-yf-gri-
fennydd.
To UNDERSÉLL, (v.a.) gwerthu yn
rhy isel.
UNDERSERVANT, (f.) tan was.
UNDERSHERIFF, (f.) rhaglaw firydd.
To UNDERSTÁND, (v.a.) deall, dir-
nad, amgyffred.
UNDERSTÁNDING, (sub.) deall-dwr-
iaeth.
To UNDERTÁKE, (v.a.) cymmeryd
arno, ymrwymo; addaw; antur-
io.
UNDERTÁKER, (f.) un a gymmero
ryw orchwyl arno.
UNDERTÁKING, (sub.) anturiaeth;
achos, gorchwyl.
To UNDERVÁLUE, (v.a.) dibrisio,
dirmygu, diystyru.
To UNDERWÓRK, (v.a.) gweithio,
yn is.—Edr. *to Undermine*.
UNDERWRÍTER, (f.) Edr. *Infurer*.
UNDESÉRVED, (adj.) anhaeddian-
nol, anhaeddedigol.
UNDESÍGNING, (adj.) Edr. *Sincere*.
UNDESÍREABLE, (adj.) annymun-
ol.
UNDETÉRMINE, } (adj.) anse-
UNDETÉRMINED, } fydledig,
heb sefydlu, heb ei benderfynu.
UNDISCÉRNING, (adj.) Edr. *Inju-
dicious*.
UNDISGUÍSED, (adj.) agored, di-
dyll.
To UNDO, (v.a.) dattod, dadwncu-
thur.—dinystrio.
UNEÁSY, (adj.) anefmwyth, aslo-
nydd.
UNEASINESS, (f.) anefmwythder,
afonyddwch.
UNÉDIFYING, (adj.) anfuddiol.

U N

UNÉLIGIBLE, (adj.) annewisiol.
UNÉQUAL, (adj.) anghyfartal, an-
ogyfal.
UNÉQUITABLE, (adj.) anghyfiawn.
UNÉRRING, (adj.) diffaeledig, ang-
hyfeiliornadwy, sicr, annilys.
UNÉVEN, (adj.) anwaftad, anghy-
fartal; anghynnifer; anllyfn, garw.
UNÉVENNESS, (f.) anwaftadrwydd,
anghyfartalwch; anwadalwch.
UNEXHÁUSTED, (adj.) annisbydd-
edig.
UNEXPÉCTED, (adj.) annisgwyl-
adwy, annisgwyledig.
UNEXPÉCTEDLY, (adv.) yn ddifym-
mwth.
UNEXPÉRIENCED, (adj.) ammhrof-
edig, anghyfarwydd, anghynnefin.
UNEXPÉDIENT, (adj.) anaddas;
anfuddiol.
UNEXPRÉSSIBLE, (adj.) anrhaeth-
adwy, anrhaethol.
UNEXTÍNGUISHABLE, (adj.) an-
niffoddadwy.
UNEXTÍNGUISHED, (adj.) anni-
ffoddedig.
UNFÁDING, (adj.) diddiflannedig.
UNFÁIR, (adj.) anghywir, anghyf-
iawn, anoneft, anrheg.
UNFÁITHFUL, (adj.) anffyddlon,
bradus, twyllodrus.
UNFÁITHFULNESS, (sub.) anffydd-
londeb.
UNFÁSHONABLE, (adj.) anffurfiol,
gwrthun.
To UNFÁSTEN, (v.a.) llaccan, rhydd-
hau, dattod.
UNFÁTHOMABLE, (adj.) ansefur-
edig.
UNFÉELING, (adj.) annheimladwy.
UNFÉIGNED, (adj.) diffugiol, di-
ffuant, cywir, gwirioneddol.
UNFÉNCED, (adj.) digac, diym-
ddiffyn.
UNFÉRTILE, (adj.) anffrwythlon.
UNFÍNISHED, (adj.) anorphen, heb
gwblhau.
UNFÍT, (adj.) anaddas, anghym-
mwys, anweddus.
UNFÍTNESS, (sub.) anaddafrwydd.
To UNFÍX, (v.a.) rhyddhau, dattod.
UNFÍXED, (adj.) ansefydledig, an-
wadal, anwaftad.

U N

UNFORBIDDEN, (adj.) anwaharddedig, diwaharddedig.
 UNFORESEEN, (adj.) diragweledig.
 UNFORGIVING, (adj.) anfaddeuol.
 UNFORTIFIED, (adj.) anymddiffyngedig, gwan.
 UNFORTUNATE, (adj.) anllwyddiannus, anhappus, anffynadwy, anffodiog.
 UNFREQUENT, (adj.) anaml, anffynych.
 To UNFREQUENT, (v.a.) anghynniweir, gadael.
 UNFRIENDLY, (adj.) angharedig, anfwyn.
 UNFRUITFUL, (adj.) anffrwythlon.
 To UNFURL, (v.a.) lledanu, egoryd ar led, dadblygu.
 UNGAIN, } (adj.) Edr. *Aukward*.
 UNGAINLY, }
 UNGENERATE, } (adj.) Edr. *Unbe-*
 UNGENERATED, } *gotten*.
 UNGENEROUS, (adj.) anfonheddig, anhael; gwael, ifel; cywilyddus, gwaradwyddus.
 UNGENIAL, (adj.) ananianol, an-naturiol.
 UNGENTLE, (adj.) annhirion, garw.
 UNGENTLEMANLIKE, (adj.) anfonheddigaid.
 To UNGIRD, (v.a.) dadwregysu.
 To UNGLUE, (v.) dadludo, dyfgrawlingo.
 UNGODLINESS, (f.) annuwioldeb.
 UNGODLY, (adj.) annuwiol.
 UNGOVERNABLE, (adj.) afreolaidd.
 UNGOVERNED, (adj.) afreolus.
 UNGRACIOUS, (adj.) anrasol, dyras, drygionus.
 UNGRATEFUL, (adj.) anniolchgar.
 UNGRATEFULNESS, (f.) anniolchgarwch.
 UNGROUNDED, (adj.) difylfan.
 UNGUARDED, (adj.) annwiliadwrus, diofal, esgeulus.
 UNGUENT, (f.) ennaint.
 UNHANDY, (adj.) Edr. *Aukward*.
 UNHAPPY, (adj.) annedwydd, anhappus, truenus.
 UNARMED, (adj.) anarfog.
 UNHARMONIOUS, (adj.) anghynganedd.
 UNHEALTHFUL, } (adj.) afiach, af-
 UNHEALTHY, } iachus.

U N

UNHEEDING, (adj.) difulw, diofal, esgeulus.
 UNHEEDY, (adj.) difymmwrth.
 UNHOLY, (adj.) aflan, halog, anghysfegredig.
 UNHOPEFUL, (adj.) anobeithiol.
 UNHOSPITABLE, (adj.) diletteugar.
 UNHOUSED, (adj.) diattref.
 UNHURT, (adj.) difriw.
 UNHURTFUL, (adj.) diniwaid.
 UNICORN, (f.) unicorn.
 UNIFORM, (adj.) unfurf, unddull, unwedd; rheolaidd.
 UNIFORMITY, (f.) unfurfiad; cyfsondeb, cyttundeb.
 UNIMITABLE, (adj.) annilyol.
 UNINHABITABLE, (adj.) anghyfanneddol.
 UNINHABITED, (adj.) didrigolion, anghyfanneddol.
 UNINTELLIGENT, (adj.) anneallus, anwybodus.
 UNINTELLIGIBLE, (adj.) annealladwy, twyll.
 UNINTERRUPTED, (adj.) dirwystredig.
 UNINVESTIGABLE, (adj.) anchwiliadwy.
 UNION, (f.) undeb, undod, cyttundeb.
 UNISON, (adj.) unfwn, unfain.
 UNIT, (f.) un, rhif un.
 To UNITE, (v.) uno, cyttuno.
 UNITER, (f.) unwr.
 UNITY, (sub.) undeb, cyttundeb, undod, anoldeb.
 UNIVERSAL, (adj.) hollawl, cyffredinol.
 UNIVERSALITY, (sub.) cyffredinolswydd.
 UNIVERSE, (f.) yr holl fyd.
 UNIVERSITY, (f.) prif ysgol.
 UNJUST, (adj.) anghyfiawn.
 UNJUSTIFIABLE, (adj.) na's gellir ei gyfiawnhau.
 UNJUSTLY, (adv.) yn anghyfiawn, yn anunion.
 To UNKENNEL, (v. a.) codi creadur o'i wâl neu ffau.
 UNKIND, (adj.) anfwyn, angharedig, anghymmwnafgar.
 UNKINDNESS, (f.) anghymmwnafgarwch, angharedigrwydd.
 UNKNOWING, (adj.) anwybodus.
 UNKNOWN,

U N

UNKNOWN, (adj.) anadnabyddus, anhyfys.
To UNLÁDE, (v.a.) dadlwytho.
 UNLÁWFUL, (adj.) anghyfreithlon, anghyfiawn.
 UNLÁWPUENESS, (adj.) anghyfreithlondeb, anghyfiawnder, camwri, camwedd.
 UNLÉARNED, (adj.) annysgedig, anwybodus, anlythrennog.
 UNLÉAVENED, (adj.) cri, croyw.
 UNLÉSS, (conj.) ond, onid, oddieithr, oddigerth; os na.
 UNLÉTTERED, (adj.) anlythrennog, annysgedig.
 UNLÍKE, (adj.) anhebyg, anghyffelyb.
 UNLÍKELIHOOD, } (f.) anhebygol.
 UNLÍKELINESS, } rwydd.
 UNLÍKELY, (adj.) anhebygol.
 UNLÍKENESS, (sub.) anghyffelybrwydd.
 UNLIMITED, (adj.) anherfynnol, anherfynnedig.
To UNLINK, (v.a.) datted, egoryd.
To UNLŌAD, (v.a.) dadbynnō.
To UNLŌCK, (v.a.) datgloi.
 UNLŌVELINESS, (f.) angharedigrwydd, angharweiddwch.
 UNLŌVELY, (adj.) angharuaid.
 UNLŌCKY, (adj.) Edr. *Unfortunate*.
 UNMÁIMED, (adj.) dinam, perffaith, hollawl.
 UNMÁNLIKE, } (adj.) anwraidd.
 UNMÁNLY, } gwreigaidd.
 UNMÁNNERLY, (adj.) anfoefol, anfoesgar, anfedrus, anghyweithas.
 UNMÁNNERLY, (adv.) yn anfedrus, yn anfoesgar.
 UNMÁRKED, (adj.) annodedig.
 UNMÁRRIED, (adj.) gweddw, amhriod.
To UNMÁSK, (v. a.) diorchuddio, tynnu ymaith y gorchudd.
 UNMÁSKED, (adj.) dilenn gél, diorchudd.
 UNMÁTCHED, (adj.) digyffelyb, digymmar.
 UNMÉANING, (adj.) diystyr.
 UNMÉASURABLE, (adj.) anfesurōl, anfesuredig.
 UNMÉET, (adj.) anweddaidd, anaddas.
 UNMÉERCHANTABLE, (adj.) anwerthadwy.

U N

UNMÉRCIFUL, (adj.) anrhugarog, didosturi, creulon.
 UNMÉRCIFULNESS, (f.) anrhugarogrwydd, creulondeb.
 UNMÉRITED, (adj.) anhaeddiannol, anhaeddedig.
 UNMÍNDFUL, (adj.) anghofus, anfeddylgar, esgeulus, diſol.
 UNMÍNGLED, } (adj.) digymmysg.
 UNMÍXED, } pŵr.
To UNMŌOR, (v.a.) codi angor.
 UNNÁTURAL, (adj.) annaturiol, ananianol.
 UNNÁTURALNESS, (sub.) annaturiaeth.
 UNNÁVIGABLE, (adj.) anfordwyol.
 UNNÉCESSARY, (adj.) afraid, diangenrheidol.
 UNNÉRVATE, (adj.) gwan, egwan, eiddil.
 UNŌBSÉRVANT, (adj.) anufudd, anostyngedig, cyndyn; diſulw.
 UNŌCŌUPIED, (adj.) diſoddiannol, annhrgiannol.
 UNŌRDINARY, (adj.) anghyffredin, anarferol.
 UNŌWNED, (adj.) anaddefedig.
 UNPÁID, (adj.) heb dalu.
 UNPÁLATABLE, (adj.) anffafus, diſas.
 UNPÁRALLELED, (adj.) anghyfartal, digyffelyb.
 UNPÁRDONABLE, (adj.) anfadducol, amhardynol.
 UNPÁRTED, (adj.) diwahanedig.
 UNPÉACEABLE, (adj.) anheddychol.
To UNPÉOPLE, (v.a.) dibobli.
 UNPÉRECT, (adj.) amherffaith.
 UNPÉRSUÁDABLE, (adj.) Edr. *Inexorable*.
 UNPHILOSŌPHICAL, (adj.) anphilofophaidl.
 UNPLEÁSANT, (adj.) anhyfryd; anhirion.
 UNPLEÁSANTNESS, (f.) anhyfrydwch.
 UNPLEÁSED, (adj.) anfoddog, anfoddlon.
 UNPŌLISHED, (adj.) annhacclus, anghywair.
 UNPŌLITE, (adj.) annhacclus, trwsſg; anfedrus, gwrthun.
 UNPŌLLŪTED, (adj.) dihalogedig.
 UNPŌPULAR, (adj.) amhoblogaidd.

U N

UNPRÁCTICABLE, (adj.) anwneuthuradwy.
 UNPREJUDICATE, } (adj.) dirag-
 UNPREJUDICED, } farn.
 UNPREMEDITATED, -(adj.) dirag-
 syfyrigedig.
 UNPREPARED, (adj.) amharod, am-
 haredol.
 UNPREPAREDNESS, (f.) amharod-
 rwydd.
 UNPREVAILING, (adj.) annhycci-
 annol.
 UNPRISABLE, (adj.) Edr. *Inestimable*.
 UNPROPHANED, (adj.) dihalogedig.
 UNPROFITABLE, (adj.) antiaddiol,
 diles, difudd, dielw.
 UNPROFITABLENESS, (f.) anfudd-
 ioldeb.
 UNPROSPEROUS, (adj.) Edr. *Un-
 fortunate*.
 UNPROVISED, (adj.) diddarbod, di-
 ragddarbod.
 UNPUNISHED, -(adj.) digosp, heb ei
 gospi.
 UNPURIFIED, (adj.) ammhuredig.
 UNQUALIFIED, (adj.) anaddas, ang-
 hymmys.
 To UNQUALIFY, (v. a.) anaddasu.
 UNQUENCHABLE, (adj.) anniffodd-
 adwy.
 UNQUENCHED, (adj.) anniffoddedig.
 UNQUESTIONABLE, (adj.) diam-
 mau, diamhenol.
 UNQUIET, (adj.) anefmwyth, af-
 lonydd.
 UNQUIETNESS, (f.) aflonyddwch.
 To UNRAVEL, (v. a.) dattod, dad-
 ddyrfu.—amlygu, egluro.
 UNREADY, (adj.) amharod.
 UNREASONABLE, (adj.) afresymmol.
 UNREASONABLENESS, (f.) afresym-
 moldeb.
 To UNREAVE, (v. a.) Edr. *to disentau-
 gle*.
 UNRECLAIMED, (adj.) anhywedd,
 anwar; gwyllt.
 UNRECONCILABLE, (adj.) Edr.
Implacable.
 UNREFORMABLE, (adj.) anniwygiol.
 UNREFORMED, (adj.) anniwygiedig.
 UNREGARDED, (adj.) dibarch; di-
 bbris.

U N

UNRELENTING, (adj.) didosturi.
 UNREMARKABLE, (adj.) anhynod.
 UNREMEDIAL, (adj.) anfeddygot.
 UNREPAID, (adj.) heb dalu yn ol.
 UNREPEALED, (adj.) heb ddiddym-
 mu.
 UNREPENTING, (adj.) anedifeiriol.
 UNREPROVEABLE, (adj.) difai, di-
 feius.
 UNREQUESTED, (adj.) heb ofyn;
 heb geisio.
 UNRESERVED, (adj.) agored, rhydd.
 UNRESOLVEABLE, (adj.) Edr. *Insol-
 uble*.
 UNREVEALED, (adj.) diddatgudd-
 iedig.
 UNREVENGED, (adj.) diddial, dige-
 rydd, heb gerydd.
 UNREWARDED, (adj.) diwobrwyol,
 diwobrwyedig.
 To UNRIDDLE, (v. a.) cgluro dyfal,
 amlygu.
 UNRIGHTEOUS, (adj.) anghyfiawn,
 annuwiol, anonest.
 UNRIGHTEOUSNESS, (sub.) anghyf-
 iawnder.
 UNRIPE, (adj.) anaddfed.
 UNRIPENESS, (f.) anaddfedrwydd.
 To UNROL, (v. a.) dadblygu.
 To UNROOT, (v. a.) diwrëiddio.
 UNRUFFLED, (adj.) tawel, efmwyth.
 UNRULY, (adj.) afreolus, nawf-
 wyllt, pengaled.
 UNSAFE, (adj.) anniogel, empcid-
 us.
 UNSATIABLE, (adj.) Edr. *Insatiabl*.
 UNSAVOURINESS, (f.) diflafrwydd.
 UNSAVOURY, (adj.) diflas, anflafus.
 To UNSAY, (v. a.) dad-ddywedyd.
 UNSCRIPITURAL, (adj.) anysgry-
 thurol.
 To UNSÉAL, (v. a.) dadselio.
 UNSEARCHABLE, (adj.) anchwil-
 iadwy.
 UNSEASONABLE, (adj.) anamserol,
 annhymhoraidd; anaddas.
 UNSEMLINESS, (adj.) anweddeidd-
 dra, anharddwch, gwrthuni.
 UNSEEMLY, (adj.) gwrthun, an-
 hardd, anyveddus.
 UNSEEN, (adj.) anweledig.
 UNSÉLFISH, (adj.) anhunanol.
 UNSEPARABLE, (adj.) anwahanol.
 UNSETTLED, (adj.) anfedydlog, an-
 safadwy, anwadal, ansicr.

U N

UNSETTLEDNESS, (f.) anwadalwch.
 UNSHAKEN, (adj.) difigl, diysgog, safadwy.
 To UNSHAKEN, (v. a.) dilyffetheirio.
 To UNSHEATHE, (v. a.) dadweinio, tynnu o'r wain.
 UNSHORN, (adj.) heb gneifio, heb eillio.
 UNSIGHTLINESS, (sub.) gwrthuni, anharddwch.
 UNSINUED, (adj.) gwan, egwan, eiddil.
 UNSKILFUL, (adj.) anghyfarwydd, anfedrus, anhyddyfgy.
 UNSOCIABLE, (adj.) anghyfeillgar.
 UNSOLD, (adj.) heb werthu.
 UNSOUND, (adj.) afiachus, clwyfus; egwan. — llygredig, pwr, braenllyd. — cyfeiliornus.
 UNSPARING, (adj.) Edr. *Liberal*.
 UNSPEAKABLE, (adj.) annhraethadwy.
 UNSPIED, (adj.) anweledig.
 UNSPILT, (adj.) heb dywallt.
 UNSPOTTED, (adj.) dihalog, difrycheulyd.
 UNSTABLE, (adj.) anwaftad; anwadal, anafadwy.
 UNSTEADINESS, (sub.) anwaftad-rwydd, anwadalwch.
 UNSTEADY, (adj.) anesyddlog, anwaftad, anwadal.
 To UNSTITCH, (v. a.) dadbwytho.
 UNSUBSTANTIAL, (adj.) difylwedd, ansylweddol.
 UNSUCCESSFUL, (adj.) aflwyddiannus.
 UNSUCCESSFULNESS, (f.) aflwyddiant.
 UNSUITABLE, (adj.) anaddas, anweddus, anghymmwy.
 UNSULLIED, (adj.) pur.
 UNSUPPORTABLE, (adj.) anoddefadwy.
 UNSURMOUNTABLE, (adj.) Edr. *Insurmountable*.
 UNSWAYABLE, (adj.) afreolaidd.
 UNTAINTED, (adj.) dihalogedig, difrycheulyd.
 UNTAKEN, (adj.) heb gymmeryd.
 To UNTANGLE, (v. a.) Edr. *to entangle*.
 UNTASTED, (adj.) heb brofi.
 UNTAUGHT, (adj.) diddysg, an-nyfgedig.

U N

UNTEENABLE, (adj.) 'anymddiffynadwy'.
 UNTHANKFUL, (adj.) anniolchgar.
 UNTHANKFULNESS, (f.) anniolchgarwch.
 UNTHINKING, (adj.) Edr. *Thoughtless*.
 To UNTHREAD, (v. a.) dattod.
 UNTHRIFTY, (adj.) afradlon.
 To UNTHRONE, (v. a.) diorfeddu.
 To UNTIE, (v. a.) dattod, dadgyllymmu.
 UNTIL, (adv.) hyd, hyd oni.
 UNTIMELY, (adj.) anamserol, cymyr amser.
 UNTO, (prep.) i, at, hyd.
 UNTOUCHED, (adj.) heb gyfwrdd.
 UNTOWARD, (adj.) gwrthnyfig, anhywaith, anhynaws; gwrthun; chwith.
 UNTRACTABLE, (adj.) Edr. *Intractable*.
 UNTRUE, (adj.) anwireddus, gau, celwyddog.
 UNTRUTH, (f.) anwir, anwiredd, celwydd.
 To UNTUNE, (v. a.) anhwylio, anhrefnu.
 To UNTWINE, } (v. a.) dadnyddu,
 UNTWIST, } dadgyfrododdu.
 To UNVEIL, (v. a.) Edr. *to discover*.
 UNVARIABLE, (adj.) anghyfnewidiol.
 UNVARYING, (adj.) anghyfnewidiol.
 UNUSEFUL, (adj.) diddefnydd, didfudd.
 UNUSUAL, (adj.) anarferol, chwith, anghynnefin.
 UNUTTERABLE, (adj.) anrhaethol, anrhaethadwy.
 UNWALLED, (adj.) difuriau, digacrau.
 UNWARES, (adv.) yn ddifysymwth, yn annisgwyladwy.
 UNWARISS, (f.) Edr. *Carelessness*.
 UNWARRANTABLE, (adj.) anamddiffynadwy, na's gellir ei amddiffyn na'i gyfiawnhau.
 UNWARY, (adj.) anochelgar, diofal.
 UNWASHED, (adj.) heb olchi.
 UNWEARIED, (adj.) diffin, anniffygiol, anluddedig.
 UNWED, (adj.) gweddw, amhriod.
 UNWELCOME, (adj.) anghroefawus.

V O

UNWHÓLESOME, (adj.) afachus, afach.
UNWÉILDY, (adj.) trwm; chwith, anncheuig, anhywaith.
UNWÍLLING, (adj.) anfoddlon, anewyllysgar.
UNWÍLLINGNESS, (f.) anfoddlondeb, anewyll ysgarwch.
To UNWÍND, (v. a.) dad-ddirwyn.
UNWÍSE, (adj.) angall, ffol, anoeth.
UNWÍSHED, (adj.) annymudol.
UNWÍTTINGLY, (adv.) ya anwybodus.
UNWÓNTED, (adj.) anghynnefin, anarferol.
UNWÓRTHINESS, (f.) anheilyngdod.
UNWÓRTHY, (adj.) anheilwng, an-wiw.
To UNWRÉATHÉ, (v. a.) dadnyddu, dadgyfrododdu.
UNWRÍTTEN, (adj.) traddodedig, anygrifenedig.
To UNYÓKE, (v. a.) dadicuo, di-icuo, dadgyffylltu.

V O

VOCÁBULARY, (f.) geir-lyfr.
VÓCAL, (adj.) llafar, llefarog, fon-iarus.
VOCÁTION, (f.) galwad, galwedigaeth—dyfyn, gws.
VÓCATIVE, (adj.) galwedigol.
VOCÍFICATION, (f.) bloedd, ynglef, gwaedd, dolef, garm, gawr.
VOCÍFEROUS, (adj.) bloeddfawr.
VOGUE, (f.) Edr. *Fashion*.
VOICE, (f.) llais, llef, lleferydd, gair.
VOID, (adj.) gwâg.
VOID, (f.) gwagle.
To VOID, (v. a.) gwaghau, arlloesi; gadael.—dileu, diddymmu.
VÓIDER, (f.) bafged neu gawell i ddwyn bwyd oddi ar fwrdd.
VÓIDNESS, (f.) gwagder.
VÓLATILE, (adj.) a chedo, a el ymaith yn fuan; buan, anwadal.
VOLÍTION, (f.) dewisiad.
VOLUBÍLITY, (f.) hydreiglrywydd; rhugledd ymadrodd, ffracther.—anwadalwch.
VÓLUBLE, (adj.) hudreigl, hydro.—cyflym, buan.—rhugl ei dafod, ffracth.

U P

VÓLUME, (sub.) plyg lyfr, llyfr claing.
VOLÚMINOUS, (adj.) yn cynnwys amryw lyfrau; mawr, helaeth.
VÓLUNTARY, (adj.) ewyllysgar, o'i fodd.
VOLÚPTUOUS, (adj.) trythyll, nwyfus.
VOLÚPTUOUSNESS, (f.) trythyllwch; rhyfedd.
To VÓMIT, (v. a.) chwydu, cyfogj, ymgyfogi, gloefio.
VÓMIT, (f.) chwyd, chwydfa.—phyfygwriaeth a bair chwydu.
VOMITION, (f.) chwydiad.
VORÁCIÓUS, (adj.) glwth, gwangc-us.
VORÁCIÓUSNESS, } (sub.) glythni,
VARÁCITY, } gwangc.
VÓRTEX, (f.) pwll tro.
VÓTARIST, } (sub.) dofyrdwr,
VÓTARY, } addunedwr.
VÓTIVE, (adj.) addunedig, diofrydawg.
To VOUCH, (v.) gwirio, cadarnhau, tyfio, tyftioiaethu.
To VOUCHSAFE, (v. a.) teilyngu, bod yn wiw gantho.
Vow, (f.) eidduned, adduned, diofryd.
To VOW, (v.) addunedu, adduno, gwneuthur adduned, diofrydu.
VÓWEL, (f.) bogciliad, llythyren llafarog.
VÓYAGE, (f.) mordaith, morymdaith.
UP, (adv.) fynu, i fynu.
To UPBÉAR, (v. a.) codi i fynu, dyrchafu.
To UPBRÁID, (v. a.) dannod, edllw.
UPHÍLL, (f.) tyle, gorifynu.
To UPHOLD, (v. a.) cynnal i fynu, attegu.
UPHÓLDER, (f.) cynhaliwr.
UPLAND, (f.) ucheldir.
To UPLÁY, (v. a.) gosod i fynu, pentyrru.
To UPLÍFT, (v. a.) dyrchafu.
UPMOST, (adj.) uchaf.
UPÓN, (prep.) ar, ar uchaf, warthaf.
UPPER, (adj.) uch, uwch, got-uch.
UPPERMOST, (adj.) uchaf.

U S

To UPRAISE, (v. a.) dyrchafu.
 U'PRIGHT, (adj.) union, fŷth; cyfiawn; oneft.
 U'PRIGHTNESS, (f.) uniondeb.
 UP'RÓAR, (f.) terfysg, cynnwrf, godwrf, ymyrffon.
To UP'RÓOT, (v. a.) diwreiddio.
 U'PSHOT, (f.) diwedd, canlyniad.
 U'PSIDE, (f.) ochr uchaf.
 U'PSTART, (f.) un a godo yn ddi-fymwth o dlodi i gyfoeth.
To U'PTURN, (v. a.) troi i fynu.
 U'PWARDS, } (adv.) i fynu, tu ag i
 U'PWARD, } fynu, ar i fynu.

U R

 URBÁNITY, (sub.) mwynder, cyweithafrwydd, medrusder.
 U'RBIN, (f.) draenog.
To URGE, (v. a.) cymmell, dirio, annog.
 U'RGECY, (f.) dirwafg, angenrheidrwydd i wneuthur peth.
 U'RGENT, (adj.) diriol, cymmelliadol.
 U'RINAL, (sub.) costrell dwfr dyn, troeth wydr.
 U'RINE, (f.) trwnge, trwyth, lleifw, pifio.
To URÍNE, (v. n.) pifo, gwneuthur dwfr.
 URN, (f.) yfgrin, arch corph marw.

U S

 Us, (oblique case plu. of *I*.) ni, ny-ni.
 U'SAGE, (f.) arfer; trin, triniaeth, triniad.
 U'SANCE, (f.) llôg, occr.
 USE, (sub.) arfer; gwafanaeth, defnydd, mwyniant.—achos, angenrheidrwydd; mantais, budd.—cymmorth.—llôg.
To USE, (v. a.) arferu, mwynhau, trin, arfer peth.
 U'SEFUL, (adj.) buddiol, defnyddiol.
 U'SEFULNESS, (f.) budd, buddioldeb, defnyddioldeb.
 U'SELESS, (adj.) difudd, diddefnydd.
 U'SHER, (f.) tan feistr, tan athraw.

U T

--arweinydd i mewn; rhagflaenor.
To USHER, (v. a.) Edr. *to introduce*.
 U'STION, (f.) llosgiad.
 U'SUAL, (adj.) arferol, cynefinol, arferedig, cyffredin, cyffredinol.
 U'SURER, (f.) occrwr, ufuziwr, llôgwr.
To U'SURP, (v. a.) traws feddiannu, cymmeryd meddiant trwy drais.
 U'SURPATION, (sub.) traisfeddiant; camfeddiant, trais.
 U'SURPER, (f.) treisiwr, traisfeddianwr.
 U'SURY, (sub.) usuriaeth, occr, occraeth, llôg.

U T

 UTÉNSIL, (f.) doderfyn.
 U'TERIC, (adj.) yn perthyn i'r groth.
 U'TERUS, (f.) croth gwraig, bru.
 UTÍLITY, (f.) bûdd, llês, defnyddgarwch.
 U'TMOST, (adj.) eithaf, pellaf.
 U'TTER, (adj.) eithaf.
To U'TTER, (v. a.) traethu, llefaru, dywedyd.—cyhoeddi.—gwerthu.
 U'TTERABLE, (adj.) traethadwy.
 U'TTERANCE, (f.) ymadrodd, galla i lefaru.
 U'TTERER, (f.) traethwr, llefarwr.—cyhoeddwr; gwerthwr.
 U'TTERMOST, (adj.) eithaf, pellaf.

V U

 VULCÁNO, (f.) mynydd llofgedig.
 VÚLGAR, (adj.) cyffredin, gwael, isel.
 VÚLGAR, (f.) y werin, y cyffredin bobl, adlawiaid.
 VULGÁRITY, (f.) gwaeledd.
 VÚLGARLY, (adj.) yn gyffredin.
 VÚLNERABLE, (adj.) hyfriw, archolladwy.
To VÚLNERATE, (v. a.) archolli, clwyfo.
 VÚLPINE, (adj.) llwynogaidd, cadnoaidd.
 VÚLTURE, (f.) rhyw aderyn rheipus, y fwltur, *Lev. xi. 14.*

U X

 UXÓRIOUS, (adj.) darostyngedig i wraig.

W A

To WA'BBLE, (v. n.) hongcian, bwhwman.
WAD, (f.) tufv, toppyn.
To WADDLE, (v. n.) figlo o ochr i ochr wrth gerdded, hongcian.
WADDLES, (f.) cerrig ceiliog.
To WADE, (v.n.) beisio, rhydio.
WAFER, (f.) afillad.
To WAFY, (v.a.) trosglwyddo, dwyn trosodd.—noſo.
WAG, (f.) dyn digrif cyfrwys.
To WAG, (v.n.) figlo.
To WAGE, (v.a.) dala cyngwyſl.
To WAGE war, (v.) rhyfela, gwnethur rhyfel.
WAGER, (f.) cyngwyſl, gwyſl.
To WAGER, (v.a.) cyngwyſlo.
WAGES, (f.) cyſfog, hŵr.
WAGGERY, (sub.) gwammaliaeth, gwainmalrwydd, drythyllwch.
WAGOISH, (adj.) yſmala, gwagſaw.
To WAGGLE, (v.n.) hongcian, bwhwman, figlo.
WAGGON, (f.) menn, cart.
WAIFS, (f.) pethau diarddel.
To WAIL, (v.n.) Edr. *to Bewail*.
WAILING, (f.) wylofodd, wylofain.
WAIN, (f.) menn, trwmbel.
WAINSCOT, (f.) gwenscod.
WAIST, (f.) gwaſg, gwregys.
To WAIT, (v.) aros, aros wrth, diſgwyl wrth.—gweinyddu, heilio.
WAIT, (f.) Edr. *Ambuſh*.
WAISTER, (f.) gweinydd, heilyn.
WAITS, (f.) cerddorion a ganant ar hyd heolydd tref yn y bore.
To WAKE, (v.) dihungo, deffroi.—gwilio.
WAKE, (f.) gwynos.
WAKEFUL, (adj.) deffrous, digwſg, dihungo.
To WALK, (v. n.) cerdded, rhodio, rhodienna.
WALK, (f.) rhodfa; rhodiad; ffordd.
WALL, (sub.) gwal, mur, gwawl, paréd, magwyr.
To WALL, (v.a.) murio, gwallo.
WALLET, (f.) yſgreppan, cod, coden.
To WALLOP, (v.n.) berwi.
To WALLOW, (v.n.) ymdreiglo, ymdrochi.
WALNUT, (f.) cneuen ffrengig.
WAN, (adj.) Edr. *Pale*.

W A

WAND, (f.) gwialen.
To WANDER, (v. n.) crwydro, gwibio, myned ar ddisperod.
WANDERING, (sub.) crwydr, gwib, gwibiad.
WANE, (f.) adcg, traul lleuad.
To WANT, (v.) bod heb, bod mewn eifſiau, gwellygiaw.
WANT, (sub.) diſfyg, angen, eifſiau, tlodi, angenoſtid.
WANTON, (adj.) anllad, drythyll, nwyfus.
WANTONNESS, (f.) anlladrwydd, drythyllwch, nwyf, nwyfiant.
WAPENTAKE, (f.) cantref, cwm-mwd.
WAR, (f.) rhyfel, cād.
To WARBLE, (v.) chwareu neu figlo llais.—canu, puroriaethu, pyngcio.
WARD, (f.) gwarchogaeth, gwiliadwriaeth, cadwriaeth.—carchar, dalfa, *Gen. xi. 3.* rhaglafiaeth, rhan mewn tref.—rhan o glo.—un tan oed tan amgeledd un arall.
To WARD, (v. a.) amddiffyn, cadw ymaith; gwilio, gwarchod.
WARDEN, (f.) gwarcheidwad, brocattwr, gwiliwr.—ceidwad y porthladdoedd.
WARDER, (f.) ceidwad, gwiliwr.
WARDROBE, (f.) yſtafell ddillad.
WARDSHIP, (sub.) gwarcheidwad-aeth.
WARE, (adj.) gochelgar.
WARES, (f.) nwyf, nwyfau.
WAREHOUSE, (f.) yſtordy, nwyf-dy.
WARFARE, (f.) milwriaeth.
WARINESS, (f.) Edr. *Cautionſneſs*.
WARLIKE, (adj.) milwraidd, rhyfelgar, llueddog.
WARM, (f.) twym, gwrefog, brwd.
To WARM, (v.a.) twymno, gwrefogi, twymdwyr.
WARMINGPAN, (f.) padell at wrefogi gwely.
WARMTH, (f.) twymder, gwrefog-rwydd, cynnefrwydd, brydaniaeth.
To WARN, (v. a.) Edr. *to caution*.
WARNING, (f.) rhybudd.
WARP, (f.) yſtof, dylif.

W A

To WARP, (v.) ystofi, dvlifo. — lleddfu, gwiro, plygu, cammu.
WARRANT, (f.) gwarant, arwacfa, arwaclogaeth; awdurdod.
To WARRANT, (v. a.) gwarantu; awdurdodi; sicrhau, cyfiawnhau.
WARRANTABLE, (adj.) Edr. *Justifiable*.
WARRANTY, (f.) gwantrwydd.
WARREN, (f.) daear cwningod.
WARRIOR, (f.) rhyfelwr, milwr.
WART, (f.) dafaden.
WARTY, (adj.) dafadog.
WARY, (adj.) Edr. *Cautious*.
WAS, (pret. of *to be*.)
To WASH, (v. a.) golchi, glanhau, distreulio.
WASH, (sub.) golch; golchion. — morfa, cors.
WASHBALL, (f.) pelen olchi.
WASP, (f.) caccynen.
WASPISH, (adj.) Edr. *Peevish*.
WASPISHNESS, (f.) Edr. *Peevishness*.
WASSEL, (f.) gwasel.
To WASTE, (v.) difa; treulio; afradloni; afradu; difrodi, anrheithio.
WASTE, (f.) difad, difaedd, afrad. — colled. — difrod, anrhaith, diftryw.
WASTE, (adj.) anghyfnedd, diffai, difrodus. — diddefnydd.
WASTEFUL, (adj.) afradlon, afradus, difaus; difrodus; anghyfnedd.
WASTEFULNESS, (f.) afrad, afradlondeb.
WATCH, (f.) gwiliadwriaeth, gwarchodaeth. — orlais.
To WATCH, (v. a.) gwiliad, disgwyl, gwarchad, gwarchod.
WATCHET, (adj.) glâs, glaswyn.
WATCHFUL, (adj.) Edr. *Vigilant*.
WATCHFULNESS, (f.) Edr. *Vigilance*.
WATCHMAN, (f.) gwiliwr, gwiliydd.
WATCHTOWER, (f.) twr gwiliad.
WATER, (f.) dwfr.
To WATER, (v.) dyfrhau.
WATERISH, } (adj.) dyfrllyd,
WATERY, } gwlyb.
WATTLE, (f.) clwyd, plaid wiail. — tagell tagell ceiliog.
To WATTLE, (v. a.) cilio, plethu.
WAVE, (f.) tonn, gwaneg, morgafeg.
To WAVE, (v.) codi 'n donnau; bwhwmman, honcian, anwadalu, petruso.

W E

To WAVER, (v.n.) bwhwmman, bod yn anwadal, petruso.
WAVY, (adj.) tonnog.
To WAWL, (v.n.) Edr. *to bowl*.
WAX, (f.) cwyr.
To WAX, (v. a.) cwyro.
To WAX fat, tewychu, brashau.
To WAX old, heneiddio.
WAY, (f.) ffordd, heol, llwybr.
WAYFARING, (adj.) teithiol, ymdeithiol.
To WAYLAY, (v. a.) cynllwyn.
WAYWARD, (adj.) Edr. *Froward*.

W E

WE, (plu. of *I*.) ni.
WEAK, (adj.) gwan, egwan, eiddil, llefg, dirym.
To WEAKEN, (v. a.) gwanhau.
WEAKNESS, (f.) gwendid, eiddilwch.
WEAKSIDE, (f.) ochr wan.
WEAL, (f.) dedwyddwch, llwyddiant.
WEAL, }
WALE, } (f.) clats.
WEALTH, (f.) cyfoeth, goldd, dà.
WEALTHINESS, (sub.) cyfoethogrwydd.
WEALTHY, (adj.) cyfoethog, goludog.
To WEAN, (v. a.) diddyfau, dilacethu, tynnu oddiwrth y bronau.
WEAPON, (f.) arf.
To WEAR, (v.) gwisgo, treulio.
WEAR, (f.) gwisgad. — cored mewn afon.
WEARINESS, (f.) blinder, lludded.
WEARISOME, (adj.) maith, blinderus.
WEARY, (adj.) blinedig, lluddedig, diffygiol.
To WEARY, (v. a.) blino.
WEASEL, (f.) gwenci.
White WEASEL, (f.) carlwm.
WEASAND, (sub.) breuant, corn chwyth.
WEATHER, (f.) tywydd, hin.
WEATHERCOCK, (sub.) ceiliog y gwynt.
WEATHERGLASS, (f.) Edr. *Barometer*.
WEATHERWISE, (adj.) medrus yn rhagddywedyd cyfnewidiad tywydd.

W E

To WEAVE, (v. a.) gwau, gweu, plethu, cilio.
WEAVER, (f.) gwehydd.
WEB, (f.) gwc.
WEB *in the eye*, rhuchen.
To WED, (v. a.) priodi.
WEDDING, (f.) priodas, neithior.
WEDGE, (f.) gaing, cŷn.
To WEDGE, (v. a.) cynio, gaingo.
WEDLOCK, (f.) priodas.
WEDNESDAY, (f.) dydd merchur.
WEED, (f.) chwyn.—gwisg, dilled-yn.
To WEED, (v. a.) chwynnu.
WEEDY, (adj.) llawn chwyn.
WEEK, (f.) wythnos.
WEEKDAY, (f.) dydd o'r wythnos, diwrnod gwaith.
WEEKLY, (adj.) wythnosawl, bob wythnos.
WEEKLY, (adv.) yn wythnosol.
To WEEN, (v. n.) Edr. *to think*.
To WEEP, (v. n.) wylo, wylofain.
WEEVIL, (f.) gwyfyn yrŷd, meifgyn.
WEFT, (f.) crwydrad diarddelw.—dylif, bwrw.
To WEIGH, (v.) pwysu, mantoli.—ystyrio.
WEIGHT, (f.) pwys, trymder.
To WEIGH *anchor*, codi angor.
WEIGHTY, (adj.) pwysfawr, pwysig, trwm.
WELCOME, (adj.) croesawus, a chroesaw iddo, cymmeradwy, boddlon.
WELCOME, (f.) croesaw.
To WELCOME, (v. a.) croesawu.
WELFARE, (sub.) dedwyddwch, llwyddiant.
WELKIN, (f.) wybr, wybren.
WELL, (f.) ffynnon, pydew.
WELL, (adj.) iach; llwyddiannus; addas, cymmwys.
WELL, (adv.) yn iawn, yn dde, yn iach.
WELLBEING, (f.) llwyddiad, dedwyddwch.
WELLDONE, (interj.) da, da iawn.
WELLFAVoured, (adj.) Edr. *Beautiful*.
WELLNIGH, (adv.) yn agos, oddi-eithr ychydig.
WELT, (f.) gwald, gwaldas, hem, ymyl.

W H

To WELTER, (v. n.) ymdroi, ymdrochi.
WEM, (f.) Edr. *Spot*.
WEN, (f.) llyn-grangc.
WENCH, (f.) geneth, llangces.—puttain.
WENCHER, (f.) godinebwr.
WEST, (f.) gorllewin.
WESTERLY, } (adj.) gorllewin-
WESTERN, } ol.
WESTWARD, (adv.) tu a'r gorllewin.
WET, (adj.) gwlyb, llaith.
WET, (f.) gwlybder; gwlaw; dwfr.
To WET, (v. a.) gwlychu, gwlybhau.
WETHER, (f.) maharen.
WETNESS, (f.) gwlybanaeth.
To WAX, (v. n.) tyfu, cynhyddu.

W H

WHALE, (f.) morfil, morfarch.
WHARF, (f.) bencyn at lwytho neu ddadlwytho llongau, porthfa.
WHAT, (pron.) beth, pa beth.
WHEAL, (f.) chwyfgen.
WHEAT, (f.) gwenith.
WHEATEN, (adj.) o wenith.
To WHEEDLE, (v. a.) hudo, denu.
WHEEL, (f.) troell, fidell, olwyn, rhod.
WHEELBARROW, (f.) berfa droell.
WHEELED, } (f.) saer olwyn-
WHEELWRIGHT, } lon, troellwr.
To WHEEZE, (v. n.) fio.
To WHELM, (v. a.) gorchuddio, toi.
WHELP, (sub.) cencu, cenaw, colwyn.
To WHELP, (v. n.) dyfod a chynawon, bwrw cwn.
WHEN, (adv.) pan, pa bryd, pa amser.
WHENCE, (adv.) o ba le.
WHERE, (adv.) pa le, yn y lle, ym mha un.
WHEREFORE, (adv.) pa ham, o ba achos, o herwydd pa ham.
WHEREIN, (adj.) ym mha le, ym mha un.
WHEREOF, (adv.) am ba un.
WHEREWITH, } (adj.) pa fodd,
WHEREWITHAL, } pa wedd.
To WHERRET, (v. a.) Edr. *to Hurry*.
WHERRY, (f.) cwch, cafn, ceubal.
To WHET, (v. a.) hogi, llymmbhau, blaenllymmu.

WHET,

W H

WHET, (f.) hogiad, awchlymmiad.
WHETHER, (pron.) pa un o'r ddau.
 —(adv.) ai, pa un.
WHETSTONE, (f.) hogfaen, agalen.
WHEY, (f.) maidd.
WHÉYÉY, } (f.) maiddog.
WHÉYISH, }
WHICH, (pron.) pa, pa un, pa'r un,
 y neb, pwy.
WHIFF, (f.) chwa, chwyth, awel.
To WHIFFLE, (v. a.) siglo, honcian,
 bod yn ferfyll.
WHILE, (f.) encyd, talm o amser.
WHILE, } (adv.) tra, cyhyd.
WHILST, }
WHIM, (f.) Edr. *Freak*.
WHIMSICAL, (adj.) Edr. *Freakish*.
WHIN, (f.) eithin.
To WHINE, (v. n.) cwyntfan, griddfan.
WHINE, (f.) cwyntfan.
To WHINNY, (v. n.) gweriyr.
WHINYARD, (f.) cleddyf cam.
WHIP, (f.) ffangell, ffrewyll.
To WHIP, (v. a.) ffangellu, gwialen-
 nodi.—pwytho.—cipio, cymmer-
 yd peth ymaith yn fuan.
To WHIRL, (v.) chwildroi, cylchdroi.
WHIRL, (f.) chwildro.
WHIRLIGIG, (f.) chwiriligwan.
WHIRLPOOL, (f.) pwll tro, llyngc-
 lyn, corbwill.
WHISK, (f.) yfgybell fechan.
WHISKER, (f.) cydyn o farf y mac
 rhai yn ei adael i dyfu o gwmpas
 eu gwefus uchaf.
To WHISPER, (v. n.) fisial, fibrwd,
 husting.
WHISPER, (f.) husting, fibrwd.
WHISPERER, (f.) hustingwr, fisialwr.
WHIST, (adj. & interj.) uft, yftaw.
 —distaw.
To WHISTLE, (v. n.) chwibanu.
WHISTLE, (f.) chwif, pibell.
WHIT, (f.) Edr. *Jot*.
WHITE, (adj.) gwynn, cannaid.
To WHITEN, (v. a.) gwynnu, gwyn-
 hau, cannu.
WHITENESS, (f.) gwynder, gwyndra
 whiting, (f.) gwynial môr.
WHITLOW, (f.) ewinor, ewinwafg.
WHITSUNTIDE, (f.) fulgwyn.
WHITTLE, (f.) cylllell.—mantell
 benyw.
To WHITTLE, (v. a.) torri â chylllell.
WHO, (f.) pwy.

W Y

WHOLE, (adj.) cyfan, hollol, cyfan-
 gwbl.
WHOLE, (f.) y cyfan, y cwbl, fwm.
WHOLEsome, (adj.) iachus, iachusol.
WHOLEsomeNESS, (f.) iachusfwrwydd.
WHOLLY, (adv.) yn gyfan, yn gwbl,
 yn hollol.
WHOM, (accus. of *Who*.)
WHORE, (f.) puttain.
To WHORE, (v. n.) putteinio.
WHOREDOM, (f.) putteindra.
WHOREMASTER, } (f.) putteiniwr.
WHOREMONGER, } godinebwr.
WHORISH, (adj.) putteinaidd, go-
 dinebus.
WHOSE, (gen. of *Who* and *Which*.)
WHY, (adv.) pa ham, o herwydd
 pa achos.
WICK, (f.) pabwyren canwyll.
WICKED, (adj.) drygionus, anfad,
 diried.
WICKEDNESS, (f.) drygioni.
WICKER, (adj.) a wnair o wiail.
WICKET, (f.) dryfan, gorddrws,
 rhagddor, gorddor.
WIDE, (adj.) llydan, chang, rhwth,
 helaeth.
To WIDEN, (v.) llydanu, lledu, he-
 laethu.
WIDENESS, (f.) lled, lledander.
WIDOW, (f.) gweddwr, gwraig weddw.
WIDOWER, (f.) gwr gweddwr.
WIDOWHOOD, (f.) gweddwdod.
WIDTH, (f.) lledander.
To WIELD, (v. a.) rhcoli, llywio,
 llywodraethu.
WIELDY, (adj.) Edr. *Manageable*.
WIFE, (f.) gwraig, gwraig briod.
WIG, (f.) Edr. *Perule*.
WILD, (adj.) gwyllt, gorwyllt, anwar.
WILD, } (f.) anialwch, di-
WILDERNESS, } ffaith, diffeithwch,
 anghyfanneddle.
Wild fire, (f.) tân gwyllt.
WILDNESS, (f.) gwylltineb.
WILE, (f.) dichell, ystryw.
WILFUL, (adj.) gwirfoddol; ystyf-
 nig, gwrthnyfig, pengaled.
WILFULNESS, (f.) Edr. *Stubbornness*.
WILL, (f.) ewyllys.
To WILL, (v. a.) ewyllysio, chweh-
 nychu, mynnu; gorchymyn,
 erchi, peri.
WILLING, (adj.) ewyllysgar, bodd-
 lon, parod. WILL

W I

WILLINGNESS, (f.) ewyllysgarwch, boddlonrwydd, parodrwydd.
WILLOW, (f.) helygen.
WILY, (adj.) cyfrwys, dichellgar.
WIMBLE, (f.) ebill, trull, taradr.
To WIN, (v. a.) clwa, ynnill wrth gampo.
To WINCE, (v. n.) gwingo; taslu megis cefyl.
WIND, (f.) gwynt, chwa, awel, chwyth
To WIND, (v. a.) chwythu.—dirwyn, troi.
WINDINGSHEET, (f.) amdo, amwisg.
WINDLASS, (f.) dirwyn-lath.
WINDMILL, (f.) melin wynt.
WINDOW, (f.) ffencitr.
WINDPIPE, (sub.) corn chwyth, breuant.
WINDY, (adj.) gwyntog.
WINE, (f.) gwin.
WING, (f.) aden, asgell.
WINGED, (f.) adenog.
To WINK, (v. n.) cau llygad, am-rantu.—pasio heibio, cyd-ddwyn.
WINNER, (f.) ynnillwr.
WINNING, (adj.) ynnillgar.
To WINNOW, (v. a.) nithio. — *Fig.* didoli; holi.
WINTER, (f.) gauaf.
To WINTER, (v. n.) gauafu.
To WIPE, (v. a.) sychu, glanhau.
WIPE, (f.) fychiad.—crgyd; edliwiant
WIRE, (f.) gwyrfen.
WISDOM, (f.) doethineb, callineb, synwyr.
WISE, (adj.) doeth, call, synhwyrol.
WISEACRE, (f.) hurryn, dyn dwl.
WISH, (f.) dymuniad, deisyfiad.
To WISH, (v. n.) dymuno, deisyfu, pucho.
WISHFUL, (adj.) dymunol.
WISKET, (f.) basged, cawell.
WISP, (f.) foppen o wellt.
WISTFUL, (adj.) Edr. *Attentive*.
WIT, (f.) synwyr, deall.
WITCH, (sub.) dewines, hudoles, swynwraig, gwiddon.
WITCHCRAFT, (f.) dewiniaeth, cy-faredd, swyngyfaredd.
WITH, (prep.) gyd â, gyd ag.
WITHAL, (adv.) hefyd.
To WITHDRAW, (v.) neillduo, encilio, cymmeryd yn ol, myned yn ol.
To WITHER, (v. n.) gwywo, crino, edwi, edwino.

W O

To WITH-HOLD, (v. a.) attal, dal, cadw yn ol.
WITHIN, (prep.) tu fewn, oddi fewn.
WITH-UT, (prep.) oddi allan, tu allan, oddi faes, y maes.
To WITHSTAND, (v. a.) gwrthsefyll, gwrthwynebu.
WITHY, (f.) helyg.
WITLESS, (adj.) diddyall, difsynwyr.
WITNESS, (f.) tyft; tyftiolaeth.
To WITNESS, (v. a.) tyftio, tyftiolaethu.
WITTINGLY, (adv.) yn wirfoddol, yn wybodus.
WITTY, (adj.) deallus, synhwyrol; cyfrwys.
WIVES, (f.) gwragedd.
WIZARD, (f.) swynwr, dewin, con-furwr.
Wo, } (f.) gwae, gofid, trueni.
Woe, }
WOFUL, (adj.) truenus, trist, ga-larus, alachus.
WOLF, (f.) blaidd.
WOMAN, (f.) benyw, gwraig.
WOMANISH, (adj.) gwreigaidd.
WOMB, (f.) croth, bru.
WOMEN, (plu. of *Woman*) benywod.
To WONDER, (v. n.) rhyfeddu, aruthro, synnu.
WONDER, (f.) rhyfeddod, syndod.
WONDERFUL, (adj.) rhyfeddol, rhyfedd, aruthr.
WONDROUS, (adj.) rhyfeddol, aruthr, aruthrol.
To WONT, } (v. n.) arfer, bod yn
or be WONT, } gynnefin, bod yn arferol.
WONT, (f) arfer, defod.
WONTED, (adj.) arferedig, arferol.
To woo, (v. a.) caru; attolygu; hiraethu, "I *woo* to hear thy evening song," *Milt*.
WOOD, (sub.) coed, gwydd, pren; coedwig.
WOODCOCK, (f.) cyffyllog.
WOODEN, (adj.) o bren.
WOODLAND, (f.) coed-dir.
WOODLOUSE, (f.) mochyn y coed.
WOODY, (adj.) coedog.
WOOL, (f) carwr.
WOOF, (f) bwrw, dylif.
WOOL, (f) gwlan.
WOOLLY, (adj.) gwlanog.
WORD, (f.) gair, ymadrodd.

W R

To WORD, (v.a.) geirio; ymeirio.
WORK, (sub.) gwaith, gweithred, gorchwyl.
To WORK, (v.) gweithio, llafurio.
WORKER, (f.) gweithiwr.
WORKFELLOW, (f.) cydweithiwr.
WORKHOUSE, (f.) gweithdy.
WORKMAN, (f.) gweithiwr, gweithydd.
WORKMANSHIP, (f.) gwaith, gwneuthuriad, gweithrediad.
WORLD, (f.) y byd, beddyffawd.
WORLDLINESS, (f.) byddoldeb; cybydd-dod.
WORLDLING, (f.) bydolddyn.
WORLDLY, (adj.) bydol.
WORM, (f.) pryf, prysfodyn.
WORMY, (adj.) prysfedog.
To WORRY, (v.a.) torri, anafu. — dygnu, blino; erlid.
WORSE, (adj.) gwaeth.
WORSHIP, (f.) addoliad; urddas, anrhydedd, mawrhydi.
To WORSHIP, (v.a.) addoli, anrhyddedu.
WORSHIPFUL, (adj.) anrhydeddus, parchedig, urddafol.
WORSHIPPER, (f.) addolwr.
WORST, (adj.) gwaethaf.
To WORST, (v.a.) *Edr. to Overcome*.
WORT, (f.) llyfieuyn. — brecci.
WORTH, (f.) gwerth, pris. — rhagoriaeth; haeddian.
WORTHINESS, (f.) teilyngdod.
WORTHLESS, (adj.) dibris, difudd, diles.
WORTHY, (adj.) teilwng, gwiw, haeddiannol, rhyglyddus.
WORTHY, (f.) dyn teilwng o barch.
To WOT, (v.n.) gwybod.
WOULD, (preter. of *will*.)
WOUND, (f.) archoll, gweli, briw, clwyf.
WOUND, (pret. of *wind*.)
To WOUND, (v.a.) archolli, clwyfo, gwelio.
WRACK, (f.) llong-ddrylliad. — hatog, ditryw.
To WRANGLE, (v. n.) ymeirio, ymferthu, ymfennu, ymryffon ar ciriau, ceccru.
WRANGLE, (f.) ceccreth.
WRANGLER, (f.) ceccrwr.
To WRAP, (v.a.) plygu ynghyd, plygu i fynu; troi i mewn.

W R

WRATH, (f.) digofaint, llid, digter, bar, coddod, lliadiawgrwydd.
WRATHFUL, (adj.) digofus, llidus, lliidiog.
To WREAK, (v.a.) dial, dialeddu.
WREAKFUL, (adj.) dialeddgar.
WREATH, (f.) pleth, coronbleth.
To WREATHE, (v.a.) nyddu, plethu, torchi.
WRECK, (f.) *Edr. Wrack*.
To WRECK, (v. a.) llongddryllio. — dinystrio.
WREN, (f.) driw.
To WRENCH, (v.a.) tynnu trwy nerth. — tyrfu.
To WREST, (v.a.) nyddu fel nyddu gwden, amnyddu. — cipio, cymmeryd trwy nerth; dirio, gwthio; gwyro.
To WRESTLE, (v.n.) ymafael, ymaflyd.
WRESTLER, (f.) ymaflwr.
WRETCH, (f.) truenus ddyn.
WRETCHED, (adj.) truenus, grefynol, truan, gofidus.
WRETCHEDNESS, (f.) trueni, grefyndod.
WRETCHLESS, (adj.) esgeulus, difofal.
To WRIGGLE, (v. n.) ymdroi wrth gerdded, dolennu, dolystumino.
WRIGHT, (f.) sacwr.
To WRING, (v.a.) *Edr. to Twist*.
WRINKLE, (sub.) rhyê, crychiad, crychni, tolc, plyg, dill.
To WRINKLE, (v. a.) crychu, rhychu, tolcio, pannylu.
WRIST, (f.) arddwrn.
WRIT, (f.) ysgrifen; ysgrhythur.
To WRITE, (v.a.) ysgrifennu.
WRITER, (f.) ysgrifennydd.
To WRITHE, (v.a.) nyddu, cyfrod-eddu, nydd-droi. — poeni.
WRITING, (f.) ysgrifen, ysgrhythur; ysgrifenniad.
WRITTEN, (par. pass. of *Write*.) ysgrifennedig.
WRONG, (f.) camwedd, camwri. — cyfeiliorn.
WRONG, (adj.) cam, camweddus; anweddus.
To WRONG, (v.a.) gwneuthur cam.
WRONGFUL, (adj.) beius, camweddol; anghyfiawn.

WRONG-

Y E

WRÓNGFULLY, (adv.) yn gam-weddus, yn anghyfiawn.
WROUGHT, (adj.) gwnethuredig, gwedi ei wneuthur.
WRX, (adj.) gwŷr, gwyrdraws, gwyrigam, traws
To WRY, (v. n.) cammu, gwyrddroi, gwyrigammu.

X

Nid oes un gair yn y iaith saifneg yn dechrau â'r llythyren X.

Y

YACHT, (f.) llong fechan.
YARD, (f.) llath, llathen.—hwyl-lath.—llan, llannerch, cadlas, buarth.
YARDWAND, (f.) llathaid.
YARN, (f.) edafedd, edau wllan.
To YARR, (v. n.) chwyrru.
YAWL, (f.) bâd llong.
To YAWN, (v. n.) dylyfu gên.—egori, agennu.
YAWN, (f.) dylyfiad gên.
YAWNING, (adj.) cyfgyld.
YE, (nom. plur. of *Thou*,) chwi, chwy-chwi.
YEA, (adv.) ic, felly y mae.
To YEAN, (v. n.) bwrw oen.
YEANLING, (f.) oen.
YEAR, (f.) blwyddyn.
YEARLING, (f.) llwdd blwydd.
YEARLY, (adv.) yn flynyddol.
To YEARN, (v. n.) blino, gofidio allan o gydyndeimlad.
YEAST, } (f.) burman, berem, cwyn
YEST, } diod.
YELK, (f.) melyn wy.
To YELL, (v. n.) ubain, ebychu, nadu, crochleffain.
YELL, (f.) ubain, nâd.
YELLOW, (adj.) melyn.
YELLOWISH, (adj.) melynaid.
YELLOWNESS, (f.) melynnder.
To YELP, (v. n.) cyfarth, udo.
YÉOMAN, (f.) gwr cyffredin, gwr gwledig, llafurwr. — gofjordd brenhin.
To YERK, (v. n.) gwingo.
YES, (adv.) ic, do, felly y mae.
YESTY, (adj.) cwynog, cwynllyd.
YÉSTERDAY, (f.) doe.
YET, (conj. & adv.) etto, er hyn, hyd yn hyn.
YEW, (f.) ywen,

Z O

To YIELD, (v.) rhoi i fyny, ymroddi, ildo; talu, rhoddi; dwyn ffrwyth.
YOKE, (f.) iau, gwarrog.
To YOKE, (v. a.) ieuo, gwarrogi, cwplysu.
YÓKEFELLOW, (f.) cydymaith, cydwedd.
YON, or YOND, or YONDER, (adj.) accw
YORE, (adv.) gynt, yr amser gynt.
You, (oblique case of *Ye*,) chwi.
YOUNG, (adj.) ieuangc.
YOUNG, (f.) hil unrhyw greaduriaid.
YÓUNGER, (adj.) iau, ieuach.
YÓUNGEST, (adj.) ieuangaf.
YÓUNGSTER, (f.) gwr ieuangc.
YOUR, (pron.) eich.
YOUTH, (sub.) ieuengfîd, mebyd, maboliaeth — gwr ieuangc; gwyr ieuengc.
YóUTHFUL, (adj.) ieuangc.

Z

Z ANY, (f.) Edr. *Buffoon*.
ZEAL, (f.) fêl, gwresogrwydd, gwrês, awyddffryd, aingc, awyddchwant.
ZÉALOT, (f.) dyn yn dwyn fêl dros beth, gwr gwresog.
ZÉALOUS (adj.) gwresog, yn dwyn fêl
ZÉNITH, (f.) y pwngc o'r ffurfafen a fo yn union uch bèn un pa le bynnag y bo.
ZÉPHYR, } (f.) gwynt y gorlle.
ZÉPHYRUS, } win.
ZEÚGMA, (sub.) dull ymadrodd lle mae llawer o enwau yn ymgysylltu ag un ferf, neu un enw gwan.
ZÓDIAC, (f.) cylch y deuddeg arwydd
ZONE, (f.) gwregys.—cylch-ddosparthiad o'r ddaear, y mae'r glôb wedi ei dosparthu yn bum *zone*, dwy *ffrigid*, dwy *temperat*, ac un *torrid zone*.
ZÓOGRAPHER, (f.) *from Gr. ζωω, a* nifail, & *γραφω*, disgrifio, disgrifiwr anifeiliaid.
ZÓOGRAPHY, (f.) disgrifiad anifeiliaid.
ZÓOLOGY, (f.) *from Gr. ζωω, a* nifail and *λογω*, traethawd; traethawd ar anifeiliaid.
ZÓOTOMIST, (f.) *from Gr. ζωω, a* nifail, and *τομω*, difynu; difyniwr anifeiliaid.
ZóOTOMY, (f.) difyniad anifeiliaid

